

CONSTANTIN C. GIURESCU

ISTORIA PĂDURII ROMÂNEȘTI

DIN CELE MAI VECHI TIMPURI PÎNĂ ASTĂZI

Lucrarea constituie o sinteză istorică asupra pădurii românești, arătînd dezvoltarea ei din cele mai vechi timpuri pînă astăzi, rolul ei de seamă în viața poporului român, în special în epoca etnogenezei lui și a luptelor pentru păstrarea statului, importanța economică și ecologică a pădurii, legătura dintre pădure și toponimia ținutului carpato-danubian, influența pădurii asupra onomasticii etc.

ISTORIA
PĂDURII ROMÂNEŞTI
DIN CELE MAI VECHI TIMPURI PÎNĂ ASTĂZI

Supracoperta și coperta: KALAB FRANCISC

CONSTANTIN C. GIURESCU
MEMBRU AL ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

ISTORIA PĂDURII ROMÂNEŞTI

DIN CELE MAI VECHI TIMPURI PÎNĂ ASTĂZI

Ediţia a doua, revăzută şi adăugită

EDITURA CERES
BUCUREŞTI
1976

CUPRINSUL

PREFAȚĂ

Despre pădurea ținutului carpato-danubian s-a scris mult și în tot felul; dovadă e faptul că avem volume întregi de bibliografie, *cuprinzînd numai titluri de studii, cercetări și articole. Nu există însă, oricît ar părea de curios,* o sinteză istorică *asupra pădurii românești, care să arate dezvoltarea ei din cele mai vechi timpuri pînă astăzi, rolul ei de seamă în viața poporului român, în special în epoca etnogenezei lui și a luptelor pentru păstrarea statului, legătura între pădure și toponimia ținutului carpato-danubian, influența ei asupra onomasticii, importanța economică și ecologică a pădurii, felul cum s-a reflectat și cum se reflectă ea în literatura populară și cultă, precum și în arta românească.*

Îndrăznesc să încerc o asemenea sinteză, dîndu-mi din capul locului seama de complexitatea ei și de greutățile inerente oricărei prime sinteze. Cred însă că ea este neapărat necesară, nu numai pentru a face suma celor cunoscute, dar și pentru a arăta laturile mai puțin cercetate, a indica problemele la care nu s-a dat încă un răspuns satisfăcător. După mine vor face alții, desigur, mai bine.

Îndrăznesc această sinteză mînat de dragostea ce am față de pădure în genere și față de pădurea românească în special. Printre ceasurile fericite ale vieții mele sînt acelea petrecute în pădure. Am văzut-o în toate anotimpurile și sub toate aspectele; am văzut-o primăvara, cînd e încă neagră, dar cînd florile timpurii — viorelele, părăluțele, floarea paștelui, se iau la întrecere cu floarea galbenă a cornului. Am văzut-o vara, în toată splendoarea ei, cînd pădurea de foioase are toate nuanțele de verde și cînd se coc fragii și zmeura. M-a impresionat armonia de culori a codrului, toamna, de la arămiul stejarilor la roșul aprins al cireșilor sălbatici. Și am văzut-o iarna, vuind sub crivăț. Pe zăpada proaspătă vulpile roșcate, stîrnite din culcușuri, se furișau ca niște flăcări, iar sticleții multicolori ciuguleau de zor semințele căzute dintr-un ciulin înalt. Am văzut pădurea de brad, maiestoasă, severă, pe cea de fag, filtrînd lumina, pe cea de mesteacăn, grațioasă și veselă și am admirat, nu odată, varietatea, frumusețea și bogăția pădurilor noastre, primitoare, în care omul se simte acasă, față de pădurea tăcută și tristă a nordului sau față de „iadul verde" al pădurilor ecuatoriale. Bine-

cuvîntată să fie pădurea noastră, care ne-a fost ca un frate, ne-a adăpostit, ne-a ajutat să trăim şi să ne apărăm. Dar noi, de vreun secol și un sfert încoace, n-am ştiut să o cruţăm aşa cum se cuvine, s-o păstrăm, nu numai ca o frumuseţe şi o avere, dar și ca un izvor imens de sănătate. Am făcut greșeli multe şi mari. Să privească cineva rîpile din atîtea părţi ale dealului și muntelui şi va înţelege vina noastră. Am început să reparăm în ultimul timp, dar rănile se vindecă foarte încet şi cer timp îndelungat.

Mulţumesc tuturor celor care au contribuit la realizarea acestei lucrări. Mulţumesc conducerii actuale şi trecute a Ministerului Economiei Forestiere şi Materialelor de Construcţii şi a Inspectoratului General de Stat al Silviculturii. Mulţumesc prietenilor şi cunoscuţilor care au arătat interes pentru această lucrare, dîndu-mi informaţii, fotografii și hărţi, sau făcîndu-mi sugestii; nu mă pot opri să nu citez numele regretatului academician Emil Pop, *al inginerilor* I. Dumitriu — Tătăranu, Valeriu Dinu, şi Al. Burnea, *numele marilor vînători şi literaţi* Ionel Pop *şi* C. Rosetti — Bălănescu, *numele prietenilor* C. Motaş, V. Drăguţ, Mihai Guboglu *şi* Adrian Ghinescu. *Ilustraţii mi-au fost puse la dispoziţie în mod graţios de conducerea Muzeului Satului din Bucureşti, a Muzeelor din Cluj-Napoca, Sibiu, Sighet, Hereşti — am numit pe* Gheorge Focşa, Viorica Pascu, Cornel Irimie, Traian Nistor, Tancred Bănăţeanu — *de asemenea pe regretatul ambasador* Nicolae Vancea, *maramureşanul. Îi asigur pe cei amintiţi mai sus de recunoştinţa mea, iar celor plecaţi dintre noi le păstrez o recunoscătoare şi pioasă amintire. În acelaşi timp, mulţumesc călduros Editurii Ceres pentru concursul dat în prezentarea grafică a lucrării de faţă.*

CONSTANTIN C. GIURESCU

PĂDUREA CARPATO-DANUBIANĂ ÎN PREISTORIE, ÎN DACIA ȘI ÎN DACIA ROMANĂ

În aceste vechi epoci, pădurea carpato-danubiană era cu mult mai întinsă

Cînd privești munții noștri acoperiți cu păduri, fără să vrei te gîndești la veșnicie; mii de rînduri de oameni i-au privit, s-au bucurat de splendida lor înfățișare. Așa erau și pe vremea întemeierii Țării Românești și a Moldovei, așa cînd Traian a străbătut cu legiunile sale în inima Daciei, așa cînd antecesorii noștri din epoca de piatră descopereau primele rudimente ale civilizației.

Ce știm despre pădurea ținutului carpato-danubian în vremurile neguroase ale preistoriei, apoi în vremea dacilor și în aceea a Daciei Romane? Un fapt e sigur: era *mult mai întinsă* decît astăzi, acoperea nu numai munții, dar și dealurile și o mare parte a cîmpiei. Transilvania, al cărei nume însuși implică existența pădurilor mari ce o despărțeau de vasta cîmpie a Dunării și a Tisei, Moldova unde codrii uriași acopereau dealurile, coborînd pînă la vărsarea Siretului și Prutului, Muntenia sau Țara Românească unde, cu excepția Bărăganului și a stepei Burnazului, puteai să mergi de la munte pînă la Dunăre numai prin codri *erau țări de pădure*, de codri uriași; oamenii erau puțini, iar pădurea imensă. Un foarte bun cunoscător al pădurii, regretatul Emil Pop, afirma că pămîntul românesc, trebuie să fi fost acoperit altă dată în proporție de cam 60—70% cu păduri [1]. Sînt de părerea lui, cu precizarea că cifra ultimă de 70% mi se pare mai indicată decît prima.

Aproape tot ținutul carpato-danubian — chiar și marginile celor două „stepe ale geților“, actualul Bărăgan și actualul Bugeac — era și este foarte potrivit pentru pădure; cînd sînt lăsați să se dezvolte în voie, copacii și chiar arbuștii ajung la vîrste și dimensiuni impresionante. La Ghergani, la nord-vest de București, a existat pînă în 1956, cînd a fost doborît de o furtună năprasnică, un stejar care avea 800 (opt sute) de ani, mai vechi decît întemeierea Țării Românești cu aproape un secol și jumătate [2]. Tot dintr-un

---

[1] Emil Pop, *Pădurile și destinul nostru național*, Sibiu, 1943, p. 17.

[2] G. Potra, *Stejarul de la Ghergani*, în *Flacăra* din 1 aprilie 1957; Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, București, 1967, p. 23. La 25 octombrie 1975 a fost

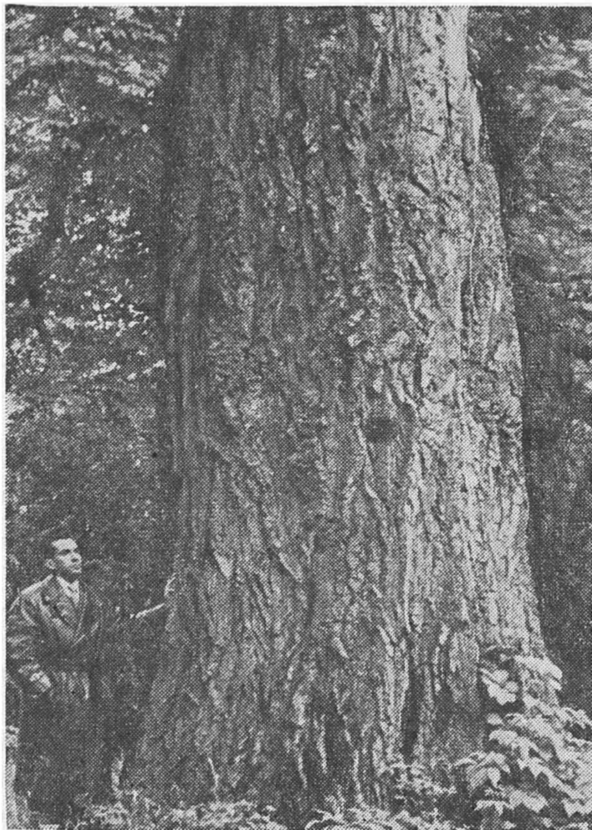

Fig. 1 — Plop alb de grosime impresionantă din parcul dendrologic Simeria
(Foto dr. ing. I. Dumitriu Tătăranu)

stejar falnic — unul singur — a fost construită biserica veche a mănăstirii „Dintr-un lemn" din judeţul Vîlcea; de aci şi numele ei. Tradiţia acestui fapt e înregistrată, împreună cu o serie de alte ştiri, într-un raport austriac, din 1727 decembrie 14, adresat din Oltenia consiliului de război de la Viena; raportul adaugă aprecierea că biserica e frumoasă [1]. La Vizantea răzăşească, în judeţul Vrancea, exista în 1930 [2] — şi există şi azi — un stejar gros căruia localnicii îi spun „stejarul lui Ştefan cel Mare". Lîngă Tismana (judeţul Gorj), la punctul Nereaz, atrage atenţia un castan cu fructe comestibile şi cu o circumferinţă a trunchiului de peste şase metri [3]. „Regele brazilor" de la Tihuţa (jud. Bistriţa-Năsăud), un molid, are mai bine de două sute de ani, şi e concurat de bradul de pe valea pîrîului Arţagul aproape de Cheia (jud. Prahova), brad care are 62 de metri

tăiat cu drujba stejarul cel mai gros de la Ogrăzi, deasupra satului Cărbuneşti, judeţul Prahova, din vestita pădure Căldăruşanca ce se întindea peste patru sate. Dimensiunile stejarului: diametru la bază 1,50 metri, înălţimea 28 de metri, vîrsta peste şase sute de ani. (Informaţie profesor V. Georgescu).

[1] Const. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt Austriaci* vol. II, Bucureşti, 1944, p. 216.

[2] Cînd l-am văzut. — „La mănăstirea Cernica sînt doi stejari arhicentenari, unul lîngă biserica Sfîntul Gheorghe şi altul lîngă biserica Sfîntul Nicolae" (Gala Galaction, *Prin ţară* [operă tipărită postum] Bucureşti, 1975, p. 152). Ambii stejari sînt declaraţi „Monumente ale naturii" (*Idem*, p. 153, nota 1). Vezi şi poemul închinat de Gala Galaction stejarului de la biserica Sfîntul Nicolae (*Idem*, p. 152—153).

[3] Petre Mihai Băcanu, în *România Liberă* din 15 octombrie 1972, p. 5; acelaşi despre nucul de „peste 400 de ani" de la poalele muntelui Arnota, în satul Bistriţa

înălţime şi 2,50 m în diametru [4]; aceeaşi dimensiune în ceea ce priveşte diametrul — 2,50 m — o dă lucrarea oficială *Notice sur la Roumanie* pentru unii stejari, brazi şi fagi în 1867 [1]. Ulmul din Cîmpulungul Moldovenesc, din curtea lui Vasile Gavrilescu, pe strada pîrîul Morii, a depăşit şapte sute de ani, caz extrem de rar de longevitate a ulmului [2]. În Bucureşti sînt numeroşi copaci — stejari, frasini — seculari; în curtea „Casei Grădinilor", în Cişmigiu, doi aluni turceşti ating peste zece metri înălţime [3]. La ţărmul mării, în pădurea Comarova (jud. Constanţa) se află un stejar brumăriu, de 26 de metri înălţime şi cu diametrul trunchiului de 70 de centimetri [4]. Şi exemplele se pot uşor înmulţi [5] (vezi fig. 1—7). Dar chiar şi în cele două stepe, păduri naturale izolate, la marginile lor, n-au lipsit. Aşa e pădurea Chirana, din judeţul Ialomiţa, pădure de stejar, de corn şi alte esenţe [6], şi pădurea de stejar de la Frăţileşti, din acelaşi judeţ, menţionată în timpul războiului din 1768—1774 [7]. Nu mai vorbim de perdelele de protecţie şi de plantaţiile de salcîm — stejarul stepei — care reuşesc perfect în orice parte a stepei [8].

(judeţul Vîlcea), nuc care ar fi „cel mai bătrîn... din ţara noastră" (*România Liberă* din 29 iunie 1974, p. 5.).

[4] *România Liberă* din 19 iunie 1973, p. 5; Petre Mihai Băcanu, *Idem* din 21 iulie 1973. I. Popescu-Zeletin, în *Revista Pădurilor*, 8 (1956), p. 542—543 semnalează un molid care a avut 62 de metri înălţime, 2,40 metri în diametru şi care a ars în 1946; se afla în pădurea Harţagul din ocolul silvic de la Nehoiaş (jud. Buzău). Semnalează de asemenea un brad de 56 metri înălţime şi 1,88 metri diametru, existent în 1937 în pădurea Neculele din Rîmnicul-Sărat şi un alt brad de 48 metri înălţime şi 1,84 metri diametru existent în 1938 în pădurea Straja (ocolul silvic Straja) *(Ibidem)*.

[1] Paris, 1867, p. 81.

[2] Coman Şova, în *România Liberă* din 17 februarie 1973, p. 5.

[3] Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, p. 23.

[4] Marius Georgescu, în *România Liberă* din 31 august 1972, p. 5.

[5] Astfel teiul şi gorunul din hotarul localităţii Nadanova (judeţul Mehedinţi), avînd fiecare un trunchi de peste trei metri în circumferinţă (Petre Mihai Băcanu în *România Liberă* din 17 octombrie 1972, p. 5); „fagul împăratului" din raza comunei Arieşeni (jud. Alba), un adevărat gigant (Acelaşi, *ibidem*, nr. din 9 februarie 1973); stejarul impunător din curtea şcolii generale nr. 2 din Brăila (Const. C. Giurescu, *Istoricul oraşului Brăila*, Bucureşti, 1968, pl. 3); stejarul secular — circa 450 de ani — existent lîngă Tighina în perioada interbelică (informaţie Dr. M. Tănăsescu), stejarul secular *(Quercus robur* L.*)* de pe strada Maior Şonţu din Focşani; „tufanul Buzatului" de la Jiana (judeţul Mehedinţi) cu un trunchi avînd doisprezece metri în circumferinţă şi o vîrstă de multe sute de ani (Petre Mihai Băcanu, în *România Liberă* din 7 februarie 1973, p. 5; alunul uriaş de la Ioneşti, între Rîmnicul Vîlcea şi Drăgăşani *(idem, idem*, din 5 iunie 1974) etc. etc. Pentru diferitele monumente ale naturii din ţară vezi şi Emil Pop, N. Sălăgeanu, *Monumente ale naturii din România*, Bucureşti, 1965, 174 p. în 8°, cu planşe şi o hartă.

[6] Informaţie a inginerului Al. Burnea; cf. Const. C. Giurescu, *Principatele române la începutul secolului al XIX-lea*, Bucureşti, 1957, p. 44. Va fi citată în cele următoare sub forma: *Principatele române.*

[7] Vezi mai jos, p. 175.

[8] Pentru pădurile avînd între 500 şi 700 de ani vechime din judeţul Romanaţi în 1843 vezi anexa, la p. 358.

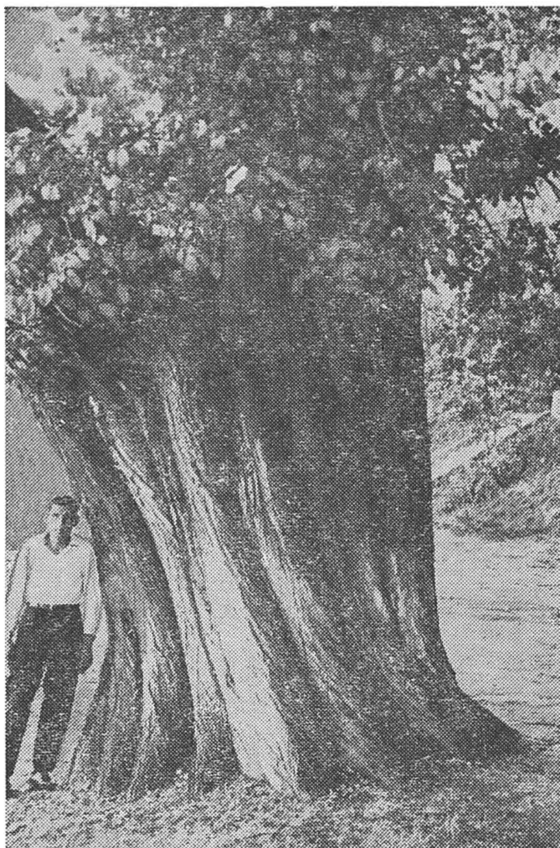

Fig. 2 — Ulm uriaş la Calafat, pe malul Dunării. Diametrul, 2,05 m; înălţimea 43 m. Coroana are diametrul de 28 m şi acoperă o suprafaţă de 616 m²
(Foto ing. Cristian Stoiculescu)

Fig. 3 — Brad alb în bazinul superior al Gilortului, pe muntele Rînca. Vîrsta circa 550 ani. Înălţimea 50,3 m
(Foto ing. Cristian Stoiculescu)

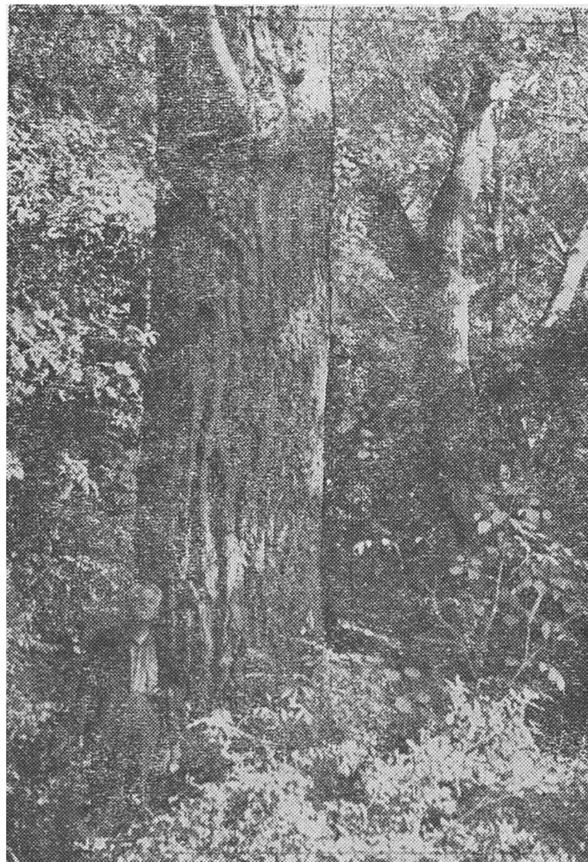

Fig. 4 — Copac bătrîn din pădurea Letea, jud. Tulcea
(Foto dr. ing. Dumitriu Tătăranu)

Fig. 5 — Stejar brumăriu de la Băileşti, jud. Dolj. Diametrul la înălţimea pieptului 2,05 m; înălţimea 31,75 m
(Foto ing. Cristian Stoiculescu)

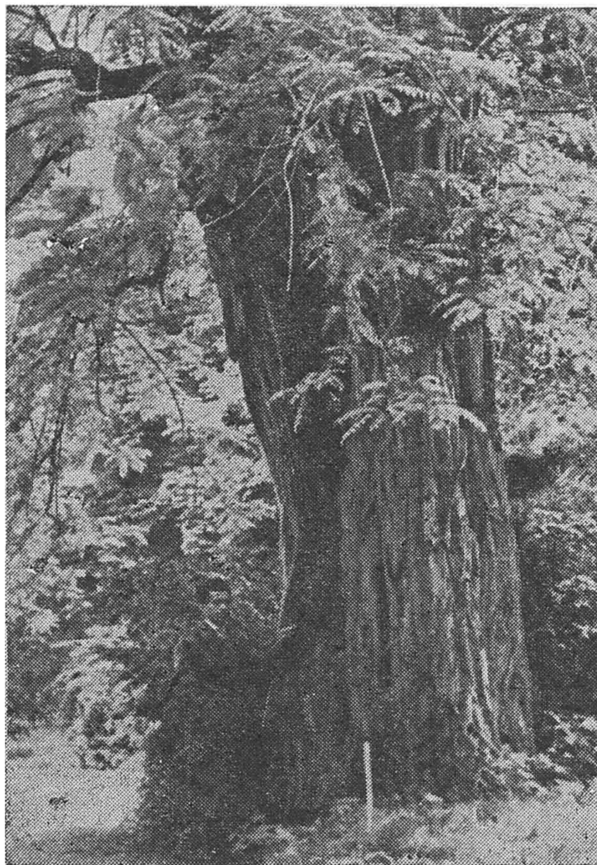

Fig. 6 — Salcîm bătrîn în parcul dendrologic Simeria. Diametrul, 1,20 m; înălţimea 20 m
(Foto dr. ing. I. Dumitriu Tătăranu)

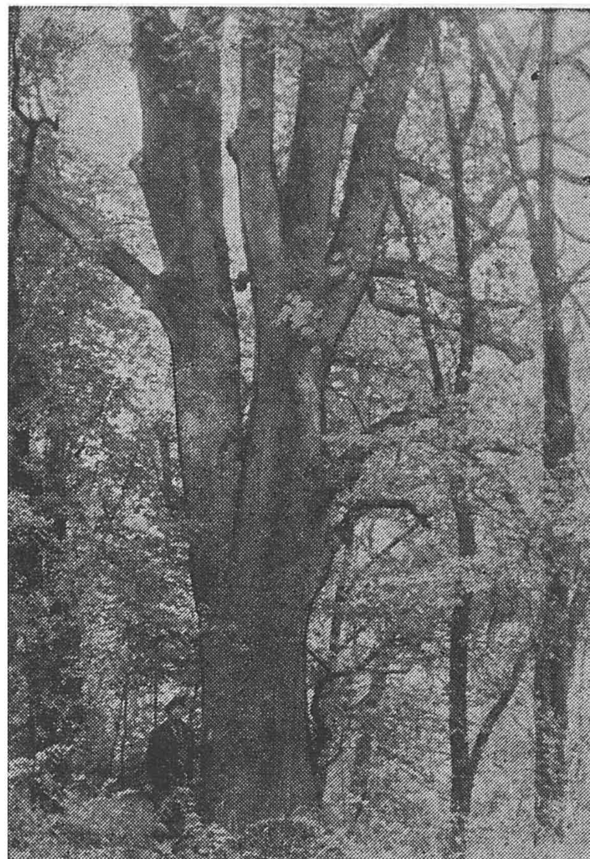

Fig. 7 — Exemplar remarcabil de frasin, în ocolul silvic Brăneşti
(Foto dr. ing. I. D mitriu Tătăranu)

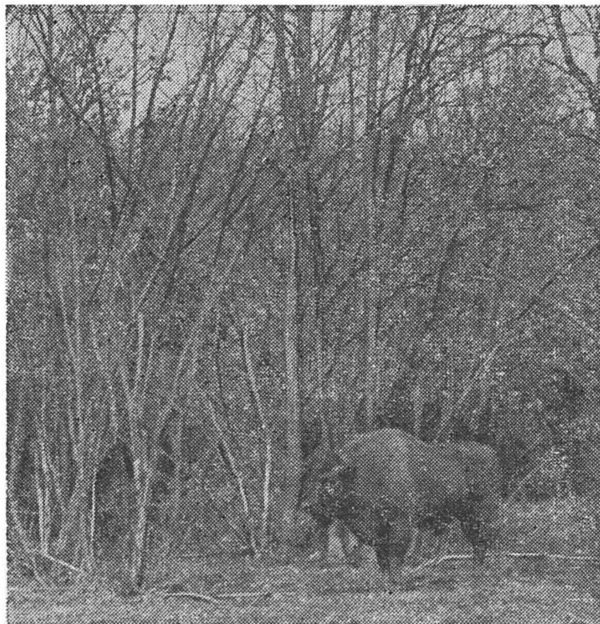

Fig. 8 — Zimbru colonizat în Parcul Trivale Argeş, 1969
(Foto dr. ing. I. Dumitriu Tătăranu)

Fig. 9 — Mistreţi în pădure iarna. E un vînat răspîndit din stufărişurile Deltei pînă în pădurile de molid ale munţilor
(Foto dr. ing. I. Dumitriu Tătăranu)

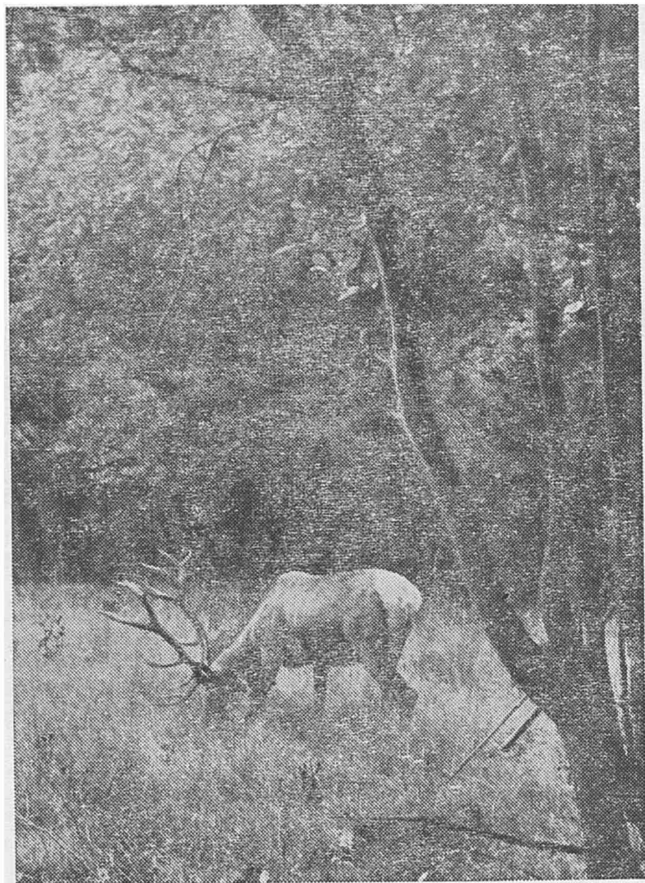

Fig. 10. Cerb în munţii Neamţului, 1974
(Foto ing. Paul Decei)

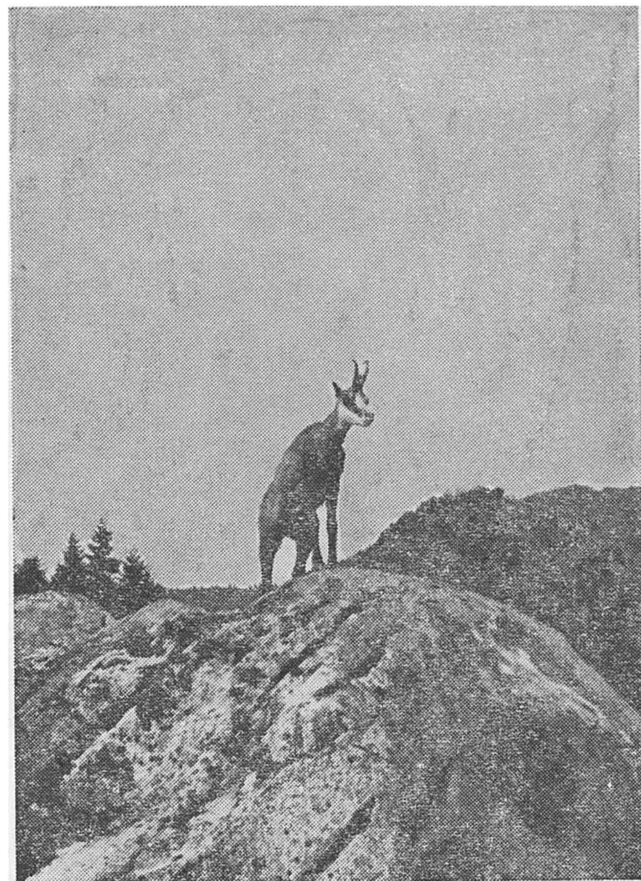

Fig. 11 — Capră neagră în masivul Retezatului, 1970
(Foto ing. Paul Decei)

Un al doilea fapt e iarăşi sigur: în preistorie, de altfel ca şi mai tîrziu, în epocile istorice, pădurea a fost de un mare ajutor populaţiei de atunci, sub raportul alimentaţiei: mai întîi prin *vînatul* său; e cunoscută doar zicala: „pădurea e casa şi masa vînatului" — o seamă din animalele vînate: bourul, zimbrul, ursul, mistreţul, cerbul, căprioara, iepurele asigurînd carnea necesară şi, totdeodată, blănurile şi pieile trebuitoare pentru îmbrăcăminte şi încălţăminte. (vezi fig. 8—11). Apoi prin fructele ei: alune, nuci, jir — din tustrele scoţîndu-se şi ulei — după aceea fragi, zmeură, mure, afine, măceşe, precum şi fructele pădureţilor care, lăsate pînă toamna tîrziu, cînd cad singure, şi ţinute şi iarna în casă, devin, în cele din urmă, comestibile. În sfîrşit, tot soiul de ciuperci şi bureţi — vineţi de fag, de brad, gălbiori, mînătărci, lăptoşi, ghebe, zbîrciogi etc. precum şi frunze — leurda, ale cărei foi, ca ale mărgăritarului, sînt excelente primăvara, dragaveiul, păpădia, loboda sau ştirul, grîuşorul, ştevia — rădăcini şi seminţe (chimionul, purul sau usturoiul sălbatic), ca să nu mai amintim de peştii pîraielor de munte: păstrăvii, lipanii, lostriţele — acestea din urmă, se găseau pînă la începutul secolului al XIX-lea şi în apele din Muntenia, aşa cum ne arată Dionisie Fotino [1] — zglăvoacele, boiştenii (soreţii), ţoaţele sau zvîrlugile etc.

Dacă la alimente, la piei şi la blănuri, adăogăm *lemnul* pentru construcţia bordeelor şi caselor, pentru foc — aci trebuie pomenită şi *iasca* — pentru diverse unelte, precum şi pentru plute şi bărci, acestea din urmă constînd adesea dintr-un trunchi de copac scobit cu ajutorul toporului şi al focului — o „monoxilă" de genul celei ce poate fi văzută în Muzeul Marinei din Constanţa şi încă astăzi pe unele bălţi [2] —, atunci ne dăm pe deplin seamă de importanţa pe care a avut-o pădurea pentru străvechii locuitori ai ţinuturilor noastre, ca de altfel ai tuturor ţinuturilor, în epoca preistorică.

În legătură cu focul, trebuie să subliniem faptul că, pe lîngă cel obţinut în mod natural, de la copacii aprinşi de trăznet, oamenii preistoriei au izbutit să-l obţină şi pe altă cale, tot cu ajutorul pădurii: frecînd repede şi îndelungat, între ele, două lemne uscate, de duritate diferită: e aşa-zisul „foc viu" pe care-l mai făceau încă ciobanii noştri, la începutul secolului prezent, şi care avea, după credinţa lor, şi unele însuşiri magice [3].

---

[1] Vezi Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας III, Viena, 1818, p. 161—162.

[2] Asemenea monoxile — termenul înseamnă „dintr-un lemn" adică dintr-un singur trunchi de copac — au fost utilizate de Alexandru Macedon cînd a trecut Dunărea într-o noapte, cu armata sa (Vezi povestirea istoricului antic Arrian în *Izvoare privind istoria românilor*, I, Bucureşti, 1964, p. 585). Le foloseau şi soldaţii lui Vlad Dracul în 1445, aşa cum ne arată francezul Walerand de Wawrin *(Buletinul Comisiei Istorice a României*, vol. VI, 1927, p. 109). O asemenea monoxilă, din lemn de gorun, lungă de aproape 12 m a fost găsită, la circa un metru şi jumătate adîncime sub pămînt lîngă satul Răpsig, pe valea Crişului Alb (*Scînteia* din 28 noiembrie 1965, p. 2).

[3] Dinu Moroianu, I. M. Ştefan, *Focul viu*, Bucureşti, 1963, 486 p. în 8°.

În anii 75—74 înainte de era noastră, proconsulul Macedoniei, C. Scribonius Curio, atinge, cu armata sa, Dunărea, în faţa Banatului — după alţi cercetători în faţa Olteniei sau a Teleormanului — dar nu îndrăzneşte să treacă fluviul: s-a temut, după spusa istoricului antic Florus, de„întunecimea codrilor" *(„Curio Dacia tenus venit, sed tenebras saltuum expavit")* [1]. A îndrăznit un alt general roman, Cornelius Fuscus, pe vremea împăratului Domiţian în anul 87, dar îndrăzneala i-a fost funestă: armata lui Decebal l-a surprins în locuri grele, în mijlocul pădurilor, şi, în lupta care a avut loc, Fuscus a pierdut întreaga sa oaste, el însuşi căzînd pe locul bătăliei [2]. În timpul războaielor dintre Traian şi Decebal, în anii 101—102 şi 105—106 ai erei noastre, regele dacilor a avut ca aliat pădurea; Columna ridicată de împărat la Roma arată în mai multe locuri pe daci luptînd lîngă pădure [3]. Iar istoricul antic Cassius Dio, care ne dă detalii asupra războaielor dintre daci şi romani, afirmă că după o luptă grea în Banat, în care ambele oştiri avuseseră pierderi, Decebal, spre a induce în eroare pe romani, a pus să se taie copacii unei păduri tinere la un stat de om şi i-a camuflat cu haine şi arme dacice, spre a da impresia, de departe, că mai are, în rezervă, încă o oştire. [4]

Cu greu ne putem face o imagine despre întinderea pădurilor acum două milenii. Unde se înalţă azi Bucureştii erau păduri întinse şi ele mergeau spre miazănoapte, incluzînd viitorul codru al Vlăsiei, pînă dincolo de Ploieşti, unindu-se cu pădurile dealurilor şi, apoi, ale munţilor! Spre miazăzi, ajungeau neîntrerupt pînă la Dunăre unde se legau de pădurea de luncă a fluviului. La fel în regiunea Teleormanului, al cărui nume în limba cumană adică veche turcească înseamnă „pădure nebună"; de comparat cu „Deliormanul" din sudul Dobrogei avînd acelaşi înţeles în turca mai nouă, osmanlie. În locul vestiţilor codri ai Teleormanului sînt astăzi ogoare; doar ici şi colo, cîte un petec de pădure sau cîte un stejar izolat, martor singuratic, aminteşte starea de altădată. Banatul central şi de răsărit era acoperit de păduri; doar spre apus se întindeau cîmpia şi bălţile provocate de revărsările Tisei şi Timişului, bălţi pe care romanii le numeau „album". Maramureşul era în întregime păduros şi pînă tîrziu, în secolul al XIII-lea, pădurile lui au fost greu accesibile formînd o fortăreaţă naturală [5]. Această imagine, de fortăreaţă sau cetate, şi din cauza pădurilor impenetrabile, o întîlnim la diferiţi scriitori străini, referindu-se atît la Transilvania, cît şi la Moldova. Astfel, călătorul Verancsics

---

[1] Florus, în *Izvoare privind istoria României*, I, Bucureşti, 1969, p. 522—523.

[2] Martial, în *Izvoare privind istoria României*, I, p. 437; Cassius Dio, *Ibidem*, p. 638.

[3] Vezi, de pildă, reliefurile 33, 53 (moartea lui Decebal lîngă copac), 110, 113, 116, 117 la Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România.

[4] *Izvoare privind istoria României, I*, p. 687.

[5] Radu Popa, *Ţara Maramureşului în veacul al XIV-lea*, Bucureşti, 1970, p. 46.

din secolul XVI afirmă că sultanul Soliman Magnificul — cel ce a sfărîmat statul ungar în lupta de la Mohacs (1526) şi a ocupat apoi Buda — s-a temut să ocupe ţările române „deoarece sînt foarte bine apărate de munţii cei mai abrupţi, de pădurile cele mai grele de străbătut ...“ [1] Iar o descriere a Moldovei făcută de un anonim catolic în 1587 afirmă că ţara e „acoperită cu dealuri şi păduri şi de aceea, fiind întărită natural, s-a putut păzi de invaziile şi prădăciunile tătarilor“ [2]. Şi în Dobrogea, pădurile de lîngă Dunăre şi întinsul „codru“ din partea de miazănoapte au oferit locuri bune de adăpost şi de apărare.

Este vreo deosebire, sub raportul *componenţei*, a speciilor de arbori care o alcătuiau, între pădurea din vremea dacilor şi dacoromanilor şi pădurea de astăzi? În general, speciile au rămas aceleaşi, atît în ce priveşte răşinoasele, cît şi foioasele şi soiurile sălbatice de pomi, aşa-zişii pădureţi [3]. Sînt însă şi unele deosebiri. A existat, de pildă, în Dobrogea un soi de pin, din al cărui lemn locuitorii Histriei îşi făceau făclii pentru luminat; faptul e consemnat epigrafic, în inscripţia care confirmă hotarele şi drepturile acestui oraş [4]. Astăzi, nu mai există în Dobrogea amintitul soi de pin. Pe de altă parte, *tisa*, frumosul arbore, cu lemn roşu, greu şi rezistent, se întîlneşte din ce în ce mai rar în pădurile noastre. Una din pricinile împuţinării lui este împrejurarea că frunzele-i sînt toxice pentru oi şi cai, şi de aceea ciobanii tăiau acest copac oriunde-l întîlneau. Fagul creştea altă dată şi în alte regiuni decît acelea în care se constată azi. Sub formă de relict se mai află în nordul Dobrogei, la Luncaviţa [5], ca şi în cîmpia munteană, şi anume la Snagov [6]. S-au adăugat, în schimb, soiuri de arbori ca *salcîmul*, cu nume turcesc, în secolul al XVIII-lea şi, în vremea noastră, *plopul euramerican*, cu creştere rapidă, *arţarul canadian* şi *stejarul roşu*, toţi de origine americană.

S-au păstrat în limba română cîţiva termeni de origine dacică în legătură cu pădurea. Sînt mai întîi termenii generici *copac*, *codru* şi *bunget* [7], ultimul

[1] *Călători străini despre ţările române*, I, Bucureşti, 1968, p. 418.

[2] *Idem*, III, p. 200.

[3] Ing. I. Dumitriu-Tătăranu. *Arbori şi arbuşti forestieri şi ornamentali cultivaţi în R.P.R.*, Bucureşti, 1960, p. 9. Pentru repartiţia acestor specii pe zone, de la munte pînă în silvostepă, vezi şi Al. Roşu, *Geografia fizică a României*, Bucureşti 1973, 433 p. in 8°.

[4] Această inscripţie, descoperită de Vasile Pârvan la Histria în 1914, e publicată în *Anal. Acad. Rom. Mem. Secţ. Ist.*, s. 2 t. XXXVIII (1915—1916), p. 556—593.

[5] Ing. I. Dumitriu-Tătăranu şi Suzana Ocskay, *Poziţia sistematică şi originea fagilor de la Luncaviţa (Dobrogea de nord)* în *Revista pădurilor*, 1—2, 1952, p. 25—31.

[6] V. Petrescu, *Fagii din pădurea Snagovului şi originea lor spontană* în *Revista Pădurilor*, XXXIX (1927), 8, p. 431—439.

[7] Cicerone Poghirc, *Sur les éléments de substrat du roumain* în *Dacoromania. Jahrbuch für ostliche Latinität*, I (1973), München, p. 199—201; I. I. Russu, *Die autochtonen Elemente im Wortschatz der rumänischen Dialekte*, ibidem, p. 192—194.

avînd înţelesul de pădure mare şi deasă; pentru originea dacică a acestuia din urmă termen, vezi albanazul *bunk* care înseamnă stejar [1]. (Se ştie că limba albaneză se trage din limba ilirică, aceasta, la rîndu-i, fiind înrudită cu limba tracică, deci cu cea dacică). E interesant de semnalat că termenul generic *codru* serveşte pentru a designa unele masive păduroase mari cum e acela din nordul Dobrogei, cel din zona nord-vestică a Sătmarului, în munţii Făget [2] şi unele mari păduri moldovene. Cînd, la 3 aprilie 1412, Alexandru cel Bun dăruieşte „slugei sale adevărate şi credincioase" anume Coman un loc să-şi facă sat, hotarnica acestui loc precizează: „di la fîntînă drept la codru ... pîrîul Başeului, iar de la Pîrîul Alb în sus la codru" [3]. E vorba deci de codrul din vechiul ţinut al Dorohoiului, de lîngă satul de azi Comăneşti. Pe de altă parte, Ion Neculce, relatînd într-o *O samă de cuvinte* o întîmplare din vremea lui Radu Mihnea, cînd o fiică a acestuia a fugit „din cetatea Hîrlăului" cu iubitul ei, arată că tînăra pereche „s-au ascuns în codru. Şi au făcut Radu Vodă năvod de oameni şi au găsit-o la mijlocul codrului, la o fîntînă ce să chema Fîntîna Cerbului, lîngă podul de lut" [4]. Cronicarul se referă la marele codru al Hîrlăului care se întindea pe zeci de kilometri.

Tot de la daci avem cuvîntul *brad* [5] — în albaneză *breth*. Şi nu-i o simplă întîmplare că bradul e asociat la poporul român cu diferite evenimente însemnate ale vieţii omului: cu căsătoria, — bradul împodobit însoţind cortegiul sau fiind pus la casa mirilor — cu construirea casei — el fixîndu-se pe vîrful acoperişului atunci cînd acesta e gata — cu moartea, iarăşi bradul împodobit însoţind cortegiul. De asemenea dacic este numele *gorunului*, această frumoasă specie de stejar. În sfîrşit, în aceeaşi categorie intră termenii *curpen* — desemnînd vrejii de viţă — sălbatică, şi domestică — *mugure* (în albaneză *muguli*) şi *sîmbure* (în albaneză *thumbulè*). Constatăm aşadar că moştenirea dacică în legătură cu pădurea este apreciabilă, mai ales cînd ne gîndim la relativ puţinii termeni — vreo sută şaizeci — care ni s-au păstrat din limba acestor strămoşi.

---

[1] Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Bucureşti, 1963, p. 69 şi 425. Va fi citată în cele următoare sub forma: *Toponimia românească;* I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*, ediţia a doua, Bucureşti, 1964, p. 204.

[2] I. Iuraşciuc, *O tehnică străveche de vîltorit*, în *Cibinium*, 1967—1978, p. 179.

[3] Mihai Costăchescu, *Documente moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, I, Iaşi, 1931, p. 97.

[4] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ed. Iorgu Iordan, Bucureşti, 1959, p. 16.

[5] Cicerone Poghirc, *loc. cit.* Gheorghe Stanciu, în *Magazin Istoric*, ianuarie 1974, p. 99 crede că termenul *tapă*, însemnînd — „tăietura în formă de pană", făcută cu toporul în trunchiul unui copac, în partea în care trebuie să cadă acesta, ***ar fi de origine dacă.*** Termenul nu figurează în dicţionarele Tiktin şi Candrea; e un termen dialectal din regiunea muntoasă udată de rîurile Dîmboviţa, Prahova şi Teleajen.

În privința caselor dacilor, știri prețioase ne dă Columna lui Traian; sînt reprezentate pe acest monument case făcute din bîrne sau lobde, așa cum se fac și azi și mai ales se făceau în regiunile de munte; acoperișurile, ascuțite, au două leși, și sînt alcătuite probabil din șindrile (vezi fig. 12—13). Iar gardurile, din scînduri ascuțite la vîrf, sînt tot una cu gardurile de *țambre* care se mai vedeau în primele decenii ale secolului nostru în satele de munte Chiojdu Mare și Mic (județele Prahova și Buzău) și se mai văd încă în diferite regiuni muntoase [1].

Multe din uneltele, vasele și mobilele de lemn care timp de două milenii au existat în casele țăranilor noștri — unele există și azi, iar celelalte se pot vedea în muzeele etnografice ale țării — sînt moștenite de la daci. Furca și grebla de lemn, fusul de tors, rîșchitoarea, sărărița, scaunele mici și masa rotundă, lavițele, drugul transversal de asigurat ușa — cea mai bună încuietoare — blidele, putinile și putineiele, jugurile și resteiele, toate acestea și încă multe altele se făceau *din lemnul pădurii* și anume din soiurile diferite de lemn, mai tari sau mai moi, mai dense sau mai ușoare, după cum era nevoie (vezi fig. 14—17).

Mult mai bogată este moștenirea latină. Mulți dintre copacii pădurii poartă nume latine. *Fagul* (fagus), *frasinul* (fraxinus), *ulmul* (ulmus), *cornul* (cornus), *teiul* (tilia), *plopul* (populus), *arinul* sau *aninul* (alnus), *tufanul* (tufa), *carpenul* (carpinus), *cerul* (cerrus), *arțarul* (*arciarius, din acer), *sîngerul* (postverbal din a sîngera, sanguinare), *salcia* (salix, -cis), *sorbul* (sorbus), *socul* (sambucus), *zada* (daeda). [2]

O problemă specială pune numele generic *pădure*. Lingviștii îl derivă, cu ajutorul metatezei din latinul paludem (acuzativ, de la palus, paludis!) care înseamnă însă „baltă“ [3]. De ce s-a ales însă *acest* termen, al cărui înțeles este departe de acela al pădurii, spre a se exprima noțiunea de pădure? Oare pentru că uneori pe marginea bălții sînt copaci (sălcii, plopi)? Și de ce nu s-a utilizat termenul obișnuit „sylva“, mai ales că avem în românește *sălbatic* care derivă din „sylvaticus“? Nu cumva pădure are altă etimologie? Nu cumva sîntem în fața unei moșteniri *dacice*, așa cum e cazul cu brad, copac, gorun, codru, bunget? Există și alți termeni de origină dacică, terminați în -re, ca mazăre, strugure, mugure, viezure, Dunăre [4], dar cu accentul pe prima silabă.

[1] Vezi asemenea case și țambre reprezentate pe Columna Traiană, reliefurile I, XIX, XLIII, LIV, LVI, LVII, LIX, LXIII.

[2] Vezi *Dicționarul limbii române moderne*, București, 1958, sub termenii respectivi. — Pentru sînger, cităm dealul *Sîngeriș* de lîngă Moreni, deci deal cu pădure sau pădurice — existentă sau fostă — de sîngeri. Aci s-au dat lupte cu hitleriștii la 25 August 1944 (Col. Florian Tucă, *Inscripții în piatră*, București, 1974, p. 57).

[3] *Idem*, sub *pădure*.

[4] Vezi I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*, ediția a doua, București, 1967, p. 16.

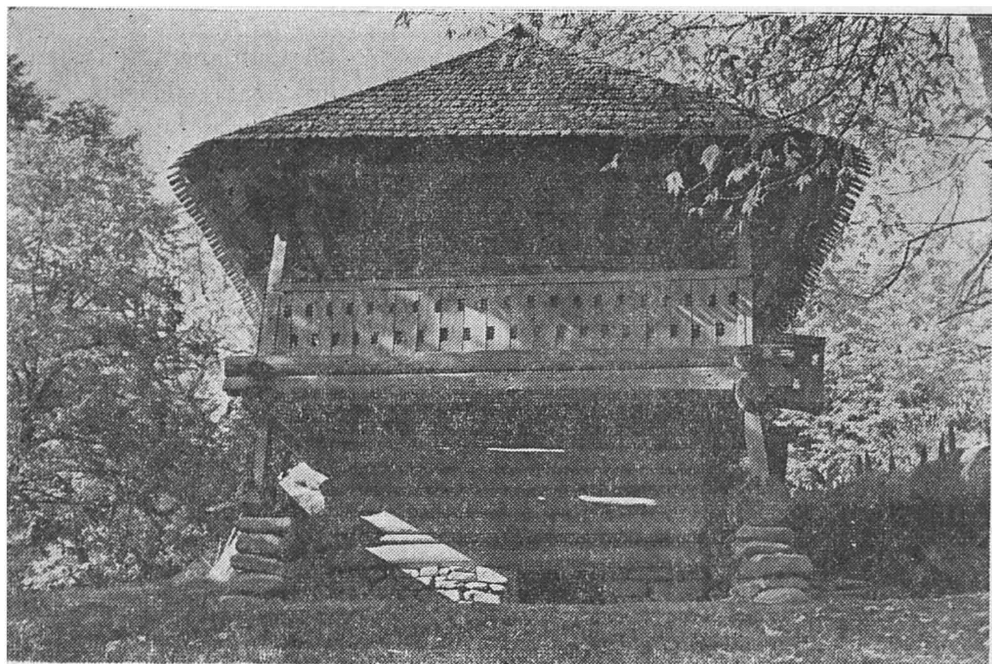

Fig. 12 — Casă din Curtişoara, jud. Gorj. Circa 1800. La Muzeul Satului, Bucureşti
(Foto Muzeul Satului)

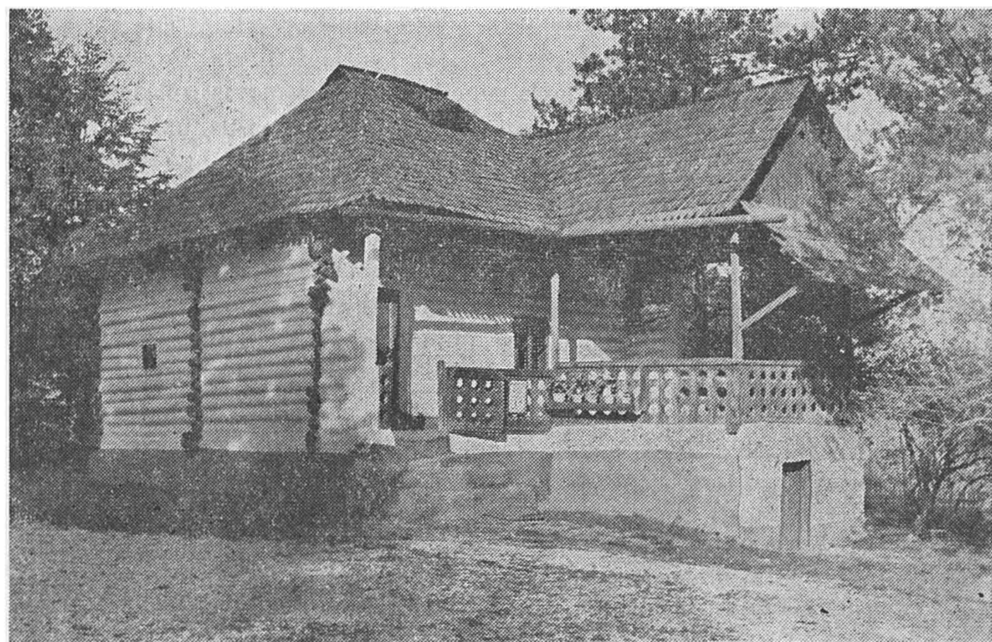

Fig. 13 — Casă din Năruja, jud. Vrancea. Începutul secolului al XIX-lea. La Muzeul Satului, Bucureşti
(Foto Muzeul Satului)

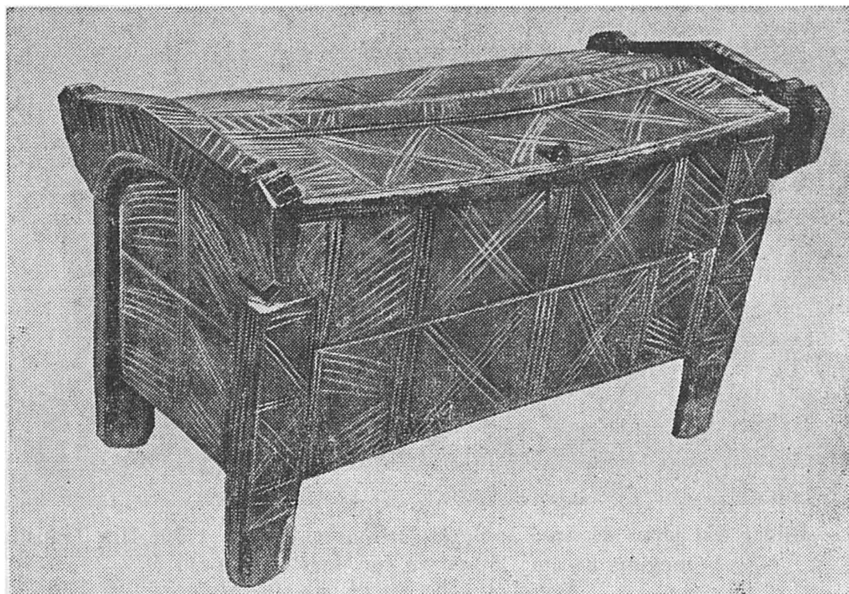

Fig. 14 — Tron din lemn de fag, zona Tîrnava Mare. Secolul XIX-lea. Lungime 118 cm; lățime 79 cm; înălțime 50 cm
(Foto Muzeul Satului)

Fig. 15 — Scaune:
a—Scaun din lemn de nuc, spatele din fag, cioplit cu barda. Comuna Turț, jud. Satu Mare. *b*—Scaun cu spate, din lemn de nuc, spatele de fag. Comuna Turț, jud. Satu Mare
(Foto Muzeul Herești)

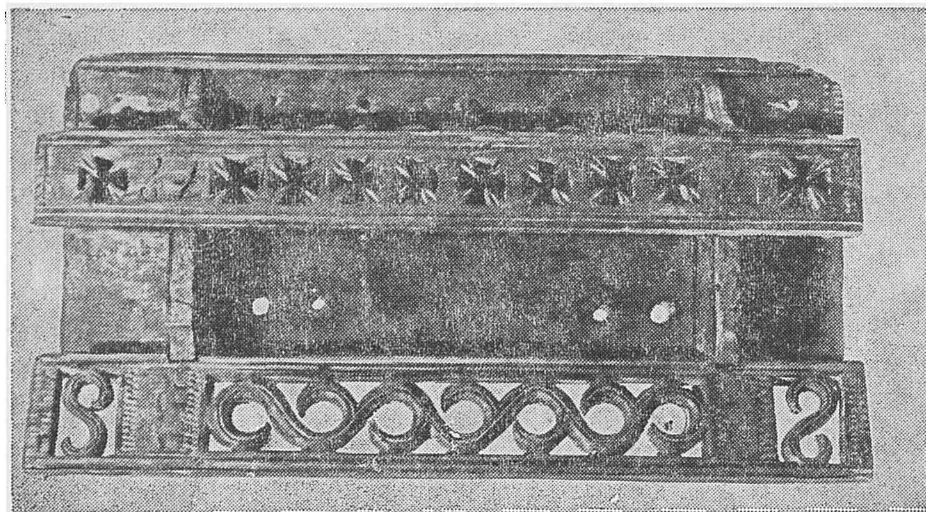

Fig. 16 — Blidar din lemn de brad sculptat, crestat şi pictat, 1779. Din Transilvania; lungime 88 cm; lăţime 13 cm; înălţime 50 cm
(Foto Muzeul Satului)

Fig. 17 — Ploscă dublă pentru ţuică. Jud. Maramureş
(Foto Muzeul Hereşti)

În afară de numele de arbori de mai sus, tot de origine latină sînt următoarele părţi componente ale copacului: *rădăcină* (din radix, radicis), *trunchi* (trunculus), *scoarţă* (scortea), *ramură* (ramus), *foaie* (folia), *floare* (flos,-ris), *fruct* (fructus), *sămînţă* (sementia), *mustaţă* (mustacea), *putregai* din putred (putridus), *burete* din boletis (= boletus), *cucuruz*, fructul bradului; în limba sardă cocoriza, deci origine latină; de aici, apoi numele porumbului, ai cărui stiuleţi seamănă cu cucuruzii brazilor.

De asemenea latine, ca origine, sînt colectivele, cu sufixul *-et* (latin -etum) şi anume: *făget* (* fagetum), *ulmet* (Ulmetum: numele unui castru roman şi al unei aşezări civile în Dobrogea, unde e azi Pantelimonul de sus, judeţul Tulcea) [1]; *brădet*, rădăcina fiind dacică şi sufixul latin: caz tipic de rezultat al amestecului dintre limba dacă şi cea romană; *frăsinet* [2] (fraxinetum); *socet* [3], *sorbet* [4]; *cornet* (cornetum); de la o asemenea pădure de corn şi-a luat numele mănăstirea din judeţul Vîlcea. Diminutivul din cornet este cornăţel, pădure mică de corni, de unde numeroasele topice pe întreaga faţă a pămîntului românesc, între care *Cornăţelul* de la Mostişte (judeţul Ilfov) oraş pe vremea lui Matei Basarab [5]). Un alt colectiv e *călinet*, pădure sau grup de călini, ca şi *mălinet*, pădure de mălini, ca şi *sălcet*, pădure de sălcii. Notăm de asemenea *Nucet*, iarăşi frecvent pe întreaga arie românească. Două vechi mănăstiri muntene s-au numit astfel: una în judeţul Dîmboviţa, alta pe valea Oltului; spre a nu se confunda şi fiindcă prima era mai veche, cea de a doua, de pe Olt, şi-a schimbat numele în Cozia; e ctitoria lui Mircea cel Bătrîn [6].

O caracteristică a pădurii româneşti este frecvenţa *pădureţilor*, adică a pomilor sălbatici: meri, peri, pruni, cireşi şi scoruşi. Nu arareori, toamna, vezi, în mijlocul pădurii de foioase — aşa cum am văzut pe valea Suşiţei, între Cîmpuri şi Soveja — cîte un măr mare, rotat, încărcat cu o mulţime de mere mici, roşii sau galbene. E o privelişte surprinzătoare şi admirabilă în acelaşi timp, tot aşa ca şi priveliştea, primăvara, a cornului înflorit, pată

---

[1] Vezi V. Pârvan, *Cetatea Ulmetum*, în *An. Acad. Rom. Mem. Secţ. Ist.* s. 2, t. XXXV (1912), p. 497—610; t. XXXVI (1913—1914), p. 245—328 şi 329—420; t. XXXVII (1914—1915), p. 265—304.

[2] Vezi documentul muntean din 1537, iunie 18, prin care Radu Paisie întăreşte mănăstirii Govora, între altele, o parte din „Frăsinetul de cîmpie" (*Documente B*, XVI, vol. II, p. 226—227).

[3] În 1835, un sat *Socetu*, cu 61 de gospodării, în judeţul Dîmboviţa (*Principatele române*, p. 224).

[4] Topic în fostul judeţ Vlaşca (*Toponimia românească*, p. 428).

[5] Const. C. Giurescu, *Un vechi oraş al Ţării Româneşti: Cornăţelul*, Bucureşti, 1957, 36 p. in 8° (Extras din *Studii şi articole de istorie*, II).

[6] Const. C. Giurescu, *Două monumente religioase din veacul al XIV-lea: Nucetul sau Cozia din Vîlcea şi Nucetul din Dîmboviţa*, în *Mitropolia Olteniei*, XIII (1961) 1—4, p. 38—49.

galbenă, vie, în timp ce restul pădurii e încă negru, neînfrunzit, sau priveliştea cireşilor sălbatici, cu frunzele roşii, — de un roşu aprins — toamna, ca aceia de pe Şarba, la poalele măgurei Odobeştilor. Aceşti pădureţi — pe care unii iubitori de oameni îi altoiesc cîteodată, făcîndu-te ca alături de cei obişnuiţi ale căror fructe îţi strepezesc dinţii, să găseşti, în mijlocul pădurii, cîte un măr sau un păr cu fructe bune, aidoma celor din grădină — explică mulţimea topicelor *periş:* unul, de pildă, în Ilfov, altul în Transilvania, cu diminutivul lor *perişor* [1] — dar şi peret, cu sufixul latin — *meriş* [2], *scoruget* sau pădure de scoruşi — în codrul Scorugetului au căutat adăpost Horia şi Cloşca, la sfîrşitul toamnei anului 1784, cu gîndul să reia, în primăvară, mişcarea.

Aşadar, o puternică, predominantă, moştenire *latină*, în terminologia privind pădurea, paralel cu aceea privind agricultura, viticultura şi creşterea vitelor [3].

---

[1] Un sat *Perişorul* al mănăstirii Coşuna sub Mihai Viteazul: Monahia Irina Gavrilă, *Danii făcute de Mihai Viteazul mănăstirii Coşuna Bucovăţ*, în *Mitropolia Olteniei*, XXIV (1972), 9—10, p. 792 Satele *Perişorul* şi *Stejariul*, în judeţul Mehedinţi, în documentul din 1627, ianuarie 10 *(Documente* B, vol. XXI, p. 306).

[2] Vezi asemenea topice în *Toponimia românească*, p. 427.

[3] Pentru aceste din urmă domenii, vezi Const. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria Românilor*, Bucureşti, 1971, p. 141—144.

PĂDUREA ÎN EPOCA MIGRAŢIILOR. ROLUL EI SUB RAPORTUL CONTINUITĂŢII POPULAŢIEI ROMANICE ÎN ŢINUTUL CARPATO-DANUBIAN

Nu retragerea la munte, ci retragerea la pădure

Odată cu părăsirea Daciei de către administraţia şi armata romană, o nouă perioadă începe în viaţa dacoromanilor. Marea majoritate a acestora, adică ţăranii — deci plugarii, păstorii, crescătorii de vite — şi orăşenimea săracă şi mijlocaşă — meseriaşi, mici negustori — au rămas pe loc; n-au plecat decît cei bogaţi care, cu banii lor, puteau trăi oriunde. S-a putut stabili relativ uşor un „*modus vivendi*" între dacoromanii rămaşi pe loc şi noii stăpîni — migratorii — deoarece aceştia din urmă *aveau nevoie de grînele şi produsele animale ale celor dintîi.* Mai ales că între primii veniţi în Dacia, au fost şi *carpii* adică dacii liberi din estul şi nordul Moldovei, rude bune, de sînge, cu cei din fosta provincie romană. Oraşele au avut mai mult de suferit, deoarece ele atrăgeau mai mult prin strălucirea şi bogăţia lor; mulţi orăşeni s-au retras prin satele vecine; au mai rămas însă unii în casele modeste şi în bordeiele de la margine, aşa cum arată săpăturile arheologice de la Alba Iulia, de la Sarmizegetusa, de la Porolissum şi din alte centre. Satele n-au avut prea mult de suferit: ţăranii îşi luau puţinele lucruri şi, mînîndu-şi oile şi vitele — avuţia principală — intrau în pădurile vecine unde se adăposteau pînă treceau iureşul, primul impact. Casele şi bordeiele — dacă fuseseră arse sau risipite — şi le refăceau repede: lemn era din belşug iar muruiala nu lua mult timp.

În îndelungatul răstimp — circa un mileniu — care separă părăsirea Daciei de formarea Statului Ţării Româneşti sau Munteniei, *pădurea a jucat un rol de căpetenie* în continuitatea populaţiei romanice — a strămoşilor noştri nemijlociţi — în stînga Dunării, în tot ţinutul carpato-danubian, de la Tisa pînă la ţărmul mării. S-a vorbit mult şi se vorbeşte încă de „retragerea la munte", de adăpostul pe care l-au oferit Carpaţii în tot timpul acestui mileniu; trebuie să se precizeze însă că muntele a fost însemnat în primul rînd *prin pădurile sale* care însemnau nu numai adăpost, dar şi, aşa cum am arătat, hrană variată. Iar cum pădurea acoperea nu numai munţii, dar şi dealurile

şi o bună parte a cîmpiei, rezultatul a fost că romanicii s-au putut păstra deopotrivă şi la deal şi la şes. Este semnificativ faptul că *slavii* — migratorii cei mai numeroşi şi din care o parte s-au aşezat în ţinutul carpato-danubian, amestecîndu-se prin căsătorii cu romanicii şi fiind, în cele din urmă, asimilaţi de către aceştia — au dat numele de *Vlaşca*, adică de ţara Vlahilor sau românilor *unei regiuni de şes* şi anume pădurii uriaşe dintre stepa Bărăganului şi aceea a Burnazului. I-au zis aşa, deoarece aici în acest ţinut acoperit de întinse păduri, străbătut de ape — Colentina; Dîmboviţa, Argeşul, Cîlniştea, Pociovaliştea etc. — şi presărat cu lacuri şi bălţi — Snagovul, Căldăruşanii, Greaca, iazurile Colentinei şi Mostiştei etc. — au găsit pe romanici, pe vlahi, în mare număr, făcînd agricultură în poieni, crescînd vite, prinzînd peşte, avînd prisăci, mori şi iazuri şi vînzînd ce le prisosea în tîrguri [1]. E foarte probabil ca şi celălalt nume dat de slavi, *Vlăsia* care se referă la pădurea sau codrul întins de la nord de Bucureşti, să aibă acelaşi înţeles, de *ţară a vlahilor*; sub forma *vlasi* întîlnim pe români atît în documentele din Muntenia, cît şi în acelea din Peninsula Balcanică [2]. Adăogăm apoi împrejurarea că şi în Transilvania de miazăzi e amintită în documentul din 1224 dat saşilor, „pădurea românilor şi a pecenegilor“ *(sylva Blacorum şi Bissenorum“)* [3], arătînd iarăşi legătura între ai noştri şi pădure; cît despre pecenegi — crescători de vite dar oameni de stepă — e probabil că îndelungata conlocuire cu românii — circa trei veacuri şi jumătate — îi va fi deprins şi pe ei cu folosul pădurii în care se pot adăposti nu numai oamenii dar şi vitele — principala bogăţie şi pentru ai noştri, dar şi pentru ei. *Aşadar, nu retragerea la munte, ci retragerea la pădure* [4].

---

[1] Vezi Const. C. Giurescu, *Formarea poporului român*, Craiova, 1973, p. 125. A fost o eroare a comisiei de propuneri suprimarea numelui de Vlaşca la ultima reformă administrativă, întrucît acest nume este *o dovadă concludentă* de existenţa populaţiei romanice în cîmpia munteană, în epoca venirii slavilor şi a coabitării şi asimilării lor. Eroarea se poate îndrepta prin adăogirea numelui de Vlaşca la acela de Ilfov, aşa încît pe viitor, judeţul să se numească *Ilfov-Vlaşca*, cu nume compus, după pilda judeţelor Caraş-Severin şi Bistriţa-Năsăud (Vezi şi cele ce am spus în privinţa aceasta în *Magazin Istoric*, VII (1973) 8, p. 31—32.

[2] Astfel, în documentul din c. 1481 (răspunsul dat de locuitorii din judeţele Brăila, Buzău şi Rîmnicul-Sărat lui Ştefan cel Mare) rumânii sînt numiţi *vlasi* (I. Bogdan, *Braşovul*, p. 282—284). Pentru vlasii din Peninsula Balcanică vezi N. Drăgan, *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei şi a onomasticei*, Bucureşti, 1933, p. 17—18, 616; Silviu Dragomir, *Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice în evul mediu*, Bucureşti, 1959, p. 13, 24, 25, 55.

[3] *Documente privind istoria României*, C. vol. I, Bucureşti, 1951, p. 209.

[4] La finele secolului al XVI-lea, Giovanni Antonio Magini spune despre casele românilor că „nu sînt de piatră şi nici împodobite, căci românul se mulţumeşte să stea în case de vălătuci şi să trăiască în munţi şi în codri“ *(Călători străini*, IV, p. 581). Întrebarea lui H. H. Stahl, *Studii de sociologie istorică*, Bucureşti, 1972, p. 64, dacă populaţia

Din conlocuirea cu slavii şi asimilarea lor de către înaintaşii noştri, a rămas în limba română o serie de termeni în legătură cu pădurea. În primul rînd, cîteva nume de copaci: stejar (bg. stežer), gîrneaţă (granica, pronunţă graniţa), scoruş (bg. skoruša), apoi crîng (vechi slavul krongu), precum şi nume designînd feluri de păduri: 1) *Bucovină* care înseamnă „pădure de fag“ şi derivă din „buk“ fag. Din acest nume comun — şi documentele moldovene ale secolului al XV-lea amintesc adesea de „bucovinele“ din partea de nord a ţării [1] — au făcut austriacii, după anexiunea din 1775, numele propriu care a rămas pînă astăzi. 2) *Dumbravă* însemnînd „pădure de stejar“; rădăcina termenului e vechiul slav дѫбъ adică stejar; de aci se trage şi numele rîului Dîmboviţa: „apa stejarilor, care curge printre păduri de stejar“, şi apoi, de la apă, numele judeţului; de asemenea numele rîului Dîmbovnic. 3) *Zăvoi* însemnînd pădure de luncă, de pe marginea rîului. 4) *Huciu*, pădure deasă, din ucraineanul hušča, desiş.

Din numele slav al arinului sau aninului, *elha*, s-a format adjectivul *elhov* care însemna „cu arini“, „ariniş“, iar din elhov numele, românesc, *Ilfov*, dat unui rîu şi apoi, de la rîu, judeţului. La fel din numele slav al arţarului, klĕn, s-a format adjectivul klĕnov, de arţar sau cu arţar, de unde topicul românesc Cleanov, după cum de la numele slav al cornului, drĕn s-a format drĕnov, de corn, al cornului, de unde românescul Dranov [2]. Tot aşa, de la rugii de mure de pe malurile lui — în vechea slavă *tut* însemna mure s-a format numele rîului *Tutova* care s-a dat apoi judeţului respectiv.

Ungurii spuneau arinului eger, de aci egeres, pădurice de arini, de unde topicul transilvănean Aghireş, ; de asemenea egerbegy, ariniş, care a dat Agîrbiciul nostru [3].

De la ultimii migratori, pecenegii şi cumanii, care au stat în ţinuturile noastre circa trei secole şi jumătate (circa 900—circa 1241) a rămas numele pădurii mari care acoperea odinioară partea de sud-vest a Munteniei, *Teleormanul* (teli + orman = pădure nebună); de la pădure şi-a luat numele rîul respectiv şi apoi, la întemeierea statului, şi judeţul.

băştinaşă s-a putut menţine în „cîmpia Ţării Româneşti şi a Moldovei“, „oricît am admite că s-ar fi adăpostit şi în ochiuri de pădure“ e nejustificată, deoarece nu e vorba de „ochiuri de pădure“ ci de masive imense ca acela dintre stepa Bărăganului şi aceea a Burnazului sau de masivul teleormănean, cel oltean şi de întinşii codri moldoveni. De altfel, Stahl admite continuitatea de-a lungul Dunării (p. 64); de ce n-o admite de-a lungul rîurilor care străbat amintitele masive?

[1] Erau „bucovine mari“ care se întindeau de la Carpaţi pînă la Siret şi o „bucovină mică“ de la Siret la Prut (Hurmuzaki-Densuşianu, *Documente*, I, 2, p. 485). Într-un document moldovean din 1518, citim, în legătură cu hotarnica satului Mihuceni: „după hotarul vechi, pe unde din veac au folosit, iar în bucovină cît vor putea deschide şi curăţi (*Documente* VI A, vol. I, p. 128—129).

[2] *Toponimia românească*, p. 52 şi 357.

[3] *Idem*, p. 50.

În toată această perioadă a migraţiilor, de un mileniu, suprafaţa pădurii nu credem că s-a micşorat faţă de ceea ce era la părăsirea Daciei romane. Populaţia era încă rară şi loc era destul. S-au făcut, e adevărat unele curături, runcuri sau lazuri, jarişti şi arşiţe, cu toporul, cu securea, cu sapa şi cu focul, dar, în schimb, pădurea s-a întins în unele locuri unde altădată erau ogoare sau fineţe. N-avem documente scrise contemporane care să ateste acest dublu proces, dar există termenii în limbă şi există documente posterioare care ne arată cum s-a procedat în privinţa curăturilor.

Runc e de origine latină (din runcus) şi înseamnă loc defrişat din pădure; operaţiunea se făcea aşadar încă din timpul Daciei romane şi a continuat şi după părăsirea ei. Prin documentul din 1560 aprilie 9, Alexandru Lăpuşneanu întăreşte nepoatelor lui Iliiaş Şandru ocina lor în care se cuprinde şi „o a patra parte din Văsîieşti, parte din cătră apa Trotuşului şi cu poenile anume Podena şi Runcul, ce este terebejul [= curătură!] lor cari sînt piste apa Trotuşului şi a patra parti din poeni Borîlei". [1] Harta statistică din 1835, întocmită pe baza recensămîntului din 1828—1832 arată o serie întreagă de sate cu acest nume: astfel *Runcul* în judeţul Argeş, *Runcu* în judeţele Vîlcea, Dîmboviţa şi Buzău, *Runcu-Rediu* şi *Runcşoru* în Mehedinţi [2]. *Laz* este de origină slavă (din *laz*) [3] şi are exact acelaşi înţeles ca şi runc; vechii slavi care au coabitat cu dacoromanii şi au fost, după cîtva timp, asimilaţi de aceştia, au practicat aşadar şi ei defrişarea. La 16 septembrie 1628 are loc o vînzare de ocină la Coteşti (judeţul Rîmnicul Sărat) „şi am dat şi lazul de la Guleşti" (azi Goleşti!), citim în act [4]. Iar între 1 septembrie 1632 şi 31 august 1633, mai mulţi moşneni vînd jupînului Neagu „un lazu care iaste mănăstirea pă acel lazu, să cheamă acel lazu al Poşăcăi, drept bani 900" [5]. Aceeaşi hartă statistică amintită mai sus indică satul *Lazurile* din judeţul Dîmboviţa [6]. Iar un act din Braşov, datat 6/18 iulie 1840, referindu-se la satul Sîmbăta de Sus, arată că „acum au lăzuit (i)obagii şi pădure de 50 de cară de fînu cu paguba curţii" [7]. *Curătură* şi *săcătură* (secătură) sînt termeni formaţi mai tîrziu, după formarea limbii române, şi au acelaşi înţeles ca şi runc şi laz; primul arată că s-a curăţit pădurea, făcîndu-se loc de fineaţă sau arătură; cel de al doilea că s-a secat pădurea adică, tot aşa, s-a curăţit. Dar săcătură (secătura) indică şi tehnica specială întrebuinţată anume cojirea circulară a copacilor pe o anumită lăţime, aşa încît circulaţia sevei

---

[1] *Documente*, A, XVI, vol. II, p. 145.
[2] *Principatele române*, p. 211, 219, 224, 249 şi 285.
[3] *Dicţionarul limbii române moderne*, sub laz.
[4] *Documente*, B, XXII, p. 323—4.
[5] *Idem*, XXIII, p. 613.
[6] *Principatele române* ..., p. 223.
[7] N. Iorga, *Acte româneşti şi cîteva greceşti...*, Bucureşti, 1932, p. 244.

se întrerupea. În consecință, copacii se uscau „în picioare“ și apoi erau tăiați, lemnul uscat putînd fi întrebuințat imediat pentru cherestea sau pentru confecționarea a tot felul de lucruri. La începutul secolului al XIX-lea existau satele *Curătura* în județele Mehedinți și Iași și *Blidari Curătura* în Rîmnicul Sărat, precum și *Văsuiu (Săcătura)* și *Părosu (Săcătura)*, ambele în Putna [1]. *Jariște* și *arșiță* au o accepțiune specială: loc din pădure curățit prin foc, arzîndu-se copacii; e binecunoscut satul de podgorie Jariștea din fostul ținut al Putnei, azi în județul Vrancea.

Facem să urmeze acum o samă de documente din secolele XV—XIX privind acțiunea de defrișare; ele ne luminează asupra felului cum se proceda în lungul mileniu al migrațiilor, deoarece procedeele erau aceleași, nu exista altă tehnică. La 15 aprilie 1498, Radu cel Mare întărește mănăstirii Govora livezi și „din vadul Slatinei de la Trestioară și din jos și din sus, cu livezile și cu pădurea, și cît este curățat în pădure“ [2]. La 7 aprilie 1518, Neagoe Basarab întărește jupanului Danciul și altora o pădure la Aninoasa, fiindcă Danciul cu ai lui „au cerut de la domnia mea această ocină, pădurea toată, ca să curețe acel loc cu foc și cu securea“ [3]. Printr-un act din 20 martie 1543, dat în București, Radu Paisie voievod întărește lui Mircea și feciorilor lui să le fie moșie „la Poenile Zlătarului“ — numele e semnificativ —; cînd a cumpărat Mircea această moșie, cu 750 de aspri, „au fost plină de pădure și de copaci și au curățit Mircea acea moșie cu securea și cu tîrnăcopul și cu foc și cu multă sudoare și osteneală“ [4]. La 14 iulie 1538, la Tîrgoviște, Radu Paisie voievod întărește slugii sale Cană și fraților acestuia „ocină în Negoșina, cinci părți de ocină, fiindcă le este veche și dreaptă ocina dedină [5] și curățită cu securea și cu foc și cu muncă în arșiță, încă în zilele lui Dan voievod cel bătrîn“ [6]. Șapte ani mai tîrziu, la 6 iunie 1545, Mircea Ciobanul le-o întărește din nou, precizînd că o stăpîneau „încă din zilele răposatului Dan voievod; și au curățat cu securea și cu sapa și cu focul în pădurea deasă și tare“ [7]. O întărire similară dă Alexandru voievod, la 7 iunie 1571, lui Vladul și lui Baico și altora, pentru ocina lor din *Poeni* — numele e iarăși semnificativ — „însă loc de pădure“, cumpărată de bunicii lui Vladul și Baico cu 500 de aspri. „Și au curățit-o cu securea și cu sapa și cu foc și cu mult chin“. [8]. Un act similar este acela din 18 iulie 1587 prin care Mihnea

[1] N. Iorga, *Acte românești și cîteva grecești...*, p. 189 și 261 — Pentru „săcătură“ vezi și H. H. Stahl, *Paysages et peuplement rural en Roumanie*, în *Nouvelles études d'histoire*, III, 1965, p. 73.
[2] *Documente*, B, vol. I, p. 460.
[3] *Idem*, Veacul XVI, 1, p. 134.
[4] *Documente* B, Veacul XVI, vol. II, p. 297.
[5] Înseamnă „ocină strămoșească“, moșie moștenită din moși-strămoși.
[6] *Documente* B, Veacul XVI, vol. II, p. 248 — E vorba de Dan I (1384—1386).
[7] *Documente* B Veacul XVI, vol. II, p. 328—329.
[8] *Idem*, vol. IV, p. 27.

voievod întărind mănăstirilor Motnău, Agaton şi Ioan Bogoslovul ocina din jurul lor, spune: „Pentrucă această mai sus zis ocină a fost ocină domnească şi a fost pădure întreagă şi necurăţată, ci au curăţat-o călugării de la mănăstirile care sînt mai sus zise, cu securile şi cu foc şi cu multă trudă“ [1]. Iată acum cîteva documente moldovene. La 25 octombrie 1683 feciorii lui Ştefan Budăescul vînd lui Dima pîrcălabul, între altele, „o curătură de fîn la Cremeneţ“ [2], în actualul judeţ Vrancea. La 15 aprilie 1702, Neculai Vîlcan şi feciorii lui, veniţi din Muntenia, se înţeleg cu răzăşii din Năruja, ca, făcîndu-şi două bordeie la Chee, în Simion, „să dăm pe anu cîte trii lii bătuţi şi pe cîte săcături şi curături vom face, să le plătim cîte şeizăci de parale pe cîte vom putè descurca din pădurea măruntă“ [3]. În loc de a curăţi sau a lăzui se mai întrebuinţa cîteodată şi *a destupa*, dovadă actul din 15 martie 1718, prin care Mihai Racoviţă voievod hotărăşte lui Vasilie Danciul şi fiului acestuia să fie volnici „a-şi ţinea ale sale drepte ocini şi moşii, a le destupa din codru şi a le opri de către toţi răzeşii; aceste moşii li se cuvin de pe Bodiman, unul din „bătrînii“ satelor Poiana-Năruja [4]. Interesantă şi sub raportul începuturilor mănăstirii Agafton, este cartea domnească dată de Grigore Ghica voievod, la 1 octombrie 1729, lui „Agafton săhastrul“ care „au mers în codrul ce este pe locul domnăscu la ocolul Botăşenilor şi au curăţit pădure şi s-au făcut mănăstioară cu chilii şi s-au pus pomeţi pe lîngă chilii“. I se dă şi o „poeniţă“, tot pe „loc domnesc“, lîngă sihăstria lui [5]. De asemenea interesantă pentru faptul că arată cum o „secătură“ abandonată devine iarăşi pădure după cîtăva timp, este diata din 1863 a bătrînului vrîncean Poiană pentru o poiană cu fîneaţă pe Dealul Secăturei. „Avînd eu — arată unchiaşul — dreaptă secătură făcută cu topor din codru meriu de taicămiu, din vremea robiei [6] şi apoi am lăsat-o şi al doile iar a umplut-o pădure. Şi am zis fraţilor mei să mergem să o secăm. Fraţii şi nepoţii nu au vrut, zicînd: cine a seca pădure, va stăpîni. Apoi m-am sculat împreună cu feciorii mei şi am tăiat pădure şi i-am dat foc şi am făcut secături de iznoavă din pădure merie, opt fălci, care această secătură se numeşte Dealul Secăturii“. Arată hotarele ei şi le face feciorilor diată: „fiindcă eu am ars ochii şi mîinile pîră am făcut secătură“ [7].

---

[1] *Documente B.* Veacul XVI B, vol. V, p. 316.

[2] Aurel Sava, *Documente putnene* I, Focşani, 1929, p. 26.

[3] *Idem*, p. 57; cf. Simion Hîrnea, *Locuri şi legende vrîncene*, Bacău, 1972, p. 143.

[4] Aurel Sava, *op. cit.*, I, p. 64.

[5] N. Iorga, *Studii şi documente*, V, p. 232.

[6] Adică de pe cînd Vrancea încăpuse pe nedrept în stăpînirea marelui boier Rosnovanu, cu care vrîncenii au purtat un îndelungat şi, pînă la urmă, biruitor proces.

[7] Simion Hîrnea, *op. cit.*, p. 125—126.

Pentru Transilvania cităm scrisoarea în latinește din 1549 august 7, a lui Iliaș Vodă al Moldovei către bistrițeni cerîndu-le să lase pe locuitorii din Feldru, supușii săi, să-și stăpînească pămînturile pe care le-au avut din vechime și să-și facă în pădurea deasă curături [1].

În privința *jariștilor*, cităm un act din 7 iulie 1526, Tîrgoviște, prin care Radu de la Afumați dăruiește lui Fărtat clucer o bucată de loc din locul domnesc; ca punct de hotar e indicată „Jarăștea" [2].

La 5 iunie 1560, Alexandru Lăpușneanu întărește slugii sale Vasco „niște curături și cu prisacă și cu grădini, însă în pădure, în afară de cîmp, ce li-au curățit ei (vînzătorii!) în ocina lor și le-au ars [3]. Interesant e actul din 20 martie 1584 prin care Petru Șchiopul întărește lui Bratul pitar, între altele, „în mijlocul bucovinei", adică a pădurii de fagi „o poiană ce se numește Pojarna, pe Bîc, și cu pîraiele ei de moară", cumpărată cu 160 de zloți tătărești [4]. Numele Pojarna arată că e vorba de o poiană făcută de mîna omului, nu naturală, dîndu-se foc pădurii. Iar la 26 aprilie 1632, logofătul Goran cumpără de la Anghel și Vlad 12 fălci de ocină la Sărăcinești „însă spre Secătură fălcile, la Jarăște, unde i-au fost viia" [5].

Cît despre *arșițe*, iată cîteva zapise vrîncene: La 20 decembrie 1736 „Solomon Jîpieanul dimpreună cu fratili său Mafteiu vinde o arșiță, ci să chiamă Arșițele Jîpienilor din pîrîul Tojanilor, lui Ursu Gegea drept 16 lei bani" [6]. Tot Gegea cumpără, la 10 mai 1751, de la Ion Maftei, o arșiță ce se cheamă Arșița Lungă, din vîrful Tojanului pînă în apa Tojanului și la vale pînă în Zăbala, cu 4 lei noi [7]. La 2 aprilie 1766, Ion Puflea cu femeia sa arată că, vînzînd lui Ștefan Tafșulă Arișița, s-a sculat nepotu-său Iftimie și mergînd la vornicul Carp, acesta i-a dat dreptate, obligînd pe vînzători să întoarcă lui Tafșulea prețul: „trii capre cu ezi" [8]. Uncheașul Mihul Dalica și cu ginerele său Cristea și cu alții recunosc, la 3 august 1785, „că au mîncat ei Arșița Jîchienilor cu vitile lor", fiind această arșiță „loc de coasă"; trebuie deci să plătească stăpînului arșiței, preotului Neagu Gegea [9]. La 18 Mai 1792, se alege partea de ocină a lui Vasile sin Nicoară: „Și i-am dat lui parte de la

[1] Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XV, 1, p. 474: Queruntur nobis subditi nostri de Feldra quomodo eadem eos ex iustius metis et pratis terminorum terrarum eorum, id quod semper possederunt et ad eos concernent, eos prohibet ne quidquam iuris illic habeant et se inde abstineant inter densam silvam si campum limpidare curaverunt".

[2] *Documente* B, Veacul XVI, vol. II, p. 22.

[3] *Documente*, A, XIV, vol. II, p. 153.

[4] *Documente* A, XVI, vol. III, p. 239. Cf. Pojorîta, în județul Suceava.

[5] *Documente* B. XXIII, p. 553.

[6] Aurel Sava, *op. cit.*, I, p. 76.

[7] *Idem*, p. 82.

[8] *Idem*, p. 87.

[9] *Idem*, p. 119.

vale de Arşiţă pînă în Peţîc"[1]. Iar în februarie 1808, într-un act scris la Bîrsăşti, e amintit, în hotarul Topeştilor, „Fundu Arşiţii"[2]. În *Marele Dicţionar Geografic*, volumul I, apărut în 1898, sînt nu mai puţin de 47 (patruzeci şi şapte) de topice cu numele *Arşiţa* simplu sau compus (Arşiţa Ascunsă, Arşiţa Băieşescu, Arşiţa Creţului, Arşiţa lui Toader etc.), o samă din ele după numele celui ce făcuse arşiţa. Relevăm „Arşiţa pădure pe moşia Sinăuţi, comună Tureatca, judeţul Dorohoi" şi „Arşiţa, pădure de fag pe moşia Probota, comuna Dolhasca judeţul Suceava".

În Transilvania şi, uneori, şi dincoace de Carpaţi, în Moldova, se întrebuinţează, în loc de curătură, termenul *oaş* care vine din maghiarul ovas (avas)[3]. Ţara Oaşului este deci ţara curăturii sau a runcului, din pricina curăturilor făcute pe vremuri în marile păduri de aici. Faptul că se întrebuinţează un termen maghiar, nu scade însă întru nimic caracterul străvechi românesc al acestui ţinut, după cum nu scade caracterul italian al Lombardiei, numele ei, de origine germanică, caracterul francez al Burgundiei şi Normandiei, numele acestora, tot de origine germanică, sau, în sfîrşit, caracterul românesc al Transilvaniei, cînd i se spune şi Ardeal.

Toate aceste poiene făcute de mîna omului — runcuri, curături, săcături, lazuri, jarişti, arşiţe — serveau fie ca ogoare şi fîneţe, fie pentru a planta vie, a face prisăci, mori sau grădini cu pomi, a întemeia vreun lăcaş bisericesc sau locuinţe care, înmulţindu-se, deveneau cătune, şi apoi sate. Iată cîteva documente în acest sens: La 30 aprilie 1555, Alexandru Lăpuşneanu întăreşte starostelui Pogan „o poiană sub Măgura, anume Poiana lui Nichifor, cu moară pe Putna", cumpărată de la Zlate vătaf cu 100 de zloţi tătăreşti[4]. Măgura e Măgura Odobeştilor, acoperită pînă azi cu o întinsă pădure de stejar; poiana fusese făcută pentru a se ridica moară pe ea. Urmează actul din 13 aprilie 1560 care are şi o valoare istorică: Alexandru Lăpuşneanu dăruieşte mănăstirii sale Rîşca satul Popeşti, la obîrşia Vasluiului „cu prisăcile şi cu poenile", sat care a fost a Lupului biv paharnic, nepot Tăutului şi pe care l-a pierdut „în vremea vicleniei sale, cînd s-au ridicat domn asupra capului domniei mele şi cu alţi vicleni, cînd au şi perit întru vinovăţiile sale"[5]. Tot în 1560, în luna mai, călugărul Marchel, pustnic în locul numit Ţolici, închină mănăstirii Neamţ „locul său de prisacă pe care singur l-a curăţat

[1] Aurel Sava, *op. cit.* p. 126 — Peţîcul e un pîrîu ce se varsă în Zăbala, în comuna Năruja.

[2] *Idem*, p. 158. Pentru „Arşiţa, coastă de deal pe partea nordică a satului Bîrseşti, ... pe vremuri acoperită de pădure" căreia „oamenii i-au dat foc de şi-au deschis locuri de cultură, pădurea fiind fără valoare în acele vremuri" vezi Simion Hîrnea, *op. cit.* sub voce.

[3] *Toponimia românească*, p. 23.

[4] *Documente* A, XVI, vol. II, p. 83.

[5] *Idem*, XVI, vol. II, p. 150.

cu munca sa şi a făcut şi poiană şi singur a curăţat" [5]. Din 6 august 1583 este hotarnica mănăstirei Suceviţa în care sînt menţionate şi „poiene cu fîneaţă". Dintre punctele de reper ale hotarnicei: „la stîna Ursului ... rediul Săcărei ... poiana Mărului ... dealul Homorului ce este pentru văratec ... unde iese drumul din pădure ... poiana lui Hîrea ... la cornul Brădăţelului" [1]. La 15 mai 1584, Teofan mitropolitul Sucevei dăruieşte mănăstirii Galata „nişte chilii pe care le-am făcut eu lîngă mănăstire şi cu locul pe care l-am curăţat cu oamenii şi cu banii mei în pădurea întreagă şi deasă şi am îngrădit cu gard acele chilii şi cu locul" [2]. Urmează două acte privind via ridicată pe loc de pădure. Primul este din 1631 aprilie 17: Leon Tomşa întăreşte lui Nedelco, între altele „două pogoane de pădure", cumpărate de la popa Sava pentru 400 de aspri gata, să facă vie" [3]. Cel de al doilea act, din 28 ianuarie 1632, este tot de la Leon Tomşa; el întăreşte mănăstirii Dealul vinăriciul domnesc de pe ocina ei, Solomon, adăogînd totdeodată: oamenii „care vor fi săpat şi vor fi tăiat stejari în pădurea întreagă, fie satul Glodeni sau alţi oameni ca să facă vie pe ocină mănăstirii, tot să fie în pace" de zisul vinărici domnesc [4]. Ultimul act, din 1629, priveşte ogoarele sau holdele făcute pe loc de pădure: Ion cel Şchiop dăruieşte mănăstirii Cozia partea sa de ocină din satul Voineasa „pre nume 20 de holde din pădure" [5].

---

[5] *Documente A.* XVI, vol. II, p. 151.
[1] *Idem*, XVI, vol. III, p. 226—227.
[2] *Idem*, XVI, vol. III, p. 255.
[3] *Documente* B, XXIII, p. 366.
[4] *Idem*, XXIII, p. 506—507.
[5] *Idem*, XXII, p. 432.

PĂDUREA ROMÂNEASCĂ ÎN SECOLELE XIV—XVIII (PÎNĂ LA PRIMELE LEGI SILVICE). ROLUL PĂDURII ÎN APĂRAREA ŢĂRII ŞI CA LOC DE REFUGIU

„Cînd au fost leșii în țara domniei mele, țara toată fugise în codri“
(Document din 26 septembrie 1617, de la Radu Mihnea, voievodul Moldovei)

Rolul pădurii în apărarea ţării şi ca loc de refugiu. Pădurea a jucat un rol important în luptele pentru apărarea ţării, fiind un aliat de seamă al armatelor româneşti. Faţă de *superioritatea numerică obişnuită* a armatelor adverse — fie cele turceşti, fie cele ungare sau polone sau chiar cele tătăreşti — superioritate care nu permitea o luptă cu sorţi de izbîndă pe cîmp deschis, unde disproporţia de forţe era imediat vizibilă, marii noştri voievozi au făcut apel la sprijinul pădurii; cu ajutorul acesteia, disproporţia de forţe nu mai era vizibilă; surpriza atacului devenea posibilă, apărarea mai uşoară iar în caz de retragere, aceasta era protejată. Am reprodus mai înainte două mărturii din secolul al XVI-lea arătînd în general rolul pădurii în apărarea ţării; vom indica acum o seamă de cazuri concrete care justifică afirmaţia de mai sus.

Ne referim în primul rînd la bătălia decisivă de la *Posada* (1330), cea care a asigurat independenţa tînărului stat muntean întemeiat de Basarab I începătorul dinastiei Basarabilor. Nu sînt bine cunoscute cauzele care au dus la războiul dintre voievodul muntean şi Carol Robert, regele Ungariei; se pare însă că vinovaţi au fost doi sfetnici ai acestuia din urmă care doreau să aibă pentru ei ţara lui Basarab sau măcar banatul de Severin. Războiul a început toamna; armata ungară, înaintînd printr-o ţară unde, după vechiul obicei, se făcuse pustiul în faţa duşmanului, nu se putea aproviziona; începu deci a suferi de „foamea cea mare“, după însăşi expresia cronicii ungureşti. Aşa încît, ajunsă în faţa „cetăţii de la Argeş“ — e vorba de Curtea de Argeş — regele trebui să dea ordinul de întoarcere. Aci, în drum spre casă, pe cînd armata ungară se angajase într-o vale lungă şi strîmtă, cu coastele repezi acoperite de pădure, ostaşii lui Basarab, care ocupaseră înălţimile şi închiseseră cu şanţuri şi valuri de pămînt atît ieşirea, cît şi intrarea văii, începură să prăvălească bolovani şi copaci tăiaţi şi să tragă cu săgeţile în grămadă. Prăpădul a ţinut *patru zile* (9—12 noiembrie 1330). A căzut atunci

mulţime nenumărată din ostaşii lui Carol Robert; s-a pierdut sigiliul regatului; regele însuşi, ca să scape, şi-a schimbat hainele cu unul din credincioşii săi şi abia a putut ieşi aşa, neobservat, din vălmăşagul acela. O pradă foarte bogată căzu în mîinile ostaşilor noştri. Ştim toate aceste amănunte dintr-o cronică ungară contemporană, numită *Cronica pictată de la Viena* (Chronicon Pictum Vindobonense); i se spune aşa din cauza miniaturilor care-i împodobesc textul şi din care două se referă chiar la luptă [1].

Nu se ştie sigur unde s-a dat această memorabilă bătălie, care a dovedit puterea noului stat românesc şi în acelaşi timp i-a asigurat o dezvoltare liberă. Unii istorici cred că ea a avut loc între Cîmpulung şi Bran, la punctul numit *Posada.* Dar de la „cetatea Argeşului", unde ajunsese armata ungară, drumul cel mai scurt de întoarcere nu e prin Cîmpulung, Bran şi Braşov, ci prin Loviştea şi apoi Valea Oltului, spre Sibiu. E mai probabil deci ca lupta să fi avut loc pe aici, aşadar între Curtea de Argeş şi Sibiu, probabil prin Loviştea.

O luptă asemănătoare a avut loc după cîteva decenii, în timpul domniei lui Vladislav I sau Vlaicu Vodă. Şi de data aceasta, armata ungară a fost cea care a atacat. În toamna anului 1368, după 13 octombrie, această armată, alcătuită, potrivit Cronicii lui Ioan de Küküllö, din „nobili", din secui şi din mulţi ostaşi dintre „cei mai de seamă", şi comandată de voevodul Transilvaniei, Nicolae Lackfi, a trecut munţii spre a ataca din spate pe Vlaicu care avea de înfruntat o a doua armată ungară ce voia să treacă Dunărea [2]. Împotriva armatei care cobora din munţi, Vlaicu trimisese pe pîrcălabul de Dîmboviţa, Dragomir. Acesta, după o primă ciocnire care-i fusese defavorabilă, se retrage, atrăgînd armata adversă într-o regiune păduroasă, cu locuri tari. Să dăm aici cuvîntul cronicii sus-amintite: „Dar după aceea, înaintînd fără grijă mai departe prin ... păduri dese, cînd se înfundase pe nişte poteci foarte înguste", Nicolae Lackfi" a fost atacat de mulţimea românilor din păduri şi din munţi şi a rămas mort, împreună cu vrednicul bărbat Petru, vice-voievodul său, cu Deseu zis Vas, cu Petrus Ruffus, castelanul Cetăţii de Baltă, cu secuii Petru şi Ladislau, bărbaţi viteji, şi cu alţi numeroşi ostaşi şi nobili de seamă. Şi după ce ungurii, părăsind oastea, dădură dosul şi o rupseră la fugă, ajungînd prin locuri noroioase şi mlăştinoase..., mulţi dintre ei fură ucişi de români; numai cîţiva au scăpat , cu mare primejdie pentru persoana lor şi cu pagube în avut. Iar trupul voievodului Nicolae, scoţîndu-l cu luptă grea din mîinile românilor, l-au adus în Ungaria,

---

[1] *Chronicon Pictum Vindobonense*, în *Scriptores Rerum Hungaricarum*, I, ed. G. I. Schwandtner, Viena, 1746, p. 496—498.

[2] Maria Holban, *Contribuţii la studiul raporturilor dintre Ţara Românească şi Ungaria angevină ...*, în *Studii şi materiale de istorie medie*, vol. I (1956), p. 41—42.

să-l înmormînteze la Strigoniu" [3]. Nici locul bătăliei din 1368 nu e cunoscut; în orice caz, el este într-o regiune păduroasă din Muntenia, poate la limita dealurilor cu cîmpia, dată fiind urmărirea în locuri „noroioase şi mlăştinoase".

Cronicarul bizantin Laonicos Chalcocondylas, povestind războiul lui Baiazid cu Mircea cel Bătrîn — nu se poate preciza dacă e vorba de războiul din 1394 sau de cel din 1400 — spune că după ce Mircea a pus în siguranţă femeile şi copiii în munţi, „după aceea se ţinea şi dînsul cu armata pe urma lui Baiazid prin pădurile de stejar ale ţării, care sînt multe şi acoperă în toate părţile ţara, să nu fie uşor de umblat pentru duşmani şi nici lesne de cucerit" [1].

A treia mare luptă dată la adăpostul pădurii a fost aceea a lui Bogdan voievod, tatăl lui Ştefan cel Mare, împotriva polonilor care voiau să readucă domn în Moldova pe Alexandru voevod, devotat lor. Ea a avut loc, la 6 septembrie 1450, *în codrul Crasnei*, marea pădure ce se întindea la sud de Vaslui, în preajma localităţii Crasna. Drumul pe care venea oastea polonă trecea prin această pădure; aci i-a aşteptat oastea lui Bogdan. Iată ce povesteşte cronica moldoveană: „Deci cînd au fost la mijlocul pădurii, făcut-au năvală oastea lui Bogdan Vodă la carele leşilor, ci apărîndu-se leşii, abia au scăpat cu multă pagubă, şi peire. Deci vrînd să intre şi ceilaltă oaste leşească, atuncea s-au ivit toată oastea lui Bogdan vodă, cu multe steaguri şi buciume şi fără călărime, multă pedestrime. Văzînd aceasta, leşii s-au tocmit de război şi au băgat în mijloc pe Alexandru vodă ... şi s-au bătut mai înainte de apusul soarelui pînă au înoptat, perind de amîndouă părţile, pînă au năvălit şi gloatele de pedeştri, carii au făcut la strîmtoare mare moarte în leşi, tăind cu coasele vinele cailor; unde hatmanii leşeşti, vrînd să îmbărbăteze pre ai săi, şi-au pus şi ei capetele, ales Piotru Odrivoz şi Nicolae Porava şi Buciaţskii" [2]. Merită să fie subliniată precizarea cronicei privind oastea lui Bogdan Vodă: „fără călărime, multe pedestrime". Călărimea nu era de folos în lupta în pădure; nu se putea mişca uşor, nici desfăşura, iar un atac grupat era imposibil din cauza copacilor. În schimb, pedestrimea, luptînd la adăpost, trăgînd cu arcul apăraţi de trunchiurile copacilor, era redutabilă şi avea un net avantaj asupra adversarului. La lupta de la Crasna credem că a luat parte şi fiul lui Bogdan, tînărul Ştefan, care avea, după şapte ani, să ocupe tronul Moldovei; el îşi va aduce aminte de lupta din tinereţe cu pri-

[3] Ioan de Küküllő (de Tîrnave) în *Scriptores Hungaricarum veteres ac genuini*, Tyrnaviae, ed. Schwandtner, 1765, pars I, p. 311—313.

[1] Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice...*, în româneşte de Vasile Grecu, Bucureşti, 1958, p. 64 nota 2.

[2] *Letopiseţul Ţării Moldovei pînă la Aron Vodă*, ed. C. Giurescu, Bucureşti, 1916, p. 38—39.

lejul războiului pe care-l va purta el însuşi cu polonii, în 1497, război în care va aplica o metodă similară, devenită clasică.

Într-adevăr, reprezentativă pentru lupta în pădure este aceea din *codrul Cosminului*, purtată de oastea lui Ştefan cel Mare împotriva oastei lui Ioan Albert, regele Poloniei. Acesta din urmă intrase în Moldova cu gînduri duşmănoase şi asediase, dar fără succes, cetatea Sucevei. Ştefan poruncise, urmînd vechiul obicei al pămîntului nostru, să se ascundă proviziile şi furajul, iar ceea ce nu putuse fi ascuns, fusese ars. În acelaşi timp, fuseseră închise drumurile spre miazănoapte, astfel că alimente şi nutreţ nu puteau sosi nici din Polonia. În curînd, oastea lui Ioan Albert începu să sufere de foame. Aşa încît craiul fu bucuros să primească mijlocirea voievodului Transilvaniei — care sosise, între timp, cu 12 000 de oameni în ajutorul lui Ştefan — spre a face pace. Ea se încheie, dar cu condiţia lămurită ca polonii să se retragă tot pe unde veniseră, iar nu prin altă parte, ca să nu facă alte stricăciuni. Pe unde veniseră nu mai era însă nimic de mîncat, astfel că ei trebuiră să ia un alt drum, prin oraşele Siret şi Cernăuţi, drum care trecea prin codrul Cozminului. Cînd oastea polonă fu în mijlocul pădurii, moldovenii prăvăliră asupra ei copacii *înţinaţi* — asta înseamnă că se ţineau numai într-o margine a trunchiului, restul fusese tăiat — şi-i atacară cu putere (1497, octombrie 26). Neavînd unde să fugă, neputîndu-se desfăşura din pricina locului strîmt, leşii fură zdrobiţi, ca odinioară ungurii lui Carol Robert. Regele putu, cu mare greutate, să-şi facă drum pînă la Cernăuţi, unde avu loc o nouă luptă; înfrînţi şi de data acesta, puţini dintre soldaţii lui Ioan Albert îşi mai văzură ţara. Prada luată de moldoveni fu enormă [1]. În ce priveşte pe prizonieri tradiţia consemnată de Ioan Neculce în *O samă de cuvinte* spune că Ştefan ar fi poruncit să fie puşi să are mai multe locuri întinse pe care le-a semănat apoi cu ghindă şi aşa au crescut „dumbrăvi pentru pomenire ca să nu se mai acolisească (să se lege) de Moldova: Dumbrava Roşie la Botoşani şi Dumbrava Roşie la Cotnar şi Dumbrava Roşie mai gios de Roman“ [2]. Unii se îndoiesc de veracitatea acestei tradiţii; noi socotim

[1] Pentru lupta din codrul Cozminului vezi *Letopiseţul anonim* în *Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI publicate de Ion Bogdan*, ediţie de P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1959, p. 21. Iată pasajul respectiv: „Şi la 19 ale lunii Octombrie, joi, s-a întors craiul leşesc şi nu a pornit pe aceeaşi cale pe care venise, ci a pornit pe altă cale, pe unde era ţara întreagă. Deci s-a mîniat Ştefan voievod şi a gonit pe urma lor cu oştenii săi şi cu două mii de turci. Şi i-a ajuns la marginea făgetului Cozminului ... şi i-a lovit, joi, luna Octombrie 26 şi ... a biruit atunci, domnul Ştefan voievod şi i-a bătut. Şi apoi i-a gonit prin făgetul Cozminului, omorîndu-i şi tăindu-i ... şi au fost luate toate schiptrele crăieşti şi au căzut acolo mulţi boieri şi voievozi leşi mari şi a căzut acolo multă oaste şi toate tunurile cele mari, cu care bătuseră în cetatea Sucevii, au fost luate atunci şi altele mici şi mai mici, multe, pe care nu este cu putinţă a le înşira.“

[2] Ioan Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ed. Iorgu Iorgu, p. 11—12.

însă că nimic nu ne împiedică s-o admitem. Detaliile pe care ni le dă Neculce asupra tratamentului la care erau supuşi acei prizonieri nu par de loc a fi inventate. Dealtfel, s-a arătat, nu demult, într-un studiu, că numeroase tradiţii din cele consemnate de Neculce corespund realităţii istorice sau au măcar un sîmbure de adevăr [1].

În urma luptei de la Baia (15 decembrie 1467), regele Ungariei Mateiaş Corvin, rănit în spate de o săgeată cu trei vîrfuri, a trebuit să se retragă în grabă. Dar ajungînd în munţi, — povesteşte cronicarul polon Dlugosz — el „află drumul închis cu arbori tăiaţi". Atunci el dete foc carelor şi bagajelor sale şi îngropă cincizeci de tunuri ca să nu cadă în mîinile moldovenilor [2].

Amintirea luptei din codrul Cosminului era încă vie în Polonia după aproape şapte decenii. Cînd, în octombrie 1563 un detaşament polon, condus de Laski, care voise să ajute pe Despot Vodă, se retrage prin acelaşi codru, el e îngrijorat deoarece — spune un izvor contemporan — „dăinuia vie din amintirea părinţilor lor marea înfrîngere suferită de regele Ioan Albert al Poloniei din partea moldovenilor conduşi de Ştefan, « regele » lor neînfricat şi neobosit". Grija lui Laski e cu atît mai mare cu cît aflase că în amintitul codru „se taie pădurea şi sînt culcaţi la pămînt copaci uriaşi cu care să fie închise drumurile şi împiedicată trecerea". Operaţiunea aceasta se făcea — adaugă izvorul — fie din porunca lui Ştefan Tomşa, care înlocuise la domnie pe Despot, fie din propriul imbold al ţăranilor care lucrau cu însufleţire şi sîrguinţă. Dar, de data aceasta, tragedia nu se repetă: graţie măsurilor pe care le ia, Laski poate trece prin codru fără pierderi [3].

Şi în altă mare biruinţă a lui Ştefan cel Mare, aceea de la Vaslui (ianuarie 1475), pădurea joacă un rol însemnat. Locul ales de voievod era într-o regiune păduroasă şi avînd într-o coastă o pădure de luncă, mlăştinoasă. În dosul acestei păduri a aşezat Ştefan un detaşament, cu trîmbiţe şi surle, ca să atragă pe duşman, într-acolo, în mlaştină. Aşa s-a şi întîmplat. Şi în timp ce oastea turcească silea într-acolo, luptînd cu noroiul şi împotmolindu-şi tunurile, un corp de oaste moldovean, ascuns în pădurile vecine, a atacat din flanc, iar un al treilea corp din spate, determinînd retragerea lui Soliman Hadîmbul (Eunucul!), retragere care s-a transformat în derută [4]. Urmărirea

---

[1] Const. C. Giurescu, *Valoarea istorică a tradiţiilor consemnate de Ioan Neculce*, în *Studii de folclor şi literatură*, Bucureşti, 1967, p. 439—495.

[2] *Ioannis Dlugossi seu Longini Historiae Polonicae*, t. II, Leipzig, 1712, p. 418.

[3] Graziani, în *Călători străini despre ţările române*, II, Bucureşti, 1970, p. 621.

[4] Iată cum povesteşte letopiseţul lupta de la Vaslui: „Ştefan vodă tocmise puţini oameni despre lunca Bîrladului ca să-i amăgească cu buciume şi cu trîmbiţe, dînd semn de război. Atuncea oastea turcească întorcîndu-se la glasul buciumelor, şi împiedecîndu-i şi apa şi lunca, şi acoperindu-i şi negura, tăind lunca şi sfărîmînd ca să treacă la glasul bucinilor, iară dindărăt Ştefan Vodă cu oastea tocmită i-au lovit, Joi, Ghenarie 10 zile, unde nici era loc de a-şi tocmire oastea, nici de a se îndireptare, ci aşa, ei în de sine tă-

a durat patru zile, „de marți pînă vineri noaptea", „pe un mare noroi", cum arată letopisețul. Unii dintre fugari s-au înecat în apa Siretului, alții în Dunăre; pe mulți i-au luat prizonieri. Rareori s-a văzut o înfrîngere mai dezastruoasă. O recunosc înșiși cronicarii turci. Astfel, unul dintre ei, Seadedin, spune: „Cei mai mulți dintre soldații islamici au murit ... și mulți viteji au pierit pe cîmpul de bătălie; Hadîmbul ... a scăpat cu greu de la nenorocirea pieirii" [1].

Tot lîngă o pădure și anume lîngă dumbrava de la *Lipinți* sau *Lipnic*, aproape de Nistru, are loc biruința lui Ștefan cel Mare asupra tătarilor care veniseră să prade Moldova (20 august 1470) [2]. Iar la Războieni, unde lupta s-a dat pe un platou împădurit, la răsărit de Valea Albă, ai noștri luptînd cu desnădejde și fiind în cele din urmă striviți literalmente — „stropșiți" cum spune cronica — retragerea s-a făcut *la adăpostul pădurii* (26 iulie 1476) [3].

Semnificativ, pentru salvarea pe care o oferea pădurea în caz de retragere este episodul luptei de la Popricani între dărăbanii lui Gheorghe Ștefan, noul domn al Moldovei, și cazacii lui Timuș Hmielnițki care aduceau îndărăt pe Vasile Lupu. În acea luptă văzînd atacul năvalnic al călăreților cazaci, darabanii „au plecat fuga de la vad (vadul Jijiei!) la deal, spre rédiu"; i-au ajuns însă „pre coasta Popricanilor călăreții lui Timuș... și au cădzut acolo multe trupuri den bieții dărăbani. Alții, carii au hălăduit pînă în rédiu, și-au scutit viața cu pădurea" [4].

Și Mihai Viteazul a ținut seamă de avantajul pe care îl putea aduce pădurea. La Călugăreni, în spatele poziției alese de domn, erau mici înălțimi acoperite de păduri, formînd un adăpost natural; în față, valea mlăștinoasă a Neajlovului; drumul ducea peste rîu pe un pod de lemn, și continua apoi

---

indu-se, mulți pieriră, mulți prinși de pedestrime au fost, ce și pre aceia pre toți i-au tăiat, unde apoi mîgle de cei morți au strîns. Și mulți pași și sangeagi au perit ... și pușcile / = tunurile! / le-au dobîndit și steaguri mai mult de 100 au luat" (*Letopisețul Țării Moldovei pînă la Aron Vodă*, ed. C. Giurescu, București, 1916, p. 57—58.

[1] *Cronici turcești privind țările române*, I, ed. Mihai Guboglu și Mustafa Mehmet, București, 1966, p. 322.

[2] Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, II, ediția a IV-a, București, 1943, p. 60. — Lipnic derivă din termenul slav „Lipneac" care înseamnă pădure de tei, teiș. Dumbrava venea la 5 km la sud de actualul sat Lipnic și la circa 8 km de Nistru: D. Urzică, *Bătălia din Dumbrava de la Lipinți*, Iași 1937, p. 17—24 și 28; Alexandru V. Boldur, *Ștefan cel Mare, voievod al Moldovei*, 1970, p. 196.

[3] *Idem*, p. 69 — Cronicarul turc Seadedin, relatînd preliminariile luptei de la Războieni, arată că Ștefan cu ostașii săi „se ținea ascuns prin desișurile unui codru, a cărui intrare o astupase cu copaci uriași, așa încît sultanul în zadar îl căuta, căci nu putea găsi urmele..." Iar la sfîrșitul luptei domnul Moldovei, „ieșind din pădure pe o cărare ascunsă" se retrase la munte „cu puțini de ai săi". (Alexandru V. Boldur, *Ștefan cel Mare, voievod al Moldovei*, p. 213).

[4] Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei*, în *Opere*, ediția P. P. Panaitescu, București, 1958, p. 146).

între înălţimi, aşa încît armata turcească nu putea înainta decît sub formă de coloană, cu un front redus. În timp ce Mihai, în fruntea oastei sale, respinge printr-un contra-atac fulgerător, pe turci, care trecuseră peste pod, un detaşament de patru sute de soldaţi, sub comanda căpitanului Cocea, atacă, protejaţi de păduri, din spate. Turcii, cuprinşi de panică, încep o retragere dezordonată, în care era să piară chiar Sinan paşa, zvîrlit de pe pod în mlaştină, dacă nu-l scăpa, luîndu-l în spate, un veteran din Rumelia [1].

Tot în legătură cu expediţia turcească împotriva lui Mihai Viteazul, relevăm cîteva detalii privind pădurea, graţie unui martor ocular, spaniolul Diego Galán. Aflăm de la acesta că Sinan paşa ordonase flotei de 4 fregate de sub conducerea lui Mami paşa să coboare pe Dunăre în jos ca să ia la bord pe hanul tătarilor ce venea să ajute pe turci, han „care se temea de primejdiile pe care ar fi trebuit să le întîmpine în numeroasele păduri ce înfrumuseţează ţara aceasta". La întoarcere flota a fost vestită că în amonte de Silistra, românii au pregătit o ambuscadă, cu muschete şi douăzeci de piese de artilerie, într-un „desiş de copaci"; de acolo s-a tras într-adevăr asupra galerelor, care avînd pierderi şi în primejdie de a fi scufundate, s-au retras în dosul unei insule spre malul drept al Dunării; apoi, după trei zile, au ajuns la Rusciuk [2]. Cît priveşte locul bătăliei de la Călugăreni, cronicarul turc Selaniki spune că era „foarte strîmt, păduros şi mlăştinos" [3], alt cronicar turc Naima arată că pădurea era „de stejar", iar spaniolul Diego Galán o califică drept „foarte deasă"; în această pădure, adaogă el, stătea ascuns Mihai „cu puţinii oameni de care dispunea şi cu douăsprezece piese de artilerie" [4].

O preţioasă mărturie despre rolul pădurii ca loc de adăpost în timp de război este mărturia unui iezuit, privind calamităţile din Moldova în 1653. „Aceşti oameni nenorociţi, îngrijindu-se doar să scape cu viaţă, au umplut pădurile, munţii şi peşterile, în aşa fel, încît părea să se fi adus în aceste ascunzişuri < adevărate > colonii şi numai cei mai îndrăzneţi mai obişnuiau să iasă de prin păduri să-şi revadă casele pustiite". Oamenii sufereau şi din partea tîlharilor care cercetau pădurile şi atacau oamenii ce se ascundeau acolo" [5].

Tot în pădure şi anume în codrul Cotrocenilor şi-a aflat scăpare în 1678 Şerban Cantacuzino pe care domnul în scaun, Gheorghe Duca, îl simţise că vrea să-i ia locul şi hotărîse să-l prindă. Prevenit de soţia lui Duca, ce-i era „ibovnică", Şerban a fugit noaptea, împreună cu un nepot al său, „şi trecînd

[1] Const. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, Bucureşti, 1971, p. 372.

[2] *Călători străini*, III, Bucureşti, 1971, p. 525—526 şi 528.

[3] *Cronici turceşti* ... I, p. 371.

[4] *Călători străini*, III, p. 529.

[5] *Idem*, V, p. 501.

apa Dîmboviţei, s-a ascuns la Cotroceni unde atunci era o mare şi deasă pădure. A şezut trei zile ca să nu-i poată găsi urma cei trimişi în toate părţile după el gonaci. Apoi, aflînd de la casa lui că s-au întors gonacii, atunci iar noaptea, plecînd din pădure, a doua zi dimineaţa au trecut Dunărea pe la Giurgiu şi s-a dus la Ţarigrad“ [1], de unde s-a întors domn, Duca fiind mutat în Moldova.

Relevăm, în sfîrşit, rolul pe care-l avea codrul *Tigheciului*, în lupta de apărare împotriva tătarilor, rol pe care-l subliniază Dimitrie Cantemir în „Descriptio Moldaviae“. „Cealaltă pădure — spune învăţatul domn — aşezată dincolo de Prut, la marginile Basarabiei şi numită Tigheci are jur împrejur ... aproape 30 de mile italiene. Ea este cel mai puternic bastion al Moldovei contra sciţilor / = tătarilor ! / pe care aceştia de mai multe ori au încercat, dar niciodată nu l-au putut cuceri. Copacii sînt totuşi atît de deşi, încît nici măcar un om care merge pe jos nu poate înainta decît pe poteci cunoscute doar celor din partea locului. Odinioară se aflau acolo mai mult de douăsprezece mii de locuitori, cei mai vajnici oşteni din toată Moldova; azi după atîtea lupte şi măceluri din amîndouă părţile, au rămas de-abia două mii. Ei au o învoială cu tătarii din Bugeac, vecini cu ei, prin care s-au legat să le dea în fiecare an un anumit număr de trunchiuri, fiindcă Basarabia duce foarte mare lipsă de păduri. Această învoială ei o ţin şi astăzi cu stricteţe; dar dacă tătarii vor să încalce condiţiile şi să ceară mai mult, ceea ce nu se întîmplă rar, se împotrivesc cu armele şi adesea ies învingători“ [2].

Chiar şi cînd luptau departe de ţară, ostaşii noştri căutau sprijinul pădurii. Aşa s-a întîmplat în 1422 cu detaşamentul de călăreţi trimis în ajutor de Alexandru cel Bun regelui polon Vladislav Iagello în lupta acestuia împotriva Cavalerilor Teutoni care, după ce fuseseră siliţi să părăsească Ţara Bîrsei, se stabiliseră în Prusia Orientală. Detaşamentul de moldoveni e atacat în faţa cetăţii Marienburg de o armată mult mai numeroasă. Ei se retrag atunci în ordine, într-o pădure din apropiere unde descalecă şi se dau fiecare în dosul unui copac, aşteptînd cu arcurile pregătite, atacul teutonilor. Cronicarul polon Dlugosz, relatînd acest moment, adaogă că moldovenii intraseră în pădure pentru ca, „mai uşor *după obiceiul şi firea neamului lor*,

[1] *Genealogia Cantacuzinilor*, ed. N. Iorga, Bucureşti, 1902, p. 211.

[2] *Descriptio Moldaviae*, ed. 1973, p. 110—111. Miron Costin în *Letopiseţul Ţării Moldovei*, dă o altă imagine a codrului Tigheciului. Povestind năvala din 1650 a tătarilor, el afirmă: : „Iară Codrului Chigheciului, la Fălciu, foarte puţină pagubă au făcut tătarii atuncea, că îndată au năzuit la codrişorul lor, ce au ei acolea, anume Chigheciul, pădure nu aşea înaltă în copaci, că copacii foarte puţini sîntu, cum este deasă şi rîpoasă şi de spini mai multu decît de altu lemnu crescută. Şi se-au apărat chighecenii, de nu le-au putut strica nemică tătarii“. (Miron Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1958, p. 132). Dacă în privinţa *desimii* de nepătruns a codrului Tigheciului, ambii cărturari sînt de acord, ei diferă în privinţa copacilor înalţi.

să lupte ca pedestraşi, adăpostiţi de frunziş şi copaci" *(„equis desiliunt, facilius, ut est mos et natura gentis tecti fronde et ligno, pedestres certaturi")*. Cînd teutonii, siguri de victorie, se năpustesc asupra pădurii, sînt primiţi de o ploaie deasă de săgeţi. Mulţi dintre atacatori cad ucişi sau răniţi, ceilalţi se retrag în dezordine, urmăriţi de moldoveni care iau, cu acest prilej, o pradă bogată. „Astfel, continuă acelaşi cronicar Dlugosz, într-un chip minunat, moldovenii cu o ceată de puţini oameni au bătut o oaste mare a duşmanului şi s-au întors... învingători şi încărcaţi cu o pradă uriaşă" [1].

Pădurile continuă să servească drept loc de adăpost în vremuri de război sau de răzmeriţă chiar şi în secolele XVII şi XVIII. Avem o serie de mărturii în sensul acesta. La 18 septembrie 1602, M. Sobieski, voievodul de Lublin, scrie din tabăra de pe Prut, lîngă Cernăuţi, regelui polon: „Din cauza acestor turburări — tătarii în ţară plus soldaţi poloni răzvrătiţi — moldovenii s-au grupat în cete, iar codrii sînt plini de ele" [2]. Călătorul Johann Wilden, trecînd prin Moldova în anul 1611, spune între altele: „Bieţii ţărani părăsesc pretutindeni satele şi se ascund prin codrii cei mari" [3]: pricina e teama de tătari care tocmai în acel an ameninţă Moldova. Interesantă e mărturia lui Miron Costin despre felul cum a reuşit Vasile Lupu, pe cînd era boier, dar avea gînduri de domnie, să scape de a fi pedepsit de către Moise Movilă, noul domn, care îl considera şi pe el vinovat de tragica moarte a lui Miron vodă Barnowski, decapitat la Constantinopol. Moise trimisese, încă nesosit în Moldova, trei boieri mari ca să-l prindă pe Vasile Lupu. Dar acesta — arată Costin — „avîndu ştire de toate cîte i se gătisă, au fugit den Iaşi şi în cîteva dzile au fost tupilat aicea în ţară pen păduri. Apoi pen Ţara Muntenească au trecut în chipul neguţitorescu la Ţarigrad" [4].

Semnificative sînt cuvintele pe care marele vornic muntean le spune în 1658 învăţatului călugăr Paul de Alep cu prilejul popasului acestuia în părţile noastre, însoţind pe patriarhul Macarie: Ţara noastră n-are castele, îi spune vornicul. „Drept castele şi fortăreţe avem aceşti munţi şi păduri împotriva cărora nici un duşman nu poate birui. Dacă ar fi fost altfel, şi dacă am fi avut cetăţi pe teritoriul nostru, Turcii de mult ne-ar fi scos din el" [5]. Şi tot atît de semnificative sînt şi aprecierile călătorului englez Robert Bargrave care, străbătînd Moldova pe valea Bîrladului, în octombrie 1652, arată că a mers „vreo 12 ceasuri de-a lungul unei văi bogate; dealurile erau acoperite pe amîndouă părţile cu păduri mîndre, care sînt refugiul băştinaşilor

[1] I. Dlugosz, *Opera omnia*, ed. Przezdiecki, t. XIII, p. 301—302.
[2] *Călători străini despre ţările noastre*, vol. IV, Bucureşti, 1972, p. 250.
[3] *Idem*, p. 351.
[4] Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, în *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1958, p. 105.
[5] Paul de Alep în *The travels of Macarius*, ed. F. C. Belfour, vol. II, London 1836, p. 396.

împotriva năvălirilor duşmane şi i-au apărat, de fapt, împotriva tătarilor cînd au năvălit de curînd în Moldova“ [6].

La finele lui decembrie 1683, fiind Duca Vodă la Domneşti (Putna), hatmanul Buhuş a încercat să-i dea ajutor cu puţina oaste ce avea. „Şi aşia, în 2—3 rînduri dînd năvală, nemică n-au isprăvit, că au sosit şi căzacii; şi el fugind, l-au gonit pînă la Pufeşti, la o pădure. Şi acolo l-au lăsat de a-l mai goni, temîndu-se şi ei să aibă acolo, într-acia pădure, vro oaste supusă să-i smintească; şi s-au întors căzacii înapoi şi au încungiurat casa Ducăi Vodă“ [1].

Foarte instructiv este memoriul, din 1697, al lui Nicolò de Porta, funcţionar austriac, care fusese, în 1694, şi în serviciul lui Constantin Duca, domnul Moldovei: „Ţara e cuprinsă de păduri şi codri mari; între păduri stau semănate micile lor tîrguri şi sate şi, dacă sînt vreunele în cîmpia goală, apoi sînt vecine cu vreo pădure unde se retrag şi-şi îngroapă proviziile, uneltele şi tot ce au. Intrînd vreo armată inamică, în întunericul din acele păduri dese, n-are din ce subzista. În păduri nu se pot mişca decît puţini şi aceştia sînt omorîţi de ţărani care se ascund în ele şi obligă pe inamic să se piardă în acele cîmpii. Ei însă — băştinaşii — îşi pot purta de grijă, deoarece au în acele păduri multe mănăstiri care le servesc drept locuri de adăpost la nevoie; în timpul din urmă, principele Ţării Româneşti şi predecesorul său [2] au înălţat diferite asemenea mănăstiri, în locuri potrivite, în chip de cetăţi“ [3]. Menţionăm de asemenea că în timpul războiului ruso-austriaco-turc din 1736—1739, nişte refugiaţi din partea locului şi chiar din Focşani s-au ascuns în rîpile păduroase ale Măgurii Odobeştilor [4]. Încheiem acest subcapitol privind pădurea ca loc de refugiu şi de adăpost printr-un fapt din vremea primului război mondial. Prelungindu-se războiul, soldaţii sîrbi, croaţi, sloveni, dalmaţi, români şi slovaci din armata austro-ungară au început să dezerteze şi să formeze în păduri şi în munţi detaşamente înarmate, aşa-zisele „companii verzi“ sau „cadrul verde“ , detaşamente sprijinite de săteni care le procurau alimente, bani şi îmbrăcăminte. „Şi în munţii şi pădurile Transilvaniei a existat de asemenea un „cadru verde“, după cum a existat unul şi în Carpaţii nordici, slovaci şi galiţieni“ [5].

[6] *Călători străini*, V, p. 487.

[1] *Cronica anonimă a Moldovei* (1661—1729), ed. Dan Simonescu, Bucureşti, 1975, p. 54.

[2] Adică Brîncoveanu şi Şerban Cantacuzino!

[3] N. Iorga, *Documente geografice*, Bucureşti, 1900, p. 22—23.

[4] Const. C. Giurescu, *Istoricul podgoriei Odobeştilor*, Bucureşti, 1969, p. 28—29.

[5] Şt. Pascu, Const. C. Giurescu, I. Kovács, L. Vajda, *Unele aspecte ale problemei agrare în monarhia austro-ungară la începutul secolului al XX-lea (1900—1918)*, în *Destrămarea monarhiei austro-ungare*, Bucureşti, 1964, p. 85. — O statistică oficială din 12 iunie 1918 a jandarmeriei maghiare arată 38 000 dezertori în 1916, 81 811 în 1917 şi 44 600 numai pentru primele trei luni ale anului 1918. (*Idem*, p. 85, nota 183).

PĂDUREA PARTE CONSTITUTIVĂ A OCINEI. SEMNELE DE HOTAR ÎN PĂDURE

„Pădurea este parte constitutivă a ocinei ; la hotărnicii, copacii sînt, foarte adesea, puncte de reper“

În satele de moşneni sau răzeşi în care dreptul fiecăruia la pădure, la apă, la cîmp, la izlaz, era cunoscut teoretic, fiind exprimat în stînjeni sau lei sau dramuri, dar nu era precizat pe teren, vînzările, cumpărările sau întăririle *menţionau întotdeauna pădurea ca parte constitutivă a ocinei.* Există *mii de acte* de felul acesta; ne mărginim să indicăm cîteva. La 16 ianuarie 1592, Ştefan voievod dă în Bucureşti o carte domnească lui Neagoe şi soţiei acestuia Stana, întărindu-le o cumpărătură la Fedeleşoi, şi anume „partea de ocină a lui Pătraşco şi partea fratelui său Stanciul, toată, oricît se va alege din vatra satului şi din cîmp şi din pădure şi din apă şi din dealul cu vie, de peste tot hotarul“, deoarece au cumpărat-o cu 3800 de aspri gata [1]. La 15 aprilie 1622, un zapis prin care Moiseiu, fiul lui Grozav din Răchitiş vinde vornicului Dumitraşco o jumătate de bătrîn din Răchitiş şi din Răchitoasa pe Zeletin; se precizează părţile constitutive ale ocinei vîndute: din cîmp, din pădure, cu săpături — adică locuri curăţate în pădure — şi cu fînaţ şi cu loc de moară; preţul 8 galbeni [2]. Din acelaşi an 1622, septembrie 16 este actul prin care Udrişte paharnicul din Cîmpina vinde toată partea lui de ocină din Periş, „însă dă peste tot satul a doosprezecea parte, din pădure, din cîmpu, şi din apă şi din moară“, lui Hrizea vel vistier“ drept 30 galbeni gata şi drept 5 coţi de grană“ [3]. Cînd, la 8 iunie 1629, Ivaşco vornic şi cu 12 boieri hotărnicesc ocinile de la Hăreşti ale lui Aslan vornic şi Hrizea vornic, ei precizează: „am făcut doao împărţeale, cîmpul deosebi, pădurea deosebi, apoi am potrivit codrii, cîmpul cu pădurea“... dînd la amîndoi şi cîmp şi pădure [4]. Matei Basarab

[1] *Documente B*, veacul XVI, vol. VI, p. 28.
[2] Arhivele Statului Bucureşti, Ms. 573, f. 51.
[3] Arh. Stat. Bucureşti, Ms. 256, f. 235. — Tot în Periş vinde, la 30 martie 1692, văduva lui Matei clucerul, partea ei „den cîmpu, den apă, den pădure, den heleşteu, den moară“ mănăstirii Radu Vodă *(Idem*, f. 235—235 v.).
[4] *Documente B*, XXII, p. 552—553.

întăreşte la 3 aprilie 1635 moşnenilor din Turcineşti (judeţul Gorj), ocina lor „cu toate hotarele şi cu toate veniturile, din cîmp şi din pădure şi din apă..., din hotar pînă în hotar, pe bătrînele hotare şi semne“ [1]. La 7 februarie 1732, în tîrgul Trotuşului, Mavric Grecul şi fiicele lui vînd lui Gligorcea biv jignicer şi soţiei acestuia Roxanda, partea lor de ocină din Dărmăneşti (jud. Bacău) „din vatra satului şi din cîmpu şi dintr-apă cu loc de moară şi din pădure şi din curători şi cu tot venitul“ pe 45 „galbeni de aur“, două vaci cu viţei şi o iapă [2].

La fel este şi în Transilvania. Şi aci pădurea, parte integrantă a moşiei, este specificată în document laolaltă cu celelalte părţi constitutive ale ei, deobicei îndată după sate şi locuri de arătură şi înainte de vii, livezi, fîneţe şi pescării. Astfel la 1223, martie 30, cînd Papa Honoroiu al III-lea, ia sub protecţia sa pe Margareta, fosta împărăteasă a Constantinopolului, şi toată averea acesteia, specificarea acestei averi prevede cetatea Kewe, moşia Iladia, din Banat şi o serie de alte posesiuni „împreună cu satele, pădurile, viile, pescăriile“ [3]. Iar în 1347, august 25, un act din Sîntimbru privind moşia Păuca din comitatul Alba, precizează: „împreună cu toate folosinţele ei, şi anume cu sesiile, pămînturile de arătură, pădurile, dumbrăvile, livezile, fîneţele, apele şi locurile de pescuit“ [4].

În documentul lui Matei Basarab amintit mai sus sînt amintite „bătrînele hotare şi semne“. Prin acestea din urmă se înţelegeau diferitele puncte de reper fixate la hotărnicii: ele puteau fi pietre, uneori cu cenuşă sau cărbuni dedesubtul lor, movile simple sau îngemănate şi, foartea adesea, copaci însemnaţi sau înfieraţi, uneori fără semn, dar mari.

Cele mai vechi documente în care copacii servesc ca puncte de reper la hotărnicii sînt din Transilvania. În 1216, regele Andrei al II-lea dăruieşte comitelui Mere din Sătmar, un pămînt numit Nichola, depinzînd de cetatea din Cenad. Hotarnica precizează: „unde se află doi stejari mari“, apoi „de-a lungul drumului lîngă un stejar mare“ [5]. Acelaşi rege dăruieşte lui Dionisie mare vistier, pentru credinţa sa statornică, moşia Suplac din Transilvania. Cităm din hotarnică: „două semne de hotar, dintre care unul de pămînt, al doilea un copac“... „semnul de hotar se află sub stejar“, „apoi se urcă în partea stîngă între doi fagi“... „se coboară la un plop“; alt semn „este în formă de cruce pe un copac“.... „sub copacul cel mare“ [6]. Într-un act din 1256, mai 1,

[1] Al. Ştefulescu, *Documente slavo-române relative la Gorj*, Tîrgu Jiului, 1908, p. 466—467.

[2] *Documenta Historica Romaniae*, A. vol. XXI, Bucureşti, 1971, p. 7. Se va cita în cele următoare: *Documenta*.

[3] *Documente C.* veacurile XI, XII, XIII, p. 197.

[4] *Idem*, Veacul XIV, vol. IV. p. 393—394.

[5] *Documente C*, Veacul XI—XIII, vol. I, p. 159.

[6] *Documente C*, Veacul XI—XIII, vol. I, p. 233—234.

dat în Oradea, cu privire la o moşie din Bihor: „Stejarii crestaţi cu securea... cîmpia care se chiamă Insula cu corni“ [1]. Caracteristiĉă este hotărnicia moşiei Şimleul Silvaniei din comitatul Crasna (azi în judeţnl Sălaj): „la un stejar, la două semne de hotar... la un păr, la două semne de hotar, şi părul însuşi este semn de hotar... la două semne de hotar, din care unul este sub stejar... sub un copac numit Jartan [2]. Spre alte două semne de hotar sub stejari... două semne mari de hotar sub copacii... la stejarul sub care este semnul de hotar... peste o creastă la două semne de hotar din care unul este sub stejar... lîngă pădurea Irswa sînt două semne de hotar sub stejar“ [3]. Cîteodată punctele de reper sînt formate din „movile înconjurate de arbori“, cum se arată într-un document din 1282 [4], alteori de un arbore — de obicei un stejar — înconjurat de pămînt — cazul hotărniciei de la Şelimbăr, din 1339, februarie 17, cînd comitele Nicolae de Tălmaciu restituie acestui sat un pămînt pe care-l ocupase pe nedrept. În hotarnică se spune: „lîngă un stejar care este împrejmuit de jur împrejur cu pămînt“ [5]. Şi se adaugă: „Dacă arde pădurea — accidental, zicem noi, sau voit, — în scop de defrişare — cei din Tălmaciu „nu trebuie să intre după acea ardere în pădure pentru păşunat sau alte folosinţe; pe cei ce ar intra, să-i zălogească cei din Şelimbăr“ [6].

Pe lîngă stejar, se folosesc ca puncte de reper şi anini sau arini [7], carpeni [8], sălcii [9], plopi [10], paltini [11], nuci [12], peri [13] sau alţi copaci şi pădureţi. Ca semn în copaci se făcea în Transilvania adeseori *o cruce.* În afară de exemplul amintit mai sus privind moşia Suplac, iată un altul în hotarnica moşiei Bercu (judeţul Satu Mare) din 1348 mai 24: hotarul „trece printr-o pădure mare,

[1] *Documente C.* Veacul XII, vol. II, p. 17.

[2] Editorii documentului nu explică termenul Jartan.

[3] *Documente C,* Veacul XIII, vol. II, p. 28—30.

[4] *Documente, C.,* Veacul XIII, vol. II, p. 236.

[5] *Idem,* vol. III, p. 502.

[6] *Ibidem.*

[7] Document din 1350, martie 3: „arin cu două vîrfuri“ (*Documente C.* Veacul XIV, vol. IV, p. 531).

[8] *Ibidem:* „la un carpen“.

[9] Document din 1295 martie 20: „trei semne vechi dintre care două sînt în nişte sălcii“ (*Documente C,* Veacul XIII, vol. II p. 410—411); document din 1332, aprilie 10: „spre un copac sau salcie care are două ramuri“, apoi „semnul de hotar aflător sub o salcie“ (*Idem,* Veacul XIV, vol. III, p. 264—266).

[10] Document din 1341 septembrie 29: „lîngă un plop“ (*Idem,* Veacul XIV, vol. IV, p. 55—58).

[11] *Ibidem.*

[12] Document din 1347 mai 27: „doi nuci“ (*Idem,* vol. IV, p. 363).

[13] Document din 1334, iulie 9: „la un păr“ (*Idem,* vol. III, p. 326—7); document din răstimpul 1350 martie 8—1358 după 31 martie: „la un păr numit părul lui Neman unde şi în jurul cărui pom se împreună hotarele celor trei moşii“ (*Idem* vol. IV, p. 533).

spre apus, printre nişte semne de hotar făcute în copaci, însemnaţi cu cruce" [1].

În Moldova, la hotărniciile domneşti, fierul cu care se însemnau copacii avea forma unui cap de bour; se utilizau însă şi alte semne; în Muntenia se întrebuinţau uneori litere sau figuri geometrice simple. Facem să urmeze cîteva documente — trei din ele inedite —, referitoare la copacii înfieraţi cu bour sau alte semne. Cităm întîi hotarnica mănăstirii Voroneţ, după ce Ştefan cel Mare îi adăogase o selişte numită Poiana; documentul este din 26 noiembrie 1490, dat la Suceava şi precizează astfel hotarul: „începînd de la Moldova, în dreptul Voroneţului... peste drumul mare şi peste pădure, la gura izvorului, la un carpen însemnat, de aici pe izvor în sus la vîrful dealului la un brad însemnat... de aici pe sub costişă la un brad însemnat, între două zăpodii, de aici drept la un tei, pe care este un bour, care este lîngă drum, unde iese drumul din pădure, de aici drept la izvorul Homorului, la un arin însemnat, de aici pe izvor în jos pînă unde iese izvorul din pădure, şi peste Humor la un plop însemnat, de aici pe sub pădure şi peste capătul pădurii la un fag însemnat care este aproape de drumul mare, unde iese drumul din pădure" [2].

Iată acum actul din 1668 iulie 21 prin care Iliaş Alexandru, voievodul Moldovei, întăreşte mănăstiri de la Topoliţă „un loc de codru anume Ţoliciol", danie de la „Alexadru vodă carele au fost mai de mult". „Hotarul să înciepe — citim în act — din poiana Creţoaia pe prihodiştea Ţoliciolui dirept pîn în movila Cireşului... şi de acolo pre piciorul lui Ciolpan din buor în buor" [3]. Cu privire la hotărnicia moşiei Căuceştii din Tutova, se arată în documentul din 8 iulie 1779 că „s-au pus boor"... „prin copaci... într-un măr tînăr... întru un cereş... şi boor la un stejar" [4]. Din acelaşi an şi aceeaşi zi e documentul privitor la hotărnicia moşiei Oboga pe care vistierul Gheorghiţă Argetoianul o primise ca zestre, hotărnicie care se face pe temeiul alteia mai vechi, din 1700. Iată cum descrie aceasta din urmă hotarul: „din apa Olteţului pre din sus de crivinița cea de lîngă Olteţ, prin surpătură în stejariul cel înfierat, la deal prin luncă în gura vîlcelii cei dintre poieniţe, prin capul cerilor [5], pe vîlcea

[1] *Documente C.*, Veacul XIV, vol. IV, p. 441.

[2] *Documente A*, Veacul XV, vol. 2, p. 146.

[3] T. G. Bulat, *Documentele mănăstirii Văratec*, p. 24. — Ciolpan, aci nume topic, însemnînd partea de jos a dealului sau muntelui Ciolpan, e un termen în legătură cu pădurea: înseamnă un „trunchi de arbore, fără crengi, rămas în pămînt"; de asemenea „arbore rupt de vînt" *(Dicţionarul limbii române moderne*, sub voce).

[4] Academie, Documente, CLXXXV/324 — Pe planul moşiei Filipeni (atunci în ţinutul Tecuci, apoi în ţinutul Bacău, unde este şi azi), plan ridicat între 1810 şi 1822 de către Ioniţă Sandu Sturdza, viitorul domn, sînt făcuţi, la patru copaci, cîte un cap de bour şi scris alături „copaci cu boor" (Academie, Cabinetul de hărţi, B XLII/2).

[5] Stejarii numiţi ceri. — Într-o hotărnicie din 1689 aprilie 2, a moşiei Ciοroiaşu a mănăstirii Bucovăţ, printre punctele de reper este şi „la cerul cel mare în piiatră" (Pr. D. Bălaşa, *Documente ...* în *Mitropolia Olteniei*, XXV (1973), 3—4, p. 271).

la deal pînă în drum, în copacii cei înfieraţi, pe supt obrejîe, înainte de pisc, iar în copacii cei înfieraţi... pînă în poiana Ocheşălului... pînă în copaciul înfierat... pînă în obîrşia Rumânii" (sic!) [1]. Pe temeiul acestei hotarnice, se face hotarnica nouă, din 1779, din care extragem: „pînă în marginea bălţii ce-i cu cătina unde s-au înfierat doi frasini şi de aci drept peste baltă în plopul înfierat... în gura vîlcelii... unde s-au înfierat un păr şi un cer", apoi „ la gîrniţa înfierată unde s-au pus şi piatră... la gîrniţa cu 3 fiară" [2].

Cîteodată, la hotărnicii se indicau numai copacii sau pomii, fără să se menţioneze că au fost înfieraţi. Aşa de pildă în actul din 1528 noiembrie 10, dat în Tîrgovişte pentru o ocină a mănăstirii Argeş: „pîn la fagul de la Sociş [3]... pîn la fag < pîn pleaşa plopului >... pîn la fagul Secară... pe valea Cireşului... în mărul lui Săcară... pînă la anini... pînă în dud" [4]. Tot aşa în documentul din mai 1531 de la Vlad voievod prin care întăreşte mănăstirii Cutlumuz de la muntele Athos ocinile sale; în hotarnica satului său Hîrţeşti găsim: „la teiul cel mare... străbate lunca la frasinul cel mare" [5]. Şi iarăşi în hotarnica din 1628 aprilie 23 a bălţilor mănăstirii Viforîta, de la Vărăşti şi

---

[1] Se repetă mai jos: „obîrşii Rumânii".

[2] Academie, *Documente*, CCCLXXI/222 — Facem să urmeze şi hotărnicia, din 1727 septembrie 6, a moşiei Săcuiul şi a selişţei Bucoviciorul, stăpînite de mănăstirea Bucovăţ: „S-au însămnat un cer într-o vîlcea ... s-au pus piatra la o gîrniţă, în marginea drumului ... pînă la o gîrniţă ..., unde am pus piatră ... s-au însemnat un frasin. Şi de aicea înainte, fiind pricină, au luat Badea Vîrîceanul moşneanul traista cu pămînt de au pus-o în spinare şi au mers ... pă unde au ştiut el pînă în vadul Focşei ... pînă în şuviţa Bobrei ... la o salcie. Aicea au lăpădat traista cu pămînt jos ... pe padina Spinişorului unde s-au făcut semn într-un stejar drept tufele Albului ... şi s-au însămnat un copaci ... la un stejărel s-au pus piatră... la muchia Răstocii unde s-au curat doi ulmi şi un stejar şi s-au pus piatră ... la un stejar însămnat unde s-au însemnat un stejar şi s-au pus piiatră" (Pr. D. Bălaşa, *Documente*, în *Mitropolia Olteniei*, XXV (1973), 3—4, p. 272—273). În hotarnica din 1695, iulie 21, a părţii lui Cornea Brăiloiu vel ban din Bîrseşti (judeţul Vîlcea), e menţionat ca punct de reper „gorunul cel mare semnat" (Const. C. Giurescu, *Din trecut*, Bucureşti, 1942, p. 198).

[3] Echivalentul lui *Socet*.

[4] *Documente B*. Veacul XVI, vol. II, p. 58.

[5] *Idem*, p. 98. Iată şi alte exemple în care copacul, caracterizat prin mărimea lui sau altă particularitate, serveşte drept punct de reper la hotărnicie: 1) La 3 august 1571, Alexandru, voievodul Ţării Româneşti, întăreşte mai multor moşneni, o cumpărătură a lor în satul Comăneşti: „Şi hotarul lor să se ştie: de la stejarul patru fraţi, pe drum pînă la piscul cu goruni ... la stejarul bătrîn ... pînă în Poiana părăsită ... şi iar la stejarul patru fraţi" (*Documente B*, veacul XVI, vol. IV, p. 39); 2) Acealaşi Alexandru voievod întăreşte, în ianuarie 1575, lui Dan, fraţilor acestuia şi altora un „loc de pădure" lîngă apa Snagovului, cumpărătură; puncte de reper în hotarnică: „şi pînă la fagul lui Sucală şi pe drumul Perişului" Se adaugă apoi: „Şi încă să se ştie că au cumpărat acei oameni mai sus-zişi pădurea, de au săpat şi au ars pădurea cu foc" (*Documente B*, veacul XVI, vol. IV, p, 152); 3) La 20 aprilie 1626, hotarnica unei ocini la Iaroslăveşti: „din marginea iazului în sus, pre la fagul cel mare" (*Documente B*, vol. XXI, p. 92).

Gurguiaţi (judeţul Ialomiţa): „pe gîrla Stajariului în sus, de la Sticleanu pînă la Dunăre, şi în jos pe rogoz, pînă la Varanghel şi de acolo, din copac în copac, şi de acolo pe cîmp, din movilă în movilă“ [1].

Pădurea serveşte adesea, în documentele noastre vechi, ca *element de determinare a aşezării satului*; se spune că satul este „sub pădure“ sau „sub codru“ sau „în dumbravă“ sau „împotriva păduricii“ etc. Dăm cîteva exemple în acest sens. La 29 ianuarie 1434, Ştefan, voievodul Moldovei, dăruieşte boierului său Blaj şi fraţilor acestuia Domocuş Stolnic şi Iacob patru sate pe Crasna, dintre care unul „mai jos sub pădure unde este Pavel Bulgarul“ [2]. Tot Ştefan, împreună cu fratele său Ilie, întăresc la 17 iulie 1436, lui Vancea logofătul satele lui, între care unul „lîngă Bîc, de cealaltă parte pe valea ce cade împotriva Cheşenăului lui Albaş, la fîntîna unde este Seliştea tătărască, împotriva păduricii“ [3]. Ştefan cel Mare cumpără cu 500 de zloţi tătăreşti, la 16 martie 1490, de la urmaşii lui Hărman, „un sat anume Voitinul unde a fost casa tatălui lor Hărman şi a unchiului lor Iaţco, unde iese Voitinul din pădure şi din poieni, unde a fost mănăstirea lor şi fîneaţa lor cea veche, sub codru“ şi-l dăruieşte ctitoriei sale, mănăstirea Putna [4]. Tot Ştefan cel Mare întăreşte, la 14 martie 1497 vînzarea a două sate: „Puţeni în Dumbravă“ şi un „alt sat la marginea Dumbrăvii, unde au fost Muntenii Puţeni“ [5]. Doi ani şi jumătate mai tîrziu, la 22 septembrie 1499, Ştefan miluieşte o „slugă“ a sa „cu doao sate supt codru anume Cervacinţii şi alt sat anume Şarba“ [6]. Din acelaşi an, la 15 noiembrie, e amintit satul „unde a fost Zîrnă, sub codru“ [7]. În sfîrşit, la 24 martie 1559, Alexandru Lăpuşneanu întăreşte lui Ion Diac, soţiei lui şi fraţilor lui „jumătate de sat din Oglinzi, ce este sub pădure, în ţinutul Neamţului“, cumpărat cu 370 de zloţi tătăreşti [8].

Unele aşezări omeneşti datoresc pădurii dezvoltarea lor. Aşa cum *Ottawa*, capitala Canadei, este o creaţie a vastei păduri canadiene [9], tot aşa, păstrînd proporţiile, cîteva aşezări de la noi îşi datoresc creşterea lor pădurii, mai exact întreprinderilor legate de pădure. E cazul Mânecilor-Ungureni (judeţul Prahova), care s-au dezvoltat şi au devenit oraş datorită, în primul rînd, fabricii

[1] *Documente B*, XXII, p. 116.
[2] M. Costăchescu, *Documente*, I, p. 374—375.
[3] *Idem*, I, p. 459—460.
[4] *Documente A*, Veacul XV, vol II, p. 140.
[5] *Idem*, p. 270.
[6] *Idem*, p. 290.
[7] *Idem*, p. 291.
[8] *Documente A*, Veacul XVI, vol II, p. 119.
[9] Donald Creighton, *Canada's first Century 1867—1967*, Toronto, 1970, p. 1.

de cherestea din localitate; e cazul de asemenea al *Nehoiului* (judeţul Buzău) unde e aceeaşi situaţie; e cazul *Brezoiului* de pe valea Lotrului (judeţul Vîlcea). În jurul unui sau unor herăstraie s-a format cu timpul un cătun, apoi un sat; aşa s-a întîmplat în Vrancea, unde există azi satul *Herăstrău* care în 1835 se numea Vetreşti şi avea 70 de gospodării [1], la fel în *Buşteni* (judeţul Prahova) care dintr-un loc unde se depozitau buştenii a devenit azi un oraş. La fel în marginea Bucureştilor unde Herăstrăul era în 1835 un cătun cu 5—20 de case [2], azi formînd un colţ pitoresc al capitalei.

[1] Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 262.
[2] *Idem*, p. 244.

BRANIŞTILE

„Legea“ braniştei, amintită pe vremea lui Matei Basarab, dovedeşte că această instituţie era străveche şi făcea parte din „obiceiul pămîntului“

Braniştile erau locuri oprite sau rezervate, în care nimeni n-avea voie să intre spre a tăia lemne, a cosi fîn, a paşte vitele, a vîna, a prinde peşte sau a culege fructele pădurii, fără voia prealabilă a stăpînului. Cine contravenea, cine călca „legea“ braniştei, era pedepsit şi pedeapsa varia, de la confiscarea carului cu boi, a securei, a uneltelor de vînat şi pescuit şi a hainelor pînă la tăierea mîinii şi chiar pînă la spînzurătoare. Cuvîntul *branişte* e de origine veche slavonă; vine de la verbul *braniti* care înseamnă „a opri“; termenul e aşadar străvechi, din timpul conlocuirii româno-slave, şi se întîlneşte în tustrele ţările româneşti, în Muntenia, în Moldova şi în Transilvania. Dar braniştea ca instituţie e mult mai veche; au avut-o, desigur, daco-romanii şi, probabil, dacogeţii.

Braniştele erau de mai multe feluri, după stăpînul respectiv: domneşti, mănăstireşti şi boiereşti, iar suprafaţa lor varia. În genere, braniştile domneşti erau cele mai întinse.

În Ţara Românească, domnia avea mai multe branişti; credem că ele erau vechi, din secolul al XIV-lea, contemporane cu întemeierea statului. Existau slujbaşi sau dregători domneşti speciali, numiţi *brăniştari* care păzeau braniştile şi pedepseau pe cei ce le încălcau. O branişte domnească se afla în judeţul Ialomiţa, în regiunea vărsării rîului cu acelaşi nume şi a bălţii Borcea. Brăniştarii de aci sînt pomeniţi de către Radu cel Frumos în documentul din 15 ianuarie 1467, prin care întăreşte mănăstirii Cozia, bălţile dunărene de la Săpatul pînă la gura Ialomiţei, dăruite de Mircea cel Bătrîn. Voievodul precizează: „Şi nimeni altul să nu se amestece, nici pîrcălabii Flocilor, nici brăniştari, nici nimeni altul dintre boierii şi dintre dregătorii domniei mele“ [1].

Balta Ialomiţei avea toate elementele esenţiale ale unei branişti: *pădure* în lunca Dunării, deci lemn, vînat şi fructe ale pădurii, cursuri de apă,

[1] *Documente*, B. I, p. 224.

deci pescuit, imaş şi fîneaţă pentru vite mari şi oi, precum şi locuri de prisacă.

O altă branişte domnească era la *Slatina*, pe Olt. La 4 septembrie 1495, pe cînd se afla în ctitoria sa, mănăstirea Glavacioc (judeţul Vlaşca), el îi dăruieşte acesteia „braniştea domniei mele de la Slatina". În acelaşi timp, el aşază pe Tatul de la Ninteşti „vătaf" sau „brănişţar" ca să-mi păzeşti acea branişte şi să-mi păzeşti acei stupi". Tatul va striga în tîrg, la Slatina, „să audă orice om că am dat-o domnia mea sfintei mănăstiri" şi că el Tatul o păzeşte [1]. Dania lui Vlad Călugărul este confirmată de fiul său Radu cel Mare, la 20 iunie 1507; domnul îi întăreşte „braniştea de la Slatina, cît este loc domnesc, pentru că a dăruit-o părintele domniei mele sfintei mănăstiri" [2]. Urmează o întărire similară, la 30 iulie 1512, de la Neagoe Basarab [3]. O a treia branişte domnească era lîngă oraşul Buzău. Aflăm de ea din actul domnesc, datat Tîrgovişte, 8 septembrie 1525, prin care Radu de la Afumaţi dăruieşte episcopiei de Buzău între altele, „şi din braniştea domnească cîte 4 care de lemne pe fiecare lună" [4]. Dania de care de lemne s-a transformat însă chiar în timpul domniei lui Radu de la Afumaţi în dania unei bucăţi de branişte domnească, deoarece Radu Paisie, într-un act din răstimpul 1536—1540, adresîndu-se judeţului şi celor 12 pîrgari din tîrgul Buzăului, le ordonă să meargă, înpreună cu episcopul de Buzău, „la branişte, să cercetaţi ori pe unde a dat răposatul Radu voievod... să puneţi semne peste tot. Şi acum să fie volnic părintele episcop să-şi apere braniştea". Cine va tăia lemne, episcopul „să-i facă dojană şi pedeapsă" [5]. Ulterior, printr-un document din 1569, februarie 14, Alexandru voievod întăreşte pe arhiepiscopul chir Atanasie al Buzăului să-şi apere„ braniştea care se numeşte Crîngul Tîrgului" — e Crîngul de azi de lîngă oraş — „şi nimeni să nu cuteze... să intre să taie lemne sau să treacă hotarele cu plugul. Şi voi clucerilor — adaugă domnul — nici un amestec să nu aveţi, nici... să intraţi să tăiaţi lemne, ci numai cînd va trebui pentru morile domniei mele" [6]. O a patra branişte domnească era în judeţul Vlaşca, în preajma satului care şi astăzi se cheamă Brănişţari [7]. La 4 noiembrie 1588, Mihnea voevod întăreşte lui Stoica şi Ivan şi copiilor lor „ocină la Brănişţari" [8].

---

[1] *Documenta B*, I, p. 416.

[2] *Documente B*, Veacul XVI, vol. I, p. 42—43.

[3] *Idem*, p. 84—85.

[4] *Documente B*, Veacul XVI, vol. I, p. 191.

[5] *Idem*, vol. II, p. 204.

[6] *Idem*, vol. III, p. 309.

[7] În 1628, iulie 7, Alexandru Iliaş, voievod confirmă lui Stan şi Stroe, ambii din Brănişţari, judeţul Vlaşca, ocina lor de acolo (C. Giurescu, *Despre rumâni*, în *Studii de istorie socială*, Bucureşti, 1943, p. 143—144). În harta din 1835 găsim satul Brănişţari, cu 76 de gospodării, şi tot în Vlaşca, satul Braniştea, cu 53 de gospodări *(Principatele române)*.

[8] *Documente B*, Veacul XVI, vol. V, p. 379.

Şi în Moldova au fost branişti domneşti şi anume aidoma celor din Ţara Românească, încă de la întemeierea statului. O dovadă o constituie şi menţiunea, într-un act din 4 august 1400, de la Alexandru cel Bun, a podului „lui Dragomir Brănişteriul" [1]. Cea mai însemnată era cea de la Bohotin, la sud-est de Iaşi, întinzîndu-se pe o suprafaţă considerabilă, în ţinuturile Iaşi şi Fălciu. În cuprinsul acestei brănişti se afla satul Cozia [2] unde Alexandru cel Bun a primit pe călătorul francez Guillebert de Lannoy în 1421. Se afla de asemenea Ţuţora, pe Prut, pînă unde puteau sui vasele mai mari şi unde a fost adesea tabără de oştiri ca, de pildă, în 1711. Scrie Neculce în letopiseţul său: „Atunce Şeremet / generalul rus ! / şi cu Dumitraşco Vodă / Cantemir ! /, din branişte, de la Ţoţora, dac-au oblicit că-i împăratul în Iaşi / Petru cel Mare ! / , au lăsat oastea şi au mărsu la împărat de s-au împreunat". Braniştea Bohotinului cuprindea numeroase prisăci, fîneţe excelente, păduri şi cursuri de apă. Şi unii mari dregători aveau prisăci în această branişte, pe locuri dăruite de domn, cum este, de pildă, Coste Orăş, care, la rîndu-i, o dăruieşte mănăstirii Moldoviţa. La 1 ianuarie 1453, Alexandru voievod confirmă Moldoviţei dania, „în braniştea noastră, la Bohotin, la izvor, pe Tătarca" [3]. Se vede că pe acest pîrîu erau locuri bune de prisacă, deoarece Ştefan cel Mare dă mănăstirii Neamţ, între altele, „o prisacă în braniştea noastră de la Bohotin, la gura Tătarcei" [4]. Iar mai tîrziu, la 12 mai 1546, din Huşi, Petru Rareş, dă şi el, „Mitropoliei din jos, din tîrgul Romanului", între altele, „un loc de prisacă în branişte, la obîrşia Bohotinului" [5]. Cei ce păzeau braniştea îşi făceau venituri serioase, dovadă acel „pan Pavel Scripcă brănişter" — se poate să fi fost chiar din braniştea Bohotinului — căruia Petru Rareş îi întăreşte, la 1 aprilie 1528, din Huşi, o jumătate de sat cumpărată cu 180 de zloţi tătăreşti [6]. O altă mare branişte domnească a fost pe cursul inferior al Siretului, aproape de vărsare, în judeţul Covurlui. Amintirea ei s-a păstrat în numele satului de azi Braniştea. Harta din 1835 arată că şi satul Şerbeşti, din aceeaşi regiune,

---

[1] *Documente A*, Veacurile XIV—XV, p. 10.

[2] Încercarea de a vedea în „Cozial" din relaţia lui Guillebert de Lanoy numele Sucevei, încercare menţinută în *Călători străini despre ţările române*, vol. I, Bucureşti, 1968, p. 50 şi 61 n-are nici un temei. Francezul spune limpede că l-a întîlnit pe voievod „à un sien villaige nommé Cozial", deci într-un *sat*, ceea ce nu se potriveşte în nici un caz cu Suceava, dar se potriveşte foarte bine cu satul Cozia din braniştea Bohotinului. Vezi şi Const. C. Giurescu, *Întîlnirea lui Guillebert de Lannoy cu Alexandru cel Bun*, în *Rev. Ist. Rom.*, IV (1934), p. 286—7. Satul Cozia se afla pe pîrîul cu acelaşi nume; tot în branişte era şi Capul Piscului (Vezi documentele din 1454, ianuarie 1 şi 1455 august 20 în *Documente* A, XIV—XV. I, p. 268 şi 281).

[3] *Documente A*, XIV—XV, vol. I, p. 255.

[4] *Idem*, XVI, vol. I, p. 37.

[5] *Idem*, vol. I, p. 501.

[6] *Idem*, p. 290. O nouă întărire la 25 martie 1529 (*Idem*, p. 318).

avea ca al doilea nume, Braniştea, fiind totdeodată şi staţie de poştă [1]. Iar un document din 1598, decembrie 15, pomeneşte de braniştea de la Lozova, tot în aceeaşi regiune [2]. Prin urmare, braniştea aceasta domnească, de la hotarul de miazăzi al Moldovei, cuprindea mai multe sate şi era mărginită de Siret, cu lunca şi pădurile lui.

Numeroase erau braniştile bisericii, aparţinînd diferitelor mănăstiri sau episcopiilor şi mitropoliilor. Astfel, în Ţara Românească, era braniştea mănăstirii Tismana, în cuprinsul căreia, de la sat în sus pînă la munţi, nimenea nu avea voie să pescuiască sau să-şi ţie vitele la păşunat fără voia mănăstirii [3]. Un secol şi ceva mai tîrziu, la 15 aprilie 1533, Vlad Voievod întăreşte mănăstirii Argeş, „să apere braniştea din Piiatră, de lîngă Flămînzeşti, de sus, cît ţine moşia mănăstirii, pîn în hotarul Albeştilor şi să apere rîul, să nu vîneze nimeni peşte... şi pădurea de amîndouă laturile de rîu pînă în hotarul Albeştilor. Deci, nime să nu îndrăznească a călca măcar o urmă sau să vîneze peşte; iar de s-ar ispiti cineva să tae pădurea sau a vîna peştele... acelui om i se va tăia mîna“ [4]. Mai drastică e sancţiunea pentru cei ce ar îndrăzni să se atingă de braniştile mănăstirii Cozia în satele ei Cărăreni şi Lumineni, de la balta Borcei. Iată ce citim în hrisovul prin care Vlad vodă Vintilă îl dă, la 27 decembrie 1534, mănăstirii: „oricîte branişti sînt pe acele ocine ale sfintei mănăstiri, nimeni să nu îndrăznească să taie nici o nuia sau să ia vreun copac, căci pe acel om domnia mea îl voi spînzura de acel copac“[5]. Petru voievod întăreşte, la 17 mai <1560—1568> mănăstirii Cutlumuz de la Muntele Athos „să-şi apere braniştea de la Giurgiu“; nimeni să nu îndrăznească „să taie sau să strice“ [6]. Cum ajunsese Cutlumuzul să aibă o branişte la Giurgiu? Probabil că această branişte aparţinuse vreunei mănăstiri — poate mănăstirii Strugalea, amintite în vremea lui Mircea cel Bătrîn [7] — şi prin închinarea acelei mănăstiri către Cutlumuz, ajunsese în stăpînirea acestui ultim lăcaş. Tot la Dunăre, la „baltă“ avea branişte şi mănăstirea Vierăş (Vieroş). La 12 ianuarie 1590, Mihnea voievod îi întăreşte „partea de ocină a Borcioaiei din Crăciani“; sluga egumenului „va apăra braniştea de la baltă, cît va fi partea Borcioaiei. Iar cine se va încumeta să taie numai o nuia, el să-l bată şi să-l prade“ [8]. Important pentru regimul juridic al braniştei este documentul din

[1] *Principatele române*, p. 221—222.
[2] *Documente A*, veacul XVI, vol. IV, p. 241.
[3] *Documenta B*, vol. I, p. 70—71; poruncă domnească din 1406, noiembrie 23.
[4] *Documente B*, Veacul XVI, vol. II, p. 130.
[5] *Idem*, p. 169—170.
[6] *Idem*, vol. III, p. 122.
[7] *Documenta B*, vol. I, p. 75—76.
[8] *Idem*, vol. V, p. 424. — O întărire a braniştei mănăstirii Vierăş de către Ştefan voievod la 9 ianuarie 1592 (*Idem*, vol. VI, p. 28).

30 mai 1646 prin care Matei Basarab întărind mănăstirii Radu-Vodă din Bucureşti ocina ei de la Ciumernicu, între Dudeşti, Văcăreşti şi Popeştii Conduratu, ordonă să nu se atingă nimeni de ea„ măcar ce om va fi". „Iar pe cine vor prinde călcînd şi cosind moşia mănăstirii şi tăind pădurea, să fie volnici / călugării / să-i ia carul cu boi şi săcurea şi să-i facă mare certare", după cum era „legea" braniştei. Ba încă, adaugă vodă: „unul ca acela bine să ştie că de mare pradă va fi şi bătaie" [1]. Aceste sancţiuni severe loveau, în primul rînd, în tîrgoveţii săraci care, în iernile atît de aspre ale Bucureştilor, ar fi îndrăznit să taie vreun lemn din pădurea mănăstirii latifundiare. Faptul că domnul se referă la „legea" braniştei dovedeşte că această instituţie era străveche şi făcea parte din „obiceiul pămîntului" transmis prin viu grai, din generaţie în generaţie. Tot la o branişte a mănăstirii Radu Vodă, dar din partea dealului, în preajma Viforîtei (judeţul Dîmboviţa), se referă un interesant document inedit din 1649, februarie 28. Iată cuprinsul lui: „Adecă noi aceşti slujitori care sîntem la steagul lui Coman iuzbaşa şi la al lui Pătraşco iuzbaşa, care lăcuim la Viforîta, scriem şi mărturisim cu acest al nostru zapis că să fie de mare credinţă la mîna egumenului de la Sfînta Troiţă [2] pentru că am fost greşit noi de am fost tăiat o branişte a sfinţii lui. Apoi sfinţiia lui s-au mîniiat ce au trimes la noi de ne-au adus de i-am stătut de faţă înnaintea judecăţii de ne-au judecat şi am rămas noi de lege pentru că am fost greşit noi de am tăiat braniştea. Apoi sfinţiia sa părintele ne-au certat de această greşeală. Iar de acum înainte am făcut zapis la mîna părintelui, de vom mai tăia braniştea sau să o dărămăm [3], să fim închinaţi ughi 100 domneşti [4]. Şi acest zapis l-am făcut de înaintea jupînului Loiz clucer, ispravnec scaunului Bucureştilor şi a lui Lepădat căpitanul şi a lui Damaschin vornec, a Simei căpitanul şi al Hamzi armaş şi a lui Neculai armaş şi a lui Constandin Căpitan şi alţi mulţi boieri. Şi pentru credinţă pusu-ne-am şi peceţile" [5].

În ce priveşte braniştile mănăstirilor moldovene, cităm mai întîi braniştea mănăstirii de călugăriţe de la Vînători (ţinutul Neamţ). Printr-un act din 1560, decembrie 21, Alexandru Lăpuşneanu întăreşte acestei mănăstiri „locul din prejurul mănăstirii, loc de două aruncături de săgeată în toate părţile, precum a însemnat sluga noastră credincioasă Mălaiu vornic de gloată. Şi

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, p. 23—24.

[2] Era hramul şi primul nume al mănăstirii care apoi s-a numit Radu Vodă, după cel de al doilea ctitor al ei, Radu Mihnea.

[3] Adică de vor dărîma frunză pentru oi, tăind crăci din copaci.

[4] Adică să plătească o amendă de o sută de galbeni ungureşti.

[5] Arh. St. Bucureşti, ms. 256, f. 340—340 v — Amintim, potrivit unui document din 1787 iulie 8, „moşiia Braniştea a mănăstirii Domniţi Bălaşi" (G. Potra, *Tezaurul documentar al judeţului Dîmboviţa (1418—1800)*, Bucureşti, 1972, p. 857—858). Moşia se afla în judeţul Dîmboviţa; numele ei arată că a fost aici o branişte, probabil boierească.

dacă vor afla tăind lemne sau orice pe locul lor, ele (călugăriţele!) să aibă voie să ia de la acel om cîte 4 boi" [1]. Cităm de asemenea, braniştea mănăstirii Bistriţa. La 3 septembrie 1633, Moise Moghilă îi întăreşte „braniştea ei veche", după uricul lui „Ştefan voievod cel bătrîn" adică Ştefan cel Mare. Sînt amintite ca puncte de reper, „la Poieniţe dinspre Hitioana", şi „două poieni" la Ceahlău şi „la Chiiajd". „Şi nimeni acolo să nu pască oi sau să prindă peşte sau să taie lemne în pădure ori nuiele sau să culeagă hamei sau alune sau orice ar fi", fără ştirea călugărilor. Altfel, călugării „să ia ce vor avea asupra lor" [2]. Menţionarea hameiului printre produsele pădurii arată că fabricarea berii continua în Moldova, în secolul al XVII-lea. La 1 noiembrie 1756, întărind mănăstirii de călugăriţe Gîrcina un loc „den hotarul tîrgului Pietrii", Scarlat Grigore Ghica voievod arată că hotarnica acestui loc a fost făcută în timpul domniei tatălui său de către Costin Darie biv vel stolnic, „începîndu-se hotarul din poarta braniştii Bistriţa în gios pînă lîngă piscul Borgochianului" [3]. Ceea ce înseamnă că locul de unde începe braniştea mănăstirii Bistriţa era marcat printr-o poartă. La 4 septembrie 1633, din Iaşi, Moise Moghilă întăreşte mănăstirii Pîngăraţi posesiunile ei, între care „o prisacă în branişte, la capătul de jos al braniştei, pe Bohotin, la Hămeiuş" adică la locul unde creştea abundent hameiul [4]. Braniştea pomenită aci e braniştea domnească de la Bohotin. Mănăstirea Pîngăraţi, ca şi mănăstirea Neamţ, mănăstirea Moldoviţa, şi, mai înainte, boierul Coste Orăş, aveau aci, prin voie şi danie domnească prisăci bogate, favorizate de fîneţele întinse. Şi mitropolia Sucevii îşi avea braniştile ei. Una, cuprinzînd şi o prisacă, era la Bacău, dincolo de viile băcăuanilor. La 7 mai 1632, Alexandru Iliaş i-o întăreşte, poruncind totdeodată ca „nimeni să nu îndrăznească a merge acolo să pască vitele sau să taie lemne sau nuiele sau să facă alt lucru în acea pădure. Iar cine se va afla tăind lemne sau umblînd cu vitele — adaugă domnul — să se ia de la el tot ce va fi avînd, numai să-l lase gol" [5]. În aceeaşi regiune a viilor de la Bacău îşi avea o branişte, cu prisacă, şi episcopul de Roman, Atanasie. Scutind-o de dajdie, la 28 decembrie 1621, voevodul Ştefan Tomşa hotărăşte totdeodată că nimeni n-are voie să taie nuiele şi să pască vite în pădurea de lîngă prisacă; „celui ce va cuteza, să i se ia tot ce va avea la el şi să-l lase cu pielea" [6].

---

[1] *Documente A*, XVI, vol. II, p. 156—157.

[2] *Documenta A*, vol. XXI, p. 478 — O întărire anterioară de la Alexandru Iliaş, la 7 ianuarie 1621, pentru aceeaşi branişte, arată că ea se mărginea cu braniştea mănăstirii Tazlău *(Catalogul documentelor moldoveneşti din Arhiva istorică centrală a Statului*, vol. II, Bucureşti, 1959, p. 13, nr. 1).

[3] T. Bulat, *Documentele mănăstirii Văratec*, (1497—1836), Chişinău, 1939, p. 52.

[4] *Documenta*, A, vol. XXI, p. 482.

[5] *Idem*, p. 98.

[6] *Catalogul documentelor moldoveneşti*, II, p. 24, nr. 52.

În afară de braniştile domneşti şi mănăstireşti, erau braniştile boiereşti, din satele aflate în stăpînirea lor. Se pot da exemple numeroase; cităm cîteva dintre ele. La 27 mai 1510, Vlad voievod cel Tînăr întăreşte lui jupan Neagoe al lui Drăghici şi copiilor lui şi nepoţilor lui, între altele, satele, „Pricopul şi Ruşeţul tot şi cu amîndouă braniştile lor şi... reştii [1] toţi şi cu morile sale şi cu braniştile sale“ [2]. La 27 februarie 1516, Neagoe Basarab întăreşte lui Harvat vel logofăt şi copiilor lui partea lui Drăgulici din satul Cruşovul, „toată şi cu braniştea“, parte cumpărată cu 1 400 de aspri [3]. Foarte interesant nu numai pentru meţionarea braniştilor din sate, dar şi a *sării*, este actul din 16 iulie 1538 dat din Tîrgovişte de Radu Paisie dregătorilor săi jupan Drăghici spătar şi fratelui acestuia Udrişte vel vistier şi fiilor lor, întărindu-le satul Mărginenii... şi cu Poienile sării şi sarea de la Mislea şi Ruşeţul jumătate şi cu toate braniştile şi Căscioarele toate şi cu braniştile... şi din Tiha jumătate şi din apă şi din pădure“ [4]. Mihnea voievod, care mai pe urmă s-a turcit spre a-şi scăpa viaţa, întăreşte, la 26 ianuarie 1590, jupîniţei Stoica ocină în mai multe sate care au şi vii şi livezi şi branişte; satele sînt: 1) Tomeani („şi din branişte“) 2) Sventeşti („şi din branişte“) 3) Coteana („şi din branişte“) 4) Epoteşti („şi din branişte“) [5]. Acelaşi voievod, la 15 ianuarie 1591, întăreşte lui Ion logofătul cu fraţii lui şi cu feciorii lor ocină la Scăianii din Prahova; între altele, „partea Slavnii din funea de jos toată, oricîtă să va alege den apă şi din pădure şi din cîmpu şi cu pometul şi cu braniştea şi din dealul cu viile“ [6]. Cităm, de asemenea, un document din 25 februarie 1598, de la Mihai Viteazul, prin care-i întăreşte popii Tudoran din Cîmpulung ocină în Ţigăneşti, cumpărată de la diverşi; între altele, „o branişte de la Radul al lui Uliţă pentru 245 de aspri gata“ [7].

Pentru încheiere, pomenim cartea domnească, din 1628 februarie 28, prin care Alexandru Voievod întăreşte lui Socol paharnicul din Cornăţeni ocina şi braniştea lui din satul Clici, „să nu lase pre nimenilea să tae braniştea, fără ştirea lui Socol paharnic... Iar pre care om va prinde... tăind braniştea, să fie volnici oamenii lui să le ia săcurile, cum au fost legea“ [8].

Dar nu numai domnii, mănăstirile şi boierii aveau branişti; le întîlnim şi în stăpînirea unor moşneni care, din pricina greutăţilor îşi pierd libertatea, vînzîndu-se rumâni. E cazul lui Leca din Studena care, la 26 februarie 1627,

---

[1] Documentul e rupt.
[2] *Documente B*, Veacul XVI, vol. I, p. 60.
[3] *Idem*, p. 114.
[4] *Documente B*, Veacul XVI, vol. II, p. 249—250.
[5] *Idem*, vol. V, p. 428.
[6] *Idem*, vol. VI, p. 3.
[7] *Idem*, p. 308.
[8] *Documente B.*, vol. XXII, p. 34.

se vinde rumîn lui Ghiuritäi căpitanul de Frăsinet, împreună cu toată ocina sa „din cîmpu şi cu viile şi cu săliştea satului şi cu heleşteu şi cu branişte", pentru 4 000 de aspri gata" [1].

Pentru braniştile din satele transilvănene, cităm un interesant act din 23 aprilie 1772: „Eu biräul de Poiana Mărului Todor, împreună cu giuraţi/i/ şi cu toţi săteni/i/ dăm cartea noastră... la mîna mării sale domnului nostru Dumitrache precum pentru păduria cea oprită ne-am legat cu mare legătură, precum de acum înainte mai mult în pădurea acea lemne nu vom tăia, ci vom ţinea oprită". Iar dacă vor tăia fără ştirea curţii, „nu numai să plătim paguba pădurii, ci şi birşag să dăm, după cum va fi articuşul ţări/i/". Iscăleşte Todor biräul, Dragomir pîrgar, Mieluşel jitar, Şandru egumen; scrie popa Ioan Enoiul [2]. Păduri „oprite" adică branişti întîlnim în Transilvania din cele mai vechi timpuri. Faptul rezultă din împrejurarea că sînt amintiţi „pădurarii" care le păzesc. Astfel, în documentul din 1181 sînt pomeniţi doi pădurari pe moşia Tur şi un pădurar pe moşia Cheke, între Someş şi Tisa [3]. În ţara Făgăraşului erau numeroase păduri oprite, nu numai de fag şi stejar, unde se îngrăşau porci, dar şi de brad [4].

De la aceste numeroase branişti răspîndite în diferite părţi ale ţării, şi-au luat numele o seamă de sate. În afară de acela din Vlaşca şi de cel din Covurlui, amintite mai înainte, mai sunt menţionate în harta din 1835 satul „*Braniştea*" cu 125 de gospodării — deci sat de mijloc — în judeţul Dîmboviţa [5], satul „*Branişti*" cu 43 de gospodării — sat mic — în Dolj [6] şi iarăşi „Branişti", cu 108 gospodării — tot sat de mijloc — în Mehedinţi [7]. În Mol-

[1] *Documente B*, vol. XXI, p. 191. Iată alte cîteva documente pomenind branişti *în sate:* 1) 1630, mai 18. Leon Vodă întăreşte $2^1/_2$ pogoane de vie „în dealul Bădenilor... pe piscul Dărei, în braniştea Cănureştilor" (*Documenta B*, vol. XXIII, p. 184) 2) 1630, octombrie 12. Se vinde „o vie din Coada Gémenii, cu branişte cu tot" lui Gheorghe postelnicul din Piteşti (*Documenta B*, vol. XXIII, p. 282). 3) 1631 octombrie 3. Leon Vodă întăreşte jupînesei Ivana şi soţului ei Stanciu 1/2 din „Studina ce să chiamă Arvăteştilor, de în cîmpu, de în apă, de în branişte şi de preste tot hotarul şi cu dijma şi cu tot venitul" (*Documenta B*, vol. XXIII, p. 459).

[2] N. Iorga, *Acte româneşti şi cîteva greceşti din arhivele companiei de comerţ oriental din Braşov*, Vălenii de Munte, 1932, p. 34—35. — O veche branişte a fost în secolul al XIV-lea, dacă nu mai înainte, în satul Urăşei din Ţara Făgăraşului; ea a determinat chiar numele satului care, într-un act, păstrat numai în traducere, de la Mircea cel Bătrîn, din răstimpul 1390—1400, apare ca „satul Braniştea Urăşei" (*Documenta B*, vol. I, p. 31).

[3] *Documente C*, Veacul XI, XII, XIII, vol. I, p. 8.

[4] D. Prodan, *Urbariile Ţării Făgăraşului*, I (1601—1650), Bucureşti, 1970, p. 51—52.

[5] *Principatele române*, p. 222.

[6] *Idem*, p. 225.

[7] *Idem*, p. 246. Cu privire la acesta din urmă, vezi şi hotărîrea Înaltului Divan, din 22 ianuarie 1834, în privinţa venitului moşiilor Drincea şi Braniştea, arendate de postelnicul Gh. Vlaston din Cuşmir (*Înaltul Divan, 1831—1847*, Bucureşti, 1958, nr. 409).

dova se întîlneşte un sat „Brănişteri“ într-un uric de la Petru Rareş, din 1529 [1].

Merită să fie semnalat faptul că numele braniştei este şi acela *a două obligaţii fiscale*: una în legătură cu datoria tîrgoveţilor din Iaşi de a transporta cu carele fînul din braniştea domnească de la Bohotin. Această obligaţie e trecută în documentul din 20 decembrie 1700 sub numele de „carele de branişte“; de obicei însă în celelalte documente, sub forma prescurtată „braniştea“. De fapt, ea nu se presta numai de ieşeni, dar şi de locuitorii altor tîrguri. La 28 decembrie 1756, Constantin Racoviţă scuteşte pe posluşnicii episcopiei de Roman, care sînt „sat vlădicesc, dară nu tîrg“ de diferite slujbe şi de cei „care-i strîng branişte lui vel comis din pre la tărguri“ [2]. În cazul celorlalte tîrguri — şi, poate, de la un moment dat, şi pentru Iaşi — e probabil ca această „slujbă“ sau muncă să se fi transformat tot într-o dare în bani; felul în care e redactat documentul de mai sus, cu braniştea care „se strînge“ ca şi birul, ne duce la această concluzie. A doua obligaţie este o dare pe pivniţe adică pe băutură, aşa cum ne arată documentul din 30 iulie 1718 prin care Mihai Racoviţă voevod scuteşte o pivniţă a iezuiţilor din Iaşi. El dă ordin în consecinţă către „cei ce vor fi cu slujba camenii, bezmenul, boorul, braniştea, locul agesc şi alte dări ce sînt asupra pivniţelor de aice din Eşi“ [3]. Dintr-un alt act moldovenesc, din 1769, rezultă că braniştea se ridica la 3 lei pe butea de băutură [4]. De ce s-a dat numele de „branişte“ acestei dări pe băutură e mai greu de răspuns. Bănuim că la început şi cîrciumarii erau obligaţi, ca şi ceilalţi tîrgoveţi, să dea „care de branişte“ şi că pe urmă s-a convenit să se transforme această obligaţie într-o dare pe băutură, rămînînd însă vechea denumire.

[1] N. Iorga, *Studii şi Documente*, VI, p. 151. Astăzi, există sate cu numele Braniştea, în judeţele Argeş, Bistriţa-Năsăud, Dîmboviţa, Dolj, Galaţi. — Întîlnim branişti şi în secolul XIX; ele poartă numele de „opritură de pădure“; vezi cazul pădurii de pe moşia Bucov a vornicului Grigore Filipescu, în documentul din 1832, ianuarie 27 (Arh. St. Buc., Ms. 704, p. 151), comunicat de profesorul V. Georgescu.

[2] Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, III, 2, p. 703.

[3] *Idem*, p. 670. Pentru semnificaţia tuturor acestor dări, *idem*, p. 669—671 şi 680.

[4] *Arhiva Românească*, I, 1860, p. 149.

PĂDURI IMPORTANTE MENŢIONATE ÎN IZVOARELE ISTORICE

Străvechile numiri „Vlaşca“ şi „Vlăsia“ sînt dovada peremptorie a continuităţii elementului romanic în cîmpia Ţării Româneşti

Am strîns la un loc, în acest capitol, cîteva nume de păduri mai însemnate de pe faţa pămîntului românesc. Hărţile ne dau unele indicaţii[1]; la acestea trebuie să adăugăm pe acelea ale documentelor, ale cronicilor, precum şi indicaţiile diferiţilor călători care au străbătut ţinuturile noastre. Le vom grupa pe ţări: 1) Muntenia sau Ţara Românească, inclusiv Oltenia 2) Transilvania, inclusiv Maramureşul, Crişana şi Banatul 3) Moldova, în întinderea ei veche, din vremea lui Ştefan cel Mare 4) Dobrogea. Iar în cuprinsul fiecărei ţări, vom da ştirile în ordinea cronologică, începînd cu cele mai vechi. Dar, mai înainte, cîteva ştiri despre pădurile noastre în general. În 1573, francezul Blaise de Vigenère înfăţişează astfel Moldova: „Este o ţară muntoasă şi împădurită, şi deci foarte puternică şi anevoioasă“ <de străbătut>[2]. Negustorul italian Bartolomeu Locadello, trecînd prin Muntenia în 1641, spune că ţara are „cîmpii întinse şi păduri nesfîrşite“ [3], elveţianul Franz Sulzer, secretar al voievodului Alexandru Ipsilanti (1774—1762), arată că „malurile rîurilor navigabile din Ţara Românească şi chiar acelea ale Dunării au păduri atît de bune încît arborii lor, de înălţimea catargelor, nu numai că uşurează construirea de vase în ţară, dar pot constitui şi o ramură de comerţ excelentă“ [4]. În sfîrşit, francezul Lejeune, prelucrînd cartea consulului austriac Raicevich, are următoarele rînduri despre pădurile muntene: „Se întîlnesc peste tot, atît în cîmpii cît şi în văi şi în munţi, păduri imense, arbori foarte înalţi şi care sînt de cea mai mare utilitate pentru nevoile societăţii. Cel mai de seamă este stejarul, din soiul cel mai bun, care slujeşte la construirea năvilor

[1] Vezi mai jos, p. 165—181.
[2] *Călători străini despre ţările române*, II, p. 641.
[3] *Idem*, V, p. 34.
[4] *Geschichte des transalpinischen Daciens*, III, Viena, 1782, p. 442—443.

şi la tot ceea ce cere un lemn tare şi compact. Sînt stejari care au un diametru de două sau trei picioare [1], drepţi şi de o înălţime uriaşă" [2].

ŢARA ROMÂNEASCĂ. Dacă nu ştim exact în ce parte, pe malul stîng al Dunării, erau codrii întunecaţi care l-au făcut în anii 75—74 î.e.n. pe generalul roman Caius Scribonius Curio, biruitor al dardanilor, să se retragă, este în schimb, foarte probabil că înfrîngerea celuilalt general roman, Cornelius Fuscus, în vremea lui Decebal, a avut loc în pădurile muntene sau oltene, pe valea Oltului sau a Jiului. Din timpul conlocuirii dacoromanilor cu slavii şi a asimilării acestora din urmă de către primii datează, după cum am arătat mai înainte, numirile *Vlaşca* — ţara românilor — şi *Vlăsia*. Dacă în privinţa celui dintîi, cercetătorii sînt unanimi asupra înţelesului acestui topic, în privinţa Vlăsiei, există două păreri: una, potrivit căreia, Vlăsia vine tot de la vlah, adică romanic, român, ca şi Vlaşca [3], cealaltă care o contestă sau o pune în legătură cu slavicul *les* = pădure şi o explică prin expresia vles = la pădure [4]. Mi se pare puţin probabilă această de a doua etimologie; în orice caz, un fapt e sigur: Vlăsia e un vechi nume de pădure, cel mai vechi nu numai din cîmpia munteană, dar de pe toată faţa pămîntului românesc şi a fost dat întinsului codru de la nord de Bucureşti [5], codru care, în epoca fanarioţilor (1716—1821), ajunsese un temut adăpost al hoţilor şi haiducilor; de atunci zicala: „Se fură ca în codul Vlăsiei"; tot de atunci topicele „Fîntîna hoţilor" şi „Valea Comoarei" aflătoare în cuprinsul actualei staţiuni experimentale silvice şi a grădinii dendrologice de la kilometrul 31,200 pe şoseaua Bucureşti-Ploieşti [6]. De felul cum arăta codrul Vlăsiei în unele părţi ale lui, în secolul al

---

[1] Un picior are între 0,3047944 m şi 0,324839 m, după ţară, deci stejari cu diametru de circa 65 şi de circa 67 centimetri (piciorul francez).

[2] J. M. Lejeune, *Voyage en Valachie et en Moldavie*, Paris, 1822, p. 17—18.

[3] Vezi mai sus, p. 30.

[4] Vezi *Toponimia românească*, p. 305 — Explicaţia aceasta nu mi se pare valabilă şi fiindcă găsesc un munte *Vlăsia* în hotarnica satului Cloşani, făcută de Tudor Vladimirescu, hotarnică în care se spune limpede că „acest munte pădure nu are" (D. Drîmbă, *Hotarnicul Tudor Vladimirescu*, p. 588).

[5] Pentru întinderea codrului Vlăsiei vezi documentul din ianuarie 1803 la V. A. Urechia, *Istoria românilor*, XI, p. 96. El arată ca puncte de priveghere a codrului, „la pod la Paşcani", „la Ferbinţi, la Ţurloaia, la Moara Săracă, la Căldăruşani şi la Racoteşti"; aci vor fi repartizaţi cei 40 de slujitori ai polcovniciei de Vlăsia. — Autostrada Bucureşti—Piteşti străbate partea de vest a codrului Vlăsiei, pe distanţă de cîţiva kilometri. Nu e o pădure de copaci înalţi, dar e deasă, pădure de foioase, cu arbori de 9—10 metri înălţime.

[6] Cele două topice mi-au fost comunicate de dr. Th. Bălănică — Despre pădurile din partea de nord a judeţului Ilfov, o descriere rusească din 1770 afirmă că ele dau „lemn pentru facerea corăbiilor şi a altor construcţii" (Academie, Ms. 5 224, f. 274). Despre această descriere vezi C. Şerban, *Un memoriu de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea privitor la Ţara Românească*, în *S.M.I.M.*, *III*, 1959, p. 379—384.

XVIII-lea, ne putem da seama privind fragmentele rămase (pădurea de la Căciulaţi, frasinii şi stejarii din parcul Academiei de la Căciulaţi, pădurea de la Snagov, cea de la Căldăruşani etc.).

Ceva mai nou decît Vlăsia e numele întinsei păduri din *Teleorman*; el înseamnă, aşa cum am arătat mai înainte, „pădure nebună" în sensul de pădure mare şi a fost dat de către migratorii pcenego-cumani în timpul îndelungatei lor convieţuri — circa trei secole şi jumătate (circa 900—1241) — cu înaintaşii noştri. Urme ale vechii păduri se păstrează în topicul *Păduretu*, numele unei sfori de moşie din judeţul Teleorman, amintită documentar la 5 august 1836 [1], şi în numele a trei sate (două *Pădureţi* şi unul *Pădureşti*).

Un deosebit interes prezintă numele pădurii *Brazda* din judeţul Olt, între Tîmpenii de Sus şi Mierleşti; ea se numeşte astfel de la Brazda lui Novac care o străbate [2]. Această „brazdă" — un fost val roman din vremea lui Constantin cel Mare — porneşte de la Dunăre, din judeţul Mehedinţi, şi, mergînd spre răsărit, trece printr-o sumă de păduri, în cuprinsul cărora ea s-a păstrat mult mai bine decît pe terenul agricol unde a fost aproape nivelată. În judeţul Mehedinţi, ea trece prin pădurea *Dobra* [3] şi prin „Pădurea Nouă" sau Purcăreţ, în Dolj ea străbate pădurile *Ştiubei*, *Tufanul Popii*, *Terpeziţa*, *Teiş*, *Episcopiei* şi *Schitului*, iar în judeţul Olt *Pădurea Piscopiei* şi pe la marginea de sud a pădurii *Călugărească* [4]. Faptul că „brazda " trece printr-atîtea păduri ne face să credem că măcar unele din ele dacă nu toate *nu* existau în momentul cînd ea a fost trasă. Căci cum putea fi eficace un val prin mijlocul pădurilor unde vizibilitatea era foarte redusă, ca să nu zicem nulă, îngăduind atacul prin surprindere? Probabil aceste păduri au crescut în secolele de după Constantin cel Mare. Aşa s-ar explica şi prezenţa pădurii Scrioştea din Teleorman prin care trece „limes transalutanus" [5], acel val roman de la răsărit de Olt, care pornind de la Dunăre şi îndreptîndu-se spre nord-nord-est, răspundea în Carpaţi la Rucăr.

Din vremea lui Mircea cel Bătrîn (1386—1418) cunoaştem două nume de păduri. E întîi *Brădetul* din judeţul Argeş, în legătură cu care stă numele schitului omonim, ctitoria voievodului şi a soţiei sale Mara [6]. E apoi *„pădurea cea mare"* din Vlaşca, la vest de rîul Argeş, „împotriva — adică în faţa —

---

[1] *Înaltul Divan 1831—1847*, Bucureşti, 1958, p. 168, nr. 631 — O altă moşie *Pădureţii* în Vîlcea, la 1839 (*Idem*, p. 440, nr. 1839), o a treia, cu acelaşi nume *Pădureţi*, în Muşcel, la 1841, iunie 20, amintind judeţul cu acelaşi nume de odinioară (*Idem*, p. 265, nr. 959).

[2] D. Tudor, *Oltenia romană*, ediţia a treia, Bucureşti, 1968, p. 255.

[3] *Idem*, p. 252. În această pădure, brazda „este înaltă de 2 metri, lată de 10,30 metri, cu şanţul adînc de 2 metri şi lat de 8,70 metri." (*Ibidem*).

[4] *Idem*, p. 252—255 şi p. 238.

[5] *Idem*, p. 262.

[6] Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, I, ediţia a cincea, p. 494—495.

Bucşanilor", pădure în mijlocul căreia se afla mănăstirea Blagoveştenia adică Buna Vestire. La 23 august 1437, din Tîrgovişte, Vlad Dracul întăreşte acestei mănăstiri, existente din timpul părintelui său Mircea cel Bătrîn, jumătate din satul Bolintinul [1]. Mînăstirea a dispărut, încă din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, dar satele Bucşanii şi Bolintinul — acesta din urmă pe cale de a deveni oraş — esistă şi azi. Nu mai există însă decît parţial „pădurea cea mare" care era o parte din întinsele păduri ale judeţului Vlaşca, ale „ţării românilor" [2]. În prima jumătate a secolului al XVI-lea e menţionată în cronică pădurea de lîngă Craiova, la apus de Jiu, pădure care ţinea şi „cerbi şi alte vînaturi mai mari". Cu prilejul unei vînători, organizate în această pădure, a fost ucis, prin vicleşug, voievodul Vlad Vintilă de la Slatina în 1535 [3]. Probabil în continuarea acetei păduri va fi fost aceea a mănăstirii Bucovăţ, pădure de stejar şi de fag, despre care avem ştire dintr-un document oltean inedit, din 19 iunie 1779. Ni se spune anume că „dîrvarii boiereşti şi căimăcămeşti" — adică oameni de serviciu ai boierilor şi ai băniei Craiovei — merg şi tae pădurea de ghindă şi de jîr, ce iaste... peste Jîi" a amintitei mănăstiri [4].

În 1632, Paul Strassburgh, trimisul regelui Suediei, în drum spre Constantinopol, e primit de Leon vodă, domnul Ţării Româneşti şi însoţit pînă la Văcăreşti. La popasul de aici cu ospăţ şi cu exerciţii şi întreceri cavalereşti, „trîmbiţele şi tobele răsunau în pădurile apropiate şi-n codrul vecin" povesteşte Strassburgh [5]. Nu ni se dă numele codrului, dar bănuim că i se va fi zis codrul Văcăreştilor, aşa cum, după cîteva decenii, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, documentele pomenesc de *„codrii Grozăveştilor, Cotrocenilor* şi *Lupeştilor"*. Erau codrii mari de stejar, cu copaci falnici, avînd trunchiuri groase şi coroane bogate, adevăraţi voievozi ai pădurii. În codrul Cotrocenilor a zidit în 1679 Şerban Cantacuzino mănăstirea cu acelaşi nume; tot aci, într-o poiană, s-a ridicat în 1744 biserica Sf. Elefterie (vechi!). Şi iarăşi, în acelaşi codru, au găsit tinerii feciori ai lui Alexandru Ipsilanti (1774—1782), un izvor pe care l-au captat şi căruia i s-a zis, de aceea, pe urmă, „fîntîna beizadelelor" [6]. Codrul Cotrocenilor cobora pînă în lunca Dîmboviţei, pe malul drept; frumosul colţ de la Sf. Elefterie, cu stejari uriaşi, cu grădini şi vii, era unul din locurile de plimbare ale bucureştenilor la în-

[1] I. Ionaşcu, *Vechimea mănăstirii din pădurea cea mare de la Bolintin*, în *Rev. Ist. Rom.*, VII (1937), p. 323—336. Expresia „pădurea cea mare" se află în documentul din 1437 august 23 *(Documenta B*, I, p. 153).

[2] Vezi mai sus p. 30.

[3] Radu Popescu, *Istoriile domnilor Ţării Româneşti*, ed. Constant Grecescu, Bucureşti, 1963, p. 45. Vezi şi mai jos, p. 259.

[4] Arh. St. Bucureşti, ms. 443, f. 206.

[5] *Călători străini*, V, Bucureşti, 1973, p. 65.

[6] Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, p. 21.

ceputul secolului al XIX-lea: ne-o spune călătorul Ludwig von Stürmer [1]. Din nefericire, stejarii au fost tăiaţi, către 1835; lipsa lor o va regreta adînc, mai tîrziu, unul din străinii care au iubit oraşul nostru, Ulysse de Marsillac [2]. De altă factură şi mult mai mic era *Crîngul Procopoaiei*, de pe malul stîng al Dîmboviţei; el se întindea între Calea Plevnei de mai tîrziu — pe atunci Podul de pămînt — şi rîu pînă prin dreptul actualei Facultăţi de Drept [3]. Numele îi venea de la stăpîna locului, pomenită şi în cîntecele bucureştene, a cărei casă, cu parter şi etaj, pe Podul de Pămînt, se mai vedea încă la finele secolului al XIX-lea.

Loc de plimbare pentru bucureştenii de la finele epocii fanariote, era şi *Crîngul Herăstrăului*, al cărui nume atestă, prezenţa aici, odinioară, a unui herăstrău, mişcat desigur de apa Colentinei, unde copacii pădurilor vecine erau transformaţi în scînduri, laţi, podini, şipci şi alte soiuri de cherestea.

Pădurea *Pustnicul* era ceva mai departe, în estul Bucureştilor, pe malul bălţii Pasărea, în faţa mănăstirii cu acelaşi nume. I s-a zis aşa de la vreun pustnic care-şi durase lăcaş singuratic în mijlocul pădurii.

Un document din 22 februarie 1697, din timpul lui Constantin Brîncoveanu, aminteşte de pădurile *Cîmpulungului*, *Măţăului*, *Rucărului şi Dragoslavelor.* Ele furnizau *catarge* pentru şantierul naval din Giurgiu [4]. O bună parte din această lemnărie era transportată pe apă, pe Dîmboviţa, altă parte cu carele; iarna, cînd îngheţau apele, se utilizau sănii [5].

O foarte interesantă ştire despre pădurea de la *Polovragi*, din Oltenia (judeţul Gorj), aflăm în raportul din 1727 decembrie, din timpul ocupaţiei austriace, trimis de administratorul Tige consiliului de război de la Viena. Referindu-se la numita pădure, ai cărei copaci, groşi, se înalţă mîndri, spune că românii localnici o numesc „Romanii" deoarece există tradiţia că ar fi fost sădită de către romani [6]. Nimic nu ne împiedică să acceptăm temeinicia acestei tradiţii. În vremea noastră merită să fie pomenită pădurea de stejar de la *Mărgineanca* (judeţul Prahova) unde, în zilele de 30—31 august 1944, s-au dat lupte cu hitleriştii care au fost înfrînţi [7].

---

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, p. 390.

[2] *Ibidem.*

[3] *Idem*, p. 23; D. Caselli, *Cringul Procopoaiei*, în *Gazeta Municipală*, IV (1935), nr. 201.

[4] N. Iorga, *Studii şi documente*, V, p. 374; repartiţia catargelor era următoarea: Dragoslavele şi Rucărul cîte 15 bucăţi, Cîmpulungul şi Măţăul împreună 45 de bucăţi.

[5] *Condica vistieriei lui Constantin Brîncoveanu*, ediţia C. Aricescu, Bucureşti, 1873, p. 192.

[6] C. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austriaci*, vol. II, Bucureşti, 1944, p. 215; cf. vol. I, p. 381. A. Armbruster, *Romanitatea românilor*, Bucureşti, 1972, p. 224, nota 28, acceptă această tradiţie.

[7] Colonel Florian Tucă, *Inscripţii în piatră*, Bucureşti, 1974, p. 60.

Către finele secolului al XVIII-lea, cînd se iau de către oficialitate primele măsuri de protejare sau cruţare ale pădurilor (vezi mai jos, p. 127), se înmulţesc documentele în acest sens. Cităm astfel, din 5 septembrie 1795, pitacul de apărare a dumbravei din Poiana (pe rîul Ialomiţa, la vest de Slobozia) de a nu se tăia copaci dintr-însa [1].

În hotarnica Cloşanilor, făcută de Tudor Vladimirescu, la 15 iulie 1818, este amintită şi „pădurea Cloşanilor" [2].

Numele pădurii *Rîioasa* din nord-vestul Bucureştilor, se explică prin aspectul copacilor ei, mulţi dintre ei avînd pe coaja lor un fel de muşchi care le dă un aspect nenatural, bolnăvicios. Atît pădurea, cît şi satul cu acelaşi nume, format din 72 de gospodării, sînt trecute în harta din 1835 [3].

Cît e de vechi numele pădurii *Ciuta*, din judeţul Buzău, nume determinat de sălbăticiunea respectivă? Probabil foarte vechi, dat într-o vreme cînd cerbii şi ciutele abundau în această întinsă pădure de-a lungul căreia mergi ceasuri de-a rîndul. Cît e de vechi numele pădurii *Corbi* din plaiul Nucşoara al judeţului de odinioară Muşcel, azi în judeţul Argeş, pădure care avea la începutul secolului nostru 17 530 de hectare?[4] Probabil, ca şi al Ciutei, foarte vechi.

Cît e de veche *Pădurea Domnească* din Dîmboviţa, al cărei nume s-a păstrat pe de o parte în hanul sau cîrciuma din apropierea ei, han menţionat în harta statistică din 1835, pe de altă parte în satul *Adunaţii ot Pădurea Domnească*, cu 35 de gospodării, menţionat în aceeaşi hartă [5]? După părerea noastră, *foarte vechi*, de la finele veacului al XIV-lea, cînd capitala ţării începe să alterneze între Argeş şi Tîrgovişte, în apropierea căreia se afla atît numita pădure, cît şi *Heleşteul domnesc* de la Nucet.

Fără ca să citeze anume păduri, dar caracteristice pentru întinderea şi frumuseţea pădurilor Ţării Româneşti şi Moldovei, sînt mărturiile a doi străini din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Prima e mărturia francezului Bois le Comte, care a zăbovit la noi la începutul epocii Regulamentului Organic. Într-un memoriu al său, din 11 mai 1834, citim: „Munţii Valahiei produc... o mare cantitate de lemn de construcţie. Pădurile care la noi — adică în Franţa — nu mai ocupă decît o şeptime a teritoriului, ocupă aci o treime. O estimaţie foarte incompletă şi cu totul parţială, făcută de ruşi, a constatat,

[1] V. A. Urechia, *Istoria românilor*, VI, p. 380.

[2] D. Drîmba, *Hotarnicul Tudor Vladimirescu ...*, p. 587.

[3] *Principatele române*, p. 245. — La 2 august 1832 un ordin al înaltului divan să se facă o cercetare, cu carte de blestem, „pentru venitul pădurii Snagovului şi al crîngului de la Sicrita precum şi al ogrăzii de tufani" *(Înaltul Divan 1831—1847*, Bucureşti, 1958, p. 46 nr. 137).

[4] *Marele Dicţionar Geografic*, IV, Bucureşti, 1901, p. 647.

[5] *Principatele române*, p. 46, 160, 222 şi 224.

pe o suprafaţă dată un număr aproape egal de stejari şi de brazi, proprii pentru nevoile marinei"[1]. Cea de-a doua mărturie aparţine tot unui francez, consulul Guéroult, care, din Iaşi, la 12 aprilie 1848, scrie ministrului Lamartine, la Paris: „ Întreaga parte învecinată munţilor este acoperită de păduri magnifice, compuse din esenţele cele mai potrivite nevoilor marinei şi construcţiilor, ca stejarul, bradul, frasinul".

Pe valea Prahovei, între Buşteni şi Azuga, era un loc numit „Codru Adînc"; tradiţia locală ştie de haiducul Pletea care aţinea calea aci, carelor şi negustorilor ce treceau spre sau dinspre Braşov. Sub munte este şi azi „Poiana lui Pletea"[2]. Amintim, în sfîrşit de „Lunca frumoasă" de lîngă Pîrscov, în judeţul Buzău — e vorba de lunca rîului Buzău — care urma să se arendeze, împreună cu Moşia Pîrscov, în 1862[3].

TRANSILVANIA nu este numai, cum o arată numele, „ţara de dincolo de păduri" şi anume de pădurile Munţilor Apuseni cu prelungirile lor atît spre miazănoapte, cît şi spre miazăzi, ci este ea însăşi, în bună parte, o ţară de păduri. Mulţimea acestora, acoperind munţii înconjurători şi dealurile interioare, au observat-o o seamă de călători străini care au străbătut ţara. În 1583, francezul Jacques Bongars, care coborînd din părţile Someşului, a trecut prin Turda, Alba-Iulia, Sibiu, Făgăraş şi Braşov, scrie: „Transilvania este o provincie bogată în vin şi grîne, toată numai dealuri, înconjurate de munţi înalţi şi de păduri, ca de un parapet"[4]. Iar italianul Giovanni Antonio Magini, în lucrarea sa *Geografia cioé Descrittione Universale della Terra*, apărută în 1598 la Veneţia, afirmă: Transilvania „are codri mari şi păduri nesfîrşite în care se află zimbri, bivoli, elani, „capricorni", cerbi de o mărime imensă,

---

[1] Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 338—9.

[2] Informaţie dată de Adrian Ghinescu, originar din Poiana Ţapului. Tot acesta mi-a spus că: a) Pe stînga Prahovei, pe un platou, la Zamora (Buşteni) erau stejari groşi; dintr-un asemenea stejar s-a făcut crucea de pomenire pentru Toma Albuleţ, stăpînul hanului de la Slon, care a pierit în focul ce i-a distrus hanul la 1848, cînd cu trecerea armatelor ţariste în Transilvania. Aceste armate au fost conduse de doi fraţi Proca din Bran-Sohodol, care le-au scos în spatele taberii ungare de la Timiş. Aceste fapte i-au fost povestite lui Adrian Ghinescu în 1913 de bătrînul Neagoe Conteş care avea 12 ani în 1848. Pentru hanul de la Slon, numit în harta din 1835, *Slon de Piatră* şi situat între Buşteni şi Poiana Ţapului, vezi Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 160 b) Sub munţii Jepii Mici, între „Urlători" era o pădure de mesteceni şi mulţi plopi — e vorba de specia de plop de munte *(Populus tremula)* — pădure numită „Plopii rudarilor" sau „Poienile rudarilor" din pricina rudarilor ţigani care veneau aci să lucreze, din lemn de plop, albii şi alte vase.

[3] *Monitorulu jurnal oficial* din 22 februarie 1862, p. 166.

[4] *Călători străini...*, III, Bucureşti, 1971, p. 159.

rîşi, jderi..., urşi deosebiţi de cei obişnuiţi... păsări de munte şi de pădure, şoimi de o specie rară... păuni sălbatici, găini, cocoşi de pădure" [1].

La începutul secolului al XIII-lea, exista în sudul Transilvaniei o întinsă pădure numită *„Pădurea românilor şi pecenegilor"* („Sylva Blacorum et Bissenorum") [2]. Paralelismul cu pădurea din Vlaşca şi din Teleorman, de la sud de Carpaţi, este izbitoare. Aşadar, şi în Transilvania era un ţinut de pădure, locuit de români, ca şi în Vlaşca; şi aci neamul vechi turcesc al pecenegilor s-a deprins cu pădurea, cum s-a deprins şi în Teleorman.

Documentele cancelariei regale au o serie de nume de păduri din secolele XII—XVI, cele mai multe din ele în ungureşte, dar unele avînd şi echivalent românesc sau fiind chiar traduse din româneşte. Astfel la 1181 e amintită „pădurea cea lungă" („ad longam silvam") în regiunea rîului Someş [3], iar în circa 1202—1203 „pădurea numită Silvaş", în regiunea Tîrnavelor [4]. Apar două făgeturi: unul în 1223, „făgetul numit Nogebik „lîngă rîul Arpaş [5], celălalt în 1228, cînd, în hotarnica moşiei Suplac, găsim menţionată „pădurea de fag care se chiamă Madadbiki" [6]. O pădure foarte întinsă, anume Keykus, e amintită într-o diplomă din 1231, de la regele Andrei al II-lea. „Cea mai mare parte a acestei păduri — citim în act — se află între cele două rîuri adică Lăpuş şi Someş, iar altă parte se află lîngă rîul Someş, spre pădurea Ardud" [7]. Aceasta din urmă era de asemenea o pădure uriaşă, de stejar, în care erau aduşi — aşa cum aflăm din actele secolului al XVI-lea — mii de mascuri la îngrăşat [8]. Tot din 1231, de la acelaşi rege, este diploma care aminteşte „o pădure cu numele Finteus, scoasă de sub atîrnarea cetăţii Sătmar" [9]. Prima menţiune despre pădurea Maramureşului este în diploma din 31 decembrie 1271 prin care regele Ştefan întăreşte privilegiile „oaspeţilor" din satul Kirihaza, de lîngă Tisa, în comitatul Ugocea; se spune, între altele: „le-am mai îngăduit ca începînd de la hotarele pămîntului lor şi pînă la întăriturile pădurii Maramureşului să aibă voie să pescuiască orice fel de peşte în Tisa" [10]. Aci, în Maramureş, documente din secolul al XVI-lea pomenesc de „pădurea neagră" şi, apoi, mai precis, de „pădurea neagră cea mare" prin care trebuie să înţelegem pădurea mare de brad. Astfel în documentul din 3

[1] *Călători străini...*, vol IV, p. 584.
[2] Vezi documentul din 1224 în *Documente C*, vol. I, p. 209.
[3] *Documente C.* Veacurile XI—XIII, vol. I, p. 7.
[4] *Idem*, p. 21.
[5] *Idem*, p. 200.
[6] *Idem*, p. 234.
[7] *Documente C.* Veacurile XI—XIII, vol. I, p. 252.
[8] Vezi mai jos, p. 251.
[9] *Documente C.* Veacurile XI—XIII, vol. I, p. 252.
[10] *Idem*, vol. II, p. 145.

iunie 1448 prin care Iancu de Hunedoara, guvernatorul ţării, dăruieşte lui Mihail, fiul lui Tatul, şi lui Bogdan din Jalova, pentru vitejia arătată mai ales în luptele contra turcilor, moşiile Crăciuneşti, Bocicou şi Lunca, inclusiv toate pertinenţele lor anume „ogoare lucrate şi nelucrate, păşuni, păduri şi în deosebi pădurea neagră“ [1]. La 20 iunie 1450, se face hotărnicirea moşiei Borşa; unul din punctele de reper este „pădurea mare numită Pădurea neagră“ [2].

Tot într-o hotarnică, din<30 martie>1296, a pămîntului Gîmbuţ, din părţile Luduşului, citim: „la capătul de sus al pădurii numite Ana“ [3]. O altă „Pădure lungă“, lîngă satul Mînărade, aproape de Blaj, apare în hotarnica din 13 iulie 1347 a satului Sîncel[4]. Nu mai puţin de trei păduri şi anume „Pădurea Veche“, „Pădurea de fagi“ şi „Pădurea de margine“ sînt menţionate în hotarnica din 5 august 1347 a satului Diviciori din împrejurimile Gherlei (judeţul Cluj) [5]. La o judecată din 1 aprilie 1515 a castelanului de Făgăraş e amintită „o pădure de stejar între hotarele aceleiaşi posesiuni Zwnyogzeg, pe care o numesc cu un alt nume Stejari“ [6].

În iunie 1583, francezul Bongars, amintit mai sus, arată cum şi-a continuat drumul la răsărit de Făgăraş: „am mers prin păduri drum de o leghe. Am dormit la Şercaia, tîrg al domnilor din Braşov“, după care a mers „trei leghe mari prin păduri şi prin munţi numiţi *Pădurea Şercăii*“ [7]. O altă pădure vestită, care a dat numele ei şi munţilor respectivi, e arătată la 50 de kilometri de Oradea de un izvor istoric al secolului al XVII-lea: *Pădurea Craiului* [8]; pentru comparaţie trimitem la topicul *Vîrful lui Crai*, munte în Carpaţii Meridionali, în judeţul Prahova, şi la frumosul munte *Piatra Craiului*, în aceiaşi Carpaţi.

Constantin Brîncoveanu avea în Ţara Făgăraşului o pădure de fag la satul Berivoi şi o frumoasă pădure de stejar la Şomartin (Cincul Mare) [9].

Un codru transilvan de care e legat sfîrşitul lui Horia, al lui Cloşca, e codrul *Scorăgetului* din Munţii Albacului, nu departe de rîul Someş. Numele

[1] Ioan Mihalyi de Apşa, *Diplome maramureşene*, Sighet, 1900, p. 335: „terris scilicet arabilibus cultis et incultis, pratis, silvis et signanter silva Feketheerdew vocata“.

[2] *Idem*, p. 351—352: „inter magnas silvas Feketheerdew nominatas“.

[3] *Documente C*, Veacul XIII, vol. II, p. 420—421.

[4] *Documente C*, Veacul XIV, vol. IV, p. 378—379.

[5] *Idem*, p. 387—390.

[6] Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XV, 1, p. 228.

[7] *Călători străini...*, III, p. 159.

[8] I. Puşcaş şi Virgil Maxim, *O lucrare necunoscută privind istoria Transilvaniei la mijlocul secolului XVII*, în *Rev. Arh.* XLIX vol. XXXIV, 1, Bucureşti, 1972, p. 136.

[9] M. Sofronie, *Aspecte privind relaţiile dintre Ţara Românească şi Transilvania în timpul domniei lui Constantin Brîncoveanu*, în *Studii şi comunicări*, 14, Sibiu, 1969, p. 375.

îi vine, aşa cum am arătat, de la scoruşii care abundau în acest codru. Retraşi aci, într-un loc tainic, în mijlocul codrului, la începutul iernii anului 1784, cu gîndul să reia în primăvară, mişcarea, ei au fost prinşi de cătanele împărăteşti cărora le indicaseră ascunzătoarea nişte trădători însetaţi de bani (autorităţile puseseră un premiu de 300 de galbeni pentru prinderea căpeteniilor răscoalei!) [1].

O altă pădure întinsă era în comitatul Crasnei; de ea se foloseau, în 1785-6, iobagii din şaptesprezece sate care-i spuneau „codru" sau, uneori, şi „codru de aramă" [2].

Cele mai întinse păduri, proporţional cu suprafaţa, erau în Maramureş. Pentru exploatarea lor, administraţia austriacă a înfiinţat, în 1773, cinci centre forestiere aducînd colonişti din Zips. În 1900 pădurile maramureşene ocupau 55% din suprafaţa comitatului [3].

Întinse erau şi pădurile din teritoriul fostului regiment grăniceresc de la Năsăud. Dăm, ca exemplu, pe acele ale comunei *Poiana Ilvei*, numite mai înainte Sîniosif. În 1868, locuitorii acestei localităţi stăpîneau în comun următoare păduri comunale în suprafaţă totală de 2 974 de iugăre şi 920 de stînjeni pătraţi, păduri ale căror nume interesează atît toponimia, cît şi onomastica: 1) Dosul Feldrihanilor, lîngă pămîntul Macaveilor 2) Prihod la dealul Robului 3) În Husadiş 4) Secătura Creţului, Dosul Muşinenilor 5) Dosul Ursului (Preluca Ursului) 6) Preluca lui Maxim 7) Valea Strugarului (lîngă Marţian Lupaşcu) 8) Faţa Strugarului (lîngă Maftei Buta) 9) Faţa Strugarului (lîngă Ion Găină) 10) Fundu Văii Strugarului (lîngă Ift. Ureche şi P. Rus) 11) Dosul lui Macarie (sub Beşinova) 12) Mujderime şi Coşulea 13) Dosul Guzului 14) Valea lui Gezune, Valea lui Hornău şi Coasta Viorelelor 15) Valea Natului 16) Dosul Ineuţului [4] 17) Dealul Făget şi Dealul Balotă [5]. Alături de aceste păduri mai erau şi altele, proprietatea particulară: 1) Vîrful Roşu 2) Dealul Scoruşului 3) Balota 4) În Ciungi 5) Beşinău (pădure de frasin) 6) Codercic (pădure de molid) 7) Valea Strugarului („era noapte de pădure de molid şi brad, care se întindea şi peste Secătura Creţului") 8) Gura Racelui 9) Prihod la Dealul Robului 10) Dosul Muşinenilor 11) Preluca Ursului 12) Pojarniţa 13) Mujderime 14) Coşulea 15) Valea lui Hornău 16) Valea Natului

---

[1] Vezi Niculae Densuşianu, *Revoluţia lui Horia în Transilvania şi Ungaria, 1784—1785*, Bucureşti, 1884, p. 412—418.

[2] Liviu Botezan, *Contribuţii la studiul problemei agrare din comitatul Transilvaniei în perioada 1785—1820* (teză de doctorat) ms., 1970, p. 133.

[3] Al. Filipaşcu, *Istoria Maramureşului*, Bucureşti, 1940, p. 154; Radu Popa *Ţara Maramureşului în veacul al XIV-lea*, Bucureşti 1970, p. 36.

[4] Diminutiv de la Ineu, frumosul munte din regiune.

[5] Ştefan Buzilă, *Monografia comunei Sîniosif*, Bistriţa, 1910, p. 347, 271—273 şi passim. (Lucrare comunicată de Ionel Pop al cărui neam se trage din această comună).

17) Purcăreţ 18) Izvorul Oii 19) Vîrful Arinului 20) Valea Fătăciunii. Şi Ştefan Buzilă, din a cărui lucrare am luat numele pădurilor de mai sus, comentează: „În adevăr, mari codri au trebuit să fie pe aici, cînd Gherasim Feldrihan a putut afla şi puşca un zimbru în marginea satului, pe Gruieţ, iar la familia Lungul a mers ursul şi a zdrobit stupii“ [1].

Pentru vremea noastră menţionăm pădurea *Dărnău*, situată în bazinul rîului Bîsca Mare, pădure de molid şi brad, ţinînd vînat mare [2], apoi pădurea *Cărbunarilor*, de stejar şi fag, lîngă Blaj [3], pădurea Meteheia, de stejar, tot lîngă Blaj, codrul de molid *Săcuieul*, lîngă izvorul Lăpuşnei [4] şi pădurea *Răzoare*, între Sf. Gheorghe şi Miercurea Ciucului; la marginea ei s-au dat lupte la 7 septembrie 1944 [5].

Menţionăm, în sfîrşit, pădurea *Mocear* din apropiere de Reghin pentru faptul că peste trei sute din arborii ei au vîrste „între 650—720 de ani“ [6].

În Banat erau — sînt şi azi — întinsele păduri — 88 668 de hectare — care au intrat în componenţa domeniilor Reşiţei [7]. Apoi pădurile din munţii Almaşului, Semenicului şi Poiana Ruscăi. Aidoma pădurilor fondului grăniceresc din părţile Bistriţei-Năsăudului, sînt aici pădurile fondului grăniceresc bănăţean. Semnalăm, în sfîrşit, pădurea din regiunea Porţilor de fier, bogată în elemente sudice, submediteranee, avînd şi tisă şi viţă sălbatică (*Vitis silvestris*) [8], mojdrean, liliac, cărpiniţă, alun turcesc etc.

MOLDOVA. Dacă s-ar adeveri etimologia numelui Moldova, propusă de unii filologi, anume din *molid* + ova [9], atunci însăşi numele ţării ne-ar trimite la pădurile de răşinoase care acopereau munţii şi părţile dinspre miazănoapte. Pe de altă parte, însăşi tradiţia întemeierii, cu bourul vînat de Dragoş, trimite tot la întinsele păduri moldovene, ţinînd vînat mare [10].

Primele nume de păduri apar în vremea lui Alexandru cel Bun. La 6 iulie 1413, voievodul dăruieşte soacrei sale, doamnei Anastasia, Coţmanul

---

[1] *Op. cit.*, p. 346.

[2] Aci a fost împuşcat în 1933 un cerb capital (*Carpaţii*, I (1933), 12, p. 37).

[3] Ionel Pop, *Poieniţa ielelor*, Bucureşti, 1974, p. 68.

[4] *Idem*, p. 174—175.

[5] Col. Florian Tucă, *Inscripţii în piatră*, p. 113—119.

[6] Petre Mihai Băcanu, în *România Liberă* din 22 iulie 1973, p. 5.

[7] Vezi *Monografia pădurilor Societăţii An. Uzinele de fier şi domeniile de Reşiţa*, Oraviţa, 1924, 39 p. in 16°.

[8] I. Z. Lupe, Şt. Purcelean, V. Leandru, în *Atlasul complex „Porţile de fier“*, Bucureşti, 1973, p. 166.

[9] Pentru această etimologie vezi *Toponimia românească*, p. 478.

[10] Tradiţia întemeierii în *Cronica moldo-rusă*, în *Cronicile slavo-române...*, publicate de Ion Bogdan, ed. P. P. Panaitescu, p. 159—160 şi în *Letopiseţul Ţării Moldovei* ... ediţia C. Giurescu, Bucureşti, 1916, p. 6.

cu trei cătune „cu toate locurile ce țin de ele, pînă sub satul Valeva, apoi spre Valeva pînă la pădurea care se chiamă Dumbrava" [1] situată în Bucovina de miază-noapte. Același voievod întărește, la 28 decembrie 1428, ocina fiilor lui Ivan vornic și dă mănăstirii lor, de la Humor, trei sate „sub Dumbrava Înaltă", dumbravă situată în ținutul Dorohoiului [2]. A treia dumbravă e menționată în actul din 15 iunie 1431 prin care Alexandru cel Bun întărește lui pan Cupcici vornicul satele lui; în hotarnica acestor sate, se precizează : „iar de la Ciuhru în jos pînă la Dumbrava Rotundă" .[3] Amintim, însfîrșit, de dumbrava de la Lipnic (Lipinți) aproape de Nistru, unde Ștefan cel Mare a sfărîmat pe tătari la 20 august 1470.

Alături de dumbrăvi sînt „bucovinele" adică pădurile de fagi. În actul din 1412 (tratatul de la Lublau) sînt amintite „bucovinele cele mari" și „bucovina cea mică" ambele în nordul țării [4]. Miron Costin, în lucrarea sa în limba polonă „Cronica Țărilor Moldovei și Munteniei" are un subcapitol despre rîurile care izvoresc din „pădurile de fagi" ale Moldovei; e vorba de afluenți ai Siretului și ai Prutului, ca Bîrladul, Vasluiul, Ialanul, Simila etc.[5].

În legătură cu luptele purtate la adăpostul pădurii am amintit mai înainte de *Codrul Crasnei* unde Bogdan voievod, tatăl lui Ștefan cel Mare, a repurtat o strălucită biruință în 1450. Din timpul lui Ștefan însuși e amintită „Lunca cea Mare" a Siretului, în țara de Jos, pînă unde ajunge prădînd, în 1481, o armată munteană în unire cu turcii [6]. Despre biruința din *Codrul Cozminului*, în 1497, avem și mărturia cronicarului polon Al. Guagnin care arată că pe cînd oastea craiului Ioan Albert mergea prin mijlocul unei păduri dese căreia din vechime îi spun, de la fag, bucovină, unde copacii erau înținați [7] de moldoveni, această oaste a fost lovită și nimicită, pierzînd și mulți prizonieri [8]. „Dumbrava Roșie" de la Cotnari e amintită nu numai de Neculce, care citează și celelalte „Dumbrăvi Roșii" de la Botoșani și Roman, dar și de un zapis din 1673 prin care Gheorghe cel Bătrîn vinde un loc de prisacă „pe Valea Prisăcilor, supt Dumbrava Roșie din jos de prisaca dumisale Frîncului" [9].

---

[1] *Documente A*, vol. I, p. 31.

[2] Mihai Costăchescu, *Documente*, I, p. 233—235.

[3] *Idem*, I, p. 317.

[4] Vezi Hurmuzaki-Densușianu, *Documente*, I, 2, p. 485.

[5] Miron Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, p. 216.

[6] Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, II, ediția a patra, București, 1943, p. 71.— „Lunca Mare" era Lunca Siretului în partea de nord a ținutului Putna și în cea de sud a ținutului Bacău.

[7] Adică tăiați pînă aproape de coajă, astfel că la cea dintîi izbitură, se prăbușeau.

[8] *Cronica Sarmatiae Europae*, Cracovia, 1611, p. 115—116.

[9] Gh. Ungureanu, Gh. Anghel, C. Botez, *Cronica Cotnarilor*, București, 1971, p. 51.

Din 1532 avem prima menţiune despre *Codrul Tigheciului*. La 28 februarie din Vaslui, Petru Rareş întăreşte nepoatelor lui Duma şi Ioan, anume Safta şi Marena, ocina lor, cu uric de la Ştefan cel Tînăr, „două părţi din seliştea Cociurihani la capătul codruluĭ Chigheciului", pe vechile hotare, „pe unde au folosit din veac" [1]. De la acest codru şi-a luat numele „ţinutul Chigheaci" amintit într-un document din 1546 mai 11 [2] şi într-altul din 1548 aprilie 5 [3]. Miron Costin referindu-se în „Poema Polonă" la acest ţinut, spune că a fost răpit de turci, numai o părticică a lui rămînînd la Moldova, anume „pădurea de fagi" [4]. Mai multe lămuriri asupra codrului Tigheciului ne dă Miron Costin în *Letopiseţul* său. Relatînd năvala tătarilor şi a cazacilor, în 1650 şi prada pe care au făcut-o ţării, cronicarul adaugă: „Iară Codrul Chigheciului la Fălciu foarte puţină pagubă au făcut tătarii atuncea, că îndată au năzuit la codrişorul lor, ce au ei acolea, anume Chigheciul; pădure nu aşea înaltă în copaci, că copacii foarte puţin sîntu, cum este deasă şi rîpoasă şi de spini mai mult decît de altŭ lemnŭ crescută. Şi s-au apărat chighecenii, de nu le-au putut strica nemică tătarii "[5]. Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae* dă o descriere a codrului Tigheciului în parte convergentă, în parte însă divergentă faţă de aceea a lui Miron Costin. El arată mai întîi că acest codru are „aproape 30 de mile italiene" de jur împrejur, adaugă apoi: „copacii, deşi înalţi, sînt totuşi atît de deşi încît nici măcar un om care merge pe jos nu poate înainta decît pe poteci cunoscute doar celor din partea locului". Mai înainte erau peste 12 000 locuitori, „cei mai vajnici oşteni din toată Moldova"; acum — adică în 1716 — după atîtea lupte şi măceluri, „au rămas de abia două mii". „Ei au o învoială cu tătarii din Bugeac, vecini cu ei, prin care s-au legat să le dea în fiecare an un anumit număr de trunchiuri de copaci, fiindcă Basarabia duce foarte mare lipsă de păduri. Această învoială ei o ţin şi astăzi cu stricteţe"; dacă însă tătarii cer mai mult, ei „se împotrivesc cu armele şi adesea ies învingători" [6]. Cantemir crede chiar că în ţinutul Tigheciului a fost o „republică" adică o formaţie prestatală, asemenea acelora din Vrancea şi din Cîmpulungul moldovenesc [7]. Sub raportul militar, tighecenii ascultau de „Căpitanul de Codru" care e pomenit în Cronica Ghiculeştilor sub anul 1729 [8]. Reşedinţa lui nu era însă chiar în co-

[1] *Documente A*, Veacul XVI, vol. I, p. 340—341.

[2] *Idem*, p. 499.

[3] *Idem*, p. 571.

[4] Miron Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1958, p. 240.

[5] *Idem*, p. 132.

[6] *Descriptio Moldaviae*, ediţia 1973, p. 111.

[7] *Idem*, p. 302—303.

[8] *Cronica Ghiculeştilor*, ediţia Nestor Camariano şi Ariadna Camariano-Cioran, Bucureşti, 1965, p. 307.

drul Tigheciului, ci în tîrgul Fălciului [1]; ca rang ierarhic venea îndată după vel căpitanul de Iaşi [2]. Îl mai găsim pomenit într-o carte domnească din 1743, de la Constantin Mavrocordat [3] într-un act din 20 noiembrie 1756 [4] precum şi în alte documente. Codrul Tigheciului e înfăţişat clar în harta lui F. L. Güssefeld „Charte von der Moldau und Walachey" tipărită la Nürnberg în 1785. El se întinde între „Valia Strimba" la nord şi hotarul de miazăzi al ţinutului Fălciu, la sud, între Prut, la vest, şi dincolo de hotarul Bugeacului, mai ales în porţiunea nordică, la est. Lungimea acestui codru, de la nord-est la sud-est este, pe harta amintită, de circa 60 (şaizeci) de kilometri [5]. Într-o hartă grecească a Moldovei, tipărită la Viena în 1804, codrul Tigheciului se întinde spre nord numai pînă la rîul Sărata — care vine spre miazăzi de Valea Strîmbă — iar spre sud pînă la rîul Tigheciu, trecînd în partea superioară a acestui rîu şi spre est de el [6].

Codrul Tigheciului e pomenit şi în toamna anului 1727, cînd, în octombrie, începe o tulburare a tătarilor din Bugeac. Pentru potolirea ei intervine şi Grigore Ghica, domnul Moldovei, cu oastea lui. El pleacă din Iaşi, trece „codrul" la Scînteia, apoi, prin Fălciu, trece Prutul. „Şi au mers la codrul Chighieciului — povesteşte Neculce — de-au şădzut acolo vro doao-trei săptămîni ... şi cît au şădzut în codru, fîn, grăunţă tot de la tătari au mîncat toată oastea. Şi la purcesu, au pus de-au făcut şi o movilă mare în codru, ca să rămîie de pomenire" [7]. Cronica Ghiculeştilor adaugă: „Iar codrenii din codrul Tigheciului, văzînd că marele vizir şi hanul s-au apropiat cu oştile lor, s-au dus îndată înaintea hanului de s-au închinat şi cu aceasta au scăpat de prădare şi de robire " [8]. Movilei din codru — aflăm tot din Cronica Ghiculeştilor — i-ar rămas numele de „Movila lui Grigore Vodă" [9].

Tot în vremea lui Petru Rareş avem pomenit şi „Codrul cel Mare". La 19 ianuarie 1536, din Suceava, voievodul întăreşte „slugei" sale Buzatul vătaf şi soţiei acestuia Armanca „un sat mai sus de Codrul cel Mare anume satul Măceşanii ce să numeşte Mihăileştii, cumpărat cu 860 de zloţi tătăreşti [10]. Acest codru era, credem, în Ţara de Jos; începea în nordul ţinutului

[1] M e l c h i s e d e c, *Cronica Huşilor*, Bucureşti, 1869, p. 254—255.

[2] *Idem*, p. 47—48.

[3] *Ibidem*.

[4] *Idem*, p. 254—255.

[5] *Atlasul Dimăncescu*, f. 151.

[6] *Ibidem*.

[7] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ed. I o r g u I o r d a n, Bucureşti, 1959, p. 306—307.

[8] *Cronica Ghiculeştilor*, ed. N e s t o r C a m a r i a n o şi A r i a d n a C a m a r i a n o-C i o r a n, Bucureşti, 1965, p. 107.

[9] *Idem*, p. 277.

[10] *Documente A*, Veacul XVI, vol. I, p. 385. —Satul „Măceşanii" există şi astăzi, cu numele foarte puţin schimbat, *Măcişeni* ca sat component al comunei Corni, în judeţul Galaţi. Vezi *Judeţele României Socialiste*, Bucureşti, 1972, p. 273.

Covurlui şi în vestul ţinutului Tecuci, cuprindea ţinutul, ulterior desfiinţat, al Horincei şi se întindea spre miazănoapte în ţinutul Tutovei, trecînd mult dincolo de Bîrlad. Pe bună dreptate i se dăduse numele de „Codrul cel Mare".

Din aceeaşi domnie este şi hrisovul, datat 1543, prin care voievodul întăreşte mănăstirii Pobrata, între altele, „mlăjetul de la Văleni, mai sus de Rădeani", în care nu va avea voie nimeni „să taie lemne ... fără ştirea egumenului. Celor ce vor contraveni poruncii domneşti, li se va lua şi carul şi boii şi securea" [1].

Cîteva ştiri despre pădurile Basarabiei spre finele secolului al XVI-lea. În 1585, francezul François de Pavie, senior de Fourquevaulx, străbate Moldova dintre Nistru şi Prut , venind de la Cetatea Albă, şi mergînd spre Iaşi pe la Ţuţora. Iară ce relatează el: „De asemenea şi pădurile ne ofereau noaptea vînători tot atît de plăcute de mistreţi şi de urşi pe care îi pîndeam din vîrful copacilor cu archebuzele de care îşi făcuse rost fiecare dintre noi la „Creman" (Akkerman = Cetatea Albă). Şi dacă popasul nostru se afla lîngă pădure, atunci aprindeam un foc mare în cerc în mijlocul căruia puneam căruţa noastră cu noi culcaţi sub ea pe saltelele noastre" [2].

Pentru o pădure mare din nordul Basarabiei — poate cea de la miazăzi de Hotin, poate codrii Orheiului — există mărturia din 1587, a unei solii ungureşti care, plecată de la Suceava, se îndreaptă saspre pămîntul „Rusiei". Solia trece Prutul: „După ce am trecut rîul — arată un membru al ei — ni s-a ivit în faţă o pădure foarte mare pe care trebuia s-o străbatem, dar fiindcă acea pădure era foarte de temut, în parte din cauza cazacilor, în parte din a tătarilor, iar în parte din a românilor care nu erau nici cu unii, nici cu alţii <şi> care săvîrşeau acolo jafuri", solia obţine o gardă de cinci localnici şi cu toţii, bine armaţi, străbat pădurea şi ajung cu bine peste Nistru [3].

Dacă aceste două mărturii ale străinilor nu arată numele pădurilor străbătute, avem în schimb o indicaţie precisă din timpul lui Vasile Lupul pentru ţinutul Soroca. La 17 septembrie 1646, vodă întăreşte mănăstirii Golăe (Golia!) din Iaşi posesiunile ei între care „satul Cereşnovăţul, cu loc de prisăci şi de fîneţe şi cu livezi şi cu un rediu ce se numeşte Cereşnovăţ" [4].

Important pentru pădurile, curăturile, braniştile şi toponimia Putnei şi a Vrancei este hrisovul din 8 ianuarie 1648 dat de Vasile Lupul mănăstirii Dobromira de la Soveja la obîrşia Dobromirului, prin care-i întăreşte munţii Zboinile şi Clăbuciul, pînă în Lepşa şi Lepşa în jos unde se împreună cu

---

[1] *Documente A*, Veacul XVI, vol. I,, p. 407—408.

[2] *Călători străini*, vol. III, Bucureşti, 1971, p. 181.

[3] *Idem* p. 217.

[4] Paul Mihail, *Alte acte româneşti de la Constantinopol (1578—1820)*, II, în *Anuarul Institutului de istorie şi arheologie „A. D. Xenopol"*, IX (1972), p. 459.

hotarul Tulnicilor, şi în Caşin şi în Şuşiţa şi Răchitişul [1]" şi mai multe locuri de branişte din obîrşia Şuşiţei şi din curmătura Sovejei pînă în valea Boului, cu tot cîmpul Sovejei şi cu toată curăturile, cumpărate de Matei voevod / Basarab ! / cu 800 (opt sute) de galbeni; de asemenea un loc numit Runcul, cumpărat de Răducanul mare comis din Ţara Românească cu 40 de galbeni ... şi o poiană mare pe Cremeneţ dăruită mănăstirii de Ion Ţiple şi feciorul lui Condrat. " [2]

În ţinutul Putnei, la hotarul cu Ţara Românească, era şi marea pădure de stejar de pe *Măgura Odobeştilor*. Acoperind cea mai mare parte a acestei măguri, mărginită la poale de vii, adăpostind în cuprinsul ei o samă de schituri — Babele, Buluc, Tarniţa, Scînteia, Căpătanul şi mănăstirea Miera — pădurea aceasta, importantă şi prin toponimia ei — documentele amintesc de „Plaiul bourilor [3] — era şi un loc de refugiu în ceasurile de cumpănă. Astfel în timpul războiului din 1736—1739 dintre ruşi şi austrieci de o parte, turci de cealaltă, locuitorii din împrejurimi şi chiar din Focşani s-au ascuns aici: un act posterior cu cîţiva ani, cuprinde mărturia unui Ion Gigîtul care arată că „la vreme tulburării" au fost „în bejenii în Măgura, mistuiţi în nişte rîpi" [4].

Letopiseţul lui Miron Costin aminteşte de *Codrii Căpoteştilor*, de la apus de Iaşi. Cînd au năvălit tătarii împreună cu cazacii, în 1651, Vasile Lupu „au pornit pre doamna depreună cu casele boierilor pen frînturile codrilor, pe la Căpoteşti, spre Cetatea Neamţului. Iar şi singur — adaugă Letopiseţul — n-au ţinut multe dzile scaunul, ce s-au mutat din Iaşi în neşte poieni a codrului, ce-i dzicu Codrii Căpoteştilor şi s-au aşădzat acolea în codru cu curtea" [5]. Aceşti codrii se întindeau în ţinutul Cîrligăturii care venea pînă aproape de Iaşi [6]. Tot acelaşi drum spre apus l-a apucat şi detaşamentul unguresc venit cu Gheorghe Ştefan, cînd a auzit că Vasile Lupu, pe care-l bătuse şi silise să se retragă, se reîntoarce cu ajutor căzăcesc de la ginerele său Timuş Hmielniţchi. „Şi-au pornit şi el toată pedestrimea ce avea, némţi şi cu puşcile, pe la Codrul Căpoteştilor, pre Cobîle, dirept la potica Oituzului" [7].

---

[1] Azi Răchitaşul !

[2] Arh. Stat. Bucureşti, ms. 656, f. 4 v — 5. Rezumat în *Catalogul documentelor moldoveneşti*, II, p. 390, nr. 1996.

[3] Const. C. Giurescu, *Istoricul podgoriei Odobeşti*, Bucureşti, 1969, p. 28.

[4] *Idem*, p. 28—29.

[5] Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, în *Opere*, ed. cit., p. 133.

[6] *Principatele române*, p. 55 — Un sat Căpoteşti, cu 55 de gospodării, era şi în ţinutul Putnei prin 1830 *(Idem*, p. 260*)*.

[7] Miron Costin, *op. cit.*, p. 145.

Între timp, pînă să reocupe Vasile Lupu scaunul, „au pradat căzacii codrii Iaşilor, de la drumul Căpotéştilor pînă aproape de Huşi, şi scoaseră fără număr vită“ [1].

Tot spre apus de Iaşi, şi anume înainte de a ajunge la apa Moldovei, era pădurea de la *Moţca;* aidoma Vlăsiei din Ţara Românească, ea ajunsese să fie cunoscută spre sfîrşitul epocii fanariote şi în prima jumătate a secolului al XIX-lea, ca sediu al tîlharilor şi hoţilor.

O altă pădure mare, pe vremea lui Vasile Lupu, era *Codrul Ghenghii* din ţinutul Tutovei. La 14 octombrie 1652, mai mulţi răzăşi şi anume Petrişor din Tăplăoni, Vrabie iuzbaş şi alţii din Mileşti şi Sava Rogojan din Grădinari dăruiesc mănăstirii lui Adam, căpitanul, chiar în ziua sfinţirii ei, o ocină în Codrul Ghenghii, hotarul Osiacilor, în valea Brabănului, în pădure meree, pentru pomenirea lor [2]. De la care Ghenghea — mare dregător, răzăş local, haiduc — şi-a luat numele codrul, nu se poate preciza deocamdată. N-ar fi însă singurul caz cînd o pădure e numită după o persoană; dovadă, „pădurea Bănesei“ din hotarul Bucureştilor.

Codrul Hîrlăului era unul din cele mari ale Moldovei [3] şi-a luat numele de la Tîrgul Hîrlăului; în cuprinsul codrului erau, în secolul al XVII-lea, centre pentru producerea „potaşului“ sau potasei caustice, prin arderea înăbuşită a unor soiuri de copaci. Pentru detalii, vezi capitolul special privind această îndeletnicire. În codrul Hîrlăului a avut loc, în timpul uneia din domniile lui Radu Mihnea (1616—1619 şi 1623—1626), o întîmplare romantică terminată tragic. Povesteşte Neculce: „Avînd Radul Vodă o fată din trupul lui, să fie fugit cu o slugă, ieşind pre o fereastră din curţile domneşti din cetatea Hîrlăului şi s-au ascuns în codru. Şi au făcut Radul Vodă năvod de oameni şi au găsit-o la mijlocul codrului, la o fîntînă ce să cheamă Fîntîna Cerbului, lîngă podul [4] de lut. Deci pre slugă l-au omorît i-au tăiat capul, iar pre dînsa au dat-o la călugărie, de-au călugărit-o“. [4] Dimitrie Cantemir pomeneşte în *Descriptio Moldaviae* [5] de „pădurile foarte dese“ care se aflau în partea de apus a ţinutului Fălciu, păduri în cuprinsul cărora, oamenii trimişi de el au dat „de nişte temelii de ziduri şi de turnuri din cărămidă arsă“.

Codrul Iaşilor se întindea spre miazăzi de oraş, pe o distanţă de zeci de kilometri, intrînd şi în ţinutul Vasluiului; din pricină că avea în mijlocul lui şi mănăstirea Bîrnova, ctitoria lui Miron Vodă Barnowski (1626—

---

[1] Miron Costin, *op. cit.*, p. 146.

[2] Arh. Stat., Mănăstirea Adam, pachetul II, documentul 5; *Catalogul documentelor moldoveneşti*, II, p. 434, nr. 2262.

[3] Vezi şi mai jos, p. 176.

[4] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ed. cit., p. 16.

[5] Ediţia 1973, p. 77.

1629), i se mai spunea uneori şi codrul Bîrnovei. În august 1672, Păun vameşul dăruieşte mănăstirii de la Buciumi, între altele „poiana lui Ţigan, în codrul Iaşului, pi apa Vasluieţului" [1]. În decembrie 1713, Mihai Racoviţă voievod dăruieşte lui Andrei pisar „o bucată din locul domnesc în codrul Eşilor, unde au trimis pi Grigoraş cu Cucoran vornic de poartă i Vasîli Popa i Ion vătaf di au hotărît de cătră toate hotarăle. Şi să începi hotaru din vîrfu dialului pistie apa Vasluiului, unde au aflat trii buore în trii feţe unde s-au fost înpreunat alte hotară cu hotarul domnesc" [2]. La 25 februarie 1746, o nouă cercetare în legătură cu dania făcută de Mihai Racoviţă lui „Andrei pisar unguresc" din locul domnesc „din Codrul Iaşilor". Se ridică acum pîră de către feciorii lui Bogdaproste, răzăş de Popeşti, din ţinutul Vasluiului, cum că la hotărnicia din timpul lui Mihai Racoviţă n-a fost nimeni dintre răzăşi şi că li s-a împrejurat „locul Popeştilor" [3]. Se face deci o nouă cercetare şi hotărnicire. Ni s-a păstrat relatarea unui călător străin căruia i-au trebuit aproape trei zile (12—14 decembrie 1612) ca să străbată acest uriaş codru. Plecînd din Vaslui, povesteşte el „la 12 <decembrie> am urmat mai departe pe o mare ploaie; am intrat într-o pădure mare, în care am petrecut noaptea, călătorind mereu pe mare vînt şi ploaie. La 13, în ziua de Sf. Lucia, de asemenea am mers prin pădurea amintită care e foarte mare; drumurile sînt foarte rele încît nici şase perechi de boi nu puteau trage o căruţă; am stat toată noaptea în pădurea aceea, fără nimic de mîncare şi tare înfricoşaţi de lupi, care urlau grozav. La 14<decembrie> am mers tot prin pădurea amintită. Seara am ieşit < din ea > şi am poposit noaptea la marginea acelei păduri" [4]. Dar tot despre acest codru iată şi o altă descriere, din 12 octombrie 1652, toamna, cînd rugineşte frunza copacilor: „Am trecut printr-o pădure mîndră de copaci falnici, cu lăstăriş pe dedesupt şi pe deasupra umbrită de crengi, resfirate în boltă măreaţă, avînd, ici, şi colo, boschete de diferite forme, ca şi cînd ar fi fost aşezate de meşteşug omenesc şi nu de natură, şi udate de numeroase izvoare; totul alcătuind un lăcaş potrivit pentru eremiţii retraşi prin păduri "[5].

---

[1] Academie, ms. 827, f. 6 v — 7.

[2] *Idem*, f. 7.

[3] *Idem*, f. 5 v. — 6.

[4] *Călători străini*, vol. IV, p. 360—361. — Din 1786, noiembrie 30 este o însemnare de cheltuielile „ce s-au cheltuit cu drumul din codru Iaşului: plata ghiundelicurilor/ = 1) zi de lucru 2) salahor; vezi L. Şăineanu, *op. cit.* II, p. 56 / ... 1907 ghiundelicuri ... toporaşii, oamenii cu tînjăli, zapcii, sarea pentru lucrători" (N. I o r g a, *Documente şi cercetări asupra istoriei financiare şi economice*, Bucureşti, 1902, p. 7). Aşadar, stăpînirea avea grijă totuşi de întreţinerea drumului prin codrul Iaşilor, drum principal de legătură cu Galaţii.

[5] *Idem*, vol. V, p. 488 — Din aceeaşi vreme, iarna 1652—1653, este mărturia lui Paul de Alep care străbate codrul mergînd de la Scînteia la Iaşi. „Drumul, strîmt şi numai pentru un car, e mărginit de pădure şi inspiră o extremă teamă *(The travels of Macarius*, ed. F. C. B e l f o u r, I, London, 1836, p. 48).

Ion Neculce, în *Letopiseţul* său, aminteşte, în legătură cu domnia lui Petriceicu vodă, de doi codri din nordul Moldovei, unul la sud de Prut, între satele Tătărăşeni şi Iubăneşti şi tîrgul Cernăuţilor, celălalt la nord de Prut şi anume între Hotin şi satul Toporăuţi. Iată pasajele respective: 1) Petriceicu vodă, după ce s-a întors în 1672 de la Hotin, a trecut Prutul pe la Zalucie şi „au mărsu la satul lui la Tătărăşeni şi dela Tătărăşeni au luat pre supt codru asupra Iubăneştilor întru întîmpinarea leşilor“ [1] 2) Petriceicu Vodă, fiind părăsit de către boieri — de Miron Costin şi de alţii — precum şi de căpitani „au trecut codrul întru întîmpinarea leşilor de la Iubăneşti spre Cernăuţi“ [2]. Petriceicu vodă împreună cu Grigore Ghica, domnul Ţării Româneşti „au purces... în gios spre Prut, iar leşii, aşteptînd să le mai vie oaste pre urmă, au luat de la Hotin pre supt codru asupra Toporăuţilor întru întîmpinarea ceielalte oşti ce vinie denspre Sneatin“ [3].

Despre *codrul Herţei*, din preajma tîrgului cu acelaşi nume, ne dă ştire tot Neculce. Povestind fuga boierilor în timpul ultimei domnii a lui Gheorghe Duca Vodă, în anul 1681, cronicarul spune: „Atunce fugit-au mulţi boieri şi mazîli de groaza lui pentr-alte ţări, de s-au pustiit casăle. Tudosie Dubău vel spătar au fugit într-o noapte din tîrgu din Ieşi în Ţara Leşească. Aşijdere şi Savin Zmucilă vel medelnicer, şi cu frate său Gheorghiţă postelnicul. Şi i-au agiunsu gonaşii lepcani în codrul Herţei şi s-au bătut cu dînşii şi nu le-au putut strica nemică“ [4].

Acelaşi cronicar aminteşte şi de *dumbrava* din ţinutul Putnei. În 1683, întors de la asediul, fără succes, al Vienei, Gheorghe Duca s-a dus, cu puţini oameni pe lîngă dînsul, la Domneşti, în Putna, unde avea aşezare, şi a trimis după ajutor la Focşani unde se afla doamna. I-a venit ajutor într-adevăr, în cap cu hatmanul şi cu ginerele lui vodă: „Purces-au cu toţii din Zăbrăuţi şi au mărsu de noapte în cornul Dumbrăvii, drept Domneşti... Şi dacă s-au făcut dzuă, s-au apropietu prin arini, lîngă sat, pe din gios de curte, într-o rîpă“ [5]. Dar n-a folosit la nimic, Duca fiind luat prizonier de un podghiaz de leşi. Dumbrava, mare şi vestită, era cea din lunca Siretului.

Preţioasă este mărturia suedezului Erasm Henric Schneider de Weismantel care a zăbovit în Moldova prin anii 1713—1714. El vorbeşte cu admiraţie de „incomparabilele păduri de fagi“ numite de români „bucovine“, păduri care „străbat ţara în lung şi în lat“. În afară de fag, esenţa domi-

[1] Ion Neculce, *Letopiseţul ţării Moldovei*, ed. Iorgu Iordan, p. 49.
[2] *Idem*, p. 53
[3] *Idem*, p. 49.
[4] *Idem*, p. 71.
[5] *Idem*, p. 79.

nantă, aceste păduri mai au stejari, tei şi cei mai frumoşi meri, peri, pruni, cireşi, vişini, aluni, corni şi alţi pomi de felul acesta purtători de fructe“ [1].

Un raport diplomatic francez, din 11 iunie 1798, citează, pentru lemnul de construcţie, patru codri „imenşi“: *Codrul Bîcului*, dintre Prut şi Nistru, *Codrul Iaşilor*, *Codrul Herţei* şi *Codrul din împrejurimile Pietrei-Neamţ* [2]. Acesta din urmă era în special furnizorul buştenilor şi al cherestelei de export, deoarece ei se puteau transporta cu uşurinţă, sub formă de plute, pe Bistriţa şi apoi pe Siret pînă la Galaţi, de unde, pe Dunăre, şi pe Mare, luau calea Constantinopolului şi a celorlalte porturi. Din cauză că imperiul otoman era un mare client pentru cheresteaua noastră — casele Constantinopolului ca şi multe din navele marinei sultanului erau construite cu lemn românesc — negustorii turci de cherestea stăteau în număr apreciabil la Piatra-Neamţ, unde contractau partizi importante de lemnărie. Pe vremea lui Cuza Vodă să ajunge chiar la un conflict cu aceşti negustori turci care sînt arestaţi şi trebuie intervenţii repetate ale oficialităţii din Constantinopol, precum şi ale reprezentantului nostru la Poartă, Costache Negri, spre a fi eliberaţi [3].

În codrii Bîcului era vestită, în deosebi pădurea de la Corneşti, în ţinutul Lăpuşnei, pădure care adăpostea vînat mare.

Şi în ţinutul Bacăului erau păduri mari; una din ele era pădurea de la *Grozeşti*. La 29 ianuarie stil nou 1873 Baligot de Beyne, fostul secretar al lui Cuza Vodă, scrie acestuia din urmă, pe atunci în exil la Florenţa, că este de vînzare moşia Grozeşti, a lui Negroponte, cu cele 5—6 000 de fălci de pădure — ceea ce înseamnă 7 000—8 400 de hectare — şi cu sticlăriile înfiinţate de Negroponte, la preţul global de 53 000—54 000 de ducaţi [4] adică galbeni olandezi, valorînd 32 de lei vechi unul [5]. Amintim de asemenea întinsa pădure *Balica*, de pe teritoriul comunelor Bogdăneşti şi Tîrgul Valea Rea [6]. Să amintească ea de numele hatmanului Balica, personaj istoric? Tot în Bacău e pădurea *Pralea*, unde s-au dat lupte violente în 1917.

---

[1] Textul publicat de N. Iorga, în *Revista Istorică* XVI (1930) p. 13.

[2] H u r m u z a k i, *Documente*, Suplimentul I, vol. II, p. 186. — Pentru codrul Bîcului vezi şi Traian Ulea, *Amintiri de vînătoare*, Bucureşti, 1969, passim. Consulul francez Peyssonel, un bun cunoscător al comerţului din bazinul Mării Negre, pomeneşte în lucrarea sa *Observations sur le commerce de la Mer B Noire*, redactată în 1760 (vezi pagina 82 a lucrării!), dar tipărită în 1787, la Amsterdam, de „pădurile de la Rezina, de la Scînteia, de la Vaslui şi mai multe altele“ pentru lemnul de construcţie şi pentru catarge (p. 278 —279).

[3] Vezi C o n s t. C. G i u r e s c u, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, ediţia a doua, Bucureşti, 1970, p. 120—121.

[4] Academie, *Arhiva Cuza*, vol. L, f. 360—361 v.

[5] Preţul ar fi fost deci de 1 696 000—1 728 000 lei vechi, sumă importantă.

[6] *Marele Dicţionar Geografic*, I, p. 215.

Menţionăm şi cîteva păduri din ţinutul Putnei, partea de şes şi de deal. Sînt mai întîi pădurile din zona de luptă a anului 1917 şi anume: *Răzoare* — unde s-au dat lupte crîncene în ziua de 6 august — *Călini* şi *Prisaca*, tustrele în regiunea Mărăşeşti [1]. Este apoi pădurea cea mare de la *Angheleşti* care începe în Putna şi continuă în Bacău.

Din ceilalţi codri istorici ai Moldovei, socotim că merită să fie pomeniţi codrul de la *Slătioara* de pe muntele Rarău — codru secular, azi rezervaţie naturală — codrii de la *Baisa*, spre Botoşani, codrii *Dobrovăţului*, în judeţul Vaslui, cu vechea ctitorie a lui Ştefan cel Mare, pădurea întinsă de la *Ilişeşti*, în Bucovina, între Suceava şi Păltinoasa, avînd în mijloc un frumos motel.

DOBROGEA. Dacă nu putem localiza exact pădurea de pin din care-şi făceau, acum două mii de ani, locuitorii Histriei făchii pentru luminat [2] — bănuim însă că va fi fost pe dealurile Beştepe [3], eventual pe unul din grindurile Deltei — în schimb avem informaţii asupra pădurilor mai noi de pe celeaşi grinduri ca şi asupra „codrului" din nordul Dobrogei. Harta din 1835 arată pădurea de pe grindul Letea [4]; e o pădure de stejar , amestecată şi cu alte esenţe şi cu liane, viţă sălbatică şi plante mediteraneene. O pădure asemănătoare este şi în insula *Păcuiul lui Soare*, în aval de Ostrov, pe Dunărea Veche, unde se află ruinele cetăţii bizantine ridicate în secolul al X-lea, între anii 971 şi 976. Găsim în această pădure călini, sîngeri, ulmi, peri pădureţi, vişini sălbatici, viţă sălbatică, măceşi şi alte esenţe caracteristice Dobrogei [5]. Asemănătoare sînt pădurile de pe grindurile maritime (haşmacuri) ale Deltei şi anume de pe *Haşmacul lui Benea*, *Haşmacul lui Ivancenco* şi *Hăsmăcica cu bursuci*. Creşte aci plopul alb, cenuşiu şi tremurător, stejarul, frasinul, aninul şi viţa sălbatică [6].

„Codrul", întinsa pădure din nordul Dobrogei, a prezentat o deosebită importanţă pentru populaţia romanică, apoi românească, dintre Dunăre şi Marea Neagră. A fost un loc de adăpost al „dicienilor", românii băştinaşi dobrogeni, ca şi al celor refugiaţi din Ţara Românească şi Moldova. Pădure de stejar, frasin, corn, ulm, dar avînd şi tei mult — de aceea apicultură a luat dezvoltare în regiune şi exportul de ceară prin Vicina, pe locul Isaccei

[1] Vezi General N. Ionescu, *Generalul Eremia Grigorescu*, Bucureşti, 1967, p. 78.

[2] Pentru aceste făchii vezi V. Pârvan, *Histria IV*, în *An. Acad. Rom. Mem. Secţ. Ist.*, s. 2., t. XXXVIII (1915—1916) p. 572.

[3] Informaţie H. Grumăzescu.

[4] *Principatele române*, p. 36.

[5] Vezi Petre Diaconu, Dumitru Vîlceanu, *Păcuiul lui Soare. Cetatea bizantină* I, Bucureşti, 1972, p. 12.

[6] Colectiv, *Cercetări forestiere şi cinegetice în Delta Dunării*, Bucureşti, 1965, p. 55 — 70.

de azi, e constatat documentar încă în 1281 [1] — ea a fost exploatată, în timpul dominaţiei turceşti (1417—1877) de către locuitorii satelor vecine care aduceau la Babadag şi la Constanţa cherestea [2]. În partea de miazănoapte a „Codrului", în preajma Niculiţelului cel vestit pentru vinul său şi pentru vechea sa aşezare mănăstirească [3], se află o cetăţuie, bine apărată din trei părţi de văi adînci, cu pante greu accesibile şi avînd împrejur adăpostul pădurii din care nu lipsesc cornii şi alunii, cu fructe comestibile [4]. Pădurea din această jumătate de miazănoapte a „Codrului" pădure ce se întinde pe dealurile Taiţa, al Cadiului, al Fierului, al Gîlmelor, pe teritoriul comunelor Luncaviţa, Balabancea, Nicoliţel şi al oraşului Isaccea, poartă şi numele de „Pădurea Mare" [5].

Codrul dobrogean e înfăţişat într-o nouă ediţie a hărţii din 1738 privind războiul ruso-turc [6].

Pentru afecţiunea arătată de români dobrogeni codrului lor sînt semnificative cuvintele lui Ion Ionescu în articolul său tipărit în „România Literară " din 8 ianuarie 1855. Iată ce spune el: „Românii sînt aşezaţi la poalele codrilor şi pe malul apelor, căci lor le place umbra de codru verde şi răcoarea de apă limpede; la alt loc să nu-i cauţi, că nu-i găseşti" [7].

Alte păduri dobrogene sînt cele de la *Negureni-Băneasa* şi *Talaşmanu*, din judeţul Constanţa, păduri de foioase, cu predominanţa stejarului; de asemenea, pădurea din *Cheile Albeştilor*, lîngă graniţa de miazăzi, unde fondul autohton, cu esenţe specifice Dobrogei şi cu unele de caracter mediteranean, a fost mărit prin plantaţii noi, de plop. Notăm şi pădurea de la *Murfatlar*, de tufă şi stejar, completată cu salcîm.

După 1878, s-au făcut plantaţii de salcîm în Dobrogea, în partea de miazăzi a ei, lipsită de păduri. Citām, astfel, plantaţia de la *Negru-Vodă* — mai înainte Cara Omer — de 800 de hectare şi cea de la *Comorova*, aproape de malul Mării, la nord de Mangalia, de peste 1 000 de hectare [8]. Ultima are însă şi alte esenţe, de pildă stejar.

---

[1] Vezi G. I. Brătianu, *Vicina I. Contributions à l'histoire de la domination byzantine et du commerce génois en Dobrogea* în *Académie Roumaine, Bulletin de la Section Historique*, t. X, Bucureşti, 1923, p. 188; Const. C. Giurescu, *Le commerce sur le territoire de la Moldavie pendant la domination tartare*, în *Nouvelles études d'Histoire*, Bucureşti, 1965, p. 55—70.

[2] Vezi mai jos, p. 182

[3] De aceea Niculiţelul s-a mai numit şi „Monaster" şi „Mănăstirişte" *(Principatele române*, p. 96). Pentru martirii creştini îngropaţi la Niculiţel vezi Victor Baumann, *Bazilica cu „martyricon" din epoca romanităţii tîrzii descoperită la Niculiţel (jud. Tulcea)*, în *Bul. Mon. Ist.*, 41 (1972), 2, p. 17—26.

[4] P. Diaconu, *Despre datarea „circumvalaţiei" şi a „bisericii treflate" de la Niculiţel*, în *S.CI.V.*, 23 (1972), 2, p. 307—319.

[5] *Marele Dicţionar Geografic*, IV, p. 645.

[6] *Atlasul Dimăncescu*, f. 124.

[7] *România Literară*, Iaşi, 1855, nr. din 8 ianuarie 1855, p. 14.

[8] Ing. Ioan Barbu, *Dobrogea cinegetică*, în *Vînătorul şi pescarul sportiv* din ianuarie 1971, p. 19—20.

OBLIGAŢII FISCALE ÎN LEGĂTURĂ CU PĂDUREA

Au existat în ţările româneşti obligaţii fiscale atît în ce priveşte lemnul pădurii cît şi vînatul ei

Ocupînd o suprafaţă considerabilă şi fiind una din bogăţiile ţării, era normal ca să existe, din capul locului, anumite obligaţii fiscale în legătură cu pădurea. Unele din aceste obligaţii priveau nevoile curţii domneşti, altele interesul general al locuitorilor.

În Ţara Românească prima referinţă la asemenea obligaţii se află în documentul din 1417—1418 prin care Mihail, fiul şi coregentul lui Mircea cel Bătrîn, întăreşte mănăstirilor Cozia şi Cotmeana zece case de oameni din Tîrgovişte, scutiţi de dări şi slujbe, între care şi „de costitul fînului, de lemne (ѡт дрьв), de cărături şi de orice podvoade... avînd ca obligaţii „numai birul şi oastea şi să lucreze la moară, iar alt nimic să nu aibă amestec cu oraşul“ [1]. Termenul slav дрьв este tradus de editori recenţi ai actelor Ţării Româneşti din secolele XIV—XV în două feluri: cînd prin „copaci — astfel, de pildă, în actul de mai sus şi în cel din 1431 noiembrie 17 [2] — cînd prin „lemne“ în actul din 1441, iunie 30 [3]. Traducerile vechi româneşti din secolele XVIII—XIX, redau termenul slav prin „lemne“: astfel în traducerile documentelor din 1443 ianuarie 9 [4] şi 1445 [5]. Credem că e preferabil să fie tradus în actele menţionate anterior, prin „lemne“: este obligaţia pe care o aveau nu numai locuitorii satelor, dar şi ai oraşelor — cazul Tîrgoviştei — de a aproviziona cu lemne de ars — eventual şi cu lemne de esenţe diferite din care se făceau tot felul de unelte şi vase — curtea dom-

---

[1] *Documente B*, vol. I, p. 83—84.

[2] *Idem*, I, p. 133—134. Tot aşa în documentele din 1445 august 7 (*Idem*, I, p. 173—174) şi 1473, mai 7, (*Idem*, I, p. 238—239). Ultimul document din secolul al XV în care sînt amintite „lemnele“ e din 1488 aprilie 17, de la Vlad Călugărul pentru mănăstirea Cozia (*Idem*, I, p. 338—340).

[3] *Idem*, I, p. 165—166.

[4] *Idem*, I, p. 167

[5] *Idem*, I, p. 172.

nească din capitală, diferitele aşezări domneşti din sate — în podgorie, la baltă — cetăţile, de la hotar sau din interiorul ţării, şi reşedinţele pîrcălabilor adică ale cîrmuitorilor judeţelor. În Transilvania, *carul de lemne* sau *sania de lemne* este una din obligaţiile iobagilor (care aveau boi şi car); se dădea de obicei în preajma Crăciunului; într-un car trebuiau să intre 52 de prăjini lungi; dacă nu puteau să le aducă într-un singur transport, făceau două sau chiar trei [1]. Această îndatorire putea fi răscumpărată, în unele cazuri, cu bani; aşa se explică de ce pe domeniul Şoimuşului, la 1514, sînt menţionaţi „banii lemnelor" [2]. Iobagii din satele şi tîrgurile care depindeau de cetatea Hunedoarei trebuiau să dea, pe lîngă obişnuitul car de lemne din preajma Crăciunului, şi „scoarţă de stejar", aceasta din urmă servind la tăbăcitul pieilor. Obligaţia „scoarţei" o găsim documentată pentru satul Sînmartin şi pentru tîrgurile Mănăştur şi Sude [3]. Iar cei din satul„Sugya", depinzînd de asemenea de cetatea Hunedoarei, dădeau, pus deasupra lemnelor din car, şi „un maldăr de fîn" „(unum humerale de feno super ligna") [4].

În Oltenia, administraţia austriacă a propus, la 14 noiembrie 1728, ca, aşa cum e precizată măsura în ce priveşte grîul şi orzul, să se precizeze şi măsura în privinţa lemnelor. Acestea trebuie să fie suficiente pentru „şase luni de iarnă" („pro sex hybernalibus mensibus") [5]. Aceeaşi administraţie, în acelaşi raport, adresat Vienei, arăta că stăpînii de păduri taie lemne de construcţie, de vînzare şi de foc, fără să presteze ceva autorităţii [6], uitînd însă că pentru lemnele *vîndute* , de orice fel, se plătea vamă, fie în tîrguri, fie la hotare, dacă se exporta.

În ce priveşte vînatul pădurii, locuitorii satelor transilvănene erau obligaţi să dea stăpînului moşiei respective blăni de jder — cea mai preţioasă blană a ţinutului carpato-danubian — şi, în unele cazuri — şi alte piei şi trofee vînătoreşti. Astfel, din documentul cu data 1138, septembrie 3, aflăm că locuitorii din Transilvania trebuiau să dea anual mănăstirii Dumis (azi în R. P. Ungară) douăzeci de blăni de jder, o piele de urs şi un corn de bour [7].

Pentru obligaţia de a aproviziona cu *lemne de construcţie* sau cu *cherestea* — cuvînt mai nou, de origine turcească — exista termenul *tălpi* (de

[1] D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, vol. I, Bucureşti, 1967, p. 244.

[2] *Ibidem*.

[3] Iosif Patachi, *Domeniul Hunedoara la începutul secolului al XVI-lea*, p. LIX—LX.

[4] *Idem*, p. 151.

[5] Const. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austriaci*, vol. II, Bucureşti, 1944, p. 296—297.

[6] *Idem*, II, p. 292.

[7] *Documente C.* Veacul XI, XII, XIII, Bucureşti, 1951, p. 3, cf. p. 192 şi Veacul XIII, vol. II, p. 468

la „tălpile" sau „tălpoaiele" care se aşezau la temelia caselor. Primul document care aminteşte această a doua obligaţie fiscală este din 1424, februarie 28, de la Dan al II-lea; voievodul întăreşte mănăstirilor Cozia şi Cotmeana zece case de oameni din Tîrgovişte, scutiţi de dări şi slujbe, între care „de fîn, de tălpi şi de toate angariile" (adică de toate muncile). În textul slav al documentului, obligaţia e redată prin termenul тали [1]. Al doilea document care aminteşte „tălpile", din 1429, mai 15 , dat în Argeş, s-a păstrat numai în traducere veche românească; originalul nu mai există. Traducerea redă pe тали prin „cherestea" [2], ceea ce e admisibil deoarece, sub acest termen generic, se înţelegeau toate felurile de lemn de construcţie; aşadar şi tălpile. De data aceasta, sînt scutiţi de toate dările şi slujbele faţă de domnie locuitorii satelor Modruzeştii şi Crăpeştii aparţinînd boierului Stroe cu fraţii şi nepoţii lui, lui David cu fraţii şi nepoţii lui şi altora. De unde rezultă că la obligaţia „tălpilor" adică a tăierii stejarilor, a confecţionării ziselor „tălpi" şi a transportului lor erau supuşi atît locuitorii satelor cît şi aceia ai oraşelor.

Că existau două obligaţii *deosebite*, „lemnele" de o parte, „tălpile" de alta, rezultă clar din documentul cu data 1445, august 7, dat în Tîrgovişte, prin care Vlad Dracul întăreşte lui Badea Ciutin şi fiilor săi ocină la Malul de Sus şi la Zloteşti, scutindu-i de toate dările şi slujbele între care „de lemne, de tălpi, de cositul fînului" [3]. Aceeaşi formulă, indicînd *simultan* ambele obligaţii în legătură cu pădurea, găsim şi în actele ulterioare din 1451, iulie [4], 1451, august 5 [5], 1452, august 5 [6], 1472 mai 17 [7]. Ultimul document din secolul al XV-lea pomenind „tălpile" este din 1499, ianuarie 25, de la Radu cel Mare către mănăstirea Govora, scutindu-i satul Glodul de slujbe [8].

Obligaţia de a furniza cherestea — adică lemnărie lucrată din ferăstrău sau bardă — şi „bile" sau lemnărie nelucrată, bucăţi cilindrice din trunchiul de brad cojit [9] se menţine şi în secolul al XVII-lea, atît în Muntenia cît şi în Moldova. La 30 octombrie 1630, Chiril Lucaris, patriarhul Constantinopolului, confirmă închinarea către biserica sfîntului Mormînt din Ierusalim a satului Poieni al Mănăstirii Sf. Gheorghe din Bucureşti, sat scutit de toate dările şi slujbele, între care „de păşunat, de lemne, de scînduri, de lucru domnesc" [10].

[1] *Documente C*, I, p. 102—103.
[2] *Idem*, I, p. 125—126.
[3] *Idem*, I, p. 173—174.
[4] *Idem*, I, p. 179—180.
[5] *Idem*, I, p. 184—185.
[6] *Idem*, I, p. 189—190.
[7] *Idem*, I, p. 238—239.
[8] *Idem*, I, p. 472—473.
[9] Se pare că denumirea de „bile" vine tocmai din cauza formei rotunde, cilindrice, a segmentului de trunchi de brad.
[10] *Documenta* B, XXIII, p. 276.

Iar în Moldova, la 12 ianuarie 1676, voievodul Antonie Ruset scuteşte pe oamenii ce vor veni în siliştea Creţeşti, pe Lohan (ţinutul Fălciu) al Episcopiei de Huşi, de dări şi slujbe, timp de un an, între altele, „de care de jold şi de bile şi de şeici"[1]. Alături însă de obligaţia de a preda cherestea, mai era, în secolul al XVII-lea şi aceea *de a lucra* această cherestea pentru nevoile domniei. Aşa interpretăm documentul din 1645 prin care Vasile Lupu apără pe vecinii şi posluşnicii Episcopiei Huşilor de angarii, poruncind şoltuzului şi pîrgarilor de Huşi a nu-i „învălui la podvoade, la olăcării, la teslării[2] sau alte mîncături ale tîrgului"[3].

O a treia obligaţie, contînd tot printre „angariile" sau muncile la care erau supuşi locuitorii era aceea a *facerii de poteci.* La 9 ianuarie 1498, din Tîrgovişte, Radu cel mare scuteşte satele Bahna, Vîrful Vladului şi Clecevăţul, ale mănăstirii Tismana, de toate slujbele şi dările, mari şi mici, între care „nici poteci să nu facă" (ни потечїе да не чинит)[4]. Credem că această obligaţie privea în primul rînd *potecile prin pădure* unde drumeţii se puteau orienta mai greu şi, deci, rătăci mai uşor; în cîmp deschis, orientarea era mult mai lesne. Aceeaşi obligaţie o găsim şi în documentul din 27 martie 1505, tot de la Radu cel Mare: voievodul scuteşte pe vecinii (rumânii!) care se vor aduna sau se află în Topeşti, satul mănăstirii Tismana, de toate slujbele şi dările, mari şi mici; între[2] altele „nici poteci să nu facă"[5].

În secolul al XVI-lea, constatăm o nouă obligaţie, de data aceasta *în bani*, nu în muncă: e vorba de „aspri de lup" la care sînt îndatoraţi locuitorii satelor. La 19 martie 1533, Vlad voievod acordă mănăstirii Tismana scutire pe trei ani pentru toţi locuitorii care se vor strînge la satul ei Bistreţul, din lunca Dunării. Ei nu vor avea să dea „nici aspri de şoimi, nici de lupi, nici de fîn, nici de cai, nici găleată, numai birul să-l plătească,şi oaste a mare să facă"[6]. Dacă asprii de şoimi sînt în schimbul obligaţiei de a procura şoimii necesari vînătorilor domneşti — se practica şi la noi vînătoarea cu şoimul — şi mai ales vînătorilor sultanului — pe lîngă cai de rasă trimiteam la Istanbul şi şoimi învăţaţi sau dresaţi — „asprii de lupi" erau în schimbul obligaţiei de a vîna un număr de lupi, atît pentru a micşora pagubele pe care aceşti răpitori, mult mai numeroşi atunci, la aduceau în turmele, cirezile şi preucile locuitorilor cît şi pentru blănile lor care serveau fie a căptuşi măntăile, fie spre a ţine locul covoarelor şi scoarţelor.

[1] Episcopul Melchisedec, *Cronica Huşilor*, Bucureşti, 1869, p. 54—55.
[2] Termenul vine de la *teslă*, unealtă a dulgherului şi a dogarului; are tăiş lat şi coadă scurtă.
[3] Episcopul Melchisedec, *op. cit.* p. 69.
[4] *Idem*, I, p. 472—473.
[5] *Idem*, I, p. 458—459.
[6] *Idem*, vol. II, p. 129.

Dacă „asprii de şoimi“ erau plătiţi de majoritatea satelor, erau însă şi unele sate din regiunea muntelui şi a dealului care trebuiau să procure înşişi şoimii, în primul rînd şoimii tineri spre a putea fi dresaţi pentru vînătoare. Această obligaţie e cunoscută în documentele secolului al XVII-lea sub numele de „cuib de şoim“. La 31 iulie 1629, Alexandru Iliaş, domnul Ţării Româneşti, scuteşte satele Călimăneşti din Vîlcea, Jiblea şi Brădăţeni din Argeş de obligaţia cuibului de şoim. „Să fie de acum înainte — zice domnul — în pace şi slobod de către toţi mai marii domniei mele carii vor umbla pentru şoimii împărăteşti d-acuma înainte, pentru un cuibu de şoimu ce i-au fost scris şoimarii... Pentrucă au venit oameni den ceste sate aici înaintea domnii mele de s-au jăluit şi au spus cum i-au fost scris şoimarii şi pre ei un cuibu de şoimu şi n-au fost niciodată cuibu de şoimu la dînşii. Şi au adeverit domnia mea cum la ei n-au fost cuibu; ci i-au scris fără dă lucru“. Deci „am scos şi dela catastih din visteria, ca să nu aibă val de şoimari niciodată“[1].

Din scîndurile, catargele şi altă cherestea pe care o făceau sătenii, trebuiau să plătească dijmă care, în general, era una din zece. În Transilvania, castelanii de la Bran luau de la iobagii din satele ce ţineau de cetate dijmă din scînduri[2]. În Moldova, ţăranii din satele de pe malurile Bistriţei dădeau un catarg din zece stăpînilor pădurilor, aşa cum ne arată documentul din 1757, ianuarie 15[3].

În Ţara Românească a fost pe vremea lui Brîncoveanu, o dare specială numită „dajdea cherestelii“ care, împreună cu „birul şeicilor“, se strîngea de la toţi contribuabilii pentru a acoperi cheltuielile şantierului naval turcesc de la Giurgiu. În 1696 dajdea cherestelii, percepută la 24 decembrie, însumează 5 691 de taleri, în timp ce birul şeicilor e de 14 018 taleri. În 1694 „rîndueala lemnelor“ — tot una cu dajdea cherestelii — reprezentase 7 200 de taleri, iar birul şeicilor, numit şi „birul lui Ali paşa“ după numele comandantului şantierului care era totodată şi comandantul cetăţii, 36 912 taleri. Ceea ce înseamnă laolaltă 44 112 taleri adică mai bine de 88 de pungi de bani, o sumă importantă[4].

Constatăm în Muntenia în secolul al XVII-lea o dare numită „gorştina din codru“; ea se lua asupra mascurilor care erau îngrăşaţi în pădurile de

---

[1] *Documenta B*, vol. XXII, p. 626; Cornel Tamaş, *Contribuţii la cunoaşterea unor obligaţii feudale: cuibul de şoimi*, în *Contribuţii istorice*, Craiova, 1972, p. 140. În judeţul Prahova, în 1864, satul *Şoimari*, spre est de Ghitioara de Sus (vezi harta Ţării Româneşti, publicată în 1864, sub Cuza Vodă, IX, 3).

[2] Titus Haşdeu şi Jenica Noaghia, *Domeniul cetăţii Bran în secolele XIV—XVI*, în *Cumidava*, IV (1970), p. 76.

[3] Radu Rosetti, *Pămîntul, sătenii şi stăpînii în Moldova*, Bucureşti, 1907, p. 322 nota.

[4] Const. C. Giurescu, *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii româneşti în secolele XV — începutul secolului XIX*, Bucureşti, 1973, p. 109—110.

stejar şi fag, cu grindă şi jir. La 2 decembrie 1636, Matei Basarab autoriză pe călugării mănăstirii Mislea din judeţul Prahova „să-şi ia ... gorştina din codru du pre ocina mănăstirii de la satu Cornul şi de la Brebu, de la tot omul care nu va fi ocina lui, măcar fie boeriu au roş au călăraş au căpitan au slujitor au slugi domneşti au oroşani au ţărani, de la tot omul să ia gorştină cum au fost legea şi obiceiul vechi şi de nimeni oprealä să n-aibă“[1]. Rezultă din acest document că era bine cunoscut cuantumul gorştinei şi că această dare era veche şi avea caracter de lege. Desigur ea este anterioară întemeierii statului, ca şi dijma din peştele pescuit. O dare similară era în Transilvania; cuantumul ei a variat după timp şi loc[2].

În ce priveşte vama plătită pentru cheresteaua exportată n-avem informaţii speciale privitoare la epoca veche. Este sigur că se plătea vamă, după toate probabilităţile trei la sută, ca şi pentru alte mărfuri; dar cheresteaua nu e specificată în tarifele vamale din vremea lui Mircea cel Bătrîn şi a urmaşilor lui, cum nu e specificat nici grîul, nici sarea, nici vinul. Ceea ce nu înseamnă că nu se exportau; dovadă pentru sare e mărturia lui Vlad Dracul însuşi, potrivit căruia pentru fiecare piatră din cetatea Giurgiului pe care o construise Mircea cel Bătrîn, piatră adusă de pe malul drept al Dunării, el a dat un bolovan adică un bloc de sare[3]. În ce priveşte cheresteaua, e mărturia indirectă, turcească, din regulamentele pentru oraşele Constanţa, Mangalia şi Babadag, amintită anterior[4]; din moment ce administraţia turcească din Dobrogea lua vamă atît pentru cheresteaua destinată Constantinopolului, cît şi pentru cea care se desfăcea pe loc (vama internă sau mică a tîrgului!), e normal ca o vamă similară să se fi luat şi de administraţia românească. Ştiri precise, în privinţa aceasta, avem pentru o epocă mai tîrzie şi anume pentru secolul XVIII.

Un aspect interesant, nerelevat pînă acum, este acela care priveşte birul sătenilor din locurile păduroase, „înfundate“ adică fără căi de acces uşoare; acest bir este *mai mic* prin aceea că se socotesc mai mulţi săteni la un „lude“ adică la o unitate contribuabilă. Ni s-a păstrat un ordin al vistieriei Ţării Româneşti, datat 1819 < octombrie — decembrie > şi adresat ispravnicilor de Dolj, arătîndu-se că în plăşile „Hamărădiia dă Jos şi dă Sus ... socotindu-se ca nişte părţi dă pădure, locuri înfundate“ ca şi în plasa Gilortu vor fi

[1] Arhivele Statului Bucureşti, ms. 466, f. 9—9 v.

[2] Vezi mai jos, la capitolul *Fructele pădurii.*

[3] Vezi mărturia lui Walerand de Wawrin, participant la expediţia pe Dunăre din 1445, la N. Iorga, *Walerand de Wawrin şi românii*, în *Buletinul Comisiei Istorice a României*, vol. VI, 1927, p. 132: „Car il/ Vlad Dracul! / disoit ancores qu'il n'y avoit pierre au dit chastel quy n'eust cousté à sondit père une pierre de sel, quy se prent en roches ou pays de Vallaquie, comme on fait par decha les cailleaux ès qarrieres“.

[4] Vezi şi mai jos, p. 182.

„cei dă frunte patru pă lude, cei de mijloc cîte 6 şi cei dă coadă cîte 8"[1]. Se ştia pînă acum că sătenii de la hotare şi cei de pe drumurile mari sau şleaurile ţării, pe unde se mişcau oştile şi mergeau solii şi olăcarii, beneficiau de o reducere a birului; se adaugă acum şi categoria celor care trăiau în locuri de pădure înfundate.

Semnalăm, în sfîrşit, că în epoca Regulamentului Organic exista dreptul pentru guvernul ţării de a percepe o dijmă de zece la sută din lemnul ce se exploata din pădurile mănăstireşti. O ştim dintr-o telegramă adresată la 11 iulie stil nou 1860 de către Mihail Kogălniceanu, prim ministru al Moldovei, lui Vodă Cuza, arătînd că lemnul provenind din această dijmă este destinat lucrărilor publice şi că aşa s-a procedat sub domnia lui Mihail Sturdza (1834—1849); el adaugă şi detaliul că agentul din Iaşi al Angliei, consulul Churchill — un antecesor al marelui om de stat britanic — aprobă acest drept al guvernului, în timp ce consulul rus Eberhardt îl dezaprobă [2].

[1] I. Cojocaru, *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti 1800—1850*, Vol. I, p. 213.

[2] Academie, *Arhiva Cuza Vodă*, vol. XLIX, f. 191—191 v; cf. Const. C. Giurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, ediţia a doua, Bucureşti, 1970, p. 152.

DESPRE FERĂSTRAIELE MECANICE

În 1868 se aflau numai pe apa Putnei (Vrancea) „peste o sută“ de ferăstraie mecanice, mişcate de puterea apei

Ştiri documentare despre ferăstraie mecanice, mişcate de puterea apei, n-avem înainte de secolul al XVI-lea, ceea ce însă nu exclude întrebuinţarea lor şi în secolul sau secolele anterioare, în special în Transilvania, care se pare că a avut un primat, sub acest raport, asupra Moldovei şi Ţării Româneşti. Ne referim, enunţînd aceasta, la o însemnare din 19 mai 1559, din socotelile Braşovului, în care se arată că s-au trimis la Alexandru Lăpuşneanu doi oameni din Săcele pentru ca să-i instaleze un ferăstrău[1]. Săcelele erau şi atunci, ca şi astăzi, locuite mai ales de români; din rîndurilor lor şi-a recrutat deci domnul Moldovei meşterii care i-au aşezat ferăstrăul. Urmează o a două ştirea din 30 noiembrie 1560, din aceleaşi socoteli braşovene, amintind pe un „Michael Pauli“ — după nume un sas — care, la cererea aceluiaşi Lăpuşneanu, i-a instalat ferăstraie[2]. În sfîrşit, potrivit celei de a treia ştiri, din 16 decembrie 1560 şi în urma repetatelor cereri ale lui Lăpuşneanu, judele Braşovului a dispus să se facă toate „instrumentele“ necesare pentru opt ferăstraie, în valoare de 108 florini[3]; se adaugă că s-a plătit şi lui Cristofor ferăstrăierul, pentru calculele în legătură cu aceste instrumente, 29 de aspri[4]. Pe de altă parte, cam în aceeaşi vreme, constatăm „mori de scînduri“ adică ferăstraie mecanice pe mai multe domenii în Transilvania, ca, de pildă, pe domeniul

---

[1] Hurmuzaki, *Documente*, XI, p. 800: „erectum molam serrariam“ Ştirea dintr-un document din <1564—1568>, aprilie 5, privitor la locuitorii satului Sohodol, de lîngă Baia de Aramă, care au scos din pădurile dinspre hotarul Transilvaniei „şindrile şi scoarţe şi toate ce le-au trebuit“ nu ne îngăduie să precizăm dacă ei au utilizat un ferăstrău mecanic sau, aşa cum bănuim noi, mijloacele tradiţionale: topor, bardă, cuţitoaie etc. (*Documente B* veacul XVI, vol. III p. 188). De aici şi numele de *toporaşi*, pe care îl au uneori aceşti lucrători ai lemnului (vezi, de pildă, actul inedit din 16 ianuarie 1800 la Academie, *Documente româneşti*, CLXII/251) sau acela de *bărdaşi*.

[2] Hurmuzaki, *Documente*, XI, p. 804: „qui ibidem molas serarum instruxit“.

[3] *Ibidem*,: „ad octo serrarum molas universa instrumenta“.

[4] *Ibidem*.

Branului, precum şi la Tohani şi Zărneşti [1]. Faptul pe care ne întemeiem afirmînd că ferăstraiele mecanice au putut exista cu secole înainte de prima menţiune documentară este că mecanismul lor nu diferă fundamental de mecanismul morii de apă, atît doar că energia şuvoiului de apă, în loc să fie transformată în mişcare circulară, orizontală, ca la moară, e transformată în mişcare verticală, de ridicare şi coborîre, alternativ.

Termenul „ferăstrău", popular, „herăstrău", derivă, după afirmaţiile lingviştilor, dintr-un maghiar „fürészö" care are la bază maghiarul *füresz*, cu acelaşi înţeles ca termenul român [2]. Observăm însă că din *füresz* avem în limba română din Transilvania „fireaz"-ul, cu exact acelaşi înţeles. De ce s-a format şi un al doilea termen românesc „ferăstrău", diferit de fireaz? Pe de altă parte, mai există în limba română şi un alt termen de specialitate, joagăr, derivînd din săsescul *Zager* (în germană: *Säger*), cu înţelesul dublu: 1) ferăstrău mare, de mînă, mişcat de doi oameni, pentru tăiatul buştenilor sau lemnelor metri 2) ferăstrăul mişcat de apă[3].

În secolul al XVII-lea, ştirile despre ferăstraie devin mai numeroase. Citām mai întîi cîteva din Transilvania. În instrucţiile, în 52 de articole, date de principele Gheorghe Rákoczi I înainte de 1634 provizorului — adică administratorului — domeniului Făgăraşului se prevede, între altele: „Să aibă grija morilor de scînduri, adică a ferestraielor de apă. Tăiatul scîndurilor să nu înceteze din negrije. Unde nu se pot tăia scînduri de brad, să se taie de fag, de paltin, de tei, de stejar şi de altele, cît mai multe. De asemenea, să se facă cît mai multă şindrilă, doage, pari de vie, cercuri şi alte ustensile de lemn necesare"[4]. În domeniul Făgăraşului erau două ferăstraie de apă ale cetăţii, unul la Sebeş la care s-au găsit 300 de trunchiuri sau buşteni şi unul la Porumbacul de Sus; în 1653 era unul şi la Breaza [5]. „Morarii" acestor „mori de scînduri", în 1637, erau cu toţii români[6]. În 1648, la ferăstrăul din Porumbacul de Sus erau 978 de scînduri de brad de diferite tipuri, 50 de stejar, precum şi 6 trunchi care atunci să tăiau[7]. La Făgăraş, în 1632 erau 950 de scînduri, iar în 1637, 1 825 scînduri plus o cantitate de 8 800 de şindrile[8].

[1] David Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, vol. I, Bucureşti, 1967, p. 365.

[2] I. A. Candrea, *Dicţionarul enciclopedic „Cartea Românească"* sub „feres(t)ău"; *Dicţionarul limbii române moderne*, sub „ferăstrău".

[3] *Dicţionarul limbii române moderne*, sub joagăr.

[4] *Urbariile Ţării Făgăraşului*, vol. I, 1601—1650, editate de Acad. D. Prodan cu Liviu Ursuţiu şi Maria Ursuţiu, Bucureşti, 1970, p. 10.

[5] *Urbariile*, p. 60.

[6] *Ibidem.*

[7] *Ibidem.*

[8] *Idem*, p. 99.

În Moldova, la 23 septembrie 1634, Teodor logofătul cere bistriţenilor, în numele voievodului Vasile Lupu, „ferăstraie cu care se taie arborii" şi ale lucruri[1]. Nu se poate preciza dacă e vorba de joagăre sau de ferăstraie mecanice. În schimb, un document din 1637, aprilie 4, aminteşte de „4 herestei în apa Oituzului" la satul Grozăşti al logofătului Dumitru Buhuş[2]; un altul, tot din 1637, se referă la ferăstraiele de pe apa Bohotimului, aparţinînd aceluiaşi mare dregător[3]. În 1660 găsim amintit ferăstrăul de pe apa Jijiei, al velmedelnicerului Nicolae Buhuş[4], din aceeaşi familie, care se vede că se ocupa cu negoţul, eventual cu exportul de cherestea.

Dimitrie Cantemir pune în 1716 în fruntea articolelor exportate din Moldova „lemnul" şi anume stejarul, cornul, bradul[5]. Este evident că o parte din acest lemn era sub formă de cherestea, tăiată la ferăstraiele mecanice, altă parte exportîndu-se sub formă de buşteni şi catarge, formînd plute, iar o a treia parte ca cioplitură, din topor şi bardă.

De la finele secolului al XVIII-lea, şi anume din 8 mai 1798 avem ştiri despre moşiile brîncoveneşti de la Sîmbăta de Sus, în Ţara Făgăraşului, şi de la Poiana Mărului, „cu mari fierăstraie, munţi, păduri, cîrciume" etc.[6]

La începutul secolului alXIX-lea se înmulţesc ştirile despre ferăstraiele mecanice instalate pe apele moldovene. Iată cîteva din aceste ştiri, provenind din documente inedite, referitoare, la ferăstraiele de pe apele moşiei mănăstirii Slatina şi de pe alte ape. La 7 august, 1803, Ioniţă Găină din satul Borca se leagă să dea anual numitei mănăstirii cîte un jder bun — blana cea mai preţuită din ţara noastră — pentru că i-a dat voie să-şi facă „un herăstrău" pe apa Borcii de pe moşia mănăstirii[7]. În anul următor, la 10 mai, mai mulţi coproprietari vînd vel vornicului Dumitrache Bogdan jumătate din herăstrăul lor de pe apa Nechidului, din „stîlpul" Punga, în satul Măstăcani. Isprăvnicia ţinutului Neamţ legalizează tranzacţia[8]. La 27 martie 1805, Filaret, egumenul mănăstirii Slatina, dă voie căpitanului Grigore de la Ocolul Muntelui să-şi facă herăstraie pe apa Neagra — afluent al Bistriţei — dret răsplată pentru

[1] N. Iorga, *Documente româneşti din arhivele Bistriţei*, I, Bucureşti, 1899, p. XCV.

[2] Acad. *Documente* , CDXXV/7.

[3] *Idem*, CDXXV/7.

[4] *Idem*, LXXXI/75; cf. St. Olteanu, Const. Şerban, *Meşteşugurile...*, p. 147. În indicele numelor de persoane şi locuri al documentelor moldoveneşti pînă la 1625, indice alcătuit de cercetătorul ştiinţific principal Al. Gonţa, nu se găseşte nici un topic Ferăstrău sau Herăstrău.

[5] *Descriptio Moldaviae*, ed. 1973, p. 74—77.

[6] Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XV, 2, p. 1810, nr. 3459.

[7] Acad. *Documente româneşti*, CLXXXVI/304.

[8] *Idem*, CDXLIII/71, „Stîlpul" are aci înţelesul de „hotarul" sau „cutul" adică o anumită parte a satului.

serviciile făcute mănăstirii[1]. Un caz similar constatăm la 11 august 1812 cînd, printr-un zapis, egumenul aceleiaşi mănăstiri autoriză pe căpitanul Simeon ca, drept răsplată pentru serviciile aduse mănăstirii, să-şi poată face un herăstrău în Suha Mare, pe moşia mănăstirii cu îndatorirea însă de a da zeciuială din cheresteaua făcută[2]. Aşadar, întocmai cum cineva putea să planteze vie sau livadă pe pămîntul altuia, dînd zeciuială, sau să-şi facă locuinţă plătind embatic, tot aşa putea să instaleze şi un herăstrău, plătind zeciuială sau dijmă. O altă speţă este înfăţişată prin actul din 3 februarie prin care mănăstirea Slatina autoriză pe căpitanul Simion Noviţchi — tot una, credem, cu cel din 1812 — să-şi facă un herăstrău pe apa Suha Mare, de pe moşia mănăstirii, cu condiţia ca, după zece ani, herăstrăul să rămînă al mănăstirii. Prin urmare, vechea învoială care prevedea zeciuială pe timp nedeterminat este înlocuită printr-una nouă care nu mai prevede zeciuială, ci îndatorirea de a ceda herăstrăul mănăstirii după zece ani[3]. Cîteodată, zeciuiala e plătită sub altă formă, cazul prevăzut în zapisul din 23 aprilie 1813 prin care vătaful Gavrilaşcu Constantinovici se obligă a da în fiecare an mănăstirii Slatina cîte 35 de ocale de ceară ca embatic pentru herăstrăul ce şi-a făcut, cu proprie cheltuială, pe moşia Mălinii a mănăstirii[4]. Tot în 1813, locuitorii din Hangu, încheie un contract obligîndu-se să ducă la Piatra Neamţ 2 000 de plute de dulapi şi să taie la ferăstraiele lor scînduri pe care să le aducă de asemenea cu plutele la Piatra Neamţ[5].

Valoarea lemnului începe să crească. Aşa se explică porunca dată de Scarlat Callimah voievod ispravnicilor de Neamţ ca să oblige pe locuitorii moşiei Hangu a domniţei Ralu Cantacuzino să nu mai taie cherestea şi scînduri din codrul de pe acea moşie[6]. Aşa se explică şi învoiala, din 14 aprilie 1821, intervenită între un Ioan Obreja şi mănăstirea Slatina. „Ioan Obreja adeverez — citim în zapis — prin această scrisoare a mea la sfînta mănăstire Slatina prin care să face ştiut că mi s-au dat voe să fac un herăstău[7] pe moşiie sfintei mănăstiri, în apa Suha, cu îndatorire ca din toată cheresteaoa ce se va tăia la acest hereşteu[8] să dau la mănăstire din zece bucăţi dooă, nefiind însă volnic să taiu frasin şi teiu, iar alt feliu de lemn sînt slobod. Şi făcînd acest

[1] Acad. *Documente romîneşti*, CLXXXVII/259.

[2] *Idem*, CLXXXVI/243.

[3] *Idem*, CLXXXVI/244.

[4] *Idem*, CLXXXVII/85. Vezi şi zapisul din 17 octombrie 1813 al aceluiaşi — numit acum Gavril Costandinovici — prin care se declară mulţumit cu înţelegerea intervenită la 23 aprilie acelaşi an (*Idem*, CLXXXVI/200).

[5] I. Vlăduţiu, *Etnografia Văii Bistriţei, Zona Bicaz*, p. 247—248.

[6] Acad. *Documente româneşti*, CLV/67.

[7] Sic!

[8] Sic!

pomenit heresău[1], voi fi volnic a-l stăpîni în pace şi nesupărat de către mănăstire" atît el cît şi fiul său. După moartea fiului însă, ferăstrăul va reveni mănăstirii. Obreja se îndatorează de asemena să nu poată vinde altuia acest ferăstrău[2]. Notăm şi zapisul din 26 aprilie 1823 prin care mănăstirea Slatina dăruieşte căpitanului Simion Noviţchi cele douăzeci de fălci de loc ce a curăţit din codru împrejurul herăstrăului de pe Suha Mare[3]. „Curăţirea" însemna că numitul căpitan a tăiat toţi copacii de pe suprafaţa arătată — aproape douăzeci şi nouă de hectare — şi i-a transformat în cherestea la herăstrăul lui; mare trecere a avut el la mănăstire, pentru ca aceasta, la urmă, să-i dea şi terenul „curăţit".

În harta statistică rusă a Principatelor, ridicată în intervalul 1828—1832 şi publicată în 1835, sînt notate ferăstraie în Moldova numai în ţinuturile Suceava şi Bacău. În cel dintîi se arată două ferăstraie pe pîrîul Suha Mare, unul pe Rîşca şi altul pe Rîşcuţa [4]. În cel de al doilea sînt patru ferăstraie, din care trei pe rîul Sulţa, un afluent al Trotuşului, la sud-vest de satul Suliţa şi unul la sud-vest de satul Mănăstirea Caşin [5]. Şi în Vrancea au fost ferăstraie. Harta nu le arată, dar numele cel de al doilea al satului Veatreşti, *Herasteu* (70 de gospodării) o dovedeşte [6]. Aceeaşi trebuie să fi fost situaţia în toate judeţele de munte, numai că ferăstraiele, fiind chiar în cuprinsul satelor, nu au mai fost indicate [7]. Dealtfel, din alte izvoare aflăm de existenţa acestor ferăstraie în diferite părţi ale regiunii muntoase. Ştim, de pildă, că la Bistricioara erau nu mai puţin de 25 de ferăstraie [8]. Iar în 1838 schitul Hangu avea 17 ferăstraie [9]. După informaţiile oficiale, erau în 1848—1849, în cele patru judeţe de munte: Suceava, Neamţ, Bacău şi Putna 367 de ferăstraie, 92 de piue de sumane, 25 de dîrste şi o ştează [10]. Cifrele credem că sînt inferioare realităţii de oarece numai în ţinutul Bacăului, în 1848, funcţionau

[1] Sic!

[2] Acad. *Documente româneşti*, CLXXXVII/86.

[3] *Idem*, CLXXXVI/249. Pentru ferăstraiele de pe Suha Mare vezi şi: 1) Scrisoarea din 19 decembrie 1830, a părintelui Filaret Apamias către Teodorit, dichiul mănăstirii Slatina *(Idem*, CLXXXVI/202); 2) Învoiala, din 16 decembrie 1832, între Ileana văduva răsposatului căpitan Simion Noviţchi, şi dichiul mănăstirii Slatina *(Idem*, CLXXXVI/254).

[4] Const. C. Giurescu, *Principatele române* ... p. 157.

[5] *Idem*, p. 215, . Tot în ţinutul Bacău e satul *Herestreu*, cu 25 de gospodării *(Idem*, p. 213).

[6] *Marele Dicţionar Geografic al României*, III, Bucureşti, 1900, p. 702 arată că în comuna *Herăstrăul* din plasa Vrancea, judeţul Putna, erau, la acea dată, patru piue şi şase ferăstraie. O vale din partea locului poartă şi ea numele de Herăstrău *(Ibidem)*.

[7] Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 157.

[8] I. Vlăduţiu, *Etnografia Văii Bistriţei* ..., p. 248.

[9] *Ibidem*.

[10] Gh. Platon, *Domeniul feudal din Moldova în preajma revoluţiei de la 1848*, Iaşi, 1973, p. 16—17.

242 de ferăstraie [1], iar o singură ştează pentru patru judeţe de munte e de neînchipuit. Despre mulţimea ferăstraielor din partea muntoasă a ţinutului Putna aflăm o ştire preţioasă în monografia lui Ion Ionescu de la Brad despre agricultura acestui ţinut. El afirmă că, în 1868, se aflau, numai pe apa Putnei, „*peste o sută*" de ferăstraie care tăiau, în medie, cîte „60 pînă la 80 de dulapi" zilnic [2].

În Ţara Românească, un herăstrău e semnalat într-un document din 1701, aprilie 27: voievodul Constantin Brîncoveanu autoriză pe împuternicitul mănăstirii Cotroceni să ridice pe oamenii „cîţi să vor afla pe moşiia Sf. mănăstiri de la Cristăneşti, ca să meargă să dreagă heleşteul de la fierăstrăul undi s-au stricat" [3]. Aşadar, în afară de ferăstraiele instalate pe pîraiele de munte, unde căderea de apă era uşor de realizat existau şi ferăstraie instalate — întocmai ca şi morile — la capătul din aval al unui heleşteu. Satul Cristăneşti poate fi sau cel din judeţul Argeş [4], sau cel din judeţul Rîmnicul Sărat [5] sau mai probabil — cel din marginea Bucureştilor, înglobat ulterior în oraş [6]. În acest ultim caz, ferăstrăul este predecesorul celui existent, la începutul secolului al XIX-lea, pe apa Colentinei, în partea de miazănoapte a Capitalei, la locul numit azi Herăstrău. Kreuchely, consulul prusian din capitala Ţării Româneşti, scria la 11 noiembrie 1827, ministrului său la Berlin între altele, că Herăstrău e „plimbarea favorită a lumii bune din Bucureşti" [7]. În jurul ferăstrăului de aici s-a format, treptat, o mică aşezare; ea figurează sub numele de Heresteu, în harta statistică rusă din 1835, ca avînd între 5 şi 20 de gospodării. La 14 iulie 1801, Damaschin, egumenul mănăstirii Sinaia, se plînge voievodului Alexandru Moruzi, că arendaşul moşiei Comarnic „au pus şi face hierăstrău de cherestea în moşiia mănăstirii", fără voia legiuită [8]. Iar la 23 aprilie 1807, egumenul mănăstirii Mărgineni vinde popii Vasile din Teşila „un vad de herăstrău pe apa Dragomireasa"; cumpărătorul va face herăstrău, dînd în schimb 30 de lei pe an mănăstirii [9]. Faţă de aceste mărturii şi de altele, faţă de întinderea pădurilor muntene şi de exportul de lemn în imperiul

[1] L. Boicu, *Industria în Moldova între anii 1848 şi 1864*, în volumul *Dezvoltarea economică a Moldovei 1848—1864*, p. 198, indicînd ca izvor Arh. St. Iaşi, tr. 1772, op. 2020, nr. 16593.

[2] *Agricultura în judeţul Putna*, Bucureşti, 1869, p. 48—49. — De aceea mi se pare sub realitate şi cifra de 608 ferăstraie *pentru întreaga ţară* dată de P. S. Aurelian, *Industrii derivate din vegetale*, în G. Zane, *Texte, din literatura economică în România, sec. XIX*, Bucureşti, 1960, p. 349.

[3] *Documente privind relaţiile agrare în veacul al XVIII*, vol. I, Bucureşti, 1961, p. 189.

[4] *Documente B*, Indice, p. 29.

[5] *Idem*, veacul XVII, p. 39.

[6] *Documente B*, Indice, p. 29.

[7] Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, X, p. 432.

[8] *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti 1800—1850* vol. I, Bucureşti, 1958, p. 67.

[9] *Idem*, p. 74—75.

otoman, ni se pare necorespunzătoare realității afirmația lui Dionisie Fotino, în 1818, cum că „în toată Țara Românească abia s-au înființat de puțini ani, 5—6 mori / ferăstraie / pentru tăiatul scîndurilor, și acestea cu multă neîngrijire“ [1]. La 27 august 1838, un Berhă se asociază cu Grigore Perieţeanu spre a face un herăstrău pe apa Slănicului, pe moşia Lopătari [2]. Mai erau multe altele pe diferitele rîuri şi pîraie din partea muntoasă şi deluroasă a Țării Româneşti, unele vechi, dar n-avem ştiri asupra lor. Un herăstrău era la hotarul cu Moldova, pe Milcov, în judeţul Rîmnicul-Sărat, în comuna Andreiaşi [3]; de la el îşi luase numele şi fostul pichet de graniță, numărul 9 [4].

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, vechile ferăstraie mecanice mişcate de şuvoiul apei, încep să fie înlocuite prin ferăstraie moderne, mişcate de motoare cu abur. Cu ele începe o nouă fază, în exploatarea pădurilor (vezi capitolul Fabrici de cherestea şi de prelucrare a lemnului).

[1] G. Zane, *Texte din literatura economică ...*, p. 8.

[2] Acad. *Documente româneşti*, CCXLVI/42.

[3] *Marele Dicționar Geografic al României*, III, p. 702.

[4] *Ibidem*.

PĂDUREA ROMÂNEASCĂ ÎN EPOCA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

Suprafața pădurii românești s-a micșorat în epoca modernă și contemporană cu circa 3 800000 (trei milioane opt sute de mii) de hectare

PĂDUREA ÎN EPOCA MODERNĂ (1781—1918). Considerăm ca epocă modernă în istoria pădurii româneşti epoca al cărei început îl formează primele rînduieli oficiale privind exploatarea şi păstrarea pădurii — din anii 1781 în Transilvania, 1786 în Bucovina, 1792 în Moldova şi 1793 în Muntenia — aşadar finele secolului al optsprezecelea şi al cărei sfîrşit coincide cu sfîrşitul primului război mondial (1918). Această epocă, de aproximativ un veac şi un sfert, se poate împărţi în două perioade: prima pînă la începerea exploatării intensive, cu ajutorul *fabricilor*, dispunînd de numeroase gatere acţionate de puterea aburului; cea de a doua, de atunci înainte. În prima perioadă lucrează ferăstraiele mecanice, mişcate de puterea apei; deşi numărul lor creşte constant — în România erau, în 1867, după datele oficiale, 608 (şase sute opt) asemenea ferăstraie tăind fiecare circa 40 (patruzeci) de scînduri pe zi [1] — totuşi puterea lor de tăiere nu depăşeşte pe aceea de refacere a pădurii, aşa încît echilibrul *sub acest raport*, putea fi menţinut. A intervenit însă un alt element care a stricat echilibrul în defavoarea pădurii: *defrișările* din regiunea de şes, de deal şi chiar de munte, spre a se obţine teren de cultură, ogoare pentru agricultura în plină dezvoltare şi pentru păşuni şi fîneţe. Se ştie că prin tratatul de la Adrianopol (1829) se asigurase libertatea navigaţiei pe Dunăre şi Marea Neagră, precum şi libertatea comerţului. Urmarea a fost o cerere din ce în ce mai mare pentru grînele româneşti care, de bună calitate şi ieftine, sînt tot mai solicitate pe piaţa Europei apusene. Producţia de grîne româneşti creşte; ogoarele se înmulţesc în detrimentul pădurii. Defrişările se accentuează; fenomenul e pus în lumină de toţi cei ce au cercetat problema. K. Mihalik de Hodocin, profesor la Academia Mihăileană, scrie în 1840 că „iconomia pădurilor" de pe Valea Bistriţei „se află în cea mai tristă stare. Prin necumpătata

[1] *Notice sur la Roumanie, principalement au point de vue de son économie rurale, industrielle et commerciale*, Paris, 1867, p. 80.

exportaţie a lemnului, prin numeroasele şi peste analoghie ferestrei, toată Valea cea mare a Bistriţei cu a ei lăturalnice Văi, se vede stîrpită de lemne“ [1]. El adaogă apoi: „Spre a mai lăţi locurile de păşunat pentru oi şi vite albe se aprind înadins întregi păduri de mai multe sute de fălci şi în acest chip, în puţine ceasuri, se pierd cei mai frumoşi copaci, rodul de sute de ani“ [2]. O constatare şi mai dureroasă face botanistul străin Charles Guebhard în 1849, „relevînd distrugerea progresivă a pădurilor care altădată acopereau aproape totalitatea solului în Moldova de Jos şi care nu mai ocupă azi decît o minimă parte. Această despădurire este motivată de unii proprietari prin nevoia de ogoare, dar la cei mai mulţi intervine specula, dat fiind că preţul lemnului de construcţie şi de foc se ridică din an în an într-o progresie extraordinară. Şi, cum nu există nici o grijă pentru reîmpădurire, cum se lasă, dimpotrivă, să pască vitele în păduri aproape tot anul şi mai ales primăvara, ceea ce aduce cel mai mare prejudiciu tinerelor lăstare, e în afară de îndoială că în vreo douăzeci de ani nu va mai rămîne un pogon de pădure în toată Moldova de Jos, care nu va mai oferi ochiului decît stepe goale şi aride“ [3]. Ion Ionescu de la Brad, în monografia consacrată agriculturii din judeţul Mehedinţi, după ce arată că în 1859 totalul pădurilor din acest judeţ era de 225 620 de pogoane din care 21 744 pogoane „frunte“, 72 639 „mijloc“ şi 136 237 „tufiş“, adaugă însă: „Pădurele necontenit se defrişează, astfel întinderea indicată la 1859 nu mai este acum în 1867“ [4]. El cere apoi să nu se mai defrişeze *la munte* — asupra şesului şi dealului, prin urmare, nu are obiecţii — deoarece pămămîntul e spălat apoi de ploi şi rămîne numai stînca goală [5]. În expunerea de motive a codului silvic din 8 aprilie 1910, se relevă faptul că „pădurile de cîmp ... încetul cu încetul au dispărut cu desăvîrşire [6] din cauza uşurinţelor cu care s-au permis defrişerile“[7]. Iar în vremea celui de al doilea război mondial, marele cunoscător şi iubitor al pădurii care a fost Emil Pop scria: „Acum 150—200 de ani se întindea pe dealurile şi colinele moldovene şi muntene o imensă zonă de stejeriş. Ea este astăzi ca şi desfiinţată“. Una din cele două cauze ale acestei situaţii — de fapt *cauza principală*, deoarece a doua cauză

[1] *Observaţii asupra stării pădurilor din Valea Bistriţei de Sus*, Iaşi, 1840, p. 7.

[2] *Idem*, p. 8.

[3] Charles Guebhard, *Notice géographique et botanique sur la Moldavie, pour servir d'introduction à la flore de ce pays*, Genève, 1849, p. 6—7 (Izvor semnalat de dr. Paul Păltânea).

[4] Ion Ionescu, *Agricultura română din judeţul Mehedinţi*, Bucureşti, 1868, p. 130—131.

[5] *Idem*, p. 128—129.

[6] Sic! Exagerare pro causa! Dar nu foarte departe de adevăr cînd ne gîndim la uriaşele păduri care acopereau încă acum două secole cîmpia munteană şi olteană.

[7] *Codul legislaţiei silvice*, Rîmnicul-Sărat, 1931, p. 41.

„podurile" adică pavajele căilor principale ale oraşelor noastre a dispărut pe la 1835—1840 — a fost, după Pop, *exportul de grîne*[1]. Aşadar, la finele primei perioade din istoria modernă a pădurii româneşti se constată un dezechilibru în situaţia acestei păduri, o micşorare a domeniului forestier în folosul agriculturii. Ca exemplu ne poate servi cazul pădurilor moldovene într-un interval de patru ani. În 1837 aceste păduri sînt evaluate la 399 254 de fălci — cele mai bogate ţinuturi în pădure fiind Bacăul cu 94 530 fălci, Neamţul cu 86 403 şi Suceava cu 79 386 — pentru ca în 1841 ele să reprezinte numai 375 730 de fălci[2]. O scădere aşadar de 23 794 de fălci sau circa 34 000 de hectare în interval de 4 ani. Oricît ar fi de relative statisticile vremii[3], faptul că cifrele sînt date din acelaşi izvor de aceeaşi autoritate ne face să admitem scăderea ca certă, ea ridicîndu-se numai pentru Moldova la 8 500 (opt mii cinci sute) de hectare anual.

Dezechilibrul se va accentua considerabil în perioada a doua cînd acţionează marile fabrici de exploatare a lemnului. Acum exploatarea devine, aşa cum s-a spus pe drept cuvînt, *devastare*[4]. Dacă pînă acum atenţia exploatatorilor se îndreptase asupra pădurilor de şes şi de deal, acum ea se îndreaptă şi asupra imenselor păduri ale regiunii muntoase. Ca exemplu tipic de felul sălbatic în care s-a lucrat pot servi pădurile moşnenilor din Vrancea. Aci primele exploatări s-au făcut de către Societatea anonimă „Forestiera Română" de sub conducerea baronilor Groedl. Ea a achiziţionat la preţuri minime — putem să le numim derizorii —, cu concursul cîtorva moşneni fruntaşi —, adevărate cozi de topor — pădurile cele mai frumoase ale Vrancei. La fel au procedat celelalte societăţi anonime „Tişiţa", „Carpaţi" şi „Contele Armin Mikeş". Numele aceloraşi moşneni fruntaşi revin şi în contractele încheiate de aceste societăţi[5]. Aşadar o primă spoliere, în detrimentul masei moş-

---

[1] E m i l P o p, *Pădurile şi destinul nostru naţional*, p. 18—19. Şi Pierre Deffontaines, *op. cit.*, p. 32 consideră că „agricultura reprezintă principalul inamic al pădurii", fără însă ca opoziţia dintre ele să fie constantă, ba făcînd chiar loc, uneori, unei acţiuni complimentare.

[2] D. R. R u s e s c u, *Cestiunea împăduririlor artificiale în România*, Bucureşti, 1906, p. 268—269.

[3] Cît sînt de relative statisticile moldovene, înainte de organizarea lor ştiinţifică de către Marţian, sub Cuza Vodă, rezultă şi din comparaţia suprafeţelor de păduri în anii 1851—1860. (D. R. Rusescu, *op. cit.*, p. 271). Un alt exemplu este în legătură cu anul 1840. În timp ce o statistică indică o suprafaţă de 403 430 de fălci, deci *mai mult* — mirare! — decît în 1837 (I. C. Filitti, *Domniile române sub Regulamentul organic*, p. 587 care însă dă greşit cifra de 403 010 fălci), o altă statistică, mai aproape de adevăr, dă numai 376 529 fălci, deci mai puţin cu 26 901 fălci, şi apropriindu-se de cifra de 375 730 de fălci, indicată mai sus pentru anul 1841 (*Anale Parlamentare*, XI, II, p. 926—929).

[4] G. D. B e l i n s k y, *Pădurile moşneneşti din Vrancea*, în *Revista pădurilor*, XXXIV (1922), p. 72.

[5] *Idem*, p. 73.

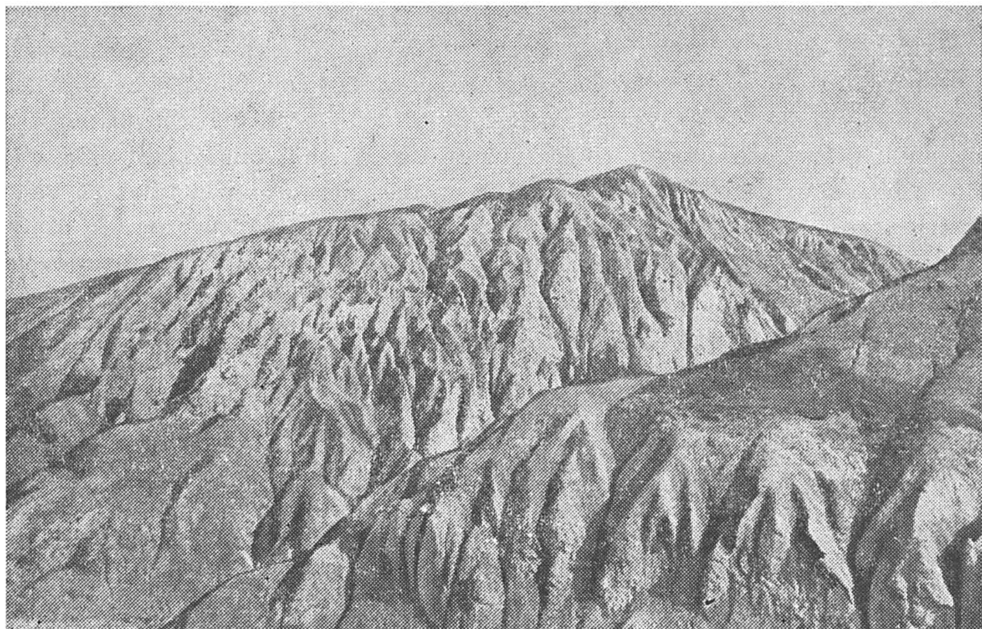

Fig. 18 — Deal ravinat; efectul tăierii pădurii fără socoteală şi a neîmpăduririi (Foto dr. ing. Valeriu Dinu)

nenilor care e frustrată, neprimind decît o minimă parte a preţului real. Dar paguba cea mai mare este în felul în care se face exploatarea, tăindu-se şi neluîndu-se nici un fel de măsură în vederea reîmpăduririi. Toate aceste societăţi pornesc din capul locului cu gîndul că vor pierde garanţiile depuse pentru împădurire — garanţii care variază între 40 şi 60 lei de hectar —, deoarece costul efectiv al împăduririi este în jurul a 200 de lei de hectar. Realizează deci, nefăcînd reîmpăduririle — de trei ori mai mult decît garanţia depusă. Rezultatul final al acestui procedeu este — aşa cum constată inginerul silvic G. Belinsky în 1922 — o suprafaţă de circa 15 000 (cincisprezece mii) de hectare, în raza comunelor Coza-Tulnici-Negrileşti-Bîrseşti-Poiana-Năruja, de „teren despădurit, pe care nu se găseşte un arbore... rîpi, torenţi, terenuri mişcătoare“ [1] (vezi fig. 18). Rezultat datorit nu numai lăcomiei fără margini a societăţilor exploatatoare, dar şi nepriceperii moşnenilor şi necinstei cîtorva din fruntaşii acestora. Păduri care mii de ani au dăinuit pe munţii Vrancei şi cărora acest colţ de ţară le datoreşte numele său [2], au dispărut în urma unei exploatări sălbatice în mai puţin de patru decenii. E caracteristic şi dureros cuvîntul pe care l-a rostit bătrînul Ion Tatu din Popeşti în primăvara

[1] G. D. Belinsky- *Pădurile moşneneşti din Vrancea* în *Revista Pădurilor* XXXIV (1922), p. 70.

[2] Const. C. Giurescu, *Despre Vrancea*, în *Revista Istorică Română* IV, (1934), p. 280—283.

lui 1974, la vîrsta de o sută de ani: „Cînd eram fecior, pădurea era pînă-n poarta ogrăzii. Azi mergi o zi să-i încerci cărarea“ [1]. Acelaşi lucru s-a petrecut şi în alte părţi muntoase chiar dacă exploatarea n-a avut caracter atît de sălbatic, de fără scrupule, ca în Vrancea. Aşa, de pildă, pe valea Prahovei, muntele Rîşnovu a fost golit de tot ce era arbore răşinos. S-a tăiat „fără milă“; în unele locuri au rămas „stîncile pleşuve cu desăvîrşire“ [2]. S-a tăiat pe valea Lotrului, s-a tăiat în munţii Buzăului [3], s-a tăiat în Transilvania. În Maramureş, ca dealtfel în mai toate locurile s-au exploatat în special răşinoasele, şi, în primul rînd, *molidul*, acest splendid arbore, locul lui fiind luat de fag [4]. Doar toponimia aminteşte de prezenţa altă dată a răşinoaselor în locuri unde azi ele nu mai există în Maramureş [5].

În această epocă modernă, pentru intensificarea exploatării pădurilor şi sub influenţa tehnicienilor străini s-au introdus *ulucile* sau *jilipurile*. Acestea sînt jgheaburi din lemn, cu un fund mai lat — „inima“ — şi două margini oblice — „argelele“ —, pe care buştenii alunecă la vale (vezi fig. 19); pentru ca alunecarea să fie mai rapidă, se udă ulucul cu apă care îngheaţă, tăiatul copacilor pentru cherestea făcîndu-se iarna [6]. Din „Orînduiala“ de la 1786 ar rezulta că ulucul sau jilipul nu era cunoscut la acea dată în Bucovina; de aceea, la pontul 12 se descrie un asemenea jilip [7], ceea ce n-ar fi fost necesar dacă el era bine cunoscut. În apusul şi în centrul Europei, se întrebuinţa mai dinainte [8].

După operaţiunea *tăierii* copacilor în pădure, aşa încît ei să cadă „numai la deal“, operaţiune la care, în epoca feudală se folosea toporul, iar în epoca modernă s-a adăugat beschia sau fireazul, urma *cepuritul* lor, adică tăierea cepurilor tot cu toporul, apoi *cojitul* de scoarţă iarăşi cu toporul şi *curmatul* trunchiului la dimensiunea cerută. Venea apoi *corhănitul*, adică scoaterea trunchiurilor de la locurile unde au fost tăiate la locul de încărcare. Cioata sau partea inferioară a trunchiului, rămasă în pămînt — numită şi *pociumb* — se cojea [9].

---

[1] Const. Zlibuţ, în *România Liberă* din 5 aprilie 1974, p. 1.

[2] G. Stătescu, *O ascensiune silvică pe valea Prahovei*, în *Revista pădurilor*, I (1886), p. 51.

[3] Vezi mai jos, p. 149.

[4] Emil Pop, *Contribuţii la istoria pădurilor din nordul Transilvaniei*, în *Buletinul grădinii botanice şi a Muzeului botanic de la Universitatea din Cluj la Timişoara*, vol. XXII (1942), p. 109.

[5] *Idem*; astfel topicele „Brazi“, „Vîrful Brazilor“, „Valea Brazilor“ etc.

[6] I. Vlăduţiu, *Etnografia românească*, p. 258.

[7] *Orînduială*, ed. cit., p. 47—48.

[8] P. Deffontaines, *op. cit.*, p. 108—109.

[9] I. Vlăduţiu, *op. cit.*, p. 253; *Orînduială*, ed. cit., p. 33.

Fig. 19 — Jilip pe valea Prigoanei, în munții Sebeșului, pentru transportul buștenilor, 1958
(Foto ing. Paul Decei)

E greu de dat o cifră, chiar aproximativă, a micşorării domeniului forestier românesc în intervalul 1781—1918. Ţinînd seamă de defrişările masive însă din regiunea de şes şi de deal precum şi de tăierile din munţi, credem că cifra de 2 500 000 hectare nu e exagerată. Contemporanii acestei epoci sînt extrem de îngrijoraţi de felul cum se taie pădurile, de împuţinarea lor. Francezul Lejeune, în lucrarea sa, apărută în 1828, relevă, potrivit celor spuse lui de către munteni şi moldoveni, scăderea suprafeţei pădurilor faţă de ce era mai înainte [1]. Sătenii din Hoghiug — sat în regiunea Braşovului — relevă şi ei, într-o scrisoare puţin posterioară anului 1809, că „pădurile s-au rărit" [2]. Alexandru Ioan Cuza era adînc îngrijat de felul cum se devastau pădurile de pe bunurile mănăstireşti [3]. Ion Ionescu de la Brad, în lucrarea sa asupra agriculturii din judeţul Dorohoi, tipărită în 1866, după ce constată că „pădurile s-au rărit şi s-au împuţinat şi aici foarte mult", recomandă înfiinţarea de plantaţii de protecţie pe culmile dealurilor dinspre Prut [4], iar P.S. Aurelian, viitorul preşedinte al Consiliului de miniştri, alarmat de accentuarea procesului de defrişare, cerea întocmirea unei legi pentru apărarea pădurilor, ca şi a unei legi pentru apărarea apelor [5]. Căci între despădurirea fără socoteală şi stricarea regimului apelor devenite torenţiale şi spălînd humusul fertil de pe coastele munţilor şi dealurilor e o strînsă legătură.

Faţă de accelerarea defrişărilor, cu urmările lor negative, şi determinate tocmai de aceste urmări, constatăm însă şi o serie de măsuri şi iniţiative în sens pozitiv, pentru apărarea pădurii. E vorba în primul rînd de *ordonanţele* sau *rînduielile* date spre finele secolului al XVIII-lea de autoritatea superioară de stat, ordonanţe amintite anterior şi care au mai mult o valoare teoretică de deziderate, decît una practică, ele neîmpiedicînd efectiv, mai ales în Muntenia şi Moldova, micşorarea domeniului forestier. În 1843 se votează în Moldova o lege pentru cruţarea şi exploatarea pădurilor de pe moşiile mănăstireşti, bisericeşti, ale aşezămintelor obşteşti, ale ocnelor şi de pe moşiile puse sub epitropie, completată de o a doua lege din martie 1844. Dar,

---

[1] L e j e u n e, *op. cit.*, p. 20.

[2] N. I o r g a, *Acte româneşti şi cîteva greceşti din arhivele companiei de comerţ oriental din Braşov*, Vălenii de Munte, 1932, p. 202. — Pentru anul 1857, potrivit cadastrului, din totalul suprafeţei Transilvaniei, de 8 273 325 de iugăre şi 1 266 de prăjini pătrate, pădurile reprezentau 3 568 008 iugăre deci un procent de 43,1% (E. A. B i e l z, *op. cit.*, p. 246). Faţă de această situaţie, suprafaţa ocupată de pădure în 1918 e în scădere.

[3] Vezi scrisoarea trimisă la 11/23 martie 1865 primului ministru C. Bosianu, în care vorbeşte de „jaful continuu practicat în pădurile statului". (Academie, *Arhiva Cuza Vodă*, vol. LII, p. 433—440).

[4] I o n I o n e s c u, *Agricultura română din judeţul Dorohoi*, Bucureşti, 1866, p. 53 şi 148; M. M o ţ o c, M. B o t z a n şi C. H a r e t, *Îmbunătăţirile funciare*, în *Istoria ştiinţelor agricole*, ms., 1974, p. 95.

[5] M. M o ţ o c, M. B o t z a n şi C. H a r e t, *op. cit.*, p. 95.

din cauza opoziției Rusiei țariste, exercitată prin consulul ei de la Iași, legea nu putu fi aplicată mănăstirilor închinate. Pe de altă parte, vornicul bisericesc, care veghea la aplicarea legii, nu se putea amesteca în gospodăria mănăstirilor cu soboare, cum erau Neamțul, Secul, Văratecul, Agapia etc., așa încît rezultatele legii fură reduse. Tot în această epocă începe *învățămîntul forestier*, are loc constituirea de *parcuri dendrologice* şi de *grădini botanice*, precum și înființarea de *societăți* şi de *reviste* avînd ca scop răspîndirea cunoştințelor în legătură cu ființa pădurii şi cu apărarea ei. Încununarea tuturor acestor măsuri şi inițiative vor fi *codurile silvice* (vezi capitolul special *Legislația silvică*; ea cuprinde şi analiza primelor rînduieli de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea).

Sub raportul învățămîntului forestier, semnalăm că prima şcoală de silvicultură a luat ființă la Sibiu, în 1817, director al ei fiind silvicultorul S. Guilleaume iar profesor de botanică farmacistul Peter Sigerus; cursurile durau trei ani [1]. În proiectul de reorganizare din 1843 a învățămîntului moldovenesc se prevedeau materii ordinare, obligatorii, şi materii extraordinare, împărțite în trei categorii: ştiințele politehnice — arhitectură hidraulică, mecanică, astronomie populară — ştiințele economice — şi între acestea din urmă „economia cîmpului", „chimia" şi „*ştiința pădurilor*" şi ştiințele filologice — greaca, franceza, germana, rusa [2]. E prima dată cînd pădurile constituie obiect de învățămînt dincoace de Carpați. Un pas mai departe este înființarea şcolii din Bucureşti, în 1851, avînd ca profesori trei silvicultori francezi; elevii erau în număr de 15. Şcoala n-a durat însă decît pînă în 1853 cînd profesorii francezi s-au reîntors în Franța [3]. Nici şcoala silvică superioară înființată în 1860 prin stăruința lui Mihail Rîmniceanu, primul silvicultor român, n-a durat mai mult [4]. Între 1862 şi 1883 silvicultura a fost predată la şcoala de agricultură — mai întîi la Pantelimon, pînă în 1867, şi apoi la cea de la Herăstrău. A urmat şcoala de silvicultură de pe lîngă Ministerul de Domenii, între 1883 şi 1886, revenindu-se iar ca materie la şcoala de agricultură, pentru ca abia în 1893 să se înființeze şcoala propie de silvicultură, la Brăneşti, județul Ilfov, şcoală care, din 1901 înainte, a primit numai bacalaureați. În sfîrşit, începînd de la 23 septembrie 1923, învățămîntul silvic superior a fost încadrat în Școala Politehnică din Bucureşti, iar după al doilea război mondial s-a creat Facultatea de silvicultură [5].

În Moldova s-a înființat o şcoală de silvicultură în 1859 la Tîrgul Neamțului (județul Neamț) [6]; ea nu dură mult însă şi după unirea definitivă a

[1] D. Ivănescu, *Din istoria silviculturii româneşti*, Bucureşti, 1972, p. 304.

[2] I. C. Filitti, *Domniile române sub Regulamentul Organic*, Bucureşti, 1915, p. 607.

[3] D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 305.

[4] *Ibidem.*

[5] *Ibidem.*

[6] V. A. Urechia, *Istoria şcoalelor*, vol. III, Bucureşti, 1894, p. 230; Const. C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ediția a doua, Bucureşti, 1970, p. 425.

Principatelor şi unificarea lor administrativă, nu mai rămase decît cea din Bucureşti. Dar paralel cu învăţămîntul din ţară, se trimit tineri la specializare în Franţa, la şcoala naţională forestieră din Nancy. „Revista pădurilor" anunţa în 1886 că în acel an s-au întors în ţară după ce au absolvit studiile de specialitate la Nancy, şase tineri, dîndu-le numele „Petraru, Nădejde, Obogeanu, Bantaş, Klein şi Boiarolu" şi urîndu-le succes în viitoarea carieră [1]. În intervalul 1855—1905, au urmat această şcoală nu mai puţin de 81 de studenţi români, aproape jumătate din silvicultorii noştri cu studii superioare [2].

Dragostea şi interesul faţă de pădure au determinat şi întemeierea de parcuri dendrologice şi de grădini botanice. Cel mai vechi parc dendrologic de pe faţa pămîntului românesc este cel de la *Simeria*, înfiinţat pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, într-o pădure naturală din lunca Mureşului, unde, treptat, au fost plantaţi tot felul de arbori europeni şi extraeuropeni [3]. Are o suprafaţă de 70 de hectare şi cuprinde descendenţi din cel mai vechi *salcîm* din ţară, adus din Franţa [4] şi plantaţi aici, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, (vezi fig. 6) aşa cum ne arată un manuscris din 1860 [5]. Tot în acest parc se află şi o *magnolia*, cu frunze uriaşe şi cu flori la fel, „cît o tipsie" [6]. Se pot vedea aci şi exemplare remarcabile de *ulm*, atingînd dimensiuni record: 120 de centimetri diametru şi 32 de metri înălţime [7]. Dintre arborii americani, sînt de semnalat chiparosul californian, arţarul de Canada, catalpa mare, ienuperul de Virginia, viţa de Canada [8]. Din cele 560 de unităţi existente în parcul dendrologic sau „arboretum"-ul din Simeria, 10% sînt europene, 16% eurasiatice, 35% asiatice, 21% nord-americane, 15% de origine horticolă şi numai 3% din alte continente [9].

Un frumos parc dendrologic a fost şi cel început la *Pechea* (judeţul Covurlui) pe moşia sa, de către Dimitrie Moruzi care avea şi şapte sere îngrijite de un grădinar neamţ. În 1842, Moruzi a chemat din Franţa un specialist în botanică; acesta a sosit la Pechea, unde a stat un an şi jumătate, consemnîndu-şi constatările şi impresiile. El ne spune că, împreună cu Moruzi, „făcusem planul unei vaste grădini botanice trebuind să cuprindă arborii, arbuştii şi plantele cele mai remarcabile ale Moldovei; începusem deja prin

[1] *Revista pădurilor*, I (1886), p. 27.

[2] D. Ivănescu, *opt. cit.*, p. 306.

[3] Ing. St. Radu, Ing. A. Hulea, *Arboretumul Simeria. Ghid-Album*, Bucureşti, 1964, 55 p. şi 64 planşe în 4° mic.

[4] Informaţie inginer Dumitriu-Tătăranu.

[5] Ing. St. Radu, Ing. A. Hulea, *op. cit.*, p. 7.

[6] Informaţie ing. Dumitriu-Tătăranu.

[7] Ing. St. Radu, Ing. A. Hulea, *op. cit.*, p. 18.

[8] *Ibidem.*

[9] *Idem*, p. 23.

tr-o plantaţie de cîteva mii de arbori diverşi, toţi indigeni, cînd circa optsprezece luni după sosirea mea la Pechea, un atac de apoplexie fulgerătoare a răpit pe acest prinţ familiei sale“ [1]. Prin moartea lui Moruzi şi plecarea francezului, lucrările au încetat. S-a înfiinţat însă, în 1856, la Iaşi, prin stăruinţa şi cu cheltuiala medicului Anastasie Fătu, o grădină botanică, avînd aproximativ 2 500 de specii [2]. Cea din Bucureşti, inaugurată în timpul domniei lui Cuza la 5 decembrie 1860, şi-a avut sediul mai întîi pe un teren de lîngă actuala grădină botanică, apoi în faţa Universităţii, spre a fi mutată şi mărită, în 1885—1890, pe locul unde şi astăzi se află, în lunca şi pe dealul Cotrocenilor [3]. Nu poate fi trecut cu vederea parcul *Cişmigiului*, din cuprinsul Bucureştilor, parc a cărui realizare a început în 1845, a continuat în 1851—1852 şi a mers mereu, înfrumuseţîndu-se, pînă în zilele noastre. El cuprinde arbori autohtoni şi exotici [4]. Menţionăm, în sfîrşit, şi două mari parcuri particulare din secolul al XIX-lea, cu copaci vechi autohtoni şi anume parcul de la *Tîntava* şi cel de la *Buftea*, ambele în împrejurimile Bucureştilor. Cel dintîi, pe moşia Bălenilor, avea o întreagă reţea subterană de ţevi şi o serie de guri de apă pentru stropitul lui [5]. Cel de al doilea, pe moşia Ştirbeilor, era situat pe malul unuia din lacurile formate de rîul Colentina, lacul Buftea [6].

Tot în epoca modernă şi anume la începutul secolului al XX-lea cad şi primele încercări de a se constitui *rezervaţii naturale*. În 1907, administraţiei Fondului bisericesc din Bucovina i se cere de către Ministerul din Viena al agriculturii şi domeniilor să facă propuneri de rezervaţii naturale. Administraţia a răspuns indicînd pădurea seculară de la Slătioara, de pe Muntele Rarău şi pădurea Putna. Hotărîrea definitivă se va lua însă numai în 1925, de către autoritatea românească din Bucureşti.

Un moment important pentru propagarea în masele poporului a problemelor şi soluţiilor privind pădurea a fost înfiinţarea, în 1886, a societăţii „Progresul silvic“ la Bucureşti. Iniţiativa a fost luată de un grup de 46 de membri fondatori, „silvicultori şi proprietari de păduri“. Statutele cuprindeau 42 de articole, articolul al doilea precizînd scopul societăţii. El era: „a) A lupta pentru răspîndirea ideilor ştiinţei moderne asupra îngrijirii, conservării şi exploatării pădurilor ţării precum şi pentru prosperitatea în genere a ştiinţei silvice. b) A lucra pentru explorarea bogăţiilor păduresti din ţară. c) A discuta şi propune măsurile necesare relative la dezvoltarea industriei lemnoase,

[1] Scarlat Callimachi, *Pagini inedite despre Moldova*, Bucureşti, 1947, p. 30.

[2] *Istoria României în date*, p. 201; Adina Arsenescu, *The Society of Physicians and Naturalists of Iassy*, Bucureşti, 1973, p. 153 (Extras din *Noesis I*).

[3] Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, p. 397.

[4] *Idem*, p. 392—3.

[5] *Idem*, p. 395.

[6] *Ibidem*.

relative la vînat şi piscicultură, precum şi la stabilirea regimului apelor. d) A ţine în curent pe membrii societăţii şi publicul interesat în genere cu progresele ce realizează în celelalte ţări economia forestieră. e) A încuraja pe tinerii sîrguitori şi talentaţi care se destină carierii silvice" [1]. Ca mijloace pentru realizarea scopului se prevedea publicarea unei reviste numite „Revista pădurilor", organizarea de conferinţe publice, acordarea de premii pentru lucrările originale asupra economiei forestiere a ţării şi instituirea de misiuni ştiinţifice „pentru explorarea produselor pădureşti şi a derivatelor lor". Societatea, al cărei comitet iniţial de administraţie era alcătuit din tot ce era reprezentativ în domeniul silvic [2], a desfăşurat o activitate meritorie: revista a apărut de îndată, în 1886, şi a avut o viaţă îndelungată, constituind azi un adevărat tezaur pentru istoria silviculturii româneşti. S-au ţinut conferinţe, au fost sprijiniţi tinerii meritorii care se consacrau ştiinţei pădurilor. Un singur lucru esenţial n-a putut însă face societatea: să împiedice exploatarea prădalnică a pădurilor româneşti de către societăţile cu firmă românească dar conducere străină, să oprească devastarea munţilor Vrancei şi defrişarea stejăretelor din cîmpiile şi dealurile muntene şi moldovene. Tot în 1886 se preconizează de către silvicultorul A. Eustaţiu înfiinţarea unei *Case a pădurilor* unde să se strîngă amenzile şi despăgubirile civile ce se încasează în urma delictelor silvice, sumele strînse să fie destinate pentru dezvoltarea şi propăşirea pădurilor supuse regimului silvic [3]. Casa s-a înfiinţat în 1910. Sub raportul administrativ, epoca modernă a văzut constituirea, treptată, a organismului care a preluat administrarea pădurilor statului şi a vegheat la aplicarea legii privind pădurea în general. La început, n-au fost funcţionari cu atribuţii pur silvice. Cînd s-au înfiinţat primele pepiniere — prin lege la 1 septembrie 1862, de fapt în 1864 — doi din inspectorii agricoli aveau între atribuţiile lor şi pe aceea de a se ocupa cu împădurirea „locurilor sterpe" şi de a vizita „odată pe an... pepinierele forestiere" [4]. La înfiinţarea, în 1883, a ministerului agriculturii, industriei, comerţului şi domeniilor, s-a prevăzut, prin articolul 17 al legii, că „serviciul exterior al pădurilor, compus din inspectori, subinspectori, guarzi generali şi agenţi secundari este însărcinat cu

[1] *Revista pădurilor*, I (1886), p. 18—25.

[2] Printre membrii fondatori şi ai consiliului de administraţie, alături de personaje politice şi de suprafaţă, ca „baron B. Belu", I. Kalinderu şi C. F. Robescu, erau specialişti ca A. Eustaţiu, Ioan P. Chihaia, G. Stănescu, C. Olărescu, N. R. Danilescu, Al. Moraru, C. Orescu, C. Panaitescu, N. G. Popovici, I. C. Eleuterescu,.

[3] A. E. Eustaţiu, *Casa pădurilor*, în *Revista pădurilor*, I (1886), p. 14—16.

[4] D. R. Rusescu, *Cestiunea împăduririlor artificiale în România*, Bucureşti, 1906, p. 162—163. — Chiar oficialitatea noastră recunoaşte, în 1867, că „sînt puţine păduri care să fie supuse unui amenjament regulat. Statul şi cîţiva particulari abia încep să reguleze tăierea pădurii într-un mod sistematic" *(Notice sur la Roumanie*, Paris, 1867, p. 77—78).

lucrările privitoare la exploatarea, păstrarea şi înmulţirea pădurile statului" [1]. Deci numai pădurile statului, de celelalte nu se aminteşte. Exploatarea pădurilor statului este însă defectuoasă; faptul rezultă şi din tabloul cifrei încasărilor pe intervalul 1882—1886. Dacă în anul bugetar 1883—1884 ele scad la 951 000 lei, apoi în 1884—1885 scad catastrofal la 340 000, pentru ca în 1885—1886 să înregistreze 653 000 lei [2]. Personalul calificat era în număr mic, de aceea, la început, în materie de pepiniere şi împăduriri, s-a făcut apel şi la specialişti străini, francezi în speţă [3]. Abia în 1887 se creează la Ministerul Domeniilor o *direcţia silvică*, în frunte cu Daniel Patrulius, inspector silvic [4]. Această direcţie se va dezvolta, va creşte ca număr de funcţionari şi ca atribuţii în urma noului cod silvic din 1910, dar abia după 23 august 1944, o dată cu creşterea înţelegerii despre însemnătatea pădurii şi a importanţei pe care o prezintă lemnul în economia naţională, se va ajunge la înfiinţarea unui minister al economiei forestiere.

Rezumînd istoria pădurii româneşti în epoca modernă, constatăm că suprafaţa forestieră este în *continuă scădere*, că s-au defrişat multe păduri de şes şi de deal — stejărişurile avînd cel mai mult de suferit — şi că a început o exploatare sălbatică a pădurilor de munte, tăindu-se în primul rînd răşinoasele. Scăderea domeniului forestier se explică pe de o parte prin nevoia de ogoare noi pentru agricultură şi de păşune pentru creşterea vitelor, pe de altă parte — şi mai ales — prin dorinţa de cîştig mare şi rapid a societăţilor capitaliste de exploatare a pădurilor. S-a produs, evident, şi reacţia: au început, în aceeaşi epocă modernă, să se ia măsuri pentru apărarea şi gospodărirea pădurii, pentru împădurirea terenurilor unde fuseseră altă dată păduri şi care se degradaseră între timp tocmai din cauza tăierilor nechibzuite. Totdeodată, s-au alcătuit coduri silvice şi s-a constituit un corp de specialişti şi tehnicieni spre a se asigura aplicarea acestor coduri. Dar opera de restaurare e înceată şi limitată; ea nu poate acoperi pagubele produse. Soldul acestei epoci este, în privinţa pădurii, un sold puternic debitor: românul n-a fost frate bun cu codrul, ci un frate vitreg care abia într-un tîrziu a început să-şi dea seama de purtarea sa nedreaptă şi păgubitoare sie însuşi [5].

---

[1] D. R. Rusescu, *Cestiunea împăduririlor artificiale în Romînia*, p. 181.

[2] *Revista pădurilor*, 1887, p. 226.

[3] D. R. Rusescu, *Cestiunea împăduririlor*, p. 179—180; cf. p. 311.

[4] *Revista pădurilor*, 1887, p. 221.

[5] Regretatul Emil Pop, în conferinţa sa *Pădurile şi destinul nostru naţional*, rostită în timpul celui de al doilea război mondial, spunea următoarele: „Ambianţa silvestră este un factor constructiv şi deci mereu necesar pentru sufletul românesc... Tot ce păcătuim prin devastarea pădurilor este în paguba noastră; orice operă de ameliorare şi prevedere silvică, o facem în întregime în folosul nostru" (Sibiu, 1943, p. 14 şi 16).

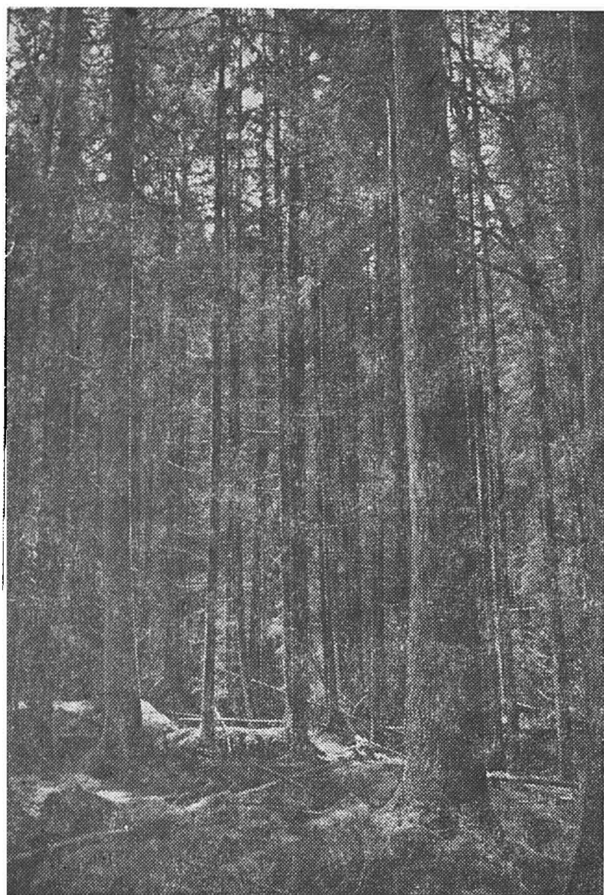

Fig. 20 — Arboret de molid, de mare productivitate, pe valea Lotrului, 1952
(Foto ing. Paul Decei)

PĂDUREA CONTEMPORANĂ (1919—1974). Potrivit statisticii forestiere publicate în 1931 erau în România, în 1929, 7 134 200 hectare din care 2 053 691 hectare aparţineau statului, 1 921 530 particularilor, dar administrate de stat, 217 880 comunelor şi stabilimentelor publice, iar 2 941 099 proprietarilor particulari cu administraţie proprie [1]. Pe provincii istorice, această suprafaţă se repartiza astfel: Transilvania 3 534 621 hectare, vechiul regat 2 885 692, Bucovina 494 694 şi Basarabia 219 193 hectare [2]. Aceste cifre nu exprimă însă *realitatea*, deoarece ea cuprinde şi locuri unde a fost mai înainte pădure, dar care, în momentul alcătuirii statisticii, nu mai reprezentau decît terenuri despădurite sau degradate. Într-adevăr, aceeaşi statistică, socotind *esenţele* iar nu suprafeţele dă următorul rezultat: răşinoase 1 614 719 hectare (vezi fig. 20—22), fag 2 452 751, stejar mare 1 548 774, ulm, frasin 84 901, foioase tari 459 387, foioase lemn moale 287 943 hectare. Total: 6 448 475 de hectare [3], *deci o*

[1] D. Drîmbă, *Etude physique et mécanique du bois roumain*, Nancy, 1932, p. 19.

[2] *Idem*, p. 20. Constatăm, în ce priveşte Transilvania, că există o diferenţă între statistica maghiară, antebelică, şi cea română. Prima dă o suprafaţă de 3 792 927 hectare, pe cînd cea de a doua de 3 534 621 hectare, deci cu 258 306 hectare mai puţin (D. Drîmbă, *op. cit.*, p. 14). Diferenţa se explică prin faptul că statistica română e posterioară, din 1929, deci înregistrează scăderea intervenită între timp.

[3] *Ibidem*. Ţinînd seamă de această suprafaţă de 6 448 475 de hectare, România ocupa în 1938 locul al nouălea după suprafaţa medie de pădure pe cap de lcuitor şi al patrusprezecelea după procentul suprafeţei de pădure în raport cu suprafaţa totală a ţării. Din totalul pădurilor europene, România deţine 2,4% , în timp ce U.R.S.S. (partea de la vest

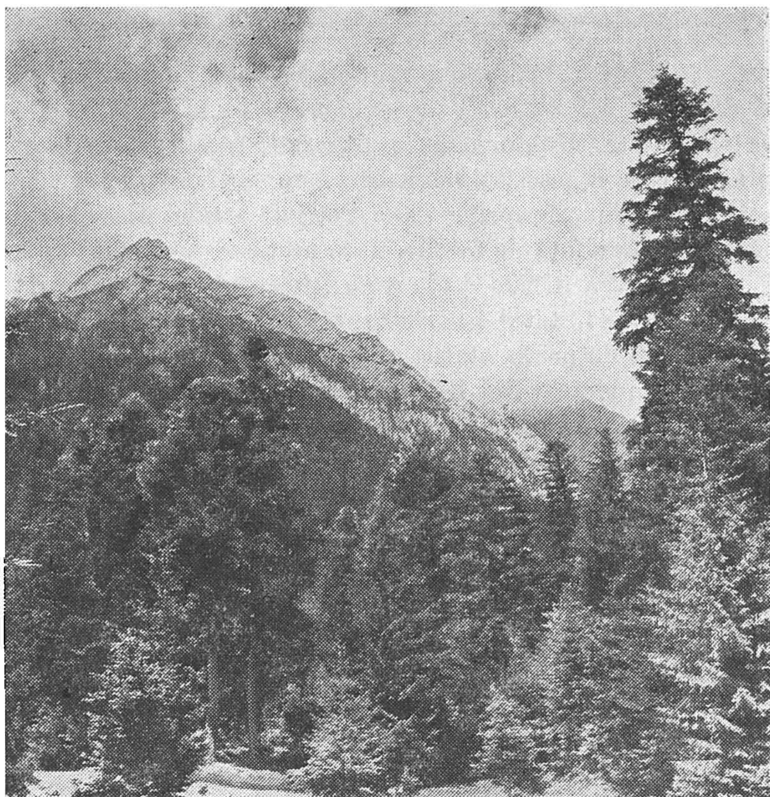

Fig. 21 — Pădure de brad în masivul Ceahlău. Se vede marginea superioară a pădurii, 1958
(Foto ing. Paul Decei)

Fig. 22 — Plantaţie tînără de brad
(Foto Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice)

diferenţă în minus faţă de totalul domeniului forestier, indicat de aceeaşi statistică, de 685 725 de hectare.

Pe de altă parte, dispunem de o altă statistică, cvasicontemporană, şi anume de aceea care figurează în expunerea de motive la legea pentru administrarea pădurilor, din 25 aprilie 1930. Potrivit acestei de a doua statistici, existau păduri în suprafaţă de 6 486 471 de hectare [1] — totalul faţă de prima statistică e superior cu 37 996 de hectare; pe categorii de proprietari, acest total se împarte astfel: Statul 1 942 000 hectare — aşadar cu 111 691 de hectare *mai puţin* faţă de prima statistică — domeniile coroanei 66 492 de hectare, comunele şi judeţele 681 197, eforiile şi fundaţiile 125 628, bisericile şi fondurile religioase 467 605, composesoratele 655 707, moşnenii şi răzăşii 450 566, particulari şi societăţi anonime 2 097 276 de hectare [2]. Pe procente, ultima categorie venea pe locul întîi, cu 32,4%, urmată de stat, cu 29,9%, apoi de comune-judeţe şi de composesorate, cu 10,5%, respectiv 10,1% [3] etc.

Există, în sfîrşit, o a treia statistică, aceea a *Anuarului Statistic* pe 1972 care consideră „fondul forestier total“, ca fiind de 6 476 000 de hectare în 1938, de 6 487 000 în 1948 şi de 6 313 000 în 1971, *arătînd deci o scădere de 163 000 de hectare, în timp de 33 de ani* [4]. Se face însă şi aici o deosebire între „fondul forestier“ şi „suprafaţa pădurilor“, această suprafaţă trecînd de la 5 955 000 hectare în 1938 la 5 897 000 hectare în 1971, deci o scădere de 58 000 de hectare în acelaşi interval de 33 de ani [5]. Dat fiind că la 1 decembrie 1918 — unirea cu Transilvania — suprafaţa pădurilor era de 7 248 985 hectare, reprezentînd 24,5% din suprafaţa totală a ţării [6], şi că în 1938 pădurile reprezentau numai 5955 000 hectare, rezultă că în acest interval de 20 de ani *pădurile s-au micşorat cu 1 283 985 de hectare.* Această dureroasă concluzie este foarte apropiată de aceea a mult regretatului Emil Pop, fost preşedinte al secţiei de biologie a Academiei Republicii Socialiste România şi un foarte bun cunoscător al pădurii româneşti, care, într-un studiu publicat în 1943, arată că „din 1920 pînă în 1935, în 16 ani, s-au tăiat aproximativ 1 280 000 ha

de Urali 53%, Finlanda 9%, Suedia 8%, Germania 4%, Franţa 3,5%, Polonia 3%, Iugoslavia 2,8% şi Norvegia 2,5% (V. Sabău, *Cultura şi exploatarea pădurilor*, în *Enciclopedia României*, III, p. 449).

[1] *Codul legislaţiei silvice*, vol. I, p. 646.

[2] *Ibidem.*

[3] În expunerea de motive aceste două din urmă categorii sînt trecute în mod greşit cu un procent egal de 10,1%; în realitate pădurile comunelor şi judeţelor reprezintă 10,5%, suprafaţa lor, de 681 197 de hectare fiind mai mare decît aceea a composesoratelor care au 655 707 hectare.

[4] *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România pe 1972*, p. 317.

[5] *Ibidem.*

[6] Expunerea de motive a legii din 1930, sus menţionate, în *Codul legislaţiei silvice*, I, p. 644—645.

aproape 1/5 din întreg patrimoniul nostru păduros. Culmi neatinse pînă atunc care au înfiorat chiar şi pe economiştii şi silvicultorii streini, observatoi i" [1].

Cum s-a putut ajunge la o asemenea situaţie fără precedent, care ilustrează o gospodărie prădalnică şi o lipsă totală de prevedere, de ignorare a intereselor viitorimii, atît în ce priveşte statul, cît şi particularii? Cauza principală a fost *reforma agrară* de după primul război mondial, reformă prin care s-a luat din domeniul forestier o suprafaţă de 1 168 345 de hectare pentru satisfacerea nevoilor de imaş şi chiar de teren agricol al celor împroprietăriţi [2]. Trebuia oare luată neapărat această suprafaţă din domeniul forestier? Dacă ar fi existat o concepţie clară, fundamentată ştiinţific, în privinţa imaşurilor, dacă s-ar fi pus accentul pe cultivarea plantelor furajere — lucerna, trifoiul, iarba de Sudan — dacă aceste imaşuri nu s-ar fi transformat în pîrloage, pline, multe din ele, de scaieţi şi ciulini, este sigur că suprafaţa luată asupra pădurii ar fi fost mult mai mică. Diferenţa între 1 283 985 de hectare — pierderea totală — şi 1 168 345 cît reprezintă aplicarea reformei agrare, adică 115 640 de hectare sînt rezultatul exploatării de către marile societăţi anonime care, atunci cînd puteau eluda obligaţia reîmpăduririi suprafeţelor exploatate, o făceau fără nici un fel de scrupul [3].

Dar mai este încă un aspect, nu mai puţin dureros. S-au tăiat în acest răstimp dintre cele două războaie mondiale, *răşinoasele* în primul rînd şi „în mod abuziv molidul" [4]. Proporţia răşinoaselor în exportul nostru de lemn a mers crescînd pînă în 1935, molidul intrînd într-un procent de aproape 80% [5]. Reproducem o altă concluzie a lui Emil Popp, din aceeaşi lucrare publicată în 1943: „Avem trista reputaţie de a fi ţara celor mai multe ferestrae în raport cu capacitatea pădurilor noastre de răşinoase. Cea mai mare fabrică de cherestea din lume, cu 27 de gatere, se găseşte la Tălmaci", lîngă Sibiu, în timp ce fabrica Molotov, din taigaua siberiană, are numai 24 de gatere [6]. Războiul al doilea mondial şi reforma agrară din 1945 au contribuit de asemenea la micşorarea fondului forestier, dar în proporţii mult mai mici decît au făcut-o primul război mondial şi reforma agrară ce i-a urmat. Scăderea suprafeţei fondului forestier se poate observa în foarte multe locuri. Astfel, pe teritoriul comunei viticole Coteşti (judeţul Vrancea), în timp ce în 1890

[1] Emil Pop, *Pădurile şi destinul nostru naţional*, Sibiu, 1943, p. 19. Michel Devèze, *op. cit.*, p. 102 apreciază scăderea domeniului nostru forestier în perioada interbelică la „poate un milion de hectare".

[2] Dr. Valeriu Dinu, *Der rumänische Wald*, Bucureşti, 1933, p. 29.

[3] Vezi, în privinţa aceasta, şi mai sus, p. 102—103.

[4] Emil Pop, *Pădurile şi destinul nostru naţional*, p. 22.

[5] *Ibidem.*

[6] *Ibidem.*

fondul forestier reprezenta 48%, în 1939 el este de 40,5% pentru ca în 1971 să nu mai fie decît de 24,8% [1], aşadar o scădere, în ultimii 32 de ani, de 38,8%. La sud-est de Rîmnicul Sărat, pădurile coborau pînă la Căiata: s-au defrişat între timp, rămînînd din ele doar două crînguri: Crîngul Ursului şi Crîngul Meiului [2]. Pîlcul de ulmi groşi — aveau circa o sută de ani în 1916 — care ocupau între unul şi două hectare la Stupina (azi în judeţul Vrancea), unde era conacul Bagdat, a fost ras [3]. La Urluia, în sudul Dobrogei, o faţă întreagă de deal a fost defrişată — era pădure de stejar — şi defrişată a rămas: doar tufe mici ici şi colo, amintesc de existenţa de altă dată a pădurii. Plantaţia de salcîm şi diferite foioase de la nord de Mangalia, de la Comarova, a fost defrişată în lungul ei pe o lăţime de cîteva zeci de metri pentru a face loc căii ferate de pe litoral. Alte plantaţii de salcîm din Bărăgan au fost desfiinţate, neînţelegîndu-se rostul lor. Exemplele se pot uşor înmulţi pe toată faţa pămîntului românesc; ele ilustrează toate micşorarea statornică a domeniului forestier.

S-a continuat în toată perioada interbelică o consumaţie nejustificată şi nepermisă de lemn, îndeosebi fag, dar şi, în proporţii mai mici, cer şi gîrniţă, ca lemn de foc. În 1929, pădurile statului aveau o producţie anuală de 1 636 000 metri cubi de lemn de lucru şi 3 892 000 — adică mai mult decît dublu (exact 2,38) — lemn de foc [4]. Abia spre sfîrşitul perioadei interbelice a început să se acţioneze în vederea utilizării mai accentuate a celorlalte combustibile, cărbuni, brichete, gaz metan, acţiune care s-a dezvoltat mult după 23 august 1944 şi mai ales din 1948 înainte, cînd s-a ajuns la o preţuire corespunzătoare a materialului nobil care este lemnul.

Din punct de vedere administrativ, s-au încercat, în perioada dintre cele două războaie mondiale, mai multe forme. S-a continuat forma anterioară, prin direcţia silvică a Ministerului agriculturii şi domeniilor, s-a experimentat şi forma de regie autonomă — „CAPS"-ul — spre a se reveni, la urmă, tot la administrarea directă, prin minister. Dar aceste încercări n-au împiedicat ca patrimoniul forestier al ţării să scadă, ca dezechilibrul între tăiere şi cota anuală de creştere a pădurii să continue.

În noua perioadă, de după naţionalizare, o dată cu importanţa din ce în ce mai mare pe care o ia lemnul, şi administraţia creşte în însemnătate, pînă se ajunge la formarea unui Minister al economiei forestiere, cu o serie de direcţii, potrivit cu complexitatea exploatării pădurilor şi a prelucrării

[1] Prof. Petre Rîpeanu, *Dezvoltarea economică*, în volumul *Coteşti 500 de ani de existenţă*, Bacău, 1972, p. 50.

[2] Informaţie, Dr. Gh. Tătăranu, la 31 octombrie 1972.

[3] *Idem.*

[4] D. Drîmbă, *op. cit.*, p. 21.

materialului lemnos, direcții între care una privește vînatul și pescuitul în apele de munte.

Sub raportul replantărilor sau reîmpăduririlor, s-au continuat, în parte, mai ales în primii ani după Unire, practicile vechi. Societățile anonime nu și-au îndeplinit întotdeauna obligațiile, preferînd să renunțe la garanțiile depuse [1]. Dar, începînd din 1934, se observă o îmbunătățire a situației; acțiunea de reîmpădurire, sub supravegherea statului, face progrese, așa încît, spre finele perioadei interbelice, se poate vorbi de un început de redresare a situației [2] (vezi fig. 23). O intensificare puternică a acțiunii de reîmpădurire se produce însă abia după naționalizare. Se creează pepiniere mari, douăzeci și cinci la număr, avînd suprafața variind între 30 și 100 de hectare fiecare, cu o producție de puieți mult superioară pepinierelor anterioare [3]. Se plantează diferite esențe în aliniamente de-a lungul drumurilor — plopi piramidali și euramericani, frasini, nuci etc. În 1960, suprafața reîmpădurită se ridică la 78 649 de hectare [4], dar în 1970 ea nu este decît de 52 679 de hectare [5], deci o scădere de 25 970 de hectare. În ce privește împăduririle în teren degradat, ele ating 8 171 de hectare în 1962 spre a scădea însă la 1 701 hectare în 1970 [6]. În total, în intervalul 1948—1973, așadar în timp de 25 de ani, s-a împădurit o suprafață „de peste 1,3 milioane hectare, în cadrul acestei

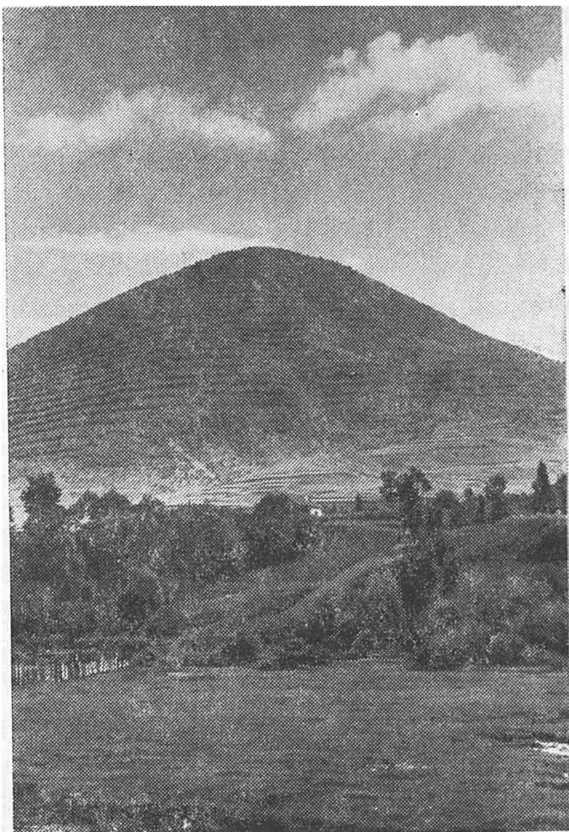

Fig. 23 — Culturi în benzi pentru fixarea solului pe terenuri cu început de degradare. Măgura Rodnei, 1962
(Foto ing. Paul Decei)

---

[1] Vezi mai sus, p. 103.
[2] Emil Pop, *Pădurile și destinul nostru național*, p. 20.
[3] Mihai Suder, *Economia forestieră în România*, p. 15.
[4] *Anuarul statistic al României*, 1971, p. 466—467.
[5] *Ibidem.*
[6] *Ibidem.*

acţiuni dîndu-se prioritate plantării celor peste 700 mii hectare suprafaţe despădurite, preluate după anul 1948" [1]. Problema aceasta a reîmpăduririi atît a terenurilor cu păduri exploatate cît şi a terenurilor degradate este de cea mai mare importanţă nu numai pentru ţara noastră, dar pentru toate ţările cu domeniu forestier, din Europa şi din celelalte continente. Se caută pretutindeni esenţe repede crescătoare şi care să dea în acelaşi timp o masă de lemn indicată nu numai pentru celuloza necesară hîrtiei, dar şi pentru lucru. Problema refacerii pădurilor — a „aurului verde" cum i se mai spune prin comparaţie cu „aurul negru" sau petrolul — se pune cu o deosebită stringenţă pretutindeni; nerezolvarea ei, depăşirea continuă prin tăiere a cotei de refacere a pădurii, depăşire care se urmează de atîta vreme, poate să ducă într-un viitor previzibil, deloc îndepărtat, la o criză a lemnului şi a hîrtiei, similară crizei petrolului [2].

Împădurirea e necesară şi dintr-altă pricină. Pe terenurile unde pădurea s-a tăiat şi nu s-a efectuat replantarea, apa de ploaie nu mai e oprită în scurgerea ei, capătă un caracter torenţial şi mînă la vale stratul de humus de la faţa pămîntului; coastele dealurilor şi munţilor se ravinează şi devin, după cîtva timp, *terenuri degradate* şi bazine torenţiale. Dacă pe văi se află lacuri de acumulare în slujba uzinelor hidroelectrice, aceste lacuri, treptat-treptat, se colmatează, pămîntul spălat de pe coastele dealurilor depunîndu-se la fundul lor. În cîţiva ani, un asemenea lac cu o capacitate de 6 milioane metri cubi a devenit colmatat în proporţie de o treime [3]. Singura soluţie este reîmpădurirea fără întîrziere a tuturor suprafeţelor de pe care s-a tăiat pădurea şi a terenurilor degradate şi gospodărirea raţională a pădurilor existente în aceste bazine.

Problema esenţială care se pune astăzi este *realizarea unui echilibru constant între cota anuală de tăiere a pădurii şi aceea de creştere a ei*, prin creştere înţelegîndu-se numai creşterea naturală, utilă, valorificabilă, afară de împăduriri. De vreun secol şi un sfert încoace, tăiem mai mult decît permite creşterea anuală: *rezultatul este o continuă îngustare a patrimoniului forestier*, o micşorare a suprafeţei lui, o micşorare a moştenirii pe care o lăsăm urmaşilor noştri. De vreo sută douăzeci şi cinci de ani şi chiar în ultimele decenii, *mîncăm din fond*, în loc să ne mulţumim cu rodul lui anual. Este o gospodăririi

[1] Vasile Patilineţ, *Pădurile*, în *Tribuna României*, II (1973), nr. 14 din 1 iunie, p. 4.

[2] Vezi, în privinţa aceasta, şi Catinca Muscan, *Pădurea şi ştiinţa* în *România Liberă* din 13 august 1972 şi Ion Dan, *„Aurul verde" la cota preocupărilor*, în *România Liberă* din 29 iulie 1974.

[3] Vezi discuţia organizată de *România Liberă* cu cei mai de seamă specialişti ai noştri în domeniul apelor, discuţie publicată în numărul din 18 iulie 1973, p. 2.

greşită şi egoistă, care va avea consecinţe dureroase. Dar ni se va obiecta: populaţia a crescut continuu, a fost nevoie de tot mai mult teren agricol şi de păşune, de aceea a trebuit să îngustăm pădurea. Obiecţia nu este întemeiată: nu acesta a fost motivul, ci *dorinţa de cîştig rapid şi cît mai mare* în regimul capitalist şi *lipsa de coordonare*, de proporţionalizare între producţie şi consum în regimul socialist, prin consum înţelegîndu-se atît exportul cît şi aprovizionarea fabricilor noastre de prelucrare a lemnului şi acoperirea nevoilor populaţiei în lemn de construcţie, de lucru şi de foc.Prevederile Programului naţional de conservare şi dezvoltare a fondului forestier, în perioada 1976—2010, interzic tăierea pădurii peste creşterea ei anuală, neadmiţîndu-se nici un fel de excepţie. Numai în felul acesta se poate asigura viitorul patrimoniului nostru forestier, numai astfel punem bazele unei economii forestiere sănătoase. La consfătuirea pe ţară a silvicultorilor, în octombrie 1974, preşedintele Republicii Socialiste România, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, a spus-o limpede şi răspicat: *„Să nu mai admitem sub nici un motiv tăieri mai mari decît cele normale, să asigurăm o creştere corespunzătoare, anuală a fondului forestier“* [1]. Patriotismul luminat şi spiritul de prevedere al preşedintelui Republicii Socialiste România a determinat elaborarea legii respective şi aplicarea acestei legi cu toată fermitatea, fără nici o abatere.

Un pas înainte s-a făcut după unirea cu Transilvania prin constituirea *de rezervaţii* şi *parcuri naturale.* Am arătat că problema se pusese încă în 1907 cînd administraţia Fondului Bisericesc din Bucovina, întrebată fiind, propusese ca rezervaţii naturale pădurile seculare *Slătioara* şi *Putna.* Hotărîrea s-a luat însă numai în 1925, cînd, prin decizie ministerială, a fost declarată ca rezervaţie naturală pădurea Slătioara, în întindere de 671,11 hectare. În 1931, i s-a redus suprafaţa la 295,28 hectare, adăugîndu-i-se însă 292,92 hectare pe muntele Giumalău [2]. Aşezată pe versantul sud-estic al masivului Rarău, în regiunea cea mai pitorească a Carpaţilor bucovineni, pădurea Slătioara, alcătuită din arbori seculari, monumentali, ţine şi vînat frumos: rîşi, cocoşi de munte, mistreţi etc [3].

Din cauza vînatului abuziv şi a braconajului, o sumă dintre podoabele pădurilor şi munţilor noştri, ca rîsul, cerbul, capra neagră, ursul, cocoşul de munte, cocoşul de mesteacăn se împuţinaseră considerabil şi erau, unele

[1] *România Liberă* din 10 octombrie 1974, p. 3.

[2] Ing. I. Poclitaru, *Situaţia şi importanţa actuală a pădurii seculare „Slătioara“* în *Codrii Bucovinei*, IV (1933—1934), p. 3—11. Potrivit listei oficiale de rezervaţii forestiere şi complexe, alcătuite de Val. Puşcariu şi N. Tomiuc, rezervaţia de la Slătioara are actualmente (1974) 609 (şase sute nouă) hectare.

[3] *Idem*, p. 8.

din ele, chiar în primejdie de a dispărea [1], aşa cum dispăruseră, în secolele trecute, zimbrul, bourul, brebul, plotunul. De aceea, s-au luat măsuri ca vînatul unor specii să nu fie admis decît pe bază de autorizaţie specială, acordată de minister, iar pe de altă parte să se creeze rezervaţii, parcuri naturale şi parcuri dendrologice unde atît arborii cît şi vînatul să fie ocrotiţi prin lege; cîteva din aceste parcuri şi rezervaţii au luat fiinţă în perioada interbelică, majoritatea datează însă din perioada de după al doilea război mondial. Nu putem indica aci toate aceste rezervaţii şi parcuri — sînt în număr de 257 (două sute cincizeci şi şapte) din care o bună parte forestiere şi complexe [2]; ne vom mărgini la cele mai însemnate. În frunte vine *parcul naţional Retezat*, de 20 000 (douăzeci de mii) de hectare, de caracter complex, cuprinzînd păduri, goluri alpine, lacuri pe locurile vechilor gheţari, faună şi floră. A fost decretat parc naţional în 1935, în urma unei intense şi argumentate propagande [3]. Vin apoi rezervaţiile complexe *Muntele Cozia*, de 5 547 de hectare, în judeţul Vîlcea, în apropierea localităţilor Călimăneşti-Sălătrucel; *Făgăraş (Moldovanu-Capra)*, cuprinzînd vîrful cel mai înalt al Carpaţilor româneşti, la nord de localitatea Arefu; trei rezervaţii complexe *Bucegi*, de 3 849,8 hectare în zona Sinaia-Buşteni-Azuga, 2 050,3 hectare în zona Moroieni şi 1 839,9 hectare, lîngă localităţile Bran-Zărneşti, *Lacul Snagov*, de 1 727 de hectare şi *Domogled*, în Banat, aproape de Băile Herculane, cu o suprafaţă de 1 132 de hectare, avînd şi aluni turceşti şi castani cu fructe comestibile, precum şi arbori şi arbuşti făcînd tranziţia spre flora mediteranee.Tot în Banat e rezervaţia complexă *Izvoarele Nerei-Beuşniţa*, de 3 368 de hectare, lîngă Sasca Montană. În Transilvania, cităm rezervaţiile complexe *Lacul Roşu-Cheile Bicazului*, de 960,8 hectare, din apropierea oraşului Gheorghieni, *defileul Crişului Repede*, de 147 de hectare, lîngă Vadul Crişului, şi *Pietrosul Rodnei*, de 3 068 de hectare lîngă hotarul sud-estic al Maramureşului, localităţile cele mai apropiate fiind Borşa-Moisei. În Moldova, menţionăm rezervaţiile complexe *Ceahlăul-Poliţa cu crini*, de 3 489 de hectare, şi *Cheile Bicazului*, de 2 219 hectare.

Ca rezervaţii pur forestiere, în afară de codrii seculari de la *Slătioara* şi *Valea Putnei-Giumalău*, amintite anterior, notăm codrul secular *Glodeanu*, de 528 de hectare, în valea Doftanei, judeţul Prahova, pădurea seculară

---

[1] Vezi, în privinţa aceasta, revista *Carpaţii*, articolele lui Ionel Pop, Al. Borza C. Rosetti-Bălănescu, Ştefan Boer, Lt. colonel Roland Schneider-Snyder, A. Comşia, I. Philipovicz, E. Botezat, Lucaciu -Ralz.

[2] Vezi-le în lista indicată mai sus, p. 119, în nota 2; ele cuprind nu numai rezervaţii forestiere şi complexe, dar şi botanice, zoologice, geologice , speologice etc.

[3] Vezi de pildă articolul lui Al. Borza, *Retezatul, viitorul parc naţional al României*, în *Carpaţii*, I (1933), 12, p. 2—8.

Bogata din zona oraşului Rupea (judeţul Braşov), pădurea *Latoriţa*, de 650 hectare, în zona Mălaia, judeţul Vîlcea făgetul de la *Dragomirna*, de 131 de hectare, în judeţul Suceava, pădurile *Frasinu* şi *Spătaru*, de 153,20 şi respectiv 164,40 hectare (în judeţul Buzău) *Luncaviţa* de 154,20 hectare şi *Letea* de 298,70 hectare în judeţul Tulcea (vezi fig. 4, 24, 25), *Dumbrăveni*, de 359 hectare şi *Canaraua Fetei*, de 168 hectare, în judeţul Constanţa.

O menţiune specială merită parcurile dendrologice de la *Mihăieşti*, 69,2 hectare, în judeţul Argeş, de la *Hemeiuş*, 48,5 hectare, şi *Dofteana*, din judeţul Bacău. Ele fac cumpănă, de partea aceasta a Carpaţilor, parcului dendrologic de la *Simeria*, căruia i s-a adăugat, din februarie 1965, rezervaţia ştiinţifică de la *Dosul Laurului* (Gura Honţ, judeţul Arad), în suprafaţă de 28,7 hectare şi Grădina dendrologică a Facultăţii de silvicultură din *Braşov*. Pe lîngă bogatele colecţii de arbori autohtoni şi exotici, aceste parcuri se caracterizează şi prin seminţele forestiere selecţionate pe care le produc pentru pepiniere ca şi prin puieţii ornamentali de răşinoase [1].

Credem că ar fi foarte indicat ca printre parcurile naturale ale ţării să fie cuprinsă şi *Măgura Odobeştilor*, cu întinsa ei pădure de stejar şi cu muntele *Răiuţul* (Raiul cel mititel!) de pe valea Milcovului. De asemenea pădurea de stejar de la Cotmeana (judeţul Argeş), considerată drept una din cele mai frumoase păduri ale ţării, poate cea mai frumoasă pădure de stejar. O dovadă a interesului crescînd ce se arată lemnului în vremea noastră este şi înfiinţarea în 1967 a *Muzeului lemnului* la Cîmpulung Moldovenesc [2]. Şi înainte existau secţii cu exponate de lemn la diferitele muzee etnografice din ţară — dăm ca exemple secţiile respective ale muzeelor din Cluj, Iaşi, Sibiu şi Sighet, precum şi Muzeul satului din Bucureşti, dar acum, pentru prima dată, un muzeu este consacrat *exclusiv* lemnului. Avînd peste o mie nouă sute de exponate, între care „o colecţie de roţi cioplite dintr-o singură bucată de lemn" [3] precum şi un car vechi de circa patru sute de ani, folosit la transpor-

[1] Pentru parcul dendrologic de la Hemeiuş care e totdeodată şi staţie experimentală silvică, precum şi pentru pădurea seculară Bogata, vezi şi notele lui Petre Mihai Băcanu, în *România Liberă* din 26 noiembrie 1972 şi 20 aprilie 1973; vezi şi articolul aceluiaşi *Înainte ca natura să moară*, în *România Liberă* din 28 februarie 1973, unde totalul rezervaţiilor naturale, la începutul anului 1973 este apreciat la 120 000 de hectare. Referitor la parcul de la Hemeiuş, vezi şi nota lui C. Azoiţii din *România Liberă* din 9 mai 1974 unde se dă cifra de 700 (şapte sute) de specii de arbori şi se relevă încercările de aclimatizare a pinului de zahăr, originar din California, şi a chiparosului de Oregon.

[2] La început, în 1936, muzeul, înfiinţat de profesorul Ion Ştefuriac, a avut un caracter general etnografic, cuprinzînd şi ceramică, ţesături, pielărie, arme etc. În 1967 însă a devenit Muzeul lemnului, cu profil exclusiv.

[3] Petre Mihai Băcanu, în *România Liberă* din 13 septembrie 1973, p. 7.

Fig. 24 — Pădure la Letea, în delta Dunării, jud. Tulcea. În faţă, o dună de nisip
(Foto Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice)

Fig. 25 — Copaci în pădurea Letea, din delta Dunării, jud. Tulcea
(Foto dr. ing. I. Dumitriu Tătaranu)

tul vinului — singurul exemplar de acest fel păstrat pînă azi [1], Muzeul din Cîmpulungul Moldovenesc este nu numai un element de atracţie turistică, dar şi un important mijloc de documentare pentru „civilizaţia lemnului" care a dominat secole de-a rîndul viaţa rurală în ţinutul carpato-danubian. Şi la Muzeul etnografic din Sighet, obiectelor din lemn le este rezervat un amplu spaţiu.

La Muzeul Văii Teleajenului din Cheia (judeţul Prahova) este şi o secţie de „boli şi dăunători ai pădurilor" înfăţişînd: 1) bacterioze (cancer), 2) gale, 3) insecte, 4) ciuperci, 5) licheni. Dintre insecte sînt înfăţişate: viespea lemnului de răşinoase, croitorul mare, croitorul mic, croitorul albastru al fagului, inelarul, căţelul frasinului, gîndacul roşu al frunzei plopului, cărăbuşul [2]. Dintre ciuperci sînt expuse ghebele şi iasca, dintre licheni, mătreaţa bradului.

Dintre bolile care afectează copacii, o deosebită gravitate prezintă aceea a ulmului, nu numai la noi, dar în întreaga Europă. Ulmii se usucă; încercările făcute pînă acum de a combate această boală n-au dat rezultate. Pentru alte boli ale copacilor s-a recurs, în ultimele trei decenii, la stropiri sau prăfuiri din avion; ele prezintă avantajul, pe de o parte, că pot acoperi suprafeţe mari, pe de alta, că ating vîrfurile copacilor care, altfel, ar fi greu accesibile.

Un aspect care se cuvine neapărat să fie relevat este *îmbunătăţirea situaţiei muncitorilor de pădure*. Dacă în perioada 1919—1944 grija faţă de condiţiile în care lucra şi trăia muncitorul forestier era pe un plan secundar — au fost şi unele excepţii [3] — lucrurile se schimbă simţitor după 23 August 1944 şi radical după naţionalizarea pădurilor. Îmbunătăţirile privesc atît condiţiile de trai cît şi felul de lucru. Se fac cabane prevăzute cu paturi, saltele, pături, cearşafuri, perne şi cu sobe, precum şi bucătării care pregătesc mîncare caldă. Sub raportul lucrului, se introduc ferăstraiele mecanice portative, care uşurează considerabil munca tăierii copacilor, făcută mai înainte cu securea şi

---

[1] Elena Găină, *Muzeul lemnului din Cîmpulung Moldovenesc*, în *Contemporanul* din 3 noiembrie 1972, p. 8.

[2] Aceste insecte pot provoca pagube considerabile. În 1895, „călugăriţa" *(Limantria monacha)* a distrus în jurul Nürenbergului, în R. F. Germania, mai bine de 40 000 de hectare de pin. În Boemia, aceeaşi insectă a atacat în regiunea Sumana pădurile pe o suprafaţă de 507 000 hectare, din care a distrus 106 000 hectare. Între cele două războaie mondiale au fost multe asemenea atacuri în Europa vestică şi centrală (Pierre Deffontaines, *op. cit.*, p. 156). Pentru dăunători, vezi M. Arsenescu, I. Ceianu, Al. Fratian, Gr. Iliescu, T. Popescu, A. Simionescu, *Depistarea şi prognoza înmulţirii dăunătorilor forestieri*, Bucureşti, 1966, 180 p. în 8°.

[3] Vezi mai jos, p. 150 şi 152 — Muncitorii locuiau în „colibe din răzlogi" adăposturi rudimentare, fără paturi, sau în „colibe borşăneşti" — de tipul celor ale lucrătorilor din Borşa — în şase sau opt colţuri, adăposturi mai durabile, dar tot fără paturi. Vezi I. Vlăduţiu, *Zona Bicaz ...*, p. 265.

joagărul, se introduc funiculare pentru scosul buştenilor de la locul de recoltare, precum şi tractoare şi camioane pentru transportul pe drumurile forestiere. Productivitatea muncii creşte, ca şi specializarea, scade în schimb efortul, mai înainte istovitor, al muncitorului. Trebuie subliniată însemnătatea *noilor drumuri forestiere*. Ele deschid bazinele forestiere *înfundate*, care mai înainte nu aveau drumuri de acces, din care cauză arborii bătrîni, căzuţi din pricina vîrstei şi furtunilor, putrezeau pe loc, pierzîndu-se astfel însemnate cantităţi de materie lemnoasă de calitate, în special fag, molid şi brad [1].

O altă caracteristică a exploatării forestiere din ultimele decenii este *sporirea cantităţii de lemn de lucru* din masa totală lemnoasă. Dacă în 1951 procentul era de 49,1%, aşadar nerealizîndu-se nici măcar jumătate din totalul masei lemnoase, în 1965 procentul a crescut la 70% [2], pentru ca în anii următori el să crească şi mai mult tinzînd spre 75%. Pe esenţe, creşterea a fost la fag de la 27,2% în 1951 la 63% în 1965, la stejar de la 44,9% la 60,2%, iar la alte specii, inferioare, de la 7,6% la 51,7% [3]. S-a schimbat şi ponderea, pe esenţe, în volumul net comerciabil al masei lemnoase exploatate. Astfel răşinoasele care în 1950 reprezentau 35,5%, scad în 1966 la 32,2% — să ne amintim că în perioada interbelică ele reprezentau majoritatea absolută, iar la export pînă la 80% —; creşte, în schimb, ponderea fagului, de la 41,5% la 43,5%, a stejarului de la 8,5% la 9,2%, iar a diverselor specii de la 14,5% la 15,1% în acelaşi interval [4].

Cu totul remarcabilă este dezvoltarea pe care o iau fabricile de prelucrat lemnul. O bună parte din cei peste zece miliarde lei pe care i-a investit statul în răstimpul 1948—1965 au servit la construirea acestor fabrici. În 1966, cifra investită în dezvoltarea industriei forestiere a fost de circa 1,6 miliarde lei [4]. Principiul de bază de la care s-a plecat este *sporirea considerabilă* a valorii lemnului prelucrat faţă de cel neprelucrat, principiu care se aplică de-altfel la toate materiile prime. În loc să exportăm cherestea, e mult mai avantajos să exportăm hîrtie, mobilă, panel, furnir, instrumente muzicale, chibrituri, plăci aglomerate şi fibrolemnoase etc. Un alt principiu, de care nu se ţinuse seama mai înainte, este că *nimic nu trebuie pierdut* din masa lemnoasă, că totul — chiar crăcile cele mai mici — poate fi şi trebuie utilizat. De aci au rezultat fabricile de plăci de lemn aglomerat şi cele de plăci fibrolemnoase,

---

[1] Ing. Mihai Suder, *Economia forestieră*, p. 23 — Dacă în 1950 se transportau cu mijloace mecanice 57,4% din materialul lemnos iar cu atelaje (boi şi cai) 30%, în 1966 procentul celor dintîi s-a ridicat la 97,4%, iar al celor de-al doilea a scăzut la 0,6%, adică la foarte puţin. (*Idem*, p. 26).

[2] *Idem*, p. 27.

[3] *Ibidem*.

[4] *Ibidem*, p. 30—31.

[5] Ing. M. Suder, *op. cit.*, p. 10.

cu varianta lor cea mai nouă: plăci fibrolemnoase melaminate pe ambele părţi, realizate la Combinatul pentru exploatarea şi industrializarea lemnului din Suceava [1]. Pentru detalii asupra fabricilor de tăiat şi prelucrat lemnul în perioada 1919—1974 trimit la capitolul special. O deosebită atenţie s-a dat învăţămîntului forestier. În perioada interbelică, atenţia s-a îndreptat pentru asigurarea unei pregătiri universitare viitorilor ingineri silvici. O dată cu transformarea vechii şcoli de poduri şi şosele în Şcoala Politehnică, s-a înfiinţat, în cadrul acesteia din urmă, şi o secţie de silvicultură, urmărind pregătirea viitorilor ingineri silvici [2]. Dar dezvoltarea şi diversificarea cea mai mare a avut loc după 23 August 1944 cînd s-a înfiinţat o Facultate de silvicultură, actualmente cu sediul la Braşov, şi s-a creat o serie de şcoli secundare, profesionale şi tehnice, cu profil silvic, pentru pregătirea muncitorilor calificaţi şi a cadrelor medii, maiştri şi tehnicieni. S-au înfiinţat astfel 4 licee forestiere pentru cele 4 specialităţi: silvicultură, exploatare, transporturi şi construcţii forestiere, industrializarea lemnului, apoi 21 de şcoli profesionale, 17 şcoli tehnice de maiştri — între ele cea de la Codlea — şi 10 şcoli pentru personalul tehnic. În aceste şcoli s-au pregătit lucrătorii calificaţi şi maiştrii pentru fabricile de cherestea, de parchete, de placaje şi furnire, de plăci aglomerate şi de plăci fibrolemnoase, de instrumente muzicale şi de ambarcaţiuni, de mobilă, creioane şi chibrituri, de budane şi butoaie, precum şi tehnicienii necesari pentru construirea de drumuri forestiere. În total, din aceste şcoli, de la înfiinţarea lor şi pînă în anul 1966, au ieşit 13 233 de muncitori calificaţi şi 3 078 de maiştri şi tehnicieni [3].

Avînd o temeinică pregătire de specialitate şi o îndelungată experienţă, silvicultorii români sînt solicitaţi şi în afara hotarelor ţării. La Bucureşti a avut loc, între 7 şi 14 august 1972, a doua sesiune a subcomitetului ministerial mixt româno-iranian de cooperare economică şi tehnică în domeniul forestier şi al industriei lemnului. Cu acest prilej s-a semnat un memorandum care constată progresul realizat în construirea complexului iranian de industrializare de la Neka, cu colaborarea specialiştilor români[4]. Pe de altă parte, în cursul anului 1973, mai mulţi cercetători ştiinţifici ai Institutului de cercetare, proiectare şi documentare silvică din Bucureşti au participat la acţiuni de specialitate în Asia şi Africa. Astfel, în Republica Democrată Populară a

[1] Vezi nota lui Petre Mihai Băcanu în *România Liberă* din 9 februarie 1973, p. 5.

[2] Pentru o categorie de cadre medii, menţionăm şcoala de brigadieri de vînătoare înfiinţată la Sighet, prin legea vînătorii din 1921; cursurile durau doi ani (Gh. Nedici, *op. cit.*, p. 710). Şcoala n-a durat însă, desfiinţîndu-se după prima serie.

[3] Ing. Mihai Suder, *op. cit.*, p. 78. — Pentru „grupul şcolar forestier" de la Sighet, vezi *Maramureş 1921—1971*, planşa respectivă.

[4] Vezi *Scînteia* din 15 august 1972, p. 5, nota *Semnarea unui memorandum privind cooperarea româno-iraniană în domeniul industriei lemnului.*

Yemenului (sudul Arabiei) s-a aflat ca expert Eugen Costin în vederea unei campanii de împădurire a terenurilor aride. Un alt expert, Alexandru Clonaru, s-a deplasat în Irak spre a acorda asistenţă tehnică şi ştiinţifică în acţiunea de cultivare a speciilor de arbori repede crescători, în primul rînd a plopilor [1]. În mai multe ţări din Africa Centrală — între care Republica Zair, Republica Nigeria, Republica Guineea — au fost chemaţi mai mulţi cercetători ai Institutului sus-amintit pentru a determina, pe de o parte, producţia pădurilor ce urmează să furnizeze materia primă a fabricilor de prelucrare a lemnului din ţările respective, şi pentru a indica, pe de alta, modul de regenerare a pădurilor ce urmează să fie exploatate [2]. În Republica Algeriană democratică şi populară şi în Republica Zair predau cadre didactice ale Facultăţii de silvicultură şi exploatări forestiere din Braşov.

[1] *România Liberă* din 8 aprilie 1973, p. 3, nota *Faima şcolii româneşti de silvicultură.*
[2] *Ibidem.*

LEGISLAŢIA SILVICĂ

Prima reglementare oficială a regimului pădurilor pe teritoriul carpato-danubian, este cea din Transilvania, în 1781, urmată de cea din Bucovina, în 1786, apoi de cea din Moldova, în 1792, şi de cea din Muntenia, în 1793

Legislaţia silvică este o realizare a epocii moderne. Cîtă vreme pădurile au fost numeroase şi întinse, iar oamenii puţini, nu s-a simţit nevoia să se reglementeze utilizarea pădurii. Sătenii luau lemne de construcţie, pentru a-şi face casele, lemne de foc, ba şi lemne pentru vînzare, stăpînul pădurii mulţumindu-se să primească din acestea din urmă, dijma adică, în general, a zecea parte. Prima încercare de reglementare pe care o cunosc — bineînţeles în afară de cele privind braniştele sau pădurile oprite — este aceea cuprinsă în hotărîrea „slimului" sau conventului de la Focşani, din 29 mai 1706, unde o comisie mixtă, de dregători munteni şi moldoveni, decide cu privire la pricinile de hotar. „Printre pădurile ce sînt pe locul Moldovii — citim în document[1] — de acum înnainte muntenii să nu mai treacă la pădurile Moldovii, dacă n-or îngădui moldovenii că este cu cale; dacă nu le va fi cu voe, să-i oprească afară. Numai cînd să vor pute tocmi cu stăpînii pădurilor, atunce să margă să tae iar nevrîndu să-i îngăduiască, să nu mai margă să tae lemnu din pădurile lor". De fapt, nu e atît o reglementare, cît precizarea unui principiu similar celui ce regenta braniştea: nimeni nu poate tăia fără voia stăpînului pădurii — deci fără înţelegerea prealabilă cu acesta.

Prima reglementare oficială a regimului pădurilor pe teritoriul carpato-danubian este cea din Transilvania, în 1781, urmată de cea din Bucovina, în 1786, apoi de cea din Moldova, în 1792, şi din Muntenia în 1793; în Dobrogea ea are loc abia în 1870. Reglementarea privind pădurile Transilvaniei este opera regimului austriac din timpul împăratului Iosif al II-lea [2]. Dar după

---

[1] Academie, *Documente româneşti*, LXXIV/35 — Slim este un cuvînt de origine tătărască. Vezi Const. C. Giurescu, *Introducere* la *Vita Constantini Cantemyri*, ed. Radu Albala, Bucureşti, 1973 p. XXI.

[2] Încă din 1703 există un plan pentru cercetarea pădurilor din Transilvania de către trimişii împărăteşti din Viena spre a constata componenţa acestor păduri, ce lemn de construcţie şi de foc cuprind, precum şi ce păduri de stejar sînt pentru îngrăşarea

moartea acestuia se edictează, în 1791, legi care prevăd că dreptul de proprietate asupra pădurei aparţine numai moşierilor; ele dau acestora din urmă posibilitatea să revendice pădurile satelor de ţărani [1]. Reglementarea privind pădurile din Bucovina s-a tipărit în nemţeşte şi în româneşte, versiunea română purtînd titlul „Orînduealǎ de pădure" [2]. Are 12 „ponturi" sau capitole; în pontul întîi se prevede „ în ce chip trebuie după rînduială să să ţie pădurile în bună rînduială, să să hăznuiască şi să să tae". Se formulează ideea că „moşinaşul de păduri... e datoriu pe tot anul atîta lemne să taie dentr-însa, pe cîtu pădurea într-un an poate să deae; iară amintrele făcînd, apoi greşeaşte împotriva rînduielii şi aduce pe următorii sau moştenitorii săi la lipsă de lemnu" [3]. *Se introduce aşadar noţiunea de amenajament*, care să garanteze refacerea pădurii, noţiune dezvoltată în pontul doi. În pontul trei sînt înfăţişate soiurile de copaci „şi ce să face" din lemnu lor. Pontul patru: „strîngerea seminţelor de pădure, păstrarea şi semănatul lor". Pontul cinci: necesitatea pădurarilor „buni şi cu ştiinţă". În pontul şase, despre evitarea greşelilor şi primejdiilor: incendiile de păduri, ruperea coajei de pe copaci, dărămatul de frunze la oi şi capre, greblatul muşchiului de pe copaci. Pontul şapte: „poruncă de oprire pentru capre şi oi". Pontul opt: „pentru steclării, băile de fier şi facerea potajului sau fierturile de cenuşe. Pontul nouă: „pentru pădurile tîrgurilor şi... răzăşeşti". Pontul zece: „pentru păduri bisericeşti sau ctitoreşti". Pontul unsprezece: „Pedepse rînduite... pentru stricătorii şi călcătorii de păduri". Pontul doisprezece: „tăetura pădurilor la munţi [4]. Foarte interesante sînt definiţiile pe care le dă „Orîndueala" la diferitele esenţe sau soiuri de copaci, arătînd şi la ce sînt buni. Dăm cîteva exemple: „*Larisul* sau precum unii zicu *sorbul* este cel mai bun soiu de lemnu de munte... dă cel mai bunu lemnu de cherestea, trăieşte mult în apă şi la uscat şi este foarte bunu de tot lucrul de gospodării, de uştori [5], şi de lemnu de ferestrii şi de pari de vie... Acest copaciu dă ceale mai bune catarturi de corăbii care

---

mascurilor (H u r m u z a k i - I o r g a, *Documente*, XV, 2, p. 1498). — Pentru regulamentul turcesc privind pădurile din Dobrogea vezi Vasile Sabău *Evoluţia economiei forestiere în România*, Bucureşti, 1946, p. 285—288.

[1] A. C s e t r i şi S t. I m r e h, *Asupra relaţiilor de proprietate feudală în Ttransilvania (1750—1848)* în *Anuarul Institutului de Istorie din Cluj*, IX (1966), p. 119.

[2] S-a retipărit de G h. T. K i r i l e a n u sub titlul *Cel mai vechi cod silvic românesc. Orîndueala de pădure pentru Bucovina dată de împăratul Iosif al II-lea în 1786*, publicată cu o mică introducere şi un indice de —, Bucureşti, 1908, 56 p. în 8°.

[3] *Idem*, p. 11.

[4] *Idem*, p. 4—5 — Iată cum împarte „Orîndueala" esenţele pădurilor de foioase: „Pădurile cu frunză lată sînt alcătuite de lemnu vîrtosu şi lemnu moale; supt lemnu vîrtos să înţăleage: stăjariul, frasinul, fagul, paltinul, jugastrul, ulmul, mesteacănul şi arinul. Lemnu moale este teiul, plopu negru, plopul, alunul, salcea" (p. 16).

[5] Sic! pentru uşori.

prea bine se plătescu de neguțătorii, cei ce neguțătoresc pe mare“ [1]. *Stejarul* e „de trei fealuri: adecă stăjariul de cîmpu sau văratec, stăjariul de iarnă şi stăjariul pietrosu sau de munte“. Cel dintîi „este pentru bunătatea şi darurile alese ce are... cel mai trainic, atît la treaba oşteneştilor corăbii, cum şi la toate alte zidiri în apă şi pe uscat“ [2]. Ghinda se coace la finele lui octombrie; trebuie strînsă numai „după ce, de coaptă ce este, cade“ [3]. În ce priveşte *frasinul* „pentru bunătatea lui şi de trainic ce este, mai că vine deopotrivă stăjariului. El este bunu la fealiu de fealiu de zidiri pe uscatu şi în apă, dar mai vîrtosu de grinzi şi grindeaiuri este foarte bun... Frunza lui dă o sănătoasă hrană de vite“ [4]. „*Teiul* are frumoasă înălțime... lemnul lui este foarte bunu pentru multe fealuri de vase şi unealte trebuincioase la gospodărie, cum şi pentru săpătorii de icoane şi la lemnu; iar coaja lui cea denlăuntru e bună de funi/i/ sau de papure şi rogojini“ [5]. „*Fagul*... de cherestea nu-i bunu... însă dă cel mai bunu lemnu de arsu şi să poate prea bine lua la lucru rotăresc, la treaba sau lemnu de moară şi la alte vase de lemnu. Cînd lemnul acesta să fie totdeauna în apă, atuncia este foarte trainicu şi să face ca fierul de tare; drept aciasta la lucruri şi zidiri ce să facu ca să steae în ape, la şarampoi cei mai de jos şi la tălpi de lăptoace bine să are... Jiru să strînge la sfîrşitul lui octomvrie şi dintr-însu facu acolo bunu oloiu“ [6]. „*Tisa* care la acea parte de loc să află foarte raru, să numără aşijderea între leamnu de munte. Este peste măsură îndesată şi se potriveşte la floare cu lemnu perjului“ [7]. În sfîrşit, în ce priveşte *plopul negru*, „din toate leamnele cu frunză lată este cel mai prost, fiindcă nice de focu nu-i bun“. Se fac totuşi din el, „covăți, scafe, talgere şi cofe“ [8]. În ce priveşte epoca tăierii lemnului în pădure, „Orîndueala“ precizează că ea este iarna şi anume lemnul pentru cherestea în decembrie şi

[1] *Orînduealǎ*, p. 19 — De fapt, sorbul e altă esență decît laricele. Pentru diferitele specii de arbori şi caracteristicile lor, a se consulta următoarele lucrări: 1) D. Drîmbă *Etude physique et mécanique du bois roumain*, Nancy, 1932, V + 247 p. în 8°; 2) I. Dumitriu—Tătăranu, S. Paşcovschi, Al. Beldie, Z. Spîrchez, *Arbori şi arbuşti forestieri şi ornamentali cultivați în R.P.R.*, Bucureşti, 1960, 811 p. in 8°; 3) Ing. Dr. At. Haralamb, *Cultura speciilor forestiere*, ediția a doua, Bucureşti, 1963, 778 p. in 8°. O serie de informații utile şi la E. A. Bielz, *Handbuch der Landeskunde Siebenbürgen*, Sibiu, 1857, VIII + 613 p. El indică , de pildă, *două* feluri de stejar în Transilvania, şi cinci feluri de tei *(Tilia argentea, parvifolia, grandifolia, cordifolia, obliqua)*.

[5] *Orînduealǎ* p. 16.

[3] *Ibidem.*

[4] *Idem*, p. 17.

[5] *Idem*, p. 18—19.

[6] *Idem*, p. 17.

[7] *Idem*, p. 21.

[8] *Idem*, p. 19.

ianuarie, iar pentru foc şi în februarie [1]. Dacă însă lemnul urmează să fie plutit, atunci el se taie în lunile mai, iunie şi iulie adică atunci cînd e plin de sevă acest lemn trebuie însă şi cojit [2].

În acelaşi an 1786 cînd se dădea „Orîndueala", şi anume prin ordonanţa din 29 aprilie, împăratul Iosif al II-lea înfiinţa „Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina" care grupa toate pădurile mănăstirilor din noua provincie şi urma să fie administrat în mod deosebit [3]. Erau păduri seculare în care molidul ocupa primul lor: 107 973 hectare adică 47,87% din total. Urma bradul cu 58 742 hectare (26,07%), fagul cu 43 244 hectare (19,19%), carpenul cu 6 197 hectare (2,75%) şi stejarul cu 2 704 hectare (1,20%), restul de 2,92% fiind reprezentat de alte esenţe [4]. Fondul a fost gospodărit cu grijă; în 1875 s-a introdus un regulament silvic care se aplica deja din 1872 în Galiţia [5]; s-au înfiinţat ocoale silvice; în 1922, numărul lor se ridica la 32 [6]. În ce priveşte exploatarea pădurilor, ea s-a făcut la început cu ajutorul ferestraelor mişcate de apă; în 1834 erau 29 de asemenea ferestrae [7]. Exploatarea s-a intensificat odată cu înfiinţarea fabricilor de cherestea, cea dintîi fiind aceea a Societăţii pe acţiuni Philip şi Charles Goetz, din Cernăuţi, cu zece gatere [8]. Treptat, societatea a înfiinţat fabrici în alte centre şi anume la Vatra Dornei, Iacobeni, Gura Humorului, Ruşii Moldoviţei şi Brodina [9]. S-a adăogat apoi o nouă societate „Bucovina".

Întrucîtva similară organizării date pădurilor fondului religionar din Bucovina a fost organizarea începînd din 1890, a pădurilor satelor de unde s-au recrutat regimentele grănicereşti imperiale şi anume acelea din regiunea Bistriţa-Năsăud, regiunea Sibiu-Orlat şi din regiunea Banatului. În regiunea Bistriţa-Năsăud, de pildă, pădurile grănicereşti, aparţinînd la 44 de comune aveau o suprafaţă de 147 043,42 hectare [10], ceea ce revine în medie la circa 3 342 hectare de comună. Pînă în 1890 administraţia acestor păduri a fost lăsată pe seama comunelor respective, ceea ce a dus, după afirmaţia unui cunoscător, „la devastarea pădurilor pe scară întinsă" [11]. O lege ungară din

[1] *Orînduială*, p. 12.

[2] *Idem*, p. 146.

[3] Silviu Dimitrovici. *Istoricul şi organizaţia pădurilor Fondului Bisericesc Ortodox-Român din Bucovina*, Cernăuţi, 1922, p. 7—8.

[4] *Idem*, p. 30.

[5] *Idem*, p. 10.

[6] *Idem*, p. 17.

[7] *Idem*, p. 11.

[8] *Idem*, p. 34.

[9] *Ibidem*.

[10] Şt. Demetrescu-Gîrbovi, *Pădurile grănicereşti din judeţul Năsăud*, în *Revista Pădurilor*, LVIII (1936), 2, p. 148.

[11] *Idem*, p. 153.

189 a prevăzut administrarea pădurilor printr-o direcție silvică specială, direcție care s-a păstrat pînă în 1926, cînd a luat ființă o nouă organizare numită *Regna* (= Regimenul de graniță Năsăud) înlocuită ea însăși la 1 octombrie 1933, în urma unei gospodării defectuoase: peste 25 de milioane deficit, prin administrația exercitată de „Casa Autonomă a pădurilor statului"[1]. În ce privește averea comunității grănicerești din Banat, cu sediul în Caransebeș, ea se alcătuia din *păduri*, poieni, pășuni și goluri de munte în întinderea totală de 251 919 de iugăre și dintr-o serie de clădiri și terenuri în Caransebeș, Băile Herculane, Ohaba — Bistra, Teregova, Orșova și Bozovici [2].

În Moldova, la 28 noembrie 1792, voievodul Alexandru Moruzi întărește anaforaua „pentru codru, rădiuri, dumbrăvi și lunci" [3], anafora care este urmată, la 28 noembrie 1794, de un așezămînt intitulat „Ponturile în ce chip s-au hotărît cu sfatul de obște pentru paza dumbrăvilor, a rădiurilor, a luncilor și a codrilor merei" [4]. Pentru justificarea ponturilor" se spune în introducere că din pricină că s-a tăiat fără socoteală, „multe dumbrăvi și păduri și codrii merei au rămas mai cîmpi precum este știut și văzut de toți, că întîi la ținutul Sorocăi au fost niște dumbrăvi ca niște codrii, și acum mai nici se cunosc unde au fost; asemenea și la ținutul Covurluiului, au fost cîțiva codri merei, care era foarte de trebuință; căci cînd era vreo poroncă vrednică de grăbire, ca să se dea din țara aceasta cherestea pentru trebuința Țarigradului sau pe la sarhaturi, acolo se găsia și prea cu înlesnire se pogora la schele, iar acum au rămas cîmp; numai abia se cunosc ciritei; și asemenea au rămas și alte păduri mari și lunci de pe la ținuturi". Așadar, este nevoie să se ia anumite măsuri pentru a se păstra pădurile în ființă. Ponturile, în număr de 6 prevăd mai întîi ca „să fie oprire de a nu să strica rădiurile și dumbrăvile supt niciun feliu de nume, ci stăpînii moșiilor să le apere și să le păzească". Dacă cineva tae lemn de cherestea, sau pari, haraci, bețe pentru cercuri, nuiele, trebuie să dea zeciuială stăpînului pădurii. Dacă însă sătenii taie cherestea pentru a-și face case pe moșia pe care s-au așezat sau pentru biserică, sînt scutiți de zeciuială. Nu se pot tăia „pomi" adică pădureți pentru „lemne de foc sau ori pentru ce trebuință alta." Se pot tăia însă, și fără a se da zeciuială „spini, porumbei, cătini și alți spini." Nimeni n-are voie să bage turma de mascuri la jir sau ghindă fără învoială prealabilă cu stă-

---

[1] Șt. Demetrescu-Gîrbovi, *Pădurile grănicerești din județul Năsăud*, p. 155. Pentru regimul silvic în pădurile grănicerești vezi V. Sabău, *op. cit.*, p. 187—222.

[2] *Ce este comunitatea de avere grănicerească din Caransebeș*, Lugoj, 1944, p. 11— Pădurile propriu-zise ocupă o suprafață de 216 068,24 iugăre *(Ibidem)*.

[3] Academie, manuscrisul românesc 95, f. 91—95 (numerotație veche p. 179—187).

[4] *Idem*, manuscrisul românesc 91, f. 76 v — 77 v (numerotație veche p. 138—140). Vezi și R. Rosetti, *Pămîntul, sătenii și stăpînii în Moldova*, t. 1. *De la origini pînă la Regulamentul Organic*, București, 1907, p. 478—483.

pînul pădurii. Din lemnele luate pentru „arsu în foc" de către săteni şi anume „din copacii ce vor fi căzuţi la pămînt", „să nu se supere cu zăciuială" [1]. Această reglementare care însemna o îngrădire şi o micşorare a vechiului regim privind pădurile, în special în ce priveşte sătenii clăcaşi, este reînnoită la 29 decembrie 1794 [2]. Şi aşezămîntul agrar pe care-l dă acelaşi voievod, la 3/15 ianuarie 1805, în 22 de ponturi, înseamnă o restrîngere a dreptului de folosinţă a sătenilor clăcaşi asupra fîneţelor, păşunilor şi pădurilor [3]. În privinţa acestora din urmă se prevede, prin pontul şase, ca „două care de lemne de foc să aducă pe tot anul la aşezarea stăpînului moşiei fieşte care stătean care va avea carul şi boii săi"; cei ce n-au car şi boi „să nu se supere"; e o obligaţie similară aceleia care exista de multă vreme în Transilvania. Condica de legi a lui Ioan Vodă Caragea (1818) prevede şi ea între obligaţiile clăcaşului, pe aceea de a aduce de Crăciun un car de lemne de la pădure la casa stăpînului moşiei sau în alt loc, la distanţă de maximum şase ceasuri [4], obligaţie mai redusă faţă de aşezămîntul din 1805.

Legea moldoveană din 1843 pentru cruţarea pădurilor a stabilit regulile după care urma să se facă exploatarea pădurilor mănăstireşti, exploatare care pînă atunci era un prilej de abuzuri şi de cîştiguri ilicite. Noile reguli sînt luate în cea mai mare parte, din codul silvic francez [5]. Pădurile mănăstirilor închinate şi neînchinate, reprezentau o suprafaţă considerabilă; în Muntenia ele totalizau 694 525 de pogoane, deci aproape un sfert din totalul de 2 802 977,5 pogoane cît însumau bunurile mănăstireşti [6].

În Ţara Românească, reprezentanţii ţărănimii în Comisia împroprietăririi, la 1848, propuseseră să se dea sătenilor de la munte şi celor cu meşteşug, cîte 8 pogoane şi anume: o jumătate de pogon loc de casă, două pogoane şi jumătate islaz, un pogon şi jumătate loc de arătură, *două pogoane pădure* şi un pogon şi jumătate fîneaţă [7]. Nu s-a ajuns atunci la nici un rezultat, comisia fiind dizolvată chiar de guvernul revoluţionar, dar în 1851, prin măsurile de ordin agrar luate trei ani după revoluţie, s-a admis păşunatul vitelor în păduri

[1] Academie, ms. rom. 95, f. 179—187.

[2] *Idem*, ms. rom. 91, f. 138—141.

[3] Vezi textul aşezămîntului la Radu Rosetti, *Pămîntul, sătenii şi stăpînii în Moldova*, I, Bucureşti, 1907, p. 488—496; pontul VI la p. 492.

[4] *Legiuirea Caragea. Ediţie critică*, Bucureşti, 1955, p. 44; Const. C. Giurescu, *Legiuirea lui Caragea. Un anteproiect necunoscut*, Bucureşti, 1923, p. 55.

[5] Vezi expunerea de motive la Codul Silvic român din 8 aprilie 1910, în *Codul legislaţiei silvice*, ed. cit., vol. I, p. 39.

[6] *Analele statistice*, Bucureşti, 1861, p. 70—71.

[7] Vezi G. Zane, *Texte...*, p. 424.

precum şi luarea de lemne pentru trebuinţele ţăranilor [1]. Dacă din punct de vedere social, aceste măsuri însemnau o îmbunătăţire a situaţiei ţăranilor, sub raportul conservării pădurilor, ele vor avea urmări nefavorabile. Sub Cuza, în timpul guvernului N. Kretzulescu (iunie 1862 — octombrie 1863), se iau măsuri pentru reorganizarea Şcolii de Silvicultură şi se hotărăşte înfiinţarea de pepiniere silvice pe domeniile Statului [2]. Nu se ajunge însă la alcătuirea unui Cod silvic, aşa cum se alcătuise un Cod civil şi un Cod penal. Cu prilejul întocmirii Legii rurale din 1864, printre modificările introduse la Consiliul de Stat, în cele două şedinţe din 11/23 şi 12/24 august 1864, unele sînt favorabile ţărănimii — se scade cuantumul despăgubirii şi se lungeşte termenul de achitare — iar altele proprietarilor — partea expropriată nu poate trece de două treimi din suprafaţa moşiei *dar „pădurile nu intră în această socoteală“* [3]. Prin această ultimă dispoziţie erau avantajaţi în special proprietarii de la munte şi deal, unde pădurile erau mai numeroase. Legea rurală mai prevedea că dreptul la pădure al sătenilor se păstrează neatins timp de 15 ani, după care proprietarii moşiilor vor putea cere eliberarea de această servitute, fie prin bună învoială, fie prin hotărîre judecătorească [4].

În 1872, prin „legea pentru administrarea domeniilor Statului“, serviciul de silvicultură e însărcinat „cu administraţia şi paza pădurilor“ [5]. În anul următor, 1873, ministrul de finanţe Petre Mavrogheni prezintă un proiect de Cod silvic care e votat de Cameră, dar nu şi de Senat [6], aşa încît proiectul cade. Abia în 1881 se va ajunge la realizarea Codului Silvic: votat de Cameră la 16 mai, de Senat la 9 iunie, el va fi promulgat la 19 iunie, tipărit în Monitorul Oficial la 24 iunie şi se va aplica timp de aproape treizeci de ani, pînă în 1910 cînd va fi înlocuit de un nou cod silvic. Prin codul din 1881 se prevedeau amenajamente pentru pădurile ce urmau a fi exploatate; cum

[1] Cu ani înainte, pe cînd era egumen la mănăstirea Gura Motrului, Eufrosin Poteca luase apărarea ţăranilor şi dăduse ordin pădurarilor mănăstirii să-i lase să ia din pădure lemnele de care aveau nevoie pentru casa lor. Cînd subocîrmuitorul plăşii Motrului de Jos pedepseşte cu bătaie pe pădurarii care executaseră ordinul egumenului, Poteca se adresează însuşi domnului arătînd că nu numai după dreptul natural — „omul se naşte gol, are trebuinţă de foc şi de casă“ — dar „şi după documenturile ctitoriești egumenul are drept şi datorie să dea din pădurile mănăstireşti lemn lăcuitorilor la trebuinţă neapărată“ (N. Isar, *Contribuţii privind ideologia social-politică şi cultura din Principatele Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, ms (teză de doctorat), p. 401—402.

[2] Const. C. Giurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, ed. 2, p. 142.

[3] *Acte şi legiuiri...*, seria I, vol. II, p. 855; Const. C. Giurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, ed. 2, p. 279.

[4] Const. C. Giurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, ed. 2, p. 282.

[5] D. R. Rusescu, *op. cit.*, p. 181.

[6] *Idem*, p. 40.

se aplica însă această dispoziţie, se poate vedea din exemplul pădurii Boiştea făcînd parte din complexul Căiuţi ce se întindea pe ambele maluri ale Trotuşului. La cererea proprietarului, Radu Rosetti, se procedează în 1884 la amenajamentul zisei păduri, dosarul păstrîndu-se la Arhivele Statului din Bucureşti [1]. Pădurea, în suprafaţă de 426 de hectare şi 43 de ari dintre care 418 hectare şi 24 ari pădure, iar 8 hectare şi 19 ari poieni, cuprindea „aproape exclusiv" stejar de 65—85 de ani „puţin fag pe poale, alun şi corn puţin în lăstar" [2]. Amenajamentul propus de o comisie de trei specialişti în frunte cu Th. Galleriu, prevedea o exploatare în cinci parcele, fiecare din ele timp de trei ani, aşa încît exploatarea întregii păduri să se întindă în răstimpul 1885—1900 [3]. Dar în concluzie, comisia adaugă: „Avînd în vedere imposibilitatea executării amenajamentelor la particulari de către agenţii Statului, de aceea comisiunea crede a împăca lucrurile, prescriind o revizuire la fiecare trei ani, cînd statul se va convinge prin agenţii săi, pe de o parte, de rezultatele şi reuşita amenajamentului de faţă, iar pe de altă parte despre conformarea proprietarului la regulele de exploatare fixate prin acest amenajament". Trimis la Minister, amenajamentul ajunge în faţa „Consiliului tehnic al pădurilor" care, sub data 21 decembrie 1884, pune următoarea rezoluţie: „Acest project de amenajament se va înapoia spre a se modifica conform avizului cu aceeaşi dată trecut pe coală separată"; şi iscălesc: C. Al. Orescu, B. Pisone, N. R. Danilescu. Apoi, dedesubt: „1886, ianuarie 15. Acest amenajament se anulează, fiind admis cel modificat" iscălesc aceeaşi trei membri ai consiliului [4]. Noul amenajament *nu* figurează la dosar, după cum nu figurează nici „avizul" trecut „pe foae separată". Probabil, proprietarul pădurii nu fusese mulţumit de primul amenajament, din cauza termenului lung de exploatare, ceea ce implică un termen similar pentru încasarea banilor pe lemn. Adevărul este că, la acea dată, ministerul nu dispunea de specialiştii necesari pentru alcătuirea amenajamentelor tuturor pădurilor şi nici de agenţii necesari pentru controlul aplicării acestor amenajamente. Aşa încît aplicarea noului cod silvic a întîmpinat mari greutăţi ani de zile din lipsă de personal.

În Transilvania, se aplica legea ungară din 1879 care prevedea că pădurile statului, ale stabilimentelor publice şi a anumitor societăţi anonime nu puteau fi exploatate decît pe baza unui amenajament, urmărind regenerarea pădurilor. Pădurile particularilor însă, cu excepţia celor de protecţie, nu erau supuse la nici o restricţie, oricare ar fi fost suprafaţa exploatată; ele puteau fi chiar

---

[1] Sub cota *Hotărnicii*, judeţul Bacău, nr. 4, din 1884.

[2] *Idem*, f. 5 v.

[3] *Idem*, f. 16.

[4] *Idem*, f. 18 — Pentru amenajarea pădurilor, a se vedea şi Avram Cristache *Amenajarea pădurilor* în volumul *Aspecte din economia forestieră a Republicii Populare Române*, Bucureşti, 1964, p. 60—70.

defrişate. Păşunatul nu era oprit decît în pădurile de protecţie [1]. În timpul primului război mondial (1914—1918), din cauza exploatării intensive a pădurilor particulare şi a înfiinţării a numeroase gatere, guvernul ungar a dat ordonanţa nr. 3296 din 1918, potrivit căreia nici o pădure nu putea fi exploatată fără o autorizare prealabilă a serviciului forestier, care fixa suprafaţa anuală de exploatat, ţinînd seama de capacitatea de reîmpădurire a părţilor exploatate [2].

Codului silvic din 1881 i se vor aduce unele modificări prin legile din 4 iunie 1892 şi 22 martie 1896; el va fi înlocuit apoi prin Codul silvic din 8 aprilie 1910[3]. Acesta din urmă reprezintă un pas înainte faţă de legislaţia precedentă; totuşi nici el nu supune *aceluiaşi regim* toate pădurile ţării, menţinînd discriminarea faţă de cele mai multe din pădurile particulare. Într-adevăr, articolul 1 al noului cod, din 1910, prevede: „Sînt supuse regimului silvic şi se vor administra conform legii de faţă: a) Pădurile ce aparţin Statului, Domeniului Coroanei, Casei Şcoalelor, Casei Bisericii, judeţelor, comunelor, Eforiei spitalelor civile din Bucureşti şi Epitropiei Sfîntului Spiridon din Iaşi. b) Pădurile aşezămintelor de binefacere, de cultură naţională, ale bisericilor de mir, ale comunităţilor, ale fundaţiunilor publice şi private, ale societăţilor anonime şi ale oricăror persoane juridice. c) Pădurile pe care Statul, instituţiunile, fundaţiunile şi persoanele prevăzute la aliniatele a şi b ale acestui articol le stăpînesc în indiviziune cu asemenea instituţiuni şi persoane sau cu orice alt proprietar particular. d) Pădurile pe care moşnenii sau răzeşii le stăpînesc în devălmăşire. e). Pădurile particulare situate pe vîrfurile, crestele munţilor, precum şi pe dealurile regiunilor muntoase. f) Pădurile particulare zise de protecţie. g) Pădurile sau părţile de pădure a căror menţinere este necesară pentru protejarea malurilor rîurilor ... şi acelea care asigură cursul regulat al apelor şi conservarea izvoarelor. h) Pădurile trebuincioase pentru apărarea teritoriului ţării, a fruntariilor şi a oraşelor“[4]. În ce priveşte pădurile de la şes, ele sînt supuse regimului silvic numai în cazul în care procentul suprafeţei de pădure în regiune este inferior lui 25%. Toate pădurile supuse regimului silvic nu pot fi exploatate decît pe baza unui amenajament sau a unui regulament de exploatare aprobat de forul oficial. Proprietarii sînt obligaţi să consemneze o cauţiune pe seama Ministerului de Agricultură şi Domenii,

[1] D. Drîmbă, *Aperçu...* , p. 15.

[2] *Ibidem.*

[3] E publicat în *Codul legislaţiei silvice*, ed. cit., vol. II, p. 95—140. Ca o completare a Codului silvic se publică în Monitorul Oficial din 12 august 1912 „Condiţiunile generale pentru exploatarea pădurilor statului“, reproduse în *Codul legislaţiei silvice*, ed. cit., p. 375—388.

[4] *Codul legislaţiei silvice*, ed. cit., vol. II, p. 95.

ca garanţie a reîmpăduririi. Defişarea e interzisă, afară de cazuri cu totul excepţionale.

La prima vedere, codul silvic din 1910 pare a lua toate măsurile pentru a asigura o exploatare raţională a pădurilor şi o refacere a pădurilor exploatate. În realitate, el lasă posibilităţi de interpretare şi face o discriminare cu totul nejustificată. De ce se exceptează de la prevederile codului silvic pădurile de la şes şi de pe dealurile care nu aparţin „regiunilor muntoase"? De ce nu se aplică *un regim uniform tuturor pădurilor din ţară*? Clauza cu procentul de 25% poate fi uşor interpretată, deoarece suprafaţa regiunii nu e precis delimitată. Rezultatul acestei discriminări, determinate, după toate probabilităţile, de interesele unor moşieri cu păduri mari în regiunea de şes şi de deal — căci legea vorbeşte numai de „dealurile regiunilor muntoase", nemenţionîndu-se restul dealurilor, adică majoritatea lor — a fost o tăiere masivă a pădurilor de şes şi deal, în special a stejărişurilor şi făgetelor care acopereau dealurile moldovene, oltene şi muntene. Nici clauza cauţiunii depuse la Minister ca garanţie a reîmpăduririi n-a fost, în foarte multe cazuri, eficace. Într-adevăr, totul depindea de cifra fixată pe hectar; dacă această cifră era inferioară *cheltuielilor reale de împădurire*, atunci exploatatorul — de multe ori arendaş sau profesionist al exploatărilor forestiere — prefera să renunţe la cauţiune, deoarece, procedînd astfel, era în cîştig. Ori cauţiunea varia în mod obişnuit între 20—30 lei aur de hectar, în timp ce cheltuielile reale de împădurire se urcau la 80—100 lei aur de hectar[1]. Evident, exploatatorul renunţa bucuros la cauţiune.

După unirea Transilvaniei cu România (1 decembrie 1918), guvernul român a continuat să aplice peste munţi ordonanţa ungară nr. 3296 pînă în 1923 cînd Codul silvic român din 1910 a fost aplicat pe întreg teritoriul României[2].

Pe cînd se pregătea aplicarea decretului de reformă agrară, a apărut în octombrie 1919, programul partidului ţărănesc care prevedea, între altele, „socializarea" pădurilor, minelor şi a petrolului[3]. Programul n-a avut urmări imediate, dar ideea „socializării" adică a naţionalizării marilor bogăţii naţionale a început să circule.

Între 1920 şi 1930 se alcătuiesc o serie de legi în legătură cu pădurea şi corpul silvic, fără însă să se vină cu un nou cod silvic. Din 24 septembrie 1920 este legea pentru înfiinţarea păşunilor comunale, prin care se urmăreşte cruţarea pădurii, utilizîndu-se numai poienile, golurile de munte, adică plaiu-

[1] Dr. Valeriu Dinu, *Der rumänische Wald*, p. 28.

[2] D. Drîmbă, *Apercu...*, p. 15—16.

[3] Aron Petric, *Trăsăturile generale ale dezvoltării României în primul deceniu interbelic*, în *Cumidava*, II (1968), p. 323.

rile şi regiunea de baltă a Dunării şi Prutului[1]. Din 1923 este „Legea de organizare a Corpului silvic — votată de Cameră la 23 mai şi de Senat la 30 mai — care înlocuieşte legea anterioară din 10 septembrie 1920. Noua lege prevede personal silvic superior — inginerii — mediu — conductorii silvici — şi inferior — brigadierii şi pădurarii [2], asigurînd o încadrare corespunzătoare şi permiţînd formarea de personal specializat.

O lege care a însemnat micşorarea fondului forestier a fost aceea din 1 iulie 1924 „pentru satisfacerea trebuinţelor normale în lemn de foc şi de construcţie ale populaţiei rurale din Vechiul Regat, Basarabia şi Bucovina"[3]. Se prevedea *exproprierea* de păduri în scopul mai sus enunţat şi se precizau regulile de expropriere. Regulamentul de aplicare a acestei legi s-a publicat în Monitorul Oficial din 16 aprilie 1925. Nu ştim exact la cît s-a cifrat suprafaţa de pădure expropriată, cert este că fondul forestier a fost amputat iarăşi: pierderea a trebuit să fie considerabilă, ţinînd seamă de faptul că erau *mii de sate* vizate de lege. În 1924 s-au aprobat şi regulamentul serviciului silvic exterior [4], iar în anul următor „Legea privitoare la amnestierea delictelor silvice săvîrşite de locuitorii din ţara moţilor. Erau amnestiate toate delictele săvîrşite între 2 noiembrie 1918 — începutul prăbuşirii monarhiei austro-ungare — şi 31 august 1924, această din urmă dată fiind aceea a comemorării centenarului lui Avram Iancu [5].

În 1930 apar două noi legi: 1) Legea pentru administrarea pădurilor, prevăzînd două mari direcţii în administraţia forestieră: a) Direcţia generală a Casei autonome a pădurilor statului. b) Direcţia regimului forestier care exercită controlul general în ce priveşte aplicarea Codului silvic [6]. Ca urmare se înfiinţează „Casa autonomă a pădurilor Statului" (C.A.P.S.) care este, după avizul Consiliului Legislativ, o regie publică comercială" şi se desfiinţează „Casa Pădurilor" creeată prin Codul silvic din 1910. A doua lege din 1930 este Legea pentru ameliorarea terenurilor degradate, prevăzînd reîmpăduriri şi corijarea torenţilor [7]. Urmează, în 1933, Legea „asupra măsurilor complimentare necesare pentru utilizarea păşunilor comunale provenind din păduri", în legătură aşadar cu legea din 1 iulie 1924 care dispusese exproprierea de

---

[1] Publicat în *Monitorul Oficial* nr. 138 din 1920, republicat în *Codul legilsaţiei silvice*, ed. cit., vol. I, p. 404—431.

[2] *Codul legislaţiei silvice*, ed. cit., vol. I, p. 478—496.

[3] *Idem*, I, p. 565—582.

[4] *Idem*, I, p. 497—534.

[5] Decretul nr. 931 din 10 martie 1925, publicat în *Monitorul oficial* nr. 56 din 11 martie 1925.

[6] Această lege, din 25 aprilie 1930, e republicată în *Codul legislaţiei silvice*, I, p. 670—690.

[7] *Idem*, I, p. 705—728 cf. D. Drîmbă, *Aperçu...*, p. 16—17.

păduri pentru nevoile satelor. Tot din 1933, şi anume din 8 martie, este Legea pentru amenajarea pădurilor Statului din vecinătatea Capitalei. Prin această lege, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor cedează Primăriei Municipiului Bucureşti 300 de hectare din pădurea *Pustnicul* pentru a servi ca loc de „agrement şi recreaţie" a populaţiei Capitalei. Municipiul va construi şosele de acces, restaurant etc. [1] Pădurea de stejar şi tei, plus alte foioase, a devenit un loc obişnuit de recreaţie a bucureştenilor, ca şi pădurea de la Băneasa. Iar în 1935 alte două legi care sînt, în realitate, dezvoltarea şi precizarea alineatelor f, g şi h din articolul 1 al Codului Silvic din 1910. Prima lege e Legea pădurilor de protecţie privind: pădurile necesare pentru a menţine şi fixa solul, pădurile declarate monumente ale naturii, pădurile necesare pentru igienă, estetică, turism, izvoarele de apă minerală în staţiunile balneare, pădurile conţinînd lemn de calitate excepţională rezervat industriei apărării naţionale. A doua lege este aceea privind pădurile necesare apărării naţionale adică pădurile care, prin aşezarea şi întinderea lor, vor avea de jucat un rol în caz de război aşa cum au avut de atîtea ori în trecut.

Schimbările fundamentale, politice, economice şi sociale, intervenite după 23 August 1944, şi-au avut repercusiunea şi în domeniul forestier. Vechiul cod silvic, din 1910 a fost înlocuit prin noul Cod silvic din 29 decembrie 1962 [2]. Mai înainte însă, în 1947, a fost votată legea nr. 204 pentru apărarea patrimoniului forestier[3]. In expunerea de motive a acestei legi se afirma: „În ultimii 25 de ani, procesul distrugerii pădurilor noastre a luat un ritm mai accentuat ..., avem azi peste un milion hectare păduri complet degradate, iar restul produce cantităţi de material lemnos cu totul redus în comparaţie cu pădurile asemănătoare din alte ţări"[4]. Articolul 1 al legii a considerat, drept păduri „toate suprafeţele mai mari de 2 500 metri pătraţi. Iar Constituţia din 13 aprilie 1948 a statuat că toate pădurile sînt proprietate de Stat. Noul cod silvic din 1962 n-a izbutit să oprească însă micşorarea continuă a fondului forestier. De aceea, el a fost înlocuit, în urma iniţiativei Preşedintelui Republicii Socialiste Romînia, Nicolae Ceauşescu, prin legea din aprilie 1976 care adoptă „Programul naţional pentru conservarea şi dezvoltarea fondului forestier în perioada 1976—2010" şi prevede prin articolul 3, „un control riguros şi sistematic asupra executării prevederilor programului".

---

[1] *Idem*, vol. II, Bucureşti, 1935, p. 197—198.

[2] I. Zinveliu, *Legislaţia forestieră în R. S. România*, Bucureşti, 1971, p. 7.

[3] Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 140 din 23 iunie 1947.

[4] I. Zinveliu, *op. cit.*, p. 13.

DESPRE ÎMPĂDURIRI

Primele pepiniere forestiere au fost înființate în 1864, în vremea lui Cuza Vodă

Ideea de împădurire este o idee modernă. În antichitate și în evul mediu, pădurile erau atît de întinse și de numeroase, încît nimănui nu-i trecea prin gînd să replanteze locul de pe care se tăiase pădurea. Ideea dominantă atunci era, dimpotrivă, să se taie pădurea, spre a se face loc de arătură, de fîneață, de vie, livadă sau prisacă. Abia în secolul al XIX-lea a început a se lua măsuri în sensul împăduririi și au avut loc primele plantații în Europa de vest, cea mai cunoscută și cea mai mare fiind aceea din sud-vestul Franței, din regiunea numită Landes; s-au plantat aci, mai bine de un milion de hectare cu pin maritim schimbîndu-se fața regiunii și creîndu-se un adevărat izvor de bogăție[1]. Într-adevăr această pădure dădea anual în 1933, trei milioane metri cubi de lemn — jumătate din întreaga cantitate de lemn ușor a Franței; numai în ferestraiele mecanice lucrau zece mii de muncitori, iar „rășinarii" erau în număr de optsprezece mii"[2].

Nu e de mirare așadar că nu întîlnim la noi pînă în secolul al XIX-lea împăduriri, în sensul de a reface pădurile tăiate. Pădurarii pe care-i găsim amintiți documentar în Transilvania încă din secolul al XII-lea[3], ca și brănișterii de dincoace de Carpați — în Moldova prima mențiune e din secolul

---

[1] Pierre Deffontaines, *L'homme et la forêt*, Paris, 1933, p. 161—162.

[2] *Idem*, p. 162. — A avut loc și în Banat o asemenea operațiune dar la o scară incomparabil mai mică, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, împădurindu-se nisipurile zburătoare ale Deliblatului (Al. Borza, *Vegetația Banatului*, p. 128).

[3] Vezi actul din circa 1169 prin care unei mănăstiri i se întăresc diverse posesiuni și în Transilvania, între care două case de piuari, patru de morari, „cinci case de strungari" și „trei case de pădurari" (*Documente C.*, Veacul XI, XII și XIII, vol. I, București, 1951, d. 5). Vezi și actul din 1181, referitor tot la Transilvania, în care se precizează: „În prediul Tur sînt doi pădurari", arătați pe nume, „În prediul Cheke ... e și ùn pădurar" (*Idem*, p. 8). De asemenea actul din 1231 care specifică: „o pădure cu numele Finteus scoasă de sub atîrnarea cetății Sătmar, împreună cu pămîntul casei paznicului acelei păduri care se află lîngă casa paznicului pădurii noastre cu numele Cherep" (*Idem*, p. 252).

al XIV-lea [1] — aveau ca sarcină numai *paza* pădurii, nu şi refacerea ei. Cunoaştem o acţiune de împădurire pe vremea lui Ştefan cel Mare, dar nu pe locul unor foste păduri, ci pe nişte întinderi de pămînt goale. E vorba de măsura luată de voievod îndată după victoria din Codrul Cozminului; pe prizonerii leşi i-a pus în jug şi a arat cu ei mai multe locuri pe care apoi le-a semănat cu ghindă. Şi aşa — povesteşte Neculce în *O samă de cuvinte* — au crescut „dumbrăvi pentru pomenire ca să nu se mai acolisască [2] de Moldova: *Dumbrava Roşie* la Botăşeni şi *Dumbrava Roşie* la Cotnari şi *Dumbrava Roşie* mai gios de Roman" [3]. Unii se îndoiesc de veracitatea acestei tradiţii; noi socotim însă că nimic nu ne împiedică s-o admitem. Detaliile pe care ni le dă Neculce asupra tratamentului la care erau supuşi acei prizonieri — care, cînd erau loviţi cu bicele se rugau să fie împunşi cu strămurările, iar cînd erau împunşi cu strămurările se rugau să fie loviţi cu bicele — nu par deloc a fi inventate. Dealtfel, tradiţia despre „dumbrăvile roşii" ale lui Ştefan cel Mare nu este transmisă numai de Neculce; o găsim şi în *Descriptio Moldaviae* a lui Dimitrie Cantemir[4]. Tot Cantemir şi tot în Descriptio Moldaviae aminteşte de pădurile plantate pe malul de apus al iazului sau heleşteului de la Orhei[5]. Ştim că acest az a fost făcut de Alexandru Lăpuşneanu şi mărit de către Vasile Lupu[6] şi obiceiul era ca malurile iazurilor să fie întărite cu arbori; e probabil că aşa s-a procedat şi în acest caz care iarăşi, ca şi în cazul dumbrăvilor roşii, nu reprezintă refacerea unei păduri tăiate, ci o nouă plantaţie.

Primele măsuri de împădurire se iau în timpul domniei lui Barbu Ştirbei. Acesta caută în 1852 să fixeze dunele nisipoase de pe moşia sa Băileşti, în Oltenia, prin plantaţii de salcîm şi de plop[7]. Dar o acţiune oficială, de mari proporţii, are loc numai în timpul domniei lui Cuza Vodă. Acesta era adînc impresionat de „jaful continuu practicat în pădurile statului" — expresia îi aparţine[8] — de defrişările masive ce aveau loc, mai ales în regiunea de şes şi deal; la fel era impresionat şi P.S. Aurelian care, în 1862, ocupa postul de şef al diviziunii agriculturii în Ministerul Lucrărilor publice. Se hotărî deci

[1] Vezi documentul din 4 august 1400, de la Alexandru cel Bun, în care se aminteşte de podul „lui Dragomir Brănişteriul" *(Documente A*, Veacurile XIV—XV, p. 10).

[2] Să nu se mai lege!

[3] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ed. cit., p. 12.

[4] *Descriptio Moldaviae*, ed. 1973, p. 111.

[5] *Idem*, p. 79 n. 2.

[6] Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului*, p. 154.

[7] M. Drăcea, *Beiträge sur Kenntniss der Robinie in Rumaenien*, Bucureşti, 1928, p. 7—8.

[8] Se află într-o scrisoare trimisă de Cuza primului ministru C. Bosianu la 11/23 martie 1865 (Academie, *Arhiva Cuza Vodă*, vol. LII; f. 433—440). Încă mai înainte, la 20 noiembrie 1841, C. Sturdza, „ministru şi cavaler" înaintase un raport Sfatului Moldovei în privinţa defrişărilor (Academie, *Ms. românesc* 1034, f. 15—15 v).

pe data de 1 septembrie 1862 — înfiinţarea de pepiniere forestiere [1]. Din motive bugetare, lucrările n-au început însă decît în 1864 [2]. Se înfiinţară atunci cinci pepiniere dintre care trei de cîte o sută de pogoane, în judeţele Brăila, Iaşi şi Ismail, şi două de cîte cincizeci de pogoane în Vlaşca, la Giurgiu şi în Ialomiţa, în Bărăgan. Bugetul era de 160 120 lei din care nu s-a cheltuit însă decît 77 046[3]. În anul al doilea s-a redus bugetul la 40 340 lei, iar în anul al treilea s-a desfiinţat, motivîndu-se — greşit — că e „mai raţional a se introduce la fiecare şcoală primară agricolă" [4]. La 28 noiembrie 1864 se înfiinţase un inspectorat general agricol, cu doi inspectori care, între alte atribuţii, aveau şi pe aceea de a „cerceta tot ce priveşte plantarea cu pădure a locurilor sterpe"; ei urmau, de asemenea, a vizita „odată pe an şcolile de agricultură ... fermele model şi pepinierele forestiere", arătînd cîţi puieţi s-au scos anual pentru plantaţii în ţară [5]. Lipsa de continuitate, de aplicare statornică a planului iiniţial fixat, a făcut însă ca această primă încercare să nu dea rezultatele aşteptate. Problema a fost reluată în 1882 cînd s-a reînscris în buget un fond pentru pepiniere, fond care a mers crescînd, de la 10 000 lei aur în anul bugetar 1882—1883, la 20 000 în 1884—1885, apoi la 30 000 în 1885—1886 pentru a ajunge la 40 000 lei în anul 1886—1887 şi în cel următor[6]. Cînd s-a înfiinţat, prin lege, în 1883, Ministerul agriculturii, industriei, comerţului şi domeniilor, articolul 17 al legii prevedea că „serviciul exterior al pădurilor, compus din inspectori, subinspectori, guarzi generali şi agenţi secundari este însărcinat cu lucrările privitoare la exploatarea, păstrarea şi înmulţirea pădurilor Statului" [7]. Pe de altă parte, legea de organizare a Dobrogei prevedea constituirea de păduri comunale din fondul forestier existent şi înfiinţarea de păduri noi pe terenurile comunale descoperite. În 1884 erau în Dobrogea 11 169 hectare păduri comunale constituite şi trebuiau împădurite 20 075 hectare[8]. Începutul împăduririlor în Dobrogea în primii ani e timid: în 1886 s-au însămînţat doar 161 de hectare şi acelea nu la un loc, într-un singur trup, ci în 22 (douăzeci şi două) de perimetre separate[9]. În anii următori are loc însă o campanie susţinută în urma căreia se plantează pe terenurile nisipoase din Oltenia, în Bărăgan şi în Dobrogea suprafeţe apreciabile. Astfel pe nisipurile zburătoare

---

[1] D. R. Rusescu, *Cestiunea împăduririlor artificiale în România*, Bucureşti, 1906, p. 150.

[2] *Ibidem.*

[3] *Idem*, p. 163; Const. C. Giurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, ediţia a doua, Bucureşti, 1970, p. 142.

[4] D. R. Rusescu, *op. cit.*, p. 164.

[5] *Idem*, p. 162—163.

[6] G. Stănescu, *Cum stăm cu plantaţiile?* în *Revista Pădurilor*, 1887, p. 258.

[7] D. R. Rusescu, *op. cit.*, p. 181.

[8] D. R. Rusescu, *op. cit.*, p. 193.

[9] *Idem*, p. 194.

din Dolj s-au plantat 1 750 de hectare, la Piscul Tunari în răstimpul 1884—1889, şi 750 de hectare la Ciuperceni în răstimpul 1886—1889. În Bărăgan şi anume în judeţele Ialomiţa şi Brăila, s-au împădurit, în timp de cinci ani de zile, pe 14 moşii ale Statului, suprafaţa de 3 850 de hectare, repartizată astfel: În Brăila 600 de hectare la Lacul Sărat, 500 la Berteşti şi 500 la Cioara (Radu Vodă) iar în Ialomiţa cîte 500 de hectare la Jegălia, Berleşti-Popeşti şi Hagieni-Bobul; restul pînă la 3 850 de hectare s-a plantat în trei loturi egale de cîte 250 de hectare la Coşlogeni, Ciocăneşti — Mărgineni şi Colţea[1]. Pînă la 5 octombrie 1895 se plantaseră nisipurile zburătoare pe o suprafaţă de 5 180 de hectare dintre care 5 000 la Ciuperceni şi Piscu Tunari, 150 la Iveşti, în sudul judeţului Tecuci, şi 30 lîngă Constanţa[2]. Dintre speciile plantate, *salcîmul* a dat rezultatele cele mai bune; se pot vedea azi exemplare frumoase ca grosime şi înălţime, atît în Oltenia cît şi în Dobrogea[3]. Acest copac, de origine nord-americană, introdus în Europa la 1601, a ajuns la noi în secolul al XVIII-lea în Transilvania[4], şi poate, chiar în al XVII-lea dincoace de Carpaţi. Numele, judecînd după terminaţie[5], vine de la turci unde el înseamnă „ciorchine"[6]: e vorba de floarea lui. Dar salcîm nu e singurul nume al acestui arbore: în Transilvania i se spune *acaţ*, în Oltenia *mălin* sau *dafin*, ultimul nume fiind întrebuinţat şi pe malul drept al Dunării, în regiunea Vidinului; în Banat, *măgrin* şi *băgrin*, iar în regiunea Aradului, *pănar* şi *rug*[7]. Între Dunăre şi

---

[1] D. R. Rusescu, *op. cit.* p. 223.

[2] *Idem*, p. 222.

[3] În aceste plantaţii oltene din ocolul silvic Calafat, specialiştii au identificat, ca rezultat al adaptării la condiţiile locale, „o varietate nouă de salcîm, cu caracteristici productive şi tehnologice cu 20—35% mai mari decît cele ale salcîmului comun". Noua varietate a fost numită „Oltenia" şi s-au luat măsuri ca să se producă pe o suprafaţă de 16 hectare, seminţe selecţionate în vederea extinderii acestei varietăţi (Petre M. Băcanu, în *România Liberă* din 8 mai 1974 , p. 5).

[4] Salcîmul apare în parcul dendrologic de la Simeria, în secolul al XVIII-lea, pe la 1760.

[5] Compară în *tacîm*, *caldarîm*, avînd aceeaşi origine turcească.

[6] *Dictionnaire Universel Langenscheidt Turc-Francais, Français-Turç* de Dr. H. J. Kornrumpf, f.a., sub „salkim" grappe. Dacă în privinţa etimologiei numelui salcîm , problema e rezolvată, nu acelaşi lucru se poate spune despre detimologia cuvîntului „şleau" care înseamnă „pădure de stejar cu unele foioase" (frasin, tei, carpen etc.). Care e originea acestui cuvînt? Să fie în legătură cu germanicul şledun, şlădun care înseamnă gorun în Transilvania? (Vezi Candrea, *Dicţionarul Cartea Românească*, sub voce). Cu „şleau" = drum nepietruit nu poate fi în legătură. *Dicţionarul limbii române moderne* apropie termenul de germanicul „Schlehe" care înseamnă „corcoduş"; această etimologie mi se pare foarte puţin probabilă.

[7] Ing. At. Haralamb, *Cultura speciilor forestiere*, ediţia a doua, Bucureşti, 1963, p. 722. În legătură cu salcîmul vezi şi D. Drîmbă, *Etude ...*, p. 135—137;, M. Drăcea, *Beiträge zur Kenntniss der Robinie in Rumaenien*, Bucureşti, 1928, IV + 114 p. în 8°.

Mare s-au făcut plantaţii reuşite de salcîm la Cara-Omer, azi Negru-Vodă, lîngă graniţa de sud, şi la Comorova, la nord de Mangalia, unde, alături de salcîm, au reuşit şi alte esenţe, între care şi stejarul brumăriu.

Dar aceste împăduriri nu pot nici pe departe compensa scăderea fondului forestier. Într-un raport din 4 septembrie 1890 al inspectorului silvic C. Al. Orăscu, către ministrul agriculturii, se apreciază această scădere, într-un interval de 35 de ani (1856—1890) la *aproape trei milioane de hectare*[1]. O mare parte de vină în această scădere o au societăţile mari forestiere care nu şi-au îndeplinit obligaţiile contractuale cu privire la împădurire. Legea impunea exploatatorilor de păduri să depună o garanţie că vor reîmpăduri suprafeţele exploatate. Dar cum cheltuielile de reîmpădurire întreceau simţitor garanţia, societăţile, în multe cazuri, renunţau la aceasta din urmă şi locurile unde altădată se înălţaseră păduri mîndre rămîneau golaşe şi, dacă erau pe pante de munte sau deal, se ravinau, devenind improprii oricărui fel de cultură. Un exemplu între multele ce se pot aduce: s-a aprobat în răstimpul 1902—1906 exploatarea prin tăieri rase o nouă păduri de munte care urmau să fie împădurite. Dar din cele 21 745 de hectare şi 59 de ari de pădure nu s-au reîmpădurit pînă la 1 aprilie 1906 decît 867 de hectare şi 45 de ari, dintre care 840 de hectare şi 20 de ari la Tarcău[2]. Să privescă cineva anumite coaste de dealuri şi munte în Vrancea şi va înţelege cum au operat amintitele societăţi — în speţă Forestiera Română, Tişiţa etc. — ajutate de cozile de topor locale.

Reforma agrară consecutivă primului război mondial a însemnat o nouă scădere a fondului forestier al ţării. Deşi asupra cifrei există mari discuţii[3], este sigur însă că un minimum de 110 000 de hectare au fost luate din menţionatul fond ca urmare a reformei amintite[4].

---

[1] Ing. At. Haralamb, *Cultura speciilor forestiere*, ediţia a doua, p. 428—429. În Dobrogea, scăderea fondului forestier în intervalul 1850—1922, a fost de circa 63 000 de hectare, reprezentînd circa 45%. (Ing. dr. Valeriu Dinu, *Problemele forestiere ale Dobrogei*, ms. 1951, p. 14—15). În Transilvania, Banat, Crişana, Maramureş, pădurea a scăzut de la 3 943 348 hectare, cît era în 1885, la 3 282 207 hectare în 1929 deci cu 661 141 de hectare în timp de 44 de ani (Marin Popescu-Spineni, *Pădurea României*, Bucureşti 1938, p. 26). În Basarabia, erau în 1850, 365 150 hectare pădure; în 1929 nu mai rămăseseră, decît 219 193 de hectare, aşadar o scădere de 40% *(Ibidem)*.

[2] *Idem*, p. 239. Profesorul Antonescu, specialist în silvicultură cu studii în Franţa, a povestit studenţilor săi, între care şi Valeriu Dinu, în timpul unei excursii cu trenul forestier, de la Tarcău la Ardeluţa, cum societatea de exploatare forestieră din acea parte, a încercat să-l înşele, prezentîndu-i ca brăduţi tineri prinşi, simple crăcuţe de brad înfipte în pămînt. Faptul, povestit mie de Valeriu Dinu, a avut loc între cele două războaie mondiale.

[3] Dr. Valeriu Dinu, *Der rumänische Wald*, Bucureşti, 1933, p. 29—30. Pentru discuţia însăşi vezi mai sus, p. 112—115.

[4] *Idem*, p. 30.

În urma realizării statelor naţionale unitare, în 1918, — România, Iugoslavia, Cehoslovacia — noile graniţe fixate prin tratatul de la Trianon tăiau bazinele rîurilor în aşa fel încît regiunea muntoasă sau deluroasă era într-un stat, iar cea de şes într-altul. Articolele 292 şi 293 ale tratatului prevedeau modalităţile continuării lucrărilor necesare pentru amenajarea cursurilor de apă, executate înainte de finele lui 1918, fie de stat, fie de sindicatele proprietarilor funciari interesaţi. Se prevedea deci înfiinţarea unei comisii tehnice permanente alcătuite din cîte un reprezentant al statelor interesate şi avînd un preşedinte numit de Consiliul Societăţii Naţiunilor. Comisia s-a constituit şi la una din şedinţele ei, aceea de la Sinaia, din iunie 1935, reprezentantul României, inginerul D. Drîmbă, un remarcabil cunoscător al problemelor silvice, a prezentat o dare de seamă arătînd lucrările efectuate de Statul român în cursul anului 1934. Sub raportul forestier, s-au reîmpădurit, în părţile exploatate din bazinele Tisei, Someşului, Crişurilor, Mureşului, Timişului, Caraşului şi Nerei, o suprafaţă totală de 19 116 hectare pentru care s-au cheltuit lei 18 628 887 sau 574 199 de franci aur. S-au întrebuinţat 64 780 000 de puieţi, 8 136 hectolitri şi 1 341 kilograme de seminţe [1]. S-au reîmpădurit apoi în terenurile degradate (goale) 1 397 de hectare, din care 506 hectare ale statului şi 891 hectare ale particularilor, cheltuindu-se 1 934 000 lei sau 58 517 franci aur [2]. S-au înfiinţat 275 de pepiniere, cu o suprafaţă cultivată de 302, 45 hectare din care 170,20 hectare pentru seminţe şi 132,25 hectare pentru puieţi repicaţi; din aceste pepiniere, 193,96 hectare se datoresc statului, 63,33 hectare prorpietarilor pădurilor administrate de stat, 41,35 hectare particularilor şi 3,81 hectare Camerelor de agricultură. Suma cheltuită: 5 096 840 lei sau 156 825 franci aur. Numărul puieţilor: 71 837 000 dintre care 47 394 000 răşinoase şi 23 443 000 foioase [3]. S-au distribuit gratis 12 000 000 de puieţi pentru reîmpădurirea terenurilor degradate şi crearea de perdele de protecţie. S-au organizat 1 200 de sărbători ale arborelui, cu participarea şcolilor şi a armatei, cînd s-au plantat 2 291 000 de puieţi [4]. În total, s-au cheltuit în 1934 pentru lucrările privind bazinele vizate de tratatul de la Trianon lei 28 833 240 sau 887 173 franci aur [5]. Sumă care reprezintă 65% din totalul cheltuielilor de reîmpădurire în toată ţara. De la înfiinţarea Comisiei prevăzute de tratatul de la Trianon pînă la finele lui 1934 s-au chel-

[1] D. Drîmbă, *Aperçu sur les travaux technico-forestiers exécutés dans les bassins des rivières de la Roumanie transcarpathine*, Bruxelles, 1935, p. 18.

[2] *Idem*, p. 19.

[3] *Idem*, p. 20.

[4] *Idem*, p. 21.

[5] *Ibidem*. — Pentru obligaţiile prevăzute în tratatul de la Trianon vezi şi Pierre Deffontaines, *L'homme et la forêt*, Paris, 1933, p. 168.

tuit pentru diferitele lucrări de reîmpădurire şi de corectare a torenţilor privind bazinele vizate de tratat suma de circa 200 000 000 lei sau 6 153 846 franci aur [1].

În perioada dintre cele două războaie mondiale au început să se facă perdele de protecţie adică fîşii de plantaţii care să constituie o stavilă împotriva vîntului puternic din stepă şi să îmbunătăţească în acelaşi timp microclimatul. Cele mai multe s-au plantat în Bărăgan, apoi de-a lungul „Valului. lui Traian", în sudul Moldovei dintre Prut şi Nistru, precum şi de-a lungul malului de vest al lacului Brateş; cele mai puţine în Dobrogea [2]; aceste perdele s-au dovedit utile, semănăturile din spatele lor dezvoltîndu-se mai bine. Esenţa folosită: în special salcîmul, dar alături de el şi alte foioase. Aceste perdele trebuiesc menţinute; hotărîrea de a le desfiinţa spre a spori terenul agricol, hotărîre luată în 1955 asupra căreia însă din fericire, s-a revenit, nu corespundea intereselor reale şi permanente ale economiei agricole româneşti [3].

Tot din perioada dintre cele două războaie mondiale şi anume din 26 aprilie 1930 este legea „pentru plantarea drumurilor publice, a păşunilor şi hotarelor lor precum şi a locurilor publice" [4]. O asemenea lege se aplicase în Transilvania — legea ungară a drumurilor din 1890, paragraful 134 — plantîndu-se pe marginea drumurilor, de-a lungul lor, fie pomi roditori, fie diferite foioase. Legea din 1930 a contribuit, pe de o parte, la înfrumuseţarea drumurilor, în special în regiunile de cîmpie, pe de altă parte, ca şi perdelele de protecţie, la îmbunătăţirea microclimatului.

O altă lege din acelaşi an 1930, iulie 1, a fost legea pentru ameliorarea terenurilor degradate. Ca o consecinţă a tăierii nechibzuite a pădurilor în secolul ce a precedat, a lipsei de reîmpădurire, a ravinărilor consecutive, a felului greşit în care se făceau ogoarele în unele regiuni de deal, arătîndu-se de-a lungul pantei în loc să se are de-a curmezişul ei, facilitîndu-se în felul acesta alunecarea humusului şi dezgolirea dealului, se ajunsese în 1923, ca din 29 489 200 de hectare, 6 751 457 adică aproape 23% să fie considerat teren necultivabil [5]. Suprafaţa acestui teren necultivabil scade în 1925 la

[1] D. Drîmbă, *Aperçu sur les travaux...* p. 22.

[2] În 1950 existau în Dobrogea doar 786 de hectare de perdele de protecţie, dintre care majoritatea în judeţul Tulcea şi restul în judeţul Constanţa (Ing. Valeriu Dinu, *Problemele forestiere ale Dobrogei*, p. 61—63).

[3] Ca urmare a acestei hotărîri s-au desfiinţat o serie de plantaţii forestiere în Dobrogea, în complexul Carasu, în suprafaţă de circa 3 600 (trei mii şase sute) de hectare, efectuate în 1950, cu cheltuieli mari.

[4] Publicată în *Codul legislaţiei silvice*, editat de V. I. Harnagea şi C. Zotta, I, Rîmnicul Sărat, 1931, p. 692—704.

[5] *Idem*, p. 707. Cifra ni se pare exagerată sau greşită, dat fiind că *numai după doi ani*, adică în 1925, cifra scade la 5 118 486 hectare, prin urmare cu 1 633 001 hectare *mai puţin*.

5 118 456 hectare pentru ca în 1928, adică peste alţi trei ani să ajungă la 4 849 000 hectare [1]. Considerînd exactă această ultimă cifră, înseamnă că terenurile necultivabile, deci degradate, reprezentau încă circa 16,44% din totalul terenului, ceea ce era mult; necesitatea legii se făcea deci simţită.

În anii care au precedat cel de al doilea război mondial a existat o preocupare continuă de a se spori suprafaţa împădurită, antrenîndu-se în această direcţie şi comunele rurale şi urbane [2]. Aşa se explică partea din programul gospodăresc al Ţinutului Dunărea de Jos, din 1939, care prevede crearea de pepiniere şi de păduri comunale [3]. Începutul făcut în acest ţinut a fost extins apoi, prin ministerul de interne, în primăvara anului 1941, la toate judeţele. Intrarea României în război, în vara aceluiaşi an, n-a îngăduit însă, din nefericire, dezvoltarea acestei iniţiative.

Cel de al doilea război mondial şi urmările lui au însemnat nu numai o nouă micşorare a fondului forestier — cifra nu poate fi încă precizată — dar şi o întrerupere a acţiunii de împădurire. Ea a fost reluată însă în 1948 şi continuă de atunci încoace în mod susţinut. Astfel în judeţul Vrancea, în intervalul 1948—1973, s-au replantat 34 000 (treizeci şi patru de mii) de hectare, din care circa 6 000 (şase mii) în terenuri degradate [4]. În 1972 s-au împădurit *în întreaga ţară* 84 400 de hectare, în 1973, 85 490 hectare, iar pentru 1974 au fost prevăzute a se împăduri 87 200 de hectare, dintre care 72 700 hectare în pădurile gospodărite de Ministerul Economiei Forestiere, 11 600 hectare în pădurile comunale şi 2 900 hectare de-a lungul căilor de comunicaţie [5].

[1] Publicată în *Codul legislaţiei silvice*, 1931, p. 707.

[2] În aceşti ani, de pildă, a fost împădurit dealul cel mare din marginea de răsărit a oraşului Bîrlad.

[3] Vezi Const. C. Giurescu, *Ordonanţe şi circulări privind programul gospodăresc al Ţinutului „Dunărea de Jos"*, Bucureşti, 1939, p. 5—7 şi 39—40, vezi şi *Programul gospodăresc al Ţinutului Dunărea de Jos*, Bucureşti, 1939, passim.

[4] Din darea de seamă citită de primul secretar Simion Dobrovici la 27 aprilie 1974, la Focşani, cu prilejul comemorării a 400 de ani de la victoria de la Jilişte a lui Ion Vodă Viteazul. Vezi *Coordonate culturale vrîncene*, Bucureşti, 1974, p. 9. — Avram Cristache, *Refacerea pădurilor* în volumul *Aspecte din economia forestieră a Republicii Populare Române*, Bucureşti, 1964, p. 36 afirmă că în perioada 1949—1959 s-au executat „lucrări de împăduriri pe 870 000 ha".

[5] Inginer Filip Tomulescu, *O acţiune de interes naţional: împăduririle*, în *România Liberă* din 3 mai 1974, p. 1 — Între măsurile preconizate a se realiza sînt şi: 1) Înfiinţarea la Brădet, lîngă Anina, a unei pepiniere de răşinoase „care va produce anual peste cinci milioane de puieţi pentru împădurirea munţilor din această zonă a Banatului" (Petre M. Băcanu, în *România Liberă*, din 28 octombrie 1973, p. 5 2) Plantarea unei păduri de conifere — un milion de puieţi de patru luni — în raza Staţiunii experimentale Ştefăneşti din judeţul Ilfov (*Idem*, în *România Liberă* din 14 noiembrie 1973, p. 5) .

Această acţiune de împădurire, continuată cu energie şi stăruinţă, alături de hotărîrea conducerii superioare de partid şi de stat de a se trece *„pentru prima dată în istoria silviculturii noastre la recoltarea strictă, începînd cu anul 1974, a cotei normale de exploatare şi interzicere a depăşirii acesteia"* [1] sînt de natură să asigure viitorul pădurii româneşti. Această hotărîre, aplicată cu stricteţe, va însemna începutul redresării, după un secol şi un sfert de scădere continuă.

[1] *Ibidem.* Vezi şi Cornelia Simionescu, *Unde şi cum se poate economisi lemnul*, în *România liberă* din 11 iulie 1974, p. 3: „Începînd din acest an, volumul masei lemnoase exploatate va trebui — pentru prima oară în istoria ţării — să se încadreze în coeficientul creşterii naturale a pădurilor".

FABRICI DE PRELUCRAT LEMNUL

Actul naţionalizării industriei, din 11 iunie 1948, înseamnă începutul unei noi ere în domeniul fabricilor de prelucrare a lemnului

ABRICILE DE CHERESTEA. De la micile ferăstraie ale secolelor anterioare, fierăstraie mişcate de puterea apei şi cu unul, doi, maximum trei lucrători — statistica din 1863 indică în Muntenia 608 ferăstraie cu 885 lucrători [1] — se ajunge în a doua jumătate a secolului al XIX-lea la întreprinderi mari, la fabrici cu multe gatere, mişcate de forţa aburului, şi avînd mulţi lucrători. Nu avem informaţii asupra Societăţii pentru exploatarea pădurilor Moldovei pe care o descriere a ţării, din 1835, o arată ca existînd la Galaţi [2], nu ştim ce caracter avea această societate, dacă dispunea de o instalaţie industrială sau era o simplă societate bancară. Statistica sus menţionată arată între cele 608 ferăstraie şi unul acţionat cu vapori [3]. În 1869 se constată, tot la Galaţi, fabrica „Schwab et Prawatke", avînd două motoare cu aburi şi douăzeci de maşini. Instalată în partea de jos a oraşului, executa lucrări de tîmplărie, dulgherie şi strungărie [4]. Cea mai mare întreprindere de prelucrat lemnul, mai exact fabrică de cherestea din Galaţi, este însă „Goetz" întemeiată în 1872. Ea are o dezvoltare ascendentă: de la 380 693 de metri cubi de cherestea în anul bugetar 1890—1891, ajunge la 561 201 metri cubi în 1900 — 1901 şi la 1 142 628 metri cubi în 1913—1914 [5]. Numărul lucrătorilor creşte în proporţie, ajungînd la începutul lui 1914 la 1 200. Lucrau în condiţii grele, ziua de muncă fiind în 1891 de 11 ceasuri, chiar şi pentru schimbul de noapte [6], iar plata modică. De aceea au izbucnit greve, una la 24 august 1892, alta la

[1] *Analele statistice*, IV (1863), p. 100—101.

[2] C. Şerban, *Călătorie de studii în U.R.S.S.*, în *Studii*, 20 (1967), 6, p. 1210.

[3] *Analele statistice*, IV (1863), p. 101.

[4] *Calendarul gălăţenilor pe anul 1870*, p. 67; Gh. Zane, *Industria din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Bucureşti, 1970, p. 147—148.

[5] Paul Păltănea, *Istoria Galaţilor*, ms. p. 941—942.

[6] *Idem*, p. 983.

13 ianuarie 1914, ambele încununate de succes [1]. Izbucnind primul război mondial şi exportul scăzînd vertical, numărul lucrătorilor scade şi el la fel, ajungînd în februarie 1915 la numai 150 [2]. Concernul Goetz, în afara de fabrica din Galaţi şi de cea din Cernăuţi, amintită anterior, mai face una la Nehoi (judeţul Buzău) după ce achiziţionează, în condiţii de necrezut — un leu copacul [3] — dreptul de exploatare a imenselor păduri ale domeniului Maican, ce se întindeau între rîul Bîsca Rusilii (afluent al Buzăului) şi vechea graniţă.

La Galaţi, în cartierul Bădălan, mai funcţionează, începînd din 1892, fabrica de cherestea „Furnica" a lui B. Naftalisohn. Neputînd lupta cu concurenţa întreprinderii Goetz, mult mai puternică, este nevoită să lichideze în 1903 [4].

O dată dat impulsul prin întreprinderea cea mare din Galaţi, iau naştere fabrici de cherestea şi în alte părţi. A doua, în ordine cronologică, în vechiul regat, este cea din Brezoi, la confluenţa Lotrului cu Oltul. În bazinul Lotrului erau peste 200 000 de hectare păduri, bradul, molidul şi fagul fiind esenţele predominante[5]. Prima menţiune documentară despre un joagăr sau ferăstrău la Brezoi e din 1819: joagărul diaconului Socol[6]. De la 1840 joagărele se înmulţesc şi totdeodată aflăm că se aduc prin plutire pe Lotru buşteni de la Voineasa [7]. În 1873, Carol Novac, ceh de fel, stabilit din 1864 la Brezoi, unde achiziţionase mai întîi patru joagăre şi construise alte şase, face o fabrică de cherestea, cu o maşină cu aburi care acţiona două „juguri", fiecare jug avînd între 10 şi 20 de pînze de ferăstrău; numărul pînzelor care lucrau era în raport cu cantitatea de cherestea ce trebuia livrată[8]. Novac era un spirit întreprinzător: în 1868 face mai multe bărci mari pe care le duce pe Olt pînă la Rîureni unde încarcă sare de la Ocnele Mari şi o transportă la Turnu Măgurele[9], repetînd procedeul cu „năvrăţile" din secolul al XVII-lea. În 1877 [10], la începutul războiului pentru independenţă, la Brezoi s-au construit, lucrîndu-se zi şi noapte, pontoanele pe care s-a aşezat podul pentru trecerea Dunării, la Siliştioara [11]. După moartea lui Novac, în 1881, fabrica sa trece succesiv,

---

[1] Paul Păltănea, *Istoria Galaţilor*, ms., p. 996 şi 1039.

[2] *Idem*, p. 942.

[3] Const. C. Giurescu, *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii româneşti în secolele XV—începutul secolului XIX*, Bucureşti, 1973, p. 154.

[4] Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 943.

[5] Petre Bardaşu, *Din istoricul exploatărilor forestiere de pe Valea Lotrului*, în *Studii vîlcene*, R. Vîlcii, 1971, p. 19.

[6] Petre Bardaşu şi Gh. Simeanu, *Brezoi 1873—1973. 100 de ani de industrie forestieră*, Rîmnicu Vîlcea, 1973, p. 25.

[7] *Ibidem*.

[8] *Idem*, p. 29—30.

[9] *Idem*, p. 29.

[10] Const. C. Giurescu, *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii româneşti...*, p. 103—104.

[11] Petre Bărdaşu şi Gh. Simeanu, *op. cit.*, p. 30.

prin cumpărătoare, la doi patroni — italianul G. Stagni, din Triest, şi Iacob Guttman din Budapesta — care o măresc; ultimul o transformă, în 1901, în „Societatea anonimă pentru exploatarea de păduri *Lotru*“, cu un capital de 1 800 000 lei aur[1]. Din această vreme datează aşezarea de transilvăneni, italieni şi germani în Brezoi. Potrivit recensămîntului din 1899, erau în această localitate 805 cetăţeni români, 285 austro-ungari, 115 italieni şi 4 germani[2]. Şi în satele Voineasa şi Ciunget se stabilesc italieni şi germani[3]. Societatea Lotru face la Brezoi o fabrică modernă avînd 12 gatere şi 7 circulare, alimentate electric, apoi ateliere şi un funicular de 4 kilometri. Lucrau zilnic 766 de lucrători care, în 1908, ajung la numărul de 1 344. Societatea deschide depozite de cherestea la Rîmnicu Vîlcea, Drăgăşani, Craiova, Slatina, Ruşii de Vedea şi Alexandria[4]. Cheresteaua fiind cerută în canităţi tot mai mari, în interior, dar mai ales pentru export, iau naştere aci, la Brezoi, după 1900, şi alte societăţi. În 1904 se creează de către români şi francezi Societatea pentru exploatarea de păduri *Oltul*. Ea transporta buştenii sub formă de plute pe Olt la gaterele pe care le înfiinţase la Slatina, la Stoeneşti (judeţul Romanaţi) şi la Turnu-Măgurele. Lucrau în medie 400 de lucrători plus 150 folosiţi numai cîte 5 luni pentru plutele de pe Olt[5]. În 1909 se înfiinţează o nouă societate forestieră „*Vasilatul*“ de către doi întreprinzători, Mateescu şi Ghiţescu, care cumpăraseră de la moşneni dreptul de a exploata pădurile de pe Valea Vasilatului. Societatea îşi construieşte o cale ferată forestieră de-a lungul Lotrului şi Vasilatului şi o fabrică de cherestea, cu şase gatere, ateliere şi o moară, acţionate de o maşină de 250 de cai putere, la gura Lotrului[6].

Situaţia muncitorilor din aceste societăţi forestiere e însă grea. Schimbul e de 12 ore, ziua şi noaptea, salariile sînt foarte mici, nici o preocupare de îmbunătăţire, singurul ţel fiind beneficiul maxim. „Fabricile acestea — citim în *Poporul Muncitor* din 29 mai 1911 — sînt ocnele moderne ale munţilor noştri“.[7]

Şi în judeţul Neamţului, cu întinsele sale păduri, iau naştere o serie de societăţi forestiere, cu fabrici pentru producţia de cherestea. Citäm astfel societăţile „*Moldova*“, „*Bistriţa*“, „*Dorna*“, „*Pîngăraţi*“[8]. În 1895 lucrau în acest judeţ peste 1 500 lucrători la fabricile şi ferăstraiele de cherestea[9].

---

[1] Petre Bărdaşu şi Gh. Simeanu, *op. cit.*, p. 33—34.
[2] *Idem*, p. 23—24.
[3] Pierre Deffontaines, *op. cit.*, p. 104.
[4] P. Bardaşu şi Gh. Simeanu, op. cit. p. 34—35.
[5] *Idem*, p. 37.
[6] *Idem*, p. 37.
[7] *Idem*, p. 47.
[8] I. Vlăduţiu, *Etnografia Văii Bistriţa*, p. 249.
[9] *Ibidem*.

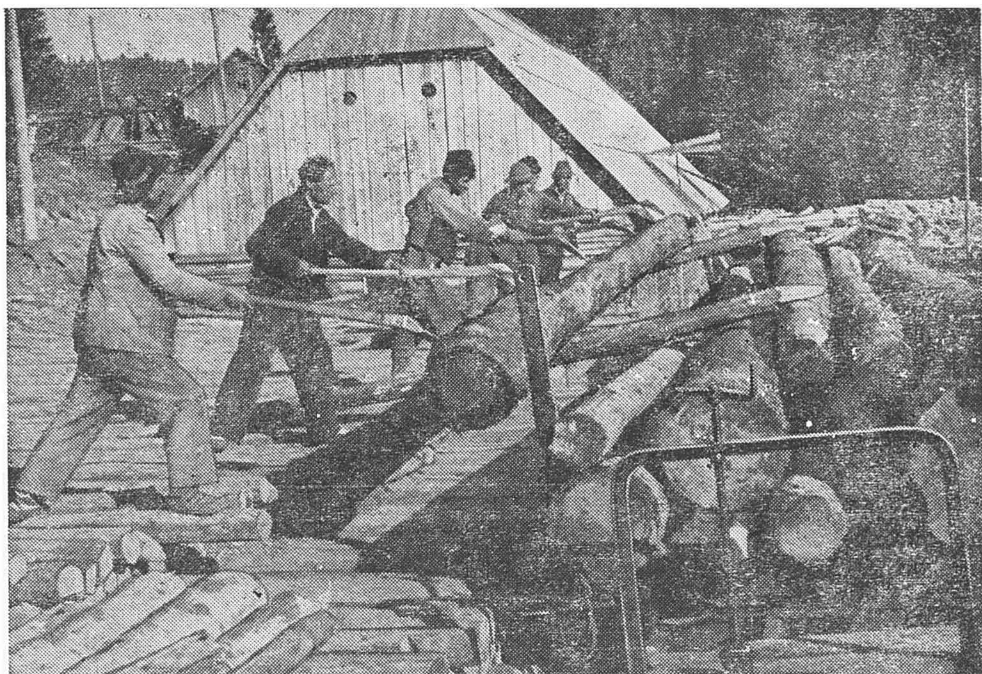

Fig. 26 — Țapinari încărcînd un vagon — platformă cu bușteni, 1958
(Foto ing. Paul Decei)

În județul Suceava existau în 1892 șaptesprezece ferăstraie mecanice, avînd aproape 2 500 de lucrători[1].

În județul Putna se constituie societatea „*Tișița*" pentru exploatarea pădurilor vrîncene, iar în județul Prahova societatea „*Drajna*" pentru exploatarea celor de pe valea Teleajenului și Telejenelului. Societatea construiește o fabrică importantă de cherestea la Măneciu-Ungureni și o cale ferată forestieră mergînd pe ambele văi pînă la vechea graniță. În județul Argeș exista, înainte de primul război mondial, Societatea anonimă pentru exploatarea pădurilor și industria lemnului „*Argeș*", cu sediul în Curtea de Argeș, avînd o forță motrice de 575 cai vapori și o producție anuală de 2 801 523 lei aur[2]. Prin lucrătorii italieni, întrebuințați în exploatările din Transilvania, Moldova, Muntenia și Oltenia se introduce o unealtă nouă, *țapina* — o coadă de lemn, ceva mai lungă decît a toporului, terminată printr-un cioc ascuțit de fier care se înfige în trunchiul sau butucul tăiat, spre a-l mîna sau roti[3] (Vezi fig. 26).

---

[1] Gh. Zane, *Industria din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, București, 1970, p. 147.

[2] Em. Răcilă, *Exploatarea regiunii de munte și de deal în timpul ocupației germane 1916—1918* ms. 1974.

[3] V. Arvinte, *Terminologia exploatării lemnului și a plutăritului*, p. 29—36 (Extras din *Studii și cercetări științifice*, VIII, 1957); I. Vlăduțiu, *Etnografia românească*, p. 300.

Totdeodată se introduc şi unele expresii noi în legătură cu corhănitul lemnelor şi cu trimiterea lor pe jilipuri sau uluce. Astfel sînt: *volta* pentru sucirea trunchiului în jurul axei longitudinale; *marina* pentru tragerea într-o parte a trunchiului de la capătul gros la vale, printr-o rotaţie; *varda*, semnalul celor din partea superioară a jilipului către cei din partea inferioară a lui că începe trimiterea buştenilor pe jilip; *garga*, semnalul celor din partea inferioară a jilipului că sînt gata să primească buştenii[1]. S-au mai introdus şi alte expresii, de origine germană sau săsească [2].

În timpul ocupaţiei din 1917—1918, germanii au exploatat intens pădurile, tăind cît puteau şi la Brezoi şi la Nehoi şi în Prahova; lucrătorii erau recrutaţi în majoritate dintre prizonierii de război ruşi şi italieni. S-a aplicat cu stricteţe directiva formulată in august 1917 de către mareşalul von Mackensen, comandantul suprem al trupelor de ocupaţie, directivă care suna: „Problema principală a Administraţiei militare în România constă în utilizarea economică maximă a teritoriului administrat în profitul Germaniei" [3].

După realizarea statului naţional unitar, societăţile de exploatare forestieră cunosc o nouă dezvoltare. În 1920, „Lotrul", „Oltul", „Societatea anonimă română pentru industria forestieră" şi alţi acţionari, inclusiv „Petroşani" şi „Banca Românească", formează „Societatea anonimă română pentru industria de păduri — *Carpatina*", cu un capital de 100 milioane lei[4].Cu tot incendiul care, în 1921, distruge fabrica sa de cherestea din Brezoi — pentru care primeşte însă 30 de milioane de la societăţile de asigurări [5] — treburile „Carpatinei" merg înfloritor, cu beneficii mari, care îi permit, pe lîngă dividendele împărţite acţionarilor, să facă, în 1925, şi unele investiţii sociale şi culturale în folosul muncitorilor [6]. În acest ultim an, „Carpatina" produce 186 952 de metri cubi cherestea de brad şi 12 906 cherestea de fag, dintre care la Brezoi 104 311 metri cubi; se exportă 35 809 metri cubi în Bulgaria, Ungaria, Palestina, Cipru, Grecia, Siria, Egipt, Franţa, Anglia şi Germania [7]. În 1926, capitalul societăţii ajunge la 126 075 000 lei, controlul asupra ei exercitîndu-se de către baronul Groedel din Budapesta, deţinătorul majorităţii acţiunilor.

[1] *Idem*; M. Sadoveanu, *Năcazuri ale păstrăvilor şi păstrăvarilor*, în volumul *Istorisiri din Ardeal*, Bucureşti, 1972, p. 169—176.

[2] V. Arvinte, *op. cit.*, p. 36—50, passim; I. Vlăduţiu, *op. cit.*, p. 300.

[3] Em. Răcilă, *op. cit.* E interesant de semnalat că şi în timpul ocupaţiei austriece din 1854—1857, s-a luat lemn şi anume fără plată, din pădurile mănăstireşti (L. Boicu, *Austria şi Principatele române în vremea războiului Crimeii*, Bucureşti, 1972, p. 160)..

[4] P. Bărdaşu şi Gh. Simeanu, *op. cit.*, p. 38.

[5] *Ibidem.*

[6] P. Bărdaşu, *Din istoricul exploatărilor forestiere.*

[7] P. Bărdaşu şi Gh. Simeanu, *op. cit.*, p. 40—41.

Dar din cauza crizei din 1930—1933, producţia scade pînă la 65 958 metri cubi, pentru a se ridica apoi, în 1935, la 110 417 metri cubi[1]. În 1938, Groedel, presimţind evenimentele — al doilea război mondial şi urmările lui — vinde acţiunile sale trustului „Holding international du Bois" din Monaco[2]. În acelaşi an, societatea „Vasilatul" care nu a făcut parte din „Carpatina", e închiriată firmei „Namax" din Palestina[3].

În 1939, industria de prelucrare a lemnului reprezenta aproximativ 8,6% din forţa instalată în industrie, ocupînd, sub acest raport, locul al cincilea pe ţară; utiliza aproximativ 15% din totalul muncitorilor, fiind pe locul al treilea, iar sub raportul investiţiilor, pe locul al şaptelea.

Îndată după instalarea dictaturii antonesciene, la 4 decembrie 1940, s-a semnat la Berlin un aşa-zis acord prin care România urma să-şi sporească producţia agricolă şi forestieră în vederea exportului spre Germania [4]. Lemnul nostru, ca şi grînele noastre, ca şi petrolul nostru trebuiau să ia calea Reichului spre a întări maşina de război germană. Se exportă lemn într-adevăr, dar nu în măsura în care doreau hitleriştii.

În timpul celui de al doilea război mondial, situaţia muncitorilor din exploatările forestiere devine tot mai grea din cauza inflaţiei faţă de care salariile rămîn cu mult în urmă [5]. Astfel, la Brezoi, din 1941 pînă în 1942 preţul la mălai creşte cu 65%, la făină cu aproape 40%, la brînză cu 90%; o pereche de bocanci ajunge la 2 500 de lei faţă de salariul lunar de 2 900 lei al unui muncitor [6].

Dacă ar fi să caracterizăm industria forestieră pînă în 1944, am sublinia faptul că exploatarea *răşinoaselor* era preocuparea de căpetenie. Din gaterele existente doar 2,3% erau pentru fag [7], deşi fagul reprezenta 34% din foioase, care, la rîndu-le însumau 76% din pădurile ţării. Existau în 1944 peste 500 de fabrici de cherestea, cu circa 1 400 de gatere în funcţiune; din acestea 1 300 tăiau numai răşinoase [8]. Fagul se întrebuinţa mult ca *lemn de foc* ceea ce constituia o risipă inadmisibilă. Dealtfel, în general, se făcea risipă de lemn; s-a calculat că ea reprezenta „peste 22% din volumul de masă lemnoasă exploatată" [9]. Faptul cel mai grav însă era că se depăşea în exploatare *cota*

[1] P. Bărdaşu şi Gh. Simeanu, *op. cit.*, p. 41.
[2] *Idem*, p. 42.
[3] *Ibidem*.
[4] Ing. Mihai Suder, *Economia forestieră în România*, Bucureşti, 1967, p. 7.
[5] Dr. Gheorghe Zaharia, *6 septembrie 1940 — 23 august 1944. Anii cei mai întunecaţi*, în *Magazin istoric*, VIII (1974), 7, p. 24.
[6] *Idem*, p. 54.
[7] Ing. Mihai Suder. *Economia forestieră în România*, Bucureşti, 1967, p. 8.
[8] *Ibidem*.
[9] *Ibidem*.

Fig. 27 — Tăiere rasă de molid, cu ajutorul ferăstrăului mecanic cu motor, jud. Suceava, 1957
(Foto Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice)

anuală pe care putea s-o dea pădurea noastră. Cu alte cuvinte micşoram în fiecare an *fondul* forestier, tăind mai mult decît era cu putinţă. O asemenea gospodărie — mai exact lipsă de gospodărie sau, şi mai bine, „gospodărie de jaf" („Raubwirtschaft") era rezultatul dorinţei nelimitate de cîştig a societăţilor forestiere pentru care viitorul pădurii româneşti nu interesa; interesa doar beneficiul *imediat*, cît mai mare cu putinţă [1]. Dealtfel, producţia de cherestea nu era propriu-zis o producţie industrială de transformare a lemnului, ci o pseudoproducţie industrială, un mijloc comod de a vinde rapid substanţa însăşi a pădurii de răşinoase [2].

Actul naţionalizării industriei, din 11 iunie 1948, înseamnă începutul unei noi ere şi în acest domeniu al fabricilor de prelucrare a lemnului. Sub raportul uman, situaţia muncitorilor forestieri se îmbunătăţeşte considerabil: au cabane-dormitoare, cu paturi, li se pregăteşte mîncare caldă, timpul de muncă e scurtat, munca devine mai puţin dură prin introducerea tehnicii moderne. Ferăstraiele portative mecanice, mişcate printr-un motor, transformă operaţia tăierii trunchiurilor de copaci într-o operaţie mult mai uşoară, necesitînd un efort fizic redus (vezi fig. 27). În genere, procesul de mecanizare creşte la diversele operaţii; se introduc funiculare pentru transportul buştenilor, de asemenea autocamioane şi tractoare. Rezultatul e o producţie

[1] Vezi mai sus, p. 119.

[2] Vezi, în privinţa aceasta, şi M. Manoilescu, *Silvicultura şi tehnica*, Bucureşti, 1922, p. 15.

sporită. La Brezoi, de pildă, faţă de 1960 producţia a crescut în 1965 cu 131% , iar în 1970 cu 245% [1]. Productivitatea muncii a sporit în consecinţă: dacă în 1960 ea era de 21 500 lei pe cap de lucrător, ea ajunge la 26 900 în 1965 şi la 51 000 în 1970 [2], saltul cel mare explicîndu-se atît prin introducerea tehnicii moderne, cît şi printr-o mai bună organizare. O preocupare permanentă este creşterea indicelui de utilizare a masei lemnoase. La fag, de la 46,1% în 1960 se trece la 63,02% în 1965 şi la 66,3% în 1970, iar la răşinoase de la 88,8% în 1960 la 90,3% în 1965 şi la 96,1% în 1970 [3]. În paralel, s-a urmărit o valorificare cît mai ridicată a masei lemnoase; dacă dintr-un metru cub se obţineau în 1960 produse de 195 de lei, în 1973 se obţin de 335 de lei [4].

S-au construit numeroase drumuri forestiere, deoarece în 1944 multe masive păduroase erau inaccesibile; s-a dat chiar cifra de peste 50% [5]. S-au construit şi căi ferate forestiere cum a fost aceea de pe valea Lotrului, de la Brezoi la Voineasa, şi pe afluenţii Lotrului sau calea ferată cu ecartament normal, de pe Valea Milcovului de la Odobeşti în sus. Odată cu construirea căii ferate forestiere, încetează plutăritul pe Lotru şi Olt, după cum va înceta şi plutăritul pe Bistriţa, în aval de hidrocentrala de la Bicaz, şi pe Siret. Dealtfel, plutăritul nu e indicat deloc pentru lemnul de fag iar pentru răşinoase el scade calitatea lemnului (vezi şi fig. 28). La rîndul lor, căile ferate forestiere vor fi înlocuite, în multe regiuni, în ultimul deceniu, prin transportul cu autocamioane şi tractoare, acesta dovedindu-se mai economic. În 1966 s-au construit 1 700 kilometri de drumuri forestiere, totalul acestora pe întreaga ţară ridicîndu-se la peste 17 000 de kilometri [6]. S-au făcut progrese mari sub raportul împăduririlor, pe locul pădururilor exploatate cît şi pe o seamă de terenuri degradate. Între 1948 şi 1966 s-au împădurit circa 1 400 000 de hectare, potrivit datelor oficiale [7]; plantaţiile de plopi euramericani, cu creştere rapidă totalizau, în 1966, circa 58 000 de hectare [8].

S-au înfiinţat o serie întreagă de combinate de exploatare şi industrializare a lemnului, cum e cel de la Blaj, de la Sighet, de la Turnu Severin, de la Bucureşti-Pipera, de la Suceava etc.; s-au mărit cele existente. În 1966 erau în funcţiune 19 (nouăsprezece) mari combinate pentru industria lemnului, producînd în afară de cherestea şi parchete, plăci fibrolemnoase,

---

[1] P. Bărdaşu şi Gh. Simeanu, *op. cit.*, p. 63.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*
[5] Ing. M. Suder, *op. cit.*, p. 7.
[6] *Idem*, p. 23.
[7] *Idem*, p. 12. Alte date oficiale (vezi mai sus p. 117) dau cifre de 1 300 000 ha.
[8] *Ibidem.*

Fig. 28 — Plutit sălbatic de buşteni pe valea Sebeşului, jud. Hunedoara, 1961
(Foto ing. Paul Decei)

plăci aglomerate, placaj, furnir, mobilă etc. [1]. Într-o seamă de judeţe, industria forestieră ocupă un loc însemnat. Astfel, în judeţul Bistriţa-Năsăud, în 1967, exploatarea şi prelucrarea lemnului reprezenta 43,9% din industria judeţului, respectiv 2% din ramură pe ţară; adăugînd industria celulozei şi a hîrtiei, cu 5,7% ajungem la un total de 49,6%, deci aproape jumătate din întreaga industrie a judeţului [2]. În judeţul Suceava cifrele sînt de 37,1%, respectiv 9,7%; împreună cu industria celulozei şi hîrtiei de 11%, obţinem un total de 48,1% din totalul industriei judeţului [3]; în judeţul Harghita, cifra este de 38,2% [4]; în Neamţ de 19,1% din care industria celulozei şi hîrtiei reprezintă 3,7% [5] iar în Vrancea de 17,5% [6]. S-au produs în 1966 trei milioane de metri cubi răşinoase [7]. Faţă de marele avînt luat de industria de prelucrare a lemnului, o singură deficienţă: s-a continuat cu depăşirea

[1] Combinatele sînt situate la Bacău, Blaj, Brăila, Brezoi, Comăneşti, Gălăuţaş, Gherla, Gugeşti, Măneciu-Ungureni, Nehoiu, Piatra Neamţ, Pipera-Bucureşti, Piteşti, Reghin, Rîmnicu Vilcea, Sighet, Suceava, Tîrgu-Jiu, Turnu-Severin.

[2] *Judeţele României socialiste*, Bucureşti, 1969, p. 117.

[3] *Idem*, p. 463.

[4] *Idem*, p. 279.

[5] *Idem*, p. 384.

[6] *Idem*, p. 541.

[7] Ing. Mihai Suder, *op. cit.*, p. 37.

cotei anuale de tăiere pînă în anul 1974 cînd, în urma ordinului categoric al conducerii de partid şi de stat, *pentru prima oară în ultimul secol, s-a enunţat şi urmărit echilibrul între ce poate da pădurea şi ce se taie.* E o hotărîre epocală; de aplicarea ei strictă de aci înainte depinde dezvoltarea favorabilă a pădurii româneşti [1].

FABRICILE DE HÎRTIE ŞI MUCAVA. Nu putem lua în considerare întreprinderile din secolele XVI—XVIII în Transilvania sau cele din secolele XVII—XVIII în Muntenia deoarece acestea utilizau ca materie primă cîrpele de cînepă, in şi bumbac, iar nu lemnul. Ne vom referi deci numai la fabricile din secolele XIX—XX care utilizează lemnul. În „Descrierea Transilvaniei" din 1857, E. A. Bielz arată că existau atunci 14 „fabrici de hîrtie" şi „mori de hîrtie" dintre care două cu maşini pentru hîrtie continuă („endloses Papier") la Orlat şi Cîrţa de Sus şi douăsprezece pentru hîrtie de mînă şi de maşină („Hand-und Schöpfpapier"). Nu se precizează care din ele utilizau lemnul, bănuim însă că erau cele din Sibiu, Braşov, Cluj şi Făgăraş [2]. În acest an 1857 se înfiinţează două fabrici moderne: una la *Petreşti*, înfiinţată de către comercianţii din Sibiu şi preluată în 1871 de capitaliştii austrieci [3], alta la *Zărneşti* înfiinţată de către românii din Braşov. Aceasta a utilizat la început ca materie primă tot cîrpele, apoi, din 1864, s-au adăugat paiele, iar din 1872 lemnul, instalîndu-se primul defibrator, după care au urmat, în 1880, altele două [4]. În „Gazeta Transilvaniei" [5] se dau informaţii despre fabrica de la Zărneşti care are maşini aduse din Belgia. În ziarele din Bucureşti se arată că „fabrica cea nouă de hîrtie mehanică din Zărneşti ... se recomandă cu tot felul de hîrtie de tipar şi de scris, albă şi vînătă, cu preţuri cumpătate". Depozitul fabricii e la Braşov [6]. În *Gazeta de Moldavia* apar două anunţuri: fabrica are de vînzare orice fel de hîrtie, cu preţuri „cît se poate de ieftine" [7] şi la Iaşi s-a deschis un depozit al fabricii [8]. În sfîrşit, *Telegraful Român* din Sibiu subliniază că la Zărneşti şi-a început activitatea fabrica de hîrtie într-o „zidire foarte măreaţă" , cu o maşină adusă din Anglia [9].

În 1881, ianuarie 17, se promulgă legea de încurajare a industriei hîrtiei şi în acelaşi an se hotărăşte înfiinţarea fabricii de hîrtie „Letea" din judeţul

[1] Vezi mai sus, p. 147.
[2] E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 290.
[3] *Istoria României în date*, Bucureşti, 1971, p. 202.
[4] Al. Bunescu, *Industria hîrtiei şi industria grafică*, în *Enciclopedia României*, III, p. 943—944.
[5] Anul XX (1857), p. 354.
[6] *Anunţătorul Român*, IV (1857), nr. 87, p. 4 şi *Românul*, I (1857), nr. 35, p. 4.
[7] Anul XXIX (1857), p. 356.
[8] Anul XXX (1858), p. 296.
[9] Anul V (1857), p. 194.

Bacău [1], care, în 1885, începe producţia în mare, cu maşini moderne [2]. În 1883, fraţii Schiel înfiinţează la Buşteni o fabrică de mucava şi carton, materia primă fiind lemnul [3]. O simbioză similară în 1906 la Piatra Neamţ: pe lîngă fabrica de cherestea ia fiinţă o fabrică de hîrtie [4]. Iar la Scăeni în Prahova, încă din 1883 lucra o nouă fabrică de cartoane şi mucava; celuloza, la început importată, e fabricată, din 1893 înainte, de fabrica din Cheia, pe Teleajen. Pentru a nu-şi face concurenţă pe piaţa internă, încă în 1903 se constituie sindicatul de producţie şi desfacere „Biroul de vînzare a hîrtiei" care în 1931, în plină criză, se transformă în „Oficiul de vînzare a hîrtiei produse în ţară". A fost un organism de caracter monopolist, unul din acele organisme care alături de „Distribuţia" pentru petrol şi derivatele lui, alături de oficiul zahărului, al tablei etc., au dominat piaţa internă, impunînd preţurile lor şi apărîndu-se împotriva importului prin legi vamale protecţioniste. Din cauza sporirii progresive a consumului de hîrtie şi dat fiind că rezervele de lemn ale globului nu sînt infinite, cu toate masivele din Amazonia, din Africa Centrală, din Siberia şi din Canada, e de aşteptat să se producă o criză a hîrtiei — un indiciu l-am avut chiar în 1974 — după cum se va produce şi o criză a petrolului. Vor trebui găsite noi materii prime care să înlocuiască lemnul — ne gîndim, de pildă, la algele marine. În economia românească am şi trecut la întrebuinţarea unor succedanee ale lemnului: *paiele cerealelor* — materia primă care alimentează fabrica de hîrtie din Călăraşi (judeţul Ialomiţa) — precum şi *stuful* utilizat în combinatul chimic de la Chiscani (judeţul Brăila), ambele creaţii ale României socialiste. Producem azi o gamă foarte variată de hîrtie şi de cartoane.

Fabrici de chibrituri. De la „focul viu" obţinut prin frecarea a două lemne de densităţi diferite, s-a trecut la amnar, cremene şi iască şi abia la finele secolului al XVIII-lea sau începutul celui de al XIX-lea s-a ajuns la *chibrituri*. Noi le-am cunoscut prin intermediul turcilor care ne-au dat şi termenul respectiv [5]. La început am importat chibriturile; în a doua jumătate a secolului al XIX-lea am înfiinţat o fabrică la Filaret (Bucureşti), în cadrul Regiei Monopolurilor Statului. În mai 1885, un Adolf Stern din Galaţi cerea o autorizaţie ca să deschidă o fabrică de beţe de chibrituri; cererea i se aprobă şi în octombrie acelaşi an întreprinderea funcţiona pe

[1] C. Botez, D. Berlescu, I. Saizu, *Fabrica de celuloză şi hîrtie „Letea"*, Bacău, 1971, p. 31.
[2] *Idem*, p. 37—38.
[3] *Istoria României în date*, p. 247.
[4] *Idem*, p. 230.
[5] L. Şăineanu, *Influenţa orientală...*, II, Bucureşti, 1900, p. 109.

strada Şalupei, sub forma unei sucursale a fabricii de la Filaret [1]. În 1944 existau trei fabrici de chibrituri în ţară. O nouă fabrică a luat fiinţă la Brăila, în 1962; graţie ei avem şi un disponibil pentru export [2].

FABRICI DE MOBILĂ, PLACAJ, FURNIR, PLĂCI AGLOMERATE ŞI FIBROASE. Fabrici de mobilă am avut încă cu decenii înainte de primul război mondial. La finele anului 1915 existau 11 asemenea fabrici, dintre care 10 la Bucureşti şi una la Iaşi [3]; de adăugat fabrica de la Azuga, înfiinţată în 1898. Mai erau 70 de tîmplării mecanice, întreprinderi mici care produceau de asemenea mobilă obişnuită (scaune, mese, dulapuri etc.) [4].

Între cele două războaie mondiale s-au adaos fabricile de mobilă din Transilvania, Bucovina şi Banat; unele din ele ca, de pildă, Lengyel, produceau mobilă fină. În această perioadă iau naştere şi fabricile de placaj şi furnir; cităm astfel fabrica din Gugeşti (judeţul Rîmnicul Sărat, azi Vrancea). Dar dezvoltarea cea mai mare, atît sub raportul mobilei cît şi a elementelor constitutive, are loc în vremea noastră în ultimele două decenii. S-au înfiinţat opt fabrici noi de placaj, cea mai însemnată fiind aceea din cadrul Combinatului Industriei Lemnului Blaj, cu o producţie anuală de 36 000 metri cubi, ceea ce reprezintă de peste cinci ori producţia totală de placaj din 1938 [5]. În anul 1966 s-au produs 222 000 metri cubi de placaj [6]. În ce priveşte furnirul, constatăm la fel un salt remarcabil: în 1966 producţia e de patru ori mai mare faţă de 1959, ajungînd la circa 34 de milioane de metri pătraţi [7]. Esenţa cel mai mult întrebuinţată e fagul: aproape 50%, pentru rest se utilizează de preferinţă stejarul, nucul, paltinul, frasinul, cireşul;

---

[1] Paul Păltînea, *Istoria Galaţilor*, p. 942. Mai înainte, în 1872 decembrie 19, societatea „Marteaux şi Compania" făcuse propunerea să deschidă o „fabrică de chibrituri române" la Galaţi, în Vadul Ungurului. Primăria, la începutul anului următor, aprobă propunerea: nu se cunoaşte însă urmarea (Paul Păltînea, *Istoria Galaţilor*, p. 850). Pentru propuneri similare, încă în 1840 şi 1847, vezi G. Zane, *Industria din România*, p. 164, nr. 63.

[2] Ing. Mihai Suder, *op. cit.*, p. 60.

[3] Ing. N. Arcadian, *Industrializarea României*, Bucureşti, 1935, p. 131. — În 1870, la Galaţi, se înfiinţează „Prima fabrică română de mobile şi ţapiţerie" (Paul Păltînea, *Istoria Galaţilor*, p. 850). La Bucureşti, semnalăm fabrica lui Manu Ganea care avea în 1911 peste 300 de lucrători şi peste 40 de maşini perfecţionate; începuse în 1884 ca un mic atelier cu 5 lucrători (G. Zane, *Industria din România*, p. 173).

[4] *Ibidem.* Una dintre aceste întreprinderi, aceea a lui Manole Mihăilescu din Galaţi cu o producţie de 1 360 de scaune anual, pînă în 1902, ajunge la 28 600 scaune în 1911, cînd întreprinderea lucra cu 23 de lucrători şi 12 ucenici (P. Păltînea, *op. cit.*, p. 943).

[5] Ing. M. Suder, *op. cit.*, p. 44. Pentru fabricile de placaj, furnir, plăci din particule aglomerate şi fibre de lemn, vezi şi Ing. S. Paşcovschi şi dr. docent D. Sburlan, *Pădurile României*, Bucureşti, 1966, p. 223—238; pentru cele de mobilă, p. 238—244.

[6] *Ibidem.*

[7] Ing. M. Suder, *op. cit.* p. 45.

se face apel însă şi la unele esenţe exotice ca palisandrul şi părul african. Cifrele ce urmează fac să se vadă clar progresul realizat în producerea acestor două componente ale mobilei, componente care servă, de asemenea, în arta decorativă. Producţia de placaj a fost în 1938 de 6 829 m³, în 1950 de 15 087 m³, iar în 1966 de 222 000 m³, adică de 14,8 ori mai mult ca în 1950 şi de 32,5 ori mai mult ca în 1938 [1]. Producţia de furnir: 1 888 000 m² în 1938, 1 265 000 ² în 1950 şi 33 340 000 m² în 1966, aşadar de 17,6 ori mai mult ca în 1938 [2]. Două produse care nu existau la noi înainte de al doilea război mondial, şi anume plăcile aglomerate de lemn (= PAL) şi plăcile fibrolemnoase (= PFL) utilizînd lemnul subţire, deşeurile de fag şi esenţele slabe (salcie, plop), au cunoscut, de asemenea, o dezvoltare remarcabilă. PAL-ul, de la 17 083 de tone în 1959, a trecut la 67 093 de tone în 1962 pentru a ajunge la 130 000 tone în 1966, aşadar de 7,7 ori mai mult ca în 1959. PFL-ul, care în 1959 nu se producea încă, reprezintă 24 376 tone în 1962 şi 144 000 tone în 1966, adică de circa 6 ori mai mult [3]. S-a făcut socoteala că graţie acestor două produse s-au putut cruţa în 1966 sute de mii de tone de cherestea de răşinoase. În ce priveşte mobila propriu-zisă s-au înfiinţat între 1960 şi 1965 unsprezece fabrici de mobilă corp, lucrînd deci garnituri (dormitoare, sufragerii, livingroom-uri cu o producţie de 10 000—20 000 garnituri anual fiecare şi patru fabrici de scaune curbate — cităm dintre aceste fabrici pe cele din Bucureşti, Iaşi, Cluj, Arad, Focşani, Rădăuţi, Tîrgu-Mureş şi Dej — fiecare din acestea din urmă putînd produce anual 600 000 de bucăţi [4]. O parte din producţia noastră de mobilă ajunge, prin export, în peste 30 de ţări; în ultimul timp s-a trecut şi la producţia de mobilă de artă.

ALTE FABRICI. Un progres asemănător constatăm şi la fabricile de *uşi-ferestre* şi la cele de *parchete*. În ce priveşte primele, subliniem construirea, între 1960 şi 1965, a şase fabrici moderne de uşi şi ferestre, capacitatea lor de producţie variind între 120 000 şi 600 000 metri pătraţi anual. În anul 1966, producţia de uşi şi ferestre a fost de circa 3 000 000 metri pătraţi [5].

Parchete se fabricau încă mult înainte de primul război mondial, şi anume de stejar. S-au adaus, în perioada interbelică, parchete de frasin, iar după al doilea război mondial parchete de fag şi parchet lamelar în panouri, din deşeuri de stejar. Faţă de anul 1959, producţia a crescut de 2,4 ori în 1966, ajungîndu-se de la 1 782 000 metri pătraţi la 4 150 000 [6].

---

[1] Ing. M. Suder, *op. cit.*, p. 46.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*
[4] *Idem*, p. 52.
[5] Ing. M. Suder, *op. cit.*, p. 56.
[6] *Idem*, p. 56—58.

S-a dezvoltat mult industria de ambalaje din rășinoase și fag, dar tendința este să se înlocuiască aceste ambalaje de lemn — materie prețioasă — prin ambalaje de plastic. Notăm apoi fabricile de butoaie de fag și de stejar [1]. Confecționarea [2] acestora are o foarte veche tradiție în țara noastră, țară de podgoreni și de prunari. Pe lîngă butoaiele de stejar — gorunul de Pitești e renumit în privința aceasta — și de fag, notăm și butoaiele și buriile de dud, special indicate pentru păstrarea țuicii și rachiului. Satul Bozioru din județul Buzău se specializase în producerea de burie și buriașe de țuică [3].

Producția de creioane înregistrează un salt remarcabil; între 1948 și 1966, ea crește de aproape șase ori [4].

O mențiune specială merită fabricile de ambarcații și cele de instrumente muzicale. A existat o foarte veche tradiție de confecționare a navelor — de la „monoxilele" menționate pe vremea lui Alexandru cel Mare (335 î.e.n.) pînă la „corăbiile și fregatele" construite în șantierele navale de la Galați, Brăila și Giurgiu [5]. Materia primă era lemnul, și anume stejarul. O dată cu progresul tehnicii, vasele de lemn au fost înlocuite, în cursul secolului al XIX-lea, prin vase de metal; s-au păstrat însă și cîteva centre pentru confecționarea bărcilor și lotcilor din lemn, la Tulcea în primul rînd, la Oltenița, la Giurgiu. Între cele două războaie mondiale s-a înființat la Reghin, pe Mureș o întreprindere pentru ambarcații sportive — skifuri, caiacuri, canoe — precum și pentru bărci „universale" (turism, pescuit); ea s-a dezvoltat în ultimele două decenii; o parte din produsele ei se exportă. Începînd din 1937, se fabrică aci și rachete de tenis; s-a depășit cifra de o sută de mii de bucăți [6]. Tot la Reghin există și fabrica de instrumente muzicale care a ajuns la o producție de 10 000 de unități în 1966 [7]. E o industrie de caracter special, cerînd lemn de rezonanță și de calitate, molid și paltin în primul rînd. Acest lemn e ales de către cunoscători din pădure, iarna, pus la uscat timp îndelungat și apoi prelucrat. Sîntem una din țările europene care mai avem asemenea lemne de rezonanță; cruțarea lui e un imperativ al economiei și muzicii românești.

---

[1] *Idem*, p. 60.

[3] Gh. Zane, *Industria din România*, p. 68.

[2] *Ibidem.*

[4] Ing. M. Suder, *op. cit.*, p. 60.

[5] Vezi în privința aceasta Const. C. Giurescu, *Contribuții la istoria științei și tehnicii*, capitolul *Despre construcțiile navale în țările românești pînă la finele secolului al XVIII-lea*, p. 96—124. În primii ani ai Regulamentului Organic se construiesc la Giurgiu și la Zimnicea cinci corăbii care, în 1836, pluteau, sub pavilion românesc, în Marea Neagră, și în Marea Mediterană (Gh. Zane, *Industria din România*, p. 163 nota).

[6] Petre Mihai Băcanu, în *România Liberă* din 10 ianuarie 1974, p. 5.

[7] Ing. M. Suder, *op. cit.*, p. 66.

Pomenim, în sfîrşit, industria distilatelor din lemn. Supus, într-un spaţiu închis, la căldură, dă diferite produse. Mai înainte se obţinea, prin acest metod, *catrana* care servea la călăfătuirea ambarcaţiilor şi ca unguent la osii, uneori şi ca medicament. Astăzi se obţine, prin distilarea uscată a lemnului *acid acetic*, cu întrebuinţări multiple, între altele pentru prepararea oţetului zis „de surcele", concurentul oţetului de vin. În 1936 existau în întreaga ţară 4 distilerii de lemn, cu o forţă motrice de 1378 cai putere şi cu un capital de 66 milioane lei [1].

Toate cele de mai sus ne arată că lemnul pădurii stă la baza a o serie întreagă de industrii. Caracteristica ultimelor decenii este o utilizare *din ce în ce mai raţională* şi intensivă a acestei bogăţii care poate fi valorificată azi *în întregime*, fără a se mai pierde nimic din ea. De aci decurge obligaţia *de a conserva şi a gospodări cu multă chibzuinţă întreg patrimoniul forestier al ţării*, capital inestimabil pentru urmaşii noştri.

[1] D. A. Sburlan, *Industria lemnului*, în *Enciclopedia României* vol. III, Bucureşti, 1939, p. 936.

PĂDUREA ÎN CARTOGRAFIE

Hărțile din secolul al XVIII-lea și de la începutul secolului al XIX-lea, comparate cu cele de azi sînt de cea mai mare utilitate pentru studiul evoluției suprafeței forestiere a țării

O categorie de izvoare utile pentru a ne da sema de pădurile de altădată sînt *hărțile;* ele ne dau indicații, uneori prețioase, citînd chiar numele pădurilor; nu trebuie însă în multe cazuri să luăm „ad litteram" aceste indicații, chiar cînd e vorba de hărți reputate, deoarece, adesea, ele sînt incomplete, au *lacune grave;* altă dată, indicațiile sînt de-a dreptul greșite.

Una din cele mai vechi hărți indicînd păduri este aceea de la finele secolului al XIV-lea [1], probabil din vremea cruciatei din 1396: Nicopolul, pe malul drept al Dunării, e înfățișat ca fiind turcesc, deoarece are un steag cu semilună, în timp ce Turnul și Giurgiu, pe malul sting, sînt creștine, avînd steaguri cu cruce. Harta arată păduri fie sub formă de copaci izolați, fie sub formă de masive, avînd marginile împodobite cu copaci. Ele apar atît în Oltenia, cît și în Muntenia și, fapt surprinzător, la nord de Delta Dunării. Poate să fie o reprezentare a pădurii de luncă ce însoțește cursul fluviului — o constatăm și în alte porțiuni ale malului acestuia — poate să fie însă și o indicație greșită. Copacii sînt de două feluri: unii mai mari, cu coroană înaltă, colorați gălbui, și alții mai mici, în formă de tufe, colorați verde (vezi fig. 29 și 30).

Unele informații asupra pădurilor din Transilvania ne dă harta lui Reichersdorf, din 1532, intitulată *Chorographia Transylvaniae. Sybenbürgen* [2]. Ea arată o serie de păduri în partea de răsărit a țării, între Olt și Carpați, apoi

[1] Harta a fost publicată de Fr. Babinger, *Eine Balkankarte aus dem Ende des XIV Jahrhunderts*, în *Zeitschrift für Balkanologie*, Wiesbaden, II (1964), p. 6. Reprodusă în *Călători străini despre Țările române*, I, București, 1968, planșa între paginile 86 și 87 și în Dinu C. Giurescu, *Țara Românească în secolele XIV—XV*, București, 1973, planșa ultimă între paginile 64 și 65.

[2] Un exemplar la Academia R. S. România, în *Monumenta Cartographica Moldaviae, Valachiae et Transylvaniae* authore D. Dem. Dimancesco, 1933, f. 20. Va fi citat, în cele următoare, sub forma *Atlasul Dimăncescu*. Un alt exemplar al acestui Atlas la Biblioteca Centrală de Stat, București.

la vest de Braşov. La nord de Alba-Iulia citim inscripţia: „Land vor dem Wald" aşadar „Ţara dinaintea pădurii".

Acelaşi cartograf în harta sa a Moldovei, tipărită în 1550, indică două păduri şi anume una între Vaslui şi Roman şi cealaltă între Orhei şi Iaşi. [1] Din 1566 ni s-a păstrat o hartă a întregului ţinut carpato-danubian plus Ungaria, Austria, sudul Poloniei şi cea mai mare parte a Peninsulei Balcanice [2]. În Transilvania şi anume în partea cuprinsă între Mureş şi Carpaţi, deci în jumătatea de sud, autorul hărţii, cartograful Giacomo Castaldi Piemontezul, notează: „Valachia Interior" adică Valahia din lăuntru, relevînd în acest fel caracterul românesc al Transilvaniei. Căci, din momentul ce i se dă acestei părţi din ţară calificativul „din lăuntru", înseamnă că ea era înconjurată din toate părţile — cum e de altfel şi cazul — de alte Valahii, alte ţări româneşti. Aceeaşi indicaţie „Valachia interior" o găsesc şi într-o hartă din 1584 [3], a lui Iacob Castaldo.

Demnă de menţiune este o hartă din 1560, apărută la Roma şi înfăţişînd ţinutul dunărean, în care vedem reprezentată o mare pădure între rîurile Argeş — numit corupt „Tesz f." — şi Dîmboviţa: e întinsa pădure din Vlaşca [4].

Un exemplu de indicaţie lacunară ne-o oferă harta cunoscutului cartograf Domenicus Custos, intitulată *Moldavia, Valachia et Tartariae pars*, din 1596. Ea indică păduri la vest de Bucureşti, la est de Piteşti, între Piteşti şi Cîmpulung, la nord de Curtea de Argeş şi la Dunăre, la vest de Giurgiu. Nu există, în schimb, *nici o pădure* în Moldova şi în Dobrogea [5]. Într-o hartă a Ungariei şi a ţărilor vecine, din 1620, e înfăţişată o pădure întinsă la est de „Argisch" (Curtea de Argeş) şi de „Longenaw" (Cîmpulung); Ialomiţa superioară are pădure şi pe dreapta şi pe stînga pînă la Tîrgovişte [6].

Dacă într-o hartă din 1602 găsim o pădure mare între Crişul Negru şi cel Alb şi o alta în Banat, între Mureş şi Bega[7], în harta din 1636 a lui Gerard Mercator, înfăţişînd Transilvania, aflăm pentru prima dată o pădure indicată cu un nume propriu: e „Zeides Wold" adică „Pădurea Codlea" între Braşov şi Făgăraş [8]. Ea dă şi o serie de alte păduri, dar fără nume: la nord de Mureş, între rîul Ampoi şi Mureş, la sud de Zlatna, apoi la vest de Olt, la hotarul cu Ţara Românească şi la nord şi est de Haţeg; o pădure e şi în ţinutul Lotrului [9].

---

[1] G. Reichersdorf, *Moldaviae finitimarumque regionum typus*, în *Tezaur de monumente istorice*, III, 1864, între paginile 134 şi 135.

[2] Biblioteca Naţională din Paris, Departamentul hărţilor şi planurilor, sub cota GeDD 2987B (3215). Harta e tipărită la Veneţia.

[3] Un exemplar la Biblioteca Naţională din Paris.

[4] Atlas Dimăncescu, f. 37.

[5] Idem, p. 60.

[6] *Idem*, f. 78.

[7] *Idem*, f. 77.

[8] *Idem*, f. 81.

[9] *Ibidem*.

Două hărţi, una tipărită la Paris, în 1664 [1], alta la Amsterdam în 1683 [2] ne dau unele informaţii asupra pădurilor Moldovei. În cea dintîi sînt înfăţişaţi codrii Orheiului şi Lăpuşnei, la vest de „Orihei“ şi de Tighina („Tehyne“), precum şi codrii de la nord de „Vasluy“. În cea de a doua apar codrii Orheiului, la est-nord-est de Iaşi , apoi o pădure la Nistru, la sud-est de Tighina, în dreptul satelor Purcari, „Telmasa“ (Talmaz) şi „Cowbenca“ (Copanca), după aceea codrii la sud-est de Vaslui şi la sud-vest de Huşi, precum şi codrul Tigheciului, între Prut şi hotarul Bugeacului care poartă, corespunzînd realităţii istorice, numele de „Bessarabie“. Harta nu cuprinde însă nici codrii Iaşilor nici pe aceia dintre Siret şi munţi, lacune neaşteptate.

În harta „Romanie, Bulgarie et partie de Moldavie“, tipărită în 1683, Bucureştii apar în mijlocul unei foarte mari păduri care se întinde spre nord-est pînă la rîul Ialomiţa [3]. La fel în harta Dunării, de la Belgrad la Mare, şi a ţărilor vecine (Amsterdam 1706) a lui Nicolaus Visscher [4], în timp ce în harta anterioară, din 1664, mai sus amintită, sînt păduri numai la nord, vest şi sud de Bucureşti, nu şi la est [5].

O deosebită importanţă sub raportul pădurilor muntene prezintă harta stolnicului Constantin Cantacuzino, tipărită la Padova, în 1700 [6]. E cea mai bogată, sub raportul acesta, dintre toate hărţile care se tipăriseră pînă atunci, deşi nici ea nu e completă; este apoi cea care dă *cîteva nume proprii de păduri*. Constatăm în primul rînd că pădurile ocupă o bună parte din suprafaţa ţării. Ele cuprind *întreaga regiune muntoasă*, de la Ruşava (Orşova) pînă la hotarul Moldovei; formează apoi *masive considerabile* în multe judeţe şi *păduri mai mici* în toate judeţele. În cele următoare notez numai masivele importante. În *Mehedinţi*, ele apar: a) la răsărit de Cerneţi b) la nord-est de Oraviţa c) între Strehaia şi satul Bărboi d) în jurul satului Vardiniţa e) la est de Bărboi f) la nord de satul Glogova g) la nord de Strehaia h) la vest de satul Ţinţăreni. În *Gorj* este reprezentată o pădure mare în partea de miazănoapte, între Jiu şi rîul Băii de Fier, din munţi pînă în dreptul satelor Bengeşti şi Tămăşeşti. În partea de miazăzi, un masiv e notat la sud de rîul Tismana. În *Dolj*, mai important masivul de la nord de satul Belcin. De-a lungul Oltului, din munţi şi pînă la vărsare, şi pe un mal şi pe altul,

---

[1] Sub titlul „Carte de la haute et basse Hongrie, Transylvanie, Moldavie, Valachie, Sclavonie et Croatie“ (*Atlas Dimăncescu*, f. 87).

[2] Sub titlul: „Theatre de la guerre en Hongrie, Transilvanie etc“ (*Atlas Dimăncescu*, f. 91).

[3] *Atlasul Dimăncescu*, f. 93.

[4] *Idem*, f. 109.

[5] *Idem*, f. 87.

[6] Pentru această hartă vezi Const. C. Giurescu, *Harta Stolnicului Constantin Cantacuzino*, Bucureşti, 1943, 28 p. in 8° (Extras din *Rev. Ist. Rom.*, XIII).

e pădure neîntreruptă. În judeţul *Vîlcea*, ea e înfăţişată mai ales în partea de miazănoapte, apoi între rîurile Cerna şi Olteţ. În judeţul *Argeş*, un masiv considerabil se află între Olt şi Topolog; un altul e la nord-vest de Piteşti, un al treilea la sud-vest de Piteşti acesta din urmă poartă numele de *Grosio*, probabil *Groşi* (cu litere greceşti): Γρόσιο[1]. În judeţul *Olt*, în partea de răsărit, la vest de satul Păros, e o pădure numită *Lumini* (Λουμιν), poate din pricina poienilor ei[2]. În *Teleorman* se remarcă trei masive la est de rîul Cotmeana. În *Vlaşca*, un masiv înconjură mănăstirea Glavaciocului; *nu* sînt, în schimb, trecute întinsele păduri din regiunea Comana — Călugăreni. În judeţul *Ilfov*, păduri mari la nord-est, la est şi la sud-est de Bucureşti. Mănăstirile Snagov şi Căldăruşani sînt în mijlocul acestor păduri. În Ialomiţa, numai o mică pădure de baltă, între iezerul Călăraşilor şi Dunăre. În *Rîmnicul-Sărat*, la răsărit de rîul cu acelaşi nume, un masiv important în dreptul satului Muceşti. În *Buzău*, *Săcuieni* şi *Prahova* în afară de regiunea din sud nu e notat niciunul, ci numai grupuri mai mici, deşi dealurile Buzăului, la apus de rîu, sînt şi pînă astăzi acoperite de păduri seculare (Pădurea Ciutei, de exemplu, de o întindere considerabilă.) În judeţul *Dîmboviţa* sînt două masive în partea de miazăzi, la satele Pîrliţi şi Crivina; un al treilea de-a lungul rîului Dîmboviţa; un al patrulea, spre sud-est de satul Româneşti, poartă numele de *Plopii Româneştilor* (Πλόπι Ρουμουνέστηλορ).

Urmează o serie de hărţi de la începutul secolului al XVIII-lea, interesante mai ales pentru pădurile moldovene. Cea dintîi e harta lui Guillaume Delisle, geograf al „Academiei regale de ştiinţe" din Paris, hartă intitulată „Le Royaume de Hongrie et des Pays qui en dépendoient autrefois", tipărită, după cît se pare, în 1703[3]. La nord-vest-vest de Cotnari — despre care harta face precizarea, în franţuzeşte „loc celebru pentru vinurile care se fac aici" — e reprezentată o pădure; o alta e la nord de Hîrlău — faimosul codru al Hîrlăului[4]. În harta din 1706, a lui Nicolaus Visscher, amintită mai înainte, e înfăţişată o pădure între Bîrlad („Barladach") şi Fălciu („Falxin")[5]. Comparabilă, sub raportul importanţei, cu harta Stolnicului, dar fără să dea

[1] Să fie determinat numele de grosimea copacilor, în speţă a stejarilor? — În aceeaşi regiune este şi splendida pădure de stejar de la *Cotmeana*, pe care stolnicul n-o pomeneşte cu acest nume — nu cumva e una şi aceeaşi cu Groşii? — pădure pe care Ionel Pop o consideră „cea mai frumoasă" din întreaga ţară.

[2] În două documente din 1655 decembrie 23 şi 1656 martie 20 e pomenită pădurea „în dosul Luminii" şi „pădure mare în Dosul Luminii". Primul document aminteşte şi topicele „Valea Luminii" şi „Fruntea Gorunişului" (Arhivele Statului Bucureşti, Ms. 357, f. 42 v — 43 şi 41 v — 42; informaţie dată de colegul I. Ionaşcu).

[3] *Atlasul Dimăncescu*, f. 107.

[4] Aceeaşi hartă arată o pădure fără nume la nord-est de vărsarea Argeşului; s-ar putea să fie pădurea Ciornuleasa, reputată prin vînatul ei.

[5] *Atlasul Dimăncescu*, f. 109.

Fig. 29 — Hartă de la finele secolului al XIV-lea înfățișind o parte a Peninsulei Balcanice, cu orașele Sofia și Filipopol sub dominația turcească și o parte a regiunii carpato-danubiene, cu mențiunea „Vlahia" adică Țara Românească. Pădurile sînt reprezentate fie prin tufe verzui grupate la un loc — vezi de pildă colțul din dreapta sus — fie prin arbori izolați de culoare gălbuie. Biblioteca Națională din Paris, manuscris latin nr. 7239, f. 113 v

(Foto Const. C. Giurescu)

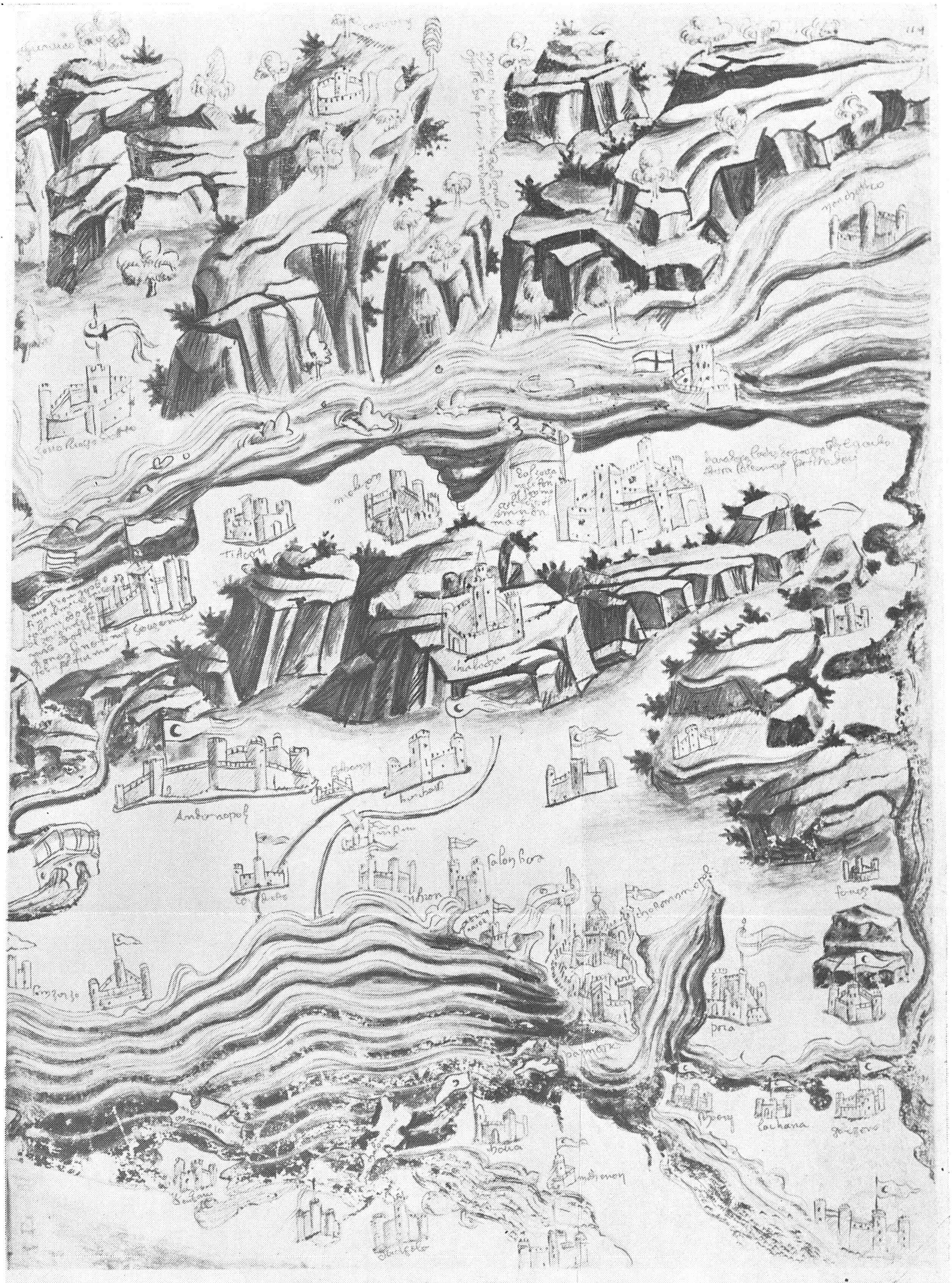

Fig. 30 — Hartă de la finele secolului al XIV-lea înfăţişînd partea de est a Peninsulei Balcanice şi a regiunii carpato-danubiene. Şi aici pădurile sînt reprezentate fie prin tufe verzui grupate, fie prin arbori izolaţi gălbui. Biblioteca Naţională din Paris, manuscris latin nr. 7239, f. 140

(Foto Const. C. Giurescu)

nume proprii de păduri, este harta lui Dimitrie Cantemir, alcătuită de învăţatul domn moldovean în 1716, ca anexă a „Descrierii Moldovei", dar tipărită abia în 1737 la Amsterdam, de către fiul său Antioh. Ea ne arată o pădure întinsă la est de Prut, în ţinutul Fălciului, între rîu şi hotarul Basarabiei sau Bugeacului: e codrul Tigheciului. O altă pădure întinsă în ţinutul Lăpuşnei, la nord-vest de Chişinău, şi în acela al Orheiului. O a treia e la nord-vest, vest şi sud-vest de Hotin, o a patra la sud de Cernăuţi. Alte păduri sînt înfăţişate în ţinutul Sucevei, la vest şi est de Siret, apoi în ţinutul Hîrlăului, la nord de oraşul Hîrlău. Între Iaşi şi Vaslui e notat faimosul codru al Iaşilor — dar nu i se dă numele — apoi un altul la est de Bîrlad. Pădure mare — codrii Tazlăului şi Neamţului — e însemnată între rîurile Trotuş şi Bistriţa; o alta între rîurile Moldovei şi Suceava [1]. Ultima hartă din acest grup este harta din 1716, a lui S. Sanson, geograf al regelui Franţei şi priveşte sud-estul Europei. Ca şi harta lui Dimitrie Cantemir, ea notează un complex de păduri lîngă Nistru, una la sud-vest de Hotin, alta, mai mică, la est de precedenta şi o a treia, cea mai mare, la est de a doua [2]. Despre pădurile din preajma Hotinului avem ştiri şi din harta din 1738 privind războiul ruso-turc [3]. Ea indică o pădure între Hotin şi Prut, coborînd pînă ceva mai la miazăzi de Ştefăneşti [4]. Iar în harta cetăţii Hotin din 1739, se vede pădure la sud şi la est de oraşul Hotin [5].

Avem informaţii asupra pădurilor din *Banat*, într-o hartă a acestuia, din 1717. Ea ne arată o pădure la sud şi sud-vest de Teregova şi la vest de Domaşnea; o alta, la vest de Slatina, o a treia la sud de Marga, o a patra între Tisa şi Timiş, la vest de Timişoara [6].

Harta lui G. Delisle, „Carte particulière de la Hongrie, de la Transylvanie ..." Paris, 20 mai 1717, nu ne dă ştiri noi faţă de harta Stolnicului; sînt şi aci înfăţişate pădurile de pe cele două maluri ale Oltului, de la sud de Rîmnicul-Vîlcii pînă la nord de Slatina [7]. Mai bogată este harta lui Jo. Bap-

[1] *Idem*, f. 122. În „Descriptio Moldaviae", Dimitrie Cantemir afirmă că numai două regiuni în Moldova n-au păduri: „Basarabia" — în sens istoric — adică Bugeacul şi părţile „mai înalte" ale ţinutului Soroca. Despre cea dintîi citim: „Basarabia este toată o cîmpie, nu are nici un fel de munte şi de păduri... În loc de lemne (locuitorii) folosesc bălegar de vite; cu acesta, după ce a fost uscat la soare, îşi încălzesc cocioabele" (Ediţia 1973, p. 83). Despre cea de a doua: „Lipsa de apă şi de lemne împiedică cultivarea părţilor mai înalte ale acestui ţinut, astfel încît ele formează singurul deşert, dar nu atît de mare, care se întîlneşte în Moldova şi această parte a locului se notează ca pustie în hărţile geografice mai îngrijite " *(Idem*, p. 79).

[2] *Idem*. f. 112.

[3] Intitulată „Theatrum belli", editată de Academia de ştiinţe din Petersburg.

[4] *Idem*, f. 123—124.

[5] *Idem*, f. 125.

[6] *Idem*, f. 114.

[7] *Idem*, f. 113.

tist Homann „Regni Hungariae tabula generalis", tipărită la Nüremberg, în 1718. Ea ne arată păduri în Gorj, la sud şi est de mănăstirea Tismana, apoi în Vîlcea, la nord-est de Măldăreşti. Pe malul estic al Oltului, este o pădure între mănăstirea Ostrov şi satul Flămînda, o alta la vest de Piteşti, alte două la sud şi la nord-est de Bascov, în sfîrşit una în judeţul Dîmboviţa, la est de Odobeşti [1].

Harta austriacului Tobias Conrad Lotter, tipărită la Viena în 1722 [2] şi cunoscută prin faptul că numeşte iezerul Siutghiol „Iezerul lui Ovidiu" [3], arată o pădure la sud-est de Tighina, apoi între Prut şi hotarul Bugeacului, la est de „Trojan" — e codrul Tigheciului — după aceea la est şi sud-est de Huşi şi la est de Iaşi, toate la răsărit de Prut. E menţionată de asemenea o pădure la sud-est de Hotin, precum şi una la nord-est de Ştefăneşti, tot dincolo de Prut. În restul Moldovei, se indică pădure între Huşi şi „Margozest" la est de Bîrlad, apoi la sud-est de Iaşi, la sud-vest-vest de Suceava, la vest de Roman [4].

În timpul ocupaţiei austriace a Olteniei, s-a alcătuit, în 1723, de către căpitanul Heinrich Schwanz o foarte amănunţită hartă a acestei părţi de ţară, cu toate aşezările omeneşti, drumurile şi apele; din nefericire, ea nu dă şi pădurile [5].

Într-o hartă engleză din 1725 e însemnată o pădure mare la vest de Hîrlău şi de „Kotnar" şi la nord-vest de aceştia din urmă. În Transilvania sînt notate păduri la sud-est de Braşov, în Ţara Bîrsei, la vest, nord şi est de Sighişoara, la nord-est de Cluj, la sud de Mediaş, la nord şi sud de Baia Mare [6].

Şi mai plină de păduri e Transilvania — ca şi Moldova dealtfel — în harta din 1729 a fraţilor „Gerardum şi Leonardum Valk" [7]. O mare pădure la est de Prut, în dreptul Iaşilor şi alta la vest de Iaşi. Bucureştii sînt înconjuraţi de păduri la vest, la sud, la est, la nord-est şi la nord-vest; numai la nord nu sînt, deşi în realitate erau! Nu e singura eroare a hărţii; mult mai gravă e aceea arătînd hotarul sudic al Ţării Româneşti *nu* pe Dunăre, ci traversînd cîmpia munteană; ea coincide cu Dunărea pe hartă

---

[1] *Idem*, f. 115.

[2] Sub titlul „Transylvaniae, Moldaviae, Walachiae, Bulgariae nova et accurata delineatio".

[3] Vezi Const. C. Giurescu, *Lacul lui Ovidiu*, în *Săptămîna* din 22 septembrie 1972, p. 3—4.

[4] *Atlasul Dimăncescu*, f 116.

[5] Harta se află la Academia Republicii Socialiste România, sub cota D XXVII 5.

[6] *Atlasul Dimăncescu*, f. 117.

[7] *Idem*, f. 118.

numai de la vărsarea Ialomiței în aval. Tot pline de păduri sînt țările române și în harta din 1729 a lui G. A. Schagen [1].

Ar fi fost foarte prețioasă harta pe care, servind în armata rusă în timpul războiului din 1768—1774, avea de gînd s-o alcătuiască generalul Bawr pentru Țara Românească, așa cum făcuse una pentru Moldova. Lipsa ei e însă compensată prin descrierea pe care o face, în general, asupra pădurilor muntene în „Memoriile" sale [2] și prin indicația pădurilor din vecinătatea unora din multele sate înșirate în aceleași „Memorii" [3]. Iată mai întîi ce spune el despre amintitele păduri (dăm traducerea românească a textului său): „Valahia nu duce lipsă nici de lemn; munții sînt acoperiți cu întinse și frumoase păduri și o parte din ținutul șes așijderea. Trebuie să exceptăm însă întreaga cîmpie vecină cu Dunărea; pînă la o distanță de patru sau cinci leghe de fluviu, găsești rar lemn. Copacul cel mai obișnuit este stejarul, fagul, ulmul etc.; stejarul mai ales de o mărime și de o bunătate deosebită și foarte căutat pentru construirea vaselor de război și a tot felul de bastimente. Sînt foarte puțini mesteceni în Valahia și brazi de loc în cîmpie; dar sînt brazi în munți de un soi mai nobil decît bradul obișnuit; coaja sa e alburie, trunchiul foarte înalt, foarte drept și aproape fără noduri; se fac din el catarge excelente și e foarte indicat pentru construcția vaselor de mare"[4]. În ce privește mențiunile cîtorva păduri în apropierea satelor și tîrgurilor, iată trei exemple: 1) Nu departe de Bîșceni, „se află o mare cîmpie în pădurea de la Nehoiași" [5], 2) Goleștii de Sus și de Jos, „la trei sferturi de leghe de Focșani, în cîmpie, lîngă o pădure frumoasă" [6], 3) „Frățilești [7], sat cu o biserică și o pădure de stejar" [8].

[1] *Idem*, f. 119.

[2] Monsieur de B *** (Bawr), *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Francfort et Leipsig, 1778.

[3] Pentru județul Vîlcea, de pildă, Bawr menționează păduri la o sumă de sate: Măldărești („sînt păduri în împrejurimi") (*op. cit.*, p. 202, dăm traducerea în românește!); Oteșani („are pădure"); Popești („pădure"); la fel pentru satele: „Mogușeni" (azi Mogoșești); Runcul, „Daba" de sus; Cîrlogani; Copăceni; Măciuca de sus și de jos (toate la p. 203); Geamăna; Albotești; „Beteșani"; Băbeni; „Barejul"; Tetoiul; „Făurești", Zătreni; Roși (toate la p. 204); Pleșoiul, Grădiște; „Dimzeni" (Dîmțeni); „Barbeschti" (Berbești) (toate la p. 205).

[4] *Idem*, p. 13.

[5] *Idem*, p. 126. Satul Nehoiași se află pe rîul Buzău, în munți.

[6] *Idem*, p. 107.

[7] Sat pe malul de sud al Ialomiței, în județul Ialomița, la sud-vest de Țăndărei. — E interesant că Bawr indică pădure și la *Cișla Vizirului*, în plin Bărăgan de nord, lîngă raiaua Brăilei. În 1763, înainte de a fi reîncorporată Țării Românești, Cîșlă Vizirului producea șapte sute de care de fîn și *trei sute de care de lemn*, fînul socotindu-se un leu carul, iar lemnul 30 de parale, deci trei sferturi de leu carul. (*op. cit.*, p. 87). După reîncorporare, aceeași Cîșlă plătea în 1766, 1986 de lei pentru „lemn și fîn" (*idem*, p. 89).

[8] *Mémoires historiques et géographiques...*, p. 141.

În timpul armistiţiului şi a ocupaţiei austriace, cartografii imperiali au ridicat o amănunţită hartă a Ţării Româneşti, fără raiaua Brăilei, şi a Olteniei, în intervalul septembrie 1790 — finele mai 1791. Avînd 108 (o sută opt) planşe, ea arată atît *pădurile încheiate*, *codrii*, prin grupe de cîte trei, patru sau cinci copaci, cît şi *tufele*, prin linii mici drepte, pe locul unde a fost altădată pădure.

O asemenea regiune cu tufe, despădurită, este, pe hartă, regiunea Băicoi-Tufeni (numele-i caracteristic!) — Bordenii de sus şi de jos — Cocorăşti — Plopeni, în judeţul Prahova, precum şi regiunea Cringu — Streşnicu — mănăstirea Tîrgşor — Tîrgşor, în acelaşi judeţ. În pădurea Snagovului, insula mănăstirii are viţă de vie; spre vest de lac şi la sud de Ialomiţa e notat cătunul Sticlari. Prin Codrul Vlăsiei curge apa cu acelaşi nume („Wlasziu"). În jurul Bucureştilor, harta austriacă arată pădure mare — grupe de copaci — la est de Colentina, la sud de Otopeni, la est de Pasărea — un masiv mare — şi apoi de la Dîrvari spre nord-vest pe lîngă Bolintin — resturile marii păduri în mijlocul căreia, sub Mircea cel Bătrîn, se afla o mănăstire. Pădure mare e şi la sud de Fălcoianca, de Prisiceni, de Buda, de Cornet (pădure de corni!) şi de Bragadiru. La Băneasa, pe locul pădurii, sînt tufe. Mănăstirile Cotroceni, Văcăreşti, Mărcuţa sînt arătate toate în afară de Bucureşti (planşa 72), ca şi Dudeştii, Grozăveştii, Ciurelul, Herăstrăul. Nu e cu putinţă a arăta aci toate pădurile din harta austriacă, dar subliniez faptul că această hartă este de cea mai mare utilitate pentru un studiu comparativ al pădurilor noastre din 1790—1791 faţă de cele de astăzi.

Pentru pădurile din zona bucureşteană în timpul războiului din 1806—1812 şi a ocupaţiei ruse, este preţioasă harta ridicată de generalul-maior De Hartingh. Oraşul apare înconjurat de păduri din toate părţile, şi dinspre vest, şi dinspre nord şi dinspre est şi dinspre sud [1]. Spre vest erau codrii *Cotrocenilor*, în care şi-a găsit scăparea Şerban Cantacuzino, viitorul domn, pe cînd era urmărit — de aceea a zidit mănăstirea sa aci — apoi codrii *Grozăveştilor* — unde sînt azi căminele studenţeşti şi uzina electrică — şi codrii *Lupeştilor*, ca să nu mai amintim de „pădurea cea mare" de la Bucşani şi Bolintin [2]. Spre nord-vest era pădurea de la *Rîioasa*, spre nord pădurea *Bănesei* şi pădurea *Măicăneşti;* după ele, pădurea *Vlăsiei* — faimosul Codru —, a *Ţigăneştilor*, a *Snagovului* şi a *Scroviştei*. Spre est la începutul secolului al XIX-lea pădurea venea pînă la marginea oraşului, la Tei, continîndu-se cu pădurea *Brăneştilor*, iar spre miazăzi, ea începea la Văcăreşti şi continua cu marile păduri de la Comana, Brăniştari, Dadilov, pînă spre Dunăre.

---

[1] *Atlasul Dimăncescu*, f. 175.

[2] Pentru toate aceste păduri, vezi şi mai sus capitolul „Păduri importante menţionate în izvoarele istorice,", p. 64—85.

Dar cel mai mare interes pentru studiul pădurilor muntene, moldovene şi dobrogene în vremea războiului din 1828—1829, terminat prin pacea de la Adrianopol şi a ocupaţiei ruseşti subsecvente, este harta ridicată de serviciul cartografic al armatei ţariste în răstimpul 1828—1832 şi publicată în 1835 [1]. Pădurile — dealtfel ca şi aşezările omeneşti, drumurile, fîntînile, minele etc. — au fost însemnate cu grijă atît în regiunea muntoasă cît şi la deal şi la şes. Impresionează în primul rînd bogatul brîu de păduri care încinge ţara de la un capăt la celălalt, de-a lungul Carpaţilor. Satele din depresiunile intracarpatice şi de pe cursul superior al apelor par pierdute în mijlocul codrilor imenşi care le înconjurau din toate părţile. Din acest brîu lat coboară masive peste regiunea dealurilor, masive care, în unele locuri, se prelungesc şi peste cîmpie pînă spre Dunăre. În special impresionează mărimea pădurilor din Oltenia unde ele coboară pînă la sud de Craiova, pe valea Jiului, ajungînd apoi, într-o fîşie destul de lată (între 3, 4 şi 8 kilometri) pînă aproape de vărsarea acestui rîu, în dreptul satului Orăşeni. În Teleorman, justificînd străvechiul nume al acestui judeţ, harta arată mai întîi o pădure mare între Olt şi Călmăţui; ea începe în dreptul satului Alimăneşti şi ţine pînă la nord-est de satul Vispeşti, pe o distanţă de circa 25 (douăzeci şi cinci) de kilometri lungime şi o lăţime variind între maximum 12 (doisprezece) şi minimum 2,4 kilometri. La est de Călmăţui, între acest rîu şi Vedea, este apoi o altă pădure, continuînd, putem spune, pe precedenta, spre nord-vest-vest de Ruşii de Vedea; ea se întinde în dreptul satelor Văleni, Seaca, Bălţaţi, Gresea, Bratcovu şi Măgureni, pe o distanţă de aproape 13 (treisprezece) kilometri lungime şi aproape 5 (cinci) kilometri lăţime (lăţimea maximă!). La est de Ruşii de Vedea este înfăţişată o a treia pădure care merge din dreptul satului Beuca pînă în dreptul satului Ţigăniea, pe o distanţă de 18 (optsprezece) kilometri lungime şi aproape 10 (zece) lăţime. Ea se continuă spre est prin alte păduri pînă la rîul Teleorman, trecînd în unele locuri şi la est de el. Se continuă, de asemenea, spre sud, printr-o pădure de-a lungul Vezii, pe o lungime de circa 14 (patrusprezece) kilometri şi o lăţime maximă de peste 2 killometri. De la aceste păduri care odinioară ajungeau pînă la Dunăre şi de care s-a spăimîntat poate generalul roman Caius Scribonius Curio, biruitor al dardanilor, vine numele satelor *Pădureţi*, arătat în hartă cu 160 de curţi sau gospodării, *Pădureţi*, cu 5 pînă la 20 de gospodării şi *Pădureşti*, cu 46 de gospodării din judeţul Teleorman.

Foarte importantă este şi uriaşa pădure din mijlocul Munteniei care, acoperind nordul şi vestul judeţului Ilfov şi sudul judeţului Dîmboviţa, se continua în Vlaşca, formînd în acest din urmă judeţ masivele de la Căscioara — Cîrtojani — Bucşanii de Jos. Harta ne arată, prin dispoziţia masivelor păduroase şi a petecelor de pădure intermediare, că odinioară pădurea tre-

[1] Pentru această hartă, vezi *Principatele române*.

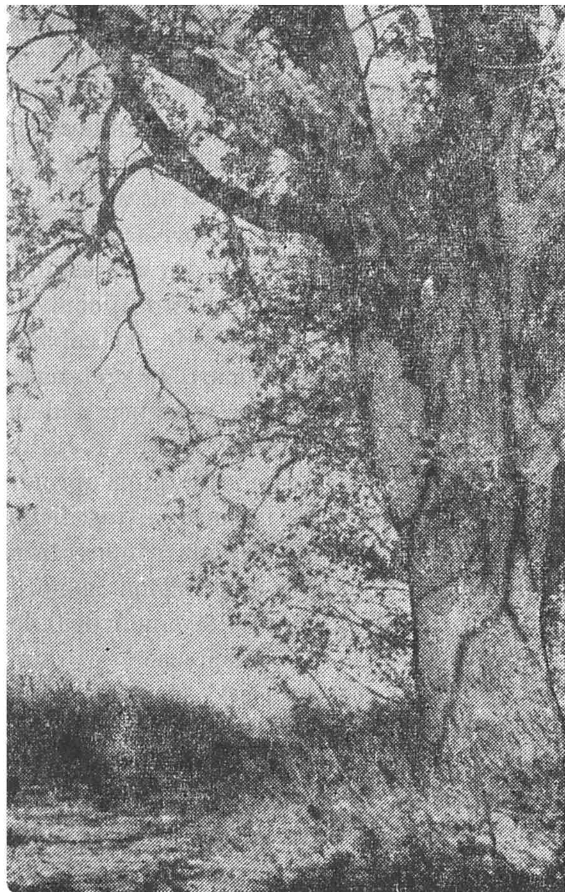

Fig. 31 — Exemplar de stejar brumăriu, ocolul silvic Lehliu, în regiune de silvostepă
(Foto dr. ing. I. Dumitriu Tătăranu)

buie să se fi întins de la sud de Ploieşti pînă la Dunăre, învăluind Bucureştii atît dinspre vest — documentele secolelor anterioare amintesc de codrii Cotrocenilor, Grozăveştilor şi Lupeştilor — cît şi dinspre est şi continuînd prin codrii de la Comana — Dadilov. Această uriaşă pădure se unea spre sud-vest cu marile păduri ale Teleormanului, joncţiunea făcîndu-se în regiunea Dealu de Jos — Izvorul de Jos — Adunaţi — Osăbiţii ot Negreni — Catalina Scurtu — Motóv. Despre marea pădure din nordul şi vestul Ilfovului, şi sudul Dîmboviţei, continuînd în Vlaşca, ne dă informaţii şi Fr. I. Sulzer, secretarul domnesc al voievodului Alexandru Ipsilanti (1774— 1782). El o numeşte pădurea „Vălenilor", de la satul Văleni sau Podul Vălenilor unde drumul poştei trecea peste apa Ialomiţei, sat aşezat chiar în pădure, şi-i dă următoarele dimensiuni: trei zeci de ceasuri în lungime şi cinci-şase ceasuri în lăţime [1]. Socotind patru kilometri ceasul, rezultă că această uriaşă pădure avea 120 (o sută douăzeci) de kilometri lungime şi 20—24 kilometri lăţime.

Între acest puternic masiv păduros şi stepa întinsă a Bărăganului, harta din 1835 ne arată păduri mai mici, adevărate „petece", fără continuitate între ele. Ultimele petece spre est, dincolo de apa Mostiştei, adevărate avanposturi în faţa stepei, sînt în regiunea Crăsani (Torcătura)-Lehliu-Săpunari: o pădure la sud-est de Crăsani şi trei la sud de Lehliu-Săpunari (vezi fig. 32).

[1] Fr. I. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, I, Wien, 1781, p. 112. — În judeţul Dîmboviţa harta din 1835 menţionează satul „Adunaţii ot Pădurea domnească" cu 35 de gospodării; calificativul ce se dă pădurii arată că ea era o posesiune a domniei, ca şi „Heleşteul domnesc", tot în Dîmboviţa, ca şi „Moara domnească" din Ilfov (*Principatele române*, p. 222).

între Mostiştea şi Argeş, găsim pădurea, mai importantă, de la Ciornuleasa, întinzîndu-se spre nord şi nord-est de hanul sau cîrciuma cu acest nume. Tot între Mostiştea şi Argeş harta indică: 1) O pădure la sud de Bordeiu Iordăchiţii 2) Trei păduri la sud de drumul Tămădău — Brăneşti, avînd ca punct de reper Odaia Monciului (nord şi nord-vest de ea!) 3) Două păduri mici între Drumul Sării şi Rasa 4) O pădure mai însemnată în dreptul satelor Budeşti — Aprozi — Vasilaţi.

Nici Bărăganul nu e lipsit total de pădure; e drept, cele trei petece pe care le cuprinde harta din 1835 sînt în legătură cu apa Ialomiţei, deci într-o regiune cu umezeală mai mare, la vest de Slobozia, pe malul stîng al Ialomiţei, în dreptul satelor Ciulniţa, Bejganii-Larga şi Ivăneşti; al treilea, cel mai mic, pe malul drept, la vest şi sud-vest de cătunul şi staţia de poştă Slobozia. Harta nu notează pădurea de la Chirana, pădure de stejar şi ulm, o adevărată surpriză în inima Bărăganului, nici aceea de la Ciunga, nici pădurea de stejar de la Frăţileşti, menţionată de Bawr în Memoriile lui [1], nici pădurea Codreanca, de tufani, peri pădureţi şi porumbari, situată între gara Lehliu, satul Răzvani şi satul Buzoieni şi defrişată între cele două războaie mondiale [2].

În Moldova, harta arată păduri întinse în ţinuturile Putna, Bacău şi Tutova. În Putna e un prim masiv important anume cel de pe Măgura Odobeştilor, mărginită de rîurile Milcov, Putna şi Zăbala. Masivul are cinci poieni sau goluri, într-unul din ele, cel mai dinspre est, fiind schitul Scînteia. Masivul e străbătut de drumuri mici; unul îl traversează de la nord spre sud, plecînd de la schitul Tarniţa şi răspunzînd în valea Milcovului, între satele Miera (180 de gospodării) şi Şindilarii de Jos (161 gospodării); alt drum leagă schitul Buluc de satul Pădureni (89 de gospodării) spre est şi de schitul Scînteia spre nord. Al doilea masiv putnean e mărginit de rîurile Putna şi Şuşiţa, întinzîndu-se între satele Soveja (397 gospodării) spre vest „Vielini" (30 gospodării) spre est, Colacu (74 de gospodării) spre sud şi Ciuruc (54 gospodării) spre nord. Al treilea masiv este între Şuşiţa şi Trotuş, avînd la extremitatea estică satele Rugineşti (204 gospodării) şi Păuneşti (200 gospodării) iar la cea vestică satul Cîmpurile, cu 246 de gospodării. Al patrulea masiv, compact, cuprinde toată regiunea dintre Vrancea istorică — nu actualu judeţ — şi vechea frontieră spre Transilvania. În sfîrşit al cincilea masiv se întinde între Trotuş şi şoseaua de pe valea Siretului, pînă la nord de satu Parava.

---

[1] Bawr, *op. cit.*, p. 141.
[2] Informaţie dată de dr. Constantin Georgescu.

În ţinutul Bacăului, notăm mai întîi un masiv puternic cuprins între Valea Trotuşului pînă la tîrgul „Ocna", cu 767 de gospodării, apoi spre sud, pe la vest de satele Tiseşti (100 gospodării) şi Grozeşti (366 gospodării), satul Mănăstirea Caşin (311 gospodării) şi vechea frontieră spre Transilvania. Un al doilea masiv e la est de Mănăstirea Caşin, întinzîndu-se spre nord-est pînă la satele Bogdana (100 gospodării), Căiuţi (122 gospodării) şi Popeni (106 gospodării), iar spre est spre satul Pralea (63 gospodării). Al treilea masiv, merge de la sud spre nord între rîul Tazlău şi şoseaua de pe Valea Siretului, continuînd masivul putnean de la nord de Parava pînă la drumul Bacău — Oraşa Mare (Buda). Un alt masiv puternic este între Trotuş, Tazlău şi vechea graniţă spre Transilvania.

În ţinutul Tutova harta din 1835 consemnează mai întîi un masiv păduros mare care începînd din nordul Covuruliului de la satele Golăşeia (59 gospodării) şi Roşcani (73 gospodării) merge spre miazănoapte, isprăvindu-se la satele tutovene Banca (81 de gospodării), Ghermăneşti (118 gospodării) şi „Stoeşteştii" (99 gospodării). În cuprinsul acestui masiv pe drumul mic ce leagă satul Redeşti (98 gospodării) de cătunul Mîndroaia din Covurlui, se află, în pădure, trei cîrciumi la rînd, cea din mijloc purtînd numele, evocator, de Cîrciuma Tainiţii. Un al doilea masiv merge de la Bîrlad spre nord-nord-vest. Un al treilea începe de la Perieni (128 gospodării) la nord de Bîrlad, direct spre miazănoapte, avînd în mijlocul lui satul Floreştii (62 gospodării) cu mănăstirea.

Urcînd spre miazănoapte impresionează Codrul Iaşilor. Potrivit hărţii din 1835, el se întindea pe o lungime de circa 60 (şaizeci) de kilometri, începînd de la sud-est de satul Păun şi mergînd spre apus, pînă dincolo de Tîrgul Frumos. Şoseaua poştei, spre Vaslui, îl străbate prin jumătatea de răsărit a lui, trecînd prin satele Ciurbeşti şi Lunca Bîrnova. Temeiul codrului era însă mai ales spre vest, în regiunea unde se întîlneau ţinuturile Cîrligătura, Roman şi Vaslui. În această parte, în mijlocul bungetului, se află mănăstirea cu numele sugestiv *Cetate* precum şi schiturile Stavnic şi Hadîmbu. Spre răsărit, dincolo de vechea mănăstire a Dobrovăţului, ctitoria lui Ştefan cel Mare, ascunsă şi ea în mijlocul bungetului, codrul Iaşilor se continua prin acela din nordul Fălciului care mergea, de-a lungul Crasnei, pe zeci de kilometri, pînă în dreptul Docolinei. Aci, în codrii Crasnei, s-a dat, în 1450, bătălia victorioasă a lui Bogdan care a sfărîmat oastea leşească, aşa cum fiul său, marele Ştefan, va face mai tîrziu, în codrul Cozminului.

Şi codrul Hîrlăului apare pe hartă ca foarte întins: începe la satul Băiceni şi merge spre miazănoapte pînă dincolo de Botoşani, în dreptul satului Cucoveni. Are o lungime de circa 58 (cincizeci şi opt) de kilometri şi o lăţime maximă de 18 (optsprezece), la nord-vest de Hîrlău. În acest codru întins se află schiturile Deleni, Dealul Balş şi Zosin.

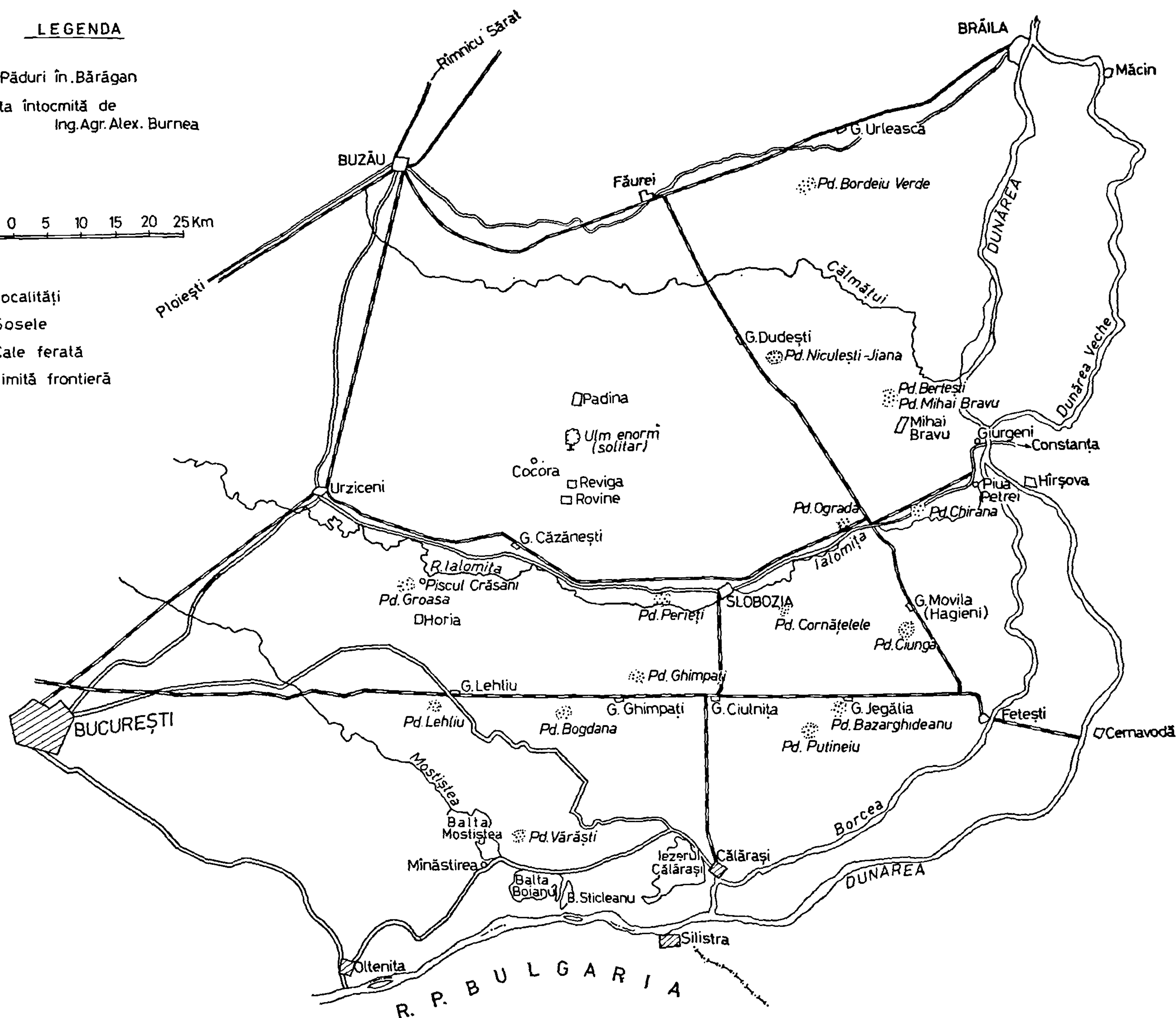

Fig. 32 — Harta pădurilor din Bărăgan, întocmită de ing. agronom Al. B u r n e a, 1974

Codrul Herţei începea aproape de Prut, în dreptul satelor Bajura şi Doroftianii di Jos, mergea spre sud-vest pînă la latitudinea Pomîrlei Glubocaia, apoi se îndrepta spre nord-vest, ocolind tîrgul Herţa şi ajungînd pînă la hotarul Bucovinei peste care trecea, de asemenea, în special în dreptul satelor Buda de Sus şi Buda de Jos.

Şi despre pădurile Dobrogei harta din 1835 ne dă ştiri. Ea arată două păduri în Delta Dunării, una pe grindul Letea, alta pe grindul Caraorman, ambele întinzîndu-se de la nord la sud. Cea dintîi e atinsă de un drum mic în marginea ei de vest şi străbătută de un alt drum mic care leagă Sulina de Carantina Bazarciuc şi de Vîlcov. Cea de a doua e străbătută de două drumuri mici. În marginea de est a pădurii e satul Caraorman, cu 47 de gospodării sau curţi. Pe celelalte patru grinduri ale Deltei şi anume pe grindul Chilia Veche, pe cel de la vest de iezerul Gorgov, pe grindul dintre limanul Dranov şi limanul Belciug şi pe cel de la sud de limanul Dranov nu sînt păduri. Importantă este pădurea din nordul Dobrogei , aşa-zisul *Codru*, care se compune din două masive, aproximativ de aceeaşi mărime, despărţite prin pîraiele Taiţa şi Lozova şi prin drumul care leagă Babadagul cu Măcinul, trecînd prin Cerna şi Greci. Masivul din nord se întinde între cătunul Frecăţei („Fricace") la est şi satul Greci (140 de gospodării) la vest, între cătunul „Alebichioi" (Alibeichioi) la sud-est şi cătunul Lătăţuea la nord-vest. La marginile acestui masiv sînt — în afară de cele amintite — staţia de poştă Teliţa, satul „Parchiş", cu 25 de gospodării, şi cătunul Feteşti, spre Dunăre, satul Mănăstirişte zis şi Niculiţel, cu 80 de gospodării într-un golf al pădurii, satul Cerna, cu 85 de gospodării şi cătunul „Balabaniţa", apoi cătunul Cifirchioi şi satul Trestenic („Trostenic") cu 30 de gospodării. Într-un alt golf al codrului e cătunul Nalbant. În mijlocul codrului e cătunul „Maidanca", o stînă, un lac („Lacul" — arătînd odată mai mult, ca şi aşezările Niculiţel, Greci, Lătăţuea, Feteşti şi Parchiş caracterul românesc al acestei regiuni), precum şi cătunul Taiţa. Pîraiele care străbat acest masiv sînt „Fortuna" şi Teliţa.

Masivul dinspre miazăzi vine la vest de oraşul Babadag (500 de gospodării) şi e cuprins între acest oraş, satul Stari Slava, cu 28 de gospodării, spre sud, mănăstirea Teke avînd spre est două mori pe pîrîul „Cuzil Sara", satul „Adjuemear", marcînd extremitatea sudică a masivului, satul Topalu („Topalo") cu 28 de gospodării, spre sud-vest-vest, apoi cătunul „Orumbeico", satul Cîrjelari, cu 20 de gospodării, spre vest; satul „Isanlar", cu 40 de gospodării, la extremitatea de nord-vest-vest, satul „Laella", cu 23 de gospodării, la extremitatea de nord-vest, cătunul Ortachioi, satul Velichioi, cu 24 de gospodării, cătunul „Douci", satul „Gormaclei", cu 48 de gospodării şi satul „Camberi", cu 36 de gospodării, ambele pe valea Lozova. În mijlocul

acestui masiv e cătunul Ciucurova. Masivul e străbătut de pîrîul Slava şi de diferite drumuri mici care leagă Ciucurova de satele de la marginea pădurii.

În sudul Dobrogei sînt cîteva păduri mici în preajma Dunării, între lacurile Gîrliţa şi Oltina, între Oltina şi Mîrleanu, la sud de lacul „Lahchiiu" spre tîrgul decăzut Cuzgun, cu numai 25 de gospodării, în sfîrşit, între satele Lahchiiu şi Arabagi. În tot restul Dobrogei nu sînt păduri.

O menţiune merită şi planurile topografice alcătuite spre finele secolului al XVIII-lea şi prima jumătate a secolului al XIX-lea de ingineri topometri români şi străini. Citām două asemenea planuri, inedite, acela din 1838 al moşiilor Greci, Săhăteni, Bădeni şi Miluiţi, din judeţul Buzău şi cel din 1846, al moşiei Cîmpulungeni, tot din judeţul Buzău, ridicate ambele de „inginerul Karl Gold" [1]. Pădurile sînt reprezentate prin pete neregulate, verzi, mai mari, pentru pădurea bătrînă, şi mai mici pentru cea tînără. În primul plan care cuprinde şi satul Pietroasa şi, sub semnul XXVII, indicaţia „la comoară" — e vorba de tezaurul descoperit cu un an mai înainte, în 1837, şi numit popular „Cloşca cu pui" — e reprezentată o pădure mare, spre miazănoapte, străbătută de apa Nişcovului. Dintre punctele topografice notăm: „Fîntîna Rumâneştilor", „Fagu în marginea apei Borului, capu de la vale"; „În gura văii Sălcii"; „La teiu pucios" (sic!); „Vîrfu Istriţa". Moşia Greci era numită şi „Istriţa de jos", aşa cum aflăm din „desluşirea moşiilor i a semnilor" adică din legenda planului. În planul cel de-al doilea, pădurea e reprezentată în cinci locuri diferite.

În ordine cronologică, urmează harta austriacă din 1856—1857, alcătuită, ca şi aceea din 1790—1791, în timpul cît trupele împăratului de la Viena au ocupat Principatele [2]. Preţioasă pentru studiul toponimiei, ea înfăţişează Muntenia. Pădurile sînt reprezentate în culoarea gri şi prin semnul convenţional: sfere mici cu o linie spre dreapta. E notată o pădure mare pe malul drept al Milcovului, la vest de Vîrteşcoi, de Faraoanele, de Bonţeşti; în cuprinsul ei sînt trecute o serie de numiri ce interesează pădurea. Astfel: „Dealul Perişorului", „Dealu Cornişilor", „Poenile", „Blidarile", „Dealu Picioru Nucului", „Dealu Părului", „Dealu Teiuşu" [3]. Găsim notată şi „Lunca de la Mîndreşti" imediat la est de Focşani, precum şi „Lunca Tzuguetzilor" la sud-est de Focşani. În ce priveşte Bărăganul, harta austriacă înseamnă, la sud-est de Cosîmbeşti şi sud-vest de Mărculeşti, pe malul drept al Ialomiţei, deasupra luncii, o pădure de peste două mii de paşi („Schritte") în lat şi în lung, cu

[1] Arhivele Statului Bucureşti, *Planuri*, Judeţul Săcuieni (Buzău) nr. 57 şi Judeţul Buzău, nr. 5.

[2] Un exemplar la *Academia Republicii Socialiste România*, Cabinetul de hărţi, sub cota DXVI/1. Unele planşe sînt din 1856 — astfel Col. XVII—XVIII, secţiunea 27—28 — altele din 1857 — astfel Col. XIII—XIV, secţiunea 19—20.

[3] Col. XIII—XIV, secţiunea 19—20.

numirea „Kornicet“ (recte: Cornățel!) scrisă dedesubt [1]. Pădure e notată în unele locuri pe ambele maluri ale Ialomiței, dar fără nume. La nord-nord-est de Hagieni, în plin Bărăgan, e trecută pădurea „Agianka“ recte Hagianca [2]. Și această hartă austriacă din 1856—1857 poate servi la studiul comparativ al întinderii pădurii românești.

Harta Munteniei, alcătuită în timpul domniei lui Cuza și publicată în 1864 [3] se întemeiază pe harta austriacă din 1856—1857 care i-a servit drept bază. Și aci pădurea e reprezentată în două feluri: pădurea mare, încheiată, sau codrul prin cîte doi copaci, clar desenați, iar pădurea măruntă și tufele prin sfere mici cu o linie spre dreapta. În regiunea muntoasă sînt trecuți, unde și unde, cîte doi copaci; așa, de pildă, la nord de Calvini, pe valea Bîscei Chiojdului sau la nord-est de vîrful Siriu, la sud-vest de muntele Tătaru sau la vest de muntele Bocîrna. În regiunea de deal, dar și la munte în unele locuri găsim semnul convențional: sfera cu linie, astfel în regiunea Pietroasa, Greceanca de Jos și de Sus, Șarînga, de sub dealul înalt al Istriței. La cîmp, pădurea e înfățișată prin culoarea gri, ca și în harta austriacă, și cîte un copac; așa, la Florica, la Tufele Florii, la Spătariu, la Crîngul de lîngă orașul Buzău, la Cîmpineanca, toate în județul Buzău. Din cauză că notarea pădurilor nu e făcută pretutindeni, iar la munte și deal nu sînt indicate suprafețele, harta din 1864 e mai puțin utilă pentru studiul comparativ al suprafeței forestiere.

Mult mai folositoare, în schimb, este „Charta silvică a Romaniei dressată și dedicată A.S.R. Carol I, domnului Romînilor, de D. Stănescu, Inginer — Silvicultor, Iassi, Litografia lui Parteni, 1869“ [4]. Ea indică suprafața totală a pădurilor Statului: 853 955 de hectare (dar fără județele Ismail și Bolgrad), și aceea a pădurilor Epitropiei Sf. Spiridon din Iași: 17 437 hectare, nu însă și pe aceea a Eforiei Spitalelor civile din București, pe care n-o cunoaște. Prețios e faptul că pe hartă e însemnată, la foarte multe sate, suprafața de pădure aferentă, precum și esența sau esențele dominante din care e alcătuită acea pădure. Găsim astfel în județul Putna (azi Vrancea): Soveja 10 522 hectare, brad; Vidra, 228 hectare, brad; Balotești [5] 345 hectare, stejar; Broșteni 995 hectare, fag; Vizantea 1 745 hectare, brad. În județul Rîmnicul Sărat (azi împărțit între Vrancea și Buzău: Bordești, 796 hectare, ulm; Borza 481 hectare, stejar și ulm; Sihlele 92 hectare, stejar; Vîrteșcoi

[1] Col. XV—XVI, secțiunea 29—30.

[2] *Ibidem.*

[3] Academia Republicii Socialiste România, Cabinetul de hărți, cota CXXII 1. Pentru împrejurările alcătuirii hărții din 1864 vezi Const. C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ediția a doua, București, 1970, p. 440—441. Harta are 115 foi colorate (62 × 42 cm) și e prima hartă de mari proporții și atît de detaliată realizată la noi.

[4] Un exemplar la „Institutul de cercetări și amenajări silvice“, București (Pipera).

[5] Recte: Bolotești.

144 hectare, stejar. Pe malul stîng al Prutului, între Reni şi Cahul: Giurgiuleşti 480 hectare, stejar; Văleni 1 220 hectare, stejar; Slobozia 2 700 hectare, stejar; Colibaşi 2 250 hectare, stejar; Brînza 600 hectare, stejar. Aşadar o continuare masivă a codrului Tigheciului pînă aproape de vărsarea Prutului. Slobozia din Ialomiţa e trecută cu 747 de hectare, ulm, iar Călăraşii Vechi cu 149 de hectare, salcie. Preţioasă este şi indicaţia referitoare la „domeniul Brăilei": „Insulele (ostroavele) de pe domeniul Brăilei, malul Dunării şi canalul Dunării cuprind 10 700 hectare s/alcie/ şi pl/op/". În afară de esenţele specificate mai sus, mai sînt referiri şi la t/ei/, c/arpen/, m/esteacăn/ şi am/estecătură.

Faţă de aceste date, pozitive, trebuie să notăm însă şi cîteva deficienţe. În primul rînd, harta *nu dă toate satele.* Numai în partea de nord a judeţului Buzău lipsesc satele Nehoi, Nehoiaş, Gura Teghii şi Chiojd, toate cu păduri întinse.

Sînt apoi sate la care *nu* se indică suprafaţa pădurilor. Sînt, în sfîrşit, sate la care se indică suprafaţa pădurii, dar nu şi esenţa sau esenţele ei. Astfel Bucovăţ, lîngă Craiova, are trecută suprafaţa de 199 de hectare, dar nu se specifică felul pădurii. Tot aşa Spanţovul, în Ilfov, 5 860 hectare, Miera, în Putna, 6 608 hectare, Clipiceşti, iar în Putna, 177 de hectare. Cu toate aceste deficienţe, harta din 1869 îşi păstrează valoarea, în special pentru studiul evoluţiei suprafeţelor de pădure, *pe sate.* Se poate constata astfel că o sumă de păduri din regiunea de deal şi de şes au scăzut considerabil ca suprafaţă, iar unele au dispărut chiar.

În 1900, Serviciul Silvic al Statului a publicat o hartă colorată a pădurilor, în 38 (treizeci şi opt) de planşe arătînd repartiţia „pe categorie de proprietari", după cum aparţineau statului — culoarea roz, stabilimentelor publice — culoarea portocalie — Domeniilor coroanei — culoarea galbenă — şi particularilor — culoarea verde[1]. Suprafaţa totală a pădurilor era la acea dată de 2 774 048 de hectare, repartizîndu-se astfel: 1) *statul*: 1 085 033 ha, cele mai multe păduri fiind în judeţul Neamţ: 150 827, ha, apoi în judeţul Tulcea: 106 639 ha, iar cele mai puţine în judeţul Dorohoi: 5 279 ha şi în judeţul Roman: 6 269 ha. 2) *stabilimentele publice*: 125 986 ha, maximum avîndu-l judeţul Prahova: 28 846 ha, iar minimum judeţul Covurlui: zero ha. 3) *Domeniile coroanei*: 70 188 ha, maximum fiind în judeţul Suceava: 40 459. 4) *particulare*: 1 492 841 ha, maximum fiind în judeţul Gorj: 180 000 ha, apoi în judeţul Vîlcea: 161 000 ha, iar minimum în judeţul Constanţa: 86 ha. Această hartă constituie un excelent reper, împreună cu harta din 1835 şi cu cea din zilele noastre, spre a ne da seamă de evoluţia suprafeţei pădurilor, *de felul cum s-a micşorat această suprafaţă.*

[1] Un exemplar la Academia R. S. România, Cabinetul de hărţi, sub cota H. 2311 — CLXXII 1.

Mai puţin importantă este harta din 1902, cu titlul „Harta pădurilor cu împărţirea teritoriului ţării în 10 Regiuni Silvice"; e util însă tabelul inclus în care se arată suprafeţele în hectare şi pe regiuni ale pădurilor statului, ale particularilor şi ale instituţiilor[1].

Inginerul Sburlan a alcătuit, în perioada interbelică, o hartă a pădurilor României, la scara 1: 800 000, care prezintă avantajul că înfăţişează fondul forestier de pe întreaga suprafaţă a statului din acea perioadă. Impresionează masivitatea pădurilor carpatice şi din Munţii Apuseni şi puţinătatea lor din Bărăganul Ialomiţei şi Brăilei şi din jumătatea de răsărit a Moldovei[2].

O hartă specială pentru pădurile de odinioară şi de azi ale Bărăganului, la scara 1: 300 000, hartă reprodusă mai jos, a întocmit inginerul Alexandru Burnea în 1974. Ea ne arată pădurile cuprinse între Dunăre, Mostişte, şoseaua Urziceni — Buzău, rîul Buzău şi Rîul Siret: treisprezece de toate şi anume: Groasa, Lehliu, Vărăşti, Bogdana, Ghimpaţi, Cornăţelu, Putineiu Bazarghideanu şi Ciunga între Ialomiţa, Mostişte şi Dunăre, precum şi Chirana, Ograda, Niculeşti — Jianu şi Bordeiul Verde între Ialomiţa şi Buzău (vezi fig. 32). Tot în această jumătate de nord a Bărăganului de semnalat şi ulmul enorm solitar dintre comunele Reviga şi Padina. De adaos, pomenite documentar, pădurea de stejar de la Frăţileşti, pe malul de sud al Ialomiţei, la sud-vest de Ţăndărei, amintită în vremea războiului din 1768—1774[3], şi dumbrava de la Poiana, pe Ialomiţa, din care se interzicea, în 1795, să se taie pari[4]. Majoritatea pădurilor din Bărăgan au fost de stejar; unele din ele au fost completate, în ultima sută de ani, cu salcîm.

În 1951—1960 s-a alcătuit de către un colectiv (Dr. Al. Beldie, I. Dumitriu-Tătăranu, V. Grapini, L. Leandru) „Harta răspîndirii speciilor forestiere în R.P.R." în 39 de planşe, la scara 1:200 000. Ea înfăţişează trupurile de pădure şi, prin culori şi semne convenţionale, principalele opt specii forestiere pure sau în amestec.[5] Ulterior, această remarcabilă hartă a fost redusă la scara 1:1 500 000.

[1] O reproducere, nu prea clară, în studiul lui D. R. Rusescu, *Cestiunea împăduririlor ...*, planşa dintre paginile 92 şi 93.

[2] Harta, executată la Krafft şi Drotleff, Sibiu, e reprodusă în *Holzproduktion, Holzindustrie und Holzhandel von Rumänien*, Sibiu, 1933, între p. 36 şi 37.

[3] Bawr, *Mémoires ...*, 1778, p. 141.

[4] V. A. Urechia, *Istoria românilor*, VI, p. 380.

[5] Informaţie Dr. ing. I. Dumitriu — Tătăranu. Harta se găseşte în prezent la Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice (Bucureşti).

COMERȚUL INTERN CU LEMN, PRODUSE DIN LEMN ȘI ALTE PRODUSE ALE PĂDURII

Comerțul intern legat de pădure cuprinde o mare varietate de produse

COMERȚUL INTERN CU LEMN ȘI PRODUSE DIN LEMN. Pădurea a fost din capul locului aducătoare de venit, prin mulțimea produselor sale, cerute atît pe piața internă, cît și la export. Nu e de mirare deci că acest venit e relevat de la primele acte de cancelarie, că pădurea figurează ca parte constitutivă a moșiei, alături de celelalte entități: cîmpul, apa, via, moara și iazul de pește. La 10 august 1279, regele Ladislau al Ungariei adresîndu-se cumanilor care s-au așezat „între Dunăre și Tisa sau lîngă rîul Criș ori între rîurile Mureș și Criș sau pe amîndouă părțile acelui rîu ori între Timiș și Mureș", așa cum i-a așezat regele Bela al IV-lea, le dăruiește „pămînturile pustii ale nobililor și ale iobagilor cetății, așa pustii cum au rămas de pe vremea năvălirii tătarilor și cum sînt lipsite de folosințe și de venituri adică de heleșteie și de pădurile ce pot aduce folos („silvis lucrativis"). Sînt însă — adaugă regele — și „pămînturi pustii ... care se bucură de folosințe rodnice adică sînt bogate în heleșteie și în păduri dese". [1].

Dacă satele se aprovizionau direct din pădure cu lemn de construcție și de unelte, precum și cu lemn de foc — pădurile erau întinse și multe iar oamenii puțini — în schimb tîrgoveții sau orășenii trebuiau să le cumpere, afară de cazul, bineînțeles, în care pe hotarul tîrgului era și pădure, ceea ce nu s-a întîmplat întotdeauna. Regulamentul turcesc din secolul al XVI-lea pentru vama mică a orașului Babadag, adică pentru comerțul local, prevede, între altele: „Dacă vin scînduri cu carul, se ia cîte o scîndură de la fiecare car și dacă sosesc copaci pentru case se ia cîte un aspru de car"[2]. Prin „copaci" trebuie să înțelegem cheresteaua grea, mare și, în primul rînd „tălpile" de stejar.

---

[1] *Documente C*, Veacul XIII, vol. II, p. 219.

[2] M. Alexandrescu Dersca — Bulgaru, *Aspecte ale vieții economice din orașele și tîrgurile Dobrogei sub stăpînirea otomană*, în *Studii*, 26 (1973), p. 42.

Însăşi curtea domnească, la început aprovizionată atît cu lemn de construcţie, cît şi cu lemn de foc prin prestaţiile în natură ale tîrgoveţilor şi ale satelor din ocolul respectiv, încep, de la o vreme, să cumpere cu bani lemnele necesare. Ni s-a păstrat în condica vistieriei lui Constantin Brîncoveanu însemnările sumelor ce s-au dat pentru asemenea cumpărături. Astfel găsim, sub data 15 ianuarie 1694, „100 talere s-au dat la Cornescu, pîrcălabul de curte, pentru cheltuiala lemnelor, afară de ce i s-au dat mai-nainte"[1]. Apoi la 28 martie acelaşi an: „100 tal. s-au dat la pîrcălabul de curte pentru lemne"[2]. După aceea, la 20 iulie, în toiul verii: „105 tal. s-au dat la pîrcălabul de curte ca să cumpere lemne de focuri de earnă"[3]. De asemenea în toamnă (septembrie-octombrie 1694): 95 tal. s-au dat la pîrcălabul de curte pentru cheltuiala lemnelor de iarnă"[4]. Cu aceste lemne se încălzea palatul domnesc, inclusiv baia, împodobită cu marmură[5], precum şi odăile seimenilor şi ale slujitorilor curţii. Acelaşi lucru în privinţa podinilor sau podelelor şi „urşilor" pentru „podurile" sau uliţele mari podite ale capitalelor. Dacă la început ele erau furnizate de tîrgoveţi şi de ţăranii satelor de ocol, în cadrul „muncilor" ce datorau, mai tîrziu şi aceste materiale au fost cumpărate cu bani peşin. Ni s-a păstrat o însemnare a condicei vistieriei moldovene din 1792: „5 950 lei pentru 3 400 podeli ce s-au plătit de către dumnealor ispravnicii de la ţinuturile arătate mai gios"[6]. În ce priveşte Bucureştii, avem contractul încheiat la 5 ianuarie 1820 de patrusprezece locuitori din Măicăneşti cu inginerul Freiwald, obligîndu-se să-i lucreze „700 podini pentru podu politii[7] Bucureştilor, care podini să fie dă stijar bun, lung 32 de palme, lat şi gros cîte o palmă" şi să i le transporte sub formă de plute pe Argeş pînă la satul Prisiceni. Preţul va fi de 4 taleri de podină, deci 2 800 taleri sau lei, din care jumătate vor primi acum, la facerea învoielii, iar restul la predarea în Prisiceni[8].

Comerţul intern legat de pădure priveşte următoarele categorii de produse: 1) Cherestea 2) Elemente pentru împrejmuiri, pentru acoperişuri,

---

[1] *Revista istorică a Arhivelor României*, Bucureşti, 1873, p. 8.

[2] *Idem*, p. 14.

[3] *Idem*, p. 51.

[4] *Idem*, p. 69 — Însemnări similare în 1695 *(Idem*, p. 86, 113, şi 176) apoi în 1703 p. 743).

[5] *Idem*, p. 25. La 30 martie 1694 baia era isprăvită. Se notează şi plata meşterilor, armeni din Ţarigrad, care au împodobit-o cu marmură *(Idem*, p. 38).

[6] Şi anume ţinuturile Orhei, Iaşi, Vaslui, Cîrligătura, Roman, Hîrlău. Apoi încă 100 podele de la ţinutul Vaslui, tot cîte 70 de parale podeaua (N. Iorga, *Documente şi cercetări asupra istoriei financiare şi economice*, Bucureşti, 1902, p. 63.

[7] Adică oraşului!

[8] I. Cojocaru, *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti*, vol. I, Bucureşti, 1958, p. 239.

pentru lucrul viilor şi grădinilor 3) Obiecte şi unelte casnice 4) Mijloace de transport 5) Lemne de foc şi cărbuni de lemn 6) Fructe şi alte produse ale pădurii.

Cheresteaua a fost necesară pentru fundamentul caselor — tălpile — pentru scheletul caselor, pentru pereţi, uşi etc.; ea cuprinde deci grinzi, dulapi, căpriori, uşori, scînduri, laţi şi alte soiuri, aşa cum ne arată listele de narturi adică de preţuri maximale din epoca fanariotă. Iată de pildă înşirarea cherestelei, cu specificarea calităţii, în nartul muntean din 3 aprilie 1793: „Laţii de anin po stînjeni trei[1], unul 6 bani, iar de a doua mînă[2], unul 4 bani; laţii de teiu po stînjeni trei, unul 4 bani, iar de a doua mînă, unul 2 bani; grindă latul o palmă, groasă o şchioapă, stînjenul 24 bani; asemenea şi căpriorul latul o palmă, grosul o şchioapă, stînjenul 18 bani; grinzile şi căpriorii de a doua mînă adică latul o şchioapă, grosul pe muche de degete patru, stînjenul 9 bani; tălpoiu de uluce, latul o palmă şi jumătate, grosul pe muche degete patru, stînjenul 15 bani; scîndurile de stejar latul palme una şi jumătate, grosul pe muche de degete trei, stînjenul 12 bani; scîndurile de teiu pentru uşi însă de 12 palme, una 12 bani; scîndurile de ulmu, una 24 bani ...[3]; talpa de casă latul palme una şi jumătate, grosul pe muche o şchioapă [4], stînjenul 40 bani; podina de stejar sau de fag ulucită pentru tavan 2 lei 60 bani[5]. Pentru cele necesare împrejmuirilor sau gardurilor, pentru acoperişurile caselor şi pentru lucrul viilor şi grădinilor, acelaşi nart din 3 aprilie 1793 prevede: „Ulucile cele de palme douăsprezece, suta 2 taleri 60 bani; ulucile cele po palme zece, suta 2 lei; ulucile po palme opt, suta 1 taler 30 bai; coşaclu adică stinghia de uluce, unul 9 bani; parul despicat de 12 palme, unul 4 bani; parii obli, suta 1 taler; bulamace, unul 15 bani; nuielele curăţite[6], mia 1 taler 60 bani, nuielele cele necurăţite, mia 1 taler; şindrilă de brad mare, mia 2 taleri 30 bani; şindrilă de a doua mînă, mia 1 taler 90 bani; şindrilă de ştejar, mia 2 taleri; haracii buni despicaţi za[7] palme 12 cu adusul, mia 5 taleri; haracii obli, cu adusul, mia 2 lei“ [8]. În ce priveşte împrejmuirile, e de remarcat că în anumite

[1] Adică; de cîte trei stînjeni.

[2] De calitatea a doua.

[3] Dublu cît scîndurile de tei.

[4] Tălpi şi mai late şi groase decît cele indicate aci se pot vedea la unele case vechi de la Muzeul Satului din Bucureşti.

[5] V. A. Urechia, *Istoria românilor*, V, p. 353.

[6] Cred că aceste nuiele curăţite sînt totuna cu „nuielele boiereşti“ amintite în alte izvoare.

[7] Adică: de.

[8] V. A. Urechia, *Istoria românilor*, V, p. 353 şi 352 — În ce priveşte facerea şindrilelor vezi Ion Ionescu, *Agricultura română din judeţul Mehedinţi*, Bucureşti, 1868, p. 396—397, unde se arată cum se alege bradul pentru şindrilă: el trebuie să „crape drept“, se dă definiţia „bilei“: fragmentul de trunchi dintre două „cununi“ de ramuri,

epoci, unele orașe ale noastre au fost prevăzute cu împrejmuiri alcătuite din trunchiuri de copaci sau pari groși. Cronicarul Bonfinius relatînd campania lui Matiaș Corvinul în Moldova în 1467 arată că Baia era înconjurată cu o împrejmuire de lemn („zid de lemn")[1]. Iar despre Suceava avem informația unui important martor ocular, participant la expediția turcească din 1476: orașul „era înconjurat cu șanțuri și pari"[2]. Cît despre București, avem două mărturii. Prima este a sasului Hieronim Ostermayer care ne spune în cronica sa că Mircea Ciobanul (1545—1554) a făcut ca orașul să fie îngrădit „cu lemne mari de stejar" („Bukarest mit grossen eychenen Hölzer hat umschränken lassen"[3]). Cea de a doua mărturie se datorește parizianului Pierre Lescalopier care trecînd prin București în iunie 1574, arată că „zidurile acestui oraș sînt din trunchiuri mari de copaci înfipte în pămînt, unul lîngă altul, și legate între ele prin grinzi de-a curmezișul, prinse de acele trunchiuri prin niște pene lungi și groase de lemn; orașul e podit cu trunchiuri de copaci"[4]. Ultima propoziție se referă la podinile de pe arterele principale ale orașului, amintite anterior[5].

În legătură cu lucrul viei erau haracii de care se legau corzile; ei se întrebuințau și în grădinărie pentru unele soiuri de legume ca fasolea urcătoare, roșiile și vinetele. În privința haracilor, nartul din 1793 amintește de „haracii buni despicați za palme 12 cu adusul, mia 5 taleri" și „haracii obli cu adusul, mia 3 taleri"[6].

Foarte numeroase sînt obiectele casnice și uneltele de lemn. Iată lista lor din nartul cu data 1793, care le grupează sub titlul generic „Dogăria": „Hîrdău de stejar za vedre cinci, 90 bani; vadra de stejar pentru căratu nisipului, 30 bani; hîrdău de brad, 40 bani; hîrdău de stejar za vedre zece, 1 leu; cercul mare cu pusul în pivniță la butea cu vin, 4 bani; iar meșterul să cumpere prăjina, 3 bani; cercul de buriu za vedre zece cu pusul, 2 bani; cofa mare

---

se arată cîte șindrile pot ieși dintr-o bilă: „15 pînă la 20" — e vorba de șindrile mari „ca de un pod de mînă de groasă și ca de o palmă de lungă" — cîte dintr-un brad: „2 pînă la 4 mii", cum se scot șindrilele din munte: „încărcîndu-se cîte 200 pre un cal" și cît poate face un om muncind tot anul: „nu... mai mult de 20 000".

[1] Antonii Bonfinii, *Historia Pannonica*, Coloniae, 1690, p. 397, col. 1: „ligneam urbem, vimineo muro circum septam".

[2] Donaldo de Lezze, *Historia turchesca (1300—1514)*, ed. I. Ursu, București, 1909, p. 91: „Era .... Suzava con fossi et palanche circondata".

[3] Ediția J. Kemeny, *Deutsche Fundgruben der Geschichte Siebenbürgens*, vol. I, Klausenburg, 1839, p. 31.

[4] *Călători străini despre țările române*, vol. I, București, 1970, p. 426.

[5] Vezi mai sus, p. 183.

[6] V. A. Urechia, *Istoria romînilor*, V, p. 352.

Fig. 33 — Meşter căruţar fixînd spiţele unei roţi. În spatele lui, doi butuci şi două roţi neşinuite
(Foto Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice)

de brad, 12 bani; cofa mai mică, 6 bani; lopata 47 bani/sic!/; albia sau căpesterea mare, 30 bani; copaia de mijloc, 15 bani; iar copaia mai mică, 9 bani; lingurile de lemn, testeaua[2], 12 bani; testeaua funii tei topit, 15 bani; testeaua funii tei netopit, 12 bani; trunchiul de tei uscat pentru lucru, în creastă de o palmă, stînjenul 4 bani; carul nou şi mare, cu roatele şi cu dricurile strîmbe, de treaba cîmpeanului, fără de fier, 12 taleri; iar carul sîrbesc cu dricurile drepte, 7 taleri; iar căruţa nouă fără de fier, 5 taleri; roatele de car mare, părechea, 2 taleri 60 bani; roatele de căruţă, părechea 1 taler, 60 bani"[3] (vezi şi fig. 33). Din tariful vamal muntean cu data 1 ianuarie 1792 aflăm

[1] Cred că e o eroare, date fiind preţurile pentru albia mare, copaia de mijloc şi cea mică.

[2] Testeaua, în cazul lingurilor de lemn, cuprinde zece bucăţi; în cazul hîrtiei, 24 de foi.

[3] V. A. Urechia, *Istoria romînilor*, V, p. 352 şi 354. Nartul din 1791 noiembrie 18 *(Idem*, p. 331—332*)* cuprinde mai puţine articole. În 1843 se exportau prin Focşani din Moldova în Muntenia „fabricaturi de lemne" în valoare de peste 3 000 de galbeni şi anume „cofe, cercuri, osii, sănii, care, căruţe, roate, fuse, furci, linguri, cozi de topor, ţăpoaie, lopeţi, funii, odgoane, juguri etc." (Ecaterina Negruţi-Munteanu, *Dezvoltarea agriculturii în Moldova între anii 1848 şi 1864*, în volumul *Dezvoltarea economiei Moldovei între anii 1848 şi 1864*, Bucureşti, 1963, p. 64).

Fig. 34 — Vase de lemn — șiștar, cofiță, sărăriță — din comuna Straja jud. Suceava, azi la Muzeul Satului din București
(Foto Muzeul Satului)

că se mai aduceau spre vînzare și „scînduri de nuc“, plătindu-se pentru un cîntar o taxă de 6 bani[1].

Dar articolele de mai sus nu reprezentau decît *o parte* din cele — obiecte casnice și unelte, toate din lemn — care se vindeau în tîrguri, iarmaroace și chiar în unele sate de către meșteri specializați. Trebuie să adăogăm furcile și greblele, blidele[2], scafele (vezi și fig. 34 și 35), încuietorile „cu cățel“[3], ber-

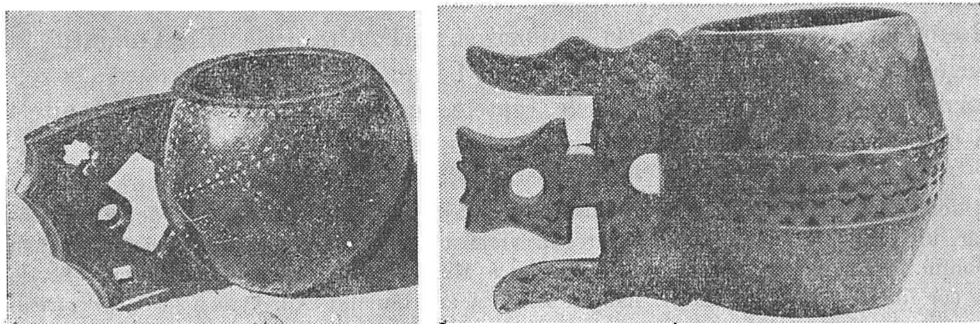

Fig. 35 Căuce de băut apă: — din Cîmpul lui Neag, jud. Hunedoara de pe la 1800. Azi la Muzeul Satului. (Foto Muzeul Satului);
— din Luncani, jud. Hunedoara. Azi la Muzeul Cluj-Napoca
(Foto Muzeul Cluj-Napoca)

[1] *Idem*, IV, p. 245.

[2] Potrivit unui inventar din 1632 se aflau la Făgăraș, în stare nouă și toate de lemn: 200 de blide, 400 de farfurii, 150 de cupe; la Comăna: 36 blide și 99 de farfurii, la Porumbacu 120 de blide, și 13 farfurii (D. Prodan, *Urbariile Țării Făgărașului*, p. 100).

[3] Aceste încuietori aveau ca piese principale două lemne tari; protuberanțele și excavațiile de pe unul din ele se îmbucau perfect cu cele corespunzătoare de pe lemnul

bînţele sau putinicile — era obişnuit proverbul: „cînd e brînză nu-i bărbînţă" — putineiele de bătut laptele pentru a obţine untul, butoaiele, antalele adică butoaiele lunguieţe, buriele şi buriaşele, ciururile, uleiele sau stupii de albine. Aceştia din urmă se făceau dintr-un fragment de trunchi de copac — de obicei de tei — care se scobea aşa încît să se obţină un cilindru cu pereţii destul de groşi ca să nu treacă prin ei lumina. Deasupra cilindrului se aşeza o lespede netedă, aşa încît să acopere complet deschizătura, iar în partea lui inferioară se dădea o gaură: urdinişul, pe unde intră şi ies albinele. Asemenea cilindri se aşază şi deasupra izvoarelor, formînd un *ştiubei*. Aplecîndu-te asupra lui, ca să bei, vezi apa izvorului forfotind în fund. Un asemenea ştiubei se află sub un tei, la Groapa Lupului, în hotarul comunei Chiojdu, judeţul Buzău. În Vrancea li se spune budăi; cităm pe acela de pe drumul de la Nistoreşti la Vrîncioaia şi pe cel din hotarul comunei Bîrseşti[1].

Se făceau din lemn şi se vîndeau în tîrguri şi *instrumente muzicale*: în primul rînd fluiere mari şi mici, cavaluri, buciume sau tulnice, cobze, lăute şi ţambale. Buciumele se lucrau din lemn de paltin, frasin, brad sau alun: trunchiul tînăr, lăsat să se usuce, se despica în sensul lungimii, se scobea şi apoi cele două jumătăţi se lipeau la loc şi se înfăşurau strîns cu coajă de mesteacăn, de cireş sau de tei, adăugîndu-se, din loc în loc, şi inele de lemn care să-i asigure soliditatea. Erau cinci feluri de buciume, după cum era o întreagă gamă de fluiere[2]. În ce priveşte lăzile de zestre, ele se făceau, desigur, şi în Muntenia şi în Moldova, dar cele mai bune se aduceau de la Braşov. În tariful vamal oltean din 28 iunie 1732, din timpul ocupaţiei austriace, sînt trecute şi „cutiile sau scrinurile" transilvănene „colorate" adică „lăzile de zestre" şi anume în trei mărimi: mari, mijlocii şi mici[3]. Alte articole sînt amintite în tarifele vamale cum e acela muntean din 1 ianuarie 1792. El enumeră „coveltурile / coviltirile! /, osiile, jugurile, roatele, ce vin la tîrg", precum şi doniţele şi baniţele; pentru toate se va lua un ban din zece[4]. Sînt trecute apoi „lun-

al doilea care închide uşa. Numai cînd îmbinarea e perfectă, uşa poate fi deschisă. Aşadar, un principiu similar aceluia care, în vremea noastră, se aplică la cheile Yale sau Damm. Asemenea încuietori pot fi văzute la Muzeul Etnografic al Transilvaniei. Secţia în aer liber de la Hoia (Cluj). Asupra lor vezi articolul lui Al. Ostaşco, *Încuietoarea cu căţei*, Bucureşti, 1938, 4 p.

[1] Simion Hîrnea, *Locuri şi legende vrîncene*, Bacău, 1972, p. 25.

[2] Tiberiu Alexandru, *Instrumentele muzicale ale poporului român* Bucureşti, 1956, passim; Dinu Moroianu, I. M. Ştefan, *Maeştrii ingeniozităţii româneşti*, ms. 1974, passim.

[3] „Ab una cista sau scrinio majori Transilvanico colorato", „a mediocri", „a minori" (Const. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austriaci)*, vol. II, Bucureşti, 1944, p. 521.

[4] V. A. Urechia, *Istoria românilor*, IV, p. 235 — Tariful vamal din 1 ianuarie 1792 adaugă: „coade de biciu", cîntarul plătind o taxă de 16 bani.

trile de năvod", „luntrile de pod" şi „luntrile cele mai mici"[5] pentru care taxa este de 120 de bani, respectiv 60 şi 40 de bani, în sfîrşit „morile de lemn care duc pe apă la Dunăre"[6].

Un articol căutat erau *ploştile*, mai mari sau mai mici, întrebuinţate la drum, la nunţi, de anul nou şi în general la sărbători. Încă în 1596, italianul Botero, referindu-se la comerţul românesc, citează, între altele „ploştile de rădăcină de tei, preţuite pentru frumuseţea vinelor"[7].

În afară de care — şi am arătat varietatea lor — , se făceau, în ţările noastre, şi *trăsuri* sau *cucii* şi *carete*. În condica vistieriei lui Brîncoveanu, sub data 1697 mai 1, găsim însemnarea: „414 1/2 taleri s-au dat pentru chieltuiala cuciei Vezirului; 1 076 taleri 55 bani s-au dat la 5 cucii ce s-au făcut chehaialii şi tefterdariului şi reizului şi lui Silistra Paşa şi alta mai proastă unui efendi"[1]. Aşadar, cucia vizirului coasta dublu cît una obişnuită. Documentele menţionează caretaşi la Bucureşti şi laIaşi[2]. Dar Transilvania era cea care se specializase în trăsuri şi „leagăne" de calitate şi chiar în care de acest fel. Basarab cel Tînăr, domnul Ţării Româneşti (1477—1481) roagă pe pîrgarii Braşovului să-i cumpere două leagăne: „să-mi cumpăraţi două leagăne —le scrie voievodul — dar să fie mari şi frumoase"[3].

Aceeaşi rugăminte din partea lui Vlad Călugărul, la 20 noiembrie 1482: „Tocmiţi-mi un leagăn bun şi ce-i va fi preţul să-mi daţi de ştire"[7]. Iar Radu cel Mare se adresează braşovenilor, pe la 1504 (sau 1507), arătînd că a trimis pe omul său Alexi ca să-i găsească două care, dar să fie mari şi ferecate şi cu coşuri şi cu toate ale lor şi să fie noi şi bune, cum ştiţi domnia voastră că sînt

[5] *Idem*, IV, 236 — Luntrile de năvod erau luntre mari în care încăpeau toţi năvodarii unui năvod, plus acest năvod; luntrile de pod erau cele întrebuinţate la podurile pe vase; luntrile mici, erau cele cu care pescuiau unul sau doi pescari.

[6] *Idem*, IV, p. 237. Mori ancorate în fluviu şi ale căror roţi erau mişcate de curentul fluviului. Se vedeau încă, pînă la al doilea război mondial, în dreptul Turtucăii, pe malul drept şi din jos de acest oraş; de asemenea în Nistru, în dreptul cetăţii Hotinului.

[7] *Călători străini despre ţările române*, vol. IV, Bucureşti, 1972, p. 575. Ploşti frumoase se făceau şi în Slovenia, în tîrguşorul Ribnica; ele erau vîndute în toată cîmpia Dunării şi Tisei (Pierre Deffontaines, *L'homme et la forêt*, Paris, 1933, p. 96).

[1] *Revista istorică a Arhivelor României*, p. 307 — Pe lîngă cucii pentru meghistanii turci, făceam şi „căruţe" pentru hanul tătărăsc şi ajutoarele lui. Dovadă următoarea însemnare a condicei vistieriei lui Brîncoveanu, sub anul 1694: „471 1/2 taleri s-au dat la cheltuiala a trei căruţe, însă a hanului taleri 196 ... şi a lui Calga sultan taleri 159 şi la altă căruţă ce s-au mai făcut taleri 116" *(Ed. cit.*, p. 56). O altă însemnare, în aceeaşi condică mai departe: „199 1/2 taleri s-au dat cheltuiala căruţii tefterdariului" adică ministrului de finanţe turc *(Idem*, p. 74).

[2] Pentru Bucureşti, vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, p. 280, cu izvoarele respective.

[3] I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul ...*, p. 170 (Se va prescurta: *Documente Braşov)*.

[7] *Idem*, p. 185.

de nevoie la drum. Plăteşte Alexie preţul lor[5]. Adăogăm şi comenzile pe care le făceau domnii moldoveni la Bistriţa. Alexandru Lăpuşneanu primeşte la 6 august 1557 două „carăte" pe care le comandase la 27 mai; le găseşte scumpe, mai scumpe decît cele de Braşov; comandă totuşi şi un leagăn[6]. Iar la 17 iulie 1566 scrie aceloraşi bistriţeni, invitîndu-i să-i trimită în postul Crăciunului „cele trei rădvane din lemn uscat"; să fie roşii, fără flori, şi de cîte opt cai fiecare[7].

Şi lemne de foc se aduceau în cantităţi mari în tîrguri. Nartul din 1793 precizează: „Carul cu 4 boi cu lemne pentru foc, încărcat bine, de cer sau de tufan de Vlaşca, 1 taler 90 bani; carul cu doi boi cu acest fel de lemne, încărcat bine, de Vlaşca, 1 taler 30 bani; carul de lemne de crîng încărcat bine, 1 taler; iar cioaclele[1], 75 bani; carul cu rădăcini încărcat bine 1 taler; iar cioaclele de rădăcini 75 bani. Însă toate carele de lemne, deacum înainte — adaugă nartul — să lipsească aşternuturile ce se obicinuesc de se fac înăuntru zgăului carului i adică aşternutu pe scînduri şi pe alăturea cu loitrele de strîmtează carul ca să încapă lemne puţine[2]". Cantitatea de lemne, în special fag, întrebuinţată pentru încălzit, a fost considerabilă. O însemnare oficială, din 1867, apreciază că se ard anual, ca lemne de foc, 2 589 926 de stînjeni, valorînd 274 891 860 de piaştri sau lei[3]. În ce priveşte cărbunele de lemn, el se făcea la mijlocul secolului la XIX-lea, din stejar, carpen, mesteacăn şi ulm, cel de stejar şi de carpen fiind cel mai preţuit[4]. Pe urmă, a început să se întrebuinţeze şi fagul deoarece pădurile de fag erau numeroase. Prin anii 1930—1935, din cantitatea totală anuală a lemnului tăiat, de circa 15 milioane metri cubi, o bună parte se întrebuinţa ca lemn de foc, ceea ce constituia, cum bine s-a spus, „o risipă nepermisă"[5]. Ultima categorie de produse în

[5] I. Bogdan, *op. cit.*, p. 219—220. Tot Radu cel Mare trimite în al doilea rînd pe Alexi la Braşov „să-mi cumpere cinci care pentru domnia mea, dar cu toate cele de trebuinţă" şi roagă să nu i se ia vamă *(Idem*, p. 220—221).

[6] N. Iorga, *Documente româneşti din archivele Bistriţei*, I, Bucureşti, 1899, p. LII—LIII. — Încă la începutul domniei, la 15 noiembrie 1552, Lăpuşneanu scrie bistriţenilor pentru două care comandate de Ştefan Vodă Rareş.

[7] Hurmuzaki — Iorga, *Documentele*, XV, 1, p. 617.

[1] Cioacla e un car mic, ceva mai mult decît jumătatea unui car obişnuit cu doi boi. În 1811—1812, sub ocupaţia rusă, fiind „nespusă şi nepovestită scumpete", carul de lemne ajunsese 5 şi 6 lei, „ear la Bucureşti 10 lei caru" (Dionisie Ecclesiarhul, *Cronograful Ţerei Româneşti*, R. Vîlcea, 1934, p. 184).

[2] *Notice sur la Roumanie*, 1867, p. 149.

[3] V. A. Urechia, *Istoria romànilor*, V. p. 353—354. Pentru rădăcinile întrebuinţate ca lemn de foc, vezi observaţia consulului austriac Raicevich, reprodusă şi de călătorul Lejeune: Românii au obiceiu să zmulgă şi să usuce rădăcinile arborilor pe care le întrebuinţează foarte bine ca lemn de foc; acest lemn arde mai mult timp şi produce un foc mai iute decît trunchiul copacului" (Lejeune, *Voyage*... Paris, 1822, p. 21).

[4] *Notice sur la Roumanie*, Paris, 1867, p. 78.

[5] Emil Pop, *Pădurile şi destinul nostru naţional*, Sibiu, 1943, p. 21.

legătură cu pădurea, aduse în tîrguri spre vînzare erau fructele ei, apoi iasca, rășina, gogoșile de ristic și potașul. Fragii, smeura, murele, afinele, coacăzele de munte și alunele au fost întotdeauna apreciate și se vindeau în piețe, vara și toamna. Se aducea și hamei pentru pregătirea berei. La acestea se adăogau tot soiul de ciuperci și bureți, ca hribii sau mînătărcile, gălbiorii sau urechiușele, ghebele, zbîrciogii, bureții lăptoși și cei de fag, barba caprei, și alte soiuri, proaspete sau uscate, mult apreciate în timpul posturilor mari. Pe lîngă alunele noastre obișnuite erau și alunele turcești, din soiul aclimatizat din timpuri imemoriale în Banat[6]. În Oltenia și în regiunea Băii Mari, în Transilvania, se aduceau și castane comestibile, mai mici decît cele sălbatice, dar dulci.

Tariful vamal din 1 ianuarie 1792 arată că iasca era de două feluri: „iască de copaci" produsă la noi și pentru care se plătea taxă 3 bani de oca, și „iască de bureți" desigur bureți marini, deci marfă de import, taxată 8 bani ocaua [1]. „Gogoșile de răstic" utilizate ca tanant, la argăsitul pieilor, erau impuse la 90 de bani cîntaru [2].

„*Potașul*" sau cu un termen științific „potasa caustică" s-a obținut la noi prin arderea lemnului în anumite condiții și prin tratarea cenușii rezultate. „Cenușă" e un termen de origine latină, din *cinusia*, care, la rîndu-i, derivă din *cinus*, *cineris* [3]. Prima mențiune documentară despre strîngerea și utilizarea cenușii în ținutul carpato-danubian datează din 1437 și privește Transilvania. Gheorghe Lascăr, cămărașul lui Vlad Dracul, scrie brașovenilor că o slugă a sa „stă în casa lui Haneș cenușarul din Brașov", și precizează: „în casa lui Haneș, acum cenușar la rectorul Os" [4]. Ce atribuție avea acest cenușar, scrisoarea, evident, nu explică: toată lumea știa de ce e vorba, așa încît o explicație ar fi fost superfluă. Credem că atribuția cenușarului era să strîngă cenușa rezultată din arderea lemnelor în căminele din oraș. S-ar putea însă și ca sarcina lui să fi fost obținerea unei cenușe speciale prin arderea, în condiții deosebite, a unor esențe de arbori anume, așa cum vom constata în Moldova, două sute de ani mai tîrziu. Interesant este faptul că pentru *cenușar*, întocmai ca și pentru păcură, nu se întrebuințează de către diacul care a redactat actul în limba slavă, limba de cancelarie în cea vreme, vreun termen slav, ci *termenul romîn*, de origine latină, atît ca rădăcină, cît și ca terminație; probabil că slavii n-aveau un termen corespunzător.

---

[6] Informație datorită regretatului academician Emil Pop.

[1] V. A. Urechia, *Istoria românilor*, IV, p. 244.

[2] *Idem*, p. 242.

[3] Cenușa s-a întrebuințat ca detergent și în apusul Europei, unde erau „cenușari" ca și la noi; de asemenea, în Boemia și în Slovacia (P. Deffontaines, *L'homme et la forêt*, p. 107).

[4] I. Bogdan, *Documente Brașov*, p. 255.

În privinţa reducerii „potaşului" ni s-a păstrat descrierea unui călător englez, Robert Bargrave, care, străbătînd Moldova în octombrie 1652, a văzut unul din centrele unde avea loc această producere [1] Centrul se afla în vecinătatea satului Dracşani, în ţinutul Hîrlăului. Plecînd în ziua de 21 ale lunii din satul numit, Bargrave, însoţit de un scoţian anume Black, au mers călări la baraca acestuia din urmă situată „în mijlocul acelor păduri luate în arendă pentru facerea potasei de către patronul său, dl. Dunbarr din Danzig. Această lucrare — declară Bargrave — am văzut-o şi am învăţat-o acolo. Mai întîi — explică el — se arde un soi de copac numit *barrest* (asemănător cu fagul nostru englezesc). Se moaie cenuşa 24 de ore în apă, apoi se trage apa în treuci (coveţi) care înconjură cuptorul; acesta are vreo doi stînjeni englezeşti adîncime şi şapte lungime. În care cuptor se ard stejari şi alt soi de copaci, îngrămădiţi artificial în straturi încrucişate. Flacăra, cum se ridică, se înăbuşă în cenuşă de barrest, lăsînd lemnul să ardă numai dedesupt pînă cînd cele două straturi de deasupra cad la fund şi atunci le laşi să ardă în voie, fără să le înăbuşi, astfel încît cenuşa de dedesubt să se poată topi. Şi astfel, ei obţin un fel de mineral tare, de o culoare sulfuroasă amestecată; cu cît e mai tare, cu atît e mai bun, dar cel mai bun e atunci cînd, expus la aer rece, numai timp de o oră, se va toi sau cînd, fiind dizolvat în apă, un ou sau o bucată din cel mai bun lemn de merişor pusă în acea apă, va pluti. Ceea ce se numeşte „cenuşa bogată" („rich ashe") este făcută numai din cenuşă de barest care, fiind arsă în cuptoare mari, cade printr-o gratie de fier, ca plumbul topit, şi e scoasă cu anumite lingouri, dar acest soi e mult inferior celuilalt" [2]. Din descrierea lui Bargrave rezultă că prin arderea, în condiţii speciale, a lemnelor de stejar şi de altă esenţă, se obţineau două produse: *potasa caustică*, sau cum îi spuneau moldovenii, *potaşul* şi aşa-zisa „cenuşă bogată" mult inferioară primei.

În afară de centrul de producţie de lîngă Dracşani, mai era un al doilea, în ţinutul Dorohoiului, la *Zamostea*, exploatat tot de un scoţian, dar în asociaţie cu doi greci. Voievodul din acest timp al Moldovei, Gheorghe Ştefan, era cointeresat la această exploatare, investind suma însemnată de 20 000 de taleri [3]. Dar producerea de potaş era deosebit de rentabilă: călătorul francez

---

[1] Descrierea de călătorie a lui Bargrave a fost editată, în ce priveşte Dobrogea şi Moldova, de Franz Babinger, *Robert Bargrave, un voyageur anglais dans les Pays Roumains du temps de Basile Lupu* (1652), în *Mem. Secţ. Inst. Acad. Rom.*, s. 3, t. XVII (1935—1936) p. 141—189.

[2] *Idem*, p. 172—173. Stînjenul englez era egal cu doi yarzi, deci cu 1,83 m.

[3] M. Berza, în *Istoria României* III, p. 51; cf. D. Todericiu, *Istoria ştiinţei şi tehnicii româneşti* în *Contemporanul* din 5 noiembrie 1965. Alte două centre au fost în ţinutul Cîrlingăturii, la Racova şi Sineşti (Paul Cernovodeanu, *An episode of the relations between England and Moldavia in 1685*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 1969, p. 659—671). Alte centre erau în Moldova de miazănoapte răpită de austriaci în

De la Croix apreciează, în 1675, venitul cămării domnești de pe urma acestui produs la o sută de pungi, deci 50 000 de taleri, în timp ce silitra aducea un venit de numai opt pungi adică 4 000 de taleri [1]. Pe vremea lui Gheorghe Duca vodă (1678—1683) marele dregător Ursachi vel vistierul, avînd ca asociat pe bogatul negustor din Lvov (Lwow) Alexandru Balaban, exploata trei centre de produs „potașul" în ținutul Vaslui, realizînd cîștiguri însemnate [2]. Și în secolul al XVIII-lea, Moldova continuă să producă potaș; spre sfîrșitul secolului, în 1798, numărul cuptoarelor face un salt brusc: de la unul cît rămăsese la *treizeci*: cauza stă în rentabilitatea sporită a acestui produs care continuă a se exporta spre Gdansk (Danzig), dar și spre Constantinopol — Smirna și spre Viena. E necesară chiar o intervenție a domniei în sens restrictiv deoarece altfel despădurirea amenința o întinsă parte a țării [3].

Sîntem mai puțin informați asupra producției de potaș în Țara Românească sau Muntenia. Întîlnim, sub raportul toponimiei, satul *Cenușari* în bazinul Teleajenului, lîngă satul Albinari; e menționat într-un document din răstimpul ⟨1580 decembrie 30 — 1582 iunie⟩ [4]. Un alt sat Cenușari în Vlașca, depinzînd de comuna Grădiștea de Jos, e citat în Dicționarul topografic al lui D. Frunzescu; numele e arătat ca fiind vechi [5]. În același dicționar e amintită și *Cenușa*, locuință izolată în județul Brăila, plasa Vădeni [6].

Și pentru Transilvania, știrile sînt mai puține, ulterior informației din 1437, amintite mai înainte. Credem însă că producția de potaș a continuat fără întrerupere și în această țară, după cum n-a lipsit nici în Muntenia. Dovadă că pe la jumătatea secolului al XIX-lea, existau în Transilvania 62 instalații de potaș, majoritatea lor și cele mai însemnate aflîndu-se în estul țării

1775 și numită de aceștia Bucovina. În *Orînduiala* pentru pădurile din Bucovina (1786), pontul 8 se referă și la „facerea potajului sau fierturile de cenușe" (*Orîndueala de pădure pentru Bucovina*... 1786, reeditată de G. T. Kirileanu, București, 1908, p. 38—39). Pentru comerțul făcut de scoțieni cu potașul moldovenesc — un Patrick Simson se judecă sub Ștefăniță Lupu (1659—1661) cu doi asociați greci, Vervari și Pepano, dar pierde și e condamnat la 15 000 florini despăgubire — vezi și E. D. Tappe, *Patrik Simson, A scottish Merchant in the Moldavian Potash Trade*, în *The Slavonic and East European Review*, XXX (1952), nr. 75, p. 494—513.

[1] V. Mihordea, *O descriere a Moldovei înainte de Cantemir* în *Revista Istorică*, XXIII (1937), 3—4, p. 140—141.

[2] *Istoria României*, III, p. 51.

[3] Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, III, 2, p. 567 — În 1799 septembrie, sultanul Selim al III-lea scrie lui Constantin Ipsilanti, voievodul Moldovei să interzică tăierea arborilor din pădurile Moldovei pentru obținerea de „cenușă". O seamă de negustori au făcut instalații și ard copaci uriași, exportînd cenușa în special în Polonia, apoi la Viena. Dacă se continuă așa, atît imperiul, cît și Moldova însăși riscă să rămînă fără cherestea (*Cat. doc. turcești*, II, p. 400, nr. 1413).

[4] *Documente B*, veacul XVI, vol. IV, p. 498—499.

[5] *Op. cit.*, p. 104 și 222 — „La Cenușerie" în Muscel (*Toponimia românească*, p. 419).

[6] *Ibidem*, p. 104. Tot în județul Brăila topicul Cenușarul (*Toponimia românească*, p. 419).

anume în Odorhei şi în părţile Braşovului. Varghiaşul producea anual 1 000 de cîntare, Sf. Gheorghe 400, Zagonul 200, Erdeu Sîngeorgiu 150 etc. [1] E. A. Bielz în llcrarea sa *Descrierea Transilvaniei* arată că „potaşul" se făcea din lemn de fag, de stejar, de ulm [2]. Adăugăm că în marile sale păduri din Sălaj, familia Banffy ridicase, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, o manufactură pentru producerea acestui articol [3]. În Moldova, găsim în 1849, o potăşărie în satul Probota din ţinutul Sucevei, iar în 1851 o „maşină de potăşărie" în satul Spria de Jos din ţinutul Tecuciului [4]. Lucrarea „Notice sur la Roumanie", Paris, 1867, afirmă că „potasa nu se mai fabrică decît în cîteva locuri" în ţară, dar că această industrie „are un mare viitor şi că ea va putea fi introdusă mai ales în localităţile din munţi, de unde lemnul de lucru şi de foc nu se poate scoate decît cu foarte mare greutate" [5]. Această previziune, incontestabil greşită, nu s-a realizat, din fericire pentru soarta pădurilor noastre.

Din potaşul produs în teritoriul carpato-danubian, numai o mică parte a făcut obiectul unui comerţ intern, restul a fost exportat.

MEŞTEŞUGARI AI LEMNULUI ŞI SATE DE LEMNARI SPECIALIZAŢI. În afară de „potaş" se mai obţinea din copaci, dar nu prin ardere totală, ci prin distiliare în cuptor, un lichid uleios numit *catrană* care servea la călăfătuirea vaselor şi la ungerea osiilor. Lemnul întrebuinţat era un soi de pin anume pinul negru; Procedeul a fost moştenit din epoca daco-romană; naturalistul Pliniu îl descrie. Tot latin este şi termenul catrană. Dimitrie Cantemir cunoştea acest unguent de origine vegetală. În *Descriptio Moldaviae*, amintind de păcura de la Moineşti, adaogă: „dacă aceasta s-ar putea scurge de apă, ar putea fi folosită mult mai bine la trebuinţele casnice decît aceea care se obţine din copaci" [6] adică decît catrana.

În Transilvania, catrana se obţinea şi prin distilarea coajei mesteacănului, lichidul obţinut, numit ulei de mesteacăn, întrebuinţîndu-se încă la începutul secolului al XX-lea [7].

---

[1] E. A. Bielz, *Beschreibung ...*, p. 286—287.

[2] *Op. cit.*, p. 88.

[3] *Istoria României, III*, p. 1007.

[4] Leonid Boicu, *op. cit.*, p. 198.

[5] *Op. cit.*, p. 79.

[6] Ediţia 1973, p. 104—105. Traducătorul introduce termenul dohot care nu există în textul latin. Definiţia catranei la N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, p. 262: „păcură extrasă în vechime din coajă de copac înainte de a se exploata ţiţeiul" e greşită, deoarece, pe de o parte catrana s-a produs simultan cu exploatarea ţiţeiului, pe de altă parte catrana nu poate fi definită drept păcură şi nu se scoate numai din coaja copacului.

[7] E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 88; Tudor Pamfil, *Industria casnică la români*, Bucureşti, 1910, p. 249—250; I. Vintilescu, *O străveche industrie uitată, bozăria*, Bucureşti, 1945, 13 p.; Emil Pop, *Documente despre fabricarea gudronului în Carpaţii noştri*, Bucureşti, 1946.

Existau sate ai căror locuitori se specializaseră în lucrul unor anumite obiecte de lemn; amintirea lor s-a păstrat pînă în vremea noastră în toponimie. Astfel în vechiul ţinut al Putnei, azi Vrancea, erau satele *Scăfari* şi *Şindrilari* care lucrau scafe şi şindrilă. Alături, în Rîmnicul Sărat găsim satul *Şindrila*. Tot în Rîmnicul Sărat erau două sate *Blidari* — unul din ele — purtînd şi un al doilea nume, semnificativ, *Curătura*[1], unde se făceau blide. Un alt sat *Blidari* era în judeţul Argeş; e trecut în harta statistică din 1835 cu 59 de gospodării[2]. Un al treilea-l găsim în Dîmboviţa, un al patrulea în Gorj, un al cincilea în Mehedinţi, un al şaselea în Bacău[3]. Notăm şi forma *Blidar*, la singular, tot în regiune păduroasă, pe valea Firizei, la nord de Baia Mare, precum şi forma derivată *Blidăreşti*, la vest de Dej[4]. *Buştenarii* din Prahova arată îndeletnicirea de altădată a locuitorilor lui: cei ce făceau buşteni. În harta statistică din 1835 ei poartă şi un al doilea nume, semnificativ: *Pădureţi*[5], întocmai ca aşezarea care a dat, în secolul al XIV-lea, numele său judeţului Pădureţ, situat între Argeş şi Muscel. Alături de Buştenari trebuie amintiţi *Buştenii* de pe valea Prahovei. O îndeletnicire similară aveau *butucarii* din Bacău, la nord de Tîrgul Ocna[6], cei din *Butucăria* de sus şi de jos[7], la nord-nord-vest de Vaslui şi cei din *Butuci*, în Prahova[8]. În aceeaşi categorie intră cele trei sate Buturugeni, Buturugenii Vechi şi şi Buturugenii Noi din Vlaşca[9]. Despre puternica breaslă a butnarilor — însemnată în ţara în care via este cultivată de milenii — ne aminteşte satul *Butnăreşti* din fostul judeţ al Romanaţilor[10]. Întîlnim documentar pe butnari în secolul al XIV-lea în Transilvania unde formau o breaslă împreună cu dogarii[11]. Ei ajung să aibă şi roluri în viaţa administrativă, politică şi diplomatică. Astfel un „Ioan butnarul din Braşov" este trimis în 1434 în Moldova spre a cere voievodului să acorde negustorilor braşoveni libertatea comerţului în ţara sa[12]. Iar Hubert butnarul este jude al oraşului Sibiu în 1491; în aceeaşi epocă alţi patru butnari sînt amintiţi în condicile de socoteli ale

---

[1] Const. C. Giurescu, *Principatele Române*, p. 126.

[2] *Ibidem.*

[3] Pentru toate vezi *Ghidul drumurilor din România*... Pl. 36, 3a, pl. 28, 1 c; pl. 34, 3 b („Blidaru"); pl. 22, 4 b.

[4] *Idem*, pl. 5, 1 a; pl. 12, 1 a.

[5] Idem, p. 258.

[6] *Ghidul drumurilor*, pl. 22, 3a.

[7] *Idem*, pl. 15, 2 b.

[8] *Idem*, pl. 30, 2 c.

[9] *Idem*, p. 36, 4 c şi pl. 43, 1 a.

[10] *Idem*, pl. 14, 3 b.

[11] Ştefan Pascu, *Meşteşugurile în Transilvania pînă în secolul al XVI-lea*, Bucureşti, 1954, p. 182.

[12] *Idem*, p. 182—183.

Sibiului„[1]. Butnarii din Cluj, constituiţi ca breaslă pe la mijlocul secolului al XV-lea, îşi văd statutele aprobate în 1457[2]. Puternici erau butnarii din Mediaş, în plină regiune viticolă; privilegiul lor a fost confirmat de cinci ori în cursul secolului al XVI-lea[3]. În Moldova, găsim pe butnarii din Mărăţăi, lîngă Piatra Neamţ, pe vremea lui Eustratie Dabija Vodă.

Cărbunarii au dat numele lor satelor *Cărbunari*, cu 30 de gospodării, şi *Cărbunarii Vechi*, cu 21, ambele în ţinutul Cîrligăturii la 1835[4], apoi *Cărbunarii Noi*, cu 27 de gospodării în ţinutul Iaşi, cătunul *Cărbunari*, cu 5—20 de gospodării, în Dîmboviţa, şi *Cărbunari*, fără indicarea numărului de gospodării în Ilfov[5]. Se adaogă cele două sate *Cărbunari*, din vestul Transilvaniei[6] şi unul din Banat[7]. Despre cărbunarii din Transilvania avem ştiri vechi. În 1291, înainte de 10 iulie, regele Ungariei întăreşte oaspeţilor austriaci adică „fierarii, minerii, cărbunarii şi lucrătorii“ aduşi din Eisenwurzel şi aşezaţi în Rimetea, lîngă rîul Arieş, toate drepturile lor vechi; între altele, dreptul de a se folosi de păduri, de ape şi de păşuni pentru caii lor de povară, pînă la o depărtare de o milă spre apus[8]. Între pădurenii din comitatul Hunedoara erau şi cărbunari care produceau cantităţi mari de cărbune de lemn, necesare la reducerea minereului de fier; ne-o spun socotelile anilor 1517 şi 1530 care arată de pildă, că în 1517 pentru obţinerea a 13 măji de fier era nevoie de 116 coşuri de cărbune[9]. *Orînduiala* pentru pădurile Bucovinei, din 1786, prevede, la „pontul“ 8, să aibă grijă cărbunarii „ca stolurile[10] cărbunăriei cum sîntu aprinse să nu le deschiză vîntul şi să împrăştie, luîndu-le cu pară, din care să scornescu focuri“[11]. Şi în Dobrogea se făceau cărbuni de lemn; de aceea găsim în părţile Măcinului topicul Cărbunăria[12]. În Banat, locul cărbunilor de lemn, la siderurgiile întemeiate de austriaci, este luat de cărbunii de piatră ce se descoperă în apropiere. În Muntenia, constatăm interes pentru aceşti cărbuni de piatră la începutul secolului al XIX-lea. La

[1] *Idem*, p. 183.

[2] *Idem*, p. 182; cf. însă p. 185 unde organizarea în breaslă e arătată ca avînd loc în 1507.

[3] *Idem*, p. 184.

[4] Const. C. Giurescu, *Principatele Române*, p. 126.

[5] *Ibidem*. Constatăm în Mehedinţi, în părţile satului Cloşani un „ogaş“ sau o vale îngustă numită *Cărbunele* care forma hotarul acestui sat pînă la rîul Cerna (D. Drîmbă, *Hotarnicul Tudor Vladimirescu*, Bucureşti, 1941, p. 589).

[6] *Ghidul drumurilor* pl. 11, 2 c (în Bihor); pl. 5, 2 b (la sud-est de Baia Mare).

[7] *Idem*, pl. 33, 3a (la nord-est de Moldova-Nouă).

[8] *Documente C*, Veacul XIII, vol. II, p. 377—379.

[9] Iosif Pataki, *Domeniul Hunedoara la începutul secolului al XVI-lea*, Bucureşti, 1973, p. XCII.

[10] Adică bocşele: grămezile emisferice de lemn.

[11] Ed. G. T. Kirileanu, p. 39.

[12] *Marele Dicţionar Geografic*, sub voce.

26 aprilie 1811, divanul autoriză pe Carol de la Porta şi pe G. Bourghinion (Bourguignon !) să exploateze astfel de cărbuni din cuprinsul ţării, întrucît, prin ei „ să face iconomie lemnilor şi păstrare pădurilor din care acum să arde năpristan şi lemne şi cărbuni“ [1].

Pe ciurari, cei ce făceau ciururile cu marginile cilindrice, din lemn, îi găsim în Dîmboviţa unde un sat cu 62 de gospodării în 1835 le poartă numele şi în Teleorman unde satul la aceeaşi dată are numai 29 de gospodării[2]; un al treilea sat Ciurari e constatat în vremea noastră pe rîul Ciorogîrla la sud-vest de Bucureşti. *Cîrjarii* de pe valea Teleajenului[3] şi, după părerea noastră şi *Cîrjelarii* din marginea codrului tulcean[4] îşi datoresc numele faptului că locuitorii lor făceau cîrje, din lemn tare, din corn, frecvent în codrul dobrogean, sau din stejar. Amintirea dogarilor, a celor ce făceau doagele butoaielor, buţilor, zăcătorilor şi antalelor, o păstrează trei sate *Dogari* în Dîmboviţa, Buzău şi Olt[5] şi un sat *Dogaru*, tot în *Olt*. *Dubăsari* ne trimite la o altă specialitate a celor ce lucrau lemnul şi anume la meşterii de dubase[6], luntrele late pe care se aşezau podurile la rîurile mai mari. *Dulgherii* erau vechi şi numeroşi ca şi dogarii, butnarii şi rotarii. Cei din Transilvania, din scaunele săseşti, uniţi cu tîmplarii şi „măsarii“ îşi alcătuiesc statute unice în 1589[7]. Un sat *Dulgheri* în Dobrogea, trecut în harta statistică din 1835[8]. *Legănarii* făceau „leagăne“, acele trăsuri pe arcuri, mai confortabile şi comode decît căruţele obişnuite. Un „Duca legănariul“ apare într-un act din Bucureşti, din 4 mai 1627, prin care i se întăreşte cumpărătura făcută în satul Godeni, „în zilele lui Simion Voievod“ (1600—1601 şi 1601—1602)[9]. Un altul „Mihai Legănarl“[10] îşi exercită meseria în Bucureşti spre finele secolului al XVI-lea. *Lingurari* se numesc şapte cătune din judeţele Suceava, Botoşani, Bacău, Vaslui şi Roman[11]; ultimul poartă şi adaosul de Ursari, ceea ce arată nu numai a doua îndeletnicire, dar şi neamul celor ce-o practică: ţiganii. De altfel şi confecţionarea lingurilor era, de cele mai multe ori, o specialitate a acestora.

---

[1] I. Cojocaru, *Documente*, I, p. 106.

[2] Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 126.

[3] *Toponimia*, p. 225.

[4] *Ghidul drumurilor*, pl. 39, 1 a.

[5] *Idem*, pl. 36, 3 b; pl. 30, 3 b; pl. 35, 4 a — Satul din Buzău avea în 1835, patruzeci şi două de gospodării (Const. C. Giurescu. *Principatele române*, p. 218).

[6] *Idem*, pl. 35, 4 a.

[7] Şt. Pascu, *op. cit.*, p. 187.

[8] Const. C. Giurescu, *Ştiri despre populaţia românească a Dobrogei...*, Bucureşti, 1966, p. 40.

[9] *Documenta B*, vol. XXI, p. 381.

[10] *Idem*, vol. XXIII, p. 73 — Un „leagăn“ al jupînesei Maria pomenit la 12 aprilie 1632 *(Idem*, vol. XXIII, p. 539).

[11] *Ghidul drumurilor*, pl. 7, 3 c; pl. 7, 3 b; pl. 14, 3 a; pl. 14, 3 c; pl. 15, 2 b.

Lopătari [1], din judeţul Buzău e satul celor care făceau lopeţi, căci pentru îndeletnicirea cealaltă de vîslaşi, se recrutau oameni din satele apropiate de Dunăre, nu era nevoie să se recurgă la regiunea de munte a Buzăului. Un cartier al oraşului Slatina a purtat numele de *Obrocari*; locuitorii lui făceau obroace adică băniţi mari din coajă de tei [2]. *Ploscari* era vechiul nume al satului Cătiaşul[3], dependent de comuna Chiojdul, precum şi al unui sat din Muscel[4]; sătenii respectivi făceau ploşti care, fiind bine lucrate, ajunseseră, aşa cum am arătat mai înainte să fie un articol de export în a doua jumătate a secolului al XVI-lea[5]. *Podari*, numele unui sat din Dolj, la sud de Craiova, pe malul stîng al Jiului[6], poate fi explicat în două feluri: sau sînt sătenii care au grijă de podul local, de peste Jiu — înţeles mai probabil — sau sînt meşteşugari pricepuţi în a întocmi poduri, întocmai ca şi dubăsarii moldoveni. *Putini* din fostul judeţ Tecuci[7], se referă, după toate probabilităţile, la putinile pe care le făceau şi le vindeau la tîrg sătenii din partea locului; nu departe e satul *Doagele*[8], arătînd o îndeletnicire înrudită. Rotarii erau şi ei, ca şi butnarii, breaslă veche şi numeroasă. Făceau nu numai roţi, dar şi care, căruţe, cocii şi leagăne. Nicolae rotariul sau căruţarul („carpentarius") din Sibiu era trimis în 1407 de către oraş să ceară regelui Ungariei confirmarea privilegiilor concetăţenilor săi[9]. Atît la Sibiu, cît şi la Bistriţa rotarii aveau în seama lor unul din turnurile de apărare ale incintei fortificate[10]. Erau organizaţi în bresle nu numai în oraşele însemnate, dar şi în tîrgurile mici ca Agnita, Aţel, Biertan, Cincul Mare, Cisnădie, Moşnea şi Rupea[11]. Unii domni şi dregători importanţi de dincoace de Carpaţi făceau cîteodată apel la rotarii din Transilvania; e cazul lui Basarab cel Bătrîn, în 1476[12] şi al lui Cîrstian, pîrcălabul de Tîrgovişte, în acelaşi an[13]. Mai multe sate le păstrează amintirea. Mai întîi sub forma *Rotari*, sate în Prahova şi în Vaslui[14], apoi sub forma *Rotăria*, două sate în

[1] *Idem*, pl. 30, 3 b.
[2] *Toponimia*, p. 226.
[3] *Idem*, pl 228.
[4] *Ghidul drumurilor*, pl. 36, 2 a.
[5] Vezi mai sus, p. 189.
[6] *Ghidul drumurilor*, pl. 35, 2 c.
[7] *Idem*, pl. 15, 1 c.
[8] *Ibidem*.
[9] Şt. Pascu, *Meşteşugarii*, p. 183.
[10] *Ibidem*.
[11] *Idem*, p. 239—240.
[12] I. Bogdan, *Documente Braşov*, p. 331.
[13] *Idem*, p. 357—358.
[14] *Idem*, pl. 23, 2 a şi pl. 30, 2 c — Cel din Prahova, mai înainte în Săcuieni, avea 24 de gospodării în 1835 (Const. C. Giurescu *Principatele române*, p. 271). În *Condica liuzilor* din 1803 găsim trecut, în ţinutul Iaşilor, satul „Costuleni-Rotari, ai Mitropoliei", o moşie Rotari, pe la 1697, în partea locului (Pr. C. Bobulescu, *Satul şi biserica din Costuleni, judeţul Iaşi* în *Rev. Ist.*, II (1916), p. 9—10).

Vaslui[1] şi *Rotărea* în Prahova[2], în sfîrşit sub forma derivată *Rotăreşti* alte două sate în Argeş şi în Bihor[3]. Rudele erau prăjinile sau stinghiile întrebuinţate în gospodărie, atît în afara casei, cît şi înlăuntrul ei. Cei care le făceau se numeau rudari şi au dat numele acesta la cinci sate, în judeţele Ilfov, Dîmboviţa, Vîlcea şi Dolj[4]; se adaogă satele Rudăria din Caraş-Severin[5] şi din Mehedinţi[6]. În ce priveşte topicul Ruda — două sate cu acest nume în judeţele Prahova şi Argeş şi alte două în Hunedoara[7], se pot da două explicaţii: fie în legătură cu prăjinile sau stinghiile, fie în legătură cu o mină, o exploatare minieră: cazul credem, al aşezărilor din Hunedoara. *Scorţari* sînt două sate: unul cu 77 de gospodării, arătat în 1835 în Rîmnicul Sărat[8] şi altul, cu 40 de gospodării, în judeţul Brăila[9]. Locuitorii lor se îndeletniceau cu lucrul scoarţei copacilor, în special a teilor. *Strungarii* sînt foarte vechi, ca şi butnarii şi rotarii. Îi găsim amintiţi într-un act din circa 1169 privind o mănăstire care avea posesiuni şi în Transilvania. I se întăresc acestei mănăstiri,între altele, două case de piuari, patru de morari, „cinci case de strungari ca să facă vase, zăvoare la porţi şi orice alte lucrări de strungărie pe care le-ar porunci abatele" precum şi „trei case de pădurari" [10]. *Şoimarii* erau cei ce prindeau şoimii care urmau să fie dresaţi apoi pentru vînătoare[11]. Găsim în harta statistică din 1835, un sat *Şoimarii*, cu 102 gospodării, în judeţul Săcuieni[12] şi un sat *Şoimăreşti*, cu nume derivat şi cu 34 de gospodării în ţinutul Suceava[13]. *Teslarii*, cei ce lucrează cu tesla, sînt trecuţi ca o categorie separată, în Galaţi, în anii 1863—1864 şi sînt cei mai bine plătiţi: 16—17 lei zilnic, în comparaţie cu dogarii: 10—15 lei, cu pietrarii: 14—15 lei şi cu fierarii: 12—17 lei[14]. *Tîmplari* e un mic sat în Argeş; num elearată limpede meseria locuitorilor. Erau numeroşi şi vechi pe întreaga faţă a pămîntului românesc. Formează bresle nu numai în oraşe, dar şi în o sumă de tîrguri mici din Transilvania, ca Biertan, Cisnădie şi Aţel[15]. În 1857 erau în număr de 971 în Transilvania, în acest număr,

[1] *Idem*, pl. 23, 2 a, şi pl. 15, 3 b.
[2] *Idem*, p. 30, 2 b.
[3] *Idem*, pl. 36, 1 a şi pl. 11, 1 b.
[4] *Idem*, pl. 37, 1 c; pl. 36, 3 a şi 4 b; pl. 35, 3 a şi pl. 40, 4 a.
[5] *Idem*, p. 33, 4 a.
[6] Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 249. Avea 77 de gospodării în 1835.
[7] *Ghidul drumurilor*, pl. 37, 2 a; pl. 28, 4 c; pl. 19, 3 b şi pl. 27, 2 a.
[8] Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 263.
[9] *Idem*, p. 217. — Numele de *Scorţoasa*, al unui sat din Buzău cu 35 de gospodării în 1835. (*Idem*, p. 219) derivă din adjectivul *scorţos*, om distant, mîndru, greu accesibil.
[10] *Documente C.* Veacurile XI, XII, şi XIII, vol. I, Bucureşti, 1951, p. 5, p. 5. De relevat că zăvoarele se făceau tot din lemn şi că aceşti strungari lucrau şi „vase".
[11] Vezi mai sus, p. 90.
[12] Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 271.
[13] *Idem*, p. 274.
[14] P. Păltănea, *Istoria Galaţilor*, ms. 1974, p. 851.
[15] Şt. Pascu, *op. cit.*, p. 240.

cuprinzîndu-se şi 30 de vopsitori şi lustruitori ai lemnului [1]. Merită să fie subliniat faptul că tîmplarii sînt cei ce au întemeiat, la 22 februarie / 7 martie / 1905 primul sindicat muncitoresc în frunte cu I.C. Frimu şi Voicu Andreescu-Rîureanu, din România. Acest sindicat, începe, în aprilie 1906, greva generală a lucrătorilor tîmplari din Bucureşti, revendicînd salariul minimal zilnic de 4 lei aur, ziua de lucru de 9 ore, respectarea repaosului duminical etc; greva durează aproape şase săptămîni şi se termină prin victoria greviştilor [2]. Tron, în afară de accepţiunea ştiută, monarhică, mai are, în limba populară, şi pe acela de ladă şi, dialectal, sicriu; cei ce făceau asemenea tronuri se numeau tronari. De unde numele a două sate din Buzău, din partea dealului [3]. În sfîrşit, *Tulnicii* din Vrancea [4] arată că locuitorii lui erau meşteri în a face tulnice sau buciume şi a da semn din ele; corespund deci satelor *Buciumi* ce se întîlnesc pe de o parte şi de alta a Carpaţilor, în judeţele Iaşi [5], Bacău, Făgăraş, Hunedoara şi Satu Mare [6].

Ar fi însă o greşeală să-şi închipuie cineva că satele de meşteşugari specializaţi erau numai cele indicate mai sus; existau o sumă altele dar al căror nume nu evoca în nici un fel meseria multora dintre locuitori, dacă nu a majorităţii lor. Iată doar cîteva exemple: La 24 septembrie 1531 se plătesc 5 florini butnarilor din satul Hărău (judeţul Hunedoara) „pentru cercuirea şi repararea a 30 de buţi" [7]. Potrivit urbariului din 1632, satele Ohaba şi Şinca din Ţara Făgăraşului se specializaseră în făcutul şindilei, iar satul *Corbi*, încă din vechi, „să ardă cărbuni pentru cetate" [8], aşadar cărbuni de lemn. La 7 mai 1665, butnarii din Mărăţăi, lîngă Piatra Neamţ, azi cartier al oraşului, vînd cu „43 de lei bătuţi" mănăstirii Bisericani un loc al lor „cînd au trimis Dabijea Vodă...să facem oameni de oaste" [9]. Nici numele Hărăului, nici acela al Mărăţăilor nu ne îngăduiau să bănuim că în ambele sate era cîte un grup de butnari. La 10 martie 1687, cinci gospodari din Cîmpuri (judeţul Putna, astăzi Vrancea) „au luat de la Dima starosti bani pe şindilă [10]. Aşadar, erau şindilari fără ca numele satului să ne-o sugereze. O informaţie din anii 1848—1849 ne arată că „satul Baia are misării [11] de făcut cofe, putini şi ciubere de brad şi le

[1] E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 286.

[2] *Istoria României în date*, p. 279 şi 281.

[3] *Ghidul drumurilor*, pl. 30, 2 b şi 2 c.

[4] Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 261 şi 290; avea 58 de gospodării în 1835 şi 123 în 1853.

[5] Cei din Iaşi s-ar putea însă să fie în legătură cu via din regiune, deoarece bucium se spune în Moldova şi butucului de viţă. Vezi şi *Dicţionarul Enciclopedic Cartea Românească* sub voce.

[6] *Ghidul drumurilor*, pl. 12, 2 a; pl. 22, 3 b; pl. 29, 2 a; pl. 27, 4 a; pl. 5, 1 c.

[7] Iosif Pataki, *op. cit.*, p. LXXX.

[8] D. Prodan, *Urbariile Ţării Făgăraşului*, vol. I, Bucureşti, 1970, p. 47.

[9] *Arhiva Istorică a României*, I, 1 , p. 79—80.

[10] A. Sava, *Documente putnene*, I, Focşani, 1929, p. 33.

[11] Meserii!

duc pe la tîrguri de vîndut"[1]. Aşadar, locuitorii vechii capitale moldovene, acum ajunse sat, lucrau vase de lemn, întocmai ca moţii. E binecunoscută specialitatea de ciubărari a moţilor care plecau cu ciuberele şi celelalte vase de lemn ale lor să le vîndă pe o arie foarte întinsă în jurul Munţilor Apuseni. Sătenii din Budureasa-Bihor (ca şi cei din Şuici (Argeş), Dăneşti (Iaşi), Bîrgău (Bistriţa-Năsăud) erau meşteri lădari, făceau lăzi de zestre[2], iar cei din Rişculiţa, în Ţara Zarandului erau „spătari", făceau spate pentru războiul de ţesut[3]. În schimb, sătenii din Ruşi, se specializaseră în făcut căruţe şi sănii[4]. Existau şi sate specializate în facerea caselor, cum erau, de pildă, Bedeciu, din judeţul Cluj[5]. Ţăranii unui sat de pe Mureşul superior din regiunea Gheorghienilor construiau din lemn, la comandă, case pe care apoi le desfăceau numerotînd lemnele, le trimiteau, sub formă de plute, pe Mureş în jos, apoi cu carele şi, ajunse la destinaţie, le făceau din nou, la loc, predîndu-le celor ce le comandaseră. Asemenea constructori de case sînt şi în zilele noastre în satul Cătiaş (judeţul Buzău). Ei au desfăcut, acum cîţiva ani, casa înălţată în 1840, în Chiojd, a strămoşului autorului acestor rînduri, au numerotat lemnele şi au reconstruit-o apoi întocmai în Muzeul livezilor şi al podgoriei de la Goleşti (Argeş). Specializarea nu avea loc numai pe produse, unele sate lucrînd anumite produse şi alte sate altele, dar şi în ce priveşte unul şi acelaşi produs. Am arătat că scîndurile de gard zise şi tinichele erau de două feluri: de Văleni şi de Rucăr. Adăogăm acum două alte exemple: *băniţele* şi *ălbiile*. La Buzău, în 1886, se vindeau „băniţi de Bîsca" — fără să se precizeze dacă e vorba de Bîsca Rusilii sau Bîsca Chiojdului — cu 150—250 lei suta de bucăţi şi „Băniţi de Manga" — sat în judeţul Dîmboviţa, cu 200—300 lei suta[6].

---

1 Gh. Platon, *Domeniul feudal...*, p. 15.

2 Paul Petrescu şi colectivul, *Arta populară românească*, Bucureşti, 1969, p. 212.

3 T. Frîncu şi G. Candrea, *op. cit.*, p. 51.

4 *Condica Liuzilor*, în Th. Codrescu, *Uricariul*, VII, p. 281 — Satele de pe moşiile mănăstirii Slatina anume Mălini, Bogdăneşti, Găineşti, Drăceni, Boroaia, Poiana Prisăcii etc. fac şi duc la tîrg de vînzare cherestea: tălpi, grinzi, căpriori, costoroabe, leaţuri, dulapi, scînduri şi draniţă (Gh. Platon, *Domeniul feudal*, p. 15). Pentru varietatea meşteşugarilor dintr-un judeţ, facem să urmeze indicaţiile catagrafiei din 1773—4 referitoare la judeţul Argeş: 2 cărbunari, 1 cursar — care face curse mari de prins vînatul şi curse mici pentru şoareci şi şobolani — 5 dogari, 2 legănari — care fac „leagăne" aşadar căruţe bine suspendate — 1 luntrar, 2 ploscari, 6 podari, 7 rotari (I. Ionaşcu, *Despre judeţele Olt şi Argeş...*, p. 7). Pentru sate de meşteşugari în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, vezi Gh. Zane, *Industria din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Bucureşti, 1970, p. 66—70.

5 Th. Frîncu şi G. Candrea, *op. cit.*, p. 51.

6 *Revista Pădurilor*, I (1886), p. 159 — Se mai vindeau tot la Buzău, atunci, „doniţi de Bîsca", cu 80 de lei suta, „fedeleşe de Adînca" — sat în Dîmboviţa — cu 150 de lei suta şi „albii de Bîsca" cu 5—50 lei suta *(Ibidem)*.

Iar în Gorj, răspunzîndu-se, la 16 martie 1827, la o anchetă a vistieriei asupra produselor judeţului, se arată că se fac „hălbii dă plută — adică de plop alb — şi de anine şi de fag“[1].

Şi unele oraşe de munte se specializaseră în lucrul lemnului. Aşa era *Cîmpulungul* muntean. Condica vistieriei lui Constantin Brîncoveanu înregistrează sub data 1 ianuarie 1695 „33 taleri 44 bani s-au dat cîmpulungenilor pentru 100 de berbeniţe ce au dat la mierea Balgi-Başii“[2]. Iar la 1 martie acelaşi an: „211 1/2 taleri s-au dat pentru 6 cară mocăneşti ce s-au făcut la Cîmpulung de treaba domniei“[3].

Menţionăm, în sfîrşit, că erau sate domneşti, ca şi sate mănăstireşti, care se specializaseră în lucrul lemnului. La 28 februarie 1630, Leon Tomşa voievod scuteşte de dări şi slujbe satul Luciianii din judeţul Dîmboviţa, „numai să fie de lucrul şi de treaba Curţii domnii mele, să lucreze la ce va trebui aicea la scaun în Bucureşti, tot lucrul de lemnu, căci sînt meşteri domneşti şi sînt scoşi şi de la catastih de în vistierie, de nu sînt în număr cu ţeara la dăjdi“[4]. Iar la 6 februarie 1630, acelaşi voievod scutise de dări satul Dobruşeştii ai mănăstirii Snagov „care sînt lemnarii sfintei mănăstiri“[5].

Iată acum cîteva cazuri de sate, la finele secolului al XIX-lea, cu locuitori specializaţi în lucrul lemnului, fără ca numele acestor sate să dea vreo indicaţie în acest sens: Petroşanii Muşcelului au 120 de tîmplari, la 213 capi de familie; Proviţa de sus (judeţul Prahova) are 120 de dulgheri, lucrînd hambare, la 369 de capi de familie; Breaza de Sus, tot din Prahova, are 350 de meşteşugari ai lemnului — şindilari, dulgheri şi rotari — la 676 capi de familie; Haimanalele — azi Ion Luca Caragiale — au 130 de dulgheri şi rotari la 147 capi de familie; în Miera din judeţul Putna — azi Vrancea — găsim 80 de dogari şi 10 stoleri; în Orbeni, tot în Putna, 81 de stoleri etc.[6]

În ce priveşte oraşele, o statistică moldoveană — incompletă însă — dă numărul de 977 de meşteri şi calfe lemnari în zece din cele treisprezece reşedinţe de ţinut. Cei mai mulţi, 136, sînt în Botoşani, urmaţi de Bacău cu 107— dar fără meşterii evrei — de Galaţi, cu 93 — dar iarăşi fără meşterii

---

[1] Georgeta Penelea, *Les foires de la Valachie pendant la période 1774—1848*, Bucureşti, 1973, p. 177 — Interesantă, în acelaşi răspuns şi clasificarea pădurilor judeţului: „Păduri , de stejar , de brad, de fag, de paltin şi alte felurimi mai proaste“, care însă nu corespunde unui criteriu just, deoarece frasinul, ulmul şi carpenul nu pot fi socotiţi ca esenţe inferioare.

[2] Ed. cit. p. 87, Balgi-başa era dregătorul turc însărcinat cu strîngerea mierii.

[3] *Idem*, p. 104.

[4] *Documenta B*, XXIII, p. 106.

[5] *Idem*, p. 92.

[6] Pentru aceste cazuri şi altele vezi Gh. Zane, *Industria din România...* p. 68.

evrei şi cei supuşi străini — şi de Piatra Neamţ cu 77 meşteri lemnari[1]. În Transilvania, la 1857, sînt un număr impresionant de meşteşugari care prelucrează lemnul: 1 286 de dulgheri, 971 de tîmplari, 776 rotari, 536 de dogari şi butnari, 117 strungari, 2 213 lemnari care făceau ciubere, cofe, putini, putineie etc. — în numărul acestora intrînd nu mai puţin de 1 938 din comitatul Alba, marea lor majoritate moţi din Munţii Apuseni — 520 la ferăstraiele de tăiat scînduri, 175 împletitori de coşuri, 62 fierbători de potaş şi 55 de ciurari, fără a pune la socoteală cele două manufacturi de prelucrat lemnul şi cei 830 de negustori de lemn sau cherestegii[2]. În Bucureşti, erau în 1832 nu mai puţin de 353 meşteri lemnari de toate specialităţile şi anume 250 de dulgheri, 68 de dogari, cîte 17 tîmplari şi cherestegii şi 1 şindilar[3].

Se ştie că existau în ţările române „drumuri ale sării" pe care coborau carele cu sare de la ocne la Dunăre, la punctele principale de pescuit, cum era, de pildă, Slonul, pe malul bălţii Greaca. Două din aceste drumuri ale sării treceau pe la marginile Bucureştilor[4]. Exista apoi un „drum al peştelui", pe care urcau carele cu peşte sărat sau proaspăt de la Dunăre spre Bucureşti[5], precum şi un „drum al untului" în părţile Teleormanului şi un „drum al mălaiului" în Dolj. Tot aşa au existat şi „drumuri ale lemnelor". Unul e constatat documentar în regiunea de şes a judeţului Romanaţi; un document din 1570 noiembrie 7, întărind mănăstirii Bistriţa ocină în satul Vădastra, dă ca element al hotarnicii „pînă la teiu... şi pînă în drumul lemnelor"[6]. Celălalt este în partea de sud-est a judeţului Ilfov la hotarul satului Descopereşti spre Cornăţel. Întărind mănăstirii Cătălui ocina ei în jurul mănăstirii şi satul Descopereşti, Mihnea voevod, prin actul din 1579, decembrie 12, precizează punctele de reper ale hotarnicii astfel: „pe baltă la Solduşul cu stuful şi peste cîmp la puţul lui Jilezea şi pe drumul lemnelor în drumul Bucureştilor"[7].

Amintim, de asemenea, de „drumul pădurii" în judeţul Tulcea, care unea, la începutul secolului nostru, comunele Congaz şi Agighiol[8]. Plutaşii, cînd

[1] Leonid Boicu, *Industria în Moldova, între anii 1848 şi 1864* în volumul *Dezvoltarea economică a Moldovei — 1848—1864*, p. 184.

[2] E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 286—287.

[3] E. Vîrtosu, I. Vîrtosu şi H. Oprescu, *Începuturi edilitare 1830—1832*, Bucureşti, 1936, p. 158—223.

[4] Const. C. Giurescu, *Toponimie bucureşteană I „Drumul sării" nu „Drumul serii"*, în *Studii şi cercetări lingvistice*, XIII (1962), nr. 1.

[5] Const. C. Giurescu, *Un vechi oraş al Ţării Româneşti: Cornăţelul*, Bucureşti, 1957, p. 98 şi 110 (Extras din *Studii şi articole de istorie*, II).

[6] *Documenta B.* XVI, 3, p. 384.

[7] *Idem*, XVI, 4, p. 436 — La fel în documentul din 1581, ianuarie 27, (*Idem*, XVI, 5, p. 10).

[8] *Marele Dicţionar Geografic*, IV, Bucureşti, 1901, p. 645.

coborau pe Bistriţa, numeau malul drept „la pădure", deoarece, pe acest mal pădurile se ţineau lanţ[1]. În două documente din 1629 aprilie 23 şi 1629 iunie 18 e trecut ca punct de reper în hotarnica satului Băldălui „drumul Stejariului"[2], iar într-un altul 1703, noiembrie 3, privind hotarnica unei părţi din Mihăeşti (Olt) găsim „Calea Nucetului, în jos pă drumul Oi/i... drumul Nucetului"[3].

PREŢUL LEMNULUI. Problema preţului la lemnul românesc a fost în funcţie de o întreagă serie de elemente: în primul rînd de legea generală a cererii şi ofertei, apoi de faptul că începînd din secolul al XV-lea şi pînă pe la jumătatea secolului al XIX-lea, principalul nostru client a fost imperiul otoman care totdeodată era şi suzeran, exercitînd deci şi o influenţă politică. Se adăoga, în sfîrşit lipsa unor mijloace de comunicaţie lesnicioase pentru multe păduri din regiunea muntoasă, ceea ce făcea ca aceste păduri să rămînă de fapt, neexploatate, copacii căzînd de bătrîneţe şi putrezind pe loc.

Pentru antichitate ne lipsesc ştiri; inscripţia romană care indică export de produse dacice în Egipt — probabil lemnărie — nu se referă şi la preţul acestor produse[4]. Pentru perioada de trecere spre feudalism şi pentru evul mediu timpuriu e aceeaşi situaţie. Ni s-a păstrat învoiala din 31 mai 1291, între capitlul bisericii Sf. Mihail din Cluj şi patru meşteri dulgheri din Cricău, Alba Iulia, Gîrbova şi Cîlnic pentru lucrarea şi repararea acoperişului de lemn al bisericii Sf. Mihail. Preţul convenit e de 90 de mărci şi 24 de coţi postav de Dorn care se va plăti astfel: „12 mărci cînd aceşti dulgheri vor intra mai întîi în pădure ca să taie bîrne şi grinzi. După ce acest material va fi transportat la biserică şi cînd se vor întoarce din nou la pădure ca să taie căpriori", alte 12 mărci, precizîndu-se apoi amănunţit restul operaţiunilor şi plăţilor. Toată lemnăria va fi transportată din pădure la biserică de către episcop, care va da şi cuiele, scoabele şi celelalte lucruri trebuincioase; lemnăria însă „va fi cioplită, tăiată şi lucrată pînă la săvîrşirea întregii lucrări de către aceşti dulgheri"[5]. Despre preţul lemnului nu se spune nimic, probabil fiindcă pădurea respectivă aparţinea bisericii. În orice caz, în acea epocă, în care pădurile erau foarte întinse, atît în Transilvania, cît şi în Muntenia şi Moldova, iar oamenii rari, preţul lemnului nu putea fi ridicat. Dealtfel pentru valoarea redusă a lemnului pînă tîrziu, în plin secol al XIX-lea, sînt caracteristice următoarele trei fapte: 1) La 18 august 1804, stareţa schitului Scînteia din Putna, maica

[1] V. Ţăranu, *Plutăritul pe Bistriţa* în *Anuarul liceului Petru Rareş, Piatra Neamţ, 1936—1940*, Piatra Neamţ, 1942, p. 51.

[2] *Documenta B*, vol. XXII, p. 488 şi 591.

[3] I. Ionaşcu, *Biserici...* p. 29.

[4] Vezi mai jos, p. 218.

[5] *Documente C.* Veacul XIII, vol. II, p. 372—4.

Salomia Stamatin, cumpără de la Sava Izmă, pentru 50 de lei, mai multe pogoane de loc, între care un pogon „de poiană“ prețuit 10 lei și un altul „de pădure“ prețuit 6 lei[1]. Așadar, pădurea nu numai că nu adăoga la valoarea locului, dar o scădea! 2) În 1884, moșnenii satului Săliște (comuna Mălaia) vînd spre tăiere Margaretei Novak soția unui antreprenor de păduri de pe valea Lotrului — o suprafață de pădure *de cîteva mii de hectare, prețul fiind zugrăvirea bisericii din sat*![2] Așadar, o tranzacție care arată în mod concludent cît de puțin preț avea în 1884 o pădure greu accesibilă din bazinul mediu al Lotrului. 3) Colonelul Maican vinde, cam în aceeași vreme cu moșnenii din Săliștea, societății forestiere Goetz pădurea de pe întinsul său domeniu de la Bîsca Rusilii, în preajma Penteleului, cu prețul de *un leu* copacul[3]. Ce derizoriu era prețul, rezultă din împrejurarea că un singur brad voinic putea să dea mai mulți metri cubi de cherestea, iar un singur fag slodun mai mulți steri de lemn de lucru și de foc. Pe de altă parte însă, trebuie avut în vedere faptul că fără mijloace de comunicație — societatea Goetz a făcut nu numai calea ferată forestieră, mergînd pînă la vechea graniță, dar și, împreună cu județul, calea ferată cu ecartament normal Nehoiu, (unde era fabrica de cherestea, cu gaterele ei) — Buzău — pădurea putea să rămînă neatinsă, neexploatată, încă mulți ani, pînă după moartea lui Maican.

Începînd cu secolul al XVI-lea avem date mai precise, dar care încă nu ne permit a stabili prețurile pe unități. O socoteală transilvăneană din 1517 privind lucrul viei ne dă următoarele date: „S-au cumpărat araci pentru legarea lăstarilor, 2 florini; s-au cumpărat nuiele pentru legat coardele de rod, 60 dinari; s-a cumpărat tei pentru lăstarii noi, 80 dinari“ [4]. Cît costa însă suta de araci, mia de nuiele sau funia de tei nu rezultă din aceste date. În 1518, două însemnări privind palatul de la Hunedoara: „Șindrilă pentru acoperirea palatului, 1 florin; dulgherului pentru acoperirea acoperișurilor, 2 florini“ [5]. Dar, iarăși, nu putem ști cît costa mia de șindrile; ceea ce se poate stabili e că manopera și atunci, ca și mai tîrziu, reprezenta mai mult decît materialul; aci, în speță, de două ori.

Însemnări contemporane ne arată că în zona cetății de la Bran, o scîndură costa 1 aspru la 1560, 4 dinari la 1580 și 10 dinari la 1600[6]. Pentru 400 de șindile se plăteau 12 aspri în 1504; pentru 3 000 de șindile în 1507, un florin și 40 de dinari, iar pentru 2 000 în 1522, un florin și 12 dinari; pentru 5 700,

[1] Arhivele Statului București, Schitul Scînteia, pachetul 1, documentul 2.

[2] Corneliu Tamaș, Petre Bardașu, Sergiu Purece, *Îndrumător în Arhivele Statului Județul Vîlcea*, București, 1972, p. 55.

[3] Const. C. Giurescu, *Contribuții la istoria științei și tehnicii românești*, p. 153.

[4] Iosif Patachi, *op. cit.*, p. LXXVIII.

[5] *Idem* p. CX.

[6] D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania*, II, București, 1968, p. 671.

cinci florini şi 6 dinari şi jumătate în 1542. Preţul a 4000 de şindile era de 3 florini în 1560, a 3 000 în 1580, de 3 florini şi 60 dinari, iar a 1 000 în 1595 de un florin[1].

Încep, acum, în prima jumătate a secolului al XVI-lea ştirile cu privire la lemnăria exportată sau furnizată imperiului otoman. Dintr-un registru vamal turcesc, cu data 15 aprilie 1520, aflăm ce taxe se plăteau la Giurgiu, în raia: „Dacă se aduc şi se vînd cu carul scînduri de brad, eminul ia de car cîte 4 akce[2]. Iar Efliak[3] ia de la fiecare sută cîte 3 akce badj"[4]. Aşadar se aducea cherestea de brad, de la munte; din alte însemnări ale registrului aflăm că se mai aduceau şi buşteni, şi lemne de foc pentru construcţia clădirilor obşteşti şi pentru nevoile populaţiei locale[5]. Dar nici de data aceasta nu se indică preţuri precise. Avem ştiri interesante pentru exportul de lemn dobrogean spre Istanbul şi pentru comerţul cu lemn din Babadag. Regulamentele vamale turceşti din acelaşi secol prevăd în ce priveşte Constanţa: „În caz că ţăranii cultivatori aduc la schelă ghindă de stejar şi scînduri de tei şi grinzi şi stîlpi spre a fi duse la Istanbul, în acest caz se ia cîte un aspru de car"[6]. Iar pentru Mangalia: „Dacă vin scînduri ..., grinzi, bîrne şi stîlpi, cu carele, se ia un aspru de car"[7]. Ţinînd seamă de faptul că vama reprezenta, în general, 3%, rezultă că valoarea carului de cherestea era de 33—34 de aspri. La aceeaşi concluzie ajungem şi dacă avem în vedere dispoziţiile pentru comerţul cu lemn din Babadag, aşadar comerţ local, nu marfă de export. Se precizează: „Dacă vin scînduri cu carul, se ia cîte o scîndură de la fiecare car, iar dacă sosesc copaci pentru case[8], se ia cîte un aspru de car"[9]. Prin urmare, şi carul cu cherestea grea valora tot 33—34 de aspri; deducem de asemenea[7] că *o scîndură preţuia un aspru* adică echivalentul vămii locale. E prima ştire precisă în ce priveşte valoarea cherestelii. În firmanul din 7 aprilie 1560 către voievodul Moldovei — domnea atunci Alexandru Lăpuşneanu — sultanul Suleiman Magnificul cere să se trimită la Oceacov — cetatea turcească de la gura Niprului — zaherea şi cherestea, cu harabale însoţite de stăpînii acestora sau de

[1] D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania*, II, Bucureşti 1968, p. 671.

[2] Akce era moneda divizionară, de bronz.

[3] Efliak, Iflak, numele turcesc al Ţării Româneşti sau Munteniei.

[4] Bistra Ţvetkova, *Regimul schimbului economic dintre teritoriile de la nord şi sud de Dunăre în secolul al XVI-lea*, în *Relaţii româno-bulgare de-a lungul veacurilor*, Bucureşti, 1971, p. 137 — Badj era taxa vamală.

[5] *Idem*, p. 126.

[6] M. M. Al. Dersca-Bulgaru, *Aspecte ale vieţii economice din oraşele şi tîrgurile Dobrogei sub stăpînirea otomană*, în *Studii*, 26 (1973), p. 43.

[7] *Ibidem*.

[8] Aceşti „copaci pentru case" trebuie înţeleşi ca tălpi mari şi groase pentru temelia caselor.

[9] M. M. Al. Dersca — Bulgaru, *op. cit.*, p. 42.

vechilii lor, ceea ce, pe de o parte, va ușura terminarea reparațiilor cetății, iar pe de alta *va asigura cîștigul producătorilor* [1]. Merită să fie subliniată dispoziția ultimă, deoarece ea arată că plata urma să fie aceea curentă a pieții sau foarte apropiată de ea, deoarece, altfel, producătorii și negustorii de cherestea moldoveni n-aveau nici un interes să întreprindă drumul lung și obositor pînă la gura Niprului.

Știrile se înmulțesc în secolul al XVII-lea și ne dau și informații precise asupra costului lemnăriei. O astfel de informație găsim în condica vistieriei lui Constantin Brîncoveanu în care, sub data 1694, martie 28, citim următoarele: „5 250 de taleri s-au dat la voivoda [2] ot Giurgiov de s-au plătit 3 000 de scînduri mari și 4 000 de crivaci și 2 000 de scînduri ce se zic dușimea și 200 cușaclicuri care era să le taie, să le care țara pentru treaba de 50 ustuaci[curi] și 5 șăici, care venise fermanuri să dea, și 2 000 de opacini" [3]. Așadar, pentru toată lemnăria specificată mai sus, plus 2 000 de vîsle, prețul la Giurgiu era de 5 250 de taleri adică zece pungi și jumătate de bani, o sumă importantă. Cea mai mare parte a acestei sume reprezenta tăiatul, fasonatul și transportul materialului pînă la Dunăre; lemnul însuși în pădure valora încă foarte puțin. O dovadă ne-o dă altă însemnare din condica vistieriei, sub data 1696, decembrie 24: „330 taleri și jumătate și 33 de bani s-au trimis la Sterie căpitanul să facă 1 900 de opacini, opacina po bani 20" [4]. De vreme ce vîsla, lucrată gata, costa numai 20 de bani și ținînd seamă de faptul că și în acest caz, manopera reprezenta de două ori mai mult decît materialul, rezultă că lemnul unei vîsle, cu transport cu tot, valora 6 bani și o treime, deci lemnul singur 2—3 bani maximum [5].

Înmulțindu-se populația, crescînd numărul tîrgurilor, mărindu-se exportul, adăogîndu-se apoi faptul că, după tratatul de la Kuciuk-Kainargi, comerțul e din ce în ce mai precis reglementat și se iau primele măsuri de cruțare a unor păduri, valoarea lemnului începe să crească, dar încă într-o măsură foarte mică. Narturile și tarifele vamale din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea ne dau o seamă de indicații în privința prețurilor. Am reprodus mai înainte cîteva din aceste indicații; adăogăm acum altele. Mai întîi însă reproducem sinetul adresat de Poartă, la 9 ianuarie 1784, ambasadorului rus, în care se specifică, între altele, „orice procurare de cherestea se va face plă-

[1] Mihai Guboglu, *Catalogul documentelor turcești*, II, București, 1945, p. 27—28, nr. 74.

[2] „Voivoda ot Giurgiov" era unul din titlurile care se dădeau guvernatorului turc al cetății și raielii Giurgiului.

[3] *Revista istorică a Arhivelor României*, București, 1873, p. 13.

[4] *Idem*, p. 270.

[5] Vîslele se făceau de obicei din lemn mai ușor, de luncă, în nici un caz din stejar sau corn.

tind preţ convenabil la raiale"[1] adică producătorilor munteni şi moldoveni. De asemenea ordinul, din 20—29 aprilie 1786 al sultanului Abdul Hamid I către comandantul din Bender în chestia celor „două ceasuri" adică a ţinutului Hotărnicenii, arătînd, între altele, că dacă „unii bucegeni trec în Moldova spre a procura cherestea, nuiele-vreascuri şi lemne de foc", trebuie să le procure „numai cu aspri", adică *plătindu-le*[2].

Indicaţii preţioase asupra preţurilor cherestelei şi a diferitelor produse din lemn în comerţul intern ne dă nartul din 12 septembrie 1791, Bucureşti[3]. Aflăm astfel că suta de uluci, lungi de 12 palme, se vindeau cu 2 lei şi 60 de bani, cele de 10 palme cu 1 leu şi 90 de bani, iar cele de 8 palme cu 1 leu şi 30 de bani. Laţii de anin, de 3 stînjeni, costau 6 bani bucata, iar „cei de a doua mînă" numai 4 bani; cei de tei, 4, respectiv 2 bani. Grinda, lată de o palmă şi groasă de o şchioapă, 24 de bani stînjenul (doi metri!). Scîndura de stejar, lată de o palmă şi jumătate şi groasă „pe muche" de 3 degete, 15 bani stînjenul; dacă e groasă numai de 2 degete, 12 bani. Scîndura de tei, pentru uşi, calitatea întîi, 12 bani, calitatea a doua, 9 bani. Cea de ulm, 24 de bani, adică dublu. Bulamacul, 15 bani, coşacul, adică stinghia pentru uluci, 9 bani stînjenul. Talpa de casă, lată de o palmă şi jumătate, groasă pe muchie de o şchioapă, 46 de bani stînjenul. Parul despicat, 3 bani unul. Nuielile curăţite, 1 leu şi 30 de bani mia, iar carul de nuiele, cu doi boi, 90 de bani. Şindrila mare de brad, 2 lei şi 60 de bani mia; de a doua mînă, 2 lei, iar şindrila de stejar, 2 lei. Carul de lemne de foc, cer sau tufan, încărcat bine, cu patru boi, 2 lei şi 60 bani; cu doi boi, 1 leu şi 30 de bani, iar dacă-s lemne de crîng, 1 leu. Un car nou, mare, cu roate, însă fără fier, „de treaba cîmpeanului", 12 lei iar un car sîrbesc, mare, tot fără fier, 8 lei; o căruţă nouă, fără fier, 6 lei. O pereche de roate de car mare, 2 lei, iar de căruţă, 1 leu şi 60 de bani. Hîrdăul de stejar, de 5 vedre, 90 de bani, iar vadra de stejar pentru cărat nisip, 30 de bani. Buriul de stejar de 5 vedre, 1 leu şi 30 bani, cofa mare de brad, 12 bani, iar cea mică 6 bani. Lopata, 4 bani, albia sau căpisteria mare 30 de bani, copaia de mijloc, 15 bani, iar cea mică 9 bani. Testeaua de funii de tei topit, 15 bani, iar netopit 12 bani; testeaua de linguri 12 bani. „Cărbunii de mangal"[4], suta de oca, 1 leu şi şaizeci, iar „cărbunii ţigăneşti de lucru", ocaua 1 ban.

O serie de firmane din această vreme arată că furniturile de cherestea către Poartă *erau scăzute din tributul* sau haraciul pe care atît Muntenia, cît şi Moldova îl plăteau anual. Astfel sînt, de pildă, firmanele din 1787, iunie 18, august 27, septembrie 17 şi octombrie 18. Prin cel dintîi acelaşi sultan Abdul Hamid I, adresîndu-se voievodului Moldovei — domnea Alexandru Ipsilanti —

[1] *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 94, nr. 341.
[2] *Idem*, II, p. 307, nr. 1064.
[3] V. A. Urechia, *Istoria românilor*, IV, p. 315—320.
[4] Adică de încălzit, utilizîndu-se vasul oval de alamă numit mangal.

îi cere să trimită pentru repararea cetăţii Oceakov: 650 de tălpi în lungime de 3 arşini[1], lăţime 12 parmace şi grosime 5 parmace, apoi 2 500 de scînduri de stejar de 3 arşini lungime, 13 parmace lăţime şi groase de un parmac, 217 scînduri de pardosit şi 837 scînduri de stejar; *toate în contul tributului Moldovei*[2]. Un firman similar s-a trimis şi lui Mavrogheni voievod în Ţara Românească, pentru partea sa de cherestea[3]. Prin cel de al doilea firman, acelaşi sultan cere voievodului moldovean ca, în cursul anului curent, să construiască şalupe şi poduri, *în contul tributului*. Se cer pentru Ali paşa, seraschierul din Ismail, cherestea şi harabale pentru „donbasuri" (dubase!), de asemenea caice, ca nişte donbasuri mici, în mare grabă[4]. Al treilea firman priveşte construirea, tot în contul tributului, a trei şalupe de cîte 22 arşini lungime, fiecare şalupă costînd 2 000 de guruşi[5] şi să le trimită la Poartă în vederea campaniei[6]. Al patrulea firman, adresat tot voievodului Moldovei, cere, pentru nevoile atelierului armurăriei — izbucnise războiul cu Rusia — 280 de bucăţi scînduri de tei care, cu transportul lor, să fie socotite *în contul tributului*. În cursul transportului precedent, fiind vînt puternic, 92 bucăţi scînduri au fost aruncate în mare din galionul în care erau. Să trimită deci încă 80 de scînduri cît marea e liniştită[7]. E de subliniat preţul a două corăbii pentru care, în 1795, s-au cheltuit 48 615 lei şi 81 de bani[8], adică mai bine de 97 de pungi de bani, ceea ce revine la circa 24 308 lei de corabie.

Preţios pentru preţurile precise pe care le indică este firmanul din 14 noiembrie 1787 prin care sultanul Abdul Hamid I arată voievodului Moldovei, că şarampoaiele cetăţii Brăila putrezind cu totul în unele locuri, să trimită următoarea cherestea: 850 de stîlpi — şarampoaie, de cîte 50 de coţi, fiecare a cîte 60 de aspri; 1 400 de stîlpi-şarampoaie „siivari"[9] a cîte 90 de aspri; 500 de şarampoaie a cîte 120 de aspri; 60 de scînduri pentru pardosirea instalaţiilor artileriei, a cîte 60 de aspri; 2250 şarampoaie „cuneiforme" (mîsmari)[10]...,

[1] Un arşin era egal cu 0,711 m.

[2] *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 324, nr. 1127.

[3] *Ibidem.*

[4] *Idem*, II, p. 330, nr. 1152.

[5] Monedă turcească, egală aproximativ cu piastrul şi cu leul.

[6] *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 332, nr. 1160.

[7] *Idem*, vol. II, p. 337, nr. 1179.

[8] Const. C. Giurescu, *Construcţii navale în Principatele Române*, Bucureşti, 1965, p. 10, nota 76.

[9] Süvari în turca modernă înseamnă „cavalerie" şi „soldat de cavalerie" *(Dictionnaire Universel Langenscheidt Türc-Français*, Berlin-1966, p. 150), dar nu vedem legătura cu contextul.

[10] Şarampoaie mai groase la un cap şi mai subţiri la celălalt, capul gros fiind ascuţit spre a fi bine înfipte în fundul fluviului.

în total 2 351, 50 guruşi[1], bani care şi ei aveau, desigur, să se scadă din tribut, de vreme ce preţurile sînt specificate, ca şi totalul sumei.

E interesant că după cum în actele slave ale cancelariei noastre se întrebuinţează termeni româneşti ca *păcură* şi *cenuşar*[2], tot aşa şi în documentele turceşti apar, în legătură cu cheresteaua, termeni româneşti. Astfel în firmanul din 31 martie — 9 aprilie 1787 al sultanului Abdul Hamid I către bina-emini — dregătorul însărcinat cu reparaţiile cetăţii Hotin i se comunică acestuia din urmă că va primi din partea Moldovei, următoarele: 800 de tălpi (*talpa* —tahtasî), 400 de grinzi pentru acoperiş, 200 de scînduri de stejar pentru pardosit, 2 000 de căpriori, 20 000 de şindrile drepte etc.[3] Iar în firmanul similar, cu aceeaşi dată, către bina-emini al cetăţii Ismail i se arată că va primi din Moldova: 1 500 de pari şarampoaie (*şarampoi* — kazîgî), 4 250 scînduri pentru pereţi, 3 250 de grinzi şi stîlpi, 9 000 bucăţi ţăruşi, precum şi 75 de zidari, 333 de salahori, 2 ogeacuri[4] pentru var, 1 ogeac pentru cărămizi, 1 ogeac de fierari etc.[5] Aşadar termenii tehnicii româneşti *talpă* şi *şarampoi* sînt întrebuinţaţi de către cancelaria Porţii fiindcă, probabil, nu existau echivalenţi în terminologia otomană sau fiindcă erau bine cunoscuţi în cetăţile turceşti de la marginile Moldovei[6].

Facem să urmeze o nouă serie de preţuri: la unele se arată că ele trebuie să fie *acelea ale pieţii, adică preţurile curente*, astfel ca „raiaua" deci supuşii moldoveni şi munteni să nu sufere. Mai întîi o însemnare din condica vistieriei moldovene, sub anul 1792: „Cară lemne, cîte 20 parale ... cară cărbuni cîte 3 lei"[7]. E vorba de lemne de foc; preţul ni se pare mic, afară de cazul cînd era lemn din braniştea domnească de la Bohotin. Interesant e însă raportul între preţul carului de lemne şi acela al carului de cărbuni: acesta din urmă costă *de şase ori mai mult*, din cauza manoperei. Tot din cauza manoperei, o „podină", sau o bîrnă groasă pentru pavajul uliţelor mari sau „podurilor" din Iaşi costă 70 de parale bucata, aşadar un leu şi trei sferturi[8]. Pe la 1792, Mihai Suţu voievodul Ţării Româneşti scrie Porţii că un hambar — emini (dregător turc însărcinat cu construirea magaziilor de grîne sau alte produse) îi face greutăţi: pretinde cherestea cu preţ mai scăzut decît acela al miriei[9], iar cînd i se trimite,

---

[1] *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 345, nr. 1206.
[2] Const. C. Giurescu, *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii*, p. 210.
[3] *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 315—316, nr. 1098.
[4] Aci ogeac e întrebuinţat cu înţelesul de *grupă, ceată*.
[5] *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 315, nr. 1097.
[6] A se adăoga şi termenul *laţi*, redat tale-quale în unele documente turceşti.
[7] N. Iorga, *Documente şi cercetări*, p. 64.
[8] *Idem*, p. 63.
[9] Adică al împărăţiei, al Porţii!

o refuză[1]. În legătură tocmai cu asemenea practici ale unor dregători turci care voiau să plătească lemnăria la preţuri mai scăzute decît cele oficiale, este hatişeriful din 1802, septembrie 18 — octombrie 27 al sultanului Selim al III-lea către Constantin Ipsilanti, voievodul Ţării Româneşti, prin care, confirmînd „privilegiile" acesteia din urmă, precizează: „Negoţul de zaherea, cherestea şi legume să fie reglementat astfel, încît să nu se mai stînjenească raiaua" [2]. Şi adaugă imediat: „Procurarea și transportul de cherestea de asemenea se va reglementa" [3], referindu-se la furniturile oficiale consecutive dispoziţiilor Porţii pentru cetăţile de la Dunăre sau pentru şantierul şi arsenalul imperial din Istanbul. La 26 mai 1813, cadiul Ahmed din Nicopole „roagă pe Ioan vodă Caragea să înlesnească procurarea de cherestea şi de zaherea din satele de pe rîul Olt, *la preţul curent*" ; are dificultăţi din cauza ispravnicilor. Adaugă că aceste produse sînt pentru raiaua săracă, iar nu pentru negustori [4]. La 21 ianuarie 1824 paşa de Silistra roagă pe Grigore Ghica, domnul Ţării Româneşti să trimită 40 de bucăţi mari de lemn de stejar ca să facă tălpi pentru urcuşul şi coborîşul la Dunăre a şalupelor. Tăiatul şi transportul lor se va plăti imediat ce vor fi aduse la Turtucaia [5]. Textul turcesc nu e prea clar: e vorba oare de rampele de lansare a şalupelor sau de podul mobil de la punctul de acostare, pod pe care coborau la şalupă marinarii sau suiau spre oraş? De relevat că plata se face imediat dar numai pentru tăiat şi transport; de valoarea lemnului însuşi nu se aminteşte [6]. Din acelaşi an, noiembrie 29, e scrisoarea muhafîzului (comandantului) Nicopolei către voievodul Grigore Ghica, prin care-l roagă ca, potrivit firmanului împărătesc, să dea dispoziţii ispravnicului să taie şi să trimită, în conformitate cu lista alăturată, cheresteaua şi lemnele de foc necesare cetăţii Giurgiu. În ce priveşte preţul, să hotărască domnul şi să plătească posesorilor lemnelor prin omul său. Transportul lemnelor se va plăti „raialelor" [7] la sosirea lor în schelă [8]. Tot la 24 noiembrie 1824 scrie muhafîzul de Vidin lui Grigore Ghica Vodă în privinţa expedierii cherestelei pentru repararea şalupelor, corăbiilor şi podelei la arsenalul amiralităţii. Se va plăti costul [9], chiria [10] şi transportul [11] cherestei cu bani peşin capuchehaielii lui

[1] *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 125, nr. 492.

[2] *Idem*, I, p. 166, nr. 705.

[3] *Ibidem.*

[4] *Idem*, I, p. 225, nr. 1101.

[5] *Idem*, I, p. 358, nr. 1782.

[6] Afară de cazul cînd în costul tăiatului se cuprindea în mod tacit şi valoarea lemnului.

[7] Aci cu sensul de locuitori al Ţării Româneşti.

[8] *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 394, nr. 1962.

[9] Se înţelege valoarea lemnului şi tăiatul lui în pădure.

[10] Adică transportul cherestelei de la pădure pînă la Dunăre.

[11] Transportul cherestelei de la Dunăre pînă la Istanbul.

vodă la Istanbul[1]. Menţionarea preţului curent se face în scrisoarea din 27 septembrie 1825 prin care voievodul de Şiştov roagă pe Grigore Ghica să poruncească ispravnicilor să-i livreze 300 de harabale de lemne, la preţul curent; ele sînt necesare curţii sale[2]. Din scrisoarea arhitectului de Giurgiu, Mehmed, trimisă la 3 iulie 1825 lui Grigore Ghica Vodă, prin care-i solicită 500 harabale de lemne, 200 harabale de cărbuni, 1000 de lopeţi, 30 de lucrători împletitori de nuiele şi o sumă de bani, nu se poate stabili preţul lemnelor, cărbunilor şi al lopeţilor[3]. Căci deşi într-o a doua scrisoare se arată valoarea totală a furniturii: 25 000 de guruşi, specificîndu-se că au fost 2 000 de lopeţi, nu 1 000[4], nu putem deduce preţurile respective. Ni s-au păstrat în schimb două acte privitoare la costul lemnelor de foc. Primul act; din circa 1808—1809, arată că s-a plătit la Rusciuc, 47 de guruşi şi 15 parale pentru 14 căruţe de lemne[5], ceea ce revine la circa 3 guruşi şi 14 parale căruţa. Cel de-al doilea, din 27 aprilie 1808, arată că s-a plătit la Tulcea 134 de guruşi şi 3 parale pentru 50 de harabale de lemne de foc[6], ceea ce revine la aproape 2 guruşi şi jumătate harabaua. Diferenţa faţă de preţul Rusciucului e sensibilă; ea se poate explica prin împrejurarea că lemnele de la Rusciuc au fost aduse din Ţara Românească, deci adaos de vamă şi că erau destinate populaţiei civile, în timp ce lemnele de la Tulcea proveneau din „codrul" dobrogean, şi erau destinate unui corp militar anume topciilor[7] lui Iskender aga. Că preţul lemnelor era în funcţie şi de alte elemente, ca starea vremii, o dovedeşte scrisoarea din 11 februarie 1826, a comandantului militar turc din Brăila care comunică lui Grigore Ghica, domnul Ţării Româneşti, că a primit înştiinţarea potrivit căreia săracii din ţinutul cetăţii Brăila care au tăiat lemne pentru foc din pădurile muntene trebuie să plătească despăgubiri proprietarilor respectivi. Din cauza iernii grele, aceşti săraci au avut mult de îndurat, trebuind să plătească numai pentru căratul lemnelor 12 guruşi de haraba în loc de 2 lei[8]. Un alt element care determina preţul lemnului era *distanţa de la pădure pînă la locul de desfacere*. Într-o vreme cînd nu existau în ţările noastre căi ferate, iar şosele moderne erau puţine, restul fiind simple şleauri, greu practicabile pe vreme rea, e normal să găsim diferenţe importante, în funcţie de distanţe. În „„Notice sur la Roumanie" tipărită la Bucureşti, în 1867, cu prilejul participării ţării la Expoziţia internaţională din acel an, de la Paris, se arată că

[1] *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 394, nr. 1960.
[2] *Idem*, p. 421, nr. 2099.
[3] *Idem*, I, p. 414, nr. 2061.
[4] *Idem*, I, p. 430, nr. 2145.
[5] *Idem*, I, p. 210 nr. 1000.
[6] *Idem*, I, p. 193 nr. 875.
[7] Adică tunarilor sau artileriştilor.
[8] *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 433, nr. 2159.

preţul lemnului de ars variază, după localităţi, între 10 şi 30 de franci sterul[1], aşadar de la simplu la triplu. În sfîrşit, preţul varia în raport cu *dimensiunile* şi cu *calitatea*. Aşa se explică de ce într-un centru de producţie cum erau Butoieştii (Gura Motrului) găsim, în 1886, diferenţe considerabile. Astfel potrivit listei de preţuri publicate în *Revista Pădurilor*[2], blănile groase se vindeau între 87 şi 297 lei suta de bucăţi, blănile de parchete între 53 şi 96,50 lei suta, ulucile între 9,45 şi 40,50 lei suta, lănteţii între 4,30 şi 16,20 lei suta, doagele între 10,80 şi 144 de lei suta — aşadar o diferenţă de peste 13 ori mai mult, în funcţie de esenţă, stejar sau fag, de dimensiuni, de calitate —, funduri între 3,60 şi 180 lei suta — diferenţa mergînd aci pînă la de 50 de ori preţul cel mai mic, doage excepţionale 216 lei suta, funduri excepţionale, între 324 şi 712 lei suta, stînjenul cubic de stejar în pădure 15 lei, iar cel de fag 12 lei. Interesantă pentru diferenţa de preţuri după locul de origine al cherestelei este lista de preţuri curente ale lemnelor la Bucureşti în 1886[3]. Sub rubrica „lemne de construcţii“ găsim: brad de Braşov (tinichele, scînduri[4] şi duşumele) engros 52 lei en detail 55 lei metrul cub; brad de Bacău (şipci, cusaci, căpriori, scînduri, tinichele şi duşumele de orice dimensiune, en gros 40 lei, en detail 45 lei metrul cub; grinzi de la 7 metri lungime în sus, 50 lei metrul cub (en gros şi en detail); brad de Muşcel (scînduri, tinichele şi duşumele) en gros 47 lei, en detail 50 lei metrul cub; brad de Prahova (tinichele şi duşumele), en gros 47 lei, en detail 50 lei metrul cub; brad de Cernăuţi (şipci, cusaci, căpriori, grinzi, scînduri, duşumele de orice dimensiune) en gros 50 lei, en detail 53 lei metrul cub; brad de Olt (scînduri, tinichele, şipci, cusaci, căpriori etc.) en gros 40 lei, en detail 43 lei metrul cub. Molift de Bacău (duşumele, scînduri, cusaci) 45, respectiv 50 de lei metrul cub. Molift de Cernăuţi (duşumele, scînduri, cusaci) 50, respectiv 55 lei metrul cub. Pin de Bacău (duşumele, scînduri, cusaci) 60, respectiv 70 lei metrul cub. Stejar sesilifer (gorun) scînduri, grinzi 110, respectiv 120 lei metrul cub. Stejar pedunculat, grinzi de dimensiune mică, 50, respectiv 55 lei metrul cub, grinzi mari, 70, respectiv 80 lei metrul cub, scînduri 65, respectiv 70 lei metrul cub. Aşadar, preţurile variază după locul de provenienţă a bradului: cel mai scump din cele şase soiuri este bradul de Braşov, urmat de cel de Cernăuţi; cel mai ieftin e bradul de Olt. Adăugăm însă că mai era şi un al şaptelea soi: „bradul de Nehoiu“ care, sub forma de

[1] *Notice...*, p. 78.

[2] Anul I (1886), p. 63 — Preţurile sînt *socotite* în lei aur, un leu aur fiind egal cu un franc francez.

[3] *Idem*, p. 95.

[4] Scîndurile se înţelegeau „nefăţuite“ adică nedate la rindea; în inventarul din 10 martie 1830 al mănăstirii Tîrgşor, găsim „60 scînduri dă brad, însă 30 făţuite şi 30 nefăţuite, pentru duşumele“ (G. Potra şi N. Simache, *Contribuţii la istoricul oraşelor Ploieşti şi Tîrgşor*, Bucureşti, 1969, p. 553).

scînduri, se vindea la Buzău în 1886 cu 45 de lei metrul cub, iar sub formă de dulapi, cu 100 de lei metrul cub[1]. După lemnele de construcţii, lista bucureşteană dă preţurile lemnului de ulm şi de frasin. Pentru ulm: lemne rotunde mici (3 metri lungime, 8—10 centimetri diametru) pentru căpăţîni de roate, en gros 60 de lei, en detail 70 de lei suta de bucăţi; lemne rotunde mijlocii (3,50 metri lungime, 12—15 centimetri diametru, en gros 180 lei, en detail 200 lei suta de bucăţi; lemne rotunde mari (4—5 metri lungime, 20—30 centimetri diametru, en gros 600 lei en detail 700 lei suta de bucăţi. Pentru frasin: „tolopane" (traverse) de 2,25 metri lungime, 25—40 centimetri lăţime şi 10—12 centimetri grosime, en gros 600 lei, en detail 700 lei suta de bucăţi; idem de 2 metri lungime, 15 — 20 centimetri lăţime şi 8—10 centimetri grosime en gros 350 lei, en detail 400 lei suta de bucăţi[2]. A treia categorie a listei de preţuri bucureştene o formează *lemnele de foc*: tufă, lemne subţiri 60 de lei stînjenul; fag, lemne de dimensiuni variate, 40 de lei stînjenul; salcie şi plop de dimensiuni variate 26 lei stînjenul[3].

În afară de lista bucureşteană de preţuri, avem, din anii 1886—7, liste din oraşele Ploieşti, Buzău, Călăraşi, Rîmnicul-Vîlcei, Rîmnicul Sărat, Caracal. Se păstrează aceeaşi împărţire în: 1) lemne de construcţiune (stejar şi brad) 2) lemne de rotărie (ulm, fag, stejar, frasin) 3) lemne de foc (tufă, fag, salcie, plop, anin)[4]. Listele sînt preţioase şi pentru că arată esenţele din care se fac diferitele articole, pentru că dau lămuriri asupra articolelor însăşi şi pentru terminologia respectivă. Iată esenţele întrebuinţate: *ulm*, pentru „obezi mari" 30 lei suta; *fag*, tot pentru obezi mari 25 lei suta, iar pentru obezi mici 10 lei suta, pentru lopeţi 45 de lei suta, cozi de topor 6 lei suta, furci cu pană 60 de lei suta, furci fără pană 15 lei suta; *stejar* pentru „spiţe mari de chervane" 12 lei suta; *frasin* pentru „spiţe mici de trăsură", 8 lei suta, „osii cioplite pentru cîmpeni" 80 lei suta, iar „osii necioplite" pentru localnici 60 lei suta[5]. Lista din Călăraşi cuprinde: lanţi de brad sau lănteţi, „tăiaţi cu ferăstrăul" 40 lei suta. Din fag: obezi de 0,79 metri pe coardă, 40 lei suta, iar de 0,60 metri pe coardă, 35 de lei suta; oişti, 170 de lei suta, în timp ce oiştile de mesteacăm sînt simţitor mai scumpe: 240 de lei suta. Tot din fag: lopeţi, coade de topor, coade de sape. Din fag sau carpen: „osii fasonate din topor" 100—120 de lei suta. Din frasin: spiţe mari, 17 lei suta, spiţe mici, 13 lei suta. Din stejar: spiţe mari pentru care de transport 17 lei suta[6]. O altă listă dă următoarele indicaţii: stejar, tălpi ecarisate de 0,20 m × 0.20 m şi 8 metri lungime, 20

[1] *Revista pădurilor*, I (1886), p. 159.
[2] *Idem*, p. 95.
[3] *Ibidem*.
[4] *Idem*, I (1886), p. 31.
[5] *Ibidem*.
[6] *Idem*, II (1887), p. 191.

de lei una; furci de casă „în periferie" 0,40 metri și 4 metri lungime, 2 lei una; pari de garduri de 3,50 metri lungime, 18 lei suta; *frasin*: spițe de care (isprăvite) 15 lei suta; osii de care 2 lei una; *paltin*: juguri de boi; *fag*: leuci 50 lei suta; „ciolane" (obezi) 30 lei suta; brad: *cofe* de apă, ciubere, roabe, putinele, găleți „racle de unt" 80 lei suta, „linguri de masă" 1,60 lei suta[1] (vezi fig. 36). La Caracal, se vindeau, în 1887, cu 3 lei, perechea de „chei (colaci) de fîntînă", din stejar, „lungu 1 1/2 metru, latu 0,20 — 0,25 metru, grosu, 0,10 — — 0,12, lucrați cu feresteul"; de asemenea „mîrtaci (blane) pentru bordee", tot din stejar, „lungu 3 metri, latu0,20 — 0,25 m, grosu 0,09—0,12 m"[2], precum și „tumurluci"[3] sau stîlpi de stejar 2,5 m × 0,12 m × 0,12 m, cu 1 leu și cincizeci bani bucata[4]. La Rîmnicul Vîlcii, în aceeași vreme, erau de vînzare „căpățîni de roate mari", de ulm, cu 40 de lei suta de bucăți și căpățini de roate mici, cu 30 de lei suta[5]. Iar la Rîmnicul Sărat se puteau cumpăra, tot atunci, juguri de paltin, cu 150 de lei suta de bucăți, leuci de fag cu 20 de lei suta, scînduri de tei, de 3 metri lungime, 0,25 metri lățime și 0,08 metri grosime, cu 3 lei una, apoi dulapi de brad de 4 metri lungime, cu 40 de lei metrul cub și dulăpași de 2,50 metri lungime cu 30 de lei suta, în sfîrșit „spițe durate", nefinisate, de frasin, cu 10 lei suta de bucăți[6].

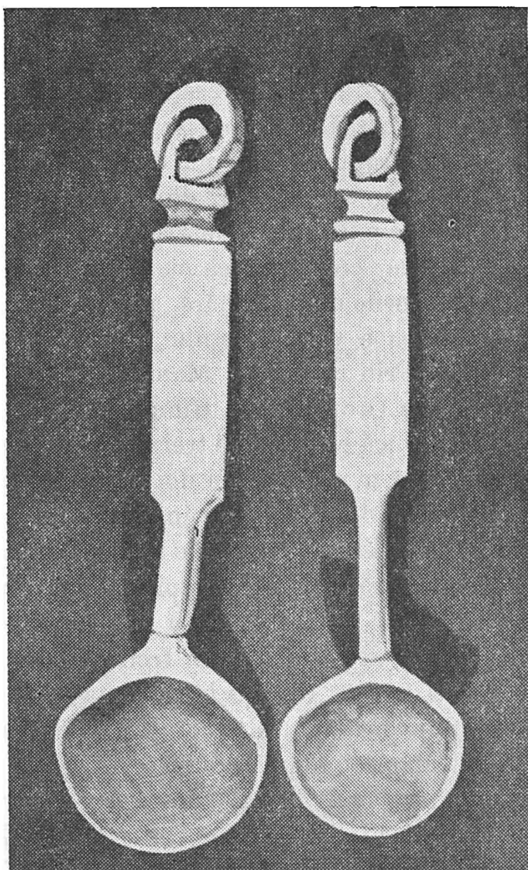

Fig. 36 — Linguri „cu verigă", din lemn: comuna Borșa, jud. Maramureș, Muzeul Sighet (Foto Muzeul Sighet)

[1] *Revista pădurilor*, II (1887), p. 319.
[2] *Idem*, p. 255 — Termenul e de origine turcească: mertek.
[3] În podgoria moldovenească: tumurugi.
[4] *Revista pădurilor*, II (1887).
[5] *Idem*, p. 223.
[6] *Idem*, p. 287.

Libertatea comerţului pe Dunăre şi Marea Neagră, prevăzută prin tratatul de la Adrianopol (1829), pe de o parte, creşterea populaţiei — satele se măresc, se înfiinţează oraşe, tîrguri şi sate noi — pe de alta, fac ca cererea de lemn să crească. Sînt necesare cantităţi tot mai mari de lemn de construcţie, lemn de „rotărie“ şi lemn de foc. Urmarea e o intensificare a exploatării pădurilor, în special în regiunea de şes şi de deal, precum şi a celor de munte acolo unde existau căi de acces. În consecinţă creşte şi preţul lemnului, dar nu uniform; creşterea cea mai mare e în oraşe, în special în Bucureşti, în Iaşi, şi în porturile de la Dunăre, apoi în tîrguri. La munte, în regiunile greu accesibile, cum e valea Lotrului, creşterea e mică. Dovadă două acte din 1840 şi 1848. Prin cel dintîi, Manuilă Vangu din Voineasa se obligă a-i plăti lui Mihalache Oromolu din Rîmnicul-Vîlcii, datoria sa de 465 de lei în buşteni, astfel: „adică buştenii de trei stînjeni domneşti şi groşi de o palmă şi jumătate domnească în creastă, lei doi şi jumătate, aduşi la joagărul de la Brezoi, iar buştenii de doi stînjeni şi jumătate lungu şi două palme în creastă lei trei şi cîte o cinzească de rachiu de fiecare buştean“ [1]. Prin cel de al doilea document, mai mulţi moşneni din Brezoi vînd pe termen de 9 ani „un cutuluc [2] de pădure de pă Valea Vasilatului“, cu următorul preţ: „copaci de frunte în grosime de trei palme şi jumătate, lei trei copacul“, alţii cu 15 parale bucata, iar „cei mărunţi ca osia carului lei 12 suta“ [3]. În „Notice sur la Roumanie“ valoarea lemnului consumat în ţară în 1866 este de 282 368 315 piaştri sau lei, în timp ce valoarea lemnului românesc exportat se ridică la abia 3 171 910 lei adică la puţin mai mult de 1,1% din aceea a lemnului consumat. În ordinea importanţei valorii, Turcia vine cea dintîi cu 2 837 249 lei, Austria şi Rusia neimportînd decît de 168 887, respectiv 165 774 lei [4].

În multe cazuri, venitul *pădurii* unei moşii întrece totalitatea restului veniturilor. Aşa se întîmplă cu moşia Voineşti din ţinutul Iaşilor. Socotelile anului 1849 arată că mai mult au produs cele 17 fălci de pădure decît toate celelalte venituri împreună. De pe „lemnele de foc“ s-a încasat 30 818 lei şi 10 parale, de la cherestea şi obiecte de lemn 4 143 de lei, iar de pe „jugurile de crengi“ 4 692, aşadar în total 39 653 lei şi 10 parale, în timp ce de pe cereale s-au luat 16 188 lei iar de pe fîn 6 828, de pe oi şi miei 596, de pe lînă 608 lei şi 7 parale [5], toate celelalte venituri totalizînd deci 24 220 lei şi 7 parale, cu 15 433 lei şi 3 parale mai puţin decît a dat pădurea. Aflăm şi detalii cu pri-

[1] Petre Bardaşu şi Gh. Simeanu, *Brezoi 1873—1973. 100 de ani de industrie forestieră*, Rîmnicu Vîlcea, 1973, p. 25—26.

[2] Adică o bucată de pădure.

[3] Petre Bardaşu şi Gh. Simeanu, *op. cit.*, p. 26.

[4] *Op. cit.*, p. 78. În schimb, importăm lemn brut pentru o valoare de 1 407 495 lei şi lemn lucrat pentru 688 065 lei (*Idem*, p. 151).

[5] Gh. Platon, *Domeniul feudal*, p. 112.

vire la comerţul cu lemne al moşiei: astfel, s-au vîndut 613 stînjeni lemne de foc la „cărămidăria Sturzei" sau la Iaşi, s-a produs „cherestea, furci şi altă hereste mai mare, funii, coveţi făcute în parte, sănii, roate, linguri, mangal"[1]. Toată cheltuiala la pădure cu facerea stînjenilor şi altele s-a ridicat la 4 430 de lei[1], aşadar la circa a noua parte a venitului acestei păduri[2]. Ne întrebăm însă, dat fiind suprafaţa relativ mică a acestei păduri a moşiei Voineştilor, dacă nu avem de a face cu o tăiere rasă a pădurii sau măcar a unei părţi a ei. În orice caz e sigur că pentru moşiile de munte venitul pădurii constituia partea esenţială a veniturilor lor, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea încoace. Ca exemplu poate fi dată moşia Broşteni de pe Bistriţa unde venitul adus de lădiţele de lemn exportate în Israel pentru ambalajul citricelor forma, în perioada interbelică, esenţialul veniturilor.

În Transilvania, familia Banffy încasa, în anul 1829, de la materialele lemnoase de pe moşiile sale din munţii comitatului Cluj, materiale pe care a îngăduit ţăranilor de pe zisele moşii să le prelucreze şi comercializeze, suma de 10 127 de florini. În 1847, acelaşi venit reprezenta aproape 40 000 de florini aşadar aproape împătritul sumei anterioare[3].

În cursul celei de-a doua jumătăţi a secolului al XIX-lea şi la începutul secolului al XX-lea, pînă la primul război mondial, preţul lemnului continuă să crească, dar cîştigul se repartizează inegal: partea cea mai mică revine stăpînilor de păduri, partea cea mai mare fabricilor de cherestea, în special celor cu gatere multe, cum e „Goetz" din Galaţi. Primul război mondial înseamnă o stagnare, dar îndată după aceea, preţurile încep din nou să crească. Prin realizarea statului naţional unitar, piaţa internă se măreşte, se măreşte însă şi fondul forestier prin marile păduri ale Transilvaniei şi Bucovinei. Preţurile diferitelor categorii de lemn sînt în urcare, în special răşinoasele şi stejarul. Dar marea criză din 1929—1932 aduce o scădere generală şi masivă a preţurilor, scădere care afectează şi lemnul. Între timp începe să-şi facă drum concepţia că lemnul poate fi valorificat mai bine, prelucrîndu-l industrial sub formă de hîrtie, celuloză, placaj, furnir, mobilă şi că a întrebuinţa lemnul, în special fagul, ca lemn de foc, este o erezie din punct de vedere economic. Biruinţa acestei concepţii are loc după cel de-al doilea război mondial, odată cu instaurarea în ţara noastră, a regimului socialist (vezi capitolul *Fabrici*). Lemnul — acest nobil şi preţios dar al naturii — este acum din ce în ce mai bine valorificat. Lemnul de foc e în mare scădere şi consistă, în bună parte, din esenţe moi; preţul lui, în schimb, atinge un nivel record: 400 de lei mia de kilograme, preţ oficial.

---

[1] Gh. Platon, *Domeniul feudal*, p. 112.

[2] *Ibidem*. În 1846 din venitul total de 29 230 lei al moşiei Vorona (ţinutul Botoşani), „vînzarea lemnelor" a produs 17 118 lei, deci mai mult de jumătate, iar în 1847, 10 050 lei din totalul de 33 069, prin urmare aproape o treime (Gh. Platon, *op. cit.*, p. 124).

[3] *Istoria României*, vol. III, p. 1007.

EXPORTUL DE LEMN ŞI PRODUSE LEMNOASE

Lemnul a fost un articol principal de export al ţinutului carpato-danubian din cele mai vechi timpuri

Lemnul din ţinutul carpato-danubian a fost articol de export din cele mai vechi timpuri şi pînă astăzi. În ţările din jurul Mediteranei unde pădurile fuseseră de timpuriu tăiate s-a adus lemn din locurile noastre; tot aşa în pusta Dunării şi a Tisei.

N-avem ştiri pentru veacurile de dinainte de era noastră, nici pentru vremea împărăţiei romane şi a evului mediu timpuriu. Ştim însă în mod sigur că au existat relaţii cu ţara Egiptului, cu Grecia, cu Asia Mică, cu oraşele de pe ţărmul Mării Negre, că veneau negustori din toate aceste locuri cu mărfuri de acolo şi că duceau într-acolo produse de ale noastre [1]. Egiptul a avut întotdeauna nevoie de două articole pe care le-a importat: sarea şi lemnul, articole care se găseau din belşug şi de bună calitate în ţinuturile noastre; era normal deci să le aducă de la noi. De aceea credem că inscripţia latină trunchiată în care e vorba de mărfuri sau produse „dacice" trimise în Egipt [2] se referă, după toate probabilităţile, la *lemnărie*, brută sau lucrată, eventual la sare [3].

Primele ştiri scrise despre exportul de lemnărie datează din secolul al XV-lea şi privesc exportul de cherestea la Constantinopol. Ne referim mai întîi la edictele din 23 august 1484 date de sultanul Baiazid II, îndată după cucerirea Chiliei şi Cetăţii Albe. Printre mărfurile care se tranzitau prin aceste

---

[1] Pentru vechile relaţii comerciale cu bazinul Mediteranei şi al Mării Negre, vezi V. Pârvan, *Die Nationalität der Kaufleute im römischer Kaiserreiche*, Breslau, 1909, passim; V. Cristescu, *Viaţa economică a Daciei Romane*, Piteşti, 1929, passim; pentru relaţiile cu Egiptul vezi Const. C. Giurescu, *Despre relaţiile româno-egiptene şi contribuţia României la construirea Canalului de Suez*, în *Studii*, X (1957) 1, p. 91—109.

[2] V. Pârvan, *op. cit.*, p. 72; Const. C. Giurescu, *Despre relaţiile româno-egiptene*, p. 92.

[3] *Ibidem*.

două mari centre comerciale şi pentru care se plătea vamă, era şi *lemnul*[1]. Ce anume fel de lemn ne arată un registru din 1586—1587 care precizează că la Chilia se aduceau scînduri, tălpi (de stejar) pentru temelia caselor, plute de buşteni şi funii de tei[2]. Iar la Cetatea Albă soseau plute de buşteni coborînd pe Nistru[3]; vama, în ambele locuri, era de 3%[4]. Ne referim apoi la regulamentele vamale turceşti relative la porturile dobrogene Constanţa şi Mangalia. Cu privire la cel dintîi se prevede: „În caz că ţăranii cultivatori aduc la schelă ghindă de stejar şi scînduri de tei şi grinzi şi stîlpi spre a fi duse la Istanbul, în acest caz se ia cîte un aspru de car“ [5]. Iar pentru Mangalia: „Dacă vin scînduri ... grinzi, bîrne şi stîlpi cu carele, se ia un aspru de car“ [6]. Lemnăria destinată exportului proveneau din pădurile dobrogene; scîndurile de tei trimit spre „codrul“ din partea de miazănoapte unde acest copac era şi este frecvent. Tot din pădurile dobrogene proveneau şi ghinda de stejar; exportul ei se explică prin faptul că servea la tăbăcitul pieilor, fiind un tanant.

Constantinopolul era un mare client al lemnăriei româneşti. Mai întîi pentru *construcţia de locuinţe*. Casele din Istanbul utilizau nu numai lemnăria obişnuită, necesară scheletului, acoperişului, pardoselelor, uşilor, ferestrelor etc. dar avea şi *pereţii exteriori* — ca şi casele americane — din scînduri. Cum scîndurile acestor pereţi nu se vopseau — cum se vopsesc cele americane — cu vremea ele căpătau o patină cenuşie, sură, caracteristică. Cea mai mare parte a lemnăriei pentru casele constantinopolitane venea din ţinuturile noastre şi anume în primul rînd din Moldova, prin Galaţi, apoi din Dobrogea şi Ţara Românească.

Şi cum aceste case ardeau uşor şi incendiile erau dese şi pustiitoare — la un incendiu ardeau sute şi uneori chiar mii de case[7] — cantităţile de

---

[1] Irene Beldiceanu-Steinherr şi Nicoară Beldiceanu, *Etudes Ottomano-Roumaines*, München, 1964, p. 38—39 (Extras din *Südost-Forschungen*, XXIII) Nicoară Beldiceanu, *Kilia et Cetatea Albă à travers les documents ottomans*, în *Revue des études islamiques*, 1968, 2, p. 259.

[2] Nicoară Beldiceanu, *op. cit.*, p. 236.

[3] *Idem*, p. 246.

[4] *Idem*, p. 236 şi 246.

[5] M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, *Aspecte ale vieţii economice din oraşele şi tîrgurile Dobrogei sub stăpînirea otomană*, în *Studii*, 26 (1973), 1, p. 43.

[6] *Idem* p. 44. Împreună cu regulamentele vamale pentru Constanţa şi Mangalia, s-a păstrat şi „Regulamentul pentru vama mică a oraşului Babadag“ care specifică: „Dacă vin scînduri cu carul se ia cîte o scîndură de la fiecare car; şi dacă sosesc copaci pentru case, se ia cîte un aspru de car“ (*Idem*, p. 42). Prin „copaci pentru case“ credem că se înţelegea lemnăria necesară construirii caselor adică tălpi, stîlpi, grinzi etc. şi, în primul rînd, *tălpile* groase de stejar.

[7] Aşa de pildă, la incendiul ce a izbucnit la Istanbul după decapitarea lui Miron Vodă Barnowski au ars „cîteva mii de case“ (Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ed. P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1958, p. 103).

lemn necesare reconstruirii erau considerabile. Se adăoga după aceea lemnăria necesară *arsenalului* imperial din Istanbul şi diferitelor şantiere. Vase de război şi vase de comerţ se făceau cu lemn românesc; uneori, aceste vase se construiau chiar în şantierele de la noi, la Galaţi, Brăila, Giurgiu, fiind trimise apoi, pe Dunăre şi Marea Neagră, la Istanbul.

Întrucît în cele următoare va fi în repetate rînduri vorba de diferite sortimente de cherestea şi de alte produse lemnoase, socotim util să dăm în cele de mai jos, în ordine alfabetică, lista acestor sortimente cu cîteva explicaţii tehnice şi istorice:

Araci (haragi), ramuri de alun, tei, salcie etc., lungi de circa doi metri care se înfig în pămînt ca suport al corzilor de viţă, a fasolei urcătoare etc.

Bastard, plural bastarde, vas de război, cu 26—32 perechi de vîsle, fiecare vîslă necesitînd 5—7 vîslaşi. Prin extensiune, cheresteaua necesară construirii bastardei.[1]

Bîrnă, sortiment de cherestea, lungă şi groasă, de stejar, brad, fag; se obţine nu numai prin ferăstruire, dar şi prin cioplire cu barda. Etimologie veche slavă: bruvino. Cf. vechiul proverb: „Vede paiul din ochiul altuia şi nu vede bîrna din ochiul lui".

Bulumac, trunchi relativ subţire de stejar (10—12—14 cm diametru) de obicei cojit, uneori necojit, care se întrebuinţează: a) în vii spre a fixa spalierul de sîrmă galvanizată pe care se întind corzile viţei; b) la gardurile de lemn.

Catarg, trunchi înalt de brad, de preferinţă molid, cojit, din care se făceau catargele corăbiilor.

Căprior, sortiment de cherestea, deobicei de brad, întrebuinţat la scheletul acoperişului clădirilor, peste căpriori bătîndu-se astereala şi peste aceasta şindrila.

Condac, condacuri, paturi de puşcă, de obicei din lemn de ulm sau de nuc.

Coporîe, coada de lemn a coasei.

Coşac, stinghie pentru fixat ulucile, bătîndu-se perpendicular pe acestea, paralel cu pămîntul.

Crivac (pl. crivace): nervurile bărcii sau lotcii; dispuse perpendicular pe lungime, ele ţin laolaltă carcasa; lungimea bărcii sau lotcii se socoteşte după numărul crivacelor: o lotcă de 12, 14, 18 sau 24 de crivace.

Doage, scînduri curbe, de stejar sau dud, care, laolaltă, formează corpul butoiului, buţii, zăcătoarei, antalului, buriului. Lungimea şi grosimea variază după felul vasului.

Draniţă, şindrilă mare, de brad, fag sau stejar. Ea poate fi cu „horj" adică uluc sau fără horj [1].

---

[1] Mihai Ittu, *Unele exemple din bogăţia terminologiei silvice* în *Revista Pădurilor*, XXXIV (1922), p. 610.

Dulap, sortiment de scîndură goasă de la 4—5 centimetri în sus, de brad sau stejar, de mari proporţii ca lungime; cel de anumite dimensiuni, exportat prin Galaţi la Istanbul era numit de turci „Galaţi — dulap“.

Galion, butucul cel mai gros, atingînd 12 metri cubi [1]; se întrebuinţa la construcţia vaselor de război numite galioane [2].

Ghilă, segment cilindric din trunchiul cojit al unui brad; sinonim cu termenul turcesc *taftaluc*.

Ghionder (ghiondel, ghiundel), prăjină care serveşte la împins barca sau lotca prin locuri strîmte, cu vegetaţie, unde vîsla nu poate fi folosită; înfipt în pămînt, în fundul apei, serveşte şi pentru a lega barca de el, la pescuitul cu undiţa.

Grătii, cherestea îngustă (2—3 centimetri) de obicei de brad, care, dispusă cruciş, forma „grătiile“ din dosul cărora puteai privi fără să fii văzut.

Grindă, sortiment de cherestea, de brad în general, dar şi de stejar, care separă odăile casei de pod; peste grinzi se aşază scînduri şi deasupra acestora din urmă pămînt. Pe grinzi se săpa cîteodată anul construcţiei casei, numele meşterului care a făcut casa sau numele stăpînului casei. Astfel, pe o grindă a bisericii din Cizer (judeţul Sălaj), din 1773, e săpat numele constructorului: „Ursu H“. E Horia, vestita căpetenie a răscoalei din 1784. Un anumit soi de grinzi, lucrate la Dorna, cu dimensiuni ştiute, purta numele de „grinzi de Dorna“.

Laţi (lanţi, lanteţi), un soi de scînduri late şi lungi; între alte întrebuinţări se pun pe acoperiş, sub ţiglă sau olane [3].

Lăturoaie, marginile buşteanului, după ce s-au scos din el scîndurile; o faţă a lăturoaielor e dreaptă, cealaltă curbă.

Manèle, pari cu ajutorul cărora se rostogolesc lemnele de pe mal din stive, în apă; termen de origine turcească.

Ostaceapa, termen turcesc al cărui sens nu poate fi încă lămurit.

Podini, bîrne de stejar, lungi în genere de 3—3 1/2 stînjeni (6—7 metri), care, aşezate perpendicular pe „urşi“, serveau la poditul „podurilor“, adică a drumurilor de seamă din oraşele mari („Podul Mogoşoaiei“ azi Calea

---

[1] V. Ţ ă r a n u, *Plutăritul pe Bistriţa în Anuarul liceului Petru Rareş*, anii 1936—1940, Piatra Neamţ, 1942, p. 47.

[2] Două asemenea galioane au fost construite în Ţara Românească şi în Moldova; ele patrulau pe Dunăre la gura Siretului în 1780 (C o n s t. C. G i u r e s c u, *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii*, p. 114—115).

[3] Radu cel Mare, voievodul Ţării Româneşti (1495—1508), scrie braşovenilor — scrisoarea e fără dată — că trimite pe Albu la ei să-i cumpere „cuie de şendilă. şi cuie de laţi“ (Кâниц€ wr ʌâцн); să nu-i ia vamă (I. B o g d a n, *Documente Braşov* p. 243). Interesant e faptul că deşi scrisoarea e în limba slavă, limba cancelariei, totuşi pentru termenul tehnic „laţi“ se întrebuinţează cuvîntul românesc de origine latină. Un procedeu similar, în alte documente, pentru termenii „păcură“ şi „cenuşă“.

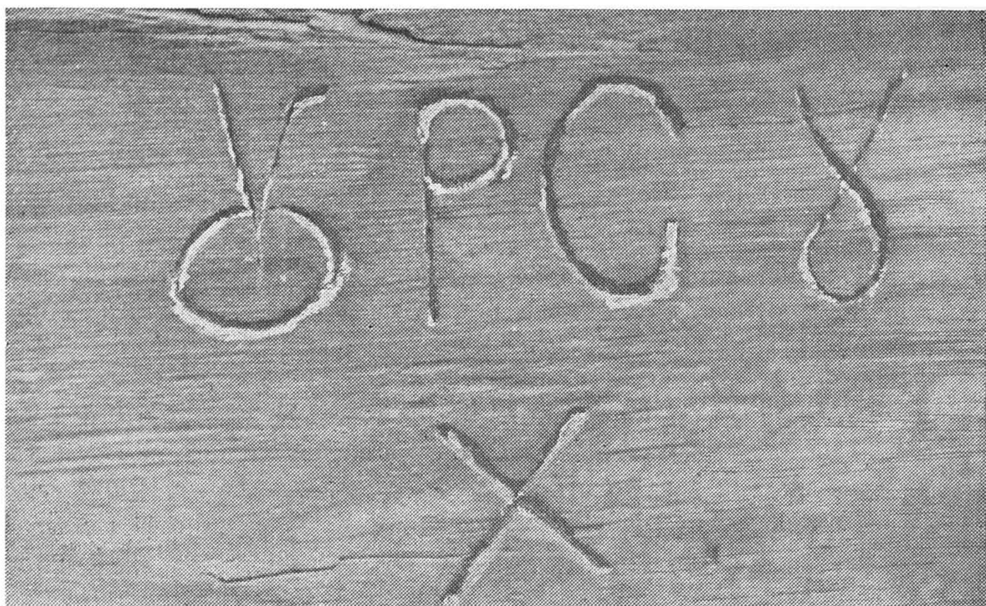

Fig. 37 — Inscripţia de pe o grindă a bisericii din Cizer, jud. Sălaj, din 1773: „lucrat Ursu H".
(foto Muzeul Cluj — Napoca)

Victoriei, „Podul Tîrgului de Afară" azi Calea Moşilor, „Podul Beilicului" azi Calea Şerban Vodă etc.). Erau şi podini de brad — de fapt scînduri — pentru poditul odăilor caselor.

Raele, cherestea, al cărei caracter nu poate fi încă precizat; există şi diminutivul *raeluţe*. Poate drug cu secţiune pătrată.

Stînjeni, lemne de ars, de fag în general, lungi de un stînjen, adică doi metri; „un stînjen de lemne" = 8 metri cubi.

Şindrilă (şindilă), placă de lemn de fag, brad, stejar sau plop [1], ţuguiată la un capăt, care, aşezată în formă de solzi, formează acoperişul casei sau protecţia unui perete.

Şiţă, sinonim cu şindrilă.

Taftaluc, *tahtalîc*, termen turcesc designînd, se pare, o legătură de scînduri; uneori, sinonim cu ghilă.

Talpă, *tălpoaie*, bîrne groase şi late de stejar pe care se aşeza casa, formînd deci temelia casei. Pentru curtea domnească din Bucureşti s-a comandat în 1792 „tălpoaie" de 2 stînjeni adică de 4 metri.

Taraş, sinonim cu bulumac; sînt şi taraşi de brad, mai groşi, care, bine înfipţi în fundul albiei, sprijină gardurile cu leasă pe privalurile ce leagă bălţile din lunca Dunării cu fluviul.

[1] Şindrila de plop şi cea de brad se întrebuinţează în special pentru a acoperi peretele orientat spre nord la casei; cea de fag, mai rezistentă, şi de stejar pentru acoperiş.

Tecneluc, tecnelicuri, termen turcesc, designînd grinzile din care se construia corpul unei năvi.

Tinichele, scînduri subţiri, de brad sau fag; după numele localităţii unde se lucrau, se numeau „tinichele de Văleni" sau „tinichele de Rucăr" sau „tinichele de Focşani" [1].

Topcondaclarî, plural, paturi de lemn pentru tunuri, afeturi; de obicei din lemn de ulm.

Trinchet, trînchet, catargul din prova al unei corăbii cu pînze deci bradul destinat unui asemenea catarg.

Ţambră, scîndură de fag de obicei, ascuţită la partea superioară, servind la facerea gardurilor. Sinonim cu *ulucă*.

Uluci, sinonim cu ţambre.

Urşi, tălpi de stejar, groase şi late, dispuse paralel în lungul drumului pe care se aşază perpendicular podinile ce podesc căile sau drumurile mai însemnate din oraşele mari; vezi *podini*.

Uşori, cherestea de stejar întrebuinţată la cadrul uşilor.

În legătură cu exploatarea pădurilor, însemnăm doi termeni: *parchet* reprezentînd suprafaţa de pădure ce urmează a fi tăiată în cursul unui an şi *metru* sau *ster* însemnînd un metru cub de lemn, de fapt un cub de bucăţi de lemn lungi de un metru; vezi şi *stînjeni* [2].

Avem o serie întreagă de mărturii asupra exportului de lemn românesc la Istanbul. Într-un raport francez, din 1714, despre Moldova se spune: „Un număr mare de şăici sau vase din Constantinopol merg la Galaţi ... spre a încărca lemn, ceară şi miere" [3]. Dimitrie Cantemir în „Descriptio Moldaviae" pune în fruntea articolelor de export moldoveneşti *lemnul* [4], ceea ce înseamnă

---

[1] *Analele statistice*, II (1861) p. 5 — În inventarul din 10 martie 1830 al mănăstirii Tîrgşor, se spune, între altele: „Cîrciuma de la poarta mănăstirii.... învelită jumătate cu tinichele dă scînduri dă brad, cum şi gîrliciuri" (G. Potra şi N. Simache, *Contribuţii la istoricul oraşelor Ploieşti şi Tirgşor*, Bucureşti, 1969, p. 553) Precizarea „dă scînduri dă brad" era necesară deoarece începuse să se folosească şi tinicheaua de tablă, metalică.

[2] Pentru terminologia locală şi dialectală în legătură cu *pădurea* vezi Mihail Ittu, *op. cit.*, în *Revista Pădurilor*, XXXIV (1922), p. 607—617 şi 648—663.

[3] Aurelian Sacerdoţeanu, *Du nouveau concernant „une enquête francaise sur les Principautés roumaines au commencement du XVIII-e siècle*, în *Rev. Hist. S. E. Eur.*, VI (1929), p. 61—62.

[4] *Descriptio Moldaviae*, ed. 1973, p. 75—77. Iată pasajul respectiv: La Galaţi „acostează de două sau de trei ori pe an corăbii nu numai din locurile învecinate cu Marea Neagră, Crimeia, Trapezunt, Sinope, Constantinopol, dar şi din Egipt şi chiar din Barbaria şi se întorc încărcate cu lemne moldoveneşti: stejar, corn, brad etc. şi totodată cu miere, ceară, sare, unt, salpetru şi grîu, de pe urma cărora se scoate un cîştig foarte însemnat pentru toţi locuitorii Moldovei". Iată şi un al doilea pasaj, tot din *Descriptio Moldaviae*, ediţia citată, p. 65 nota, referitor la exportul de lemn: Moldova trimite peste

că, în vremea aceea, el reprezenta articolul cu cea mai mare pondere. În afară de Istanbul, se mai trimetea cherestea şi la cetatea turcească Vozia (sau Ozu sau Oceacov) de la gura Niprului; un act din 1742 arată un asemenea transport ce trebuia făcut prin Galaţi [1], contramandat apoi. Egiptul cerea şi lemn dens şi greu de corn; din el se făceau gîrbace — în arabă mathrak [2] — de unde şi termenul francez pentru gîrbaci (matraque).

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, începe exportul de lemn românesc şi spre apusul Europei şi anume în Franţa. În aprilie 1781, două vase ale unui negustor turc încarcă la Galaţi cherestea cu destinaţia Toulon, pentru marina franceză [3]. Iar la 25 mai 1782 se încheia un contract între domnul Moldovei, Constantin Morruzi, şi ambasadorul francez din Constantinopol pentru transportul pe Dunăre, în vase turceşti, a cherestelei şi catargelor necesare aceleiaşi marine [4]. Un raport francez datat Bucureşti, 16 august 1835, arată că marele dregător Barbu Ştirbei — viitorul domn — a trimis în cîteva rînduri doage pentru butoaie la Marsilia [5]. Începînd din 1840, lemnul românesc e cunoscut şi la Bordeaux, marele port francez de la Atlantic [6]. Între 1843 şi 1846 are loc o mare exploatare de doage — cu o sută cincizeci de lemnari francezi, veniţi din Mâconnais, Charolais şi Franche-Comté, sub

---

hotare „îndeosebi sare, miere, unt, ceară şi o mare cantitate de material lemnos care este transportat nu numai la Constantinopol, dar şi în Egipt, pînă în Africa turcească spre a se construi năvi şi case". Cantemir arată o deosebită preţuire pentru *stejarul* moldovenesc, rezistent la cari şi superior tuturor pentru lucrul corăbiilor; lemnul lui durează „peste o sută de ani" (*Descriptio Moldaviae*, ediţia citată, p. 111). Pe de altă parte, Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, I, p. 113, spune că bradul alb românesc („cu coaja albă") dă cele mai bune catarge pentru corăbiile de mare.

[1] Academie, Ms. 237, f. 82 şi N. Iorga, *Studii şi documente*, VI p. 225. Şi în 1786, la 30 noiembrie, obligaţia domnului Moldovei de a furniza „cărbuni şi lemn la Oceacov şi la Bender" (N. Iorga, *Documente şi cercetări asupra istoriei financiare şi economice*, I, Bucureşti, 1902 p. 5). Pentru exportul de lemn prin Galaţi, vezi studiul lui Paul Păltănea, *Istoria Galaţilor* (teză de doctorat). Ms. passim.

[2] Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, III, 2, p. 611.

[3] Academie, *Rapoarte consulare engleze*, I, f. 16 (raport din 25 iunie 1782); Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 319 nota.

[4] *Idem*, I, f. 13; *ibidem*.

[5] Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 512. Vezi şi Traian Ionescu, *L'échange maritime de marchandises entre les Principautés Danubiennes et la France durant la période 1829—1848*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, XIII (1974), 2, p. 283: în 1840, Marsilia importa din Principate 57 587 de doage. Dintr-un act datat 3 iulie 1846 aflăm că acelaşi Barbu Ştirbei, mare vornic, trimise în acest an 23 000 (douăzeci şi trei de mii) de doage şi funduri pentru export; caicul care le îmbarcase la Islaz naufragiază pe Dunăre; se pierd 4 000 de bucăţi; restul ajunge la Brăila. (I. Cojocaru, *Documente privitoare la economia Ţării Româneşti, 1800—1850*, vol. II, Bucureşti, 1958, p. 898).

[6] C. Buşe, *Le commerce extérieur de la Moldavie par le port de Galatz durant la période 1837—1847*, în *Rev. Roum. d'Hist.*, 1973, 2, p. 309.

conducerea unui negustor Condemine — într-o întinsă pădure de stejar, aparţinînd lui Barbu Ştirbei, fratele domnului ţării Gheorghe Bibescu (Ştirbei era născut tot Bibescu, dar îşi schimbase numele în Ştirbei, fiind adoptat de ultimul descendent, fără feciori, din această familie). Pădurea era alcătuită din nenumăraţi copaci seculari şi fusese vîndută pentru 600 000 de franci, dintre care 100 000 trebuiau plătiţi anticipat. Consulul francez din Bucureşti, Billecocq, este invitat şi vine în iulie 1844 să-i vadă pe lemnarii francezi la lucru; el ne spune că trei lucrători au doborît un stejar bătrîn în mai puţin de 12 minute. Din trunchiul, curăţat de crăci, se obţin patrusprezece „bile" adică segmenţi cilindrici şi din aceste bile se confecţionează 375 de doage, gata de exportat la Marsilia sau Bordeaux. Cînd Billecocq vizitează exploatarea, mai bine de şase mii de stejari fuseseră doborîţi iar la finele lui 1845 mai bine de trei milioane de doage erau gata. Un lucrător putea face pînă la trei sute două doage pe zi [1].

Adăogăm că spre finele anului 1845, inginerul şef al portului francez Brest a fost trimis în Principate să cerceteze pădurile româneşti şi că în urma rapoartelor expediate de el ministerului marinei, la Paris, şi a informaţiilor date de consulul Billecocq, s-a ajuns la concluzia că în ce priveşte lemnul de stejar, „nici o ţară din Europa, nu poate furniza un asemenea lemn de o calitate şi de o abundenţă remarcabilă ca Principatele dunărene, în special Principatul Moldovei" [2].

Acelaşi raport francez ne arată că şi negustorii englezi cumpărau lemn românesc şi citează casa Bell, din Londra, al cărei agent, Anderson, stabilit la Bucureşti „a exportat o foarte mare cantitate de doage pentru butoaie" [3]. În 1836, negustori englezi cumpărau la Galaţi cantităţi „însemnate" de lemne şi în special catarge, alegînd pe „cele mai mari şi mai frumoase care soseau în port" [4]. Începînd din 1839, lemnul de construcţie românească ajungea şi la Anvers [5] marele port belgian, unul din cele mai mari din Europa. O satistică din 1845 ne arată că pînă la data de 10 octombrie, s-au exportat în acel an prin Galaţi cantitatea de 205 697 de scînduri încărcată în 30 de vase [6]. Prin anii 1855—1860 exportam cherestea şi la Atena şi în insula Mitilene [7].

[1] *Le nostre prigioni ou le Journal de Billecocq, diplomate francais*, t. I, Paris, 1849, p. 116—119. — În *Album moldovalaque* al aceluiaşi Billecocq, Paris, 24 septembrie 1848, la p. 17, se reproduce o gravură a lui Doussault reprezentînd scena primirii lui Billecocq de către lemnarii francezi, în pădurea seculară de stejar a lui Ştirbei.

[2] Billecocq, *Le nostre prigioni*, I, p. 113.

[3] Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 512.

[4] *Idem*, p. 652, nr. DCLI.

[5] C. Buşe, *op. cit.*, p. 309.

[6] Dum. Z. Furnică, *Documente privitoare la comerţul românesc 1473—1868*, Bucureşti, 1931, p. 420.

[7] C. Buşe, *op. cit.*, p. 309.

În timpul construirii Canalului de Suez, lemnul necesar e adus de la noi. O ştim şi dintr-o scrisoare a lui Cuza Vodă, din 22 iulie/3 august 1864, adresată kedivului Egiptului, în care faptul e consemnat în felul următor: „Imense cantităţi de lemn din pădurile României au fost întrebuinţate în construcţia Canalului de Suez şi comerţul nostru maritim, urmînd calea deschisă de aceste prime expediţii, a dus de mai multe ori încă cerealele noastre în portul Alexandriei“ [1]. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, lemnul nostru pătrunde în tot mai multe pieţe străine. El ajunge în 1884 în Algeria [2]; cantităţi importante se trimit şi în Sudan, unde se întreprind construcţii de căi ferate de către englezi [3]. Printre ţările importatoare de lemn românesc în această vreme, cităm Italia, Spania, Olanda, India [4]. Dat fiind că acelaşi constructor care făcuse Canalul de Suez — Ferdinand de Lesseps — începe şi Canalul Panama, în America Centrală, lemnul nostru ajunge şi în acest îndepărtat loc [5].

Cantităţile de lemn exportate devin din ce în ce mai mari. Pînă la înfiinţarea marilor societăţi forestiere, dispunînd de gatere, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cheresteaua exportată era produsă de ferăstraiele mici, particulare, mişcate de cursurile de apă — pîraie şi rîuri — de la munte şi de la deal. Cînd însă intră în funcţiune instalaţiile de ferăstraie circulare, acţionate de puterea aburului, ale întreprinderilor mari, atunci, cantitatea de cherestea sporeşte considerabil. În 1884, societatea „Goetz“, principala întreprindere forestieră, exportă numai în Algeria şi în Franţa cherestea valorînd un milion de franci aur [6]. În 1885, exportul nostru de lemn totaliza 7 760 400 lei aur, din care „lemnele de construcţii“ aşadar cheresteaua reprezintă 6 456 672 lei, „lucrurile de lemn cu totul ordinare“ 846 291 lei, lemnele de foc 163 720 lei, „lucrurile de lemn ordinare“ 57 836, cele „fine“ 156 465, iar cele „extrafine“ 109 350 lei [7]. În schimb însă , importul nostru de lemn, în acelaşi an, se urcă la 17 346 746 lei aur, *întrecînd deci exportul cu 9 586 346 lei aur*. Cheresteaua importată [8] reprezenta 8 437 230 lei, lucrurile de lemn fine 4 376 886, cele extrafine 2 511 540, cele cu totul ordinare 1 091 444, iar cele ordinare 682 944. Importam şi lemne de foc în valoare de 107 070 şi cărbuni de lemn

[1] Academie, *Arh. Cuza Vodă*, vol. IV (nr. 4860), f. 305—306.

[2] Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 959.

[3] *Ibidem.*

[4] *Ibidem.*

[5] *Bucarest*, în *Les capitales du monde*, nouvelle édition, Paris, 1910, p. 339: „Les chemins de fer sillonnent le royaume en tout sens, pour amener les récoltes à la mer, le bétail en Italie, les forêts au Panama“.

[6] *Ibidem.*

[7] G. Stătescu, *Comercial de lemne cu străinătatea*, în *Revista Pădurilor*, I (1886) p. 162.

[8] Din Transilvania şi Bucovina!

de 139 632 de lei, în timp ce exportul nostru la acest ultim articol se cifra la ... 66 (şaizeci şi şase) de lei[1]. Deficitul balanţei comerciale în privinţa lemnului, în anul 1885, *de peste nouă milioane şi jumătate lei aur* arată mai bine ca orice starea deplorabilă a economiei noastre forestiere de atunci. După douăzeci de ani, în 1904, cantitatea de lemn exportat prin Galaţi se ridica la 40 000 de vagoane cherestea şi 120 000 de metri cubi sau 12 000 de vagoane buşteni. Din acestea, 12 500 de vagoane au avut ca destinaţie porturile olandeze Rotterdam şi Amsterdam, s-au mai trimis cantităţi în Anglia, la Londra şi Liverpool; în Franţa, la Marsilia, în Turcia, la Constantinopol, Smirna şi Salonic, în Egipt, la Alexandria; în Rusia, la Batum, pe coasta de est a Mării Negre[2].

Graţie condicilor vistieriei, tarifelor vamale, şi firmanelor turceşti, avem o seamă de informaţii asupra varietăţilor de cherestea trimise şantierului turcesc din Giurgiu sau exportate în imperiul otoman precum şi a preţurilor respective. Astfel, condica vistieriei lui Brîncoveanu ne arată că se trimiteau catarge pentru corăbii, precum şi cheresteaua necesară pentru construirea de şăici sau „şaice", de „caice" şi de „ustuacicuri" adică de vase neacoperite, fără punte[3]. Iar un firman, din 11 februarie 1691, al sultanului Suleiman al II-lea către Constantin Brîncoveanu îi cere să predea de urgenţă, *din tributul ţării*, lui Ali paşa, capudanul adică amiralul Dunării suma de 8 717,50 guruşi, vistieria otomană contribuind şi ea cu o sumă identică. Banii sînt necesari pentru corăbiile de zaherea ale miriei (statului otoman!) pentru pregătirea de bacuri şi caice, pentru plata a 50 de cîrmaci şi 400 de vîslaşi, pentru lemne de construcţie şi frînghii, pentru 1 000 de lopeţi şi altele[4].

În 1776, preţurile cherestelei trimise la Constantinopol erau următoarele: dulapul de stejar 25 de parale bucata — patruzei de parale făceau un leu vechi, — dulapul de Galaţi („Galaţi-dulap") de stejar 10 parale; „ostaceapa" de stejar 10 parale; talpa de stejar 8 parale; scînduri de tei 6 parale; scîndura

[1] G. Stătescu, *op. cit.*, p. 162. Iată situaţia importului şi exportului nostru de lemn şi obiecte de lemn pe intervalul 1881—1884. În 1881 am importat de 13 912 270 lei aur şi am exportat de 5 162 466 lei, prin urmare un deficit de 8 749 804 lei aur; în 1882 cifrele sînt 15 484 419 lei şi 5 143 144 lei, aşadar un deficit de 10 341 275 lei; în 1883, importăm de 18 868 857 şi exportăm de 8 084 298 lei, deficitul urcîndu-se la 10 784 559 lei; în 1884 importul este de 17 136 844 lei iar exportul de 6 922 164 lei, deficitul fiind de 10 214 680 lei (G. Stătescu, *Industria lemnoasă*, în *Revista Pădurilor*, I, (1886), p. 71).

[2] Vezi *L'industrie roumaine*, II, nr. din 23 ianuarie 1905, p. 7; C. Bungeţianu, *Industria şi comerţul lemnului în România*, Bucureşti, 1916, p. 68.

[3] *Condica vistieriei*, ed. cit., p. 37, 89—91, 110, 192, 314.

[4] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 202, nr. 671; cf. I, p. 44, nr. 94.

de „hesac", 6 parale; grinda de stejar 3 parale [1]. Preţurile pot părea foarte scăzute, derizorii chiar; să nu uităm însă, că în aceeaşi vreme, — din cauza abundenţei şi a scutirii de haraci pe timp de doi ani —, preţurile alimentelor erau şi ele foarte scăzute; iată ce ne spune, în privinţa aceasta, Dionisie Eclesiarhul: „Eftinătaţi era la mărfuri şi la dobitoace, boii, vacile, oile, caprele cu puţin preţ, bucatele mai cu puţin preţ. Şi pentru ca să fie ştiut şi să fie de mirare celor ce se vor afla după noi auzind, vom scrie cevaş din parte: bou de jug 10 lei, 12,15 cel ales, vaca 6 lei cu lapte, cal, cîrlan de 3 ani 8 lei, 10 ... oaia cu miel 1 leu, capra cu ied 1 zlot, carnea ocaua o para sau mult două, vinu vadra 10 parale pe ales, ocaua de vin la cîrciume 2 parale, găina 2 sau 3 parale, puiu 1 sau 2 parale, ouă zece de o para, gîsca 6,7 parale, curca 10 parale, curcanul cel mare 15, făina de grîu o para, cînd era mai scumpă o para şi o lăscaie...; erą şi peştele berechet, morun proaspăt la Dunăre ocaua 4 parale, la tîrg la scaune ocaua 8 parale, crapu, somnu, 5 parale şi 4 ocaua, cosacu şi alt peşte mărunt era o para ocaua şi nici îl lua cineva, raci 20 de o para, icre tescuite de morun 30 parale ocaua, de cele proaspete 20 parale ocaua, fasolea, lintea, mazărea 1—2 para ocaua" .

Zece ani mai tîrziu, în 1786, preţurile crescuseră considerabil: catargul de corabie se vindea la Galaţi cu 12 lei, tahtalîcul mare cu 6,50 lei pînă la 5 lei, cel mic cu 3 lei, 1 000 de şindile cu 2 lei [3]. Din 1792, tot din condica vistieriei moldovene, cîteva informaţii în legătură cu preţurile pentru tăiatul şi transportul cherestelei cerute de Constantinopol. Suma totală a cheltuielii „ce s-au făcut cu tăietul şi coborîtul la schele Galaţilor, cherestioaoa ce s-au cerşut de la Ţarigrad şi navlonul ce s-au dat corăbiilor i plutilor ce-au dus cheresteiaoa", este de 6 073 de lei şi 60 de bani [4]. Se adaugă 475 de lei şi 60 de bani ce „s-au cheltuit de pitariul Şerbanu plata bărdaşilor i toporaşilor i plutaşilor ... ce-au coborît cherestiaoa pe Siretiu la Galaţi, cîte 8 lei de plută. De asemenea 140 de lei cheltuiţi „de către dumnealor pîrcălabii pentru încărcatul cherestelei într-aceste trii corăbii, puindu-se clituri, şi plata plu-

---

[1] N. Iorga, *Documente şi cercetări asupra istoriei financiare şi economice*, p. 161. Alături de „dulapul de Galaţi", cităm şi „scîndurile de Galaţi" despre care face pomenire firmanul din 21 octombrie 1787 adresat de sultanul Abdul Hamid I voievodului Moldovei Alexandru Ipsilanti prin care-i cere „să procure şi să transporte la schela Galaţi 80 bucăţi de scînduri bune de Galaţi („Kalas tahtasî") , din cherestea de tei, avînd ambele capete egale, scînduri necesare pentru 80 de chesoane de tunuri; costul lor se va scădea din tribut *(Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 338—338, nr. 1184).

[2] Dionisie Eclesiarhul, *Honograful Ţării Româneşti*, ed. C. Nicolaescu Plopşor, Rîmnicul Vîlcea, 1934, p. 14—15.

[3] Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 268—269.

[4] N. Iorga, *Documente şi cercetări...*, p. 63.

taşilor pentru plute pînă la Sulina boaz, şi cumpărătoare funiilor ce-au trebuit la legatul plutelor“ [1].

În timp ce Moldova aproviziona Constantinopolul dar şi cetăţile turceşti Oceacov [2] — numită de ai noştri Vozia iar de turci Özü — Hotin, Bender (Tighina), Cetatea Albă şi Chilia [3], Ţara Românească procura cheresteaua necesară cetăţilor turceşti de pe malul drept al Dunării, de la Cladova şi Adakalé pînă la Silistra, plus Brăila. Tot de prin 1792 este o înştiinţare a marelui vizir către Mihai Sutzu, domnul muntean, privind hambarele mari de zaherea ce urmează a se construi la Silistra şi la Rusciuk; să dispună ca trebuitoarea cherestea să se taie din pădurile Ţării Româneşti şi să se trimită la locurile respective, cu un preţ convenabil [4].

Tot cu lemnul nostru se făceau, în şantierele din Galaţi şi Giurgiu, vasele comandate de Poartă. La 16 octombrie 1787, sultanul Abdul Hamid I trimite un firman voievodului Moldovei, Alexandru Ipsilanti, să furnizeze cherestea

[1] N. Iorga, *Documente şi cercetări,...* p. 63

[2] Pentru Oceacov vezi scrisoarea din circa 1757-8 a lui Scarlat Ghica, voievodul Moldovei, către marele vizir, comunicîndu-i că a discutat cu bina-emini (şeful construcţiilor) din Oceacov pentru salahori, cherestea şi alte materiale şi promite că le va da pe toate acestuia (M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, vol. II, Bucureşti, 1965, p. 258, nr. 872).

[3] Pentru toate aceste cetăţi vezi arzul din circa 1757-8 a lui Scarlat Ghica prin care comunică Porţii că va furniza cherestea, salahori şi harabale pentru repararea cetăţilor Oceacov, Bender, Hotin, Akkerman (Cetatea Albă) şi Chilia, subliniind şi dificultăţile care există la obţinerea de cheresteaua necesară pentru repararea a cinci cetăţi (M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 255, nr. 854). Special pentru Bender vezi: 1) Firmanul din 27 aprilie 1787 al sultanului Abdul Hamid I către voievodul Moldovei, Alexandru Ipsilanti, repetînd dispoziţia dată de înaintaşul său, ca pentru repararea condacelor (afeturilor) de tunuri din cetatea Bender să fie tăiaţi şi transportaţi grabnic, în contul tributului, 90 de ulmi (kara-agaci) din Moldova (*Idem*, II, p. 319—320, nr. 1112) 2) Firmanul din 11 octombrie 1787 al sultanului Abdul Hamid I către acelaşi să trimită pentru repararea cetăţii Bender: 264 grinzi lungi de cîte 5 arşini, alte 176 de grinzi (lungimea indicată pentru acestea, de 54 de arşini este evident o eroare!), scînduri subţiri pentru tunuri etc. (*Idem*, II, p. 334, nr. 1169) 3) Firmanul aceluiaşi către acelaşi, la 11 octombrie 1787, să trimită, pentru Bender între altele, 1500 pari lungi de cîte zece coţi; să trimită şi 100 de grinzi pentru repararea cetăţii Hotin (*Idem*, II, p. 335, nr. 1172).

[4] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, I, Bucureşti, 1960, p. 129, nr. 509. Prima cerere de lemn din Muntenia pentru o cetate turcească este din 1560 octombrie 19: firmanul sultanului Suleiman Magnificul către Petru cel Tînăr, voievodul Munteniei, ca să procure salahori şi cherestea pentru repararea cetăţii Giurgiu (M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 34, nr. 33). La 26 aprilie 1717, chehaia mutesellimului (guvernatorului) de Nicopol scrie marelui vizir, amintindu-i de un arz-ilam (rescript) privind aprovizionarea cu lemne, şarampoi etc. a districtului lor şi transportarea lor cu caicele pe rîul Olt, cu permisiunea voievodului muntean. Roagă a se interveni la voievod şi pentru provizii (*Idem*, II, p. 226, nr. 757).

şi 14 (patrusprezece) caice. Voievodul Munteniei va expedia 26 (douăzeci şi şase) de caice; toate să fie trimise seraschierului de Ismail, Ali Paşa [1].

În 1788, între 10 ianuarie şi 7 februarie, marele vizir confirmă lui Alexandru Ipsilanti primirea de patru „donbazuri“ (dubase!) cu cheresteaua lor, predate anterior la Galaţi [2]. Ni s-a păstrat scrisoarea din 8 noiembrie 1822 a intendentului arsenalului amiralităţii din Istanbul către Ioniţă Sandu Sturdza, voievodul Moldovei, asupra unor angajamente şi îndatoriri ce au avut voievoizii Moldovei de a procura anual din pădurile Moldovei cheresteaua necesară pentru vasele flotei împărăteşti şi de a o transporta la Galaţi spre a fi predată lui direkcibaşi din Galaţi trimis în acest scop; cheresteaua urmează să fie achitată de haznaua (visteria!) împărătească după sosirea ei la Poartă. Pentru anul în curs fiind prevăzute 2 200 de bucăţi stîlpi şi grinzi precum şi 10 750 bucăţi scînduri pentru carcasă şi altă cherestea, de diferite mărimi, se recomandă a se lua măsuri pentru strîngerea şi transportul lor la timp; după predare, se vor înregistra şi în defter (adică în condica vistieriei) [3]. Notăm, în sfîrşit, şi scrisoarea comandantului Brăilei către acelaşi Ioniţă Sandu Sturdza trimiţîndu-i o listă de cantitatea exactă a scîndurilor şi grinzilor cerute din Moldova pentru construirea celor 4 vase destinate flotei otomane de Dunăre. Lista e după indicaţiile inginerului Costi, însărcinat cu construirea acestor vase şi aflător la Brăila. Comandantul adaugă că nu e timpul prielnic a se tăia acum din păduri, lemnul necesar; scîndurile şi grinzile pot fi cumpărate de la negustori, din stocurile de anul trecut şi, dacă e posibil, la un preţ mai jos decît cel plătit de comandant anul trecut negustorilor din Brăila şi Galaţi, anume de 5 piaştri grinda [4].

În furniturile cerute de Poartă revin adesea scîndurile de *ulm* pentru „condacele“ (afeturile) tunurilor şi paturile puştilor. Astfel, la 4 mai 1787, sultanul Abdul Hamid I, repetă ordinul — cel anterior nu putuse fi executat — către Alexandru Ipsilanti, voievodul Moldovei, să urgenteze tăierea şi trimiterea cantităţii de scînduri de ulm, în lungime de cîte 5 arşini şi jumătate şi 6 arşini, în lăţime de cîte 18 şi 20 de parmace şi în grosime de cîte 7 parmace, necesare pentru cinci sute de condace, şi să le predea mumbaşirului trimis pentru ele în Moldova [5]. Un firman similar, la 8 martie 1788, al aceluiaşi către acelaşi ca să trimită la cetatea Bender pentru condacele tunurilor „baliemez“ [6], 359 scînduri de ulm, apoi 70 scînduri pentru roţi,

---

[1] M. Guboglu, *op. cit.*, II, p. 336-7, nr. 1176.

[2] *Idem*, II, p. 349, nr. 1220.

[3] *Idem*, II, p. 472—473, nr. 1669.

[4] *Idem*, II, p. 496, nr. 1757.

[5] *Idem*, II, p. 321, nr. 1117.

[6] Înseamnă tunuri grele, de mare calibru. În textele româneşti forma „balimezuri“.

200 scînduri de brad şi altele [1]. Spre finele anului 1818 sau începutul lui 1819 marele vizir se adresează lui Alexandru Suţu, voievodul muntean, arătîndu-i că încă nu a sosit cheresteaua necesară pentru condacele din cetăţile Nicopole, Rusciuc, Silistra, Hîrşova şi Măcin. Dacă nu se găseşte ulm, să fie furnizate 500 de bucăţi de stejar, dîndu-li-se dimensiunile, la schela Brăilei [2]. În sfîrşit, la 1 septembrie 1824, Hadj Abdul Kerim, guvernatorul Cladovei, confirmă voievodului Grigore Ghica primirea a 60 de bucăţi de lemn de ulm (kara agaci) pentru construirea condacelor tunurilor din cetatea Cladova [3]. Şi scîndurile de *tei* aveau o desebită căutare pentru construirea carcaselor năvilor, aşa cum arată o serie întreagă de acte.

Cetăţile turceşti de pe malul Dunării erau aprovizionate şi cu *lemne de foc*. În acest sens e dispoziţia, din 12 februarie 1788, a sultanului Abdul Hamid către voievodul Moldovei, Alexandru Ipsilanti, să procure pentru oştile de la hotare, lemne de foc şi fîn, încărcate în harabale — convoaie de 10—15 — şi trimise unde e nevoie [4]. O idee de mărimea furniturilor ne dă adeverinţa, din 15 august 1822, a lui Husein [5], fost valiu de Silistra şi seraschier, confirmînd că a primit de la Tudorachi, chehaia sau reprezentantul Ţării Româneşti la Călăraşi, 6 000 (şase mii) de care de lemne pentru oastea otomană, în intervalul 12 mai 1821—31 iulie 1822 adică un an, două luni şi nouăsprezece zile [6]. La 29 iunie 1826 Husein paşa scrie din Nicopole lui Grigore Ghica, domnul Ţării Româneşti, rugîndu-l să ordone furnizarea a 2 000 (două mii) de harabale de lemne de foc pentru cazaua [7] Rusciuk, deoarece regiunea Nicopolei e pietroasă, adică lipsită de păduri [8]. Cu lemnul românesc se ardea piatra de var la cetăţile turceşti, aşa cum aflăm din scrisoarea lui Mehmed „bina emini“ [9] de Giurgiu, trimisă la 28 decembrie 1824 lui Grigore Ghica vodă, rugîndu-l să i se trimită cît mai grabnic o cantitate cît mai mare de lemne de foc pentru arderea varului necesar reparaţiilor cetăţii Giurgiu .[10] Tot cu lemn românesc se construiau uneori şi „dalianele“ sau gardurile cu leasă din bălţile Brăilei. Sînt necesari în acest scop 1600

[1] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 356, nr. 1251.
[2] *Idem*, I, p. 258, nr. 1303.
[3] *Idem*, I, p. 385, nr. 1916.
[4] Vezi mai sus, passim. Cităm şi dispoziţia, din 16 noiembrie 1787, a sultanului Abdul Hamid I către voievodul Moldovei să trimită în grabă la Constantinopol: 408 „scînduri de tei“, 80 bucăţi cherestea de tei, 280 de planşe şi altele (*Idem*, II, p. 345, nr. 1207).
[5] *Idem*, II, p. 353, nr. 1237.
[6] *Idem*, II, p. 458, nr. 1614.
[7] Districtul , judeţul (L. Şăineanu, *op. cit.* II, p. 33).
[8] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 451-2, nr. 2254.
[9] Dregătorul turc însărcinat cu construirea şi repararea clădirilor („binalelor“).
[10] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, I. 396, nr. 1971.

de arbori, scrie marele vizir, la 18 ianuarie 1828 şi apoi iar la 19 februarie 1828 lui Ioniţă Sandu Sturza, voievodul Moldovei [1].

Dar cantităţi însemnate de lemn românesc se întrebuinţau şi la facerea podurilor peste Dunăre şi Nistru. Cînd Dimitrie Cantemir a fost numit domn al Moldovei, în 1710, sultanul i-a cerut, pe lîngă „o mare cantitate de alimente pentru armata turcească" şi „să termine podul peste Dunăre" [2]. La 19 februarie 1788, Abdul Hamid I scrie voievodului Moldovei, Alexandru Ipsilanti: 1) să trimită la Poartă scînduri pentru condacele tunurilor de la arsenalul împărătesc 2) Să taie cherestea din pădurile Moldovei şi să fie transportată la Isaccea pentru construirea şi întreţinerea podului de acolo. Costul acestor materiale se va scădea din tributul Moldovei [3]. La mai puţin de o lună după aceea, la 9—18 martie, o nouă adresă către acelaşi: să trimită donbasuri (dubase), cherestea şi ce mai e nevoie pentru construirea unui pod la Nistru; s-au prevăzut pentru cheltuiala necesară, pe lîngă alte sume şi 12 000 de aspri în contul tributului Moldovei [4]. Socotelile vistieriei muntene arată, sub data 24 ianuarie 1811 — ţara e sub ocupaţia rusă, dar obligaţia construirii podurilor rămîne neschimbată — că pentru podul de la Olteniţa-Turtucaia, s-a tăiat de către salahori „cheresteaoa în păduri", s-a făcut „plata dulgherilor şi a herarilor ce au lucrat podu", precum şi a salahorilor, dar nu s-a plătit transportul lemnului [5]. Mai înainte, se făcuse un pod la Hîrşova, tot peste Dunăre [6].

Se tăia, bineînţeles, cherestea şi pentru curtea domnească. Dintr-un act din 12 iunie 1792 aflăm că se dăduse o asemenea poruncă judeţului Dîmboviţa, dar că între timp, a venit ştirea că un zapciu, anume Filip Bodulescu, a profitat de acest prilej, punînd să se taie mai multă cherestea, în folosul său. Se precizează că s-au lucrat: „uluce, palme 10 lungul; laţi, căpriori, însă cei dintîi po [7] stînjeni 2 1/2 şi cei de pe urmă po stj 3 1/2 lungul; tălpoaie po stj 2; grătii" [8].

---

[1] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 560, nr. 1991 şi 1994.

[2] Dimitrie Cantemir, *Istoria imperiului otoman*, ed. Iosif Hodoş, Bucureşti, 1876, p. 789.

[3] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 353, nr. 1238.

[4] *Idem*, II, p. 357, nr. 1254.

[5] I. Cojocaru, *Documente*, I, p. 92.

[6] *Idem*, I, p. 91. Menţionăm şi faptul că la începutul războiului Crimeii, în 1853, armata ţaristă cumpără de la Galaţi şi transportă la Reni mari cantităţi de lemne în vederea construirii podurilor peste Dunăre (Paul Păltănea, *Istoria Galaţilor*, ms. p. 727). Numele turcesc al Renilor era *Timarabad* aşa cum rezultă din documentul cu data 30 noiembrie 1787 (M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 346, nr. 1211).

[7] Termen slav însemnînd „cîte".

[8] V. A. Urechia, *Istoria românilor*, IV, p. 280—281.

Livrările de cherestea pentru Istanbul se succed necontenit. Dintr-o scrisoare a marelui vizir adresată, în 1794—1795, lui Mihai Suztu, acum domn al Moldovei, aflăm că se cer 200 000 (douăsute de mii) de bucăţi cherestea ce trebuie aduse la Galaţi cu plutele, iar de aci, transportată la Arsenalul Amiralităţii, la Constantinopol [1]. Într-un memoriu moldovean din 1802 se menţionează mulţimea „de taraşi de lemn" aduşi la Galaţi pentru „nevoia arsenalului Porţii şi caselor grecilor din Constantinopol" [2].

O însemnare a vistieriei Moldovei ne arată cît a costat cheresteaua şi diverse alte articole de lemn trimise cetăţii Bender (Tighina, pe româneşte!) „în anul 1804 şi anul 1805 pîn la sfîrşitul lunii lui Săptembre": 26 317 lei şi 18 bani. În afară de cheresteaua propriu-zisă, specificată cu numirile turceşti ale fiecărei varietăţi — dar editorul însemnării a omis, din păcate, să dea tocmai aceste numiri — s-au mai trimis şi nuiele, cărbuni de lemn, draniţă sau şindrilă, „testele funii", „scare" şi „lopeţi" [3]. Se adaugă 6 135 de lei şi 90 de bani, „cheltuiala ... cu facire a 2 dubasă pentru Sulina Boaz", apoi 2 905 lei şi 12 bani, plata cherestelii făcute şi trimise la Galaţi „pentru tarsanaoa împărătească", după aceea, 8 148 de lei şi 45 de bani „plata tăetului cherestelii ce s-au trimis la schele Galaţii pentru Ţarigrad", în sfîrşit 4 120 de lei „plata cherestelii topcondaclar şi căratu pîn la Galaţi, pentru trebuinţa tophanalii împărăteşti". Totalul cheltuielilor pentru aceste diverse furnituri destinate Benderului şi Istanbulului: 47 626 de lei şi 45 de bani [4]. În 1805 — 1806, costul cherestelii trimise la „tarsanaua împărătească" este de 11 053 de lei şi 57 de bani [5]. În timpul războiului din 1806—1812, livrările încetează, bineînţeles, Principatele fiind ocupate de oştile ţarului; ele se reiau însă imediat după război. În 1813, se trimit la Istanbul 55 189 de bucăţi cherestea; în 1814, 103 182 cifră maximă, după care urmează, în 1815, 10 872, cifră minimă [6]; în 1816, 26 907 bucăţi, în 1817, 19 770; în 1818, 29 810, iar în 1819, 39 578 bucăţi [7]. Pentru expediţia cherestelei din Galaţi, era în acest port un ceauş al tarsanalei, — îl constatăm documentar în 1818 [8] — plătit tot de visteria Moldovei.

---

[1] Sergiu Columbeanu, *Aspecte ale istoriei navigaţiei în România* în *Studii*, t. 25 (1972), 4, p. 735.

[2] N. Iorga, *O manifestare de conştiinţă a boierilor moldoveni din «vremuri rele»* în *Literatură şi artă*, 1901, p. 751—752.

[3] N. Iorga, *Documente şi cercetări....*, p. 77.

[4] *Ibidem.*

[5] Paul Păltănea, *Istoria Galaţilor*, p. 286.

[6] Din acelaşi an este şi expedierea a 1200 (o mie două sute) de catarge, sub formă de plute, la Constantinopol, pentru flota turcă (*Revista Istorică*, XVII, 1931, p. 181).

[7] *Ibidem.* Din 23 şi 24 ianuarie 1818 cunoaştem două documente inedite privind catarge şi „dulapi" din ţinutul Neamţului pentru turci (Academie, *Documente* CCCXL/161 şi 299).

[8] Paul Păltănea, *op. cit.* p. 287.

În 1822 arsenalul turcesc din Istanbul cere 2 200 de bucăţi stîlpi şi grinzi şi 10 750 scînduri pentru construirea carcasei nāvilor [1]. Nu ştim cît au costat; în schimb, cunoaştem cifra cheltuielii pentru „cheresteaua tarsanalei" pe intervalul iunie 1822 — iulie 1823: 60 982 de lei şi 30 de bani [2]. Ştim şi ce anume s-a adus la Galaţi: 400 de plute de catarge, 8 400 de dulapi, 1 000 de grinzi, 1 850 de „tecnălucuri", 40 000 de doage, 200 de ghiondere adică prăjini [3]. Cheltuiala creşte în anii următori; acte contemporane ne arată sumele: în 1823 — 24, 73 998 de lei, în 1825, 75 538 de lei şi 66 bani; în 1826, 67 818 lei şi 51 de bani [3] În 1825 s-a construit la Galaţi o remiză — adăpost pentru păstratul în bune condiţii a cherestelii pînă la expedierea ei la Istanbul; costul ei 7024 de lei [5].

Foarte instructivă, atît sub raportul locului de unde se procura cheresteaua, a sorturilor acesteia, a componenţei plutelor, cît şi a preţurilor este însemnarea din condica visteriei Moldovei pe anul 1825. Sub titlul general „În plata cherestelii pentru trebuinţa Ţarigradului", se specifică: „În plata cherestelii tarsanalii, lucrate şi triimisî la Ţarigrad", 75 538 de lei şi 66 de bani. Apoi: „188 pluti cu 1 300 catarturi a Sucevii, făcute şi pogorîte pînă la Piatrî, cîte 40 lei pluta ... Dusul de la Piatră la Galaţi ... Pe 102 pluti, cîte 610 catarturi, a Niamţului ... Pe 9 086 dulapi brad, făcuţi la ţinutul Niamţului, cîte un leu ... Pentru 67 plute cu 934 grinzi brad, făcute la ţinutul Niamţului ... Pe 480 ghiundele [6] făcute la ţinutul Niamţului ... Pentru 1 406 tecnelicuri cîte 3 luni unul ... Pentru 84 741 doage, cîte 15 parale una ... Pe 1 500 mătrace de cornu, cîte 10 lei suta. Pe 7 200 odgoane şi 8 000 funii ... Liafa primitorilor cherestelii tarsanali ... Ghiundelicile salahorilor lucrători în tarsana şi legatul silurilor cu catarguri ... Cheltuiala marangozului [7] ce au venit de la Ibraila ca să stei la facerea cheltuielii topcondaclarî...

[1] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 386 , nr. 1363.

[2] Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 447.

[3] *Ibidem.* „Tecnălucuri" „tecnelicuri" erau grinzile care se întrebuinţau la facerea corpului unei nāvi; din turcescul *tekne*, corp de navă, în franceză „coque" (Dr. H. J. Kornrumpf) *Dictionaire turc-français-, français-turc*, Berlin—München—Zürich, 1966, p. 161.

[4] *Idem*, p. 447—448.

[5] Academie, *Documente*, MLXXVIII/89. Lista de materiale întrebuinţate la construirea acestei remize ne informează şi asupra preţurilor: 50 de „grinzi mari" 125 lei 200 de „grinzi de brad" 400 lei; 310 „dulapi ... brad" 620 lei; 5 500 „scînduri brad cu care s-au învălit magazeoa" 1 100 lei; „100 ocă cui fier" 225 lei; 10 mii cărămidă" 50 lei, etc. La 16 noiembrie 1824 se cer voievodului Grigore Ghica, în numele marelui vizir, 57 de grinzi pentru moscheea din Mangalia şi 3 grinzi mai mari pentru fusul morilor aceluiaşi vizir (M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 393, nr. 1955).

[6] În loc de „ghiondere".

[7] Marangoz: dulgher specializat în construirea de bărci şi alte vase.

... 300 /lei/ ce s-au dat ... meimarului[1] Costi pentru micşurare măsurilor topcondaclîcurilor ... Bastarde, trîncheturi ... canatlîcuri[2] brad. Total 143 756 de lei şi 117 bani[3].

Tăiatul şi căratul cherestelii necesare Istanbulului se plătea cu bani ghiaţă şi la preţuri convenabile pentru lucrători. Ne-o spune un „hat" adică un rescript împărătesc din 1826 care prevede, între altele, următoarele: „Cînd se vor cere de la /cele/ două ţări cherestele ... să se dea ştire de suma cerută la Domni/i/ după vremi, şi aşa să să care cele ce să ceru, la hotarele acestor dooă ţări; să să plătească preţul tăerii şi căratului la raele[4] de la cei ce sîntu meimuri[5] la acest fel de binale, cu mijloc care să dea mîna railelor şi cu bani gata, dar să nu se silească raelele a le căra acestia ce să ceru, sau cherestea sau altele, afară din hotarele ţării lor". În hat nu se vorbeşte nimic de plata lemnului însuşi. Trebuie să înţelegem că lemnul se lua întotdeauna din pădurile domniei şi că nu se plătea nimic pentru el, considerîndu-l o ca obligaţie a domniei faţă de Poartă? Aşa s-ar explica şi preţurile joase plătite la Galaţi, pentru cheresteaua şi produsele lemnoase destinate Istanbulului. Desigur că Poarta, folosindu-se de autoritatea ei politică, plătea mai puţin decît preţul pieţii; credem însă că diferenţa nu era prea mare; nu depăşea 15% maximum 20% la aceste produse lemnoase. În ce priveşte însă pe tăietori, pe plutaşi şi pe cărăuşi sau chirigii, plata lor era aceea a pieţii sau foarte apropiată de ea, pentru bunul motiv că altfel, n-ar fi ieşit la lucru, în pădure, şi, ca plutaşi, pe Bistriţa, pe Siret şi pe Dunăre.

Desigur, existau şi abuzuri, aşa cum se întîmplă pretutindeni şi în toate timpurile. Dregătorii însărcinaţi cu supravegherea tăierii profitau uneori, tăind mai mult decît se cerea, aşa cum a făcut zapciul menţionat mai îna-

---

[1] Meimar: arhitect. Suma i se dă pentru ca să micşoreze dimensiunile cherestelii necesare şantierului naval din Istanbul.

[2] Bastarde, trîncheturi, vezi mai sus, p. 220—223.; canatlîcuri erau scînduri pentru uşi şi porţi, pentru canaturile acestora.

[3] N. Iorga, *Documente şi cercetări*, p. 145. În aceste importante cantităţi de cherestea se cuprinde desigur şi aceea menţionată ca primită în scrisoarea din 5 decembrie 1825 trimisă din Constantinopol de intendentul Arsenalului Amiralităţii, lui Ioniţă Sandu Sturza, domnul Moldovei: „1 550 bucăţi de catarguri şi 1 300 bucăţi de pari". Se cer scînduri, indicîndu-se dimensiunile respective (M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 530, nr. 1888).

[4] Raele: supuşi creştini, ţărani, muncitori din Principate. Raia mai are şi înţelesul de teritoriu care înconjură cetăţile turceşti de pe malul stîng al Dunării (Brăila, Giurgiu, Turnu).

[5] Meimuri — arhitecţi

inte [1]. Alteori, lemnul ţinut prea mult în apă sau lăsat descoperit, în ploaie, se strica, putrezea şi trebuia înlocuit: e cazul cu cheresteaua trimisă în 1826 din Ţara Românească. De aceea, la 19 octombrie, acelaşi an, intendentul amiralităţii din Istanbul, Suleiman Abdulah, scrie lui Grigore Ghica Vodă, la Bucureşti, arătîndu-i că amintita cherestea a putrezit şi că s-a dat înaltă poruncă să se taie alta din pădurile şi munţii Ţării Româneşti, pentru care s-au trimis şi doi neferi [2] dulgheri, care însă nu dau semne de viaţă. Domnul e rugat să ia măsuri pentru expedierea cherestelii, acestea fiind necesară arsenalului amiralităţii [3].

Războiul din 1828—1829, încheiat prin pacea de la Adrianopol, pune capăt regimului de livrări obligatorii faţă de Poartă, livrări decurgînd din dreptul de preemţiune al acesteia asupra anumitor produse, între care şi cheresteaua. Decretînd comerţul liber şi navigaţia liberă pe Dunăre şi Marea Neagră, o nouă eră începe în exportul de lemn, ca şi în acela al cerealelor. Preţurile sînt acum acelea ale pieţii şi exportul către Apusul Europei, care se schiţase încă de la finele secolului al XVIII-lea, iau acum o dezvoltare tot mai mare [4].

Aceasta nu înseamnă însă că nu continuă comerţul de cherestea cu imperiul otoman. Constatăm negustori turci, în 1830, la Dorna, alături de ţărani, cînd aceştia din urmă sînt împiedicaţi, în urma unei porunci domneşti determinate de intervenţia fraţilor Balş în frunte cu logofătul C. Balş, stăpînul unui întins domeniu cuprinzînd opt sate pe Bistriţa Superioară, să mai încheie „alcătuiri de alişveriş" — adică tranzacţii — de cherestea. Logofătul Balş înţelegea să facă el singur asemenea „alişveriş" împiedicîndu-i pe dor-

[1] De un asemenea abuz aflăm din scrisoarea comandantului Brăilei trimisă, la 17 februarie 1826, lui Ioniţă Sandu Sturza, domnul Moldovei, care i se plînsese că un subaltern al guvernatorului a „jefuit" pădurile ţării. Se recunoaşte faptul: acel subaltern împreună cu cîţiva cavaşi, a încărcat „peste 3 000 (trei mii) de harabale de lemne de foc pe care le comercializează (*Idem*, II. p. 536, nr. 1911). Acelaşi guvernator recunoaşte că s-au tăiat lemne şi din Muntenia, dar numai 80—100 de harabale de către 8—10 neferi care au fost de altfel pedepsiţi. Scuza: „iarna grea" din care pricină „locuitorii săraci au avut multe de îndurat, plătind numai pentru cărat 12 guruşi de haraba, în loc 2 de lei" (Scrisoare a aceluiaşi, din 11 februarie 1826, către Grigore Ghica, voievodul muntean, *idem* II, p. 433, nr. 2159).

[2] Nefer: soldat, în turceşte.

[3] M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 462, nr. 2305. Un document din 19 ianuarie 1824 arată că din cele 7850 de bucăţi cherestea aduse la Giurgiu, 500 nu au fost bune (*Idem*, I, p. 357, nr. 1777).

[4] În 1814, mai 1—10, sultanul Mahmud al II-lea dă un firman prevăzînd ca negustorilor imperiali adică austriaci să li se aplice acelaşi regim ca şi celor ruşi. Astfel negustorul Panaiot Kondaclu, supus austriac, care va aduce cherestea, scînduri şi grinzi, cu vasele pe Dunăre la Galaţi sau la Sulina; pe Marea Neagră, la Cornul de Aur (Constantinopol) sau în altă parte, să nu fie supărat cu nimica (M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 422, Nr. 1481).

neni [1]. Francezul Bois le Comte într-un memoriu al său, trimis la 15 mai 1834 din Bucureşti la Paris, arată că exportul de lemn de construcţie moldovean prin Galaţi s-a ridicat la suma de 500 000 franci aur în 1832 şi la o valoare egală în 1833. El adaugă informaţia că la Galaţi se formează mari plute din acest lemn, care sînt expediate la Constantinopol, remorcate de bastimente. „Se trimeteau astfel multe în Egipt — afirmă el — dar sultanul, în ultimul timp, le-a interzis trecerea spre această destinaţie“ [2]. Tot cu privire la trimiterea de plute la Constantinopol, avem şi informaţia consulului german Wilhelm von Kotzebue. El arată că, venind pe Siret, plutele ajung la Galaţi „de unde apoi 40—50 de plute de aceste mici se aşază una peste alta /sic!/ şi, legîndu-se de corăbii, se trag pe apă pînă la Constantinopol. Însă, la iscarea unei furtuni cît de mici, se desleagă şi plutele se lasă slobode în voia soartei şi lesne se poate închipui cîte se pierd în asemenea împrejurări“ [3].

Informaţii despre exportul de cherestea prin Galaţi avem şi din rapoartele consulilor Sardiniei. Aflăm din ele că în 1850 s-a exportat spre Italia cherestea în valoare de 210 000 lire noi italiene — valoarea acesteia fiind egală cu aceea a francului aur — iar în 1851 numai de 90 000 lire [4].

Creşte numărul exportatorilor de cherestea. După acte oficiale se îndeletniceau cu acest comerţ la Galaţi, în 1860, Aristide Diamandopulo, Neculai Gridov, Ali Iasagi, G. P. Mantu, Neculai Matei, Constantin Sculi [5]. Deci judecînd după nume, doi români, doi greci, un slav şi un turc. De fapt, turci erau mai mulţi, dar sediul lor era, după cum am văzut, în judeţul Neamţ, la Piatra şi chiar la Dorna [6], adică aproape de locul de producţie, tratînd direct cu stăpînii pădurilor. În timpul domniei lui Cuza şi anume în 1861, cherestegii turci din Piatra ajung, pentru motive care nu ne sînt cunoscute mai de aproape, în conflict cu autorităţile româneşti, şi sînt arestaţi şi arestul lor se prelungeşte. La 20 februarie stil nou 1861, Costache Negri reprezentantul României la Constantinopol, telegrafiază cifrat lui Cuza, ară-

[1] Corneliu Istrati, *Lupta ţăranilor dorneni împotriva stăpînirii boiereşti*, în *Anuarul ...*, „*A. D. Xenopol*“, Iaşi, IX (1972), p. 193.

[2] Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 375.

[3] Wilhelm von Kotzebue, [Jurnal de călătorie din 1840]: publicat în traducere românească de Samuil Botezatu, în *Almanahul de învăţătură şi petrecere pe 1844* al lui M. Kogălniceanu şi republicat de C. Turcu, în *Anuarul liceului Petru Rareş 1936—1940*, Piatra Neamţ, 1942, p. 98.

[4] D. Bodin, *Documente privitoare la legăturile economice dintre Principatele Române şi regatul Sardiniei*, Bucureşti, 1941, p. 230, anexa II.

[5] Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 826. Trei ani mai tîrziu, în 1863, constatăm că şi un englez, Alfred Powell, directorul fabricii de conserve de carne din Galaţi, se ocupa, în subsidiar, cu exportul de cherestea. În noiembrie 1863 avea pregătite pentru export 270 (douăsuteşaptezeci) de plute (Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 846).

[6] Vezi mai sus, p. 236.

tindu-i că a primit o notă din partea lui Aali paşa, ministrul de externe al imperiului otoman, referitoare la turcii din Piatra Neamţ care sînt încă la închisoare. Îl roagă deci să dea noi ordine în privinţa lor şi să pună să i se răspundă, spre a putea, la rîndu-i, să informeze pe ministrul turc. În cele din urmă, cherestegiii turci sînt eliberaţi şi pleacă la Constantinopol. Negri intervine încă odată, în legătură cu ei, la 22 octombrie 1861, recomandînd, de data aceasta, lui Cuza, să dispună soluţionarea pricinii lor care determinase şi arestarea. Cîtă diferenţă faţă de epocile anterioare în care negustorii turci din Principate se simţeau stăpîni! [1]

Incidentul cu cherestegiii turci din Piatra nu influenţează însă relaţiile lui Cuza şi ale guvernului român cu turcii. Printr-o scrisoare din 22 iulie/3 august 1862, deci din anul următor, Cuza anunţă pe Costache Negri, că, la cererea Porţii, el, împreună cu Consiliul de miniştri, a hotărît să avanseze, în contul tributului, suma de 10 000 (zece mii) de galbeni trimisului Porţii la Galaţi pentru achiziţionarea lemnului necesar marinei imperiale [2].

Din cauza timpului îndelungat în care exportul de cherestea se făcea în special la Constantinopol, au rămas în limba română cîţiva termeni de origine turcească în legătură cu lemnul. Mai întîi însuşi termenul generic *cherestea*, însemnînd lemnărie lucrată adică grinzi, dulapi, laţi, şipci etc. [3]. Apoi *manele* însemnînd parii cu ajutorul cărora se rostogolesc lemnele de pe mal, din stive, în apă. După aceea *raele*, un soi de lemne mai mici, cu ajutorul cărora se întocmesc plutele şi diminutivul, format de noi românii, *raeluţe*, nume dat grinzilor în două muchii, folosite la chingile plutelor [4]. Tot de origine turcească sînt: 1) *tavan*, corespunzînd francezului plafond; la casele vechi turceşti şi, imitînd moda constantinopolitană, şi la unele case boiereşti din oraşele noastre, tavanele se lucrau din lemn frumos rînduit aşa încît să formeze un desen geometric sau o figură (o rozetă). Am văzut în Mangalia, la o casă veche, un asemenea tavan de lemn; se mai păstrează unele în Brăila (un exemplar la Muzeul de istorie local) [5]; vechea clădire a Ministerului de Finanţe din Bucureşti avea şi ea un elegant tavan de lemn [6]. 2) *duşumea* sau podeaua din scînduri a camerei, azi înlocuită, la imobilele orăşeneşti moderne, de parchetul de stejar 3) *giurgiuvea* sau rama de lemn a ferestrei 4) *tinichele* (singular tinichea) cu sensul de scînduri subţiri, în genul ţambrelor pentru gard. Într-o însemnare din / 1865 / de diferite materiale cum-

[1] Const. C. Giurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, ediţia a doua, p. 120—121.
[2] Academie, *Arhiva Cuza Vodă*, vol. IV, f. 72—74.
[3] Vezi şi *Dicţionarul limbii moderne*, Bucureşti, 1958, sub cherestea.
[4] Victor Ţăranu, *Plutăritul pe Bistriţa*, în *Anuarul liceului Petru Rareş, anii 1936—1940*, Piatra Neamţ, 1942, p. 49.
[5] Vezi Catalogul Muzeului respectiv.
[6] Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, p. 281.

părate pentru construcţia casei Cezar Librecht din Bucureşti — azi Casa Universităţii — găsim trecute 1 800 „tinichiele de Văleni" şi 3 600 „bucăţi tinichiele de Rucher" (Rucăr!)[1]. 5) *caplama* sau felul special de a îmbina scîndurile, jumătate din marginea superioară a uneia venind peste jumătate din marginea inferioară a celei următoare 6) *burghiu* (din turc. *burgu*), echivalentul sfredelului. De la turci, am luat şi numele *salcîmului* cu terminaţie specific turcească — vezi tacîm — foarte apropiat totuşi de numele de origine latină, al salciei.

În 1872 se înfiinţează în Galaţi prima mare întreprindere care îmbină exploatarea de păduri cu prelucrarea lemnului prin ferăstraie mişcate de puterea aburului. Este societatea Goetz, sub firma înregistrată „Societatea pentru exploatarea de păduri şi ferăstraie cu vapori P. şi C. Goetz et Comp." Înfiinţarea acestei întreprinderi înseamnă începutul unei noi ere în exploatarea pădurilor noastre, exploatare care devine intensivă, industrială, cu mare profit pentru acţionarii şi conducerea întreprinderii, dar cu mic cîştig pentru stăpînii pădurilor. Societatea Goetz ajunge cea mai mare exportatoare de cherestea din ţară. Ea montează o fabrică de cherestea cu mai multe gatere la Nehoiu, pe valea superioară a Buzăului, spre a prelucra lemnul din masivele păduroase Gura-Teghii-Varlam, mergînd pînă la vechea graniţă spre Transilvania. Spre a se vedea mai bine condiţiile în care opera această societate, e suficient să arătăm că a făcut un contract cu stăpînul amintitelor masive, colonelul Maican, contract potrivit căruia plătea *un leu*, pentru fiecare copac. Iar dintr-un copac obişnuit al acestor păduri seculare — brad şi fag — se puteau obţine *cîţiva metri cubi* de cherestea, fără să punem la socoteală crăcile şi deşeurile[2].

Realizînd cîştiguri remarcabile, nu e de mirare că exemplul societăţii „Goetz" a avut imitatori. S-au înfiinţat succesiv o serie întreagă de asemenea societăţi. În 1878 ia naştere fabrica de cherestea I. I. Bally. În deceniile următoare se înfiinţează marile societăţi forestiere „Tarcău" pentru exploatarea masivelor păduroase moldovene de pe valea Tarcăului şi a afluenţilor „acestuia, „Lotru" pentru cele de pe valea şi bazinul Lotrului, în Oltenia, şi „Forestiera Română" şi „Tişiţa" pentru exploatarea pădurilor din Vrancea

---

[1] Academie, *Arhiva Cuza Vodă*, vol. XLV, f. 20 — Sistemul de a numi o varietate de cherestea după localitatea care o producea sau care era centrul regiunii de producţie — eventual de desfacere îl găsim şi la o varietate de grinzi, de anumite dimensiuni, numite „grinzi de Dorna". Pentru construcţia şcolii primare Cuza Vodă din Galaţi, în 1881, între alte donaţii, este şi aceea a lui Iosif Abeles, de o „jumătate plută grinzi de Dorna" (Ziarul *„Curierul" (Th. Balassan)* din Galaţi, cu data 7/19 iunie 1881; cf. Academie, *Arhiva Cuza Vodă*, fasc. Şcoala Cuza Vodă din Galaţi). Am arătat mai înainte că turcii numeau „Galaţi-dulapi" un soi anume de dulapi importaţi prin Galaţi.

[2] Const. C. Giurescu, *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii româneşti în secolele XV — începutul secolului al XIX-lea*, p. 154.

şi Putna. Şi în cazul „Forestierei" şi a „Tişiţei" a avut loc o adevărată spoliere a răzăşilor vrînceni şi putneni, ce-i dreptul cu concursul unor cozi de topor recrutate chiar dintre vrînceni şi avocaţii putneni [1]. Partea cea mai gravă era neîndeplinirea sau îndeplinirea numai parţială a obligaţiei împăduririi suprafeţelor exploatate. Aşa se explică prezenţa azi a unor munţi golaşi şi ravinaţi, nu numai în Vrancea, dar şi în alte părţi ale ţării. În 1910, cele patru mari societăţi forestiere: „Goetz", „Tarcău", „Lotru", şi „Tişiţa" se raliază unui important cartel internaţional al lemnului [2] îşi asigură deci zone de desfacere pe piaţa internaţională, evitînd atît concurenţa între ele, cît şi cu marile societăţi străine. În 1913, se înfiinţează alte două mari societăţi forestiere: „Drajna" pentru exploatarea pădurilor de pe valea Teleajenului şi Telejenelului, cu bazinele respective, şi „Oltul" pentru exploatarea pădurilor oltene. „Drajna" îşi face fabrica de cherestea la Măneciu-Ungureni, iar pentru scurgerea rapida a materialului lucrat se construieşte în asociaţie cu judeţul Prahova, calea ferată normală Ploieşti-Văleni, prelungită apoi pînă la Măneciu-Ungureni [3]. Spunem cale ferată normală, cu ecartament obişnuit, deoarece, pentru aducerea buştenilor de la locurile de tăiere „Drajna" a construit şi căi ferate forestiere cu ecartament îngust, pe valea Teleajenului şi a Telejenelului, pînă la vechea frontieră. Asemenea căi ferate forestiere au făcut toate societăţile mari, ele servind ca mijloc de transport şi pentru locuitorii satelor din regiunea muntoasă. Pentru transportul materialului fabricii din Nehoiu, s-a construit, tot cu mijloace particulare, nu de stat, şi calea ferată cu ecartament obişnuit Buzău-Nehoiaşi [4], legînd-o ca şi aceea de la Ploieşti-Măneciu, cu reţeaua de căi ferate a statului.

Exportul de cherestea şi buşteni se intensifică, numărul exportatorilor creşte. La Galaţi mai erau, în 1893, încă două case exportatoare, anume Weissenburg şi Brotiner dar, avînd capital redus, nu puteau face concurenţă societăţii „Goetz" [5]. La începutul aceluiaşi an, numărul total al exportatorilor gălăţeni de cherestea se ridică la 37 (treizeci şi şapte) [6].

După întregirea statului naţional, din 1918, suprafaţa păduroasă a României a crescut considerabil, cu circa 143%. S-au adăugat bogatele masive forestiere ale Bucovinei, ale Transilvaniei propriu-zise, ale Maramureşului — unde în 1900 pădurile reprezentau 55% din întreaga suprafaţă a lui — ale

[1] G. D. Belinsky, *Pădurile moşneneşti din Vrancea*, în *Revista pădurilor*, XXXIV (1922), p. 70—72.

[2] *Istoria României în date*, Bucureşti, 1971, p. 230.

[3] În 1908, calea ferată funcţiona: vezi *Harta căilor de comunicaţie din judeţul Prahova în anul 1908* (Publicaţie a Ministerului lucrărilor publice).

[4] A fost construită în răstimpul 1903—1908; în acest din urmă an era în funcţiune: Vezi *Harta căilor de comunicaţie din judeţul Buzău în anul 1908 (Idem)*.

[5] Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 959.

[6] *Ibidem.*

Banatului, ale Basarabiei — codrii Bîcului, din Lăpuşna, şi ai Orheiului, după 1913, se adăugaseră şi pădurile din Cadrilater (Dobrogea nouă), cu numele vechi turcesc Deliorman. A sporit deci exportul; la societăţile din vechiul regat s-au adus cele din noile provincii; ne referim anume la societăţile „Bucovina", „Lomaş", „Feltrinelli" etc. A crescut deci exportul de lemn fasonat adică de cherestea; a crescut şi organizarea capitalistă a exportatorilor. În 1928 s-a organizat „Cartelul exportatorilor din lemn din România" alcătuit din toate marile întreprinderi forestiere, începînd cu concernul „Foresta". El fixa preţurile, aceleaşi pentru toţi membrii cartelului, făcînd deci imposibilă concurenţa, fixa cota de export a fiecărui membru, precum şi felul de cherestea pe care urma s-o producă. Opt ani mai tîrziu, în 1936, se înfiinţa cartelul „Biroul de evidenţă a cherestelei" care centraliza şi coordona vînzarea celor cincisprezece mari societăţi forestiere.

Iată cîteva cifre despre exportul de produse lemnoase al României în perioada dintre cele două războaie mondiale: În perioada 1923—1925 lemnul reprezenta 16%din totalul exportului României, pe cînd în perioada 1936—1938 numai 9,4% [1]: aşadar o scădere importantă de 41,25%, a ponderii exportului de lemn. În 1929, exportam 1 898 880 de tone de lemn, cu o valoare de 4 262 089 000 lei, reprezentînd 14,7% din totalul exportului nostru. În 1930, numai 1 522 932 tone, cu o valoare de 2 845 986 000 lei, reprezentînd numai 10% din exportul total [2]: e rezultatul crizei mondiale dezlănţuite prin crahul de la bursa din New York, spre finele anului precedent. Pe sortimente, în 1929, exportam 1 006 842 tone de răşinoase, în 1930 numai 749 676; lemne de foc, în 1929, 785 192 tone, în 1930 numai 673 722. Scăderea e mai mică la trunchiurile şi cheresteaua de stejar, de la 21 174 de tone la 20 785 şi la trunchiurile şi cheresteaua de alte foioase, de la 79 633 la 73 732 de tone [3]. Pe ţări, în 1930, exportul maxim îl facem în Ungaria, cu 649 676 tone lemne de foc şi 183 950 tone cherestea de răşinoase, dacă adăogăm şi celelalte sortimente totalul se suie la 863 113 tone. După ea vine Egiptul cu 123 285 tone răşinoase, iar cu celelalte sortimente 135 032 tone, Germania cu 103 249 răşinoase, Grecia cu 97 300 şi Italia cu 66 716 tone răşinoase. În Statele Unite ale Americii exportăm 13 495 tone răşinoase; ca o curiozitate semnalăm şi cele 4 tone răşinoase exportate în Norvegia şi 1 tonă în Suedia [4].

După cel de-al doilea război mondial, s-a reluat exportul de cherestea şi produse lemnoase, cu următoarea tendinţă, vizibilă în ultimii ani: scade volumul lemnului ca materie primă şi creşte volumul produselor fabricate din

[1] Const. C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor*, ediţia a doua, Bucureşti, 1975, p. 909.

[2] D. Drîmbă, *Etude ...*, p. 24.

[3] *Ibidem.*

[4] *Idem*, p. 25.

lemn. Astfel lemnul pentru celuloză, de la 706 300 metri cubi în anul 1965 ajunge la 563 100 în 1971 şi la 327 600 în 1973, înregistrînd chiar un minim de 274 600 în 1972 [1]. Cheresteaua de răşinoase, care de la 867 800 metri cubi în 1960, ajunsese la 1 422 300 în 1972, scade la 1 176 500 în 1973; cheresteaua de foioase care de la 360 900 metri cubi în 1960 ajunsese la 751 000 în 1970, scade treptat la 561 600 în 1973 [2]. În schimb, placajul creşte de la 23 500 metri cubi în 1960 la 97 500 în 1973, atingînd un maximum de 112 200 în 1963 [3]. Plăcile din particule aglomerate fac un salt spectacular, de la 321 700 metri pătraţi în 1960, la 9 631 900 în 1973, adică de circa treizeci de ori mai mult [4]. Iar plăcile fibrolemnoase care în 1960 nu se fabricau încă la noi trec de la 10 425 300 metri pătraţi în 1965 la 17 834 000 în 1973, cu un maximum de 19 038 000 în 1972 [5]. Mobila înregistrează o creştere remarcabilă: de la 61 900 000 lei la 826 200 000 adică de 13,3 ori mai mult [6]. Şi exportul de hîrtie creşte puternic: de la 8 400 de tone în 1960 la 76 900 de tone în 1973 adică de peste nouă ori mai mult, maximum fiind atins în 1970, cu 103 800 de tone [7]. Această dublă tendinţă de scădere a exportului de materie primă şi de creştere a produselor fabricate este tendinţa sănătoasă, ce trebuie intensificată, ea păstrîndu-se însă, bineînţeles, *în limitele creşterii anuale a pădurii*, adică nemaimicşorînd fondul forestier al ţării.

---

[1] *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România 1974*, Bucureşti, 1974, p. 328.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*
[4] *Idem*, p. 329.
[5] *Ibidem.*
[6] *Ibidem.*
[7] *Ibidem.*

PLUTELE ŞI PLUTĂRITUL

Transportul lemnului pe apă, sub formă de plute, s-a practicat din cele mai vechi timpuri în ţinutul carpato-danubian

În timp ce cheresteaua mică, ulucile, haracii, şiţa şi şindrila, vasele de lemn de tot felul erau transportate cu carele, iar în timpul iernii, cu săniile, cheresteaua mare, catargele şi buştenii erau transportaţi pe apă, sub formă de *plute*. Era un mijloc uşor şi ieftin — în comparaţie cu carele — de a trimite la distanţe mari această lemnărie, mijloc favorizat de mulţimea şi direcţia rîurilor noastre, în special a celor moldovene şi transilvănene. Buştenii şi cherestelele mari din pădurile ţinuturilor Neamţ şi Suceava coborau pe Bistriţa şi pe Moldova, apoi pe Siret, ajungînd la Galaţi; de aci o parte era încărcată pe vas iar altă parte îşi continua drumul pe Dunăre pînă la Sulina şi apoi Marea Neagră pînă la Istanbul. Siretul era marea arteră pe care coborau plute şi din ţinutul Bacăului, Tecuciului şi în genere din toate ţinuturile pe care le străbătea rîul. Dar coborau plute şi pe Prut.

În Transilvania, coborau plute pe Mureş — arteră mediană comparabilă cu Siretul — şi pe afluentul acestuia Sebeşul, de asemenea pe cele două Someşuri şi pe cele trei Crişuri, toate vărsîndu-se în Tisa. În Ţara Românească se utiliza Jiul, Oltul, cu afluentul său Lotrul, Argeşul şi Dîmboviţa. În afară de buşteni şi cherestea, se mai transportau cu plutele şi alte produse — văsărie de tot felul, lemne de foc, lemnăria casei, piatră, sare, lînă, grîne, brînză, vite mari şi mici, fîn, sticle de borviz, geamuri. Într-o vreme cînd drumurile erau simple şleauri, greu practicabile primăvara, şi mai ales toamna, cînd începeau ploile „putrede", transportul acesta pe apă prezenta serioase avantaje. El a fost şi este folosit dealtfel şi în alte ţări europene ca Polonia, Cehoslovacia, Norvegia, Suedia, Finlanda, şi extraeuropene ca, de pildă, Canada şi partea siberiană a U.R.S.S. [1].

---

[1] Pierre Deffontaines, *L'homme et la forêt*, Paris, 1933, p. 112. Din Cehoslovacia, între cele două războaie mondiale, circa şase sute de mii de metri cubi de lemn treceau sub formă de plute în Germania anual *(Ibidem)*. În Scandinavia flotarea

Părerea noastră este că el s-a practicat în ţinutul carpato-danubian din vremuri străvechi, încă din preistorie, şi, în orice caz, din vremea dacilor şi daco-romanilor. N-avem dovezi documentare, dar logica faptelor economice impune această concluzie. Nu ştim cum se numea pluta în limba dacilor, poate printr-un termen asemănător acestuia, dată fiind originea comună indoeuropeană a dacilor şi slavilor. După opinia lingviştilor, *plută* e de origine slavă, termenul întîlnindu-se şi în limba bulgară şi sîrbă [1]. Ceea ce nu înseamnă deloc că slavii au introdus pluta, aşa cum termenul *undiţă*, tot de origine slavă, nu înseamnă că, înaintea venirii lor, n-am cunoscut pescuitul; dovada contrară o formează foarte numeroasele undiţe, din os, din aramă, din bronz, din fier, găsite în ţinutul carpato-danubian în epocile neolitic, bronz şi fier, precum şi în epoca daco-romană, deci mult înainte de venirea slavilor. Plutăritul a continuat în cursul evului mediu timpuriu şi dezvoltat, de o parte şi de alta a Carpaţilor. Ioan Bogdan e de părere că saşii veneau cu plutele pe Bistriţa pînă la Piatra Neamţ încă înainte de întemeierea statului moldovean [2]. Prima menţiune documentară pentru ţara Moldovei este din 13 martie 1466 cînd Ştefan cel Mare scuteşte satul Negoeşti de pe pîrul Negru, sat aparţinînd episcopului Tarasie al Romanului, de toate dările şi vămile; nu vor de vamă nici pentru peşte sărat sau proaspăt, nici pentru postav, pînză, fier, plute, oale, vase de lemn, miere etc [3]. S-ar putea ca pîrîul Negru să fie Neagra de azi — afluentul Bistriţei — pe care afluent şi în zilele noastre coboară plutele; menţionarea acestora ar fi deci indicată în documentul de mai sus.

Se ştie că ţările româneşti furnizau cea mai mare parte din lemnăria necesară Istanbulului şi anume pentru vasele flotei, pentru arsenalul armatei, pentru construcţiile civile, marea majoritate a caselor oraşului fiind făcute din lemn. Se adăogau apoi furniturile de lemn pentru cetăţile turceşti de pe ambele maluri ale Dunării, de la Ada-Kalé pînă la Chilia [4] — de pe Nistru — Ce-

---

lemnelor e una din principalele ocupaţii forestiere, lungimea reţelei de apă flotabile este de 3 270 de kilometri; în 1927 s-au flotat 17 736 925 de trunchiuri de copaci (*Idem*, p. 113).

[1] *Dicţionarul limbii române moderne*, sub voce. Pentru vechimea plutăritului vezi şi M i c h e l D e v è z e, *Histoire des forêts*, Paris, 1965, p. 47; el crede că plutăritul datează „din antichitate, dacă nu din preistorie."

[2] I. B o g d a n, *Documentele lui Ştefan cel Mare*, II, p. 138.

[3] *Idem*, I, p. 96—97. În textul slav al documentului, termenul corespunzător pentru plute este плавь, de unde românescul *plavie*, adică plaurul, care pluteşte la suprafaţa bălţilor.

[4] În afară de documentele citate mai înainte, la capitolul *Exportul de lemn*, dăm aci trei acte privind cetăţile Vidin şi Ada-Kalé: 1) 1813, mai 31. Ioan vodă Caragea porunceşte ispravnicilor de Gorj să trimită 300 de salahori „cu topoară i cu berde/plural de la bardă!/ şi cu merinde trebuincioase de hrana lor" ca să ajute tăierea cherestelei din judeţul Mehedinţi, cerute de Ali paşa de Vidin (I. C o j o c a r u, *Documente*, I, p. 157. 2) Circa 1825. Muhafîzul (comandantul) de Vidin roagă pe Grigore Ghica, domnul Ţării

tatea Albă sau Akkerman, Tighina sau Bender şi Hotin — şi de la gura Niprului, Ozu sau Vozia. Ne putem uşor închipui ce cantitate considerabilă de lemnărie se transporta pe calea apei, fără să mai punem la socoteală cheresteaua necesară oraşelor noastre, de la „podinele“ şi „urşii“ pentru „podurile“ de pe uliţele mari pînă la grinzile şi cealaltă lemnărie necesară construcţiile civile şi bisericeşti.

Avem numeroase ştiri despre lemnăria ce cobora pe Siret sub formă de plute, atît din mărturiile călătorilor cît mai ales din socotelile vistieriei şi din actele cancelariei otomane. Călătorul Ahmed Resmi efendi menţionează în jurnalul său de călătorie din 1763 cheresteaua transportată pe Siret [1]. Această cherestea care mergea la Galaţi era supusă aci, în portul de la Dunăre, la taxele vamale obişnuite, în caz cînd se exporta, şi pe deasupra şi la o taxă specială în favoarea mănăstirii Sf. Spiridon din Iaşi, precum urmează: pentru un catarg 30 de bani, pentru „toată cîrma“ adică toată lemnăria necesară unei cîrme de corabie, 30 de bani, pentru un trinchet 15 bani, pentru un sirean [2] mare 9 bani, pentru unul mic 3 bani, pentru „tot tahtalîcul“ [3] 3 bani, pentru un dulap 1 ban, pentru două grinzi 1 ban, pentru două scînduri de tei 1 ban [4]. Din 12 decembrie 1822, ni s-a păstrat tabelul, întocmit la Galaţi, de toată cheresteaua şi lemnăria ce pleacă la arsenalul amiralităţii otomane. Se trimit în total 33 175 de bucăţi între care 4 400 de doage de butoaie, 416 scînduri de tei pentru carcase, 77 stîlpi de lemn, una plută, iar restul scînduri, diferite cherestea şi trunchiuri [5]. La 24 martie 1823, Ali, intendentul amiralităţii, scrie din Istanbul lui Ioniţă Sandu Sturza, domnul Moldovei, pentru cheresteaua ce urmează a se tăia din pădurile ţării şi a se transporta la Poartă: „cele mai mari căplute, iar cele

---

Româneşti, să poruncească ispravnicului de Mehedinţi, să trimită 2 000 de bucăţi lemne, din fiecare bucată urmînd a ieşi 2 şi 3 tălpici; ele sînt necesare pentru pardosirea fortificaţiilor Vidinului. Costul lemnului, tăierea şi transportul se vor plăti. (M. G u b o g l u, *Catalogul documentelor turceşti*, I, p. 400—401, nr. 1996) 2) 1826, aprilie 4. Muhafîzul de Ada-Kalé mulţumeşte lui Ioniţă Sandu Sturza, domnul Moldovei pentru nişte daruri şi în special pentru cherestea (*Idem*, II, p. 539, nr. 1919).

[1] *Arhiva Istorică*, I, p. 183.

[2] Sirin sau siren, sirean, din turc. seren: „*vargă de vintrelă*“ la corabie, barcaz, etc. (L. Ş ă i n e a n u, *Influenţa orientală*, II, Bucureşti, 1900, p. 110).

[3] Înseamnă „scîndurile, legătură de scînduri, Vezi şi mai sus, p. 222.

[4] P. R ă ş c a n u, *Lefile şi veniturile boierilor Moldovei în 1776*, p. 67—68. La 22 august 1825, cinsprezece negustori turci din schela Galaţi roagă pe Ioniţă Sandu Sturza, domnul Moldovei, să fie scutiţi de havaetul de cîte 56 de parale plătit mănăstirii Sf. Spiridon din Iaşi pentru cheresteaua ce se aduce la Galaţi. Ei susţin că atît negustorii turci cît şi alţii n-au plătit acest havaet sub domnii precedenţi (*M. Guboglu*, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 256, nr. 1873). Dar aceeaşi negustori, adresîndu-se în aceeaşi zi şi muhafîzului de Brăila, îl roagă să intervină pe lîngă domn „pentru a fi respectat vechiul havaet“ al mănăstirii Sf. Spiridon (*Idem*, II, p. 526, nr. 1874). Recunosc deci că se plătea un havaet, dar nu în valoare de 56 de parale.

[5] *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 478, nr. 1689.

mai mici încărcîndu-se în vase"[1]. Din acelaşi an, august 3, este scrisoarea lui Reis Effendi Mehmed Sadîk adresată tot lui Ioniţă Sandu Sturza, informîndu-l despre jalba vice-consulului austriac din Galaţi împotriva domnului care ar fi interzis suditului austriac Ioniţă să exporte din ţară, pe o mie de plute coborînd pe Bistriţa, Siret şi Dunăre, o cantitate de cherestea tăiată din munţii Austriei — adică, zicem noi, din Bucovina. Hotărîrea domnului e dreaptă, afirmă Reis Effendi[2]. Din condicile vistieriei moldovene aflăm că în acest an 1823 au sosit la Galaţi 3 615 catarge, formînd 595 de plute[3]. Călătorul francez Lejeune arată în 1822 că de la Galaţi plutele ajungeau, pe Dunăre şi Marea Neagră la Constantinopol şi că cea mai mare parte a lemnăriei caselor de pe Bosfor, case care sînt des reconstruite din cauza incendiilor frecvente, provine din pădurile Moldovei[4]. Regulamentul Organic al Ţării Româneşti (1 iulie 1831[5]) nu pomeneşte nimic despre plutărit, în timp ce acela al Moldovei (1 ianuarie 1832) are, în articolul 158, următoarea prevedere: „Cît despre rîurile Moldova şi Bistriţa care se varsă în Siret, ele vor continua să fie folosite, ca şi în trecut, la transportul cherestelei şi a lemnului de construcţie, fără ca morile, digurile şi punţile de pe ele să fie distruse". În 1839 aflăm că s-au adus din Transilvania, cu plutele pe Bistriţa, geamuri, lăzi cu „burcuturi", adică ape minerale de felul borvizului de Borsec, precum şi o sută de plute cherestea de tot felul[6]. Un alt călător, germanul Wilhelm Hamm, însemna în 1858 că pe Siret se transportă cantităţi enorme de lemne şi că dacă „devastarea pădurilor mai continuă ca pînă acum, Moldova se va găsi într-o zi lipsită de lemne"[7]. La Galaţi erau două locuri unde se depozita cheresteaua. Unul mare, în lungime de 323 de stînjeni, adică de 646 de metri, pe malul Dunării[8] şi altul mic, pe „uliţa ocolului de lemne"[9]. Acesta din urmă era destinat vînzării de cherestea cu mărunţişul şi vînzării de lemne de foc. Cel dintîi era pentru exportatorii cei mari, 18 la număr

---

[1] *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 492—293, nr. 1745.

[2] *Idem*, II, p. 509, nr. 1808.

[3] Sergiu Columbeanu, *Aspecte ale istoriei navigaţiei în România*, în *Studii*, 25 (1972), 4, p. 735.

[4] P. M. Lejeune, *Voyage en Valachie et en Moldavie*... traduit de l'italien par — Paris, 1822, p. 21.

[5] *Règlement Organique de la Principauté de Moldavie*, New York, f.a., p. 215.

[6] Gh. Platon, *Domeniul feudal din Moldova în preajma revoluţiei de la 1848*, p. 15, nota 10.

[7] Leonid Boicu, *Transporturile în Moldova, între anii 1848 şi 1864* în volumul *Dezvoltarea economiei Moldovei între anii 1848 şi 1864*, Bucureşti, 1963, p. 456.

[8] Paul Păltănea, *Istoria Galaţilor*, ms. 1974, p. 853, E vorba însă de stînjeni lungime, nu de stînjeni suprafaţă; faptul rezultă nu numai din împrejurarea că pe 323 de stînjeni suprafaţă, adică 1292 metri pătraţi, n-avea loc nici măcar depozitul unui singur exportator mare, dar şi din venitul anual, de 3575 de galbeni, pe care îl aducea primăriei Galaţilor, acest loc, lung de 646 de metri de pe malul Dunării.

[9] *Idem*, p. 854.

pe vremea lui Cuza, dispuneau de 233 de stînjeni, cei mici numai de 90 de stînjeni [1]. S-a calculat — dar ne întrebăm dacă nu cumva calculul a greşit în plus — că numai în 1895 au sosit pe Bistriţa la Piatra Neamţ „peste 12 000 de plute“ [2] — ceea ce ar da o medie de 33 (treizeci şi trei) de plute zilnic, admiţînd că nu era nici o zi întrerupere pe an, nici iarna, nici de Crăciun şi de Paşte — şi că în 1897 au trecut prin Tulgheş „circa 8 000 de plute“ [3] — ceea ce ar da o medie de aproape 22 plute zilnic. Chiar dacă aceste cifre nu corespund realităţii, un fapt este sigur: a fost un trafic intens de plute pe Bistriţa şi Siret, spre Galaţi.

În recensămîntul fiscal din 1820 al judeţului Putna găsesc trecuţi, printre birnicii din Focşani, un număr de treizeci şi cinci cărora li se adaogă calificativul „din plutaşi“, unul din ei e trecut chiar ca „Neculai Cioclu plutaş“ [4]. Care e semnificaţia acestui adaos? Era oare o grupă sau o „breslă“ de birnici care primeau de la plutele ce coborau pe Siret, lemnele destinate Focşanilor şi le transportau în oraş? Era vorba de aceeaşi operaţiune în legătură cu buştenii şi lemnăria care cobora, eventual, pe Putna? Nu putem da un răspuns sigur deocamdată.

S-au făcut transporturi cu plutele şi pe Prut. Potrivit unei note din 30 ianuarie st. v. 1864, s-au transportat în 1862, pe plute „3 000 kile cereale de la Sculeni la Galaţi, iar în 1863, 10 000 kile, înmagazinîndu-se şi alte 10 000 la Ştefăneşti“ [5].

În Transilvania, Mureşul era artera principală de plutărit. Scoborau pe el plute de buşteni şi de cherestea pentru negustorii de lemn din Reghinul Săsesc [6] şi din aşezările de pe cursul mediu şi inferior; pe aceste plute se puneau uneori şi bolovani de sare şi grîne [7]. O caracteristică a plutăritului pe Mureş era transportul caselor de bîrne: în regiunea Gheorghienilor erau meşteri specializaţi în construcţia de asemenea case. Ei lucrau toată lemnăria, de la talpă pînă la acoperiş, o încărcau apoi pe plute, coborau pînă în regiunea Luduşului, descărcînd-o, o duceau apoi cu carele pînă în satul de unde era cel ce o comandase. Acolo montau casa repede — lemnele aveau semne sau numere — şi se întorceau acasă [8]; procedeu deci cam la fel cu meşterii din Cătiaşul Chiojdului, doar că aceştia din urmă nu utilizau plu-

---

[1] *Idem*, p. 853.

[2] D. G. Ionescu, *Plutăria pe Bistriţa* în *Revista Pădurilor* XII (1898) p. 207—208. I. Vlăduţiu, *Etnografia văii Bistriţa*, p. 249—250 admite cifrele lui D. G. Ionescu.

[3] D. G. Ionescu, *op. cit.*, p. 208.

[4] Const. C. Giurescu, *Populaţia judeţului Putna la 1820*, Bucureşti, 1941, p. 31—36. Tot în Focşani apare şi un „Alexandru Cherestegiu“ (*Idem*, p. 30), precum şi unsprezece „lemnari“ (*Idem*, p. 30—38).

[5] Const. C. Giurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, ed. 2, p. 406, n. 2.

[6] E. A. Bielz, *Beschreibung...*, p. 294.

[7] *Ibidem.*

[8] I. Vlăduţiu, *Etnografia românească*, Bucureşti, 1973, p. 302.

tele [1]. Se făceau transporturi şi pe Someşuri şi pe Crişuri, tot cu buşteni, cherestea şi alte produse; cîteodată însă plutăritul era împiedicat de debitul prea mic al rîului, în vreme de secetă [2].

În Muntenia se utilizau plutele pe Olt, şi pe afluentul lui, Lotru. Buştenii coborau pe acest din urmă rîu pînă la Brezoi unde erau ferăstraie şi, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, gatere [3]. Dar numărul plutelor pe Olt nu se putea compara cu acela de pe Bistriţa. În 1903, de pildă, au coborît circa 1 000 de plute, dintre care cam 150 venind dinspre Cîineni şi cam 850 dinspre Lotru; în total circa 25 000 de metri cubi de lemn [4] faţă de sutele de mii de metri cubi care coborau pe Bistriţa. Pe Argeş cobor lemnărie pentru Bucureşti, în special podini pentru „podurile" oraşului. Pluteau buşteni şi pe cursul superior al Dîmboviţei. Inginerul inspector general Bonnet, din misiunea civilă franceză, examinînd vechiul baraj de la Lunguleţ, făcut în vremea lui Alexandru Ipsilanti (1774—1782) arată, în raportul său din 3 noiembrie 1864, că dacă s-ar aplica măsurile propuse de el, unul din rezultate ar fi „posibilitatea plutirii între Tîrgovişte şi Bucureşti"; s-ar putea aduce deci pe această cale cheresteaua în capitală [5].

Existau două mari categorii de plute, după felul lemnelor care le alcătuiau: 1) plute din lemne rotunde nefasonate; 2) plute din lemne fasonate din ferăstrău sau din bardă [6]. Cele dintîi poartă diferite nume, după destinaţia lemnului şi dimensiunile lui. Erau, în ordinea descrescîndă a dimensiunilor elementelor componente plute de galioane — trei bucăţi la plută; de catarguri — patru; de cătărgele — cinci; de truncheţi — şapte; de raele — treisprezece; de ghile — douăzeci şi două; de grinzi — treizeci şi două, de raeluţe — cincizeci şi şase; de grinzi în două muchii — şaptezeci şi două; de surinuri — o sută; de leţuri — trei sute; de sfichiuri — trei sute; de ghiondele (ghiondere) — o mie [7]. Cele de-al doilea se numeau: plute de dulapi, dulăpaşi, tabane, scînduri, cantori [8]. Pe Mureş erau plute de bîrne („toloşă"), de dulapi, de scînduri, de încărcătură şi plute lungi [9]. Lemnele unei plute şi plutele între ele se fixau şi se legau prin *ciocîrlii* sau *gînjuri* — de aci zicala

[1] Vezi mai sus, p. 201.

[2] E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 29.

[3] Vezi mai sus, p. 149.

[4] I. Vlăduţiu, *Etnografia românească*, p. 250.

[5] Const. C. Giurescu, *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii româneşti*, p. 241.

[6] I. Vlăduţiu, *Etnografia românească*, p. 268.

[7] Mihail Anania, *Descrierea pădurii Tarcău şi plutăria pe Bistriţa*, Bucureşti, 1900, p. 27; V. Arvinte, *Terminologia exploatării lemnului şi a plutăritului*, în *Studii şi cercetări ştiinţifice*, VIII (1957).

[8] Mihai Anania, *op. cit.*, p. 27.

[9] I. Vlăduţiu, *Etnografia românească*, p. 303.

„se ţine gînj" adică nedespărţit — din nuiele de diferite esenţe — alun, ulm, carpen, mesteacăn — prin *odgoane de tei*, prin *cuie de lemn* de carpen, de mesteacăn sau fag tînăr [1]. Pentru ca să dea în apă lemnele adunate stivă pe mal, plutaşii se foloseau de *manele* adică pari — numele e turcesc. Există o întreagă terminologie tehnică, în legătură cu plutăritul, terminologie care cuprinde şi termeni străvechi, dacici, precum butuc, copac, termeni greceşti medievali, cum sînt catarg, galion, trinchet, termeni turceşti, în legătură cu exportul intens, timp de sute de ani, la Constantinopol — cherestea, dulap, raele, manele, taftaluc — şi, bineînţeles, mulţi termeni româneşti — ciocîrlie, căpătîi, chingă, cui, grind, gînj, tablă, sul etc.

La început, în timpurile vechi şi pe cursul superior al apelor, se cobora cîte o singură plută numită *căpătîi*, uneori *tablă;* apoi au ajuns să se unească şi cîte două sau trei, iar în regiunile de şes, fără repezişuri, chiar mai multe. Pe Siret veneau de obicei cîte patru plute legate împreună, purtînd numele de *sul*. Şi pe Mureş coborau adesea mai multe plute la un loc; li se spunea *tar* [2].

Cînd debitul rîului era prea mic se făceau închizături sau baraje, în spatele cărora se strîngea apa; ele se numeau *haituri* în Moldova şi *dugaşuri* în Transilvania [3]. Cînd se dădea drumul haitului, lemnele scoborau cu viteză, iar culoarea apei se schimba, se tulbura. Plutele erau purtate de plutaşi, oameni voinici şi pricepuţi, obişnuiţi cu primejdia. Pe Bistriţa erau şi locuri grele, primejdioase — vestitele Toance — unde se cerea îndemînare şi curaj. Spre finele secolului al XIX-lea se evalua numărul plutaşilor din judeţul Suceava la circa 2 000, iar în judeţul Neamţ la circa 3 000. Ei se recrutau din satele de munte ca Hangu, Bicaz, Broşteni, Buhalniţa, Pîngăraţi, Galu, Tarcău, Doamna etc. [4]. O plută avea un *cîrmaci* care o conducea şi un *dălcăuş*, un tînăr care-i da ajutor. Exista un *dragoman* — termen turcesc — care da în primire pluta, la plecare, şi un altul care o lua în primire la destinaţie. Se ajunsese la specializare: erau *cete de legători* care se îndeletniceau numai cu legatul plutelor [5]. Erau şi *drumuri ale plutaşilor*, drumuri pe care se întorceau plutaşii după ce predaseră plutele şi care tăiau de-a dreptul, peste dealuri, fără să urmeze meandrele apei [6]. Plutaşii îşi aveau semnele lor pe care le crestau pe lemnele plutei, constituind semne de recunoaştere şi, în unele cazuri, de proprietate [7], întocmai cum îşi aveau zidarii („masonii") pe ale

---

[1] I. Vlăduţiu, *Etnografia Văii Bistriţa*, p. 269.

[2] I. Vlăduţiu, *Etnografia românească*, p. 303.

[3] *Ibidem*.

[4] D. G. Ionescu, *op. cit.*, p. 212.

[5] I. Vlăduţiu, *Etnografia românească*, p. 305.

[6] *Ibidem*.

[7] Teodor T. Burada, *Despre crestăturile plutaşilor pe cherestele şi alte semne doveditoare de proprietate la români*, Iaşi, 1880, p. 15—16.

lor şi stăpînii de cirezi şi herghelii iarăşi pe ale lor („tamga"-ua care se imprima cu fierul roşu pe părul vitelor, pe şold).

Plutăritul a scăzut o dată cu introducerea tehnicii noi. Prin construirea hidrocentralei de la Bicaz, plutele s-au oprit aci, pe lacul de acumulare, n-au mai putut coborî pe Bistriţa de vale şi pe Siret. Acelaşi lucru pe Lotru, acelaşi lucru pe Olt, unde salba de hidrocentrale a pus capăt de asemenea plutăritului. Dealtfel, mijloacele moderne de transport, trenurile forestiere şi în ultimele decenii, autocamioanele au pătruns peste tot. Dacă transportul lemnului s-a scumpit, faţă de ce costa prin plutire, este însă şi o latură pozitivă: calitatea lemnului nu mai suferă prin şederea lui în apă.

FRUCTELE PĂDURII

O caracteristică a pădurii româneşti este frecvenţa arborilor şi arbuştilor cu fructe comestibile

În afară de lemn — produsul esenţial — pădurea ne mai dă şi tot felul de alte bunuri: *fructele* ei: fragi, zmeură, mure, afine, coacăze de munte, coarne, porumbe, măceşe, mere şi pere pădureţe, apoi nuci, alune şi castane, după aceea bureţi şi ciuperci, în sfîrşit răşină şi iască. În trecut, erau îndeosebi preţuite ghinda şi jirul, deoarece serveau la îngrăşarea mascurilor iar din jir se scotea şi un ulei comestibil apreciat [1]. La vreme de foamete, ghinda se mînca şi de oameni, măcinată şi amestecată cu făină, uneori se rîşnea coajă de ulm [2] şi chiar papură [3]; nu mai vorbim de jir, al cărui miez servea ca hrană gustoasă. Astăzi, făina de ghindă, în amestec cu cacao, constituie un medicament indicat pentru copiii cu tulburări intenstinale. Erau de asemenea căutate — sînt şi astăzi — nucile şi alunele, apoi bureţii şi ciupercile. În ce priveşte fragii, zmeura murele, afinele, coarnele etc. n-aveau valoare comercială deosebită — aşa cum au astăzi — întrucît ele se consumau la faţa locului, nefiind susceptibile de export.

Ghinda şi jirul sînt pomenite documentar încă în evul mediu timpuriu; în Transilvania, pădurile de stejar şi de fag apar în acte, cu referinţă la acest rod al lor care aducea un venit serios. Pe domeniul Ardud din Crişana erau păduri imense în care se aduceau la îngrăşat, în 1566, porci nu numai de pe domeniu dar şi din tîrgul Carei şi din alte locuri. Se dădea un porc din zece din cei îngrăşaţi cu ghindă sau jir; dacă erau ţinuţi numai la păşune, se

[1] Şi în Franţa se obţinea din jir („faîne") un ulei comestibil foarte fin (P. Deffontaines, *op. cit.*, p. 62).

[2] S-a întîmplat în 1795 în Moldova, din cauza secetei (Andreas Wolf, *Beiträge zu eines statistisch-historischen Beschreibung des Fürstentums Moldau*, I, Sibiu, 1805, p. 129—130.

[3] S-a întîmplat în timpul domniei lui Ştefăniţă Lupu (1659—1661) care a şi fost poreclit, din această pricină, „Papură Vodă".

dădea un porc de turmă [1]. Din socotelile pe 1588 ale acestui domeniu rezultă că s-au adus în pădurile lui 5 427 de porci din 42 de sate, plătindu-se drept dijmă 200 de porci [2]. Foarte întinse („immanes sylvae") erau şi pădurile de la tîrgul Beltiug, ce ţineau pînă la Cehu, tot în Crişana, păduri oprite, aşa cum ne arată un act din 1566, mai mult pentru porci decît pentru lemnul de construcţie. Dijma din porcii îngrăşaţi aci reprezenta 1 000—1 500 de capete anual [3]. La 13 martie 1583, Ştefan Báthory, regele Poloniei şi principele Transilvaniei, scrie judelui şi castelanului de Făgăraş să nu mai trimită turmele lor de rîmători în pădurile saşilor unde au făcut stricăciuni [4]. La începutul secolului al XVII-lea, între 1609 şi 1615, episcopul de Rădăuţi Efrem se adresează bistriţenilor: „Doră au dăruit domnul Dumnedzău jiru ... sau ghende, să faceţi domneavoastră bine pentru voia noastră ca să tremitem orece porci ce avem, doră s-aaru îngrăşea. Şi ce să va veni domnilor voastre, domneavoastră veţi lua" [5]. Aşadar, turme de porci din Moldova trimise în pădurile oraşului transilvănean Bistriţa spre îngrăşare, plătind, bineînţeles, stăpînilor pădurilor ce li se cuvenea, după vechiul obicei. Acest obicei varia însă, nu era unitar şi nici nu s-a menţinut acelaşi. Astfel, în Ţara Făgăraşului, în 1508, se dădea, pentru o turmă de 50 de porci, o găleată de ovăz şi o măsură de vin. Mai tîrziu însă, prin 1560—1570, pentru aceeaşi turmă, se lua un porc şi pentru fiecare porc din turmă, cîte 2 dinari [6]. Înainte de 1634, gospodarul principe care a fost Gheorghe Rákoczy I (1630—1648) învăţa pe provizorul adică administratorul domeniului Făgăraşului: „Cînd se face ghindă, să vestească în toate părţile, să atragă cît mai mulţi porci". Pe deasupra, să cumpere porci neîngrăşaţi şi să-i îngraşe [7]. În urbariile Ţării Făgăraşului din secolul al XVII-lea, pădurile de stejar şi fag sînt înregistrate sat de sat, dar nu li se indică mărimea; se spune numai cîţi porci pot fi îngrăşaţi. Astfel, la Grid, păduri de stejar, 1 000 de porci; la Perşani, pădure bună, cu brad, stejar, fag şi altele, bune de orice lucru; are lemn de construcţie, 1 000 de porci; la Vad, pădure bună de stejar, cu lemn de clădit; cînd se face ghindă, 1 000 de porci; La Holvbav, pădure de fag, 600 de porci; la Poiana Mărului 1 000; la Ohaba 4 000; la Şercăiţa 600—700. În total, pot fi îngrăşaţi circa 25 000 de porci [8]. Cu toate acestea, erau şi numeroase turme de mascuri din Transilvania care veneau în pădurile Ţării Româneşti,

---

[1] D. Prodan, *Iobăgia* , I, p. 278; vezi şi vol. II p. 37.

[2] *Idem*, p. 279.

[3] *Idem*, p. 284. Beltiug e azi în judeţul Satu Mare iar Cehu (Silvaniei) în judeţul Sălaj.

[4] Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XV, 1, p. 692.

[5] *Idem*, XV, 2, p. 842.

[6] D. Prodan, *Iobăgia*, I, p. 276.

[7] D. Prodan, *Urbariile Ţării Făgăraşului*, I, p. 8.

[8] *Idem*, I, p. 51.

aşa cum rezultă şi din adresa trimisă din Cluj de guvernul ardelean la 11 octombrie 1727, împăratului la Viena. Se spune în această adresă că în Ţara Românească, pădurile de stejar precum şi merii şi perii pădureţi, din cauza soarelui clement, a căldurii, sînt cu rod continuu — din şapte sau opt ani, doar într-unul dacă n-au rod — pe cînd în Transilvania, dimpotrivă, din cauza climei inclemente, în acelaşi răstimp, abia dacă rodesc o dată [1]. De aceea se aduc porci din Ţara Românească, de aceea, adăugăm noi, se trimiteau turme de porci din Ardeal la îngrăşat în pădurile oltene şi muntene. În „Orînduiala“ din 1786 pentru pădurile bucovinene găsim următoarele recomandări în vederea conservării ghindei sau jirului de semănat: după ce s-a cules — numai cea bună, nu şi cea viermănoasă — şi s-a uscat la vînt, se bagă în groapă în straturi alternante: nisip (la fund!) ghindă sau jir, nisip şi aşa mai departe. Primăvara cînd se scoate din groapă spre a fi semănată, sămînţa arată „aşa de proaspătă şi de sănătoasă ca cînd atuncia întei ar fi culeasă din copaci“ [2].

Se vor întreba poate cititorii de ce am trecut nucul printre arborii pădurii Răspunsul e simplu: nucul creşte *în mod natural* în ţinutul carpato-danubian, ca şi alunul, ca şi, în unele regiuni, castanul comestibil, formînd adevărate nuceturi, cum e, de pildă, cel din Vîlcea, acela din Dîmboviţa, cel din Prahova etc. Ele sînt menţionate documentar de timpuriu: e cazul nucetului din Vîlcea care a dat primul nume al mănăstirii Cozia, în documentul din circa 1 400 [3], nume schimbat apoi în Cozia, spre a nu fi confundat cu Nucetul din Dîmboviţa. Nucile au constituit şi un articol de export; în secolul al XVIII-lea şi începutul celui de-al XIX-lea, negustorii cazaclii le duceau, alături de prunele uscate, în Ucraina, la Kiev, Harkov, Nejin şi chiar în Rusia, la Moscova [4]. Tariful vamal din 1732, iunie 28 ne arată că ele se exportau şi în Austria [5].

Din nefericire, nucul, ca arbore fructifer, are un mare duşman: remarcabila calitate a lemnului său excelent pentru mobilă, furnir, paturile de puşcă etc.

---

[1] D. Prodan. *Urbariile Ţării Făgăraşului*, XV, 2, p. 1 621.

[5] *Orînduială*, ed. cit., p. 21—22.

[3] *Documenta* B, vol. I, 48—49. Pentru nucetul din Prahova (mai înainte în Săcuieni) vezi documentele din 1693, octombrie 7: „vie în dealul Nucetului“; 1694, martie 14: „un pogon de părăgine în dealul Nucetului“; 1699, august 10: „nişte părăgenă de vie în dealul Nucetului“; 1720, februarie 28: „viia din dealul Nucetului“ (Aurel Sacerdoţeanu, *Acte drăjnene*, în *Bul. Com. Ist.* XIII (1934), p. 184—187). Pentru nucii din Transilvania şi în special pentru cei din regiunea Orăştiei, ale căror fructe sînt „cît oul de găină“, vezi E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 93. Lejeune, *op. cit.*, p. 19 menţionează nucii „foarte mari şi foarte frumoşi din Ţara Românească“.

[4] Const. C. Giurescu, *Relaţiile economice dintre români şi ruşi pînă la Regulamentul Organic*, Bucureşti, 1947, p. 31 şi 43.

[5] C. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austriaci*, vol. II, Bucureşti, 1944, p. 526.

Din această pricină, oameni lacomi şi înguşti la minte, gîndindu-se numai la folosul *imediat* şi nedîndu-şi seama că distrug un izvor de venit îndelungat, *taie* nucii pe un cap. Nu ne referim la tăierile din vreme de război, ordonate de armatele de ocupaţie [1], ci la acelea din timp de pace, care n-au altă justificare decît lăcomia. Lipsa de sancţiuni serioase — pedepsele pentru tăierea sau degradarea pomilor erau încă simbolice — „a făcut ca în ultimii ani ritmul anual al defrişărilor la nuc să întreacă pe acel al plantărilor" e concluzia unui bun cunoscător al problemei [2]. De aceea salutăm cu toată căldura faptul că s-a votat de Marea Adunare Naţională legea pomiculturii care pune capăt situaţiilor de acest fel.

Alunul creşte în mod natural pretutindeni în ţara noastră din Oltenia pînă în Maramureş, din Dobrogea pînă în Crişana, dovadă *alunişurilor* pe care le întîlnim frecvent în toponimia noastră. Între obligaţiile iobagilor din Transilvania era şi aceea de a culege alune pentru stăpînul moşiei pe care stăteau [3]. În Banat şi în nord-vestul Olteniei, alături de alunul nostru care-i arbust, creşte, în mod natural, şi alunul turcesc, arbore cu fruct mai mare, rotund, şi mai uleios [4].

Castanul comestibil se întîlneşte în două regiuni, cu climă mai blîndă: în Oltenia de nord-vest, în preajma Tismanii, lîngă mănăstire şi pe apa cu acelaşi nume, şi în regiunea Baia Mare (judeţul Maramureş). În această din urmă parte a ţării erau, în 1971, circa 270 de hectare de castani [5]. Tot aci şi anume în satul Tăuţii de Sus se află cel mai vechi castan comestibil din România: are un diametru de 3,40 metri, deci o circumferinţă de 10 metri şi 67 centimetri şi o vîrstă, după opinia specialiştilor, de cinci sute de ani minimum [6].

Păduretii — merii, perii, vişinii, cireşii sălbatici — abundă în pădurile noastre, ca şi cornii şi scoruşii, determinînd o bogată toponimie. Ieromonahul Partenie, călătorind, între 1830 şi 1840, de-a lungul Dunării dobrogene, de la

[1] În timpul ocupaţiei din 1916—1918, lemnul de nuc trimis din ţară în Germania, Austro-Ungaria, Turcia şi Bulgaria a reprezentat nu mai puţin de *cinci mii patru tone* (E. Răcilă, *Exploatarea regiunii de munte şi de deal în timpul ocupaţiei germane 1916—1918*, ms. 1974).

[2] Ing. T. Marcarov, *Dezvoltarea patrimoniului pomicol*, în *România Liberă* din 16 iulie 1974, p. 1.

[3] În 1642 se aflau în cetatea Făgăraşului, pe lîngă prune şi vişine uscate, „32 de găleţi de fructe pădureţe uscate, 2,2 găleţi porumbele uscate, 8,1 găleţi alune", aduse de iobagi La Porumbacul şi la Comăna, la aceeaşi dată, „7,2 găleţi fructe pădureţe uscate, 4 găleţi de alune" (D. Prodan, *Urbariile Ţării Fărgăraşului*, p. 98).

[4] Ing. dr. At. M. Haralamb, *Cultura speciilor forestiere*, ed. a II-a, Bucureşti 1963, p. 276—283.

[5] *Maramureş 50 1921—1971*, cele două planşe de la mijlocul volumului.

[6] *Revista Pădurilor*, 1962, 1, p. 49—50 cf. Petre Mihai Băcanu, în *România Liberă* din 21 septembrie 1972, p. 5. Un alt castan mare comestibil, cu diametrul de 2,20 metri în Valea Rîuşorului, comuna Rîu de Mori, judeţul Sibiu (*Revista Pădurilor*, 1962, 7, p. 437)

Măcin în sus, relevă frecvenţa acestor pădureţi, afirmînd: „în pădure, mai mult de jumătate sînt pomi roditori: peri, meri, vişini, cireşi, nuci feluriţi, corni şi viţă sălbatică“ [1]. Am amintit mai înainte de obiceiul de a se altoi în pădure de către iubitori ai naturii şi ai oamenilor pădureţi de aceştia [2]; dăm acum şi un caz de altoire în masă. E vorba de hotărîrea luată, la 1 noiembrie 1840, la moşia Miclăuşani (ţinutul Roman) a vornicului Alexandru Sturdza, ca toţi locuitorii moşiei să fie obligaţi a-şi face grădini în care să planteze cîte 200 de pădureţi tineri: cireşi sălbatici, peri, meri. Fiecare pădurar şi prisăcar urma a aduce 500 de puieţi de meri şi peri care trebuiau îngropaţi în livada „şcoală“ spre hultuire (altoire!). Hultoaiele trebuiau aduse de la Deleni şi Horodniceni [3]; puteau să le aducă — zicem noi — şi de la Rădăşeni, unde erau soiuri bune de fructe, în special mere. Coarnele şi scoruşele se culegeau toamna tîrziu şi erau apreciate de înaintaşi. De la forma alungită a coarnei s-a dat numele de *coarnă* la două varietăţi de strugure: coarna albă şi coarna neagră, care se păstrează atîrnate în clădării în podul casei pînă iarna tîrziu; de asemenea, numele *corniţei*, o altă varietate de strugure, cu bobul mai mic.

Zmeura, fragii, murele, afinele, coacăzele de munte, porumbele, şi, recent, cătina au devenit produse căutate la export, fie proaspete, fie sub formă de pulpă, fie prelucrate ca gemuri şi siropuri. Aceste bogăţii ale pădurilor noastre capătă o importanţă tot mai mare [4]. Acelaşi lucru se poate spune şi despre ciupercile şi bureţii pădurii. Mînătărcile sau hribii, atît de apreciate, uscate, în postul Paştelor, gălbiorii cărora în Transilvania li se spune urechiuşe, zbîrciogii, bureţii vineţi de fag — zişi şi păstrăvi — ce se păstrează muraţi toată iarna, bureţii lăptoşi, ghebele, creasta cocoşului şi atîtea alte soiuri au fost şi sînt un preţios adaos în alimentaţia sătenilor şi a unora dintre orăşeni care cunosc această variată şi excelentă bogăţie a pădurilor

[1] *Din călătoriile ieromonahului rus Partenie...*, tradus din ruseşte de arhimandritul V. Puiu, Vălenii de Munte, 1916, p. 42.

[2] Vezi mai sus, p. 19. Faptul e consemnat în lucrarea *Notice sur la Roumanie*, Paris, 1867, p. 69 (dau textul în traducere): „Se găseşte de asemenea în păduri mărul şi părul în stare sălbatică; ţăranii români îi altoiesc de cele mai multe ori, considerînd această operaţie, ca un act de pietate“.

[3] Gh. Platon, *Domeniul feudal*, p. 118—119.

[4] Vezi şi Coman Şova, *O mare bogăţie anonimă*, în *România Liberă* din 5 iulie 1973, p. 1 şi 2. În Maramureş s-a recoltat în 1972, cantitatea de peste 425 tone fructe de pădure, dintre care 185 tone ciuperci (Petre Mihai Băcanu, în *România Liberă* din 20.IX.1972, p. 5 şi 29.X.1972, p. 5). Muntele *Zmeurătul* de lîngă Chiojdul Mare (judeţul Prahova) e amintit ca punct de reper: „la vîrful Zmeurătului“ în documentul din 1558 prin care Mircea Ciobanul întăreşte lui Sin cu fraţii şi altora a patra parte din Chiojdu (*Documente B*, XVI vol. III, p. 78). Un sat *Cătina* în Transilvania, în apropiere de Gherla, e amintit documentar în 1327 (Coriolan Suciu, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, I, Bucureşti, 1967, p. 129); un alt sat Cătina, pe valea Bîscei, în judeţul Buzău.

noastre. Ea a început să fie cerută tot mai insistent la export. Din afine se face şi un apreciat rachiu; de altfel, asemenea distilate se pot obţine şi din celelalte fructe ca zmeura şi mura.

Alt produs al pădurii, foarte căutat în vremea cînd nu existau chibriturile, era *iasca*. Cu ajutorul ei, a cremenei şi a amnarului se făcea focul; era deci nelipsită din casele gospodarilor. Tăiată de pe fagul pe care creşte ca un parazit, ea se fierbea mai întîi, apoi se usca, spre a deveni pufoasă.

Se căuta şi continuă să se caute *răşina*, această secreţie parfumată a coniferelor. În Transilvania, în secolul a XVI-lea, satele de iobagi, în afară de ce dădeau aceştia individual — grîu, ovăz, varză, păstrăvi — dădeau colectiv, ghindă, răşină de brad, peşte, căprioare sau, în locul lor, găini şi bani [1]. Am amintit de răşinarii din preajma Sibiului, care o strîngeau şi o vindeau. Iată acum ce se spune în „Orînduiala" pentru pădurile bucovinene: „Fierberile de răşină în codrii de molidvu totu să se volnicească ... din pricină că pociumbii sau tulpinile rămase şi vreascurile ce mai sînt, prea bine pot să se iae la aciastă treabă" nu însă şi copacii întregi, cum se obişnuieşte la unii, mai ales în Bucovina „Cu acest chip — adică luîndu-se copaci întregi — zeace cuptoare de fiertura răşinii nu sîntu în stare de a arunca atît cîştigu sau folosu cîtă stricăciune face codrului numai un cuptoriu" [2]. Un document din 8 august 1816 dovedeşte că răşina se strîngea şi în restul Moldovei; protopopul Dimitrache din Piatra Neamţ scrie protosinghelului Isaia de la mitropolia din Iaşi: „Au fost poroncă stăpînească să să strîngă răşină şi culbeci şi nu s-au supus poroncii preoţii şi diaconii... Şi eu am umblat pre la casele lor şi, cu multă sfadă şi gîlceavă, abea am putut strînge 130 ocă răşină. Iar culbeci nici unul" [3]. Răşina se întrebuinţa, în cornete de brad, pentru afumat prin case, spre a „purifica" aerul. Astăzi e prelucrată industrial, la Miercurea Ciuciului , în combinaţie cu colofoniu şi terebentină [4].

O menţiune merită şi fructul viţei sălbatice, viţă ce se întîlneşte sporadic în toată ţara, prin lunci ca şi în pădurile de foioase, pînă la maximum 400 de metri altitudine [5]. E comestibil, în special cel care se întîlneşte în cursul inferior al Mureşului [6].

---

[1] D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, vol. II, Bucureşti 1968, p. 18.

[2] *Orînduială*, ed. cit., p. 32.

[3] Preot D. Furtună, *Un vechi obiceiu nemţean: dajdia culbecilor*, în *Anuarul liceului „Petru Rareş" Piatra Neamţ*, 1936—1940, Piatra Neamţ, 1942, p. 63. În *„Notice sur la Roumanie"*, Paris, 1867, e amintită şi răşina printre produsele României, adăogîndu-se însă că ea nu are importanţa pe care o are acest produs în Franţa şi Germania, întrebuinţîndu-se numai pentru fabricarea verniurilor (— lacurilor!) şi parfumatul apartamentelor.

[4] Coman Şova, *op. cit.*, p. 2.

[5] I. Dumitriu-Tătăranu şi colectivul, *Arbori şi arbuşti forestieri*, Bucureşti, 1960, p. 757.

[6] E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 93.

Pînă a nu se produce industrial zahărul, din sfecla de zahăr, se folosea zahărul din trestia de zahăr — produs scump, inaccesibil satelor, apoi mierea, bogăţie străveche şi abundentăă în ţara noastră, şi mai rar, zahărul din *„mustăreaţa“* de jugastru. La începutul primăverii se făceau găuri mici în traunchiurile jugaştrilor şi se strîngea în găleţi seva dulce, „mustăreaţa“, care curgea; apoi se fierbea spre a se îngroşa şi se obţinea un sirop care ţinea locul zahărului sau al mierii. Pentru difuzarea procedeului s-a tipărit, în româneşte, la Buda, în 1812, o broşură, o traducere din nemţeşte, intitulată „Pentru facerea zahărului din mustureaţa [1] de Jugastru“ [2]. Şi în alte ţări europene şi extra-europene era cunoscut acest procedeu, doar că arborele folosit e arţarul, înrudit dealtfel cu jugastrul. Astfel în Canada şi în Statele Unite, unde se practică încă, în statele din nord-est (Rhode Island, Maine) dar în măsură din ce în ce mai redusă. Pieile Roşii numeau luna martie, din cauza obţinerii mustăreţii, „luna arţarului“ [3]. Se ştie că frunza acestui arbore e semnul caracteristic al drapelului canadian.

Gogoşile de ritic sînt nişte protuberanţe spongioase ce apar pe frunzele de stejar ca urmare a înţepăturilor unei insecte. Serveau ca tanant adică pentru argăsirea pieilor; se întrebuinţau şi în cosmetică [4]. Tot ca tananţi se întrebuinţau fructul aninului, scoarţa de stejar tînăr şi mai ales de cer [5].

Frunzele mărului pădureţ, amestecate cu frunzele pălite ale sovîrfului, lăsate să macereze în apă, dau o frumoasă culoare roşie deschis pe care româncele o întrebuinţează pentru vopsitul lînei, iar armenii pentru vopsitul pielii numite cordovan [6]. Coaja mesteacănului dă o culoare cafenie, aceea a aninului şi frunzişul de mesteacăn o culoare neagră [7], iar coaja mărului pădureţ şi frunzele de părecherniţă, tratate cu alaun, dau o culoare galbenă [8]. Din ramurile tinere de brad se prepară o apă de colonie cu parfum de brad; se pulveriaza mai înainte în sălile de clasă, cinematografe, săli de întruniri. Menţionăm, în sfîrşit *vîscul*, un semiparazit în formă de tufă mică, ale cărui frunze şi fructe — bobiţe mici, albe — se obişnuieşte, în ultimul secol, să se atîrne, de Crăciun şi Anul Nou, în odaia de primire; în Apus, obiceiul este vechi şi cere ca aceia care se întîlnesc sub tufe de vîsc să se sărute.

---

[1] Sic!

[2] *Bibliografia românească veche*, vol. III, p.; E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 88.

[3] P. Deffontaines, *op. cit.*, p. 54.

[4] În afară de gogoşile de ristic indigene, erau şi cele importate din Turcia; vezi pentru acestea din urmă, nartul din 3 aprilie 1793, la V. A. Urechia, *Istoria românilor*, V, p. 347. Pentru valoarea astringentă a gogoşilor de ristic, a ghindei şi a cojii de stejar vezi E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 94.

[5] *Notice sur la Roumanie*, p. 81.

[6] E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 89.

[7] *Idem*, p. 90.

[8] *Ibidem*.

VÎNATUL DIN PĂDURILE NOASTRE

„Pădurea e casa și masa vînatului"
(Zicală veche românească)

O veche zicală românească sună: „Pădurea e casa şi masa vînatului". Într-adevăr, cea mai mare parte a vînatului nostru cu păr şi chiar o parte a vînatului cu pene trăieşte şi se hrăneşte în pădure. Ursul, mistreţul, lupul, cerbul carpatin şi cerbul lopătar, căprioara, jderul, rîsul, apoi cocoşul de munte, cocoşul de mesteacăn, ierunca etc. nu pot fi închipuite în afara pădurii — de munte, de deal, de şes, de luncă şi de baltă — care le oferă şi sălaş şi hrană. Iarna, chiar vînatul mic de cîmpie se adăposteşte în pădure.

Dată fiind întinderea considerabilă a pădurilor pămîntului românesc în preistorie, în antichitate şi în evul mediu, întindere *mult mai mare* decît aceea de astăzi, ne putem lesne închipui bogăţia de vînat ce le caracteriza în acea vreme [1]. Ni s-au păstrat mărturii, unele timpurii, altele relativ tîrzii, din secolele XVI, XVII şi XVIII; ele sînt adînc grăitoare în această privinţă şi ne permit să deducem ce va fi fost mai înainte vreme. Astfel, într-un act din 1138, septembrie 3 al regelui Bela al II-lea către mănăstirea Dumis (R.P. Ungară) se spune că locuitorii din Transilvania vor trebui să dea anual acestei mănăstiri douăzeci de jderi ..., o piele de urs şi un corn de bour [2]. La 12 august 1299, regele Andrei întăreşte scutirea acordată de Bela al IV-lea oaspeţilor din Caţa (judeţul Braşov) care „fuseseră iertaţi şi scutiţi de darea pieilor de jder ce trebuiau date în folosul reginelor, pentru care încă de la începutul aşezării lor fuseseră dăruiţi prin dărnicia regală cu un privilegiu

---

[1] Săpăturile de la Sucidava (Celei, la Dunăre) au dat la iveală în diferite straturi, o mare cantitate de *coarne de cerb* şi *oase de mistreţ* (D. Tudor, *Oltenia romană*, ediţia a treia, Bucureşti, 1968, p. 204. În Muzeul din Călăraşi (judeţul Ialomiţa) se pot vedea „harpoane din corn de cerb" găsite la Cuneşti , în acelaşi judeţ (Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului....*, Bucureşti, 1964, p. 41.

[2] *Documente C*, Veacul XI, XII, XIII, Bucureşti, 1951, p. 3. În 1208 sînt amintiţi vînătorii de bouri din satul Ip, judeţul Sălaj, mai înainte în comitatul Crasna (*Idem*, p. 42,1).

special şi cu numele de satul Jderilor. Voievodul Transilvaniei a căutat să le ia aceste piei de jder; să n-o mai facă" [1]. În legătură cu achitarea dărilor în piei de jder exista chiar o dispoziţie în diploma din 1222 (Bula de aur) prin care Andrei al II-lea confirmă nobililor regatului Ungariei libertăţile lor. Se spune: „Dările plătite în piei de jder se vor plăti conform obiceiului statornicit de regele Coloman" [2] (1096—1115). Care este acest obicei, rezultă dintr-un act posterior, din 1231, al aceluiaşi Andrei care precizează: „De asemenea pentru darea pieilor de jder se vor plăti patru pondere" [3] şi din toate veniturile ce se vor strînge de aici, a treia parte se va plăti stăpînului moşiei şi două părţi stăpînului ţării" [4].

Cît de însemnat era vînatul pădurilor rezultă şi din actul de împărţeală din 1292 între urmaşii comitelui Nicolae de Rodna şi urmaşii comitelui Benedict. În ce priveşte Rodna, vor da pe din două minele de aur sau de argint; de asemenea pe din două „vînatul din munţi, din «pescuit», din cursele «puse» fiarelor sau din orice altă folosinţă a pădurilor" [5]. Cronica Ţării Româneşti, scrisă de Radu Popescu, povesteşte că voievodul Vlad Vintilă de la Slatina (1532—1535), „trecînd 3 ani ai domniei lui, s-au dus în primblare către Craiova, ca să vîneze pădurile Jiiului ca să prinză cerbi şi alte vînaturi mai mari, de vreme ce într-aceale părţi de loc se află vînaturi multe şi mari" [6]. Vînătoarea aceasta i-a fost însă fatală domnului, deoarece cîţiva dintre boieri, aflînd că Vlad vodă vrea să-i taie — îi considera duşmani —, i-au luat-o înainte. Unul anume dintre boieri, Momce logofătul a „învăţat" două slugi ale sale, „unul arvat (croat!) şi altul ungurean" cum să procedeze şi într-adevăr aceştia, trecînd în fuga calului pe lîngă domn, îl străpunseră cu suliţele. La 12 iunie 1535 se ştia de ispravă la Braşov [7].

În 1632, Paul Strassburg, sol al regelui Suediei, în drum spre Constantinopol, trece prin Ţara Românească şi notează în jurnalul său de călătorie: „În păduri şi codri e o mare mulţime de fiare sălbatice şi de păsări". Un secol

[4] *Documente C*, Veacul XIII, vol. II, p. 468.

[2] *Documente, C*, Veacul XI, XII, XIII, vol. I, p. 192.

[3] Adică patru groşi.

[1] *Documente C*, Veacul XI, XII, XIII, vol. I, p. 250.

[5] *Idem*, Veacul XIII, vol. II, p. 382—383.

[6] Radu Popescu, *Istoriile domnilor Ţării Româneşti*, ed. Const. Grecescu, Bucureşti, 1963, p. 45.

[7] Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, II, ediţia a patra, Bucureşti, 1943, p. 165. — Letopiseţul cantacuzinesc, arătînd şi el că „s-au dus Vintilă vodă la Craiova, să vîneze cerbi preste Jiiu", şi că avea de gînd, „acolo să tae alţi boiari", afirmă că „boiarii s-au gătit ei de au tăiat pre Vintilă vodă în malul Jiiului" (*Istoria Ţării Româneşti 1290—1690. Letopiseţul cantacuzinesc*, ed. de C. Grecescu şi D. Simonescu, Bucureşti, 1960, p. 47.

[8] Bawr, General de, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Frankfort et Leipsic, 1778, p. 14.

şi ceva mai tîrziu, în timpul războiului din 1768—1774, generalul, de origine germană, de Baur (Bawr), care a alcătuit o descriere a Ţării Româneşti, arată că „pădurile şi munţii mişună („fourmillent") de căpriori, cerbi, ţapi sălbatici („bouquetains"), mistreţi, iar cîmpiile mai ales de iepuri. Animalele de pradă care se află aci [1] sînt vulpile, urşii, lupii, rîşii etc. Este şi o speţă particulară de lupi de cîmpie, ceva mai mici decît cei de munte. Aceşti lupi de cîmpie sălăşluiesc mai ales în lunca Dunării şi se ascund în stuful lacurilor şi mlaştinilor de acolo. Sînt în mare număr, carnasieri şi pricinuiesc mari pagube turmelor. Am remarcat în păduri — continuă de Bawr — un soi plăcut de porumbei sălbatici şi o speţă de coţofană neagră cu capul roşu, de mărimea unui pui de găină; carnea ei este delicioasă; dar ea cunoaşte toate şiretlicurile vînătorului şi n-o poţi împuşca decît cu mare greutate" [2].

Poate nu e lipsit de interes să însemnăm aci că izvoarele istorice amintesc de *cerbi domesticiţi*. Baltazar Walter, care a fost contemporanul lui Mihai Viteazul şi a scris o cronică a domniei acestuia, afirmă că doi asemenea cerbi „însoţiră pe Mihai în mai multe expediţiuni belice; ei zăceau mai cu seamă lîngă cortul domnului, stăteau faţă în mijlocul bătăliei, mergînd cu curaj sau înaintea sau alăturea lui; nici răsunetul bombelor, nici fulgerile tunurilor nu-i înspăimînta, ci, auzind vuetul, se ridicau în două picioare şi stăteau puţin privind; ei stătură martori neclintiţi, în contra datinei acestui animal, şi la bătălia de la Călugăreni; aci însă, unul dintr-înşii pierind din întîmplare, celălalt, de durere, merse de se ascunde în pădure". Şi bănuind că poate unii dintre cititori nu vor voi să creadă cele relatate, Baltazar Walter adaugă că faptul „se adevereează... prin mărturia însuşi ducelui Mihai şi a mai multor militari demni de credinţă "[3]. Pe de altă parte sînt bine cunoscuţi cerbii domesticiţi ai lui vodă Mavrogheni (1786—1790) înhămaţi la o trăsură mai uşoară a acestuia, condusă de însuşi domnul. Pictorul contemporan Paul

---

[1] Adică în Ţara Românească.

[2] Bawr, *o.c.*, p. 14 — Să fie această „coţofană neagră cu cap roşu" *ciocănitoarea neagră cu cap roşu?* Nu mi se pare probabil.

[3] A. Papiu-Ilarian, *Tezaur de monumente istorice*, I, Bucureşti, 1862, p. 30—31. La 2 mai 1639, Matei Basarab întăreşte lui Radu mare comis satul *Cerbari* din judeţul Dîmboviţa. Numele satului arată că locuitorii lui se îndeletniceau cu prinsul şi cu vînatul cerbilor — pentru curtea domnească — aşa cum şoimarii — un sat cu acest nume în Prahova — se îndeletniceau cu prinsul şi învăţatul şoimilor la vînătoare (Arhivele Statului Bucureşti, Episcopia Buzău, LXXV/4).

Şemnalăm aci şi faptul că atît la Bucureşti, cît şi la Tîrgovişte existau începuturi de grădini zoologice în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Despre „ciutăria domnească" din Bucureşti, ne vorbesc documente din 1587 şi 1649 (Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor* p. 62), despre cea din Tîrgovişte, secretarul italian al voievodului Petru Cercel care ne spune că acesta făcuse în 1584 „cuşti nespus de mari·şi frumoase pentru a ţine sălbăticiuni" (*Călători străini*, III, p. 12).

Pitrisch a consemnat faptul într-o stampă în culori [1]. Pe timpul iernii erau înhămaţi la o sanie domnească. Descrierea unui alai din 1787 menţionează, în afară de „careta gospod cu 6 telegari" şi „sania gospod cu cerbii" [2].

Pentru Moldova, cităm mai întîi mărturia călătorului francez De Fourquevaulx; acesta, în 1585, în drumul său prin Moldova dintre Prut şi Nistru — venea dinspre miazăzi şi se îndrepta spre Ţuţora — ne arată că „pădurile ne ofereau noaptea vînători tot atît de plăcute de mistreţi şi de urşi pe care îi pîndeam din vîrful copacilor cu archebuzele de care îşi făcuse rost fiecare din noi la Creman" [3] (Akkerman adică Cetatea Albă). Un alt călător, suedez ca şi Strassburg, anume H. Weismantell, dar la începutul secolului al XVIII-lea, străbătînd Moldova, afirmă: „În toată această ţară este un belşug nemaiauzit de tot soiul de sălbătăciuni: elani, cerbi, căprioare, urşi şi mistreţi, umblă prin ţară ca turmele de oi; sînt, de asemenea, foarte multe dropii, potîrnichi, găinuşe de cîmp şi de mesteacăn, raţe, gîşte, becaţine şi alte păsări, dar oamenii nu prea le vînează sau prind; dacă ar avea chef, locuitorii ar putea să se hrănească numai cu vînat. Căci şi cel mai sărman ţăran, ca şi domnul însuşi, poate să vîneze şi să prindă oricînd şi oriunde. O căprioară se cumpără cu 6 sau 8 groşi imperiali şi toate celelalte cu preţuri foarte ieftine" [4]. Afirmaţia despre dreptul oricui de a vîna oriunde şi oricînd nu corespunde realităţii, deoarece existau *branişti* — domneşti, mănăstireşti şi boiereşti [5]; nu-i mai puţin adevărat însă că abundenţa vînatului, cu păr şi cu pene, e confirmată de o sumă de alte izvoare. Astfel, Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae* se referă la „turmele de cerbi, de căprioare, de capre", la vulpi şi la rîşi, la „haitele de lupi care rătăcesc dintr-o parte în alta prin păduri" [6]. Apoi adaugă: „Am să las la o parte alte vieţuitoare sălbatice de care sînt pline pădurile noastre: rîşi, jderi (nu aceia care sînt numiţi obişnuit zibeline) şi vulpi etc., ale căror blăni servesc mai ales spre a ne apăra de ger" [7]. O atenţie deosebită acordă Cantemir *zimbrului*, pe care îl descrie în chip amănunţit: „Ca mărime este cît un bou domestic, dar are capul mai

[1] Un exemplar din această stampă la Academia Republicii Socialiste România, Cabinetul Stampe. O reproducere în culori a ei la C o n s t. C. G i u r e s c u, *Istoria Bucureştilor*, Bucureşti, 1967, planşa între paginile 112—113.

[2] V. A. U r e c h i a, *Istoria românilor*, III, Bucureşti, 1892, p. 506 — Amintim pentru vremea noastră, de cerboaica Ţunţi, îmblînzită, care stătea liberă în gospodăria familiei I. Popescu de la Lăpuşna (judeţul Mureş).

[3] *Călători străini despre ţările române*, vol. III, Bucureşti, 1971, p. 181. Prezenţa urşilor în codrii Lăpuşnei şi ai Bîcului este surprinzătoare, dar nu imposibilă.

[4] N. I o r g a, *O nouă descriere a Moldovei în secolul al XVIII-lea de un Suedes*, în *Revista Istorică*, XVI (1930), p. 26.

[5] Vezi mai sus, capitolul *Branişti*.

[6] *Descriptio Moldaviae*, ediţia 1973, p. 114—115.

[7] *Idem*, p. 116—117.

mic şi alungit, grumazul mai zvelt şi pîntecele mai supt, picioarele mai înalte, mai subţiri şi mai drepte, cu vîrfurile foarte ascuţite şi întoarse în afară. Este un animal feroce şi iute şi, întocmai ca şi caprele, se poate căţăra pe ţancurile munţilor, de aceea cu greu se prinde altfel, decît ucis sau rănit cu puşca. Acesta este animalul al cărui cap Dragoş, primul domn al Moldovei, după descălecat, a hotărît să fie stema ţării"[1]. Această descriere, amănunţită şi exactă, dovedeşte, credem, că Dimitrie Cantemir a văzut zimbrul în timpul vreunei vînători sau măcar ca vînat ucis. Spirit de observaţie vînătoresc — să nu uităm că tatăl său Constantin voievod, şi mai ales fratele său, Antioh voievod, au fost mari vînători[2] — dovedeşte Dimitrie Cantemir şi cînd descrie *ierunca:* „În Moldova şi la hotarele Pocuţiei se mai găseşte o pasăre numită de localnici ierunca, iar de poloni gluşca adică surda. Seamănă cu găinuşa de pădure[3], dar este mai mică şi de felul ei proastă şi surdă. Dacă un vînător ar găsi într-un copac o sută de astfel de păsări, le poate împuşca una cîte una, celelalte privind cum cade soaţa lor. Dealtfel au o carne foarte fină şi foarte albă, care întrece la gust pe cea de potîrniche şi de fazan"[4].

Dar Dimitrie Cantemir menţionează în *„Descriptio Moldaviae"* şi alte două sălbătăciuni: *bivolul sălbatic* şi *oaia sălbatică.* Despre cel dintîi spune că apare „în jurul ambelor maluri ale Nistrului" dar crede că el nu e indigen, ci venit din Podolia şi din ţara tătărească, turmele de bivoli sălbatici fiind silite „a trece Nistrul îngheţat de vînturile dinspre miază-noapte care pustiesc iarna acele regiuni"[5]. Cît despre „oile sălbatice", acestea sînt descrise de Cantemir, într-un fel care produce mirare: „Au buza superioară atîrnînd în jos de două palme şi din această pricină cînd pasc sînt nevoite să caute hrana dîndu-se înapoi. Grumazul lor, care este foarte scurt, nu are nici un fel de articulaţii şi de aceea, ele nu pot întoarce capul la dreapta sau la stînga; au picioare scurte, într-adevăr, dar foarte iuţi, aşa încît cîinii, gonindu-le , cu greu le pot ajunge; pe lîngă acestea, au un simţ al mirosului atît de bun, încît pot adulmeca pe vînători sau vre-un animal care vine din

[1] *Descriptio Moldaviae*, p. 116—117. În ce priveşte stema Moldovei, Cantemir se înşeală: ea are un cap de *bour*, nu de zimbru. Vezi Dr. E. Botezat, *Bourul şi zimbrul*, în *An. Acad. Rom. Mem. Secţ. Ştiinţ* s. 2., t. XXXVI (1913—1914), p. 17—40; Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, I, ediţia a cincea, Bucureşti, 1946, p. 394; Al. Filipaşcu, *Sălbătăciuni din vremea strămoşilor noştri*, Bucureşti, 1969, p. 27—76. Pentru zimbru, al cărui nume ar fi de origine slavă, vezi Sextil Puşcariu, *Bourul şi zimbrul. Puţină filologie*, în *Carpaţii*, V (1937), 12, p. 323—324.

[2] Pentru Antioh Cantemir vezi letopiseţul lui Ioan Neculce: „vînător şi slujitor — adică ostaş! — bun, după hirea tătîne-său" (ed. Iorgu Iordan, Bucureşti, 1959, p. 133).

[3] În textul latin: *„Gallinae sylvestris" (Descriptio Moldaviae*, ed. 1973, p. 118).

[4] *Idem*, p. 118—119.

[5] *Idem*, p. 116—117.

direcţia în care bate vîntul de la o milă nemţească [1] distanţă şi pot scăpa cu fuga. Dacă însă aceştia vin spre ele cînd vîntul suflă dimpotrivă, nu simt nimic decît în momentul în care sînt prinse" [2].

Sînt aceşti bivoli sălbatici şi aceste oi sălbatice speţe diferite, provenite prin *mutaţii* [3] din bivolii şi oile domestice sau provin din aceste soiuri domestice, lăsate în libertate — pierdute prin păduri şi prin stepe şi căpătînd caracteristice noi în starea de sălbăticie? Un răspuns sigur este greu de dat, dar ni s-ar părea surprinzător ca Dimitrie Cantemir să inventeze, să nu aibă nici un fel de temei. E adevărat că găsim în opera sa afirmaţii care nu corespund realităţii, cum este aceea referitoare la apa Prutului care ar fi cu treizeci la sută *mai uşoară* decît apa celorlalte rîuri moldovene [4]. Dar faptul că tot el pomeneşte şi de hergheliile de *cai sălbatici* de lîngă hotarele Bugeacului, cai care nu se deosebesc de cei domestici „decît că sînt puţin mai mici şi au copitele mai late de o palmă, dar rotunde şi foarte tari" [5], ne îndreptăţeşte să considerăm şi bivolii sălbatici ca avînd aceeaşi origine adică animale *sălbătăcite*, scăpate de sub îngrijirea omului.

Şi în Transilvania găsim asemenea *cai sălbatici*. Dacă Antonio Bonfini (1434—1503) spune despre această ţară că „este nespus de bogată în boi, fiare sălbatice, urşi" [6], Sebastian Münster scrie, la jumătatea secolului al XVI-lea, că „în păduri sînt boi cu coamă şi bouri şi sînt şi cai sălbatici şi amîndouă aceste specii sînt de o iuţeală uimitoare, iar coamele cailor ajung pînă la pămînt" [7]. Antonio Possevino (1533—1611) descriind, la rîndu-i, diferitele regiuni ale Transilvaniei, afirmă că Orăştia are „cîmpii roditoare..., păduri bogate în iepuri, mistreţi, căprioare şi cerbi" [8]. Unele detalii noi asupra vînatului transilvan găsim la călătorul David Frölich a cărui operă a fost redactată între 1629 şi 1639. După ce explică mai întîi numele ţării prin „mulţimea pădurilor" şi arată că „nu se poate intra şi ieşi" din Transilvania „decît prin păduri", de unde şi numele unguresc al ei: „Erdely adică loc păduros", el continuă astfel: „Pădurile sînt pline de tot felul de sălbăticiuni. Se găsesc cai sălbatici, cu coama pînă la pămînt [9], apoi cerbi, crăprioare, vulpi şi iepuri foarte mari ale căror piei se folosesc la îmbrăcămintea femeilor. Lupii şi urşii în părţile «Ţării de Sus» şi în regiunea Ţării Oltului se adună une-

[1] Egală cu aproximativ 7,6 km.
[2] *Descriptio*, p. 114—115.
[3] Vezi, în privinţa aceasta, C. M o t a ş, *Charles Darwin*, Bucureşti, 1972, p. 96.
[4] *Descriptio*, p. 64—65.
[5] *Idem*, p. 116—117.
[6] *Călători străini...*, I, Bucureşti, 1968, p. 489.
[7] *Idem*, p. 505.
[8] *Idem*, vol. II, Bucureşti, 1970, p. 548.
[9] Acest detaliu privind caii sălbatici a putut fi luat de Frölich din opera lui Sebastian Münster.

ori în haite de cîte 30—40 şi aproape în fiecare noapte de iarnă sfîşie cîţiva cai. În «Ţara de Sus» se realizează frumoase cîştiguri căci un cap de familie poate scoate într-un an din pieile vîndute trei pînă la patru sute de florini, o sumă pe care cu greu ar putea-o scoate, muncind la vie, podgoreanul din regiunea vecină lor“ [1].

Nu toate soiurile de vînat s-au păstrat pînă în zilele noastre; unele au dispărut, fiind vînate fără cruţare, altele sînt pe cale de dispariţie. Dintre sălbătăciunile dispărute pomenim în locul întîi *bourul* şi *zimbrul*. Aceste podoabe ale pădurilor noastre s-au stins: primul în secolul al XV-lea sau al XVI-lea, cel de al doilea mai tîrziu, ultimul zimbru fiind doborît în Maramureş, la izvoarele Ţibăului, în 1852 [2]. Pe vremea lui Dimitrie Cantemir, zimbrul se mai întîlnea încă în fundul codrilor, în munţi [3]; în Transilvania, el a rezistat pînă la jumătatea secolului al XIX-lea. Cît au preţuit strămoşii acest vînat domnesc se vede şi din aceea că au pus drept stemă a Moldovei capul de bour — nu de zimbru, cum credea Cantemir [4]— alcătuind şi o legendă în legătură cu descălecatul lui Dragoş. În ultimul timp, începînd din 1958, am reintrodus zimbrul, aducînd cîteva exemplare din R.P. Polonă şi colonizîndu-le în rezervaţia naturală din Haţeg — pădurea Slivuţ —, unde ele s-au adaptat, înmulţindu-se; alte exemplare de aci au fost strămutate în Argeş, Neamţ şi Poiana Braşov. Castorul sau *brebul* a dispărut şi el. I-a rămas însă numele legat de unele locuri şi aşezări, ca, de pildă, satele Brebu în judeţul Prahova, Dîmboviţa, Buzău, Caraş-Severin, Timiş, precum şi în Maramureş, acesta din urmă amintit pe vremea lui Bogdan descălecătorul; apoi Valea Brebului, după aceea Brebii pomeniţi în Moldova: unul în ţinutul Vaslui, pe timpul lui Alexandru cel Bun, altul în Neamţ, pe timpul lui Ştefan cel Mare, satul Brebi în judeţul Cluj etc. [5]. Nici elanul sau *plotunul* [6] — cerbul

---

[1] *Călători străini*, vol. V, Bucureşti, 1973, p. 47.

[2] Dr. A. B. Szalay, *Bourul din Ardeal. Monografia boului străvechi din România*, în *Carpaţi*, V (1937), 12, p. 351, crede că bourul a dispărut în Moldova „aproximativ la anul 1460“. Amintirea bourului, „o păstrează cîteva toponimice, deoparte şi de alta a Carpaţilor (Vezi *Toponimia românească*, p. 396 şi 450; Gustav Kisch, *Siebenbürgen im Lichte der Sprache*, Sibiu, 1929, p. 169). Într-o hartă din 20 august 1804, găsesc pe Măgura Odobeştilor, la est de muntele Răiuţul — raiul cel mic! — în judeţul Putna (azi Vrancea!) „plaiul bourilor“ (Arh. St. Iaşi, Stampe fotografice, nr. 133). Pentru zimbru vezi Al. Filipaşcu, *Sălbăticiuni...*, p. 77—110 şi în special p. 100—101.

[3] *Descriptio*, p. 116—117.

[4] Vezi mai jos, p. 271 nota 7.

[5] Const. C. Giurescu, *În legătură cu „Istoria Românilor“* în *Rev. Ist. Rom.*, V—VI (1935—6), p. 126.

[6] Amintirea lui s-a păstrat în folclor, aşa cum arată următoarele versuri ale unei poezii populare: „Din opinci de plotun descălţatu-o, în cizme galbene încălţatu-o“ (Al. Filipaşcu, *Sălbăticiuni din vremea strămoşilor noştri*, Bucureşti, 1969, p. 133).

cu coarne late, — nici calul sălbatic căruia ruşii îi ziceau „tarpan" [1], nici măgarul sălbatic sau *colunul* nu mai există azi în pădurile noastre. Doar cîteva toponimice, precum colunul, poiană în judeţul Doljului, Coluni, loc în judeţul Buzău, Colun, sat în judeţul Sibiu, Coloneaţa în judeţele Iaşi şi Vaslui şi Coluniţa în judeţul Buzăului îi mai păstrează amintirea [2]. În privinţa *marmotei alpine*, părerile sînt împărţite: unii cercetători cred că ea s-a stins pe la finele secolului trecut [3]; alţii susţin că acest rozător n-a existat în ţinuturile noastre [4]; rămîne ca un nou material documentar să lămurească problema. Oricare ar fi rezultatul cercetării, fapt este că, recent, s-a colonizat marmota în munţii noştri, în Făgăraş şi în Retezat precum şi în Maramureş şi că ea pare să se fi aclimatizat. Alte soiuri sînt aproape de dispariţie: astfel *zăganul* saul vulturul bărbos sau cilihoiul, cel mai mare soi de vultur de la noi; numele îi este păstrat de muntele Zăganul, de lîngă Cheia, în judeţul Prahova [5]. De asemenea, *cocoşul de mesteacăn* — această splendidă pasăre — care altădată se vîna curent în pădurile de deal şi şes [6] şi care azi aproape a dispărut.

Lostriţa, cel mai mare salmonid al ţării noastre, exista, la începutul secolului al XIX-lea, în toate apele mai însemnate de munte din Muntenia, Moldova şi Transilvania [7]; astăzi nu s-a mai păstrat decît în cursul superior

[1] Al. Filipaşcu, *op. cit.*, p. 170—177; el pune dispariţia calului sălbatic din Transilvania între 1700 şi 1743 (p. 177).

[2] *Ibidem.* Pentru *plotun* vezi Al. Filipaşcu, *Sălbăticiuni din vremea strămoşilor noştri*, p. 131—141. Există şi formele *Colinul*, *Vîrful Colînului*, cu î în loc de u, aşa cum întîlnim forma gorîn pentru gorun (*Toponimia românească*, p. 364).

[3] Vezi Const. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, Bucureşti, 1971, p. 21; Al. Filipaşcu, *Sălbăticiuni...*, p. 210—212. De aceeaşi părere este şi marele cunoscător al vînatului şi pescuitului de la noi, Ionel Pop. Semnalăm că în *Notice sur la Roumanie*, broşură oficială, tipărită pentru expoziţia de la Paris, în 1867, se citează printre rozătoarele ţării, şi „la marmotte" (p. 114).

[4] C. Rosetti-Bălănescu, *Despre neprezenţa marmotei în Carpaţii româneşti*, în *Ocrotirea naturii*, 17 (1973), 2, p. 211—215.

[5] Unii cercetători consideră zăganul ca dispărut în ţara noastră în timp ce alţii cred că mai există, dar extrem de rar. Vezi în privinţa lui, Al. Borza, *Retezatul, viitorul parc naţional al României*, în *Carpaţii* I (1933), 12, p. 7; Al. Filipaşcu, *Sălbăticiuni din vremea strămoşilor noştri*, p. 210—211. La *Muzeul Văii Teleajenului din Cheia* (judeţul Prahova) se poate citi: „la 28 decembrie 1927 a fost împuşcat în masivul Suru-Retezat un zăgan adult (*Gypaëtus barbatus*); acest foc de armă a pus capăt prezenţei zăganului în fauna ţării".

[6] În al nouălea deceniu al secolului trecut se vîna, de pildă în pădurile Bănănei şi Catana de la sud de Goleşti (judeţul Argeş). Vezi C. Rosetti Bălănescu, *O dovadă a prenzeţei în trecut a cocoşului-de-mesteacăn în zona colinară a Munteniei*, în *Vînătorul şi pescarul sportiv*, 1968, februarie.

[7] Dionisie Fotino, Ἱστόρια τῆς πάλαιΔάκίας t. III, Viena, 1818, p. 161—162. Cea mai mare lostriţă, de 32 de kilograme, s-a prins în 1952 în apa Vişeului (Dr. M. Bichiceanu, *Cu undiţa prin ţara Maramureşului*, în *Vînătorul şi pescarul sportiv* XVI (1960), nr. 10, p. 10). Pentru sturionii şi salmonizii din ţinutul carpato-danubian vezi şi Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului şi a pisciculturii în România*, Bucureşti 1964, p. 88—104 şi 183—190. Pentru bogăţia în păstrăvi a apelor de munte altă-

al Bistriţei, frumosul rîu moldovean, şi în Vişeul maramureşean; a fost reintrodusă în rîurile Someşul Mic şi Crişul Repede şi aclimatizată în lacurile de baraj montane Argeş şi Bicaz. Notăm, de asemenea, împuţinarea considerabilă a *sturionilor* la gurile Dunării şi de-a lungul fluviului, precum şi dispariţia celor mari — morun, nisetru — din Maramureş, unde a rămas numai cega. La fel împuţinarea *scrumbiei de Dunăre*, care altădată era în cantităţi impresionante.

S-a introdus, în schimb, în ultima sută de ani, *păstrăvul curcubeu* şi *păstrăvul fîntînel* sau *fîntînelul*, ambii de origină americană[1]. Cel dintîi s-a aclimatizat foarte bine şi face azi concurenţă păstrăvului indigen în lacurile montane de baraj, în pîraiele nostre de munte unde s-a stabilizat temporar. El creşte mai repede ca acesta din urmă şi e cultivat în mod curent în păstrăvării. Tot de origine americană şi introdus la începutul secolului în apele din Banat, unde se găseşte azi curent, e *somnul pitic* zis şi „somnicaş“ şi „opt mustăţi“[2]. O altă specie nouă, iarăşi de origine americană, este *carasul galben*, semnalat în bălţile Giurgiului în 1929. I se mai spune şi „sorete“, „soare“, „sticlete“ şi „trei culori“; poartă de asemenea numele — semnificative pentru frumuseţea acestui peşte — de „regina peştilor“ sau „împăratul peştilor“[3]. Asemănător cu precedentul este *carasul argintiu*; la Dunăre, se pare că a apărut, după spusele pescarilor, prin 1927 şi anii următori[4]. Menţionăm apoi *coregonul*, de origine din U.R.S.S., reprezentat prin două varietăţi, introdus în 1956, pentru popularea lacurilor de baraj şi chiar a celor din cîmpie (Nucet, Snagov)[5]. Au fost importate, de asemenea, în deceniul trecut, mai multe specii de crap de China. De la sine, venind tot dinspre răsărit, a pătruns în

---

dată, vezi împrejurarea cu venirea la Bran, la 9 iulie 1600, a soţiei lui Mihai Viteazul cînd pîrcălabul Hannes Conrad a pus doi pescari care au prins 207 (două sute şapte) păstrăvi (Titus Hasdeu şi Jenica Noaghia, *Domeniul cetăţii Bran în secolele XIV—XVI*, în *Cumidava*, IV (1970), p. 75.

[1] Paul Decei, *Fîntînelul în apele noastre*, în *Vînătorul şi pescarul sportiv*, XVI (1960), nr. 12, p. 4.

[2] M. Băcescu, *Peştii aşa cum îi vede ţăranul pescar român*, Bucureşti, 1947, p. 42; Th. Buşniţă, *Fauna acvatică*, în *Monografia geografică a R.P.R.*, I, Bucureşti, 1960, p. 601.

[3] M. Băcescu, *Peştii...*, p. 50.

[4] Th. Buşniţă şi A. Cristian, *Carassius auratus gibelio*, p. 129—150; M. Băcescu, *o.c.*, p. 103.

[5] Th. Buşniţă şi colaboratorii. *Primele încercări de aclimatizare a coregonilor în apele R.P.R.*, în *Buletinul Institutului de cercetări piscicole*, XVI (1957), 2, p. 5—19 — Pentru toate aceste specii şi în genere, evoluţia regresivă a fondului nostru piscicol, vezi Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului şi a pisciculturii în România*, I, Bucureşti, 1964, p. 33—38.

Deltă şi în bălţile Dunării, ajungînd pînă în Banat, *cîinele enot*, un succedaneu, inferior însă, al brebului de odinioară, precum şi *bizamul*[1].

Am amintit anterior de colonizarea zimbrului; adăugăm şi pe aceea a *muflonului*, un soi de oaie sălbatică, avînd coarne groase şi răsucite, originară din Sardinia şi Corsica[2], care a fost extins în ultimul timp în sudul Dobrogei şi în judeţele Buzău şi Alba. Făcînd însă suma între speciile nou introduse sau reintroduse şi cele dispărute în decursul timpului, rezultatul e *deficitar*: am pierdut mai mult decît am cîştigat. *De aceea se impune păstrarea cu cea mai mare grijă a speciilor de vînat existente, ocrotirea lor şi adăugarea de specii noi*, aşa încît să menţinem caracterul de ţară a vînatului şi a pescuitului pe care l-a avut, din cele mai vechi timpuri, pămîntul carpato-danubian.

Cine avea dreptul să vîneze în ţările româneşti? Exista vreo oprelişte în privinţa aceasta şi în ce măsură? Răspunsul este următorul: Puteau vîna toţi cei care stăpîneau pămîntul, adică domnul, marii dregători, boierii mari şi mici, reprezentanţii mănăstirilor, moşneni şi răzăşii. De asemenea orăşenii în cuprinsul *hotarului* oraşului sau tîrgului adică a terenului agricol unde ei îşi aveau în toate cazurile, ogoarele, imaşul şi fîneţea, apoi vii şi livezi, prisăci, iazuri sau heleşteie, vaduri de moară, păduri sau crînguri etc. în număr variabil, unele din aceste ultime elemente putînd şi lipsi[3]. Ţăranii dependenţi, adică vecinii sau rumânii din Muntenia şi Moldova, precum şi iobagii din Transilvania, nu puteau vîna decît cu voia stăpînului pămîntului respectiv şi această voie se obţinea contra unei părţi a vînatului sau peştelui prins, aşadar contra unei *dijme*. În practică însă, mai ales în perioadele cînd nu existau arme de foc — în Transilvania, dealtfel, iobagii nu aveau dreptul să poarte astfel de arme — cînd vînătoarea se făcea prin urmare cu suliţa şi arcul sau cu ajutorul laţurilor şi curselor[4], ţăranii puteau uşor scăpa de obligaţia dijmei, nefiind trădaţi de zgomotul împuşcăturii, iar iepurele, ieruncă, potîrnichea, cocoşul de mesteacăn şi în general vînatul mic, cu păr sau pene, putînd fi uşor ascuns sub îmbrăcăminte. Dealtfel, era atît de abun-

[1] Pentru cîinele enot, vezi *Vînătorul şi pescarul sportiv*, anii 1971—1973, passim. Pentru prezenţa lui în Banat vezi Al. Zăvoianu, *O raritate*, în aceeaşi revistă, 1974, 5, p. 15. Un exemplar a fost capturat la balta Băleşti din judeţul Vrancea (vezi Petre Mihai Băcanu, în *România Literară* din 13 iunie 1974, p. 5). Pentru bizam, vezi lucrarea, alcătuită de un colectiv *Cercetări forestiere şi cinegetice în Delta Dunării*, Bucureşti, 1960. În 1958, s-au strîns la Tulcea 2 435 de blăni de bizam (p. 105).

[2] Prima colonie de mufloni a fost în domeniul lui I. Pinkas, din Balc (Bihor), de unde au fost colonizaţi apoi în Retezat (*Carpaţii*, I (1933), 5, p. 25).

[3] Const. C. Giurescu, *Tîrguri sau oraşe şi cetăţi moldovene din secolul al X-lea pînă la mijlocul secolului al XVI-lea*, Bucureşti, 1967, p. 139—141.

[4] Vezi pentru aceste laţuri şi curse Ion Vlăduţiu, *Etnografia românească*, Bucureşti, 1973, p. 309—311.

dent vînatul — aşa cum relevă călătorii străini care au străbătut ţările noastre — încît ceea ce vînau sau prindeau ţăranii nu se prea cunoştea.

În Transilvania însă, nobilii unguri au luat măsuri pentru a interzice ţăranilor vînătoarea. În 1504, prin decretul regelui Ladislau al II-lea, articolul 18, se prevede că de atunci înainte, nimeni dintre coloni şi ţărani „să nu cuteze în niciun fel şi cu niciun meşteşug să vîneze cerbi, iepuri şi mistreţi şi nici fazani şi găinuşi, ci fiecare să se ostenească în cultivarea ogoarelor, fîneţelor şi viilor şi alte meşteşuguri ale mîinilor"; cine nu se va supune, va plăti trei florini care se vor lua de stăpînul colonului care a vînat sau a prins păsări sau de cel pe pămînul căruia a fost găsit colonul făcînd-o. Iar dacă amîndoi ar neglija luarea amenzii sau din părtinire pentru colon n-ar vrea s-o ia, atunci să o ia vice comitele şi juzii nobililor acelui comitat unde faptul s-a petrecut, de la nobilul sau stăpînul pămîntului care a cruţat pe colonul făptaş[1]. Aşadar decretul impunea obligativitatea pedepsei, excluzînd iertarea.

Prevederile din 1504 nu înseamnă însă că orice vînat era interzis. Iobagii puteau vîna *jderi*, a căror blană avea preţ, apoi vulpi, lupi şi rîşi; puteau prinde de asemenea şoimi [2]. Satul Vînători, de pe domeniul Gyula, avea, printre îndatoririle sale, pe aceea de a vîna — o spune dealtfel şi numele său (în ungureşte: Vadászy), iar satul Doboz pe aceea de a prinde raţe [3]. Voievodul din Marin trebuia să dea, în 1539 o căprioară; cnejii din domeniul Ciceiului cîte un cerb lopătar şi cîte un şoim [4]. Potrivit urbariului din 1554, românii din Idicel şi alte sate dădeau de Crăciun cîte un cerb lopătar. Juzii de pe domeniul Chioarului dădeau şoimi şi căprioare iar satele din Maramureş piei de jder [5]. La început, pieile animalelor vînate de ţărani puteau fi vîndute liber. Dar în 1560, dieta din Turda stabileşte că pieile de vulpe trebuie vîndute de către colonii nobililor cîte trei la un florin [6]. Sub acest raport sînt preţioase instrucţiile pe care le dă principele Gheorghe Rákoczy la începutul stăpînirii sale pe domeniul Făgăraşului. El prevede: „Orice ajungere pe mîini străine a pieilor de animale sălbatice e oprită; nimeni n-are voie să vîndă, sub pedeapsă de 12 florini, nicăieri şi nimănui, ci trebuie să le aducă provizorului (administratorului!) pentru preţul cuvenit. Acesta să dea pentru o piele de vulpe 80 de dinari; dacă e mare şi frumoasă, 90; pentru un jder frumos 50 de dinari; pentru o piele frumoasă de lup 2 florini. Pielea de rîs îşi mărturiseşte singură preţul. Dar provizorul să fie cu grijă şi ca pieile cu care

[1] D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, I, p. 101—102.
[2] *Ibidem.*
[3] *Idem*, p. 362—363.
[4] *Ibidem.*
[5] *Ibidem.*
[6] *Ibidem.*

sînt datori anual supuşii să le strîngă sîrguincios"[1]. Din aceste obligaţii ale iobagilor, plus ce aduseseră de vînzare, erau în 1632 la Făgăraş 69 de piei de vulpe argăsite şi coarnele de la 18 cerbi". Iar în 1637 erau „3 piei mari de urs şi 2 mai mici, 65 de piei de vulpe lucrate, 7 piei de capră sălbatică lucrate, 26 piei de cerbi şi 32 de căprioară"[2].

Nu se putea vîna însă şi pescui în *branişti* adică în locurile special oprite pentru asemenea îndeletniciri, pentru fîn şi pentru lemne, *decît cu învoiala expresă a stăpînului braniştei* — domn, mănăstire, boier; contravenienţii, — aşa cum am arătat în capitolul special privind braniştile, fiind aspru pedepsiţi. În privinţa aceasta, neexistînd lege scrisă, avea putere de lege, *obiceiul pămîntului* numit, în asemenea cazuri, şi legea braniştei [3]. Avem, graţie lui Dimitrie Cantemir, unele detalii despre vînătorile domneşti din Moldova. Aflăm astfel, din *Descriptio Moldaviae* [4], că, în mod obişnuit, se organizau patru asemenea vînători pe an, înaintea „celor patru posturi ale bisericii orientale" adică postul Crăciunului, postul Paştilor, postul Sîn Petrului şi postul sfintei Marii. La aceste patru vînători — arată Cantemir — sînt datori să ia parte „locuitorii ţării de orice stare: mari dregători, ostaşi, boieri, orăşeni şi negustori", iar ca bătăiaşi sînt strînşi cîteva mii de ţăranii din satele vecine, poruncindu-li-se „să pătrundă în păduri şi să stîrnească fiarele". „Pe cîmpurile din jurul pădurilor — continuă Cantemir — stau roată vînătorii, unii avînd cîini de vînătoare, alţii întinzînd laţuri, şi prind uşor vînatul speriat de chiotele ţăranilor. Dar pentruca rîvna vîntătorilor să fie mai mare, domnul a statornicit un dar anume pentru fiecare animal sălbatic: cine prinde un iepure capătă *bacşiş* (căci aşa numesc ei, cu o vorbă turcească, aceste mici daruri) douăzeci şi cinci de aspri, cine prinde o vulpe, şaizeci, mistreţul se răsplăteşte cu un imperial [5], ursul cu un galben [6], ciuta cu optzeci de aspri. La sfîrşitul vînătoarei, animalele curate, care sînt bune de mîncat, unele sînt duse la bucătăria domnului, altele se împart între marii dregători sau căpeteniile oştirii; cele necurate: vulpile, lupii, urşii, mîţele sălbatice, cîinii sălbatici şi alte animale de acelaşi fel care trăiesc în munţii Moldovei sînt cedate paicilor sau slugilor domnului care îşi fac un cîştig nu mic din blănurile lor"[7].

---

[1] *Urbariile Ţării Făgăraşului*, vol. I 1601—1650, editate de Acad. D. Prodan cu Liviu Ursuţiu şi Maria Ursuţiu, Bucureşti, 1970, p. 8.

[2] *Idem*, p. 99.

[3] Vezi mai sus, p. 59.

[4] Ediţia 1973, p. 236—237.

[5] Adică un taler sau un leu, echivalent cu 120 de bani.

[6] Echivalent cu 200 de bani.

[7] Termenul „hylaces" al textului latin l-am tradus prin „cîini sălbatici", deoarece n-am certitudinea că ar fi existat şi hiene — speţă care ar corespunde etimologic cel mai bine termenului latin (hylaces = care latră, care urlă).

Despre răsplata bănească acordată de domn celor care-i aduceau un vînat, ne vorbeşte şi călătorul Clas Rälamb, ambasador al regelui Suediei. În trecere prin Ţara Românească şi participînd la un ospăţ dat de domn — era pe atunci, în 1656, Constantin Şerban Basarab, zis şi Cîrnul — el arată că, în toiul ospăţului, „se aduseră în faţa uşii chioşcului doi urşi mari care fuseseră omorîţi de vînătorii Domnului, pe care el însuşi îi cinsti, dîndu-le un pumn de aspri“ [1].

Desigur, în afară de aceste patru mari vînători, domnul putea să organizeze şi altele, de mai mici proporţii şi cu hăitaşi mai puţini. Vînătoarea era doar una din distracţiile preferate ale păturii conducătoare, nu numai la noi, dar în toată Europa şi în toată Asia, cu reguli tradiţionale, cu slujbaşi anume, cu cîini învăţaţi [2] şi cu şoimi dresaţi. O asemenea vînătoare — la cîmp, nu la pădure — de iepuri, e amintită în timpul lui Alexandru Lăpuşneanu (1552—1561 şi 1563—1568) care, ironizînd dispreţuitor pe adversarul său Despot şi pe partizanii acestuia, spunea: „Cînd ieşim la cîmp să vînăm iepuri, ne urmează mai mulţi oşteni şi mai bine înarmaţi decît toată oastea lor“ [3]. Italianul Franco Sivori, secretarul voievodului muntean Petru Cercel (1583—1585), povesteşte că a luat parte la o vînătoare „generală“ a domnului, „la care s-au prins vreo 270 de iepuri, zece-doisprezece lupi şi 60 de vulpi, înconjurîndu-se pentru acest scop cu gard o pădure cu un ocoliş de 2 sau 3 mile“ [4]. Aflăm astfel că se practică şi vînătoarea „la ţarc“, împrejmuindu-se cu gard pădurea respectivă, aşa cum se împrejmuiau cu gard bălţile inundate ale Brăilei pentru ca peştele intrat în ele primăvara, la vremea „bătăii“, să nu se mai poată întoarce în Dunăre.

O menţiune specială se cuvine *vînătoarei cu şoimi* dresaţi care, ţinuţi pe pumnul îmbrăcat într-o mănuşă groasă a vînătorului, de îndată ce zăreau vînatul — prepeliţă, potîrniche şi chiar iepure — se repezeau în zbor asupra lui şi-l loveau cu ciocul, omorîndu-l sau rănindu-l. Acest fel de vînătoare, originară din Asia, s-a răspîndit de timpuriu în întreaga Europă. Sultanul turcesc era un mare amator de astfel de vînătoare; aşa încît, în cadrul relaţiilor noastre speciale cu Poarta, figura şi obligaţia de a trimite anual un număr

[1] C. I. Karadja, *Un ambasador suedez la curtea lui Constantin Şerban*, în *Rev. Ist.*, VI (1920), p. 211.

[2] Nu este lipsit de interes să arătăm că din Moldova i s-au trimis regelui Ludovic al XV-lea al Franţei cîini de vînătoare şi anume *ogari*, şase masculi şi 6 femele. În afară de aceştia i s-au mai trimis două vase de vin alb şi două vase de vin roşu, pelin de Odobeşti, un vas cu vin de Cotnari, vechi de 3 ani şi două vase cu o mie de mere domneşti pentru iarnă. Ştim faptul dintr-un act datat Iaşi 23 septembrie/4 octombrie 1752. (Anton Oprescu *Ogari din Moldova trimişi lui Ludovic al XV-lea*, în *Carpaţii*, IV 1936), 9, p. 237—239).

[3] Valeria Costăchel, P. P. Panaitescu şi A. Cazacu, *Viaţa feudală în Ţara Românească şi Moldova (sec. XIV—XVII)*, Bucureşti, 1957, p. 26.

[4] *Călători străini*, vol. III, Bucureşti, 1971, p. 15.

de şoimi la Istanbul. Numărul acestora a variat în jurul cifrei de douăzeci. O însemnare polonă din 1532 arată că domnul Moldovei trimite anual sultanului 16 şoimi [1]. Dimitrie Cantemir dă cifra de 24 [2], iar un ordin domnesc, din 7/18 mai 1792, către vătafii de plaiuri din Muntenia prevede 21 de bucăţi în total. Dar, adaugă domnul, „să găseşti şoimi frumoşi..., să nu fie niscareva ciurele“ [3]. Cîteodată, în numărul şoimilor se cuprindeau şi *coroi* şi *balabani*, soiuri înrudite cu şoimii [4]. Transilvania trimitea în 1603 la Istanbul zece perechi de şoimi [5].

Bineînţeles şi domnii noştri şi principii Transilvaniei vînau cu şoimi. În ordinul amintit mai sus, din 7/18 mai 1792 şi într-altul, posterior cu două zile, Mihai Sutzu cere cîţiva şoimi şi pentru el însuşi, pentru „trebuinţa“ sa [6].

Încă din primele timpuri ale domniei au existat, atît în Moldova cît şi în Muntenia şi Transilvania, cîte un corp sau „steag“ de „vînători domneşti“. Ei aveau o organizaţie cvasi-militară, cu un vătaf în frunte şi trebuind să participe la război în oastea domnească. În timp de pace — arată Dimitrie Cantemir — „ei se ocupă cu vînătoarea şi aduc, fie vii, spre desfătarea domnului, fie ucise, pentru masa lui, felurite animale: cerbi, boi [7], oi [8], precum şi altele care trăiesc în păduri; pentru această osteneală sînt liberi de dări şi mai primesc şi o leafă anume pentru praf de puşcă şi plumbi“ [9]. Aceşti vînători nu trebuie însă confundaţi cu „steagul“ de vînători — cinzeci şi cinci la număr — întemeiat de Grigore Ghica (1726—1733) şi avînd, ca şi „puşcaşii“,

---

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, III, 2, Bucureşti, p. 459—460.

[2] *Descriptio*, ed. 1973, p. 271.

[3] V. A. Urechia, *Istoria românilor*, IV, p. 279; cf. I, p. 417. Un sat din judeţul Prahova poartă pînă astăzi numele de *Şoimari;* locuitorii lui — în 1835 erau 102 „curţi“ sau gospodării — aveau obligaţia de a procura şoimii necesari domniei. (Pentru moşia Şoimari şi actul din 1837, iulie 11 la Arh. St. Buc. M-rea Nifon, VIII/4). Aceeaşi obligaţie o aveau şi locuitorii satului *Ponoarele* din Mehedinţi (Ion Ionescu, *Agricultura română din judeţul Mehedinţi*, Bucureşti, 1868, p. 96—97).

[4] Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, III, 2, p. 459—460 — Un „Gheorghe Ciurar ci-i zic şi Coroer“ la 1794, septembrie 28 (Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade* XII, Iaşi, 1924, p. 76).

[5] *Idem*, p. 266. Între obligaţiile voievozilor de pe domeniul Şimleului era şi aceea de a da şoimi şi căprioare. De asemenea, în satele din Dobîca ale Clujului, preoţii români trebuiau să dea anual cîte un şoim (D. Prodan, *Iobăgia*, I, p. 363).

[6] *Idem*, p. 460.

[7] E vorba de *boi sălbatici* sau zimbri. În capitolul I din *Descriptio Moldaviae*, Cantemir afirmă că Dragoş Vodă a întîlnit un „bou sălbatic“ („bovem sylvestrem“) pe care moldovenii îl numesc zimbru (Ed. 1973, p. 51).

[8] La fel, e vorba de oile sălbatice, de care Cantemir face menţiune la p. 115, în capitolul VII. N-avea sens ca vînătorii domneşti să vîneze boi şi oi domestice, cum susţine N. Stoicescu în *Descriptio*, ed. 1973, p. 224, nota 19.

[9] *Descriptio*, ed. 1973, p. 220—221.

întemeiaţi tot atunci, rolul de *corpuri de gardă*, cu reşedinţa chiar la curtea domnească. Acestui steag de vînători îi confirmă Grigore Ghica, în a doua sa domnie moldovenească şi anume la 15 februarie 1736, scutirea de dări de care se bucurase iniţial, adică scutindu-i „de civerturi (sfertri!) de hîrtii de fumărit, de satarale, de ilişuri, de ialoviţe, de cară sau de căruţe, de podvozi, de cai de olac şi de altele de toate întîmplările cîte or fi pre altă ţeară“ [1].

Aceşti vînători domneşti moldoveni locuiau un sat numit chiar astfel: *Vînători*, situat — zice Cantemir — în preajma oraşului Piatra, din ţinutul Neamţului, şi numărînd „vreo sută de curţi“ [2]. Satul era vechi; prima menţiune documentară o întîlnim la 25 ianuarie 1446, cînd Ştefan voievod, fiul lui Alexandru cel Bun, dăruieşte lui Mihail logofătul, pentru slujba lui dreaptă şi credincioasă „un sat din satele noastre anume Vînătorii noştri, la Bistriţa, care-s mai jos de Piatra lui Crăciun [3], şi cu coturile“ [4]. Satul s-a dezvoltat în decursul vremii, a „roit“ aşa încît în harta statistică din 1835, alcătuită în 1828—1832, pe temeiul recensămîntului din 1822, revizuit în 1823, constatăm *patru* aşezări cu numele de Vînători în ţinutul Neamţului şi anume: *Vînători*, sat mare, cu 355 de gospodării sau curţi, *Vînătorii Cotu*, cu 118, *Vînătorii Piatra*, cu 70 şi *Vînătorii peste vale*, cu 54 [5].

Un corp de vînători domneşti a existat şi în Ţara Românească sau Muntenia. Neagoe Basarab, viitorul domn (1512—1521) a fost, în timpul lui Radu cel Mare (1495—1508) a lui Mihnea cel Rău (1508—1510) şi a lui Vlăduţ (1510—1512) „vătaf de vînători“ [6]. Dar aceşti vechi vînători domneşti munteni nu trebuie confundaţi cu „vînătorii polcovniceşti“ pe care-i constatăm documentar în epoca fanariotă şi care, în număr de zece, se recrutau dintre locuitorii diferitelor „mahalale“ ale Bucureştilor [7].

---

[1] Acad. Ms. rom. 237, f. 242 v — 243 v. Despre acest nou steag de vînători vezi şi C o n s t. C. G i u r e s c u, *Istoria Românilor*, III, 2 Bucureşti, 1946, p. 755.

[2] *Ibidem.*

[3] Numele vechi al oraşului Piatra Neamţ. Cu acest nume, „Piatra lui Crăciun“ apare el şi în lista de oraşe din 1387—1392. Vezi C o n s t. C. G i u r e s c u, *Tîrguri sau oraşe..* p. 70.

[4] M i h a i C o s t ă c h e s c u, *Documentele moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, II, Iaşi, 1932, p. 239.

[5] C o n s t. C. G i u r e s c u, *Principatele române la începutul secolului XIX*, Bucureşti 1957, p. 212.

[6] *Istoriile domnilor Ţării Româneşti* de R a d u P o p e s c u v o r n i c u l ed. de C o n s t a n t G r e c e s c u, Bucureşti, 1963, p. 28, 29 şi 34. — Întîlnim la 10 iunie 1693 un iuzbaşă de vînători, deci comandantul corpului de vînători domneşti (N. S t o i c e s c u, *Curteni şi slujitori. Contribuţii la istoria armatei române*, Bucureşti, 1968, p. 139).

[7] Vezi, de pildă, documentul din 1808, iulie 10, în care sînt notaţi ca „vînători polcovniceşti“ următorii: „Radu Iordache Precupeţii Noi; Iancul sin Simion băcanu ot Popescu; Radu Holteiu bragagiu ot Creţulescu; Dumitru sin Apostu băcanu, detto; Hristea Holteiu sin Deşu; Voinea sin Stanciu, Dichiu; Dobre sin Stan ot Gorgan; Mincul sin Hristodor, Sloboziia; Preda sin Rizea şalvaragiu, Biserica Albă; Petre Marin, Podu de pămînt“ (Acad. Ms. rom. 118, f. 15 v.).

Pînă în 1891, noiembrie 2, n-a existat o lege a vînătorii. E drept că în Legea pentru poliţia rurală din 25 decembrie 1868 există un articol 102 care prevede: „Vînătoarea este deschisă timp de 8 luni ale anului, iar de la 1 aprilie pînă la 1 august ea va fi oprită pentru tot felul de vînat, afară de păsările trecătoare şi animalele stricătoare precum urşi, lupi, mistreţi şi altele. Este interzisă luarea şi sfărîmarea de pe orişicare proprietate a ouălor şi cuiburilor de păsări oprite de a se vîna. O lege şi regulamente speciale vor dezvolta principiile cuprinse în articolul de mai sus". Dar legea alcătuindu-se abia în 1891 şi — fapt esenţial — *neexistînd personal suficient de pază*, nici această lege din 1891, nici cea următoare din 28 martie 1906 n-au dat rezultatele scontate. De aceea se poate afirma că prima lege *eficientă* de vînătoare în vechiul regat datează din 27 octombrie 1921 şi se intitulează semnificativ, „Legea pentru protecţia vînatului şi reglementarea vînătorii". Această lege, — în care accentul cade pe *protecţia vînatului* — a însemnat punctul de plecare a unei evoluţii pozitive în ce priveşte vînatul mare care astăzi, nu numai că a scăpat de primejdia dispariţiei, dar s-a înmulţit [1]. Un decret-lege din 1953 a adus unele completări şi precizări legii din 1921.

Tot în sensul ocrotirii vînatului, trebuie menţionată şi *crearea de parcuri sau rezervaţii naturale*, unde vînătoarea e interzisă, iar pescuitul sportiv numai în anumite condiţii. Ne referim anume la rezervaţia din ţara Haţegului înfiinţată în perioada dintre cele două războaie mondiale, unde în 1958, au fost colonizaţi cîţiva zimbri care au reuşit să se adapteze condiţiilor locale şi să se înmulţească. De asemenea la rezervaţia din *Delta Dunării*, instituită recent, ocrotindu-se astfel numeroasele specii de zburătoare, autohtone sau de pasaj, rezervaţie unică în Europa [2].

Merită să fie semnalată înfiinţarea *Muzeului de vînătoare* din Bucureşti, inaugurat la 20 decembrie 1932 [3], precum şi a *Expoziţiei naţionale de vînătoare* care a durat între 9 mai şi 30 iunie 1935 [4]. Adăugăm că ţara noastră a participat la expoziţiile internaţionale organizate la Novi Sad, Florenţa, Budapesta etc., unde a obţinut numeroase medalii de aur, pentru valoarea deosebită a trofeelor prezentate.

Vînătoarea a reprezentat întotdeauna nu numai un agrement, dar şi o valoare economică, carnea unor specii fiind valorificată alimentar, iar blănurile vestimentar. Anumite blănuri, ca aceea de *jder*, aveau chiar o valoare ridicată. Fiind şi rare, exportul blănilor de jder era interzis în Moldova. Astfel

---

[1] Vezi, în privinţa acestei legi, Traian Berea, *Legea pentru protecţia vînatului şi reglementarea vînătoarei*, în *Carpaţii* I (1933), 1, p. 19; I. Victor Vancea, *Observaţii şi constatări practice asupra Legii pentru reglementarea vînătoarei*, în *Carpaţii* , I, 1, p. 13 şi în special Ionel Pop, *În a doua etapă* în *Carpaţii*, IV (1936), 1, p. 1—4.

[2] Vezi şi mai sus, p. 109.

[3] *Carpaţii*, I (1933), 1, p. 16.

[4] *Idem*, III (1936), 5, p. 101.

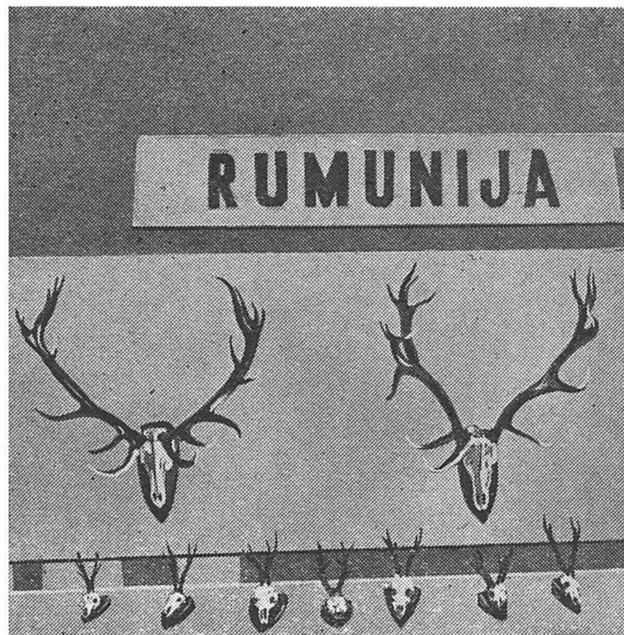

Fig. 38 — O parte din ştandul românesc la Expoziţia internaţională de vînătoare de la Novisad 1967. Trofee de cerb Grand prix şi recorduri mondiale
(Foto ing. P a u l D e c e i)

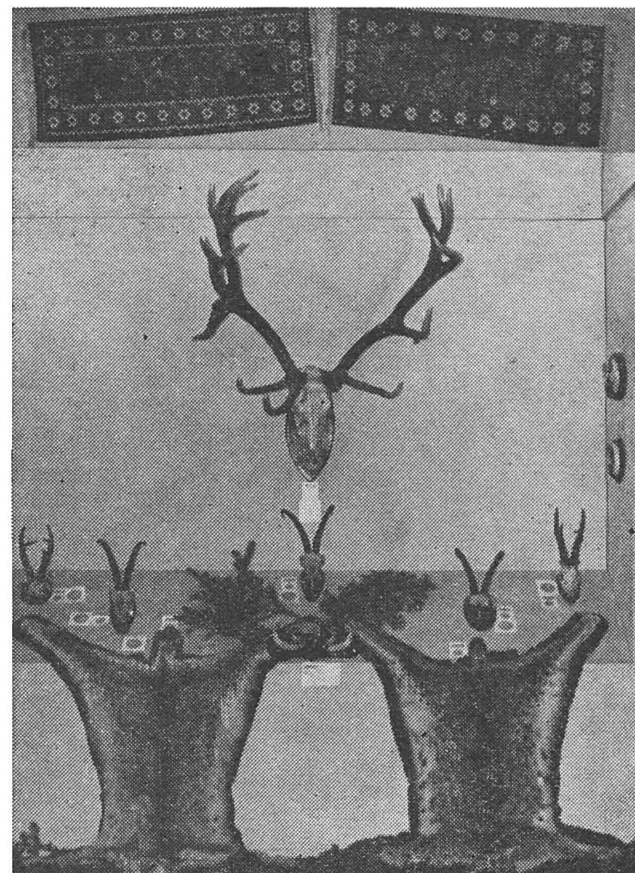

Fig. 39 — O parte din ştandul românesc la Expoziţia internaţională de vînătoare de la Budapesta, 1971. Trofeu de cerb Grand prix şi recorduri mondiale
(Foto ing. P a u l D e c e i

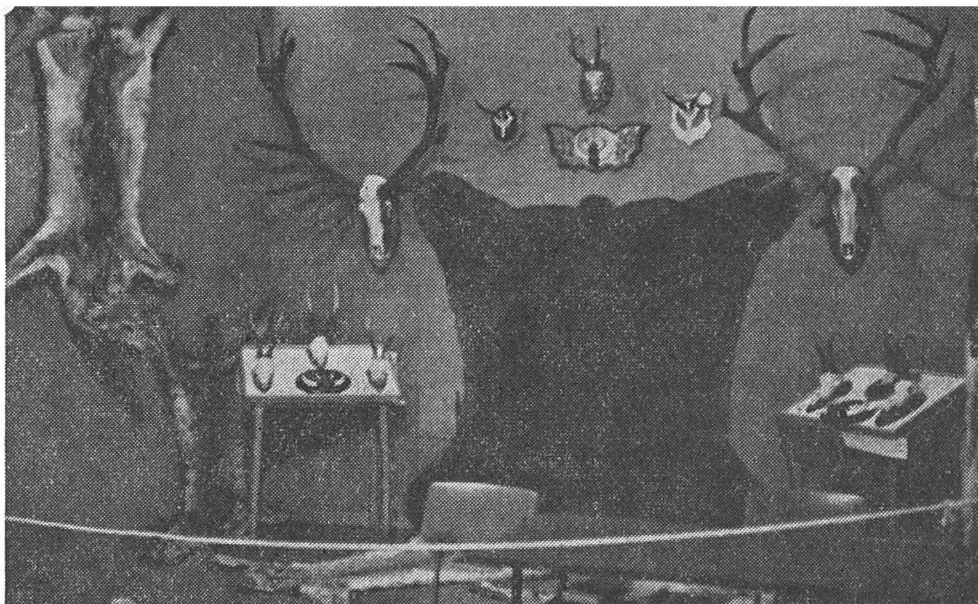

Fig. 40 — O parte din ștandul românesc la Expoziția internațională de vînătoare de la Torino, 1973. Trofee de cerb, de urs, de rîs, de capră neagră premiate (Foto ing. Paul Decei)

în privilegiul de comerț acordat de Alexandru cel Bun liovenilor, la 6 octombrie 1408, primul dintre articolele pe care aceștia nu au voie să le scoată din țară sînt „jderii" așadar blănile de jder, după care urmează argintul, ceara și „caii buni de țară" [1].

În Țara Românească, privilegiul comercial din 1413 acordat brașovenilor prevede că pentru o piele de cerb exportată, se va plăti un ducat vamă: „de vor fi și alte piei cu ea, să nu dea nimica" [2]. Nu există interdicție, în ce privește blănile de jder; dovadă, e confirmarea acordată brașovenilor de către Dan al II-lea în 1422, unde enumerarea acestor blăni, se face în felul următor: „și de la jivine, fie veveriță, fie vulpe, fie pisică sălbatică, fie iepure", precizîndu-se totdeodată că vama este „de la 30 de ducați, 1 ducat" [3]. Într-o altă

[1] M. Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, II, p. 635. La o seamă de contracte de arendă din bazinul Bistriței moldovene, la începutul secolului al XIX-lea, pe lîngă prețul în lei, se prevăd și un număr de blăni de jder (Const. C. Giurescu, *Contribuții la studiul originilor și dezvoltării burgheziei române pînă la 1848*, București, 1972, p. 163—164.

[2] I. Bogdan, *Documente Brașov*, p. 5. Dar în redacția latină a privilegiului din 1413 se prevede o vamă uniformă de 3 la sută („de centum tres") *(Idem*, p. 37).

[3] *Idem*, p. 19.

confirmare din 1422 precum şi într-una din 1424 se adaugă „rîsul"[1]. Exportul blănilor de animale sălbatice a continuat neîntrerupt; pe vremea lui Brîncoveanu se plătea, potrivit tarifului vamal din 1691 ianuarie 1, tarif care reproducea pe acela al lui Duca vodă, din 1676, următoarele taxe de export: pentru o blană de jder sau vulpe 60 de bani, pentru una de lup 4 bani, pentru una de rîs 40 de bani, pentru una de vidră 8 bani, iar pentru două blăni de dihor 1 ban[2]. În 1867 se precizează că venitul anual de la acest export era de 208 753 de lei[3].

În vremea noastră vînătoarea, pe lîngă aportul economic, are o importanţă deosebită sportiv-recreativă. Peste 200 000 de vînători şi pescari, membrii ai Asociaţiei generale a vînătorilor şi pescarilor sportivi din R.S. România, practică în mod organizat acest sport, contribuind, alături de silvicultorii care au sarcina gospodăririi raţionale a acestei bogăţii naţionale, la păstrarea şi dezvoltarea faunei cinegetice şi salmonicole a ţării. Avem o bună lege a vînătorii; aplicarea ei *statornică* va asigura ţării noastre şi în viitor reputaţia de ţară a vînatului[4].

[1] I. Bogdan, *Documente Braşov*, p. 20 şi 23.
[2] N. Iorga, *Studii şi documente*, V, p. 364—367.
[3] *Notice sur la Roumanie*, p. 114.
[4] Vezi în privinţa aceasta, Ing. Mihai Bodea, *Unitatea acţiunilor noastre I—III*, în *Vînătorul şi pescarul sportiv*, 1974, nr. 1, 2 şi 4.

PĂDUREA ŞI TOPONIMIA ROMÂNEASCĂ

Dintre toate categoriile de numiri topice româneşti în legătură cu „natura terenului", aceea privind pădurea, în diferitele ei aspecte, e cea mai bogată

Mulţimea pădurilor şi întinderea lor precum şi varietatea esenţelor care le compuneau au determinat o foarte bogată toponimie pe întreaga faţă a ţării noastre. Sînt mai întîi topicele în legătură cu termenii generici şi cu felurile de pădure: Pădure, Pădureni, Pădureţi, Păduroi, Păduroaica, Codru, Sihlă, Bunget, Dumbravă, Rediu, Crîng, Huciu sau Heciu, Zăvoi. Apoi acelea privind golurile pădurii, goluri naturale sau determinate de mîna omului, deci: Poiană, Poieniţă, Laz, Runc, Curătură, Jarişte, Arşiţă. Urmează topicele determinate de diferitele esenţe ale pădurii — luate fie individual, fie colectiv — şi de arbuştii ei. De aci mulţimea numirilor ca Bradul, Paltinul, Carpenul, Stejarul, Fagul, Ulmul, Sîngerul, Plopul, Călinul etc., apoi Brădet, Făget şi Făgăraş, Ceret şi Ceraş, Mlăjet, Stejăret, Ulmet, Păltiniş, Cărpiniş, Aluniş, Mestecăniş, Ariniş, Meriş, şi Periş — sînt pline pădurile noastre, aşa cum am arătat, de asemenea meri şi peri sălbatici, „pădureţi" — Mălini şi Mălinet, Ruget, Scoruget, Smeuret, Socet, Spinet etc. În sfîrşit, topicele determinate de cei ce lucrează sau prelucrează lemnul pădurii: şindilari, buştenari, blidari, scăfari, rudari, tulnicari, cărbunari, dogari, funari etc., de cei ce păzesc pădurea — pădurari, brănişteri, precum şi de vînatul ei. Nu va surprinde aşadar, faptul că dintre toate categoriile de numiri topice româneşti în legătură cu „natura terenului", aceea privind pădurea, în diferitele ei aspecte, e *cea mai bogată*, cea mai bine reprezentată.

Nu înţelegem să dăm în cele ce urmează o imagine *completă* a toponimiei româneşti în legătură cu pădurea. Ea ar întrece cadrul acestei lucrări şi ar putea constitui singură un volum întreg. Ne vom mărgini deci la exemple reprezentative, insistînd asupra *topicelor vechi*, pe care le-am întîlnit în diferite izvoare istorice.

NUMIRI DE ŢĂRI, REGIUNI ŞI JUDEŢE, ŢINUTURI SAU DISTRICTE. Dintre cele patru ţări româneşti, Muntenia, Moldova, Transilvania şi Dobrogea, una — Transilvania — are nume în legătură cu pădurea. Căci numele ei înseamnă „ţara de dincolo de pădure" — adică de pădurea întinsă a Munţilor Apuseni — sens care e redat şi de celălalt nume care revine în unele izvoare medievale: *Ultrasilvania*. Şi mai aproape de realitate este numele pe care l-au dat ungurii ţării româneşti de peste munţi, anume „Erdely" care înseamnă „ţara pădurii", „ţara păduroasă"[1]. Cînd au ajuns în părţile Transilvaniei, ungurii au fost impresionaţi de mulţimea şi întinderea pădurilor ei, şi de aceea i-au dat numele amintit, care a devenit în româneşte, Ardeal.

În ce priveşte unele părţi de ţară sau regiuni ale Transilvaniei, au nume în legătură cu pădurea, *Oaşul*, *Pădurenii*, *Făgetul* şi *Silvania*. Oaş înseamnă, aşa cum am arătat, curătură sau runc, iar nu branişte, aşa cum s-a susţinut[2]. Mulţimea curăturilor, runcurilor sau lazurilor au determinat numele acestui străvechi ţinut românesc, cu port, cîntec şi joc caracteristic. Foarte veche este şi regiunea *Pădurenilor* din judeţul Hunedoarei, una din cele mai vechi ale ţării noastre, cu urme puternice din traiul strămoşilor daci, în îmbrăcăminte şi în încălţăminte, în construcţia caselor, în obiceiuri[3]. Acelaşi nume Pădureni îl poartă o seamă de sate moldovene din ţinuturile Putna, Tecuci şi Roman, la începutul secolului al XIX-lea[4], precum şi satul din Crişana, intrat actualmente în componenţa oraşului Chişinău-Criş din judeţul Arad[5]. Cît despre *Făget*, al cărui nume, ca şi al tîrgului respectiv, vine de la marile păduri de fag ale regiunii bănăţene, e caracteristic un citat din cronica „Evenimentele anilor 1848 şi 1849 prin ţinutu Făgietului" de Partenie Gruescu, paroh în Sinteşti. El povesteşte despre mişcările de trupe — ale imperialilor, ale lui Bem, comandantul armatelor revoluţionare maghiare — şi despre suferinţele oamenilor „fugiţi în păduri ca hiarele cele sălbatice"[6]. Silvania e un nume de origine cultă, însemnînd „regiunea pădurii" ca şi Ardeal, şi s-a dat părţii din nord-vestul Transilvaniei (judeţul Sălaj) unde sînt oraşele Şimleul Silvaniei şi Cehul Silvaniei.

---

[1] *Toponimia românească*, p. 474.

[2] Vezi mai sus, p. 32. Părerea că oaş ar însemna „branişte adică rezervă domnească" o găsesc la Mihail Sadoveanu, *Istorisiri din Ardeal*, Bucureşti, 1972, p. 103. În realitate, „oaşul" sau „oaşa" este tocmai contrariul „braniştei".

[3] Romulus Vuia, *Ethnographische Beweise für das Alter und die Kontinuität des rumänischen Volkes in Siebenbürgen*, în *Siebenbürgen*, I, Bucureşti, 1943, p. 35—56.

[4] *Principatele române*, p. 261 (două sate, cu 77, respectiv 89 gospodării în Putna), p. 265 (un sat cu 51 de gospodării în Roman), p. 275 (un sat fără indicarea gospodăriilor în Tecuci).

[5] *Istoria României în date*, Bucureşti, 1971, p. 150.

[6] Academie, Ms. 1059, f. 82.

În Moldova, două regiuni poartă nume în legătură cu pădurea: *Vrancea* şi *Bucovina*. S-au dat mai multe explicaţii numelui celei dintîi; cea mai probabilă pare însă aeea care se referă la aspectul întunecat al pădurilor ei de brad, aspect care a determinat şi numele a o serie de înălţimi din Balcani precum şi a muntelui Cernegura (Cernahora) de lîngă Piatra Neamţ [1]. Bucovina înseamnă „pădure de fag“; numele regiunii este însă modern, dat de austriaci după anexarea samavolnică, în 1775, a acestei provincii, din cauza marilor făgete locale, cunoscute documentar, în secolul al XV-lea, ca „bucovinele mari“ şi „bucovina mică“ [2].

În Dobrogea este regiunea *Codrului* din partea de miazănoapte, regiune care a favorizat continuitatea elementului romanic în cursul întunecatului mileniu al popoarelor migratorii.

În Ţara Românească sau Muntenia nu există *regiuni* cu nume distincte privind pădurea. În schimb, însă, o seamă din *judeţele* ei intră în această categorie. Ne referim la judeţele *Ilfov*, *Dîmboviţa*, *Teleorman* şi *Pădureţ*. Numele primelor două datează din timpul conlocuirii româno-slave şi au un sens precis: *ariniş* şi *stejăriş*. Am arătat mai înainte cum din *elha* = arin, s-a format adjectivul *elhov* [3], iar din acesta prin transformări succesive, atestate documentar în secolele XV-XVIII — *Ilhov*, Ilfov — s-a ajuns la forma de astăzi. Dîmboviţa a fost numită astfel din cauza marilor ei păduri de stejar (ДѫБЬ — stejar) care au determinat nu numai numele apei ce străbătea aceste întinse păduri, dar şi numele Dîmbovnicului şi chiar acela, comun, de *dumbravă*. Teleormanul („pădurea nebună“) este o moştenire a epocii de conlocuire româno-veche turcească (pecenego-cumană). Este caracteristic că pe teritoriul acestui judeţ şi al fostului judeţ vecin al Romanaţilor, cu reşedinţa în Caracal, întîlnim alături de topice referitoare la pădure, şi nume vechi turceşti de ape: Călmăţui, Teslui, Geamartalui etc [4].

Pădureţ se numea un vechi judeţ cuprins între judeţele Argeş şi Muşcel; numele se explică prin mulţimea pădurilor care îl acopereau; Păduret se numea — şi se numeşte încă — satul în care stătea, după toate probabilităţile, pîrcălabul judeţului. Fiind însă puţin întins ca suprafaţă şi nedispunînd,

[1] Const. C. Giurescu, *Despre Vrancea* în *Rev. Ist. Rom.*, IV (1934).

[2] Hurmuzaki-Densuşianu, *Documente*, I, 2, p. 485. În documentele slavo-române, pădurea de fag este redată în genere prin termenul „bucovină“. Astfel în documentele moldovene din 1560 aprilie 6 (*Documente A*, XVI, vol. II, p. 141), 1569 iulie 6 (*Idem*, p. 200), 1583 sept. 15 (*Idem*, vol. III, p. 232), 1589, iulie 25 (*Idem*, vol. III, p. 436). Tot bucovină i se spune şi codrului dintre Iaşi şi Scînteia în descrierea anonimă a soliei lui Jerzy Krasinski din 1636 (*Călători străini*, V, p. 117).

[3] Vezi mai sus, p. 31.

[4] Vezi harta judeţului Teleorman; cf. I. Conea şi I. Donat, *Contributions à l'étude de la toponymie petchénegue — comane de la Plaine roumaine du Bas Danube*, în *Contributions onomastiques*, Bucureşti, 1958, p. 139—169.

după cîte ştim, de un tîrg sau oraş, judeţul Păduret a fost desfiinţat, se pare încă la finele secolului al XVI-lea sau începutul secolului al XVII-lea, deoarece în documentul din 1609 ianuarie 23, numele judeţului vecin care l-a încorporat, dacă nu în întregime, dar în cea mai mare parte, este „Muşcel şi Păduret[1]. Pentru producţia judeţului Păduret, cu turme numeroase de oi, este caracteristic actul din 1524, iulie 24, prin care Vladislav voievod dăruieşte spitalului sau bolniţei de la mănăstirea Simidreni şi adăpostului de călători de la mănăstirea Argeş „toate brînzeturile care se vor alege din judeţul Păduret orice s-ar alege venit ca brînzeturi, sau brînză de burduf sau caş sau orice alt venit".

În Moldova veche, numele ţinuturilor *Codru* şi *Tutova* evocă pădurea. Cel dintîi, constatat documentar în secolul al XVIII-lea, vine de la codrul Tigheciului care era cuprins în întregimea lui în acest ţinut[3]. O catagrafie social-fiscală inedită din aprilie 1786, trece doi „ruptaşi" sau contribuabili pe bază de „ruptă" adică înţelegere cu vistieria, Toader Tudosi şi Ioniţă Mălăuţă, şi doi mazîli sau descendenţi din dregători, Toader Hrănacea şi Iordache Hrănacea, în ţinutul Codrului[4].

Numele ţinutului Tutova vine din timpul conlocuirii româno-slave, de la *tut* care înseamnă mură[5]; deci ţinutul rugilor de mure, frecvenţi în marile păduri ale Tutovei medievale.

În Transilvania, în directă legătură cu pădurea e numele districtului *Făgăraşului*; etimologia e clară: fag, făgar, şi, din acesta din urmă, făgăraş, sinonim cu făget[6]. Ca şi nucul, ca şi stejarul şi cornul, fagul e răspîndit în toate ţările româneşti; aşa se explică „făgeturile" ca şi „făgeţelurile" — pădurile mici de fag — care apar în toponomie[7]. Fostele judeţe ale *Tîrnavei Mari* şi *Tîrnavei Mici* îşi luau numele de la rîurile respective, iar acestora li s-a spus aşa deoarece străbăteau ţinuturi în care erau mulţi spini, (în veche slavă: tîrn, de unde numele „tîrnului" mătura mare făcută din crăci de spini, aceşti arbuşti ai pădurii).

NUMIRI DE TÎRGURI SAU ORAŞE. Dintre tîrgurile sau oraşele cu nume determinate de pădure, menţionăm în Ţara Românească, în secolele XV—XX, *Tismana*, cele două *Cornăţele*, *Socii*, *Brădicenii*, *Bucovul*, *Buştenii*, *Plopenii*

[1] *Documente B*, Veacul XVII, vol. I, Bucureşti, 1951, p. 358. Şi în documentul din 1665 iulie 14 găsesc: judeţul „Muscel i Păd[ureţi] (Arh. Stat. Bucureşti, *Mănăstirea Radu Vodă*, XLII/35).

[2] *Documente B*, veacul XVI, vol. I, p. 181.

[3] Vezi mai sus, p. 94.

[4] Academie, Ms. 943, f. 366 v şi 58 v.

[5] *Toponimie românească*, p. 480.

[6] *Idem*, p. 66.

[7] Vezi mai sus, p. 18.

şi *Ţăndăreii*. Tismana, sat la început, apoi oraş, în secolul al XV-lea, unde ţineau scaun de judecată banii [1] îşi trage se pare numele, ca şi mănăstirea, de la tisă, frumosul copac, din al cărui lemn, dens, greu şi roşiatic, a fost făcută, potrivit tradiţiei, prima biserică a mănăstirii, în secolul al XIV-lea [2]. Supoziţia e îndreptăţită deoarece şi alte topice se referă la acelaşi copac: astfel schitul Tisa din sud-vestul ţinutului Roman, trecut în harta statistică din 1835[3], ca şi satele Tiseşti din ţinutul Bacăului, trecute în aceeaşi hartă [4]. E foarte probabil ca şi numele rîului Tisa să aibă aceeaşi explicaţie, în cursul superior al apei fiind multe păduri în care era şi acest copac.

Procesul ar fi similar acelui care a determinat numele rîurilor Dîmboviţa, Dîmbovnic, Ilfov, Teleorman din Ţara Românească, al rîului Tutova din Moldova — propunîndu-se pentru însuşi numele apei Moldova o explicaţie asemănătoare şi a lacului Dranov din Dobrogea [5], toate aceste nume derivînd de la nume de copaci sau — cazul Teleormanului — de la pădure.

Cornul, arborele cu lemn greu, flori timpurii galbene şi fructe roşii, e răspîndit pe întreg teritoriul românesc, şi în Muntenia, şi în Moldova şi în Transilvania şi în Dobrogea. De aceea, mulţimea topicelor Cornu, Cornii, Cornet, şi Corniş, Cornăţel. Cu acest ultim nume, — diminutiv de la Cornet, deci pădure mică sau pîlc de corni — găsim două tîrguri în Ţara Românească, unul în Ilfov, altul în Dîmboviţa. Cel din Ilfov, situat pe balta Mostiştei, este sat la

[1] Vezi *Documenta B*, vol. I, p. 590.

[2] Al. Ştefulescu, *Mănăstirea Tismana*, Bucureşti, 1909, p. 51. Pentru forma numelui, compară cu Cotmeana, mănăstirea din Argeş.

[3] Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 266. *Tisa* este şi un sat pe Mureş, pe malul stîng, în judeţul Hunedoara, spre vest de Deva (Vezi *Ghidul drumurilor din România*, Bucureşti, 1928, planşa 19 C 2). Este şi un topic în judeţul Vîlcea, pomenit în documentul din 1631, februarie 12: „un loc la Tisa, la curmătura plaiului, alt loc prin mijlocul Tisii" (*Documenta B*, XXIII, p. 336).

[4] Const. C. Giurescu, *Principatele române*, p. 214. Lăsată să crească, tisa al cărei lemn este mai greu şi decît acela al cornului, poate să atingă vîrste multiseculare. Ca exemplu a fost — nu ştim dacă mai există şi astăzi — exemplarul din „grădina Camerei Seniorilor din Berlin", care în 1886, era „în etate de vreo 800 ani" (*Revista Pădurilor*, I (1886), p. 113). Pentru tisă, vezi şi E. A. Bielz, *op. cit.*, p. 86 şi Lejeune, *op. cit.*, p. 19—20 care aminteşte de mobila, buriaşele, vasele şi ploşcile făcute de ţăranii români din lemn de tisă. Două exemplare din acest arbore se pot vedea în faţa bisericii episcopale de la Curtea de Argeş, alte două în Bucureşti, str. Ştirbei Vodă nr. 32 (informaţie inginer Sergiu Grămadă), mai multe în pădurea de la Tudora (judeţul Botoşani; informaţia P. M. Băcanu, în *România liberă* din 22 noiembrie 1973, p. 5) şi în pădurea de la Tronari, pe Valea Buzăului (*Revista pădurilor*, 1964, 3, p. 154—155). În pepiniera forestieră de la Dumbrăviţa (judeţul Vrancea), pe o parcelă se cultivă tisă, în vederea răspîndirii acestei specii (P. M. Băcanu, în *România Liberă* din 12 iulie 1974, p. 5).

[5] Din slavul dren = corn (*Toponimia românească*, p. 65).

început, devine tîrg în secolul al XVI-lea, iar pe vremea lui Matei Basarab, care clădeşte aci o frumoasă biserică, i se spune chiar „oraş". Din cauza acestei ctitorii, aşezarea îşi adaugă un al doilea nume: Mănăstirea, care tinde să prevaleze. În harta statistică din 1835 sînt trecute ambele nume; astăzi, localitatea — care a decăzut în secolele XVIII şi XIX, redevenind sat — e cunoscută numai sub cel de al doilea nume şi are din nou o evoluţie ascendentă, fiind pe cale de a redeveni tîrg [1]. Cornăţelul din Dîmboviţa, tîrg în secolul al XVII-lea, cunoscut şi prin podul său de piatră peste rîul Dîmboviţa, a avut şi el o evoluţie regresivă în epoca fanariotă, devenind sat.

Socii, luîndu-şi numele de la arbustul binecunoscut, cu flori albe, mirositoare şi tămăduitoare, era, în secolul al XV-lea, un mic tîrg în judeţul Rîmnicul Sărat, aproape de hotarul cu Moldova. Aci a avut loc, în 1471, lupta dintre Ştefan cel Mare şi Radu cel Frumos, domnul *Munteniei*, luptă în care cel dintîi, ca de obicei, a biruit [2]. Situat în calea oştilor, prădat şi ars în repetate rînduri, şi acest tîrg a decăzut; la începutul secolului al XIX-lea era un simplu cătun, cu cîteva case, aşa cum îl arată harta statistică din 1835.

Brădicenii, în Gorj, tîrg în secolul al XVIII-lea, avînd această calitate şi în harta din 1835, s-a dezvoltat după colonizarea cu elemente sud-slave, originare din Kiprovaţ şi Kobilovaţ, la începutul domniei lui Brîncoveanu. Numele derivă dintr-un „bătrîn" Brădiceanu care, la rîndu-i, are ca temei al numelui său *bradul.*

Bucovul, în apropierea Ploieştilor, e tîrg spre finele epocii fanariote şi chiar reşedinţă a judeţului Săcuieni la începutul secolului al XIX-lea. Decade apoi, cum decăzuseră şi Gherghiţa şi Tîrgşorul, cum va decade şi Bereasca, din cauza concurenţei Ploieştilor care atrag toate elementele dinamice ale regiunii [3].

Buştenii şi *Plopenii*, în judeţul Prahova, sînt oraşe noi, din secolul al XX-lea. Cel dintîi şi-a luat numele de la buştenii de brad şi fag ce se depozitau aci, de pe urma exploatărilor forestiere din munţii vecini; de aceea s-a şi întemeiat în acest loc o fabrică de cherestea şi una de hîrtie. Plopenii, al căror nume vine de la cunoscutul arbore, plopul, la început sat, a devenit oraş recent, după 23 august 1944. *Ţăndăreii* în judeţul Ialomiţa sînt şi ei un oraş nou, tot din secolul al XX-lea; i s-a spus aşa de la urmaşii lui Ţandără, înte-

[1] Pentru istoricul Cornăţelului din Ilfov vezi Const. C. Giurescu, *Un vechi oraş al Ţării Româneşti: Cornăţelul*, Bucureşti, 1957, 36 p in 8° (Extras din *Studii şi articole de istorie* 2).

[2] Vezi Const. C. Giurescu, *Lupta de la Soci*, Bucureşti, 1960, 39 p. in 8° (Extras din *S.M.I.M.*, IV, 1960).

[3] Gh. Petrescu-Sava (Gh. Zagoritz), *Tîrguri şi oraşe între Buzău Tîrgovişte şi Bucureşti*, ediţia a treia, Bucureşti, 1937, 110 p. in 8°.

meietorul sau primul stăpîn al satului, care, la rîndu-i, a căpătat această poreclă, de la ţandăra ce sare din trunchiul copacului la tăiatul cu toporul.

În Transilvania, ţara pădurilor, nu mai puţin de zece oraşe au nume în legătură, directă sau indirectă, cu pădurea. Pornind de la miazăzi spre miazănoapte, amintim întîi *Moldova Nouă*, aproape de Dunăre, în Caraş-Severin, considerînd că etimologia, mai probabilă, a numelui, e în legătură cu molidul[1], apoi *Bocşa*, în acelaşi judeţ. Îşi trage numele de la o „bocşă" adică de la o stivă circulară de bucăţi de lemn — fag, tei etc. — care, arzînd înăbuşit şi lent, se transformă în cărbune (mangal). Au fost aci asemenea bocşe, cum au fost şi în judeţul Satu Mare, cum sînt astăzi, pe valea Teleajenului, la Mogoş, în judeţul Prahova. Numele *Făgăraşului* l-am explicat atunci cînd ne-am ocupat de districtul omonim; tot aşa la *Făgetului* care, mai înainte tîrg, a avut o evoluţie regresivă. În judeţul Hunedoara, în plină regiune a Munţilor Apuseni, e oraşul *Brad* al cărui nume n-are nevoie de lămuriri. *Dumbrăveni*, în judeţul Sibiu, şi *Tîrnăveni*, în judeţul Mureş, au nume noi, de după 1918; ele au înlocuit numele vechi, din timpul dominaţiei maghiare; nici aceste nume nu necesită explicaţii deosebite, ele derivînd din Tîrnava, respectiv dumbravă. În extremitatea sud-estică a judeţului Bihor e oraşul *Nucet*, unul din numeroasele şi caracteristicile nuceturi ale pămîntului românesc. Notăm, însfîrşit, cele două oraşe din judeţul Sălaj: *Şimleul Silvaniei* şi *Cehul Silvaniei*, primul e însemnat şi prin valoroase descoperiri arheologice privind epoca migraţiilor.

NUMIRI DE SATE. Cele mai numeroase dintre topicele în legătură cu pădurea sînt cele privind aşezările rurale, satele sau cătunele, cu vetrele lor şi cu hotarele lor. Sînt *sute* de asemenea topice, dacă avem în vedere numai aşezările propriu-zise; sînt *mii* dacă luăm în considerare şi hotarele lor, cu pădurile, poienile, runcurile şi celelalte componente. Astfel, de pildă, în hotarul comunei Chiojdul din judeţul Buzău, în afară de satele componente Poieniţele de Sus, Poieniţele de Jos şi Cătiaşul (în vechime Cătiniaşul, de la cătină!), notăm următoarele topice: Poiana Carpenului, Groapa Paltinului, Brădetul, Runcul, Alunişul.

Împărţindu-le pe categorii — şi din fiecare categorie vom da cîteva exemple, luate din izvoarele istorice, în primul rînd din harta statistică de la 1835 şi din documentele inedite — începem prin cele care se referă la pădure în general şi la felurile de păduri. În afară de satul *Adunaţii ot Pădurea Domnească*, din judeţul Dîmboviţa, amintit mai înainte, harta statistică din 1835 notează *Berzeiu de pădure*, cu 185 de gospodării, *Colţii Pădurea*, cătun, cu 5—20 de gos-

[1] Vezi mai sus, p. 74.

podării în Dîmboviţa, şi *Filipeştii de pădure*, cu 148 de gospodării, în Prahova [1]. Am pomenit de *Pădurenii* din diferitele părţi ale ţării; adăugăm, din aceeaşi hartă, *Păduroii de sus*, cu 44 de gospodării şi *Păduroii de jos*, cu 55, ambele în judeţul Argeş [2]; menţionăm de asemenea *Păduroiu*, de pe valea Lăpuşului în Transilvania. Vin apoi Pădureţii. Potrivit actului din 1626, aprilie 29, satul Clanţa, din nordul Bucureştilor — se pare, pe locul Herăstrăului de astăzi — mai avea şi un al doilea nume: *Pădureţii de la Iutele* [3]. Tot *Pădureţii* era şi vechiul nume al Buştenarilor din Prahova; satul apare cu ambele nume în harta din 1835, avînd 59 de gospodării [4]. De *Pădureţii* din desfiinţatul judeţ omonim a mai fost vorba [5]. Menţionăm apoi două sate *Pădureţi* în Teleorman, unul mai mare, cu 160 de gospodării, altul un biet cătun, avînd între 5—20 de gospodării, precum şi *Pădureşti*, în acelaşi judeţ, cu 46 de gospodării [6], tustrele amintind de marile păduri de odinioară, care au făcut pe pecenego-cumani să numească această regiune Teleorman. Nu e lipsit de înţeles să relevăm că, în cadrul acţiunii recente de schimbare a numelor relevînd scăderi sau cusururi, fizice şi morale, precum şi porecle, acţiune care continuă, de fapt, acţiuni similare din secolele XVIII şi XIX [7], satului Strîmba Fizeşului din judeţul Sălaj i s-a schimbat numele în *Păduriş*.

În ce priveşte satele numite după diferitele feluri de păduri, notăm întîi *Bungetu*, cu 58 de gospodării, din judeţul Dîmboviţa [8]. Urmează o serie de sate, cu nume derivate din „codru", ca, de pildă, *Codreni*, în Ilfov, cu 22 de gospodării, *Codreana*, cătun în Dorohoi, cu 5—20 gospodării, şi două sate *Codreşti*, unul cu 45 de gospodării, altul cu 30, în Rîmnicul-Sărat [9]. Crivina adică pădurea pe loc băltos, mocirlos, a dat numele ei unor sate întemeiate în marginea ei, ca de pildă, *Crivina*, cu 100 de gospodării, din Mehedinţi [10],

---

[1] *Principatele române*, p. 232, 223 şi 258.

[2] *Idem*, p. 211.

[3] *Documenta B*, vol. XXI, Bucureşti, 1965, p. 105; Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, p. 256. Un alt Pădureţi, moşie, tot în Ilfov, lîngă Bălteni. În 1736, Stanca Criteanca, soţia răposatului Ştefan Criteanul, fiul lui Andrei Criteanul, vinde „o moşie ce am avut la Pădureţi, fiind în mijlocu moşii mănăstirii", cu 100 de taleri. Unul dintre martori este „Costandin sin Pîrvul Pocivăleştean" aşadar din vecinătate, de la Pociovalişte (Arh. Stat, Bucureşti, ms. 256, f. 260 v); vezi şi actul din 1741, octombrie 26 (Idem, f. 260 v—261).

[4] *Principatele române*, p. 258.

[5] Vezi mai sus, p. 279.

[6] *Principatele române*, p. 119.

[7] *Idem*, p. 134—135.

[8] *Idem*, p. 222. Într-un document din 1626: „pă vîlceaoa bungetului (*Documenta B*, vol. XXI, p. 306).

[9] *Idem*, p. 243, 228 şi 262.

[10] *Idem*, p. 247.

Crivina, fără cifră de gospodării, în Dîmboviţa[1] — e şi în harta Stolnicului — şi o altă Crivină, scrisă, cu pronunţarea populară „*Crighină*", cu 34 de gospodării, tot în Dîmboviţa[2]. Crîngul a determinat şi el numele a o serie de aşezări, dintre care însemnăm *Crîngu Boriţa*, cu 63 de gospodării în Mehedinţi[3], *Crîngu Sasului*, fără cifra gospodăriilor, *Crîngu Strejnic*, cu 53, şi *Crîngu Teiului*, cu 20, tustrele în Prahova[4], şi *Crîngu Stamatinului*, cătun cu 5—20 de gospodării, în Putna[5]. Mai însemnăm *Crîngurile*, sat mijlociu, cu 104 gospodării, în Dîmboviţa[6] şi *Crîngaşi*, un cătun incipient, cu 1—5 gospodării[7], azi inclus în Bucureşti. Un sat *Dumbrava*, în ţinutul Vasluiului, e amintit în documentul inedit din 18 septembrie 1639, prin care Vasile Lupu dă cîştig de cauză preotului Grigori Gavriţa din Dumbravă şi lui Isac din Pribeşti în pricina pe care a avut-o cu Grigori Hermezăul din Popeşti pentru o bucată de loc din Pribeşti[8]. Sub forma diminutivă, *Dumbrăviţa*, găsim numele unui sat, cu 60 de gospodării, în Mehedinţi[9], al altuia, cu 20, în Putna[10] şi încă al unuia, cu 132 în Roman[11], apoi, a două sate în Suceava, *Dumbrăviţa di jos* şi *Dumbrăviţa di sus*, cu 40 respectiv 42 de gospodării[12]. Sub forma derivată *Dumbrăveni* găsim un sat mare, cu 267 de gospodării, în Suceava[13], şi unul cu numai 66 în Tutova[14]. Forma mai rară *Heciu* a dat numele unui, sat mare, cu 212 gospodării în Suceava[15], după cum sihla, sihlea, cu înţelesul de pădure bătrînă, nepătrunsă, a dat numele satului *Sihlea*, cu 72 de gospodării, din Rîmnicul Sărat[16]. Numeroase sînt satele numite *Rediu*, de la felul

[1] *Principatele române*, p. 223.

[2] *Ibidem.* Crivina din faţa Poenii lui Gîltea e amintită într-un document din 1523—1528, împreună cu Bădenii, Pătîrlagele şi Predealul, aparţinînd toate lui Balaur logofăt (Arh. Stat. Bucureşti, Secţia Istorică, nr. 257 (XVI/3).

[3] *Ibidem*, p. 247.

[4] *Idem*, p. 258. Este probabil ca şi Crîngul din documentul datat Tîrgovişte, 16 octombrie 1544, prin care Radu Paisie întăreşte mănăstirii Bistriţa, „morile de pe rîul Doamnei, unde este la Crîng" (*Documente B*, Veacul XVI, vol. II, p. 316), să se refere tot la un început de sat, deoarece, pe lîngă mori, îi întăreşte şi „toată ocina, cu loc şi cu grădini şi cu branişte şi cu totul".

[5] *Idem*, p. 260.

[6] *Idem*, p. 223.

[7] *Idem*, p. 243.

[8] Academie, Ms. românesc 827, f. 5.

[9] *Idem*, p. 247.

[10] *Idem*, p. 260.

[11] *Idem*, p. 265.

[12] *Idem*, p. 272.

[13] *Ibidem.*

[14] *Idem*, p. 280.

[15] *Idem*, p. 273. Există şi forma *huciu.*

[16] *Idem*, p. 263. Vînzarea de moşie, la Sihle, în Rîmnicul Sărat, în anul 1675 (Arh. Stat. Bucureşti, Mănăstirea Rîmnicul Sărat, Ms. 724, f. 650 v.). Forma, mai puţin obişnuită

de pădure cu acest nume. Astfel *Rediul*, cu 153 de gospodării în Fălciu[1], *Rediul*, două sate, cu 53, respectiv 32 de gospodării, în Vaslui[2], *Rediu*, cu 37 în Hîrlău[3] şi, sub forma uşor schimbată *Redîi*, cu 43, în Roman[4]. Sînt apoi topicele în care Rediu e asociat fie cu numele stăpînului — cazul cu *Rediu Mitropoliei*, sat cu 29 de gospodării şi *Rediul Aldîi*, cu 43 de gospodării, ambele în ţinutul Iaşi[5], cu *Rediul (Saracenilor)*, micul cătun incipient din Dorohoi[6], *Rediu Mogîldeştilor* cu 28 de gospodării, din Vaslui[7] şi cu *Rediu Balan* zis şi *Galera*, cu 45 de gospodării, din Tecuci[8] — fie cu alt nume de sat, cum se întîmplă cu *Rediu Tatarîi*, 76 de gospodării din Iaşi[9], „Nisnovet — Redi" [10], cu 76 din Dorohoi[11], şi cu *Gornăşeşti-Rediu*, 95 de gospodării, din Roman[12]. Găsesc şi un sat *Zăvoi*, fără indicarea numărului de gospodării, în Olt [13].

Foarte numeroase sînt satele cu numele *Poiana*, arătînd aşezări omeneşti întemeiate în golurile naturale ale pădurii. Ele constituie şi o indicaţie preţioasă despre existenţa pădurilor în locuri în care acestea nu mai există astăzi, fiind defrişate între timp. Printr-un document inedit din 10 august 1643, Matei Basarab întăreşte mănăstirii Menedic, din judeţul Buzău, printre alte posesiuni „poiana Menedicului toată şi cu tot hotarul; hotarnica are ca semne de reper, între altele, „pă piscul poenii ascunse... pă piscul păcurilor pînă la Arceri"[14]. În această poiană s-a întemeiat mănăstirea cu acelaşi nume şi satul. Citām o serie întreagă de aşezări omeneşti cu numele *Poiana* din arta statistică de la 1835: *Poeana*, cătun cu 5—20 de gospodării, în Argeş [15],

---

sihelbe, o găsesc în articolul lui Manole Bodnăraş, *Cerbul cel Mare* din *Vînătorul şi pescarul sportiv*, iulie 1972: „În stînga noastră era sihelbe mare şi deasă, în dreapta pădure nu prea bătrînă (p. 3); înspre sihelbe" (p. 4) „primul tîrş din marginea sihelbii" (p. 4).

[1] *Principatele române*, p. 232.

[2] *Idem*, p. 282.

[3] *Idem*, p. 236.

[4] *Idem*, p. 265.

[5] *Idem*, p. 241.

[6] *Idem*, p. 229.

[7] *Idem*, p. 282.

[8] *Idem*, p. 276.

[9] *Idem*, p. 241.

[10] Formă defectuos trecută în harta din 1835 pentru *Nişnovăţ-Rediu*.

[11] *Idem*, p. 229.

[15] *Idem*, p. 265 — Un han sau o cîrciumă, în ţinutul Covurlui, poartă de asemenea numele de Rediu (*Idem*, p. 158—9).

[13] *Idem*, p. 257 — În judeţul Rîmnicul Sărat, e menţionat într-un document din 1661, un vad de moară între satele Vîrteşcoi şi Zăvoian (Arh. Stat. Bucureşti, Mănăstirea Rîmnicu Sărat, Ms. 724, f. 628).

[14] Academie, *Documente*, CXXVI/3 a.

[15] *Principatele române*, p. 211.

Poeana, cu 84 gospodării în Bacău [1], *Poeana*, sat foarte mare, cu 665 de gospodării, cu mai mulţi locuitori deci decît o sumă de tîrguri sau oraşe contemporane, în Dolj [2]; tot în Dolj, *Poeana de jos*, fără cifra gospodăriilor, şi *Poeana de sus*, cu 91 de gospodării [3]; două sate *Poeana*, cu 49, respectiv 67 gospodării în Gorj [4], *Poeana*, cătun, cu 5—20 de gospodării, în ţinutul Herţa [5], *Poeana*, cu 65 de gospodării, în ţinutul Ialomiţa, atestînd deci prezenţa pădurii în acest judeţ de stepă [6], două sate *Poeana*, cu 95, respectiv 66 de gospodării în Mehedinţi [7]; cu acelaşi nume cîte un sat în Prahova [8], în Putna, cu 75 de gospodării [9], în Săcuieni, cu 78 de gospodării [10], în Tecuci, cu 187 de gospodării [11], în Tutova, cu 30 [12]. În Transilvania, găsim cîte un sat Poiana în judeţele Alba, Arad, Bihor, Cluj, Covasna („Poian") Hunedoara şi Sibiu. Adesea, întîlnim pluralul *Poeni* sau Poenile ca, de pildă, în Dorohoi, fără cifra gospodăriilor [13] în Neamţ, cătun cu 5—20 de gospodării [14], în Săcuieni, cu 73 de gospodării [15], în Tecuci, cu 40 [16], în Vlaşca cu 50 [17]. Şi diminutivul, la singular sau plural, se întîlneşte: astfel *Poeniţa*, cu 41 de gospodării în Rîmnicul Sărat [18] şi Poeaniţele, cu 20 în Săcuieni [19]. Foarte numeroase sînt compusele, fie cu nume de persoană sau de loc, fie cu un adjectiv arătînd forma. Astfel „*Poeana Listuroi* [20] şi *Poiana Lacului*, cu 64 gospodării, în Argeş [21]; *Poeana Nucu*, cătun cu 5—20 gospodării şi *Poeana Roşca*, cu 31, ambele în Bacău [22]; *Poeana Lupoae*, cu 59 de gospodării, în Botoşani [23], *Poeana Fundu*, cătun cu 5—20 de gospodării în

[1] *Principatele române*, p. 214.
[2] *Idem*, p. 227.
[3] *Ibidem*.
[4] *Idem*, p. 234.
[5] *Idem*, p. 237.
[6] *Idem*, p. 238.
[7] *Idem*, p. 249.
[8] *Idem*, p. 259.
[9] *Idem*, p. 261.
[10] *Idem*, p. 270.
[11] *Idem*, p. 276.
[12] *Idem*, p. 280.
[13] *Idem*, p. 229.
[14] *Idem*, p. 254.
[15] *Idem*, p. 270.
[16] *Idem*, p. 276.
[17] *Idem*, p. 288.
[18] *Idem*, p. 263.
[19] *Idem*, p. 270.
[20] *Idem*, p. 271.
[21] *Ibidem*.
[22] *Idem*, p. 214.
[23] *Idem*, p. 216.

Buzău[1] şi *Poeana Lunga de Sus*, sat cu 100 de gospodării în Dîmboviţa[2]. Urmează *Poiana Largului*, cu 20 de gospodării, *Poiana Prisăcii*, cu 60 şi *Poiana Sachilor*, nume dat colectiv la trei aşezări mici, cu cîte 1—5 gospodării, situate în pădure, la vest de Războieni, toate în ţinutul Neamţului[3]. În Rîmnicul Sărat întîlnim *Poiana Plopului* care mai are şi un al doilea nume: Lacul lui Bobin, cătun, cu 5—20 de gospodării[4]. În Roman este *Poiana Leonga*[5] cu 80 de gospodării, în Romanaţi *Poeana Mare*, cătun, cu 5—20 de gospodării[6] iar în Săcuieni *Poeana Copaciului* şi *Poeana Mierlii*, cu 35, respectiv 27 de gospodării[7]. Mai sînt apoi *Valea Poeni*, fără cifră de gospodării, tot în Săcuieni[8], *Poiana Guji*, şi *Poiana Petrii*, cătune cu cîte 5—20 de gospodării, în Tutova[9]; *Poiana Cîrnului*, iarăşi cătun, cu 5—20 de gospodării şi *Poiana Rîşniţa*, cu 25 de gospodării, ambele în Vaslui[10], precum şi *Poeana Lunga Stîna*, cu 40 de gospodării în Vlaşca[11]. Alte aşezări poartă nume care se referă la locuitorii poienii deci *poienari*, sau la descendenţii dintr-un Poiană, nume de persoană, deci *poieneşti*. Găsim astfel, în Argeş, satul *Poenarii*, cu 93 de gospodării[12], de la care şi-a luat numele şi cetatea de la Poenari, a lui Vlad Ţepeş, de pe înălţimea ce domină apa Argeşului. Într-un document din 17 martie 1534 apar, între martorii divanului, „jupan Diicul şi Stan, mari pîrcălabi ai cetăţii Poenarilor"[13]. Mai înainte, pe vremea lui Vlad Călugărul (1482—1495) şi a lui Radu cel Mare (1495—1508) fusese pîrcălab al acestei cetăţi, jupanul Gherghina[14]. În Tecuci găsim satul *Poenari*, cu 167 de gospodării avînd, în 1835

---

[1] *Principatele române*, p. 218.

[2] *Idem*, p. 224. — Iată, pe bază de documente inedite, alte poieni: 1) Poiana Manciului într-un act din 1647, septembrie 8 privind o judecată între schitul Pinul şi mănăstirea Găvanul din judeţul Buzău (Arh. Stat. Bucureşti, Episcopia Buzău, LII/3) 2) *Poiana Merei* amintită documentar în 1667, februarie 4 (*Idem*, Ms. 171, f. 237) 3) *Poiana Ascunsă*, dăruită, împreună cu alte bunuri, schitului Vintilă Vodă, între 1790 şi 1800 (*Idem*, Episcopia Buzău, LIII/15).

[3] *Idem*, p. 254.

[4] *Idem*, p. 26.

[5] *Idem*, p. 265, Transcriere defectuoasă pentru Poiana Lungă?

[6] *Idem*, p. 268.

[7] *Idem*, p. 270.

[8] *Idem*, p. 271.

[9] *Idem*, p. 280—281.

[10] *Idem*, p. 282.

[11] *Idem*, p. 288.

[12] *Idem*, p. 211.

[13] *Documente B*. Veacul XVI, vol. II, p. 155.

[14] Const. C. Giurescu, *La 450 de ani de la moartea lui Radu cel Mare, domnul Ţării Româneşti (1495—1508)* în *Bis. Ort. Rom.* LXXVI (1958), 3—4, p. 366—368.

şi un al doilea nume Homocea, care apoi a prevalat [1]. Sînt apoi două sate *Poenari*, în Ilfov, unul cu 109 gospodării, altul cu 51 [2] alte două, cu acelaş nume, în Muscel avînd 80, respectiv 37 de gospodării[3], cîte unul în Gorj, cu 91 de gospodării[4], şi în Vaslui, cu 128 [5], în sfîrşit două sate în Dîmboviţa cu adaos de nume personal, Poenarii Apostolului, 110 gospodării şi „Poenarii Rala" cu 41, acesta din urmă avînd şi un al doilea nume, Tîrliciu[6]; în harta Stolnicului, *Poinarii* din Dîmboviţa apar fără adaos. În Argeş e, de asemenea, satul *Poeneasca*, avînd 36 de gospodării; întîlnim apoi satele *Poeneştii de Jos*, cu 69 de gospodării şi *Poeneştii de Sus*, cu 21, în Tutova[7]. Semnalăm, în sfîrşit, cîteva nume de sate, defectuos sau incomplet transcrise în harta din 1835; „*Masora Poeanii*" [8], cu 30 de gospodării, în Bacău[9], „*Poenilore*" cu 102 gospodării în Roman[10], „*Golieasă Poeanoiu*", cu 100 de gospodării în Suceava[11] şi „*Poeana lui*..." cu 30 de gospodării, în Săcuieni [12].

În 1956, potrivit datelor din „*Indicatorul alfabetic al localităţilor din R.P.R.*" erau nu mai puţin de 205 (două sute cinci) aşezări cu nume legate de poienile pădurii şi anume: 135 aşezări numite *Poiana*, uneori cu adaos de nume de persoană sau de arbore, 25 de aşezări cu numele *Poeni* sau *Poenile*, 16 aşezări numite *Poeniţa*, *Poeniţe*, *Poeniţele*, 22 nume *Poenari*, în sfîrşit 7 aşezări cu numele *Poeneşti* şi *Poenărie*. E o indicaţie preţioasă despre întinderea pădurilor de altă dată.

O categorie numeroasă de nume de sate e în legătură cu poienile făcute cu mîna omului, poieni care poartă numele de runc, curătură, săcătură, laz, jarişte şi arşiţă, ultimele două implicînd, aşa cum arată chiar numele lor, întrebuinţarea focului. Cu numele de *Runcu*, întîlnim un sat în Argeş, avînd 95 de gospodării[13], unul în Buzău, cu 29[14], altul în Dîmboviţa, cu 48[15], şi un al treilea în Vîlcea, cu 67 de gospodării[16]. Sub formă diminutivă, *Runcşoru*

---

[1] *Principatele române*, p. 276.
[2] *Idem*, p. 245.
[3] *Idem*, p. 252.
[4] *Idem*, p. 234.
[5] *Idem*, p. 282.
[6] *Idem*, p. 224.
[7] *Idem*, p. 280.
[8] Măsura Poienii.
[9] *Idem*, p. 213.
[10] *Idem*, p. 265. — ... Poenilor, cu omiterea primului termen?
[11] *Idem*, p. 273.
[12] *Idem*, p. 273, cu omiterea ultimului termen.
[13] *Idem*, p. 211.
[14] *Idem*, p. 219.
[15] *Idem*, p. 224.
[16] *Idem*, p. 285.

şi sub formă compusă, *Runcu-Rediu*, cu 42 de gospodării, găsim două sate în Mehedinţi[1]. *Curătura* se numeşte un sat mic, cu 26 de gospodării, din ţinutul Iaşilor[2], un cătun, cu 5—20 de gospodării, din Mehedinţi[3] şi un sat cu nume compus, şi cu 40 de gospodării, *Blidari Curatu/ra/* din Rîmnicul Sărat[4]. *Săcătura* e cel de al doilea nume, explicativ, a două sate din ţinutul Putnei, anume „*Văsuiu (Sacatura)*", cu 35 de gospodării, care în ediţia din 1853 a hărţii statistice din 1835 apare numai cu numele de „Văsuiu"[5] şi „*Parosu (Sacatura)*", cu 69 de gospodării[6]. Acest al doilea nume arată în ce condiţii s-au întemeiat cele două aşezări putnene, în poieni făcute de om, cu toporul şi cu cazmaua, defrişînd pădurea. În aceleaşi condiţii s-a întemeiat şi satul *Lazurile*, cu 58 de gospodării, din Dîmboviţa[7], apoi satele *Lazu* din judeţele Alba, Arad, Constanţa, Dolj, Gorj, Mehedinţi, Vaslui[8]. În schimb, *Jariştea* din Putna a luat naştere într-o poiană făcută în marea pădure de stejar de pe Măgura Odobeştilor, cu ajutorul focului; în harta din 1835 e trecută cu 131 de gospodării[9]. Tot în poiene obţinute prin *arderea* pădurii s-au întemeiat satele numite *Arşiţa* din judeţele Putna, Vaslui, Maramureş, Bistriţa — Năsăud şi Mureş; la fel satele *Arsuri* în judeţele Gorj, Hunedoara, Caraş-Severin, Dîmboviţa; la fel *Arsura* în judeţul Vaslui, *Arsa* în judeţul Constanţa şi *Arsele* în judeţul Buzău.

Cele mai numeroase sînt numirile de sate în legătură cu arborii şi arbuştii pădurii: faptul e normal, dată fiind frecvenţa şi întinderea vechilor păduri. Sînt, în primul rînd, o serie de sate numite după genericul *copac* şi derivatele lui. Astfel *Copăceni* în Gorj, în Muscel, în Vîlcea, şi în Vlaşca, acesta din urmă, menţionat şi în harta Stolnicului, avînd alături, *Adunaţii ot Copăceni* care are şi un al doilea nume: Gogoşari[10]. Apoi *Copăcioasa*, cu 134 de gospodării, în Gorj[11] şi *Cozia-Copăceşti* şi ea cu un al doilea nume: „Lunghe" în Putna[12]. În ediţia din 1853 a hărţii din 1835 alături de Copăceşti — primul nume Cozia a dispărut — apare şi *Slobozia Copăceşti* cu 87 de gospodării[13]. La 7 august

[1] *Principatele române*, p. 249.
[2] *Idem*, p. 240.
[3] *Idem*, p. 247.
[4] *Idem*, p. 262.
[5] *Idem*, p. 189 şi 261.
[6] *Idem*, p. 261.
[7] *Idem*, p. 223.
[8] *Indicatorul alfabetic*. Lazu din judeţul Constanţa să nu vină de la un turc laz?!
[9] *Principatele române*, p. 260.
[10] *Idem*, p. 233, 251, 284 şi 286.
[11] *Idem*, p. 233.
[12] *Idem*, p. 260.
[13] *Idem*, p. 290.

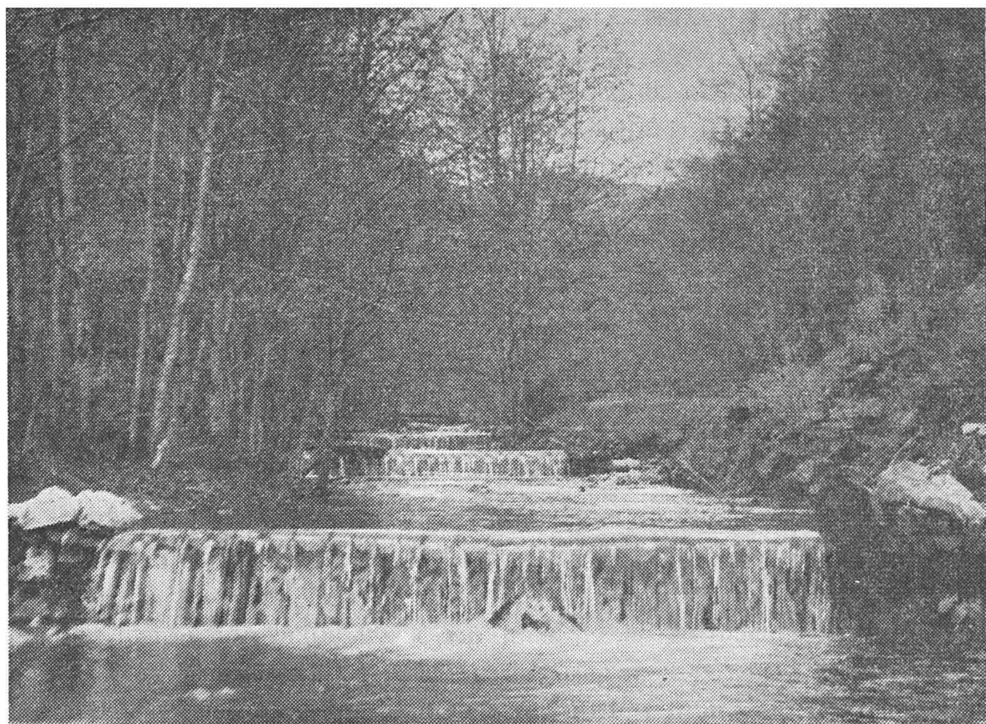

Fig. 41 — Pădure de anin în lungul văii Azuga, 1957. Trei „săritori" sau mici cascade pentru a atenua cursul torenţial al apei şi a oferi totdeodată adăpost păstrăvului
(Foto ing. Paul Decei)

1639, Matei Basarab întăreşte lui Preda clucerul din Ceplea, judeţul Gorj, ocină în Sărdăneşti şi în Copăcel [1].

De la alun vine numele satului *Alun* din Vîlcea, cu 171 de gospodării, şi *Alunişu* din Săcuieni, cu 44 [2]. Aninul sau arinul, copac frecvent pe întreaga faţă a pămîntului românesc (vezi fig. 40), e bine reprezentat în toponimie. Nu numai că a dat, pe vremea conlocuirii româno-slave, numele Ilfovului, dar şi mai tîrziu prin derivatele lui, numele a o sumă de aşezări omeneşti. Însemnăm, din harta de la 1835, *Valea Arinilor*, în Bacău, sat cu 77 de gospodării [3], apoi *Aninoasa* în Muşcel şi în Fălciu, ultima avînd 153 de gospodării [4],

[1] Al. Ştefulescu, *Documente slavo-române relative la Gorj*, Tîrgu Jiului, 1908, p. 487—488.

[2] *Principatele române*, p. 283 şi 269. La 1647, septembrie 26, o hotărnicire făcută de şase boieri a părţii din Negreasca a schitului *Alunişu* din Săcuieni (Arh. Stat. Bucureşti, *Episcopia Buzău*, XXVI/22). E amintit şi într-un act din 1586—1587 (*Documente B*, vol. XVI, 5, p. 262). Un munte Alunul în Vrancea (Simion Hîrnea, *op. cit.*, p. 8).

[3] *Principatele române* p. 214.

[4] *Idem*, p. 251 şi 232.

„*Anenoasa*“ în Dîmboviţa[1] — în harta Stolnicului *Aninoasa* — şi *Valea Aninoasa* în Săcuieni[2]. *Arţarul* e numele unui sat din Ialomiţa, cu 90 de gospodării[3].

Bradul, arborele cu nume străvechi dacic, e normal să fie prezent în toponimie pe o arie largă; îl găsim chiar şi în regiuni unde nu creşte în mod obişnuit, ca în Teleorman unde harta din 1835 înseamnă *Bradu de Sus*, cu 36 de gospodării, şi *Bradu de Jos*, cu 63 [4]. Notăm apoi *Bradu*, cu 21 de gospodării, în Neamţ [5], *Bradului* (subînţeles Schitul, din vecinătate, sau Valea!) în Roman[6], *Brazii*, în Putna[7], *Valea Bradului* în Muscel[8], două sate *Brădet*, în Mehedinţi[19], unul cu 106 gospodării, celălalt un cătun cu 5—20 gospodării, *Brădet* în Argeş, în harta Stolnicului Brădăţel, tot un asemenea cătun, în Suceava[20]. În Bucureşti, una din „mahalalele“ centrale s-a numit în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea *Brazii*, din cauză că în cuprinsul ei se afla „Biserica cu bradu“ (azi Boteanu!)[11], după cum unei mahalale vecine i s-a spus *Stejarul*, după un stejar falnic de lîngă biserica de zid ridicată în 1763, pe locul uneia mai vechi, de Tănase căpitanul şi Stanciul vătaful de brutari[12].

Carpenul, copacul de soi, cu lemn ales, a dat numele lui la trei sate din Dolj, *Carpenii de jos*, cu 47 de gospodării, *Carpenii de mijloc*, cu 57, şi *Carpenii de Sus*, cu 87, în judeţul Dolj[13]. La 15 octombrie 1427, Alexandru cel Bun dă slugii sale Oancea, pentru slujbă sa dreaptă şi credincioasă, un sat la *Cărpiniş*: hotarul satului: „şi dinspre pădure, după hotarul vechi“[14]. Două sate mici *Carpenişul de Jos* şi *Carpenişul de Sus*, cu 44 respectiv 40 de gospodării,

---

[1] *Principatele române*, p. 222.

[2] *Idem*, p. 271. La 7 aprilie 1518, o danie de pădure în Valea Mustei lîngă Aninoasa, lui Danciu spătar şi altora, ca s-o cureţe „cu securea“ (Arh. Stat. Bucureşti, *Episcopia Buzău*, XXXIV/1).

[3] *Idem*, p. 237.

[4] *Idem*, p. 277.

[5] *Idem*, p. 253.

[6] *Idem*, p. 265 — La 8 aprilie 1671 un schimb de ţigănci cu mănăstirea *Bradu* din judeţul Buzău (Arh. Stat. Bucureşti, Ms. 173, f. 607 v. — 608).

[7] *Idem*, p. 260.

[8] *Idem*, p. 252.

[9] *Idem*, p. 246.

[10] *Idem*, p. 272.

[11] Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, p. 359 (documente din 1764 martie 24 şi 1781, iulie 28). Tot în Bucureşti era şi Bradu Staicu, ridicată în 1740 de logofătul Staicu şi soţia sa Despa (*Idem*, p. 358).

[12] *Idem*, p. 363.

[13] *Principatele române*, p. 225.

[14] Mihai Costăchescu, *Documente*, I, p. 196.

în Dîmboviţa[1], un altul, mai mare, „Carpanişu", cu 107 gospodării, în Gorj[2]. Găsim şi Călinul, sub forma colectivului călinet, în toponimie. La 6 iunie 1578, Mihnea voievod întăreşte „ocină la *Călinet*"[3]. De la arbustul cătină vine numele satului *Cătina* de pe valea *Bîscei Chiojdului*, din judeţul Buzău[4]; aceeaşi explicaţie are şi numele satului *Cătiaşul*[5], a cărui veche formă *Cătiniiaşul* apare într-un document din 1562, august 21[6].

Cerul — o varietate de stejar — a dat numele său satului *Ceraş* din Prahova, şi *Ceretul* din Dolj, ambele menţionate în harta Stolnicului, după cum fagul, făgarul a dat numele său oraşului *Făgăraş*. Cireşul — sălbatic sau de grădină — e prezent în numele satelor *Cereş* din Dolj, cu 125 de gospodării, *Cereşu* din Mehedinţi cu 41 şi *Cereşu* din Vîlcea, cu 119[7]. Două vechi sate din judeţul Olt, din vremea lui Mircea cel Bătrîn, sînt *Cereaşovu de Jos*, avînd în 1835, 42 de gospodării, şi *Cereaşovu de Sus*, avînd 36[8]. *Slobozia Cereşului* din Rîmnicul Sărat avea, în 1835, şi un al doilea nume, Băligoşi, care a dispărut între timp[9]. *Cereş* i se spunea şi unui coşar de vite, tot în Rîmnicul Sărat[10]. Frecvente sînt satele cu numele cornului, fie la singular, fie la plural, fie sub forma colectivului, cornet, fie sub aceea a diminutivului Cornăţel. Cităm *Cornul*, cu 80 de gospodării, în Mehedinţi[11] *Cornu*, două sate în Dîmboviţa[12], *Cornu de Jos*, două sate şi *Cornu de sus*, alte două, tus patru în Prahova[13], *Corni* în Tecuci, în Tutova, în Neamţ, în Suceava, în Covurlui şi în Fălciu[14], *Cornii Ungurul* tot în Fălciu[15], apoi *Cornetul* sau *Cornet*, sate în Bacău, în Mehe-

---

[1] *Principatele române*, p. 222.

[2] *Idem*, p. 233.

[3] *Documente B*, Veacul XVI, vol. IV, p. 316.

[4] Satul, odinioară în judeţul Săcuieni, e pomenit într-un act de danie către schitul Vovedenia (Arh. Stat. Bucureşti, Episcopia Buzău, XXXVI/1).

[5] Hotărnicie în „Cătiiaşul de Sus" la 1846 octombrie 2 (Academia Republicii Socialiste România, Documente româneşti CCCLXXXIII/34); planul moşiei Cătiaşul (*Idem*, CCCLXV/140).

[6] *Revista istorică*, XVIII (1932), p. 260.

[7] *Principatele române*, p. 225, 247, 283—4.

[8] *Idem*, p. 256.

[9] *Idem*, p. 262.

[10] *Idem*, p. 262.

[11] *Idem*, p. 247. O foarte veche menţiune a cornilor găsim în documentul din 1390, iulie 21 relativ la hotărnicirea moşiei Bîrsana din Maramureş, a lui Balc voievod şi a lui Drag, comiţii Maramureşului. Între punctele de reper este „sprînceana muntelui Cornilor" „supercilium ... montis Hegor" (M i h a l y i, *Diplome maramureşene*, p. 108).

[12] *Idem*, p. 223.

[13] *Idem*, p. 258.

[14] *Idem*, p. 275, 279, 253, 272, 221 şi 231.

[15] *Idem*, p. 231.

dinţi şi în Dolj[1] sau, în formă compusă, *Buda-Cornet*, sat pe Argeş, cu pod[2] şi „*Vîrtej Cornet Grădişteanului*“, sat mic, cu 28 de gospodării, în Ilfov[3]. Ca diminutiv, găsim *Cornăţelu*, cu 84 de gospodării, în Olt[4] şi în Dîmboviţa cu 59 şi *Cornăţel* în Putna, cu 46[5]. Satul Recea de Jos, din Teleorman, are, ca al doilea nume, *Cornăţelu*[6]. Şi în Dolj a existat în secolul al XVI-lea, un sat *Cornăţelul*, dovadă documentul din 8 aprilie 1590 prin care Radu voievod, fiul lui Alexandru voievod, întăreşte mănăstirii Coşuna satul Bucovăţul; în hotarnica satului: „hotarul cel bătrîn al Cornăţelului“[7]. Găsim satul *Corneşti* cu 38 de gospodării în Roman[8] în Dîmboviţa şi în Prahova, ultimele două în harta Stolnicului; omonimul lui se află în codrii Bîcului. Tot aci, la topicele în legătură cu cornul, trebuie puse şi acelea care derivă din salvul dren (= corn) şi pe care le-am primit în epoca de conlocuire dintre daco-romani şi salvi şi de asmiliare a acestora din urmă de către cei dintîi. Aşadar, nume de sate ca *Drencova*, *Drînceni*, *Dranov* (cf. lacul şi canalul care leagă braţul Sf. Gheorghe de Razim), *Dranovăţ*[9].

Fagul, frumosul şi caracteristicul copac al ţării noastre, nu lipseşte din toponimie, aşa cum am arătat mai înainte în legătură cu regiunile şi tîrgurile noastre. Ca nume de sat îl întîlnim în documentul din 20 iunie 1489 prin care Vlad Călugărul întăreşte lui Milco Stolnic mai multe sate şi părţi de sate, între care şi „a şasea parte din *Fîntîna Fagului*“[10], din judeţul Olt. În Neamţ, găsim satul mic *Tîrvu-Fagu*, cu 26 de gospodării[11] şi cătunul *Făgeţelu*[12]. În Olt, *Făgeţelu de Sus*, cu 60 de gospodării, şi *Făgeţelu de Jos* cu 25[13]. Se adaogă

[1] *Principatele române*, p. 213, 247 şi 225. — Există şi colectivul *corniş*, pădure sau grup de corni (*Toponimia românească*, p. 64). O pădure, *Cornişu*, amintită în *Vînătorul şi pescarul sportiv*, ianuarie 1973, p. 17

[2] *Idem*, p. 165.

[3] *Idem*, p. 246.

[4] *Idem*, p. 256 — La 23 aprilie 1645, Matei Basarab întăreşte lui Ivaşcu vel armaş Ceparu, între altele, satul Cepari din Argeş în a cărui hotarnică găsim: „pîrîul Cornăţelului pînă în lac ... pîrîul Sîngerilor .. hotarul Cărpenişului“ (I. Ionaşcu, *Biserici, chipuri şi documente din Olt*, Craiova, 1934, p. 57).

[5] *Principatele române*, p. 260 şi 223 — În Mehedinţi, pîrîul *Cornăţel*, avînd 11 mori pe el (*Idem*, p. 155). În judeţul Sibiu, un *Cornăţel* pe valea Hîrtibaciului (Informaţie I. Lupe).

[6] *Idem*, p. 278.

[7] *Documente B*, Veacul XVI, vol. V, p. 434.

[8] *Principatele române*, p. 265 — Satul Cornileşti, din Neamţ (*Idem*, p. 253) îşi trage numele de la un Cornilă, iar acest antroponim poate veni de la corn, dar poate fi şi forma populară a lui Corneliu.

[9] *Toponimia românească*, p. 65.

[10] *Documenta B*, p. I, 347.

[11] *Principatele române*, p. 255.

[12] *Idem*, p. 253.

[13] *Idem*, p. 256.

topicele româno-slave, ca Bucovu, cu 50 de gospodării, în Teleorman [1] şi *Bucovicioru*, cu 61 de gospodării, în Mehedinţi [2].

Frasinul, atît de apreciat pentru lemnul şi rădăcina sa, din care se fac mobile frumoase, este de asemenea un copac caracteristic al ţării noastre. Apare de timpuriu în toponimie. La 27 decembrie 1391, din Argeş, Mircea cel Bătrîn dăruieşte lui Stanciul egumen şi fratelui acestuia Călin ocina Scorei, în ţara Făgăraşului, scutită de orice dări. În hotarnică, un punct de reper este „locul numit la Unghiul cu frasini" [3]. Mihai Viteazul, prin hrisovul cu data 6 septembrie 1598, îşi întăreşte sieşi şi copiilor lui satele cumpărate în judeţul Romanaţi, pe cînd era boier; între altele „*Frăsinetul de Sus*" [4]. Harta din 1835 indică două sate *Frasinul* în Vlaşca [5] şi în Buzău [6], *Frasîni* cu 55 de gospodării, în Dolj [7] şi cu 75 în Vlaşca [8], *Frăsinetu* în Romanaţi [9]: e satul lui Mihai Viteazul — şi în Vlaşca [10] Un vechi sat *Frăsinet* a fost şi este şi în Ilfov, pe Mostiştea; e amintit în documentul din 26 februarie 1627 [11]. Notăm şi *Frăsineni* în Buzău.

Gîrniţa sau gîrneaţa, iarăşi o specie de stejar, ca şi cerul şi tufa, a dat numele ei la trei sate din Mehedinţi: „*Ghîrniţa*" cu 130 de gospodării, „*Ghirniţa de Jos*" cu 120 şi „*Ghirniţa de Sus*" cu 100 [12]. Statistica fiscală din 1831 menţionează „*Gîrniţa noo*" din judeţul Rîmnicul Sărat [13] Gorunul e stejarul prin excelenţă, cel din care se fac buţile mari şi budanele pentru vin, ţuică şi rachiu, gorunul de Piteşti fiind în privinţa acesta neîntrecut. În toponimie, apare şi sub forma *Goruna*, sat cu 29 de gospodării în Prahova [14], dar mai ales sub forma colectivului *Gornet* (prescurtare din Gorunet). Găsim trei sate

---

[1] *Principatele române*, p. 277.

[2] *Idem*, p. 247. Un sat Bucoviciori în documentul cu data 1619, ianuarie 18 (Arh. St. Bucureşti, Ms. 172, f. 419).

[3] *Documente B*, Veacul XVI, vol. VI, p. 337 şi 340.

[4] *Principatele române*, p. 223 — Moşia Frasinul din Dîmboviţa aparţinea mănăstirii Sărindar din Bucureşti. La 18 februarie 1802 o jalbă împotriva arendaşului moşiei (Arh. Stat. Bucureşti, Mănăstirea Sărindar, IV/31).

[5] *Idem*, p. 188.

[6] *Idem*, p. 218. Cităm şi două documente inedite: la 17 martie 1674 în legătură cu o cumpărătoare de ocină, dar aci satului i se spune Frăsinet (Arh. Stat. Bucureşti, Episcopia Buzău, XIV/22) şi la 20 iulie 1677 cînd are loc o danie în satul Frasin (*Idem, idem*, LIX/12 a).

[7] *Idem*, p. 226.

[8] *Idem*, p. 287. În hartă defectuos: Frasichi.

[9] *Idem*, p. 267.

[10] *Idem*, p. 287.

[11] *Documenta B*, vol. XXI, p. 191. În harta din 1835 e trecut cu 46 de gospodării (*Principatele române*, p. 243).

[12] *Principatele române*, p. 247—248.

[13] *Idem*, p. 101 nota 3.

[14] *Idem*, p. 258.

Gornetul în Săcuieni, unul cu 102 gospodării, altul cu 37, cel de-al treilea, un cătun, cu 22 de gospodării [1]. Un mic cătun, cu 5—20 de gospodării, e și în Buzău [2], iar *Valea Gornetului*, cu 78 de gospodării în Săcuieni [3].

Și jneapănul a dat numele său unui topic, dar nu unui sat ci — cum era normal, fiind plantă de altitudine — unui munte. În hotarnica Cloșanilor făcută de Tudor Vladimirescu la 15 iulie 1818 citim: „pînă în pîrîul muntelui Scurtul ce se cheamă și Șneapănul“ [4].

Mălinul, copacul nu prea înalt, cu floare albă, bine mirositoare, e amintit sub forma pluralului, *Mălini*, ca sat mare, cu 211 gospodării în Suceava [5], sau sub aceea a colectivelor măliniș și mălinet [6]. Mlaja, de salcie sau răchită, a dat numele ei satului *Mlăjet* din fostul județ al Săcuienilor, azi în Buzău, sat trecut de Stolnic în harta sa și avînd 36 de gospodării în harta din 1835 [7]. Mulțimea de meri pădureți a determinat numele a cîteva sate. Astfel, în județul Mehedinți, găsim *Merișu*, cu 63 de gospodării și „Merit“, de fapt *Meret*, cu 48 [8], purtînd deci amîndouă forma colectivă a numelui. Tot *Meriș* e un sat în Gorj, fără cifra gospodăriilor. În Teleorman, două sate *Merișani*, unul cu 130 de gospodării, altul cu 40 [9]; alți Merișani sînt în Argeș.

Nucul, copacul falnic, tovarăș al viei, e întîlnit pe toată suprafața țării. Îi poartă numele un cătun, *Nucu*, din Buzău [10], un altul, *Nuci*, în Rîmnicul Sărat [11]. *Nucii Mutei* un sat cu 32 de gospodării în Dolj [12]. Găsim apoi *Nucetul*, cu 67 de gospodării în Dîmbovița, și cu 62 în Săcuieni [13], precum și *Valea Nucetului* care, împreună cu Măruntiș, are 50 de gospodării, tot în Săcuieni [14]; sub forma diminutivală a numelui, *Nucșoara*, e trecut un sat în

---

[1] *Principatele române*, p. 269.

[2] *Idem*, p. 218.

[3] *Idem*, p. 271. Citām și „Valea Gorunului“ într-un document inedit din 12 mai 1690 (Arh. Stat. București, Mănăstirea Rîncăciov, VI/4; cf. ms. 292, f: 24).

[4] D. Drîmbă, *Hotarnicul ...*, p. 587.

[5] *Idem*, p. 273.

[6] La 16 aprilie 1533, Vlad voievod întărește mănăstirii Bistrița din Vîlcea satul Stroești, a cărui hotarnică are și punctele de reper: „gîlma mălinișului“ și „valea Rumânaților“ (*Documenta B*, Veacul XVI, vol. II, p. 132). Iar la 1 august 1577, Alexandru Voievod întărește ocină în Mihăiești, unul din punctele de reper ale hotarnicei fiind valea „mălinetului“ (*Idem*, vol. IV, p. 290).

[7] *Principatele române*, p. 270. — O vînzare de ocină în acest Mlăjet la 25 septembrie 1677 (Arh. Stat. București, Episcopia Buzău, XI/7; vezi și Ms. 173, f. 162).

[8] *Idem*, p. 248.

[9] *Idem*, p. 278.

[10] *Idem*, p. 218.

[11] *Idem*, p. 263.

[12] *Idem*, p. 226.

[13] *Idem*, p. 224 și 270.

[14] *Idem*, p. 271. — În același județ al Săcuienilor, un document inedit din 10 octombrie 1639 menționează „dealul Nucetului“ (Arh. Stat. București, pergamente, XLVI/10).

Muşcel, cu 40 de gospodării [1]. Adăugăm că tot Nucşoara e şi noul nume al satului din Prahova care mai înainte se numea Rîncezi.

Paltinul, ca şi frasinul, copac nobil, cu lemn bun pentru mobilă aleasă şi pentru instrumente muzicale, e prezent în toponimie sub diferite forme ale numelui. Unul din satele vechi vrîncene e *Paltinu*, cu 78 de gospodării în harta din 1835 [2]. Tot *Paltenu* se cheamă şi un sat mic, cu numai 26 de gospodării, din Săcuieni [3], unde întîlnim şi *Păltineni*, cu 34 [4] amintit şi în harta Stolnicului. Sub forma *Păltinişu* şi avînd şi un al doilea nume, Glodul, îl găsim în Suceava [5], după cum *Păltiniş* se cheamă şi staţiunea climaterică de la sud-vest de Sibiu, sub muntele Cindrelul. Există şi forma Păltinaş — compară cu Ceraş şi Făgăraş — în numele satului *Gura Păltinaşului*, cu 29 de gospodării, în Săcuieni [6], în care, după cum se vede paltinul e bine reprezentat. Notăm, în sfîrşit, şi *Păltineşti*, cu 124 de gospodării, în Dorohoi [7]. Forma veche a numelui acestui ultim sat este Păltinişul aşa cum ne arată actul ieşan, din 1632—1633 prin care Tudori pîrcălabul de Hotin vinde lui Gavrilaş vornic satele Cotela din ţinutul Hotinului şi *Păltinişul* din ţinutul Dorohoi, cu 800 de lei [8]. Interesantă e tradiţia consemnată de Ion Neculce care pune întemeierea mănăstirii moldovene Slatina în legătură cu un paltin. Iat-o: „Alecsandru Vodă Lăpuşneanul fiind domnu, au făcut mănăstirea Slatina. Şi aşè dzicu oamenii că, trăind un săhastru acolo şi fiind un paltin, copaciu mare, unde este acmu prestolul în oltariu, vidè acel sihastru spre duminici şi spre alte dzile multe lumini întru acel paltin la vremea slujbii bisericii. Şi i s-au arătat Maica Precistă în vis şi i-au dzis să margă la Alecsandru Vodă să-i dzică să facă mănăstirea. Şi mergînd săhastrul la Alecsandru Vodă, s-au îndemnat Alecsandru Vodă de săhastrul de au făcut mănăstirea Slatina — întru acel loc, unde au fost paltinul“ [9]. De la părul.păduret, frecvent, ca şi mărul, în pădurile noastre, vin numele satelor *Peri*, cu 34 de gospodării, şi *Părul Rătundu*, fără cifră de gospodării, în Teleorman [10], ca şi a satului *Peretul*, cu 124 de gospodării, în Olt [11]. Cealaltă formă de colectiv *Periş*, e atestată atît în Ilfov, cît şi în Transilvania. Varietatea de răşinos (conifer) numită pin a determinat numele cîtorva sate. Stolnicul Constantin

[1] *Principatele române*, p. 251.
[2] *Idem*, p. 261.
[3] *Idem*, p. 270.
[4] *Ibidem*.
[5] *Idem*, p. 273.
[6] *Idem*, p. 269.
[7] *Idem*, p. 229.
[8] *Documenta A*, vol. XXI, p. 245—6.
[9] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*k ed. cit. p. 14.
[10] *Principatele române*, p. 278; cf. mănăstirea *Peri*, în Maramureş.
[11] *Idem*, p. 257.

Cantacuzino trece în harta sa, în judeţul Argeş, satul *Pinul* [1]; în harta statistică din 1835 găsim, în Mehedinţi, satul *Pinosa*, cu 90 de gospodării, şi cătunul *Pinosa de Jos*, cu numai 5—20 gospodării [2]. Apoi satul *La Pin* cu 28 de gospodării în Buzău [3]. Frecvente sînt topicele în legătură cu plopul, copacul cu lemn moale, căutat de rudari pentru copăi şi albii. Un sat *Plopu* cu 131 de gospodării în Tutova, altul, cu 59, în Dîmboviţa, şi un al treila, cu 41, în Săcuieni [4]. Sub forma pluralului, *Plopi*, în Dîmboviţa, cu 64 de gospodării, în Olt, cu 66 în Fălciu, cu 59 şi cu pronunţarea populară *Plochi* [5]. Tot cu pronunţare populară sînt şi satele *Plochii Nou*, cu 22 de gospodării, şi *Plochii Vechi*, cu 30, în Rîmnicul Sărat [6]. Găsim apoi derivatele *Plopana*, cu 92 de gospodării, în Tutova [7], *Plopeni*, un sat în Prahova — oraşul de azi — şi un altul în Suceava, cu 48, respectiv, 140 de gospodării [8]. Tot *Plopeni*, dar cu adaosul *Grima*, un cătun în Dorohoi, unde găsim şi un al doilea, cu numele *Sturza (Plopenii-Cona)* [9]. Alte derivate sînt *Plopiş*, sat în judeţul Satu Mare, şi un alt *Plopiş* în Sălaj, *Plopeasa*, sat cu 52 de gospodării, în Buzău [10] şi *Plopasca* cătun incipient (1—5 gospodării) sau stînă în Tecuci [11]. Adăugăm şi diminutivele *Plopşoru Mare*, sat cu 150 de gospodării şi *Plopşorul Mic*, cătun cu 5—20 de gospodării, în Mehedinţi [12] şi *Plopşor* fără cifră de gospodării, în Gorj [13]. O cîrciumă sau han, în Ialomiţa, poartă numele de *Valea Plopului* [14].

Răchita — cu nume de origine slavă — este şi ea bine reprezentată în toponimie. Un sat cu acest nume în Mehedinţi, avînd 76 de gospodării [15]. Sub forma diminutivală, *Răchiţelu de Jos* cu 78 de gospodării, şi *Răchiţelu de Sus*, tot cu 78 de gospodării, în Argeş [16], precum şi *Rechicioara*, cu 43, în

[1] Const. C. Giurescu, *Harta Stolnicului Constantin Cantacuzino*, p. 17.
[2] *Principatele române*, p. 249.
[3] *Idem*, p. 218.
[4] *Idem*, p. 280, 224, 270 — Un altul în Hunedoara.
[5] *Idem*, p. 224, 257, 232 — În Teleorman, cătunul *La Plopi*, cu 5—20 gospodării (*Idem*, p. 277).
[6] *Idem*, p. 263. *Plochii Vechi* cred că sînt tot una cu *Plopu* din judeţul Rîmnicul Sărat; ni s-a păstrat răvaşul, din 21 mai 1676, către doisprezece boieri hotarnici, ca să aleagă partea mănăstirii Măxineni din acest sat (Arh. Stat. Bucureşti, Ms. 173, f. 331).
[7] *Idem*, p. 280.
[8] *Idem*, p. 259 şi 273.
[9] *Idem*, p. 229.
[10] *Idem*, p. 218.
[11] *Idem*, p. 276.
[12] *Idem*, p. 249.
[13] *Idem*, p. 234.
[14] *Idem*, p. 239. Un sat *Balta Plopului*, în judeţul Buzău; la 17 februarie 1827, arendarea moşiei cu acest nume (Arh. Stat. Bucureşti, Ms. 174, f. 8 v.).
[15] *Idem*, p. 249.
[16] *Idem*, p. 211.

Olt [1]. Sînt apoi derivatele *Răchitoasa*, cu 148 de gospodării şi *Răchiteu*, cu 194, în Tecuci [2], ca şi *Răchiteşti*, cu 95, în Roman [3]. Pentru comparaţie cu Ceraş, Făgăraş şi Păltinaş, notăm Răchitaş, numele muntelui vrîncean.

Înrudită cu răchita, care are şi o varietate de munte, este salcia. O seamă de aşezări sînt numite după ea. Găsim un sat *Salcia* în Olt, cu 94 de gospodării [4], un altul în Săcuieni, cu 69 [5]. Stolnicul înseamnă şi el în Buzău un sat cu acest nume [6]. La plural, *Salciile*, cu 154 de gospodării în Ialomiţa, şi *Salcii* cu 127, în Suceava [7]; tot *Salcii* îi spune şi unui coşar de vite în Rîmnicul Sărat [8]. Sub formă diminutivală *Sălcioara*, cu 62 de gospodării, în Rîmnicul Sărat şi cu 35 în Buzău [9] şi *Sălcuţa*, două sate în Dolj, cu 104, respectiv 27 gospodării, unul în Dîmboviţa, cu 32 şi unul în Tecuci, cu 41 [10].

De la soc, arbustul cu flori albe mirositoare şi bune de leac, îşi trage numele moşia *Socetu* din judeţul Dîmboviţa, a mănăstirii Mihai Vodă; la 20 aprilie 1813 are loc arendarea acestei moşii [11]. Spinii, care au dat, în epoca de conlocuire româno-slavă, numele lor Tîrnavelor, au lăsat şi alte urme în toponimia ţării noastre. Sate numite *Spineni* întîlnim în Olt, cu 89 de gospodării [12] în Fălciu, cu pronunţarea populară *Schineni* — 121 de gospodării [13] şi în Vrancea, cu 133; azi, satului din urmă i se spune Spineşti. O stînă din ţinutul Hîrlăului purta în 1835 numele de *Schinoasa* [14], iar un sat din Dolj, cu 70 de gospodării, *Spinet* [15]. Scoruşul, ale cărui fructe au forma unor merişoare, e mai puţin răspîndit decît cornul; a rămas totuşi şi de la el numele satului *Scoruş* din Gorj, fără indicarea numărului gospodăriilor [16].

---

[1] *Principatele române*, p. 257.
[2] *Idem*, p. 276.
[3] *Idem*, p. 266.
[4] *Idem*, p. 257.
[5] *Idem*, p. 271, p. 272. *Valea Sălcii*, fără indicarea gospodăriilor, în Tecuci (*Idem*, p. 276).
[6] Const. C. Giurescu, *Harta stolnicului Constantin Cantacuzino*, p. 18. S-ar putea să fie tot una cu satul Salcea de la Călmăţui, din acelaşi judeţ, unde are loc o vînzare de ocină la 12 ianuarie 1702 (Arh. Stat. Bucureşti, Episcopia Buzău, XVII/18). Un act din 29 octombrie 1836 arată că moşia Izvorani din judeţul Buzău este „numită acum Salcia" (Arh. Stat. Bucureşti, Ms. 266, f. 661).
[7] *Principatele române*, p. 238 şi 273.
[8] *Idem*, p. 263.
[9] *Idem*, p. 263 şi 219 — Schitul Berea avea moşie la Sălcioara: vezi documentul din 20 decembrie 1819 (Arh. Stat. Bucureşti, Episcopia Buzău, XIII/55 şi 56).
[10] *Idem*, p. 227, 224 şi 276.
[11] Arh. Stat. Bucureşti, Ms. 456, f. 209. Un sat Socet la sud-vest de Deva.
[12] *Idem*, p. 257.
[13] *Idem*, p. 232.
[14] *Idem*, p. 236.
[15] *Idem*, p. 227.
[16] *Idem.*, p. 234. Am amintit mai înainte „Codrul Scorăgetului" în care s-au retras, în pragul iernii, Horia şi Cloşca. Adăugăm aci „Poiana Scoruş" şi „Pîrîul Scoruş", lîngă

Numeroase topice îşi trag numele de la binecunoscutul, răspînditul şi iubitul copac teiul, cel scump lui Eminescu. *Teişuri* sînt pe toată faţa pămîntului românesc, atît în Moldova, cît şi în Transilvania şi în Muntenia [1]. Cităm şi forma *Teişani*, numele unui sat de moşneni din fostul judeţ Săcuieni, azi în Prahova, cunoscut prin vechea sa ocnă. Un act din 7 septembrie 1682 aminteşte de zeciuiala sării de la această ocnă, zeciuială cuvenită mănăstirii Radu Vodă din Bucureşti [2]. Cele ce am spus despre topicele derivate din tei se aplică şi topicelor derivate din ulm, foarte răspîndite şi ele, de o parte şi de alta a Carpaţilor. Găsim sate şi moşii cu numele *Ulmu*, *Ulmetu* — o aşezare din Dobrogea se numea, în epoca daco-romană, Ulmetum — *Ulmiş*, *Ulmeni* [3]. O moşie cu acest din urmă nume în judeţul Ilfov, aparţinea mănăstirii Mihai Vodă [4]. Cităm, însfîrşit, satul *Zmeuret* din Vîlcea, cu 78 de gospodării în 1835 [5].

În ce priveşte toponimia determinată de cei ce lucrează lemnul trimitem la subcapitolul „Meşteşugari ai lemnului şi sate de lemnari specializaţi" (p. 194). Iar pentru toponimia determinată de vînatul pădurii, precizăm că o bună parte a ei se referă la vînatul mare actual — cerbul, ursul, lupul — sau dispărut — zimbrul, bourul, colunul, brebul. Am amintit anterior de „Plaiul bourilor" din fostul ţinut al Putnei şi de derivatele Boureni, Boura [6]. Adăogăm „Căpăţîna zimbrului", tot în Putna [7] şi numeroasele topice în legătură cu brebul [8] şi pe cele care amintesc colunul sau măgarul sălbatic (onagrul) [9]. În legătură cu cerbul este *Poiana Cerbului* din judeţul Rîmnicul Sărat, pomenită într-un document din 7 august 1695 [10], moşia *Cerbul* din plaiul Rîmni-

muntele Suhardului de la Cheile Bicazului (Manole Bodnăraş, *Cerbul cel Mare* în *Vînătorul şi pescarul sportiv*, iulie 1972, p. 3).

[1] Vezi *Indicatorul alfabetic al localităţilor din R.P.R.*, Bucureşti, 1956, sub Teiş şi derivatele acestuia. Cităm şi documentul inedit din aprilie 1824 prin care sulgerul Niculăiţă ia în arendă Pîrscovul, Măgura, Lunca Frumoasă şi Teişul din judeţul Buzău (Arh. Stat. Bucureşti, Episcopia Buzău, Ms. 174, f. 3).

[2] Arh. Stat. Bucureşti, Ms. 256, f. 544.

[3] Vezi *Indicatorul alfabetic al clocalităţilor din R.P.R.*, sub Ulmu şi derivatele acestuia, Un sat Ulmu, de pildă, la sud-vest de Deva.

[4] Arh. Stat. Bucureşti, Mănăstirea Mihai Vodă, VIII/55.

[5] *Principatele române*, p. 286. În judeţul Prahova e muntele Zmeuretul, lîngă satele Bătrîni şi Chiojdu Mare.

[6] Vezi mai sus, p. 264.

[7] Const. C. Giurescu, *Istoricul podgoriei Odobeştilor*, p. 28 — Cătunul „Zimbroea" din Săcuieni, menţionat în harta din 1835 (Principatele române, p. 272) să păstreze oare amintirea femelei unui zimbru?

[8] Const. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, Bucureşti, 1971, p. 21. În ungureşte brebul se numeşte hod, de aci, onomasticul Hodoş (Al. Filipaşcu, *Sălbătăciuni* ... p. 161), care e aidoma românescului Breban.

[9] *Ibidem.*

[10] Arh. Stat. Bucureşti, Mănăstirea Rîmnicul Sărat, XIV/5.

cului Sărat, a mănăstirii din capitala judeţului, în acte din 1760 — 1761 [1], în sfîrşit muntele Cerbul, din acelaşi judeţ, despre care aminteşte un document din 26 ianuarie 1762 [2]. Pentru topice în legătură cu lupul, cităm *Groapa Lupului*, de pe teritoriul comunei Chiojd (judeţul Buzău), *Lupeni*, cunoscutul oraş minier din Transilvania, *Lupăria*, în diferite locuri, ca, de pildă, în hotarul satului Vladomira (judeţul Iaşi), *Lupeşti* sau *Lupeasca*, sate înglobate în Bucureşti etc.

Încheiem acest capitol al toponimiei în legătură cu pădurea românească dînd în cele următoare numele de străzi, bulevarde, căi, alei, intrări şi pieţe din Bucureşti care evocă pădurea, copacii ei, poienele, vînatul, fructele şi păzitorii ei; sînt nu mai puţin de 133 (o sută treizeci şi trei) de asemenea nume, nepunînd la socoteală, bineînţeles, numele de arbori exotici ca ficusul, palmierul, eucaliptul, cedrul, chiparosul etc. Iată această toponimie: străzile Aluniş, Alunului, Arinii Dornei, Ariniş, Arinului, intrarea Arsura, intrarea Arşiţei, străzile Arţarului, Bradului, Brădetului, Brazilor, strada şi intrarea Brănişteri, străzile Brebu, Brebenei, Castorului, Căprioare, strada şi intrarea Căpriorilor, strada Cătinei, Cedrilor, Cerbului, Cetinei, Chiparosului, strada şi intrarea Codrului, străzile Copacului, Copăceni, Cornăţel, Cornetului, Cornişor, Cornişelor, Cornului, Calea Crîngaşi, străzile Crîngul cu arţari, Crîngului, Dafinului, Dealul Poenii, strada şi intrarea Deliorman, străzile Dumbrava Nouă, Dumbrava Roşie, aleea Dumbrăviţa, străzile Eucaliptului, Fagului, Făgetului, intrarea Făgeţel, Bulevardul Ficusului, intrarea Forestierilor, strada şi intrarea Frasinului, străzile Frăsinetului, Frunzarilor, Frunzişului, Gîrniţei, Glădiţei, Gorunului, Hăţişului, Ienupărului, Jariştea, Jirului, Joagărului, Jugastru, Lacul Plopului, Lacul Tei, Lemnarilor, strada şi intrarea Dimitrie Lemnea, străzile Lemnişorului, Luminişului, Lunca Bradului, aleea Magnoliei, străzile Migdalului, Nucetului, Nucşoara, Nucului, Palmierului, Pădurarilor, strada şi aleea Pădurea Craiului, străzile Pădureţu, Pădurii, Păduroiu, Păltiniş, Păltinoasa, Piaţa Tei, strada şi intrarea Pinului, străzile Pinul Alb, Piscul Răchitei, intrarea Platanului, strada şi intrarea Plopeni, străzile Plopşor, Plopului, intrarea Poiana, străzile Poiana cu aluni, Poiana Braşov, Poiana Cernei, Poiana Codrului, Poiana Florilor, Poiana Lacului, aleea Poiana Mare, intrarea Poiana Mărului, aleea Poiana Muntelui, străzile Poiana Cîmpina, Poiana Narciselor, Poiana Sibiului, Poiana Stampei, aleea Poiana Vadului, străzile Poiana Verde, Răchitaşu, Răşinari, Rediu, Salcîmilor, Sălcet, Sălciilor, Sălcioarei, Sălcuţa, Sîngerului, Smochinului, Socului, strada şi intrarea Stejarului, străzile Stejeriş, Sub Tei, Teiul Alb, strada şi intrarea Teiul Doamnei, străzile Teiului, Teiuş, Ţapinei, Ulmet, Ulmilor, Ursului, Valea Poenii, Vîscului, Zăvoiului [3].

---

[1] Arh. Stat, Bucureşti, Mănăstirea Rîmnicul Sărat, XV/21 (document din 1760, august 3) şi XV/22 (document din 1761 mai 10).

[2] *Idem*, *XXV*/10.

[3] Bucureşti, *Ghidul străzilor*, Bucureşti, 1970.

PĂDUREA ȘI ONOMASTICA

Multe nume de oameni sînt în legătură cu pădurea,
fie direct, fie prin intermediul toponimiei

Şi sub raportul onomasticii, adică al numelor de oameni ca şi sub acela al toponimiei, al numelor de locuri, pădurea a avut o deosebită însemnătate. Multe nume de oameni sînt în legătură cu pădurea, fie *direct*, fie prin intermediul toponimiei. Era şi normal să fie aşa. Trăind în mijlocul pădurii, sau aproape de ea, folosindu-se de lemnul pădurii spre a-şi face casa, uneltele, armele, folosindu-se de vînatul şi de fructele ei, adăpostindu-se în pădure în vreme de restrişte, dînd multe lupte la adăpostul ei, nu se putea ca această mare şi diversă realitate care e pădurea să nu-şi pună pecetea ei şi asupra onomasticii. Putem deosebi, în privinţa aceasta, nouă categorii, de nume: 1) Referitoare la *numele generice* ale pădurii: bunget, codru, crîng, dumbravă, heciu (huciu), luncă, sihlă, zăvoi. 2) Privind *copacul* şi părţile lui componente. 3) În legătură cu *diferitele esenţe* ale pădurii, începînd cu alunul, arţarul şi bradul şi isprăvind cu tisa, ulmul şi zada. 4) Privind *poienile*, indiferent de felul în care au fost create, prin tăierea pădurii sau prin foc. 5) Privind *braniştele* adică locurile rezervate de către stăpînul moşiei pentru vînat, pescuit, fîn şi lemne. 6) După *produsele* obţinute din lemnul copacilor (grindă, scîndură, talpă, şindrilă etc.). 7) În legătură cu *fructele pădurii* şi anume de la afine, coarne şi ghindă pînă la jir, bureţi şi zmeură. 8) După *vînatul* pădurii, de orice fel, de la urs, cerb, lup şi vulpe pînă la iepure, jder şi bursuc. 9) În sfîrşit, determinate de diversele *meserii* care prelucrează lemnul.

Nu este în intenţia noastră să dăm aci un dicţionar onomastic în legătură cu pădurea; ne vom mărgini la o serie de nume pentru fiecare din categoriile de mai sus, insistînd asupra acelora care prezintă o importanţă istorică.

1) Dacă de la bunget vine numai numele de familie Bungeţeanu, în schimb, codru a dat o serie întreagă de nume. Mai întîi însuşi Codru, purtat de călătorul şi scriitorul transilvănean Codru Drăguşanu, autorul unui re-

marcabil jurnal de călătorie. Apoi Codrescu, şi gîndul ne duce la Theodor Codrescu care, acum mai bine de o sută de ani, a început cunoscuta sa culegere de documente „Uricariul", valabilă şi astăzi, cu toate imperfecţiunile ei. Asemănător este onomasticul Codreanu, purtat de poetul ieşean Mihai Codreanu şi de biologul membru al Academiei Române. Întîlnim de asemenea diminutivul Codruţ. Alte forme sînd Codrea şi Codreş. La 4 octombrie 1453, voievodul Ţării Româneşti Vladislav al II-lea întăreşte lui Stanciul Dijanul posesiunile lui, între care şi partea lui Codrea din Dijani [1]. Iar la 10 martie 1567 „eu Codreş diac mic" scrie actul prin care se confirmă o ocină în satul Brătuia din Gorj [2]. De la crîng s-a format numele Crîngu — familie în Focşani — precum şi Crîngan; găsesc un Ion Crîngan în pomelnicul manuscris al bisericii din Bordenii Mici, judeţul Prahova [3]. Forma Crîngaş se poate explica prin toponimicul respectiv; un sat Crîngaşi, lîngă Bucureşti, la începutul secolului al XIX-lea, este astăzi cuprins în raza oraşului; dar el poate fi şi un derivat direct din crîng. Pentru întîia dată întîlnesc onomasticul Dumbravă într-un document moldovenesc din 1430, iulie 7, privitor la satul Dvorişte, „unde au fost curţile lui Dumbravă" [4]; de aceea satul s-a şi numit mai tîrziu Dumbrăveni (în ţinutul Botoşani). Tot Dumbravă s-a numit şi sfetnicul lui Ion vodă cel Viteaz (1572—1574); el a prins şi nimicit întregul detaşament de strajă al duşmanului şi a contribuit astfel la victoria de la Jilişte [5]. Amintim de asemenea, potrivit documentului din 1612, mai 20, că între rumânii din satele Pleşovul de sus şi de Jos ale lui Preda banul şi ale soţiei acestuia, Florica, fiica lui Mihai Viteazul, este şi „Dumbravă cu fiul său Tudoran" [6]. Citām, în sfîrşit, pseudonimul literar al scriitoarei Bucura Dumbravă, autoarea romanelor „Pandurul" şi „Haiducul". Forma derivată Dumbrăveanul poate veni şi prin intermediul toponimicului Dumbrăveni. Mai puţin frecvent este numele Halunga, derivat din slavicul хлѫга însemnînd tufiş [7]. În afară de familia Hallunga din zilele noastre, găsesc un Halănga, oltean [8], apoi Halînga, rob al lui Ivan Postelnicul şi al Margăi din Caracal, în

[1] *Documenta* I B, p. 195.

[2] Al. Ştefulescu, *Documente slavo-române relative la Gorj*, Tg. Jiu, 1908, p. 159—160: Кодреш.

[3] Azi în Muzeul de istorie din Ploieşti. Numele se află la p. 35.

[4] Mihai Costăchescu, *Documentele moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, I, Iaşi, 1931, p. 299.

[5] Vezi Dinu C. Giurescu, *Ion vodă cel Viteaz*, Editura militară, Bucureşti, 1974, p. 58—59.

[6] *Documenta B* XVII, vol. II, p. 77—78. — Tot de la dumbravă vine şi numele păsării frumos colorate, *dumbrăveanca*.

[7] N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, 1936, p. 292.

[8] *Buletinul Comisiei Istorice a României*, vol. XV, p. 152.

documentul din 1581, aprilie 30 [1]. De la un heci (huci) este numele lui Heci, din vremea lui Ştefan cel Mare [2], — de unde satul Heceşti — de dinainte de Ştefan [3]. De la luncă un Teodor Luncă în comuna Ulmeni din judeţul Buzău [4] şi un Ion Lunca în Transilvania [5]. Sihla explică numele poetului Sihleanu, după cum zăvoiul pe acela al lui Zăvoianu. Găsim însă chiar forma Zăvoiu: documentul muntean din 1622, aprilie 20 ne arată cum un Zăvoiu cumpără ocină în Ciineşti (judeţul Vlaşca), dînd 1 650 de aspri pe 30 de stînjeni [6]. Apare şi femininul: astfel o Maria Zăvoae, în satul Ciolăneşti (ţinutul Cîrligăturii) în 1823 [7].

2) Din alun s-a format numele de familie Alunescu; îl întîlnim în Oltenia [8]. Arbore e frecvent întrebuinţat în onomastica românească, începînd cu vestita familie de dregători moldoveni din vremea lui Ştefan cel Mare şi a urmaşilor lui, pînă la Zamfir Arbore, învăţatul basarabean. Acelaşi lucru pentru copac: îl găsesc sub forma Copaciu, în Moldova [9], dar şi în Transilvania în 1726 [10], Copaci în Muntenia [11], dar şi în Moldova [12]. Apar şi formele Copacea, în Ţara Oltului (Făgăraş), în 1688 [12], Copăcean, tot acolo [14] şi, sub forma diminutivă, Stan Copăcel, în Muntenia, în secolul al XVI-lea [15]. De la lemnul copacului avem numele propriu de familie, Lemnea: o stradă din Bucureşti poartă numele locotenentului Dumitru Lemnea, căzut în războiul antihitlerist. Tot aşa, de la creanga copacului vine numele binecunoscut Creangă: al marelui scriitor Ion Creangă, al economistului Gheorghe Creangă, al arhitectului Horia Creangă. Frunza copacului a dat şi ea o serie de nume: mai întîi chiar Frunză, întîlnit deseori în Moldova, deoparte şi de alta a

[1] *Documenta B* XVI, vol. V, p. 19.

[2] M. Costăchescu, *Documente moldoveneşti de la Ştefan cel Mare*, Iaşi, 1933, indice.

[3] M. Costăchescu, *Documente moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, vol. II, p. 481.

[4] Gh. Nestor, *Monografia comunei Ulmeni*, Buzău, 1938, p. 133.

[5] Şt. Meteş, *Viaţa agrară şi economică a românilor din Ardeal*, I, 1508—1820, p. 70.

[6] *Documente*, XVII B, vol. IV, p. 107.

[7] Gh. Ghibănescu, *Surete şi Izvoade*, vol. XIII, p. 67.

[8] *Arhivele Olteniei*, XXII, p. 130.

[9] N. Iorga, *Studii şi Documente*, XI, p. 87: „Copac, fiul lui Dragotă" din satul Brezeanii, pe Elan, în ţinutul Fălciului într-un act din 1608, iulie 28. Un „Copaciu şi cu Moşul" se judecă pentru ocină în Drăghiceni, dar pierd (*Documente* XVI, B, vol. II, p. 395).

[10] Şt. Paşca, *Nume de persoane şi de animale din Ţara Oltului*, Bucureşti, 1936, p. 215.

[11] *Documente*, XVII, B, vol. II, p. 50; Aurel Sacerdoţeanu, *Pomelnicul bisericii Gruşeţu*, în *Arhivele Olteniei*, XII (1933), p. 1933), p. 18.

[12] *Documente*, XVI A, vol. III, p. 229.

[13] Şt. Paşca, *op. cit.*, p. 215.

[14] *Ibidem.*

[15] *Documente*, XVI B, vol. IV, p. 314.

Prutului [1], uneori şi în forma compusă Frunzălată [2]; găsesc şi topicul — probabil de la un onomastic — Frunzu [3]. Apoi derivatele Frunzescu — autorul unui preţios dicţionar topografic, apărut în 1872 — şi Frunzete sau, sub forma exotică, Frunzetti — criticul şi istoricul de artă. Frunzănescu nu derivă direct din frunză ci prin intermediul toponimicului Frunzăneşti [4]. Cetina adică frunza bradului este întîlnită şi ea în onomastică. Astfel un Cetina bărbat [5] şi Cetina femeie [6], apoi, cu sufixul augmentativ, Cetinoiu [7].

3) Foarte bogată este onomastica determinată de numele diferitelor esenţe ale pădurii. Iat-o în ordinea alfabetică: Arţăreanu, de la arţar, dar nu direct, ci, întocmai ca şi Frunzănescu, prin inter,mediul unui topic: satul Arţăreni. Bradul a cărui însemnătate, în legătură cu momentele importante ale vieţii, am arătat-o mai înainte [8], este numele cel mai productiv în onomastică, din această categorie. Mai întîi numele Brad — vezi, de pildă, Ion Brad, poetul — cu diminutivele lui, Brăduţ — prenumele pictorului Brăduţ Covaliu şi numele unei familii de paznici de vînătoare şi pescuit din regiunea Cheia-Valea Stînii (judeţul Prahova) şi Brădel, român din Serbia cu prenumele Mihu, amintit în anul 1348 [9], — cu augmentativele Brădean şi Brădilă [10] şi cu femininul Brădoaia [11]. Este apoi numele de familie Brădescu, bine cunoscută în Oltenia, pe vremea lui Matei Basarab, Barbul Brădescu fiind unul din marii dregători şi ostaşi ai voievodului [12]. Brădiceanu şi Brediceanu — cunoscuta familie bănăţeană — au la bază tot bradul, dar nu direct, ci prin intermediul topicului Brădiceni, sat, apoi tîrg în Oltenia, la începutul secolului al XVIII-lea [13]. În aceeaşi categorie intră şi numele Brădăţeanu, Brădiţeanu. Adăogăm numele, mai puţin obişnuite, Bradici [14], Brăduşcă [15] şi

---

[1] T. Bălan, *Documente bucovinene*, VI, p. 176, 191, 245, 375—378 etc.

[2] Gh. Ghibănescu, *Ispisoace şi zapise*, VI, 2, p. 60, 61, 115.

[3] N. Iorga, *Studii şi Documente*, XXI, p. 61.

[4] Un sat cu acest nume în judeţul Ilfov.

[5] N. Iorga, *Studii şi documente*, XVI, p. 157.

[6] *Documente*, XVII B, vol. IV, p. 532.

[7] *Revista Istorică*, V, p. 225. O Marica Cetinoiu, moldoveancă, în N. Iorga, *Studii şi documente*, VII, p. 61.

[8] Vezi mai sus p. 22.

[9] *Arhiva Istorică*, III, p. 85.

[10] Vezi respectiv *Documente*, XVI B, vol. IV, şi p. 410 şi *Documente* XVII B, vol. III, p. 382.

[11] N. Iorga, *Studii şi documente*, VII, p. 295 nr. 43 dă numele cu aceeaşi terminaţie: Văncăşoaia; cf. Leloaia, de unde topicul Podul Leloaiei, azi Podul Iloaiei.

[12] Vezi *Arhivele Olteniei*, XVII (1938), p. 306 şi cronicile muntene.

[13] Vezi Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, III, 2, p. 526 şi 583.

[14] *Documente*, XVI A, vol. I, p. 439.

[15] *Documente* XVI B, vol. V, p. 76.

Bradosu [1]. Forma Bradici o întîlnim mai ales în Peninsula Balcanică, la românii de acolo, alături de formele Brader şi Bradel [2], în timp ce Bradea e constatat în Munţii Apuseni [3]. Carpenul se regăseşte în numele academicianului Vasilescu-Carpen, în colectivul cărpiniş — un Stanciul Cărpeniş e întîlnit în 1620 [4] — şi în numele de familie Cărpinişan, derivat din cărpiniş. Călinul apare ca prenume — astfel, inginerul Călin Iliescu — la feminin Călina. Bănuiam că numele poetului şi revoluţionarului de la 1848, Ion Catina, e în realitate Ion Cătină, după arbustul bine cunoscut. Colectivul respectiv, constatat documentar în secolul al XVI-lea sub forma Cătiniaş, de unde actualul Cătiiaş, sat al comunei Chiojdul (judeţul Buzău) [5] — a dat numele de familia Cătiişanu sau Cătieşanu. Cornul, arborele mic cu lemn tare, flori timpurii, galbene, şi fructe roşii, nu putea să lipsească din onomastică. Găsim un Cornea în Ţara Oltului [6] un Cornei în Oltenia, în 1437 [7], un Corneş, trecut în pomelnicul mănăstirii Govora pe vremea lui Radu de la Afumaţi şi pe Cornescu pîrcălabul de curte al lui Constantin Brîncoveanu. Iar în secolul trecut a trăit Cornescu, autorul tratatului de vînătoare, prefaţat de Alexandru Odobescu cu faimosul său Psevdokinegheticos. Fagul a constituit şi el nume de familie: găsim pe transilvăneanul Ion Fagu, la 1760 [9] şi pe tîrgovişteanca Iana Fagu într-un act din 1588, aprilie 9 [10]. Din colectivul făget s-a format numele Făgeţeanu, purtat de un profesor din Bucureşti. Un alt colectiv, făgăraş, e numele unui boier muntean pe vremea lui Mircea Ciobanul şi a lui Petru cel Tînăr — apare în documentul din 1560, martie 10 [11] — precum şi al unui preot bucovinean, în 1632 [12]. Diminutivul făgeţel — pădure mică de fagi — se întîlneşte în cognomenul cunoscutului editor craiovean Şaban — Făgeţel. Frasinul e şi el prezent, atît ca prenume — transilvăneanul Frasin Moşchiuca [13] şi Frasin Munteanu-Rîmnic — cît şi ca nume de familie, Frăsineanu, derivat indirect, prin topicul Frăsineni [14]. Şi gorunul,

[1] *Buletinul Societăţii Române de Geografie*, LIII, p. 157.

[2] Silviu Dragomir, *Vlahii din Peninsula Balcanică în evul mediu*, Bucureşti, 1959, p. 67, 110, 150, 159.

[3] T. Frîncu şi G. Candrea, *Românii din Munţii Apuseni*, 1888, p. 117.

[4] *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie Cluj*, VI, p. 492.

[5] Vezi *Revista Istorică*, XVIII (1932), p. 260.

[6] Şt. Pascu, *op. cit.*, p. 216.

[7] *Arhivele Olteniei*, XVII, p. 289.

[8] Aurelian Sacerdoţeanu, *Pomelnicul Mănăstirii Govora* în *Mitropolia Olteniei*, XIII, nr. 10—12, p. 806.

[9] N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 271.

[10] *Documente B*, XVI, vol. V, p. 352.

[11] *Documente B*, XVI, vol. III, p. 112.

[12] T. Bălan, *Documente bucovinene*, vol. II p. 144.

[13] N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 433.

[14] Sat în judeţul Buzău.

ca şi bradul şi fagul, a servit ca nume. Întîlnim pe Gorun, fiul lui Cernica din Isvoare (judeţul Olt), într-un act din 1533 [1], apoi pe Dima Gorun, care, împreună cu nepotu-său Vătaşu, vînd cinci stînjeni de moşie la Mirceşti (judeţul Buzău) [2], în sfîrşit pe Gorun de Dridif, nobil de Făgăraş [3]. Iar în vremea foarte apropiată de noi, pe Ion Gorun, scriitorul. Numele de familie Gorneanu [4] — contras din Goruneanu — vine din Goruneni, iar acest topic, la rîndul său, din gorun. Mălinul, ca şi călinul, nu lipseşte din onomastică. Un Mălin roşul din Drajna (judeţul Prahova) e pomenit în 1670 [5], iar o moldoveancă Mălina face schimb de moşie la 1523, ianuarie 4 [6]. Avem apoi Mălinescu, revoluţionarul de la 1848 şi luptătorul pentru Unirea Principatelor, precum şi Mălineanu, cunoscutul compozitor din vremea noastră. În privinţa paltinului e de notat numele Paltîn [7], acela moldovean Pălte [8] şi apoi derivatele Păltînea — scriitorul Pompiliu, stabilit înainte de primul război mondial la Paris, şi cercetătorul ştiinţific gălăţean Paul — şi Păltineanu (generalul). În ce priveşte plopul, găsesc pe un „Vasilie Plop", martor la o vînzare în Hăsnăşeni (ţinutul Vaslui), la 1 aprilie 1617 [9] şi, înaintea lui, pe un „Balea Plopăscul" amintit într-un act moldovean din 1518, februarie 20 [10]. Similar e numele de familie Plopeanu. Cu salcia e acelaşi lucru: un „Costea lu Salce", orăşean din Curtea de Argeş, apare într-un document din 1638, martie 30 [11]. Iar „credinţa panului Ion Salce spătar", deci a unui mare dregător, e amintită în actul moldovenesc din 1551 martie 21 [12]. Sîngerul a dat numele lui, unui boier moldovean din secolul al XV-lea [13], iar Grui Sînger apare în poezia populară [14]. Tisa, copacul cu lemn roşu, frumos şi greu, e reprezentată şi ea onomastică. În afară de faptul că găsim în Transilvania bărbaţi cu numele Tis [15] şi Tisu [16], dar avem familia Tisău, în judeţele Prahova şi Buzău, precum şi familia Tisescu în Bucureşti. În ce

---

[1] *Documente B*, XVI, vol. II, p. 138.
[2] *Idem*, B, vol. XXIII, p. 589.
[3] Șt. Pașca, *op. cit.*, p. 247.
[4] Îl găsesc într-un act din 1784, martie 16 la Arh. Stat. Bucureşti, ms. 256, f. 693 v.
[5] *Bul Com. Ist.*, vol. XIII, p. 183.
[6] *Documente A*, XIV, vol. I, p. 216.
[7] N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 451.
[8] *Ibidem.*
[9] *Documente A* XVII, vol. IV, p. 128.
[10] *Documente A*, XVI, vol. I, p. 121.
[11] Const. Giurescu, *Studii de istorie socială*, Bucureşti, 1943, p. 91.
[12] *Documente A*, XVI, vol. 2, p. 3.
[13] N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 458.
[14] *Ibidem.*
[15] N. Iorga, *Scrieri şi inscripţii ardelene şi maramureşene*, vol. II, Bucureşti, 1906 p. 191.
[16] T. Frîncu şi G. Candrea, *op. cit.*, p. 120.

priveşte tufa, varietatea de stejar, numele ei e luat de unul din răzăşii din satul Şendreni — „eu Tufă" — care împreună cu alţii, vinde jumătate din sat adică doi „bătrîni" [1]. Un alt răzăş, din satul Dzemeşeşti, anume „Ion Tufeş", e menţionat în documentul din 1617, martie 8 [2]. Din tufă s-a format apoi numele de familie Tufescu: e cunoscut geograful Victor Tufescu. Pentru ulm, copacul ameninţat cu dispariţia în întreaga Europă, din cauza unei boli ce n-a putut fi încă stăvilită, se poate cita Ulmul, într-un act din 1644 [3]. Apare şi femininul Ulma în Banat în evul mediu timpuriu (anul 1232), apoi în Bucovina [4]. Cognomenul din Popescu-Ulmu se poate explica prin referire la satul respectiv. Aceeaşi explicaţie şi pentru Ulmeanu — originar din Ulmeni, satul dintre Mizil şi Buzău. În schimb însă, forma Ulmaciu — numele unui sătean pomenit în februarie 1808 [5] — derivă direct din numele copacului. Zada, speţa de conifer din care se făceau de preferinţă faclele sau făcliile, deoarece lemnul, îmbibat de răşină, ardea cu flacără mare, a determinat numele Zadul; îl găsim în Moldova, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea [6]; apare şi în regiunea Fălticenilor [7].

4) Poienile au dat şi ele o contribuţie importantă onomasticei. Găsim pe un Gavril Poiană în Moldova, în secolul al XVI-lea [8], şi pe un Mihul Poiană în secolul următor [9]. Sub forma Poeană — e acelaşi nume dar altfel scris — apare înainte de domnia lui Ştefan cel Mare [10]. Poienari sînt foarte mulţi: e suficient să cităm pe Petrache Poenaru, organizatorul învăţămîntului românesc în epoca Regulamentului Organic, şi pe colonelul Poenaru-Bordea, primul ofiţer superior căzut în războiul pentru întregirea statului, în august 1916. Runcul, alt termen, de origine latină însă, pentru poiană, a dat numele său lui Ioan Runcu din Munţii Apusenii [11]. Tot de la runc vine şi numele de familie Runcan. Iar de la laz — al treilea termen, de origine slavă, pentru poiană, vine numele de familie Lăzeanu, dar nu direct, ci prin intermediul unuia din satele Laz sau Lazul, din diferitele regiuni ale ţinutului carpato-danubian [12].

---

[1] *Documente A*, XVII, vol. V, p. 332.

[2] *Documente A*, XVII, vol. IV, p. 106.

[3] Damian Bogdan. *Glosarul cuvintelor româneşti în documentele slavo-române*, Bucureşti, 1946, sub voce.

[4] N. Drăgan, *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei şi a onomasticei*, Bucureşti, 1933, p. 163.

[5] Aurel Sava, *Documente putnene*, I, Focşani, 1929, p. 160.

[6] *Documente A*, XVII, vol. V, p. 228 şi 309.

[7] N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 468.

[8] *Documente, A*, XVI, XVI, vol. III, p. 9.

[9] *Documente A*, XVII, vol. II, p. 233.

[10] M. Costăchescu, *Documente moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, vol. I, p. 321, 502 şi II, 41, 43, 362, 364, 477.

[11] T. Frîncu şi G. Candrea, *op. cit.*, p. 119.

[12] Vezi *Indicatorul alfabetic al localităţilor din R.P.R.*, sub Laz.

Pentru noţiunea de runc sau laz mai există, în limba română, şi termenul *oaş*, din maghiarul ovas avînd acelaşi înţeles. Un Oaşu, ca nume de bărbat, apare în Transilvania [1]. Îl găsim şi în Moldova, dar sub forma Oaşea; documentul din 1584, aprilie 8 aminteşte pe „Anesia, fiica lui Oaşea, nepoata lui Oaşea cel bătrîn“ [2]. Oşanul e locuitorul ţării Oaşului, ţară de lazuri sau runcuri în marea pădure care o acoperea din timpuri străvechi. Pentru însuşirile acestor locuitori e semnificativ proverbul: „Cu oşanul nu te pune, cu oşanca du-te-n lume“ [3].

5) Braniştea se regăseşte în onomastică, fie sub formă de cognomen: Tudor Teodorescu-Branişte [4], fie ca derivat: Brănişteanu, numele cunoscutului gazetar. Cei ce păzeau braniştea erau brănişterii; acest nume se întîlneşte adesea atît în Moldova, cît şi în Muntenia.

6—7) Produsele pădurii , fie sub formă naturală, fie prelucrate de om, îşi au şi ele partea în onomastică. Ghinda apare atît ca nume de bărbat — astfel Ghinda din Climeşti (ţinutul Neamţului) în documentul din 1558 martie 30 [5], cît şi ca nume de femeie; în actul din 1558, aprilie 18, sînt pomeniţi „Nistor şi soru-sa Ghinda şi soru-sa Bisurca“ [6]. La 4 septembrie 1580, „Sima, fiul Salomiei, nepotul lui Ghinda, face un schimb de pămînt [7]. Din zmeură s-a format numele de familie bucureşteană Zmeureanu, iar din bureţii pădurii numele de Burete, Bureţea. Întîlnim un Voicu Bureţea, braşovean [8], un Gheorghe Bureţea, oltean [9]. Acelaşi lucru pentru ciupercile pădurii, de unde numele de familie Ciupercă. Găsesc apoi un Răşină în catagrafia din 1773—1774 a judeţelor Olt şi Argeş [10]. Numeroase sînt numele de persoane date după produsele din lemnul pădurii, realizate de om. Bărbînţă, după putinica pentru brînză sau pentru miere; Butoi, numele unui moşnean, avînd şi moară cu iaz, lîngă Vălenii de Munte; Bute, de la butoiul mare. de circa 100 de vedre [11]; apoi Bîtă, Beldie — familie în ţinuturile Tecuci şi Putna — Jordie, Harag (Harac) şi Ciomag, după beţele de obicei din corn sau stejar, cu care oamenii

---

[1] N. Iorga, *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*, vol. II, 1906, p. 40.

[2] *Documente A*, XVI, vol. III, p. 244.

[3] N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 337.

[4] I. Lupe îmi semnalează numele Branişte Turturel, în judeţul Vîlcea.

[5] *Documente*, *A*, XVI, vol. II, p. 104.

[6] *Idem*, p. 117.

[7] *Idem*, vol. III, p. 146.

[8] *Revista istorică* IX (1923), p. 104. Face parte, foarte probabil, din neamul Bureţe, Bureţea din Scheii Braşovului. Vezi Sterie Stinghe, *Documente privitoare la trecutul românilor din Schei*, vol. III, Braşov, 1902, passim.

[9] *Arhivele Olteniei*, IX, p. 198.

[10] I. Ionaşcu, *Despre judeţele Olt şi Argeş în catagrafia din anii 1773 — 1774 de la Moscova*, Bucureşti, 1958, p. 9.

[11] Const. C. Giurescu, *Istoricul podgoriei Odobeştilor*, Bucureşti, 1969, p. 117.

se apărau. În aceeaşi categorie intră Baltagul care era tot o bîtă, dar prevăzută în cap cu toporişcă pentru tăiat, şi, cîteodată, şi cu un vîrf ascuţit, de fier, pentru împuns [1]. La fel măciuca, zisă şi bîzdoagă. Numele Măciucă apare frecvent în Muntenia în secolele XVI şi XVII [2], iar în Moldova, înainte de Ştefan cel Mare [3]; din el a rezultat numele de familie Măciucescu. Urmează o serie de nume după lemnăria fasonată, cu barda, toporul sau ferăstrăul. Din grindă s-a format Grindeş; îl întîlnim la finele secolului XVI [4]. Întîlnim de asemenea pe Talpă; astfel un Lupu Talpă cupar la 1628 [5]; numele poate să vină atît de la grindă groasă, masivă, pe care se aşeza casa: „talpa casei" (compară cu „talpa iadului" !) cît şi de la talpa încălţămintei. Cărbunele de lemn, produs în tustrele ţările româneşti, a determinat numele lui Cărbune, moşnean din satul Bîrca [6] precum şi a lui „Ion Cărbune" [7], „sluga domnească", aşa cum ne arată documentul din 1548, martie 3 [8]. Găsim şi forma feminină Cărbuna, într-un act din 1605 privitor la satul Brăgăreşti [9]. La toate acestea avem de adăogat numele Cenuşe determinat fie de cenuşa rezultată din arderea lemnelor de foc, fie din cenuşa obţinută în procesul de fabricare a „potaşului" — cum îi spuneau antecesorii — proces în care se întrebuinţau anumite esenţe ale pădurii [10]. În sfîrşit menţionăm ca prenume Mura, de la fructul binecunoscut şi numele de familie Merişanu, Merişescu, de la meriş, colectivul de meri pădureţi, dar nu direct, ci prin intermediul numelui de sat Merişani [11].

8) O deosebită importanţă, sub raportul influenţei asupra onomasticii, are vînatul pădurei. Numele ursului, lupului, cerbului, vulpii, iepurelui, jderului, brebului, vidrei și bursucului, devin nume personale. Acest fenomen se explică pe deoparte prin credinţa străveche, din primele vremi ale umanităţii,

---

[1] E o întrebare dacă numele lui Lupu Haraga zis şi Scripc din 1769 (N. Iorga, *Studii şi documente,* XIX, p. 30) sau acela al lui Haraga pitărel din 1590—1591 (*Documente A*, XVI, vol. III, p. 466) derivă din arag.

[2] *Documente B*, XVI, vol. II, p. 213 şi XVII B, vol. II, p. 148 şi passim. Un „Măciucul clucer" (*Documenta B*, XVII, vol. I, p. 55).

[3] Mihai Costăchescu, *Documente moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, II, p. 52, 53, 57.

[4] *Documente B*, XVI, vol. V, p. 38 — Dar forma Grindu — un Iacov Grindu în Scheii Braşovului (Sterie Stinghe, *op. cit.*, vol. IV, Braşov, 1903, indice) s-ar putea să vie din grind, ridicătură sau spinare de pămînt în baltă, iar nu din grindă.

[5] Damian Bogdan, *op. cit.*, sub Talpă.

[6] *Documente B*, XVII, vol. II, p. 228: act din 1613 noiembrie.

[7] Numele e rotacizat!

[8] *Documente A*, XVI, vol. I, p. 560.

[9] *Documente B*, XVII, vol . I, p. 168.

[10] Vezi în privinţa aceasta, Const. C. Giurescu, *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii româneşti în secolele XV — începutul secolului XIX*, Bucureşti, 1973 p. 209—212.

[11] Un asemenea sat în judeţul Argeş, un altul în Teleorman, iar un sat Merişu în Mehedinţi.

că luînd numele vînatului dorit, îl poţi prinde mai lesne, pe de altă parte prin credinţa, tot atît de veche, că din moment ce i-ai adoptat numele, vînatul nu te va ataca, nu-ţi va face rău, nici ţie, nici vitelor tale, ba chiar, dimpotrivă, te va ajuta[1]. De aceea, frecvenţa numelui de Ursu, Lupu, Vulpe în special Ursu apare în multe documente vechi, şi nu numai la masculin, dar şi la feminin, ca Ursa şi Ursoaia. „Eu Ursa femeia lui Moţoc din Odobeşti" este ctitoră, împreună cu soţul ei, a mănăstirii Miera, de pe valea Milcovului, mănăstire devenită apoi domnească, graţie lui Constantin Cantemir[2]. Iar Ursoaia se întîlneşte ca nume românesc, în documentele slavo-române[3]. Numele de Ursu revine atît în Muntenia, cît şi în Moldova şi în Transilvania. „Policra" lui Horea, martirul tras pe roată, era Vasile Nicola Ursu. În Moldova găsim pe un boier Ursachi, foarte avut, dar pe care Duca Vod l-a ruinat[4], şi pe un Ursachi Dumitraşco tot în timpul domniei lui Duca, mai apoi vel stolnic sub Mihai Racoviţă[5]. În Oltenia, cităm pe „Ursul lui Mone" pomenit în 1614[6]. Mai găsim formele Ursan — făclier domnesc la 1692 în Iaşi[7] — Ursoiu, cu sufix augmentativ, Ursuleţ, Ursuliţă, Ursuţu şi Ursei, ca diminutive[8], Ursăscu (Ursescu) şi Urseanu nume de familie[9], ca şi Ursuleac (cîntăreaţa!). Mulţimea acestor variante — şi nu le-am dat pe toate — arată ce loc important a avut în onomastica românească numele celui mai mare şi mai puternic vînat — cu excepţia bourului şi zimbrului, deveniţi foarte rari — din pădurile noastre.

Tot atît de des folosit este şi Lupu, la feminin Lupa, care feminin însă se întrebuinţează cîteodată şi pentru bărbaţi. Astfel, la 23 mai 1534, Vlad voievod întăreşte din Slatina „lui Bărbulea şi lui Lupa" ocina lor veche şi dreaptă din Studina[10]. Întîlnim şi forma „Lupea" tot pentru bărbaţi; dovadă „Lupea Huru, pîrcălabul de Hotin, din timpul lui Ion vodă Viteazul[11]. Pe

---

[1] Un reflex al acestei credinţe în folclorul românesc: „Şi-ţi va mai ieşi lupul înainte, ca să te spăimînte, Să nu te spăimînţi, frate bun să-l prinzi, că lupul mai ştie seama codrilor şi-a potecilor."

[2] Aurel Sava, *Documente putnene*, I, p. 29. În Muntenia, Manco şi Ursa cumpără o parte din satul Zărneşti pentru 150 de aspri, cumpărătura fiind întărită de domnie la 23 mai 1515 (*Documente B*, XVI, vol. I, p. 109—110).

[3] Damian Bogdan, *op. cit.*, sub voce.

[4] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ed. Iorgu Iordan Bucureşti; 1959, p. 43 şi 81.

[5] *Idem*, p. 114, 156 şi 170. Numeroşi Ursu şi Ursa în podgoria Putnei şi în Vrancea. Vezi Const. C. Giurescu, *Istoricul podgoriei Odobeştilor*, p. 547.

[6] N. Iorga, *Studii şi documente*, VI, p. 4623.

[7] *Idem*, V, p. 94, nr. 84.

[8] N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 401.

[9] N. Iorga, *Hîrtii din arhiva mănăstirii Hurez*, Bucureşti, 1907, p. 124.

[10] *Documente B*, XVI, vol. II, p. 161.

[11] N. Iorga, *Studii şi documente* V, p. 4—5: document din 1574, martie 27, Iaşi.

Vasile Lupu, fastuosul domn al Moldovei, ctitorul Trei Ierarhilor, îl ştie toată lumea. Un „Lupul Mălaiu" scrie bistriţenilor la 1617, „ de rîndul veştilor" din Moldova[1]. Lupoiu şi Lupău au sens augmentativ; la feminin Lupoaia. Lupan Lupuşor (Lupşor), Luput au sens diminutiv. Mai găsim formele Lupaş — numele cunoscutului profesor de istorie — Lupeş, constatat documentar în secolul al XVI-lea[2], apoi Lupşa, Lupşe, Lupşa, cu diminutivul Lupşel[3]. Să adaogăm apoi numele moştenite din timpul conlocuirii româno-slave, adică traducerea lui Lupu prin vîlc, de unde *Vîlcu*, la feminin Vîlca (Vlaca), aceasta din urmă întrebuinţată însă, ca şi Lupa, şi pentru bărbaţi[4]. Adesea întîlnim şi forma Vîlcan ca, de pildă, într-o serie de documente din vremea lui Mircea cel Bătrîn şi a urmaşilor săi[5] sau în documentul din 30 martie 1638[6]. Pentru persistenţa onomasticului Vîlcu pînă în zilele noastre, cităm numele lui Vasile Vîlcu, vice-preşedintele Consiliului de Stat. Nici pentru Lupu şi Vîlcu nu dăm toate formele şi variantele, dar relevăm faptul că şi acest vînat — ager, puternic şi crud — a influenţat adînc onomastica românească. O apreciere similară se poate face şi pentru vulpe, admirată pentru şiretenia şi dibăcia ei. Numele e frecvent sub forma Vulpe — şi varianta Hulpe — apoi Vulpoi, augmentativ, Vulpan, diminutiv, Vulpaş — compară cu Lupaş — după aceea Vulpescu. Ca exemple cităm pe vistierul Filipescu-Vulpe din vremea lui Tudor Vladimirescu şi a primului domn pămîntean, pe arheologul şi istoricul Radu Vulpe. „Manea Vulpar" care apare în documentul din 1526, iulie 26[7] arată îndemînarea respectivului la vînarea vulpei, după cum „răţarul" este cel priceput la vînarea raţelor sălbatice, iar „ursarul" cel care învaţă ursul să joace, în sunetul dairalei.

Pentru alte animale sălbatice care au influenţat onomastica românească, cităm brebul sau castorul, plotunul şi jderul. La 18 mai 1443, Ştefan voievod, fiul lui Alexandru cel Bun, întăreşte slugii sale Ştefan Brebu un sat pe pîrîul Iadrici[8]. Diminutivul e Brebenel, nume care se dă şi unei flori imitînd coada solzoasă a brebului. Găsim şi forma Breban care a continuat pînă în zilele noastre. De la plotun sau elan vine numele lui Tatul Plotun din secolul al

[1] N. Iorga, *Documente româneşti din arhivele Bistriţei*, I, Bucureşti, 1899, p. 33— Aci Mălai are sensul vechi de mei.

[2] *Documente A*, XVI, vol. II, p. 18: „Lupeş Pozaru" în documentul din 9 aprilie 1552.

[3] *Documente B*, XVI, vol. VI, p. 337: Moşnenii din Gostavăţ, între care şi Lupşel, vînd lui Mihai Viteazul satul lor pentru 70 000 de aspri.

[4] C. Giurescu, *Studii de istorie socială*, p. 90: „Vlaca ot Cornet".

[5] *Documente B*, vol. I, p. 32, 55 (aci, în traducere ungurească, sub forma „Velka"). 98, 100.

[6] C. Giurescu, *op. cit.*, p. 90, sub forma „Vlăcan".

[7] *Documente B*, vol. II, p. 26.

[8] *Documente A*, XIV—XV, p. 190—191.

XVI-lea[1] şi a satului Plotuneşti, menţionat în documentul din 1619, înainte de 17 decembrie [2]. În ce priveşte jderul, găsim pe Jderca şi Stanciul care vînd, la 18 aprilie 1590, o viie cu 1 800 de aspri [3].

Iepurele a dat şi el numele său la o sumă, atît în Moldova cît şi în Muntenia şi în Transilvania. Găsim mai întîi pe Epure în ţinutul Bîrladului [4], unde s-a întemeiat satul Epureni; de aci, prin intermediul satului, Manolache Costache Epureanu. Un alt derivat: Epurescu, nume purtat de stăpînul unui cunoscut restaurant în Bucureşti acum cinci-şase decenii.

De la împrejurarea că se învăţaseră să prindă şoimii pentru vînătoarea domnească şi împărătească se trage numele de *Şoimaru* care se dă unor asemenea pricepuţi vînători. Astfel e, de pildă, „Mihaiu Şoimariul din Săteni" despre care un document din 23 aprilie 1630, ne spune că a trăit „în zilele Radului Voevod" adică în zilele lui Radu Şerban (1602—1611) sau Radu Mihnea (1611—1616 şi 1620—1623) [5].

Adăogăm, în sfîrşit, pe Veveriţă, mare dregător moldovean pe vremea lui Alexandru Lăpuşneanu, pe Viezure şi pe Bursuc, spre a arăta — fără să intrăm în toate detaliile, fără a da acestei cercetări un caracter exhaustiv — cît de însemnată a fost influenţa vietăţilor pădurii asupra onomasticii româneşti.

9) Ultima categorie de nume de familie în legătură cu pădurea este aceea a meseriaşilor care prelucrează lemnul sau a păzitorilor pădurii. Aceştia din urmă sînt pădurarii, la singular Pădurarul. Cel ce lucrează lemnul în general sau îl taie e Lemnaru (Nedic Lemnaru!), lucrătorul cu barda e Bărdaşu (Petre Bărdaşu din Rîmnicul Vîlcea!), după cum cel ce se foloseşte de teslă e Teslaru. Cel ce face butii sau butoaie e Butnaru, cel ce pregăteşte doagele vasului e Dogaru, iar cel ce scobeşte blide e Blidaru [6]. Întîlnim numele Căruceru pentru cel care face care sau căruţe, după cum cel priceput în confecţionarea roatelor e Rotaru, iar a şindrilei e Şindilaru sau Şindrilaru (un sat Şindilari, în judeţul Vrancea, pe valea Milcovului, iar în Prahova e „Valea Rotari", la nord-nord-vest de Valea Ceptura [7]. Adăogăm apoi pe Ulieru, cel

---

[1] N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 350.

[2] *Documente A*, Veacul XVII, vol. IV, p. 414.

[3] *Documente B*, XVI, vol. V, p. 440.

[4] Preot I. Antonovici, *Documente bîrlădene*, I, 1911, indice. Un „Petre Epure din tîrgu din Focşani" vinde vie la Odobeşti în 1695 (Const. C. Giurescu, *Istoricul podgoriei Odobeştilor*, p. 154).

[5] *Documenta B*, vol. XXIII, p. 160.

[6] Satul Blidari în judeţul Rîmnicul Sărat. La 19 martie 1772 vînzare de vie acolo Arh. St. Bucureşti, Episcopia Buzău, LX/40).

[7] Academie, Harta Ţării Româneşti alcătuită sub Cuza, IX, 4. — În Soveja găsesc în 1820, pe un „Lupul Rotaru", pe un „Tanasi Ploscaru" şi pe un „Gheorghie Butnaru" (Const. C. Giurescu, *Populaţia judeţului Putna la 1820*, Bucureşti, 1941, p. 25).

ce face uleie adică stupi — în Bucureşti, pe strada Ulierului[1] erau locurile pe care le-a cumpărat Librecht, şeful telegrafului şi al poştei sub Cuza Vodă, şi unde a clădit impunătoarea sa — pe atunci — casă, azi Casa Universităţii. În sfîrşit, notăm pe Răşinaru, cel ce strînge răşina brazilor şi o pune în cornetele din coajă de brad, cornete des întrebuinţate în şcoli pentru a „îmbunătăţi“ aerul sălilor de clasă în timpul cînd eram elev la „Cuibul cu barză“. Numele binecunoscutului sat Răşinari de la miazăzi de Sibiu arată că locuitorii lui se îndeletniceau cu strîngerea răşinii. O specialitate a ţiganilor era confecţionarea de rude sau prăjini — de aci Rudaru, de albii şi de copăi — de aci Albieru şi Copăieru.

În concluzie se poate afirma că şi în onomastică, întocmai ca şi în toponimie, pădurea, în toate aspectele ei, a exercitat o remarcabilă influenţă.

[1] Pentru această stradă vezi Arhiva Cuza Vodă, la Academia Republicii Socialiste România, vol. XLIV, f. 215—218 v.

PĂDUREA, HERALDICA ȘI SFRAGISTICA

Influența pădurii se constată, puternică, nu numai în toponimia și onomastica, dar și în heraldica și sfragistica românească

Era normal ca pădurea, atît de întinsă în vremea veche în țările noastre, și atît de bogată în vînat, să-și găsească reflexul nu numai în toponimie și în onomastică, dar și în *heraldică*, adică în alcătuirea stemelor țărilor, județelor și orașelor, precum și în *sfragistică*, adică în alcătuirea peceților.

Este semnificativ faptul că stema țării Moldovei are ca element principal *capul de bour*, așadar capul vînatului celui mai de seamă din codrii țării, a vînatului domnesc. Îl găsim înfățișat pe sigiliile cele mai vechi, din a doua jumătate a secolului al XIV-lea; el poartă între coarne o stea cu cinci raze și e flancat la dreapta de soare, iar la stînga de lună[1]. Tradiția întemeierii Moldovei, păstrată în vechile letopisețe ale țării, știe de vînătoarea lui Dragoș întemeietorul. În forma cea mai concisă, această tradiție se află în letopisețul anonim, zis și de la Bistrița, și în letopisețul de la Putna. Cel dintîi scrie: „În anul 6967 (1359) a venit Dragoș voievod ... din Maramureș, după un bour, la vînătoare, și a domnit doi ani"[2]. Letopisețul de la Putna are o redație foarte asemănătoare: „A venit Dragoș voievod ... de la Maramureș, la vînătoare după un bour și a domnit doi ani"[3]. Mai dezvoltată, cu mai multe detalii, este redacția din cronica moldo-rusă: „Era un bărbat înțelept și viteaz, anume Dragoș și a pornit cu drujina[4] lui la vînătoare de fiare și au aflat supt munții înalți urma unui bour și au pornit pe urma bourului prin munții înalți și au trecut peste plaiurile înalte ... și au ajuns pe urma bourului la locuri de șes și frumoase și au prins din urmă călări pe bour la un rîu, pe mal, sub o salcie, și l-au omorît și s-au ospătat din vînatul lor ... și au hotărît cu toții

---

[1] C. Moisil, *Stema României*, în *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 62.

[2] *Cronicele slavo-române din sec. XV—XVI publicate de Ion Bogdan*, ediție revăzută și completată de P. P. Panaitescu, București, 1959, p. 6 și 14.

[3] *Idem*, p. 43 și 48.

[4] Ceata, ostașii.

să rămînă aci". Şi au ales pe Dragoş drept „domn şi voievod al lor şi de atunci s-a început, cu voia lui Dumnezeu, ţara Moldovei. Şi Dragoş voievod a întemeiat cel dintîi oraş pe rîul Moldova şi după aceea ... şi alte oraşe pe rîuri şi la izvoare. Şi şi-a făcut pecete voievodală a toată ţara, cu capul de bour. Şi a domnit ca voievod doi ani"[1]. Faţă de aceste redacţii, Ureche, în predoslavia sau prefaţa sa adaugă detaliul că bourul a fost urmărit „cu dulăi" şi cu o „căţea" anume „Molda", care căţea, de multă goană, „au crăpat". Locul unde a fost ucisă fiara s-a numit, din această pricină, „Bourenii" iar „hierul ţării sau pecetea" a fost ales capul de bour [2].

Faptul că tradiţia consemnată în toate letopiseţele vechi moldoveneşti aminteşte de vînătoarea lui Dragoş arată, după părerea noastră, că această vînătoare a fost o realitate, că Dragoş a vînat un bour, cu prilejul expediţiei contra tătarilor sau cu un alt prilej, anterior sau posterior. Relaţia stabilită între vînarea bourului şi stema ţării Moldovei nu este unică; o relaţie similară găsim şi în cazul stemei oraşului Baia care înfăţişează un cerb avînd între coarne crucea sfîntului Hubertus[3]. Pecetea, purtînd o inscripţie în limba latină, cu litere gotice, datează, în forma ei originară, de la începutul secolului al XIV-lea sau chiar finele secolului al XIII-lea[4]. Cuprinsul inscripţiei e următorul: „Sigillum capitalis civitatis Moldavie terre moldaviensis", adică „Sigiliul Moldaviei, oraşul de căpetenie al ţării moldoveneşti"[5]. Desigur şi tradiţia întemeierii Băii pomenea de o vînătoare şi anume, de data aceasta, a unui cerb. Există aşadar un paralelism între stema Moldovei, fixată după vînătoarea lui Dragoş, şi stema Băii, fixată după o vînătoare asemănătoare a întemeietorilor oraşului. Nu e exclus chiar ca stema Băii, care pare să fie mai veche, să fi sugerat stema ţării Moldovei[6].

Şi stema oraşului Roman, oraş vechi, anterior întemeierii statului moldovean, are ca element esenţial tot o sălbăticiune a codrilor ţării, anume un *cap de mistreţ, cu colţii lungi*[7]. Inscripţia, tot în latineşte, are următorul cu-

---

[1] *Cronicele slavo-române*, ed. cit., p. 156 şi 159—160.

[2] *Letopiseţul Ţării Moldovei pînă la Aron Vodă (1359—1595)*, ed. C. Giurescu, Bucureşti, 1916, p. 6. Merită să fie semnalat faptul că Bogdan voievod, fiul lui Ştefan rel Mare (1504—1517), şi-a ales ca motiv pentru inelul său sigilar anepigraf (fără inscripţie!) un bour fugind (Vezi Emil Vîrtosu, *Din sigilografia Moldovei şi a Ţării Româneşti*, în *Documente privind istoria României. Introducere*, vol. II, Bucureşti, 1956 p. 542, fig. 14 şi 15.

[3] E reprodusă în Emil Vîrtosu, *op. cit.*, p. 549, fig. 30 şi în Const. C. Giurescu, *Tîrguri sau oraşe*, p. 184.

[4] Em. Vîrtosu, *op. cit.*, p. 465.

[5] Const. C. Giurescu, *Tîrguri sau oraşe*, p. 184.

[6] Vezi, în privinţa aceasta, şi Em. Vîrtosu, *op. cit.*, p. 459.

[7] Reprodusă în Const. C. Giurescu, *Tîrguri sau oraşe*, p. 69. Vezi şi Domniţa Hordilă, *Cîteva păreri în legătură cu sigiliul Romanului*, în *Memoria antiquitatis*, I (1969), p. 363—367.

prins: „S / igillum / civium de foro Romani" adică „Sigiliul cetăţenilor din tîrgul Romanului"[1]. Aceste trei steme, a ţării şi ale oraşelor Baia şi Roman sînt încă o dovadă de bogăţia în vînat mare a Moldovei în secolul al XIV-lea.

O nouă dovadă în acelaşi sens ne-o dă stema oraşului Piatra Neamţ care înfăţişa *„un ţap"* [2], fără a putea preciza dacă e vorba de un ţap de capră neagră sau de un căprior. Să fie şi în stema Pietrii vreo aluzie la întemeierea oraşului, cum a fost cazul cu Baia şi cu Romanul?

În Transilvania, pecetea cea mică a oraşului Satu Mare, constatată documentar în 1323, are, pe scutul rotund, „nişte căpriori" [3]. Iar pe pecetea Lipovei, de la începutul secolului al XV-lea, găsim între altele, un animal „ce aduce cu lupul" [4]. Caracteristică e stema oraşului Braşov, în care coroana e aşezată deasupra părţii inferioare a unui trunchi de copac cu rădăcinile aparente: simbol poate al operei de defrişare care a avut loc în regiune la venirea colonilor germani; adăugăm însă că aceştia s-au aşezat în Ţara Bîrsei, al cărei nume, întocmai ca şi numele Braşovului însuşi, arată în mod clar preexistenţa populaţiei româneşti.

În ce priveşte ţinuturile sau judeţele, stema ţinutului Suceava, aşa cum apare ea în sigiliul cel mare, din 1819, al lui Mihail Sutzu, are ca elemente centrale *trei brazi*, aluzie la întinsele păduri de răşinoase ale acestui ţinut [5]. Şi în stema ţinutului Hîrlău, din acelaşi sigiliu al lui Sutzu, găsim *trei copaci* — noi zicem trei stejari —, reprezentare simbolică a întinsului codru ce acoperea o bună parte a acestui ţinut [6]. Ţinutul Neamţului, tot în amintitul sigiliu, are drept stemă *un ţap*, aşadar la fel cu oraşul Piatra Neamţ, capitala ţinutului[7]. În Muntenia, judeţul Vîlcea a ales, drept stemă a sa, *un copac*[8]: el exprimă bogăţia în păduri a acestui judeţ, unde numai bazinul Lotrului avea peste 200 000 de hectare de răşinoase şi foioase [9].

---

[1] *Ibidem.*

[2] Emil Vîrtosu, *op. cit.*, p. 478; Const. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 261. Stema oraşului Tecuci era un iepure (Dan Cernovodeanu, Ioan N. Mănescu, *Noile steme ale judeţelor şi municipiilor din Republica Socialistă România*, Bucureşti, 1974, p. 94.

[3] S. Jakó, *Sigilografia cu referire la Transilvania (pînă la sfîrşitul secolului al XV-lea)*, în *Documente privind istoria României, Introducere*, vol. II, p. 615.

[4] *Idem*, p. 617.

[5] Reproducerea sigiliului lui Sutzu care are, de jur împrejur, stemele ţinuturilor Moldovei, la Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, III, 1, p. 346.

[6] *Ibidem.* Alături de cei trei copaci, e reprezentat şi un lan de grîne, simbol al bogăţiei în grîu din acest ţinut.

[7] *Ibidem.*

[8] *Marele Dicţionar Geografic al României*, vol. V, Bucureşti, 1902, p. 754.

[9] Vezi mai sus, p. 149.

Din aceeaşi perioadă ca şi aceea privind stema judeţului Vîlcea, adică finele secolului al XIX-lea — începutul secolului al XX-lea, este stema judeţului Bacău: „stînci cu brădet“ [1] precum şi aceea a oraşului său de reşedinţă, cu nume identic: „o pădure de brădet cu un cerb“ [2].

Şi în stemele familiilor domneşti şi ale unor mari dregători găsim elemente în legătură cu pădurea şi vînatul ei. Astfel în stema principilor Cantemir apare, „în primul cartier în cîmp de argint un cap de bour negru însoţit de o stea cu şase raze între coarne“, iar „în al treilea cartier ... o acvilă neagră ... stînd pe o creangă verde“ [3].

În perioada interbelică atunci cînd *Comisia consultativă heraldică*, instituită prin legea din 23 iunie 1921 care a fixat stema ţării, a stabilit, în răstimpul 1922—1936, stemele judeţelor şi oraşelor, ea a ţinut, în general, seama de vechile steme [4]. Aşa încît elementele în legătură cu pădurea şi cu vînatul caracteristic au fost păstrate. Astfel, judeţul Vlaşca a avut drept stemă trei stejari cu rădăcinile vizibile, pe fond de azur; judeţul Muşcel o acvilă „stînd pe o creangă de stejar cu frunze şi cu ghinde“; judeţul Gorj, un cerb de aur, pe azur; judeţul Neamţ, o capră neagră; judeţul Baia, trei brazi de argint, cel din mijloc fiind mai înalt, totul pe fond roşu; judeţul Cîmpulung (Moldovenesc), doi brazi de argint, cu rădăcinile vizibile şi un cap de cerb, cu o cruce între coarne; tot un cerb este unul din elementele stemei judeţului Rădăuţi [5]. Stema judeţului Bihor are, pe lîngă un snop de grîu şi un ciorchine de struguri, trei brazi verzi şi trei păstrăvi indigeni, cu puncte roşii. Un brad figurează şi între elementele stemei judeţului Caraş; trei brazi între acelea ale judeţului Ciuc; un corb ţinînd în cioc un inel de aur şi stînd pe o creangă de stejar cu frunze şi ghinde este unul din elementele stemei judeţului Cluj; la fel, judeţele Hunedoara şi Timiş-Torontal; un cap de zimbru văzut din faţă, cu o stea de aur între coarne şi un ţap sălbatic pe o stîncă flancată de doi brazi sînt două din cele trei elemente ale stemei Maramureşului; capul de bour, simbolizînd stăpînirea Moldovei asupra cetăţilor Ciceu şi Cetatea de Baltă, apare între elementele stemelor judeţelor Someş şi Tîrnava Mică; iar cerbul între acelea ale judeţului Satu Mare; în sfîrşit, un stejar smuls, cu frunziş şi cu ghinde reprezintă stema judeţului Turda [6].

---

[1] *Marele Dicţionar Geografic al României*, I, p. 179.

[2] *Ibidem*.

[3] Ioan N. Mănescu, *Stemele lui Dimitrie Cantemir şi locul lor în heraldica Ţărilor Române*, Bucureşti, 1973, p. 5 (Extras din *Revista Arhivelor*, L, vol. XXXV, nr. 3).

[4] Dan Cernovodeanu, Ioan N. Mănescu, *op. cit.*, p. 80—81.

[5] *Idem*, p. 85—89.

[6] *Idem*, p. 89—91.

Mai mari deosebiri constatăm în noile steme instituite prin decretul 503 din 16 decembrie 1970 şi aprobate prin decretul 302 din 25 iulie 1972 [1]. În primul rînd, în stema statului, Republica Socialistă România. Ea reprezintă, ca element central „munţi împăduriţi deasupra cărora se ridică soarele" [2]. Pădurea e formată din două rînduri de brazi: un rînd mai în faţă, cuprinzînd nouă brazi, de culoare mai închisă, şi un altul, îndărătul primului, cu opt brazi de culoare mai deschisă. Bradul, străvechiul arbore, cu nume dacic, intră ca element constitutiv într-o serie din noile steme ale judeţelor. Astfel, stema judeţului Maramureş cuprinde *doi brazi*, un motiv decorativ de la o poartă de stejar maramureşeană şi capul de bour, cu steaua, soarele şi luna, plus o poartă de intrare în mină. Doi brazi găsim şi în stema judeţului Harghita, trei brazi în aceea a judeţului Suceava care cuprinde şi vechea stemă a Moldovei, capul de bour stilizat. Vrancea are şapte brazi, desigur în amintirea celor şapte feciori ai Vrîncioaiei, iar judeţele Mureş, Alba, Covasna şi Bistriţa-Năsăud cîte un brad, ultimul judeţ adăugînd în stema sa şi un urs.

Alături de brad, stejarul, frumosul copac reprezentativ pentru regiunea de deal şi cîmpie, apare în mai multe steme de judeţe. Mai întîi în stema Ilfovului, în amintirea puternicilor codri de odinioară, apoi în stema judeţului Buzău. Două frunze de stejar şi o ghindă figurează în stema judeţului Sălaj; am arătat mai înainte că în această parte de ţară erau codri mari în care se îngrăşau multe turme de mascuri. O reprezentare schematică a stejarului prin trei frunze, două ghinde şi rădăcinile dezgolite intră ca element component în stema Teleormanului: o amintire a marilor codrii — defrişaţi ulterior — care au determinat şi numele judeţului. Trei ramuri de stejar figurează în partea inferioară a stemei judeţului Bacău. Municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej are şi el, în partea inferioară a stemei lui, o ramură cu frunze de stejar şi cu o săgeată, aluzie la tradiţia stejarului din Borzeşti şi la întîmplarea din vremea copilăriei lui Ştefan cel Mare. Iar municipiul Ploieşti are un stejar tînăr, cu rădăcinile aparente, ţinut de doi lei afrontaţi: simbol al întemeierii oraşului pe vremea lui Mihai Viteazul. Notăm şi unul din elementele componente ale stemei judeţului Sibiu: o furcă de tors, din lemn, frumos împodobită cu diferite motive.

Pe lîngă copacii pădurii, noile steme cuprind şi reprezentări ale vînatului ei. Străvechiul cap de bour figurează în stema judeţului Vaslui şi a municipiului Alba-Iulia: evocare a răstimpului cînd Mihai Viteazul a stăpînit aci ca

[1] *Constituţia Republicii Socialiste România*, Bucureşti, 1972, p. 31.
[2] *Idem*, p. 96.

domn al Ţării Româneşti, al Transilvaniei şi al Moldovei. Capra neagră e unul din elementele stemei judeţului Prahova, cerbul al stemei judeţului Gorj, iar căprioara al judeţului Dîmboviţa; am amintit de urs la stema judeţului Bistriţa-Năsăud [1].

Din elementele indicate mai sus — şi lista stemelor nu este exhaustivă — se poate vedea ce loc însemnat ocupă pădurea şi vînatul ei în heraldica nouă românească.

[1] Stemele judeţelor şi municipiilor au fost publicate în *România Liberă* din august 1972 şi apoi într-o broşură separată. Un studiu amănunţit asupra lor este acela, amintit mai sus, al lui Dan Cernovodeanu şi Ioan N. Mănescu, *Noile steme ale judeţelor şi municipiilor din Republica Socialistă România*.

PĂDUREA ŞI CREAŢIA LITERARĂ

Pădurea are un loc însemnat în creaţia literară, populară şi cultă, a poporului român

Pădurea, element component esenţial al peisajului românesc, adăpost de nădejde, nu numai în mileniul migraţiilor, dar şi mai tîrziu, cu prilejul prădăciunilor tătăreşti şi a războaielor duse de vecini, visterie a lemnului pentru construcţia casei, uneltelor şi armelor, ajutînd, în sfîrşit, prin vînatul şi fructele sale, la hrana, adesea puţină, a băştinaşilor, era normal să-şi găsească un loc însemnat în creaţia literară, populară şi cultură, a poporului român. Faptul apare evident la o cercetare chiar sumară a acestei creaţii.

Multe din poeziile noastre populare încep evocînd codrul, frunza codrului, „foaia verde" a copacilor lui : „Codrule cu frunză rară"; „Sub poale de codru verde, mititel foc mi se vede" începe o baladă munteană; „Pădure, dragă pădure" e primul vers al unei poezii transilvănene. Începutul cu „foaie verde" e atît de frecvent, a intrat atît de adînc în tehnica poeziei populare, încît el se aplică şi cînd nu e vorba de frunza copacilor. „Foaie verde lămîiţă, cine-mi suie pe Istriţă, să vai Ghiţă Cătănuţă" sînt primele trei versuri din balada acestui haiduc buzoian. „Frunză verde de năgară, a ieşit Bujor în ţară" e începutul baladei haiducului Bujor, cel care „bagă-n boală" pe ciocoi. Tot astfel, dar cu o notă mai prozaică şi nesentimentală e începutul cîntecului pe care l-am auzit, în vara lui 1915, în timpul neutralităţii armate şi a concentrării ostaşilor în Carpaţi: „Foaie verde, cinci lămîi, cinci lămîi, şapte gutui, spune bade, cui rămîi? Rămîi, dragă, cui ăi vrea, pîn-la liberarea mea, şi de-o fi ca să mă caţi, Slonul, Drajna şi Ceraş". Una din frumoasele noastre creaţii populare, citată de Barbu Delavrancea în discursul său de recepţie la Academia Română, sună astfel: „Te lasă, te lasă, salcie pletoasă, să te bată vîntul, să-mi umbreşti pămîntul, să-mi săruţi mormîntul" [1]. Iar în cea mai de seamă din aceste creaţii, în *Mioriţa*, pădurea e prezentă: „Brazii plătinaşii, ei mi-au

[1] Vezi Barbu Delavrancea, *Din estetica poeziei populare*, Bucureşti, 1913, p. 21.

fost nuntaşii" — spune ciobanul moldovean; şi el se roagă ca pe mormîntul lui să se pună „fluieraş de fag, mult zice cu drag, fluieraş de soc, mult zice cu foc".

O găsim întotdeauna în vechile balade. Aceea a lui Gheorghiţă Zătreanu începe aşa: „Pe picior de munte, pe dealuri mărunte, cu păduri cărunte, de ani mii şi sute"[1]. Foarte frumoasă este închinarea către codru a lui Toma Alimoş: Închinar-oi codrilor, ulmilor şi fagilor, brazilor, paltinilor, că-mi sînt mie frăţiori, de poteri ascunzători; d-oi muri, m-or tot umbi, cu frunza m-or învăli, cu freamătul m-or jeli! Şi cum sta de închina, codrul se cutremura, ulmi şi brazi se cletina, fagi şi paltini se pleca, fruntea de i-o răcorea, mîna de i-o săruta"[2]. La fel, elogiul codrului în „Cîntecul lui Radu" / haiducul! / : „După ce m-am mai mărit, codru că l-am stăpînit, el mi-i frate, el mi-i soră, el mă culcă, el mă scoală"[3]. În toate baladele haiduceşti, de altfel, codrul e adăpostul haiducilor, locul unde se trag ei cînd sînt urmăriţi de poteră: „Teiule cu frunză lată, Nici un vînt să nu te bată, Că bine mi-ai prins odată"[4]. Şi iarăşi: „Codre, codre înfrunzit, Codre frumos înverzit, Ţine-mă'n tine ferit Şi de frunze acoperit"[5]. Dar cîntecul din frunză al haiducului în codru: „Şi-ncepea, măre-începea, Cu frunza de şuera, Codrii se cutremurau, Paltinii se clătinau, Lin pe cal mergea, Dulce ce-mi cînta, Frunza ţiuind, Codri ispitind"[6].

În Munţii Apuseni există un *cîntec al bradului*[7], al acestui copac, cu străvechi nume dacic, martor al împrejurărilor de căpetenie al vieţii autohtonilor din ţinutul carpato-danubian. Într-una din versiunile acestui cîntec, bradul se plînge: „Cînd m-au doborît, pe min m-au minţit, c-au zis că m-or pune zînă la fîntînă, şi-au zis că m-or pune tălpoaie de casă, să mă şindrilească, cu şindilă trasă. Dar ei că m-au pus în mijloc de cîmp, la cap de voinic", adică în chip de stîlp de mormînt (vezi mai jos p. 337). În altă versiune, bradul arată că-l vor tăia trei meşteri din Baia Mare şi vor face din el temniţă („temnicuţă")[8]. Bradul apare dealtfel şi în alte producţii populare[9].

Nici proverbele româneşti nu uită pădurea. E bine cunoscută vorba: „Codru-i frate cu românul" — vorbă justificată printr-o convieţuire mai mult

[1] *Balade populare româneşti*, ediţia Al. I. Amzulescu, vol. II, Bucureşti, 1964, p. 197.

[2] *Idem*, p. 254—255.

[3] *Idem*, vol. II, p. 416.

[4] Barbu Delavrancea, *op. cit.*, p. 16.

[5] *Ibidem*.

[6] *Idem*, p. 19.

[7] Vezi Ovidiu Bîrlea, *Folclorul şi unele probleme ale dezvoltării poporului român*, în *Revista de folclor*, IV (1959), 1—2, p. 196.

[8] Teofil Frîncu şi George Candrea, *op. cit.*, p. 94.

[9] *Balade populare româneşti*, ed. cit., II, p. 486—487.

decît milenară. (Din nefericire, în ultimul secol şi un sfert, românul n-a fost frate cu codrul, mai de grabă, frate vitreg!) Alte două proverbe sînt sugerate de tăria stejarului: „Voinic verde ca stejarul“ şi „Din stejar stejar răsare“. Cei din codrii Bîcului spun: „pădurea-i jumătate casă“ [1]. şi vorba se poate aplica pe toată întinderea pămîntului românesc. La fel proverbul „Pădurea-i casa şi masa vînatului“.

Şi în basmele româneşti, pădurea îşi are locul ei şi anume, pe de o parte, prin aspectul ei impenetrabil şi înfricoşător — de aci „muma pădurii“ — pe de altă parte, prin apărarea pe care o oferă celui urmărit — de aci, peria care se preface în pădure ce apără pe flăcăul viteaz urmărit de zmeul sălbatic [2].

Ce poate fi deci mai normal decît dragostea pe care a arătat-o cel mai mare poet al nostru, Mihai Eminescu, pădurii? Toată opera sa e străbătută de acest sentiment. El şi-a dat seama de rolul pe care l-a jucat codrul în viforosul mileniu al migraţiilor şi chiar, sute de ani, după aceea. În „Muşatin şi codrul“, acesta din urmă îi spune voievodului moldovean: „Tu să ştii, iubite frate, că nu-s codru, ci cetate“ [3]. În poeziile lui, codrul e prezent, însoţind toate vîrstele şi ceasurile vieţii: vîrsta dragostei, vîrsta luptei bărbăteşti pentru apărarea pămîntului ţării şi a vieţii libere, vîrsta melancoliei apusului şi ceasul sfîrşitului, al pornirii pe drumul cel fără de întoarcere. „Vino-n codru la izvorul care tremură pe prund, unde prispa cea de brazde, crengi plecate o ascund ... Adormind de armonia codrului bătut de gînduri, flori de tei deasupra noastră or să cadă rînduri-rînduri“ [4]. În simţirea lui Eminescu, teiul, acest admirabil copac al pădurii noastre, cu flori suave, cu parfum turburător, este martorul neclintit al iubirii. Cînd Blanca, fiica de rege, vede, pentru prima oară, pe tînărul frumos, ce avea să-i fie iubit şi logodnic, el poartă „flori de tei în păru-i negru şi la şold un corn de-argint“ [5]. Fundalul luptei lui Mircea cel Bătrîn cu Baiazid, la Rovine, e „codrul de stejari“, marile păduri oltene în haina lor de toamnă. Cînd domnul român întîlneşte, înaintea luptei, pe sultanul turcesc, el îl previne că de partea lui va fi „tot ce mişcă-n ţara asta, rîul, ramul“. Evocarea vieţii pădurii e măestrită: „Ce te legeni, codrule, fără ploaie, fără vînt, cu crengile la pămînt? De ce nu m-aş legăna, dacă trece vremea mea, ziua scade, noapte creşte, şi frunzişul mi-l răreşte, bate vîntul frunza-n dungă, cîntăreţii mi-i alungă; bate vîntul dintr-o parte, iarna-i ici, vara-i

---

[1] Tr. Ulea, *Amintiri de vînătoare*, Bucureşti, 1969, p. 51.

[2] Vezi Petre Ispirescu, *Legende sau Basmele românilor*, vol. I, Bucureşti, 1932, p. 38.

[3] Citat de G. Călinescu, în *Istoria literaturii române*, vol. III Bucureşti, 1973, p. 228.

[4] După M. Eminescu, *Opere alese*, ediţie îngrijită şi prefaţată de Perpessicius, Bucureşti, 1964, p. 82.

[5] *Idem*, p. 73.

departe"[1]. Şi în poeziile de revoltă, de critică la adresa prezentului, Eminescu face loc pădurii: „Din Boian la Vatra Dornii, au umplut omida cornii".

Dar evocarea sfîrşitului şi a ultimei dorinţe? „Mai am un singur dor, în liniştea serii, să mă lăsaţi să mor, la marginea mării. Să-mi fie somnul lin şi codrul aproape, pe-ntinsele ape, să am un cer senin. Nu-mi trebuie flamuri, nu voi sicriu bogat, ci-mi împletiţi un pat din tinere ramuri. Şi nime-n urma mea nu-mi plîngă la creştet, doar toamna glas să dea frunzişului veşted. Pe cînd cu zgomot cad izvoarele-ntr-una, alunece luna prin vîrfuri lungi de brad. Pătrunză talanga al serii rece vînt, deasupra-mi teiul sfînt să-şi scuture creanga. Cum n-oi mai fi pribeag de-atunci înainte, m-or troieni cu drag aduceri aminte. Luceferi ce răsar, din umbră de cetini, fiindu-mi prieteni, o să-mi zîmbească iar. Va geme de patemi al mării aspru cînt ... ci eu voi fi pămînt în singurătate-mi"[2]. Fără putinţă de îndoială, Eminescu e cel ce a înţeles mai bine, a iubit mai mult, şi a cîntat mai frumos, pădurea românească.

Alături de el cităm pe Alexandru Mateevici, marele poet stins din viaţă, spre nenorocul nostru, în pragul bărbăţiei: „Limba noastră-i frunza verde, zbuciumul din codrii veşnici" — spune el în acea nestemată a poeziei româneşti care e „Limba noastră"[3]. Cităm de asemenea pe Octavian Goga, cu clasica poezie a suferinţei transilvane: „La noi sînt codrii verzi de brad şi cîmpuri de mătasă". Dintre poeţii tineri, de azi, Petre Ghelmez, Adrian Păunescu şi Mihai Stănescu sînt cei care arată o deosebită înţelegere şi dragoste pădurii şi copacilor ei. Cel dintîi are trei poezii închinate exclusiv copacului: „Nebiruitul copac" („Acoperă-mi ochii cu stema frunzelor tale nevinovate"), „Durerosul copac" („În cuiburile de sus rodesc stelele"), „Însinguratul copac"[4], dar pădurea şi copacii ei revin şi în alte poezii ca „Dealurile, stelele" („Pădurea-mpietrită de brad"), „Omizile", „Cîntec", „O flacără dureros de albastră" etc.[5] În poezia lui Adrian Păunescu, se reflectă sentimentul de copleşire în faţa copacilor pădurii: „Mă opresc în faţa copacilor şi a ierbii ... cuvinte încerc în faţa copacilor şi a ierbii"[6]. El se îmbină cu sentimentul de admiraţie

[1] *Idem*, p. 211.

[2] *Idem*, p. 214—215. Pentru locul ce-l ocupă pădurea în gîndirea poetică şi istorică a lui Eminescu, vezi şi articolul lui Mircea Tomuş, *Dimensiuni ale eposului naţional. Supremul vis al poeziei eminesciene*, în *Transilvania*, anul V (LXXXII), 1976, nr. 1, p. 9—11. Cu titlu documentar amintim poezia de circumstanţă — lansarea unei corăbii româneşti la Brăila în 1843, a lui Cezar Bolliac, în care el evocă „stejarul, ulmul, plopul şi bradu-n veci tot verde, cornul, frasinul, aninul ce vîrfu-n nori îşi pierde" (*Curierul Românesc*, XV (1843), p. 188). Poezia n-are valoare sub raportul poetic, nici al cunoaşterii exacte a pădurii.

[3] *Cîntare României, Antologie*, Bucureşti, 1966, p. 365.

[4] În volumul *Lynxul*, Bucureşti, 1972, p. 11—12, 62—63 şi 122—124.

[5] *Idem*, p. 35—36, 39—40, 46, 109—110.

[6] Adrian Păunescu, *Ultrasentimente*, Bucureşti, 1965, p. 96.

şi de spaimă totdeodată în faţa bradului: „Strig bradului de iarnă veşnic şi ascuţit: eşti mai frumos şi mai de spaimă ca strigoii“ [1]. Şi în acelaşi timp cu un sentiment de gingăşie: „Doarme pădurea visînd, căprioarele îngeri visează“ [2] Mihai Stănescu evocă pădurea în mai multe poezii: „Memento“ („raiul codrilor de fagi“), „Memorie vegetală“ [3] şi mai ales tulburătoarea „Vecina mea pădure“, în care reia, cu alte accente, motivul din „Mai am un singur dor: „Aş vrea ca marea-mi noapte la pieptul tău s-o ştiu, lăsînd să ardă vara aprinsele-i cuptoare, cînd zmeura-ţi închină rubinul ei curat, te-ai apleca spre mine cu dulcea ta răcoare“ [4].

În proză, Mihail Sadoveanu face cumpănă, în privinţa iubirii faţă de pădure, lui Mihail Eminescu. Evocarea codrilor Moldovei din partea de miazănoapte a ţării, de pe valea Bistriţei, a Moldovei, a Siretului, evocarea pădurii transilvănene de pe valea Frumoasei [5] sînt fără egal în literatura românească. Îi stau aproape Calistrat Hogaş care a străbătut de dragul drumeţiei şi a frumuseţii locurilor, pădurile din vechiul ţinut al Neamţului, şi Ionel Pop, vînătorul, pescarul şi mai ales iubitorul de sălbăticiuni, pentru care pădurea transilvăneană n-are secrete. Camil Petrescu a fost un admirator al pădurii noastre şi a caracterizat în mod pregnant, eroarea despăduririlor masive: „Nimeni nu-şi dădea seama că aceasta este mai mult decît o greşeală economică, e o mutilare a sufletului poporului nostru“ [6].

Zaharia Stancu a dat unui volum al său titlul „Pădurea nebună“: e traducerea în româneşte a numelui de origine cuman „Teleorman“, numele judeţului unde s-a născut şi a copilărit autorul. Iar Liviu Rebreanu i-a spus unuia din romanele sale „Pădurea spînzuraţilor“ vrînd să evoce marele număr al celor care au fost executaţi în Transilvania în timpul primului război mondial; dealtfel şi el e un meşter în descrierea pădurilor din cele două părţi ale Carpaţilor. Ion Gorun şi-a ales ca pseudonim literar numele falnicului copac din cîmpiile şi dealurile ţării. Iar Ionel Pop care din vestit vînător a devenit un iubitor şi un ocrotitor al sălbăticiunilor codrilor noştri, este totodată un mare preţuitor al pădurii însăşi, al frumuseţii şi măreţiei ei. [7] N-avem

[1] *Ibidem.*

[2] *Idem,* p. 69, poezia „Visele“.

[3] Vezi volumul *Poemele amiezii,* Bucureşti, 1972, p. 27—28 şi 66—67.

[4] *Idem,* p. 80—81; cf. volumul *Lăuntrica vioară,* Bucureşti, 1974, p. 61. În acest ultim volum şi poezia „Poarta“ (p. 114—116) evocînd gorunul din care a fost făcută.

[5] Vezi volumele *Baltagul, Fraţii Jderi, Poveştile de la Bradul Strîmb, Dumbrava minunată* etc.

[6] Camil Petrescu, *Codrul în literatură,* în *Revista Pădurilor* LXIX (1954), 4, p. 147. Vezi şi pagina inspirată pe care o consacră pădurii Pop Simion în *România Liberă* din 27.IV.1973 p. 1.

[7] Vezi, de pildă inspiratele pagini din *Vînătorul şi natura,* Bucureşti, 1969, capitolul *Vînătorul şi pădurea* (p. 66—93).

putinţa să înşirăm aci pe toţi scriitorii care au consacrat pădurii româneşti pagini în opera lor, putem afirma că nu-i prozator de seamă care să nu fi fost impresionat de frumuseţea pădurii, de varietatea ei şi, uneori, de măreţia ei. De la Bucura Dumbravă, care în „Haiducul" — povestea lui Iancu Jianu — descrie pădurea munteană pînă la Ion Agîrbiceanu care cunoaşte pădurea transilvăneană, de la Vlahuţă, cu a lui „Românie pitorească" pînă la Rosetti Bălănescu şi Traian Ulea, cu amintirile lor de vînătoare — ultimul a cunoscut bine codrii Bîcului — de la Nicu Gane, cel cu descrierea vînătorului de urşi la vizuină, pînă la Gheorghe Topîrceanu, tovarăşul nedespărţit al lui „conu Mihai" în codrii, rediurile şi dumbrăvile Moldovei, nu-i unul care să nu fi consacrat pădurii — acestei mari frumuseţi, dispendatoare de bucurie şi sănătate [1] — pagini remarcabile [2].

[1] Pădurea absoarbe din atmosferă bioxidul de carbon, vătămător sănătăţii, şi degajă, în timpul nopţii, ozon, care distruge bacteriile, purificînd astfel aerul. Parisul e înconjurat, pe o rază de mai puţin de 80 de kilometri, de păduri avînd în total o suprafaţă de 129 000 de hectare (Pierre Deffontaines, *op. cit.*, p. 173). Şi Bucureştii sînt înconjuraţi pe o rază de circa 45 de kilometri, de păduri (Băneasa, Tunari, Pusnicul, Snagov, Ţigăneşti, Căciulaţi, Căldăruşani, Călugăreni, Comana, Brăneşti, Buftea, Periş, Scroviştea etc.). Ele trebuie păstrate cu stricteţe şi, oriunde e posibil, sporite.

[2] Socotim că merită să cităm aci cîteva din reflecţiile pe care le-a sugerat pădurea unor mari scriitori şi gînditori ai omenirii. Le dăm în traducere românească după remarcabila lucrare a lui F. du Boisrouvray, *La forêt au fil de l'homme*, Paris, 1973, 250 p. in 4°: 1) „Eram dealtfel într-o pădure, eram la mine acasă" (Chateaubriand) 2) „Pădurile precedă popoarele, deşerturile le urmează (Chateaubriand) 3) „N-aveam cincisprezece ani cînd munţii şi pădurile şi apele îmi plăceau mai mult decît curtea regilor" (Ronsard) 4) „Originea omului este pădurea, la ea trebuie să te gîndeşti..." (Alain Gheerbrant) 5) „Cînd îmi îndrept paşii spre una din pădurile vecine, adîncimea lor sumbră revarsă asupră-mi nostalgia" (Charles de Gaulle) 6) „Nu poţi comanda naturii decît dacă-i dai ascultare" (Bacon) 7) „Cît sînt de bătrîn şi de infirm, voi planta astăzi, ştiind sigur că mor mîine. Alţii se vor bucura /de roade/" (Voltaire) 8) „Am înfrînt legile naturale; am săvîrşit astfel păcatul care este întotdeauna pedepsit" (Alexis Carrel) 9).„Copacii mă învaţă mai mult decît cărţile" (Sfîntul Bernard) 10) Pădurea „cămara vieţii" (F. du Boisrouvray).

PĂDUREA ȘI CREAȚIA ARTISTICĂ

Aidoma creației literare , și creația artistică a fost adînc influențată de prezența pădurii românești

Aidoma creației literare, și creația artistică a fost adînc influențată de prezența pădurii românești. Asupra lemnului, acest material nobil, ușor modelabil, mai mult decît asupra pietrei, s-a exercitat simțul artistic al poporului nostru. Mărturie stau, în primul rînd, casele țărănești, bisericile de lemn și tot felul de unelte și obiecte casnice din gospodăria sătească.

La Muzeul Satului din București este expusă „casa lui Antonie Mogoș", casa unui țăran din satul Ceauru (jud. Gorj) lucrată toată din lemn, inclusiv porțile, și împodobită cu tot felul de crestături și motive artistice [1] (vezi fig. 41—44). Desigur, nu toate casele vechi ale satelor noastre erau asemenea acesteia, dar de la puține lipsea ornamentația, fie la pridvor, la stîlpii lui, fie la streașină, fie la poarta ogrăzii. Cine vede o poartă maramureșană, nu numai din trecut, dar din zilele noastre, rămîne surprins și uimit de bogăția și eleganța motivelor ornamentale, unele din acestea avînd și un sens simbolic (vezi fig. 45). La fel cine privește bisericile de lemn, cu turnul svelt, suind spre cer, din aceleași părți maramureșene sau transilvănene. Te întrebi cum s-a putut construi turnul bisericii din Fildul de sus (județul Sălaj) sau al bisericii din Berbești (jud. Maramureș), ce tehnică au întrebuințat meșterii de atunci. Și ne aducem aminte că între acești meșteri de biserici a fost și Horea, luptătorul pentru dreptate (vezi fig. 37).

Nevoia de a împodobi lucrurile și uneltele uzuale, de lemn, e vizibilă pe întreg teritoriul carpato-danubian. Furcile de tors, scaunele, lăzile de zestre, sărărițele, lingurile, chiar și fluerele au crestături, unele de o rară frumusețe (vezi fig. 49—56), atît în Muntenia cît și în Moldova și în Transilvania. [2]

---

[1] Al. Tzigara-Samurcaș, *L'art paysan en Roumanie*, București, 1931, p. 23; vezi și Paul Morand, *Bucarest*, Paris 1935, p. 187—188.

[2] Cornel Irimie, Florentina Dumitrescu, Andrei Paleolog, *Arta lemnului la români*, București, 1975, 58 pagini in folio plus numeroase planșe

Fig. 42 — Casa lui Antonie Mogoş din comuna Ceauru, jud. Gorj; 1875—1876, azi la Muzeul Satului. Bucureşti.
(Foto Muzeul Satului)

Dar nu numai în pătura ţărănească găsim această înclinare pentru împodobirea lemnului; ea există şi în mediul orăşenesc şi la mănăstiri şi biserici. Printre cele mai valoroase sculpturi în lemn care ni s-au păstrat sînt trei uşi de biserică: una de la mănăstirea Snagov, alta de la mănăstirea Cobia, cea de a treia de la mănăstirea Tazlău. Prima datează din 1453 — anul căderii Constantinopolului — şi a fost făcută din porunca lui Vladislav voievod. Ea cuprinde şase scene religioase, dispuse vertical, pe două registre, fiecare registru fiind înconjurat de o inscripţie în limba slavă — limba bisericii şi a cancelariei în acea vreme; asemenea inscripţii sînt şi deasupra celor şase scene. Cea de a două uşă, de la biserica mănăstirii Cobia, datează din 1608, dăruită de Badea stolnicul şi se remarcă prin elegantele motive florale care o împodobesc [1]. Uşa bisericii mănăstirii Tazlău, din lemn de tisă, a fost lucrată de un „maistru Cozma" şi terminată la 30 martie 1596, „monahul Minei" fiind cel ce a comandat-o şi a plătit-o. E o operă de artă remarcabilă; un vrej cu frunze şi flori, elegant stilizat, acoperă cea mai mare parte a tăbliei. La mijloc, într-un chenar de lemn neted, un motiv diferit, luat din stilul gotic „flamboyant", de frunze ascuţite, frumos îmbinate; deasupra acestui motiv central, stema Moldovei [2].

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, III, 2, p. 1021.

[2] Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, II, ediţia a patra Bucureşti, 1943, p. 673.

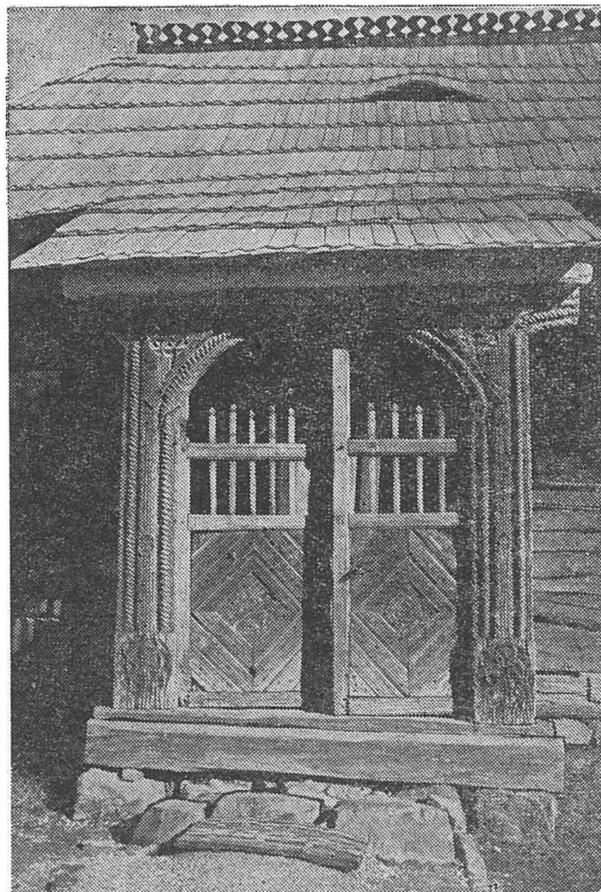

Fig. 43 — Intrarea în pridvor a casei Mogoş. Să se observe ornamentul în formă de şnur
(Foto Muzeul Satului)

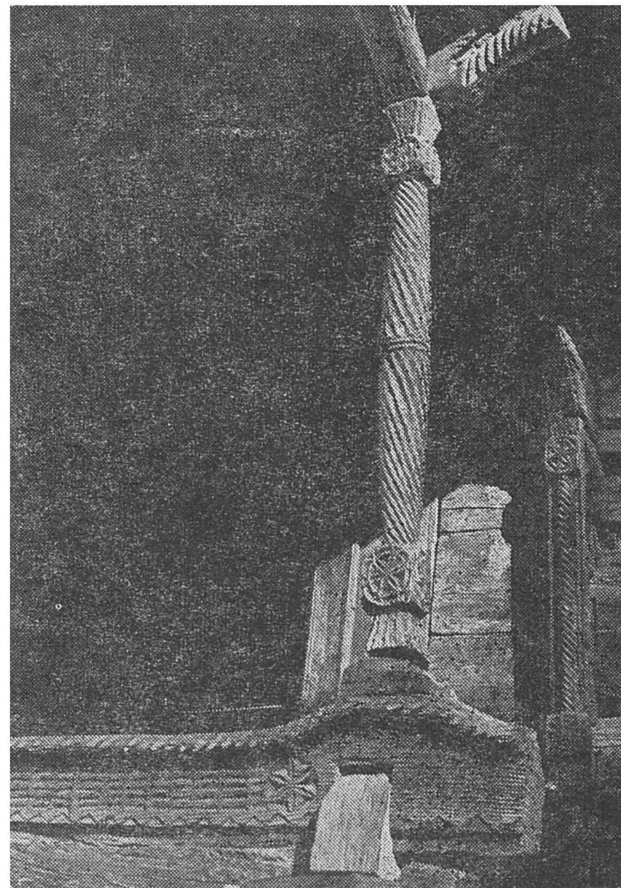

Fig. 44 — Detaliu de stîlp la prispa casei Mogoş
(Foto Muzeul Satului)

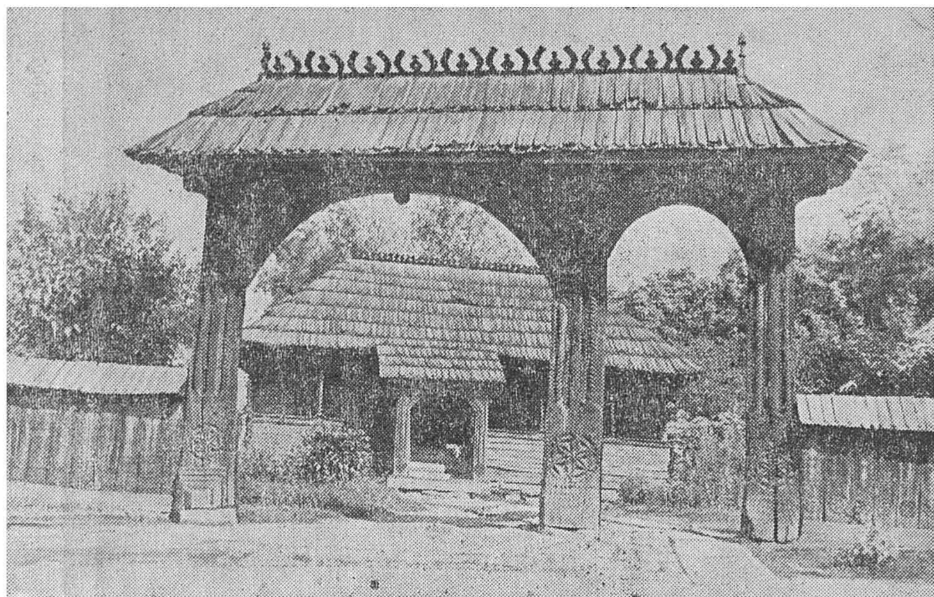

Fig. 45 — Poarta mare, la drum, a casei lui Mogoş, cu două despărţituri: pentru care şi căruţe, pentru pedeştri, 1879
(Foto Muzeul Satului)

Tot din lemn de tisă — copacul cu lemnul cel mai dens şi cel mai greu de la noi, mai dens şi mai greu decît cel de corn şi avînd avantajul că nu e atacat de cari [1] — s-au lucrat cîteva tîmple sau iconostase remarcabile ca acela de la Suceviţa şi cel de la Voroneţ, acesta din urmă datînd din 1547, lucrat din porunca mitropolitului Roşca. Şi stranele bisericii de la Voroneţ sînt iarăşi din lemn de tisă. Alte iconostase sînt făcute din lemn de tei; astfel, iconostasul bisericii catedrale (Sf. Neculai) din Rădăuţi şi cel al bisericii din Arborea. N-avem încă o monografie asupra tîmplelor de biserici din ţara noastră; sîntem siguri — judecînd după cele pe care le-am văzut — că ea ar duce la rezultate din cele mai interesante atît sub raportul artistic, cît şi sub acela al materialului întrebuinţat. Şi jilţurile sau scaunele domneşti din lemn merită o atenţie deosebită; cităm pe acela al lui Petru Rareş, luat de la ctitoria sa Probota [2].

Foarte importante sînt realizările artistice din lemn ale secolului nostru. În 1918, marele sculptor Constantin Brâncuşi, a lucrat primele versiuni în

[1] Tisa poate ajunge pînă la o mie de ani vechime — copacul cu cea mai mare longevitate la noi — şi creşte atît în Carpaţi cît şi în Munţii Apuseni pînă la înălţimea de 1400—1450 m. Vezi D. Drîmbă, *Etude...*, p. 174—5. Că lemnul de tisă nu e atacat de cari, fiind otrăvicios, mi-a spus-o maica Antonina Jalbă de la Suceviţa.

[2] Vezi Const. C. Giurescu. *Istoria românilor*, II, ediţia a patra, p. 671.

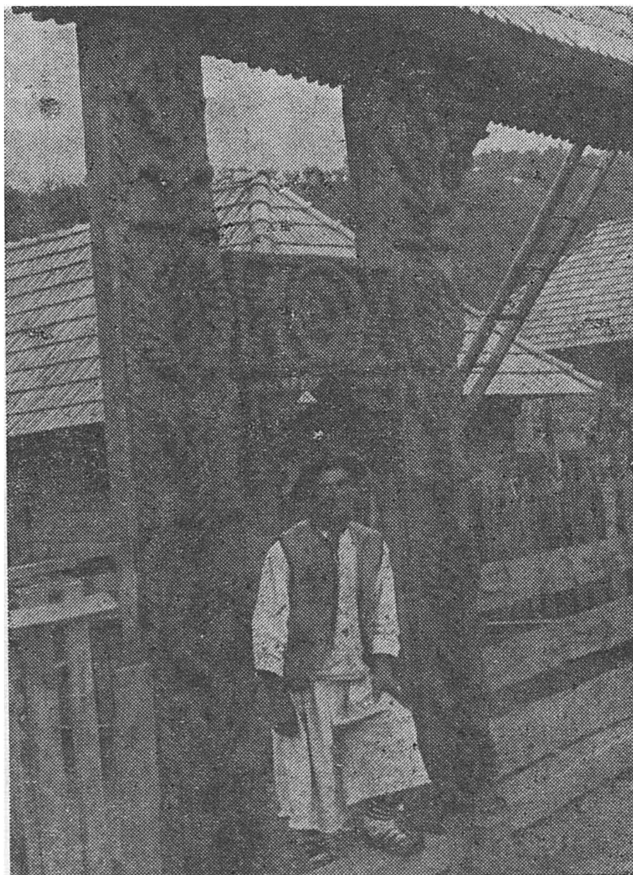

Fig. 46 — Meşterul cioplitor de porţi Gheorghe Borodi, din comuna Vadul Izei, jud. Maramureş, în faţa unei porţi făcute de el
(Foto N. I. **V a n c e a**)

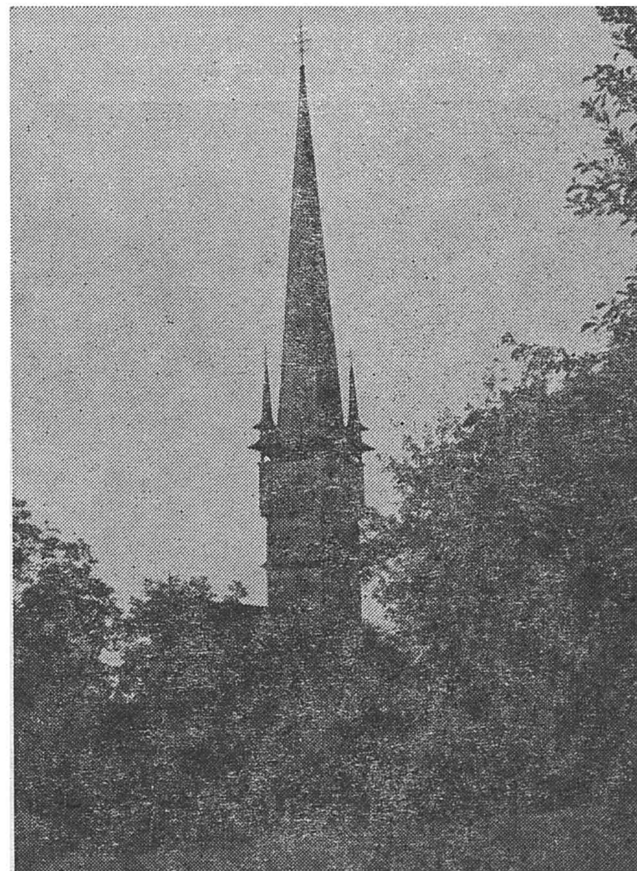

Fig. 47 — Biserica din Surdeşti, jud. Maramureş, Turla înaltă e flancată de patru turnuleţe, la cele patru colţuri
(Foto N. I. **V a n c e a**)

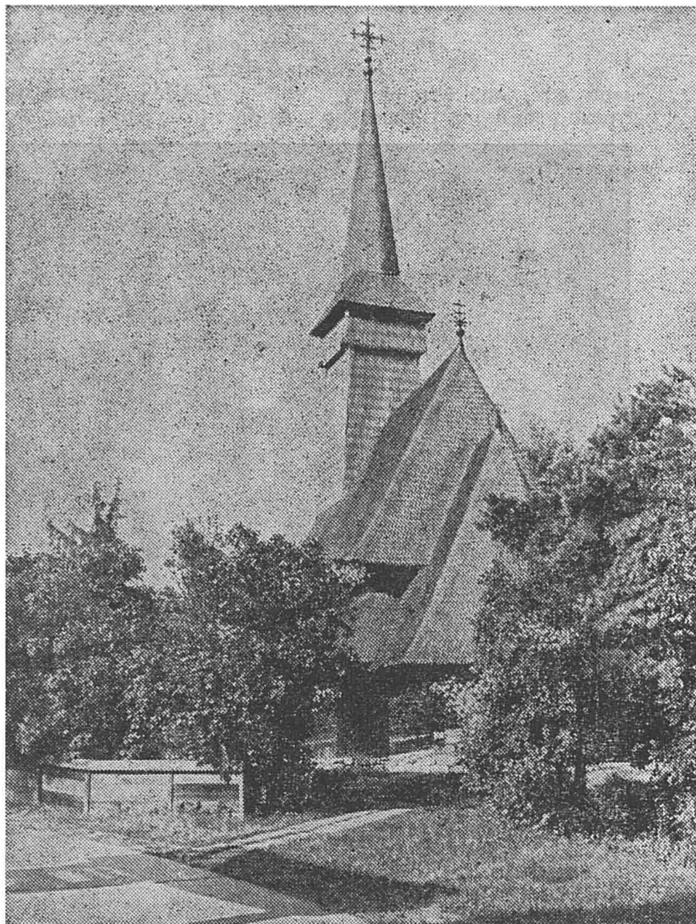

Fig. 48 — Biserica din Dragomireşti, jud. Maramureş. ridicată în anul 1722, azi în Muzeul Satului, Bucureşti
(Foto **Muzeul Satului**)

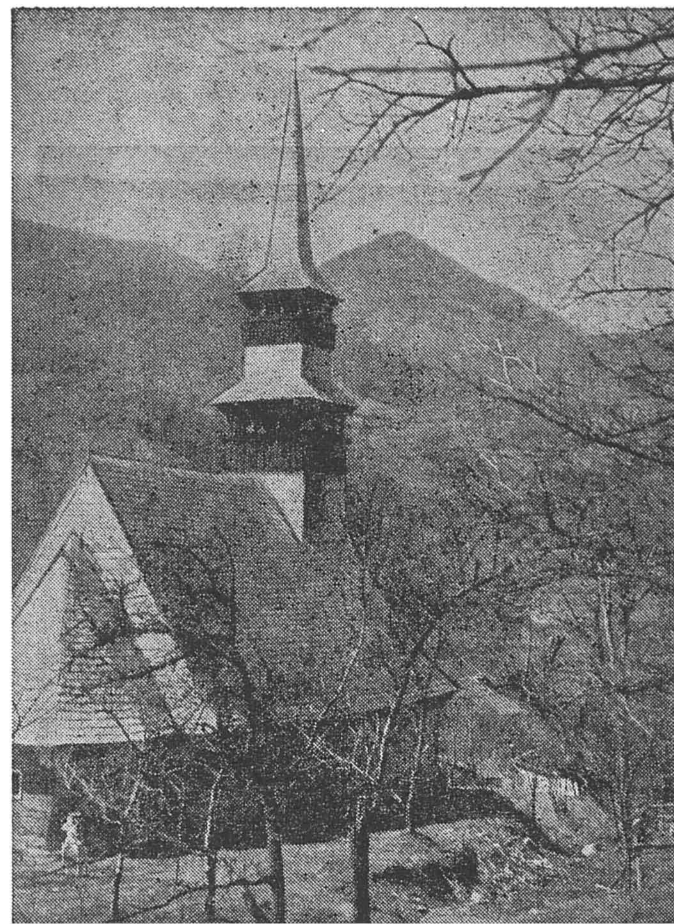

Fig. 49 — Biserica de lemn din satul Curechiu, de unde a pornit răscoala lui Horia, Cloşca şi Crişan
(Foto **V. Drăguţ**)

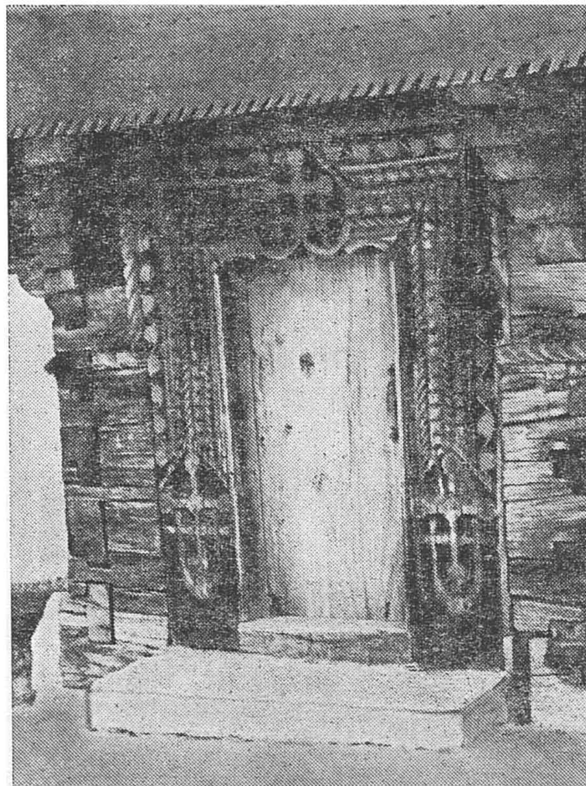

Fig. 50 — Uşa de intrare a bisericii din Chiraleşd, jud. Bistriţa Năsăud
(Foto Muzeul Cluj-Napoca)

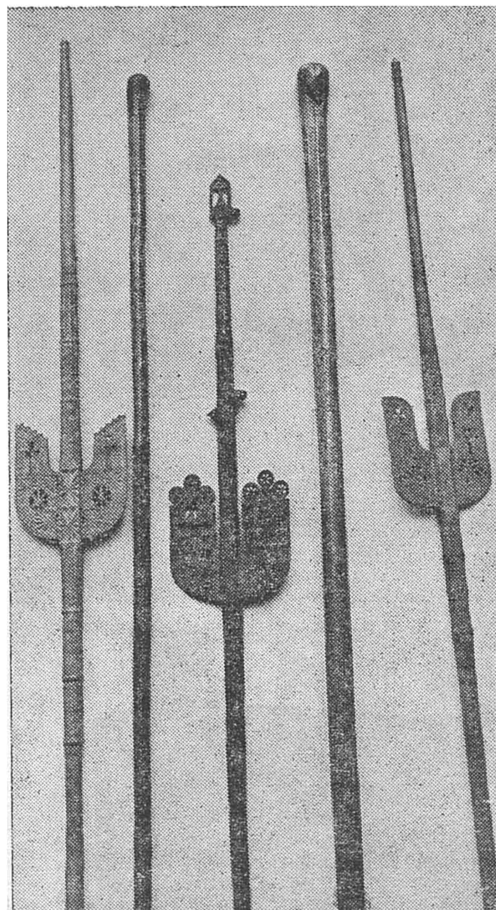

Fig. 51 — Furci de tors, cu aripi, din com. Tilişca, jud. Sibiu; azi la Muzeul Satului Bucureşti
(Foto Muzeul Satului)

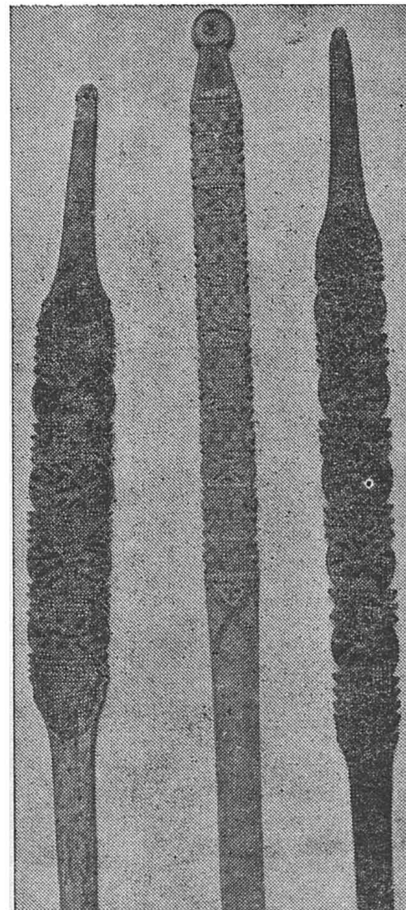
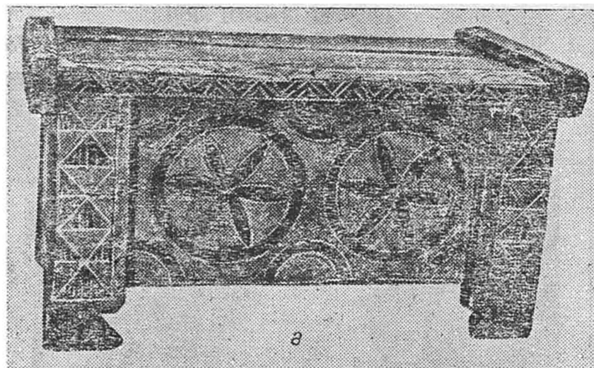

Fig. 52 — Furci de tors din lemn, fără aripi, dar împodobite cu crestături din com. Sălciua, jud. Alba; azi la Muzeul Satului, Bucureşti
(Foto Muzeul Satului)

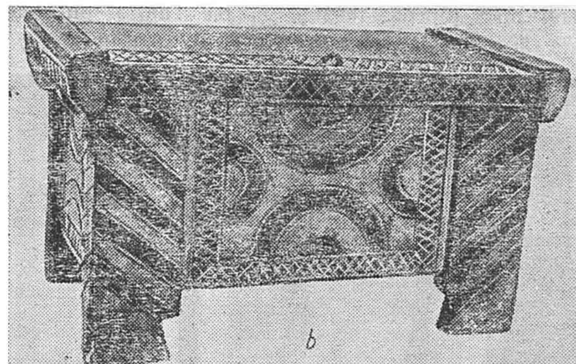

Fig. 53 **— Lădițe din lemn de fag:**
a — din com. Neholu, jud. Buzău, secolul al XIX-lea. Lungime 50 cm, lățime 25 cm, înălțime 30 cm. (Foto Muzeul Herești; b — din satul Bisca Rusilei, jud. Buzău, secolul al XIX-lea. Înălțime 30 cm).

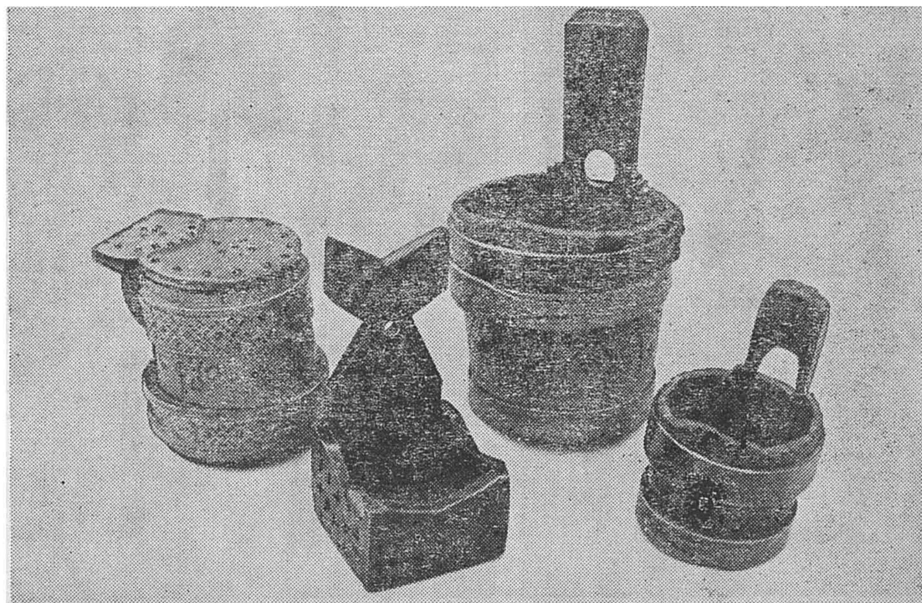

Fig. 54 — Vase de lemn — cofiță, șiștare, sărăriță — din com. Straja, jud. Suceava, azi la Muzeul Satului, București.
(Foto Muzeul Satului)

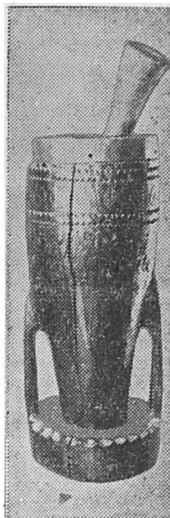

Fig. 55 — Piuă din Livezile — Bistrița
(Foto Muzeul etnografic Cluj-Napoca)

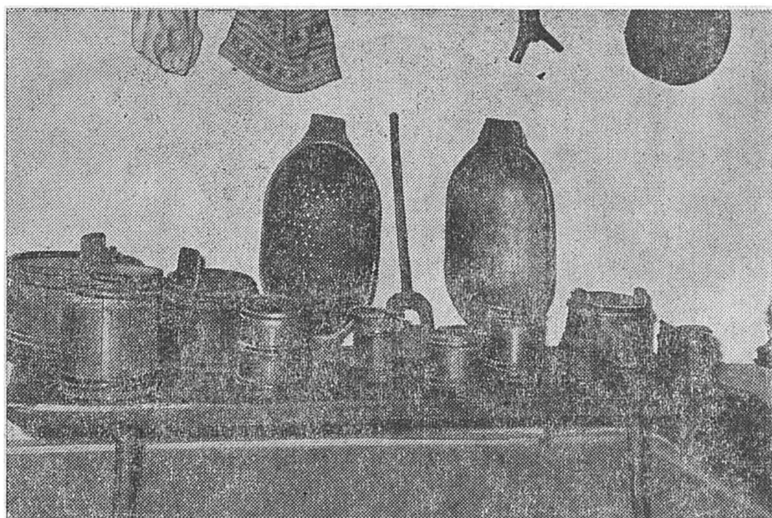

Fig. 56 — Vase de lemn de tot felul din comuna Cîmpul lui Neag, jud. Hunedoara, azi la Muzeul Satului București
(Foto Muzeul Satului)

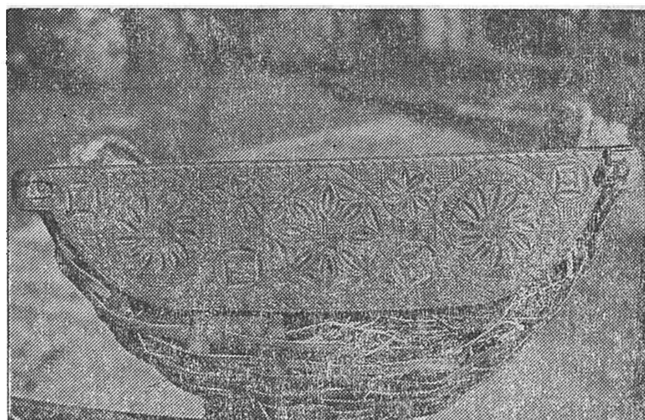

Fig. 57 — Legănuș din Sălciua, jud. Alba, împodobit cu frumoase motive decorative, săpate în lemn. Acum la Muzeul Satului, București
(Foto Muzeul Satului)

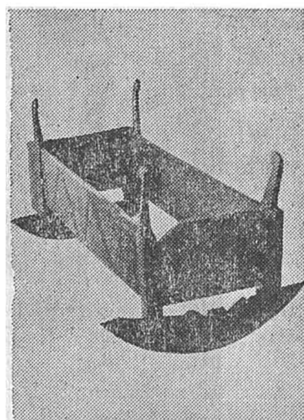

Fig. 58. — Leagăn de prunc
(Foto Muzeul Cluj-Napoca)

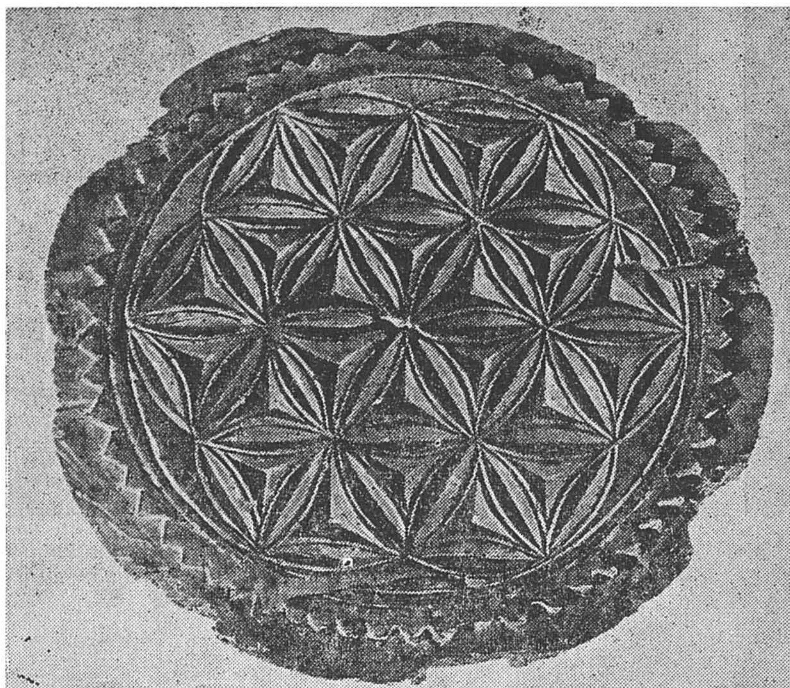

Fig. 59 — Masă de colivă, din lemn de stejar sculptat; comuna Căiuţi jud. Bacău; secolul al XIX-lea; diametru 60 cm, grosime 12 cm. Acum la Muzeul din Hereşti.
(Foto Muzeul Hereşti)

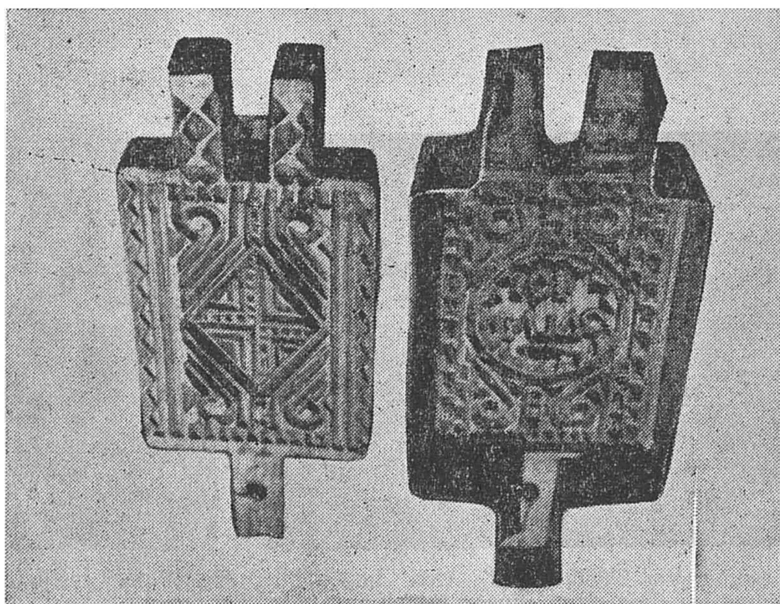

Fig 60 — Tipare pentru brînză din Bilbor
(Foto Muzeul Cluj-Napoca)

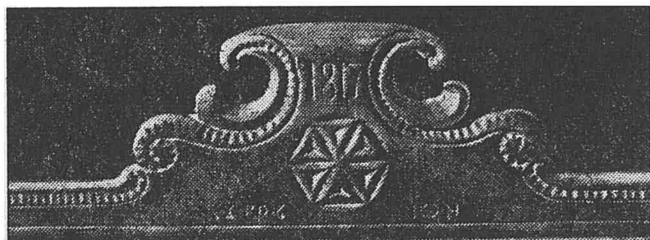

Fig. 61 — „Brîglă" — accesoriu la războiul de ţesut — din comuna Dragomireşti, jud. Maramureş. Se citeşte uşor data: 1817 şi numele: Zugrav Ion. Acum la Muzeul din Sighet (Foto Muzeul Sighet)

Fig. 62—Cutie din scoarţă de mesteacăn din Bilbor (Foto Muzeul Cluj-Napoca)

lemn ale *„Coloanei nesfîrşite"* monument închinat celor căzuţi în războiul pentru întregirea statului [1]. De fapt, această coloană împodobind astăzi oraşul Tîrgu-Jiu, este sinteza finală, genial stilizată, a „stîlpului funerar", străveche instituţie venind din negurile neoliticului, precum şi a „stîlpului cerului", iarăşi de multimilenară vechime [2]. În formele lui arhaice, stîlpul funerar, uneori avînd în vîrf „pasărea sufletului", se vedea în secolul trecut, în multe locuri, de o parte şi de alta a Carpaţilor şi se mai poate găsi şi astăzi în unele sate [3].

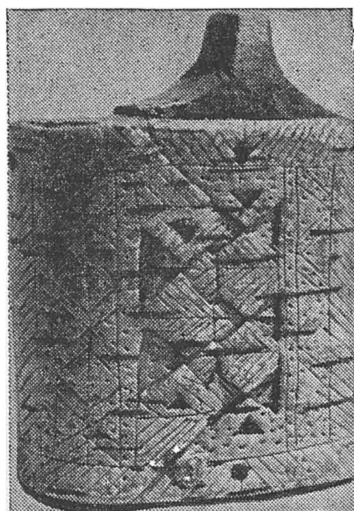

Fig. 63 Sărăriţă din coajă de mesteacăn din Racoşul de Sus, jud. Braşov (Foto Muzeul Cluj-Napoca)

Ion Vlasiu a început prin a lucra în lemn sculpturile sale [4]. Tot astfel Vida Gheza, maramureşanul, un mare iubitor al lemnului şi un mare sculptor. Monumentul lui în amintirea celor 29 de patrioţi căzuţi la Moisei în toamna lui 1944, monument impresionant, a fost făcut întîi în lemn [5], şi numai după aceea în travertin [6].

Trebuie relevat şi rolul pe care l-a jucat şi-l joacă astăzi lemnul ca podoabă a pereţilor

[1] *Istoria României în date*, Bucureşti, 1971, p. 307.

[2] Pentru „stîlpul funerar" şi „stîlpul cerului" vezi Romulus Vulcănescu, *Coloana cerului*, Bucureşti, 1972, p. 77—85 şi 115—118.

[3] *Idem*, p. 117—118. Vezi şi Gh. Pavelescu, *Pasărea sufletului*, Bucureşti, 1942, p. 3—9. Pentru Brâncuşi: *Témoignages sur Brâncuşi*, Paris, 1967, în special articolele lui Mircea Eliade şi Petru Comarnescu.

[4] Vezi amintirile sale în volumul *Am plecat din sat*, Bucureşti, 1957, passim.

[5] Vezi reproducerea lui în *Maramureş 50 (1921—1971)*, planşa respectivă; tot aci, mai spre sfîrşit, planşa arătîndu-l pe Vida Gheza sculptînd în lemn („Maestrul Vida Gheza şi ...eroii săi"); vezi, de asemenea, Colonel Florian Tucă, *Inscripţii în piatră*, Bucureşti, 1974, p. 279—281 şi planşa respectivă, spre finele volumului.

[6] Monumentul originar, de lemn, se află acum la Muzeul din Baia Mare.

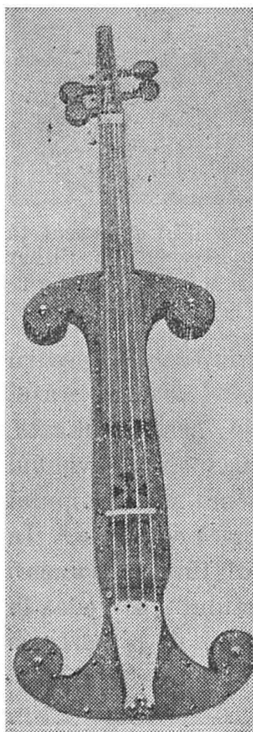

Fig. 64. — Vioară de acompaniament din Ponorici, jud. Hunedoara
(foto Muzeul Cluj-Napoca)

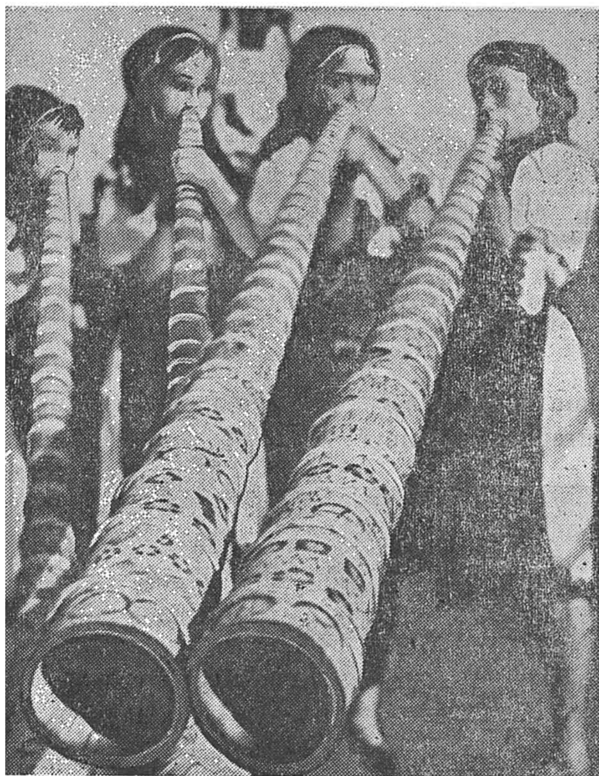

Fig. 65 — Tulnicărese din comuna Avram Iancu
(Foto Muzeul Cluj-Napoca)

interiori şi a tavanelor. „Lambri"-uri adică plăci groase din lemn de stejar, de nuc, de tei, de frasin sau de paltin dădeau şi dau o notă de eleganţă sobră încăperilor, iar casetele sculptate ale tavanelor adăugau şi adaugă o notă fastuoasă. Un reuşit exemplu de ce se poate obţine prin utilizarea judicioasă a lemnului ca element ornamental o oferă Casa de cultură a Sindicatelor din Baia Mare[1]. Ca realizări artistice pot fi considerate unele seturi de mobilă realizate din nuc, frasin şi paltin. Expoziţia „Arta lemnului în România" organizată la Stuttgart (R.F. Germania) de Muzeul Bruckenthal din Sibiu[2], ca şi „Muzeul lemnului" din Cîmpulungul moldovenesc ca şi secţiile

[1] *Maramureş 50 (1921—1971)*, planşele respective.
[2] Vezi Dr. Cornel Irimie, Nicolae Ungureanu, *Rumänische Holzschnitzkunst,*/ f.l./ 1973/, 42 p. in 4°.

privind lemnul din Muzeele etnografice ale ţării[1] ne arată frumuseţea şi varietatea realizărilor din lemnul pădurilor noastre.

Nu se putea ca pădurea să nu impresioneze şi pe pictori. Să ne gîndim numai la „Crîngul desfrunzit" înfăţişînd crîngul din marginea Buzăului (tabloul face parte azi din colecţia Preşedintelui Iosip Broz Tito) şi la „Pădurea de fagi" de la Fontainebleau ale lui Ion Andreescu, expusă la Salonul din Paris, în mai 1880[2], apoi la „Predealul" lui Ştefan Popescu, la „Ţăranii din Maramureş" a lui Traian Bilţiu-Dăncuş, la atîtea alte pînze ale pictorilor noştri, şi ne vom da seama îndată de influenţa pe care a exercitat-o pădurea şi în această latură a vieţii noastre artistice.

[1] Am în vedere Muzeul Satului din Bucureşti, Muzeul Etnografic din Iaşi, Muzeul Etnografic din Cluj-Napoca, Muzeul Ţării Crişurilor din Oradea, Muzeul Etnografic din Sighet, Muzeele Etnografice din Suceava, Rădăuţi, Gura Humorului, Orăştie, Muzeul Olteniei din Craiova, Muzeul de istorie şi etnografie din Focşani, Muzeul livezilor şi podgoriei din Goleşti, Muzeul din Bran şi Muzeul Ţării Oaşului, la Negreşti. O expoziţie intitulată „Creaţia populară în lemn la români" a avut loc în august—septembrie 1974 la Bucureşti, în Sala Palatului.

[2] Radu Bogdan, *Ion Andreescu*, Bucureşti, 1969, p. 125—128.

CIVILIZAŢIA ROMÂNEASCĂ A LEMNULUI

A existat, timp de peste un mileniu, o civilizaţie românească a lemnului, manifestată în toate domeniile vieţii.

În afară de rolul însemnat pe care l-a avut pădurea ca loc de adăpost în perioada de etnogeneză a poporului nostru, rol concretizat de cele două proverbe „codru-i frate cu românul“ şi „pădurea-i jumătate casă“[1], ea a influenţat adînc şi viaţa de toate zilele a lui. Locuinţa lui, nu numai la munte şi la deal, dar şi în regiunea de cîmpie, stîna şi moara lui, biserica lui în forma ei cea mai veche, mobilierul, uneltele şi armele lui, mijloacele lui de comunicaţie, pe pămînt şi pe apă, şi o bună parte din obiceiurile lui, din viaţa lui sufletească, cu creaţia lui literară şi artistică, sînt în legătură cu pădurea, au fost influenţate de ea, poartă pecetea ei. Se poate deci, pe drept cuvînt, vorbi de o civilizaţie românească a lemnului[2], cu formele ei specifice[3], aşa cum se poate vorbi de o civilizaţie a lemnului la toate popoarele pe al căror pămînt pădurea a reprezentat o pute:ică şi continuă realitate. Să încercăm a analiza această civilizaţie românească a lemnului, a-i determina elementele componente, vechimea şi caracteristicile ei.

Trebuie să arătăm din capul locului că lemnul pădurii a fost o componentă majoră a civilizaţiei daco-gete. E adevărat că timpul a distrus foarte

---

[1] Vezi mai sus, p. 258.

[2] Am atras atenţia asupra importanţei lemnului în vechea noastră arhitectură în *Istoria românilor*, vol. II, ediţia a patra, p. 612—613 şi vol. III, p. 985 şi 1018—1023, apoi în lucrarea alcătuită împreună cu fiul meu Dinu, *Istoria românilor*, Bucureşti, 1971, p. 340. Vezi şi articolul lui Cornel Irimie, *Civilizaţia lemnului*, în *Contemporanul* din 7 aprilie 1972, p. 7.

[3] Pierre Deffontaines, *L'homme et la forêt*, p. 131 afirmă: „O veritabilă civilizaţie a lemnului a domnit în anumite locuri şi în anumite epoci“. Iar ca exemplu de utilizare generală a lemnului dă satul românesc Apşa de jos din Maramureş, mai înainte în Cehoslovacia, azi în U.R.S.S. Reproducînd o fotografie a acestui sat, Deffontaines comentează astfel: „Sat în întregime de lemn, casele din trunchiuri de arbori, acoperişurile de şindrilă, garduri de crengi împletite, poduri din bîrne, puţuri cu cumpene de lemn“ (*Op. cit.*, planşa de după pagina 122).

multe din realizările în lemn ale acestei civilizaţii, deoarece lemnul putrezeşte, se descompune sub acţiunea agenţilor atmosferici, în primul rînd a apei, şi a unor microorganisme, totuşi ceea ce ni s-a păstrat atît direct cît şi indirect în reprezentarea monumentelor arhitectonice şi în izvoarele literare, e suficient pentru a avea o imagine concretă despre locul pe care l-a avut lemnul în civilizaţia acestor străvechi înaintaşi ai noştri. Dealtfel însăşi mulţimea uneltelor găsite în săpăturile de la Piatra Craivii şi Căpîlna — tesle, securi, sfredele, cuie, cuţitoaie — sînt o dovadă peremptorie a prelucrării lemnului, a locului pe care-l avea lemnul în civilizaţia dacică [1]. Casele dacilor, aşa cum apar pe Columna Traiană şi cum rezultă dintr-o samă de săpături arheologice, ca acelea din regiunea Sarmizegetusei dacice sau de la Popeştii Novaci, pe Argeş, arată lemnul ca material de construcţie. Pereţii caselor sînt făcuţi din bîrne care se încheie la capete, iar acoperişurile din şiţă sau şindrilă [2]. Chiar în zidurile de piatră ale fortificaţiilor găsim bîrne groase, din lemn de stejar care leagă pereţii exteriori, extremităţile acestor bîrne fiind prelucrate în „coadă de rîndunică“, adică avînd două ramuri ce formează unghi. Această îmbinare a lemnului cu piatra a determinat calificativul de „zid dacic“ (murus dacicus) sau „operă dacică“ (opus dacicum [3]) Urmele bîrnelor au rămas pînă astăzi în zidurile fortificaţiilor din munţii Orăştiei, de la Costeşti şi Blidaru [4]. E semnificativ şi trebuie subliniat că şi românii, mai tîrziu, aplică acelaşi sistem de construcţie la fortificaţii. Astfel, la cetatea *Poienari* din munţii Argeşului, donjonul iniţial — un turn aproape pătrat — are zidurile, groase, din piatră brută legată cu mortar, „consolidate cu bîrne de lemn, ale căror goluri sînt acum vizibile“ [5]. Gardurile curţilor, aşa cum apar pe aceeaşi Columnă, sînt făcute din „ţambre“ adică scînduri cu vîrf ascuţit, aidoma celor care se mai pot vedea încă în unele sate din regiunea muntoasă [6]. Chiar şi la bordeiele din regiunea de şes, lemnul e nelipsit; el formează stîlpii şi culmea pe care se sprijină cele două leşi ale acoperişului, în componenţa cărora intră de asemenea crăci mai groase sau trunchiuri subţiri de arbori tineri. Acest sistem de construire a locuinţelor a continuat şi în epoca daco-romană şi în îndelungata perioadă a evului mediu. Resturile locuinţelor, aşa cum apar la Păcuiul lui Soare, în insula dunăreană unde s-a ridicat cetatea bizantină, la răsărit de Ostrov [7], sau la Garvăn, tot

[1] Al. Popa, *Nivelul dezvoltării economiei dacice în lumina descoperirilor de la Piatra Craivii şi Căpîlna*, în *Apulum*, IX (1971), p. 271—282.

[2] Vezi mai sus, p. 23.

[3] Hadrian Daicoviciu, *Dacii*, p. 204—205.

[4] Const. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, Bucureşti, 1971, planşa a doua după pagina 64.

[5] Gh. I. Cantacuzino, *Cetatea Poenari*, în *S.C.I.V.*, 22 (1971), 2, p. 272.

[6] De pildă, în satul Chiojdu din judeţul Buzău.

[7] Petre Diaconu şi D. Vîlceanu, *op. cit.*, p. 167—169.

într-o insulă dunăreană, la răsărit de Galați, indică utilizarea din plin a lemnului[1]; la Păcui s-au găsit dealtfel o serie de unelte pentru prelucrarea lemnului anume un topor, o bardă, o teslă, un sfredel; ele serveau deopotrivă la clădirea caselor, la confecționarea obiectelor necesare gospodăriei precum și a bărcilor. Descrierile călătorilor din perioada evului mediu dezvoltat arată casele tîrgoveților făcute din lemn. Astfel, de pildă, călătorul englez Henry Cavendish care, venind de la Silistra, străbate Muntenia prin partea ei răsăriteană, ne spune că la 15 iulie 1589 a ajuns la Buzău „oraș mare (cu case) de lemn" [2]. Și Iașii sînt înfățișați ca un oraș cu case „de lemn"; „curtea domnului este (construită) numai din lemn și acoperită cu șiță" [3]. Din lemn erau și casele orășenilor din Baia, incendiate de ostașii lui Ștefan cel Mare în noaptea de 15 decembrie 1467 [4]. Din lemn și acoperite cu șindrilă erau și imensa majoritate a caselor din București, din Iași și celelalte orașe. De aceea, cînd izbucnea vreun incendiu, cum a fost acela din ziua de Paște a anului 1847, la București, el se întindea foarte repede mistuind sute de case [5]. În loc de ziduri de piatră care să dea ocol așezării, ca la unele orașe din Transilvania, în Muntenia și Moldova se întrebuințau „ziduri" de lemn, alcătuite din trunchiuri groase de copaci înfipte în pămînt, unul lîngă altul și legate între ele cu bîrne fixate prin „cuie" tot de lemn. O știm, pentru București, de la parizianul Lescalopier care vede această împrejmuire în iunie 1574 cînd poposește în oraș [6]. „Palanca" sau fortificația ridicată de Sinan Pașa în 1595 în jurul mănăstirii Radu Vodă era din pămînt și lemn [7], așa cum erau și primele cetăți medievale, anterioare celor de piatră [8]. Despre Tîrgoviște, un izvor medieval ne spune că era „în întregime făcută din lemne" („Tergovista oppidum ex lignis totum fabricatum") [9], ceea ce poate avea două înțelesuri: casele erau toate din lemn dar și împrejmuirea — ca la București — era de asemenea din lemn, adică din trunchiuri de copaci.

---

[1] Gh. Ștefan și colectivul, *Dinogetia I*, București, 1967, p. 30—42.

[2] Paul Cernovodeanu, *Călătoria lui Henry Cavendish în Țările Române la 1589*, în *Anuarul... Xenopol*, VII (1970), p. 274.

[3] *Călători străini...*, III, p. 296.

[4] Pentru casele de lemn ale tîrgurilor noastre, vezi și Const. C. Giurescu, *Tîrguri sau orașe...*, p. 101.

[5] Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, București, 1967, p. 130.

[6] *Idem*, p. 54.

[7] *Idem*, p. 65.

[8] O asemenea cetate a fost aceea de la Scheia, din partea de apus a Sucevei, în locul căreia s-a ridicat, în răsăritul orașului, cetatea de piatră a lui Petru al Mușatei, mărită de Ștefan cel Mare.

[9] Gh. I. Cantacuzino, *Cetatea Poenari*, p. 268. — Chiar și jgheaburile groase subterane prin care Petru Cercel a adus apă bună de la un izvor depărtat de oraș „cu nu mai puțin de patru mile" erau făcute „din lemn de brad" (*Călători străini*, III, București, 1971, p. 12).

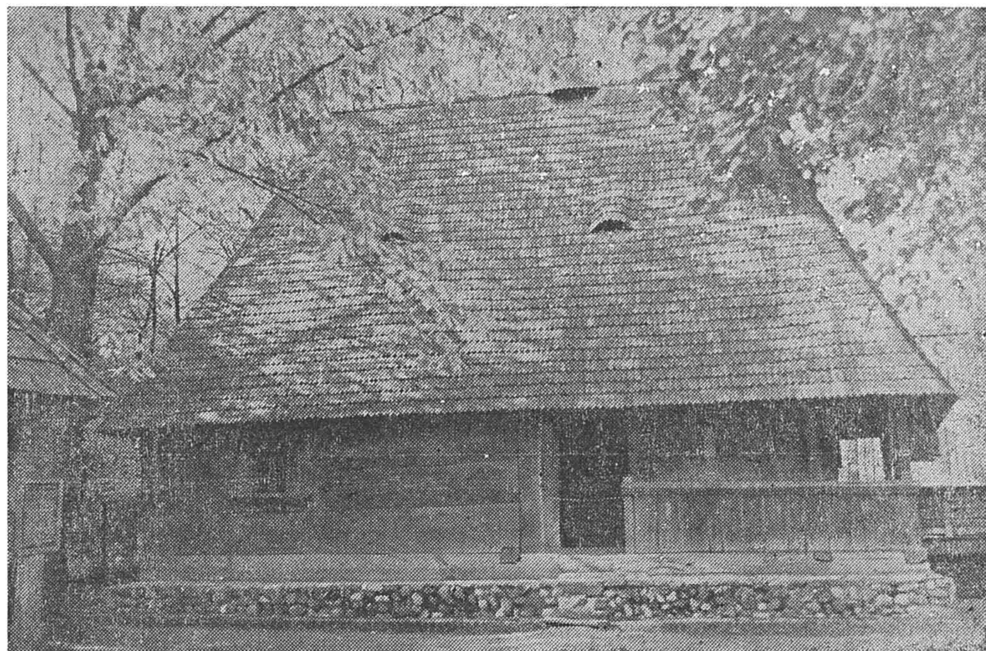

Fig. 66 — Casă din Moisei, Oaş, clădită în 1780. Peretele din stînga uşii e format din trei blăni de stejar, cel din dreapta, din două. Azi la Muzeul Satului Bucureşti (Foto Muzeul Satului)

Elementele esenţiale ale casei româneşti, în sat ca şi în oraş, erau de lemn. Începînd cu blănile groase de stejar care se puneau la temelie — „talpa casei", continuînd cu bîrnele din care se făceau pereţii (vezi fig. 66) — la cei mai săraci în loc de bîrne erau crengi mai subţiri împletite — şi isprăvind cu căpriorii podului, cu şindrila sau şiţa acoperişului şi cu stîlpii cerdacului, totul e din lemn. Pînă şi cuiele pentru şindrilă — într-o vreme cînd fierul era scump — se făceau tot din lemn şi anume din lemn tare de tisă. Pînă în veacul trecut erau case în satele de pe ambele laturi ale Carpaţilor — de pildă în Vrancea [1] şi pe valea Gurghiului [2] — la care şindrila fusese prinsă în astfel de cuie. „Chronicon Pictum", izvorul care descrie războiul din 1330 şi biruinţa de la Posada, aminteşte de „cuiele de lemn", de care s-au folosit românii [3]. Uşa casei şi uşa zăbrelită a beciului, precum şi poarta ogrăzii şi gardul erau tot de lemn.

[1] Pentru Vrancea vezi mărturia lui Simion Hîrnea, *Locuri şi legende vrîncene*, Bacău, 1972, p. 156: „Cel ce scrie aceste rînduri a locuit în anii copilăriei într-o casă veche de peste o sută de ani, acoperită cu şindrilă, prinsă cu cuie de tisă". Un deal în partea de răsărit a satului vrîncean Văsui poartă şi azi numele de *Dealul Tisei* (S. Hîrnea, *op. cit.*, p. 156).

[2] Pentru Valea Gurghiului, amintirile lui V. Gliga, ministru adjunct, al cărui bunic era morar şi a văzut o seamă de case bătrîne cu şindrilă prinsă în cuie de lemn de tisă.

[3] Const. C. Giurescuu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, p. 215.

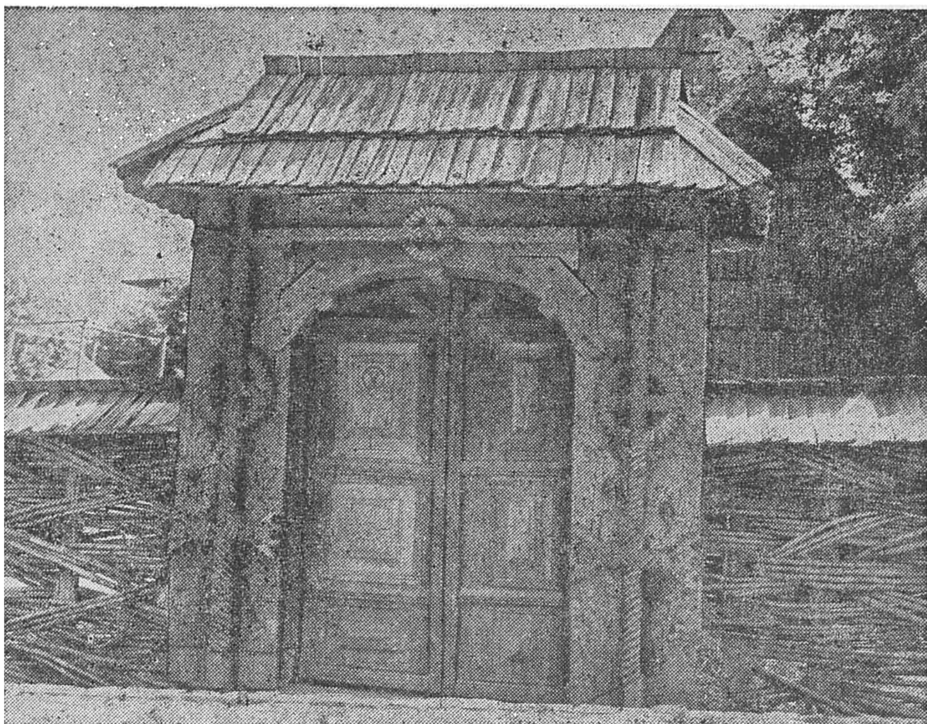

Fig. 67 — Portiţă la casa din Berbeşti, jud. Maramureş, casă zidită în 1775; portiţa e din lemn de stejar, împodobită cu sculpturi caracteristice. Acum la Muzeul Satului din Bucureşti
(Foto Muzeul Satului)

Poarta, din lemn de stejar, reprezintă cîteodată un adevărat monument de artă, fiind împodobită cu elemente decorative care au, unele dintre ele, şi un înţeles simbolic. Ca exemplu pot servi unele porţi maramureşene — cităm şi numele meşterului Gheorghe Borodi, trăitor azi, care se foloseşte îndeosebi de motivul funiei răsucite[1] (vezi fig. 46) — precum şi unele porţi din Săcele (judeţul Braşov). Construcţiile din jurul casei de locuit — staulele vitelor, hambarele pentru grăunţe sînt tot din lemn. Instalaţiile hidrotehnice: moara de apă — şi ni s-a păstrat un ax de lemn de roată hidraulică din epoca dacoromană[2] — pivele cu ciocanele lor, ştezele sau vîltorile unde apa se roteşte,

[1] Vezi şi articolele Constantin Prut, *Arta lemnului*, Adriana Stoica, *Cercetarea creaţiei populare* şi *Meşteri populari* în *Contemporanul* din 2 octombrie 1972, p. 8, precum şi volumul *Maramureş 1944—1969*, planşele finale. Pentru arhitectura ţărănească de lemn vezi Paul Petrescu, *Arhitectura ţărănească de lemn din România*, Bucureşti, 1974, 83 p. in 4°.

[2] Se află în muzeul Bruckenthal, Sibiu; reproducerea axului în Const. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, planşa penultimă dintre paginile 96 şi 97.

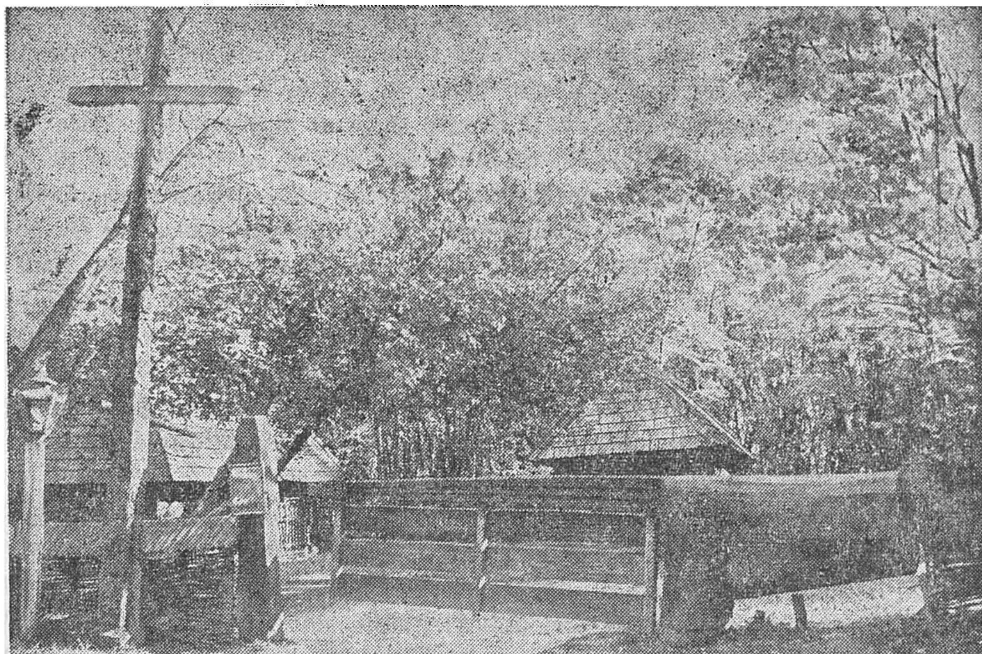

Fig. 68 — Intrarea la o gospodărie din Moisei Oaş, străjuită de poarta numită „vraniţa cu boc". Aceasta provine dintr-un arbore secular, cu doi trunchi din aceeaşi rădăcină, unul din trunchi fiind retezat de la nivelul despărţirii. Poarta se mişcă uşor în jurul unui ax vertical. „Bocul" este partea groasă care echilibrează restul. Azi la Muzeul Satului din Bucureşti.
(Foto Muzeul Satului)

dîrstele pentru ţesăturile de lînă sînt făcute toate din lemn, cu excepţia, bineînţeles, a pietrelor de moară. Cumpenele puţurilor, ghizdurile şi găleţile lor iar din lemn, foarte rare ori ghizduri de piatră (vezi şi fig. 68). Peste pîraiele de munte cîte un buştean netezit sau o scîndură mai groasă slujeşte spre a le trece; peste gîrle mai mari sau rîuri sînt punţi, în formă de arc de cerc, lucrate numai din lemn, cum se puteau vedea încă în primele decenii ale secolului nostru peste Bîsca Chiojdului, peste Bîsca Rusilii şi peste Buzău în regiunea Cislău-Pătîrlage. Acelaşi lucru pentru podurile plutitoare cu ajutorul cărora se treceau apele mai mari, ca Siretul, Prutul, Putna aproape de confluenţă, Ialomiţa, Mureşul etc.

Construcţia în lemn atinge un „summum" la o serie întreagă de biserici transilvănene şi maramureşene. Biserici de lemn au existat, din primele timpuri ale creştinismului daco-roman, pe ambele laturi ale Carpaţilor, şi ele au continuat să se construiască pînă tîrziu, spre finele secolului al XVIII-lea, dovadă fiind biserica la care a lucrat Horia, în satul Cizer din judeţul Sălaj [1].

[1] Vezi, de pildă, biserica de lemn din Chiojdul Mare (judeţul Prahova), de la începutul secolului al XVIII-lea, sau biserica din Odobasca (judeţul Vrancea), ridicată de căpitanul

Sînt, în genere, biserici scunde şi de mici proporţii în care toate elementele de construcţie, de la talpa de stejar pînă la acoperiş, au ca materie primă lemnul. Dar alături de aceste biserici există şi altele, prevăzute cu o turlă înaltă, uneori de zeci de metri, care trezesc surpriza şi admiraţia. Astfel, de pildă, biserica de lemn din Şurăeşti (judeţul Maramureş) cu o înălţime de 57 (cincizeci şi şapte) de metri, reprezentativă şi sub raportul decoraţiei[1], sau aceea din Fildul de Sus (judeţul Sălaj) sau biserica mutată din satul Dragomireşti (Maramureş) la muzeul satului din Bucureşti sau biserica din Brusturi (judeţul Bihor) din 1770[2]. Uneori, aceste turle înalte sînt împodobite cu patru turnuri mici la bazele turlei, aşa cum vedem la biserica din Brusturi. Cum au putut meşterii români să ridice aceste turle înalte, îndrăzneţe şi mai ales partea superioară a lor care desfide parcă legea gravitaţiei? Incontestabil, erau perfecţi tehnicieni şi totdeodată artişti înnăscuţi, avînd, într-un grad înalt, simţul proporţiilor.

Şi în interiorul bisericii, lemnul este la loc de cinste, am putea spune preponderent. Tîmpla, în imensa majoritate a cazurilor este de lemn — fie de tisă, fie de tei, rareori de altă esenţă; numai în mod excepţional am întîlnit tîmplă de zid. Icoanele ce împodobesc tîmpla sînt iarăşi de lemn, ca şi icoanele împărăteşti — acestea foarte adesea îmbrăcate în argint. De lemn e scaunul domnesc şi cel arhieresc, ca şi stranele; o veche strană de lemn, de la finele secolului al XV-lea, ni s-a păstrat în biserica mănăstirii Bistriţa[3]. Tot din lemn uşile, cum este, de pildă, splendida uşă sculptată din 1453 a paraclisului — azi dispărut — al mănăstirii Snagov[4] sau uşa bisericii mănăstirii Tazlău sau aceea a mănăstirii Cobia. La fel, din lemn, tetrapoadele, ba uneori, la bisericile mai sărace chiar şi candelabrul[5]. La cimitir sînt crucile de lemn şi în multe părţi — în zona Orăştiei, a Hunedoarei, a Sibiului, în Gorj, în Vrancea — dăinuie încă „stîlpii de lemn ce se pun la capul mor-

---

Stan Cotea în 1471 şi slujind şi astăzi (Prof. Ilie Dumitrescu, *Istoricul comunei*, în volumul *Coteşti 500 ani de existenţă*, /Bacău/, 1972, p. 24). Şi în Drajna (judeţul Prahova) a fost o biserică de lemn, clădită pe locul lui Hrizea vel vornic care o şi cumpără, la 28 aprilie 1631, de la cel ce o ridicase, plătindu-i 3 000 de bani (*Documenta B*, vol. XXIII, p. 374).

[1] *Istoria României în date*, Bucureşti, 1971, p. 150.

[2] Vezi reproducerea din Const. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, planşa 3 verso, după p. 480. Pe aceeaşi planşă, fotografia pridvorului vechii biserici de lemn a mănăstirii. Dintr-un lemn şi a brîului torsat de lemn ce dă ocol lăcaşului şi uşii.

[3] Şt. Pascu, *Meşteşugurile*, figura 17.

[4] Const. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, planşa 6 după p. 288.

[5] Vezi un asemenea candelabru la biserica din Jigoreni (Oct. Mărculescu, *Candelabrul de lemn de la Jigoreni*, în *Rev. Ist. Rom.*, XVI (1964), p. 183—184).

mintelor, stîlpi de străveche tradiţie, uneori împodobiţi cu crestături, alteori terminîndu-se printr-o pasăre cu aripile deschise — „pasărea sufletului" [1].

Cine intra într-o casă ţărănească în cursul îndelungatului ev mediu, vedea că mai tot ce era în casă ca mobilă era din lemn. Patul, alcătuit din două capre şi cîteva scînduri, — dar cel din odaia „mare" sau de oaspeţi, acoperit cu cergi, scoarţe, lăicere, clădite frumos, reprezintă piesa cea mai de seamă din mobilierul casei —, masa rotundă, joasă, sprijinită pe picioare scurte, centrale sau mărginaşe, scăunaşele, joase şi ele, laviţele, lada de zestre, blidarul unde se aşezau blidele, cîte un colţar, furca de tors şi fusul, leagănul cu care se leagănă pruncul, leagăn care uneori este prevăzut cu patru frînghiuţe la colţuri ce-i îngăduie să fie atîrnat de grindă şi să se legene, aproape de pămînt, singur [2], războiul de ţesut, răşchitorul şi drugul care, pus de-a curmezişul, închide uşa — cea mai bună încuietoare — totul era de lemn. Şi o samă din ustensilele care serveau la pregătirea mîncării erau de lemn. Astfel cujba de care se atîrna ceaunul, melesteul sau făcăleţul cu care se mesteca mămăliga, fundul pe care ea se răsturna, copaia în care se pregătea, cu făină şi apă, aluatul pentru pîine, sărăriţa în care se păstra sarea, putineiul în care se bătea laptele spre a ieşi untul, lingura mare sau polonicul şi lingurile mici cu care se sorbea fiertura, erau toate din lemn. La Cîmpulungul Moldovenesc, în afară de colecţiile Muzeului lemnului, este colecţia impresionantă a profesorului Ioan Ţugui care, timp de o viaţă, a strîns aproape patru mii cinci sute de linguri de toate felurile şi din toate părţile pămîntului românesc, dar mai ales din Bucovina. Sînt linguri de paltin, de tei, de dud, de tisă, unele simple, altele frumos împodobite, făcînd dovada simţului artistic al celor ce le-au lucrat [3]. Într-un colţ al tindei sau al odăii este toiagul, din lemn de corn; cîteodată, în pod, aşteaptă şi sicriul [4]. Dacă locuinţa era în podgorie, atunci, în crama făcută tot din bîrne de lemn, se afla linul, tot de lemn — numai în mod cu totul excepţional era cîte un lin de piatră — apoi teascul, iarăşi din lemn, chiar cînd era cu şurub, acesta din urmă fiind şi el lucrat dintr-un lemn tare, deja sau curătoarea — numită înainte, cu un

---

[1] Dr. Cornel Irimic, Nicolae Ungureanu, *Rumänische Holzschnitzkunst*, f. l., 1973, p. 15.

[2] La muzeul etnografic din Sighet am văzut şi un scaun de lemn pentru prunci, cu o gaură în mijloc şi cu o adîncitură pentru jucărele. În privinţa leagănului cu sfori sau frînghiuţe, el se întîlneşte în multe locuri în lume. Am văzut unele asemănătoare la Muzeul Indian din Tucson, Arizona (S.U.A.).

[3] Constantin Coşman, *Un colecţionar pasionat*, în *Contemporanul* din 3 noiembrie 1972, p. 8.

[4] În mormîntul descoperit acum cîţiva ani la Mangalia şi al cărui inventar se află la Muzeul de arheologie din Constanţa, sicriul e din lemn de tei iar toiagul din lemn de corn. (Informaţie Adrian Rădulescu, directorul muzeului).

termen de origine latină, coretă — şi pîlnia, în sfîrşit căzile, vasele sau butoaiele, buţile, zăcătoarele şi antalele, toate din lemn, adeseori şi cu cercuri de lemn. La mănăstirea Tismana exista în secolul al XVII-lea, o bute uriaşă de 3 000 de vedre, a 12 ocale vadra, din lemn de tisă [1], care putea concura cu aceea a palatului din Heidelberg. După ce s-a introdus distilarea ţuicii de prune şi a rachiului de tescovină sau de drojdie, s-au adăugat la vasele de vin, tocitori pentru fermentatul prunelor şi strugurilor, apoi burie şi buriaşe din lemn de dud — cele mai bune — sau din lemn de stejar pentru păstrarea şi învechirea acestor distilate [2]. La vremea culesului se adăugau cofele de strîns strugurii, ciuberele în care aceştia se mustuiau, mustuitoarele, formate din ramuri de brad sau alte esenţe avînd la vîrf rămurele tăiate scurt şi formînd ca un fel de coroană; cu aceste mustuitoare se striveau strugurii înainte de a fi duşi la cramă, în sfîrşit parîngile cu care doi oameni purtau cîte un hîrdău. Iar primăvara intervenea, pentru făcut găurile în pămînt în care se înfigeau haragii, *chitonagul*, tot din lemn, ascuţit la vîrf şi cu un braţ lateral, scurt, pe care apeşi cu piciorul. Menţionăm, în sfîrşit, *leasa*, din crengi împletite, pe care se opăreau toamna prunele sau se uscau, în cuptor.

La moara de apă, ca şi la cea de vînt şi la cea cu cai, exceptînd pietrele care măcinau grăunţele, totul era din lemn. De aceea, în documente se şi vorbeşte de „lemnele morii“ sau de „lemnăria morii“. Astfel la 16 decembrie 1628, Alexandru Iliaş voievod porunceşte lui Moise din Cornăţel să-şi mute „lemnele morii“ de pe moşia mănăstirii Viforîta, de la Vărăşti. Astfel, stareţa va avea voie „să-ţi spargă moara“ [3]. Iar la 20 iulie 1627, acelaşi voievod întăreşte lui Oprea căpitanul şi fiilor acestuia ocină în satul Bucul de Sus din judeţul Ialomiţa. Oprea a înfrăţit pe Petru şi pe fraţii acestuia, Socol şi Sucală, „pe o roată de moară, a patra parte“. Cei trei „să ţină din această roată de moară cît timp va dura lemnăria acelei mori, să ia din tot venitul morii a patra parte, dar fără vadul de moară, numai cît ... va ţine lemnăria, deoarece a făcut Oprea căpitan toată moara a doua oară, cu cheltuiala lui, de a cheltuit ughi 8“ [4].

---

[1] Al. Ştefulescu, *Mănăstirea Tismana*, Bucureşti, 1909, p. 114.

[2] Facem să urmeze o parte din inventarul mănăstirii Tîrgşor, la 10 martie 1830: „1 buriu cu vin 40 vedre“, „2 burie pentr rachiu“, „1 tocitoare“, la via din Dealu Păuleştilor, „1 tocitoare“ la via din Scăeni, „1 tocitoare“ la via din Ţîntea (G. Potra şi N. Simache, *Contribuţii la istoricul oraşelor Ploieşti şi Tîrgşor*, Bucureşti, 1969, p. 549 şi 552—553). La acestea se adăugau: „3 mese dă lemn, însă 2 cu picioare şi 1 mică, rătundă, 3 scaune dă lemn, 1 scaun lung, 9 putinele de brad, mică cu mare, 5 hîrdaie, 3 tocitori pentru varză, 1 sanie dă boi, nouă, 12 buţi seci dă vin, mari cu mici, 3 butoaie vechi, 1 tron dă lemn, 1 buriaş cu 8 cercuri dă fier ca 20 vedre, 4 scaune dă lemn dă Braşov, zugrăvite„ (*Idem*, p. 549).

[3] *Documenta B*, vol. XXII, p. 379.

[4] *Idem*, col. XXI, p. 413—414.

Foarte bogat era şi domeniul celorlalte unelte făcute din lemn în legătură cu agricultura, creşterea vitelor, apicultura, pescuitul, mineritul şi transporturile. Multă vreme s-a întrebuinţat plugul de lemn; grapa era formată din crăci de mărăcini sau spini peste care se aşezau bolovani spre a fi mai grea. La strîngerea spicelor rămase ca şi la facerea fînului se întrebuinţau greble, la clăditul căpiţelor şi clăilor, furci, la adusul fînului, în regiunile de munte, cu denivelări mari, trăgi pe două roate, avînd pe margini cîte un şir de ţepi care împiedicau fînul să cadă. Toate acestea erau din lemn. În prisacă, uleiele, ştiubeile sau budurăile erau formate, aşa cum am arătat mai înainte, din segmente de trunchiuri de tei sau de alte esenţe, scobite pe dinăuntru şi avînd o gaură — urdinişul — în partea inferioară pe unde să poată intra şi ieşi albinele.

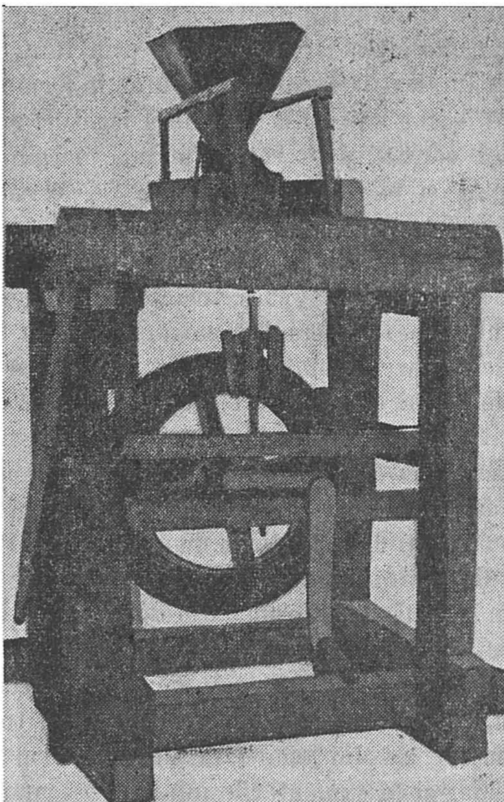

Fig. 69 — Moară de mînă din Zetea
(Foto Muzezul Cluj-Napoca)

Mierea se păstra în berbînţe — nişte putinici de lemn, cu doagele bine strînse. La stînă, mai totul era de lemn, începînd cu ţarcul de răzlogi, în cuprinsul căruia stăteau oile, cu caţa, cîrligul cu mîner lung, cu ajutorul căreia opreai oaia, prinzînd-o de picior, cu comarnicul unde se păstra brînza — în burdufe, băşici, dar şi în berbînţe şi putini — untul, lîna şi isprăvind cu şiştarele în care se mulgeau oile şi cu vasele şi uneltele cu ajutorul cărora se făcea brînza, urda, caşcavalul şi jîntiţa. La pescuit, în afară de barcă — la început monoxilă adică scobită într-un trunchi de copac, apoi alcătuită din diferite elemente de lemn — se adaugă vîslele şi cîrma ei, şi căuşul sau ispolul cu care se scoate apa de ploaie sau care a pătruns printr-o spărtură sau gaură. Vasele mai mari, numite dubase, care serveau la facerea podurilor pe vase, stătătoare, a podurilor umblătoare şi a morilor de pe cursurile însemnate de apă — Dunăre, Siret, Nistru, Prut — erau tot de lemn. La fel vasele şi mai mari, barcaze, şăici şi corăbii care pluteau pe Dunăre

şi pe Mare [1]. Tot din lemn e pluta, formată din buşteni sau din diferite soiuri de cherestea legate laolaltă prin funii de tei şi cuie de lemn. În domeniul comunicaţiilor, carul şi căruţa, în formele lor primare, erau exclusiv din lemn, fără şine de fier la roţi, fără legături şi cuie de fier, avînd toate elementele lor constitutive: roţile, podul, marginile sau laturile, osiile, jugul, crucea, pînă şi păcorniţa, din lemn. La fel sania, pentru transporturile în timpul iernii. Nu putem trece sub tăcere, în legătură cu comunicaţiile, podinile, acele bîrne de stejar, lungi, care podeau drumurile principale ale oraşelor de seamă, podini care, tocindu-se repede din cauza traficului şi trebuind să fie înlocuite la intervale relativ scurte, au fost una din pricinile tăierii pădurilor de stejar mai întîi din preajma acelor oraşe, apoi din zone de cîmpie şi de deal mai depărtate. În ce priveşte armele, menţionăm suliţa sau parul ascuţit — i se spunea, în vechea limbă românească, şi „fuşti", din latinul „fustis" — la început, fără vîrf de fier, apoi arcul şi săgeata, la început iarăşi fără vîrf de fier sau cremene, şi scutul, rotund sau pătrat, şi ghioaga sau măciuca, din lemn tare de corn sau de stejar, care putea fi simplă sau „ghintuită", adică prevăzută cu cuie groase sau piroane bătute în ea. Adăugăm îmblăciul care, format din două lemne lungi legate între ele, servea, de obicei, la îmblătit sau treierat grînele, fasolea, mazărea, dar putea deveni şi o armă redutabilă, aşa cum deveneau şi coasa, cu care se tăiau picioarele cailor şi, uneori, capetele duşmanilor, apoi toporul cu coadă lungă, în sfîrşit gîrbaciul, tot din lemn tare, de corn, armă mai mult de poliţie decît de luptă. Chiar şi în exploatările miniere, o seamă de unelte şi instalaţii sînt de lemn.

[1] Pentru toate aceste vase vezi Const. C. Giurescu, *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii*, capitolul respectiv. — În legătură cu construirea podurilor peste Dunăre, vezi firmanul, din 1788 martie 9—18, al sultanului Abdul Hamid I către voievodul Moldovei Alexandru Ipsilanti, ca să trimită o treime din cheresteaua necesară podurilor de la Isaccea şi Silistra, deoarece Ţara Românească a procurat partea sa, de două treimi (M. Guboglu, *Catalogul documentelor turceşti*, II, p. 358, nr. 1258). În ce priveşte podurile peste apele mai mici din cuprinsul ţării, poduri rare, în genere, prea puţine erau făcute din piatră, ca, de pildă, podul de la Cornăţelul Mostiştei; majoritatea erau de lemn. În afară de cele amintite, în lucrarea *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii*, mai indicăm aci unele din aceste poduri: 1) 1629, septembrie 16, Alexandru Iliaş voievod întăreşte lui Radu logofăt şi fiilor lui, între altele, „un vad de moară pe ocina Vălenilor care este din sus de podul domnesc de la Măşani, în apa Ialomiţei, cu loc pentru care, din muchea malului cît aruncă omul cu săcurea, însă numai vadul fără ocină" (*Documenta B*, XXII, p. 672—274). 2) 1630, martie 8, Leon Tomşa întăreşte mănăstirii Viforăşti (= Viforîta) bălţile de la Gurguiaţi şi de la Vărăşti, „însă de în podul Gurguiaţilor în jos, cu Argişul" (*Documenta B*, XXIII, p. 109). 3) 1631, aprilie 3, Leon Tomşa scuteşte de dări pe cnezii din Jiblea şi Spinul, fugiţi în Transilvania şi acum reîntorşi în satele lor, „cum sînt ceilalţi plăiaşi ertaţi, aşa să fie şi ei ... şi să aibă a-şi păzi podul de la Jiblea, pre unde trec toate slugile domniei mele şi funiile de la Ocna cea Mare" (*Documenta B*, XXIII, p. 356). 4) 1637, aprilie 4, Vasile Lupu întăreşte vistiernicului Dumitru Buhuş satele sale de moştenire şi de cumpărătoare,

Astfel șteampurile, cu ciocanele lor mari și groase care sfarămă minereul aurifer, mișcate fiind de forța apei [1]. Recent s-a descoperit în fundul unui puț, la 8—10 metri adîncime, în cuprinsul masivului de sare de la Valea Florilor (între Cluj și Cîmpia Turzii) un adevărat depozit de unelte dacice pentru exploatarea sării; toate sînt din lemn; majoritatea din lemn de carpen [2]. Aci trebuie amintit și cărbunele de lemn care, necontenit, din epoca dacică și pînă azi, se produce, de o parte și de alta a Carpaților, prin arderea incompletă, înăbușită a lemnului, în „bocșe". Adăugăm, tot în domeniul mineritului, și primul vagonet, de lemn, mișcîndu-se pe șine de lemn, întrebuințat în minele de aur de la Brad, din Munții Apuseni, în secolul al XIV-lea: e predecesorul vagonetelor de metal din minele moderne [3].

Pînă și la prăvăliile din tîrguri, totul era din lemn. Pereții se făceau din lemn, rafturile de asemenea, ca și taraba din fața prăvăliei. De aceea, în documente se vorbește de „lemnele" prăvăliei, ca și la moară. La 10 iunie 1628, Alexandru Iliaș voievodul întărește popii Dumitru și preotesei lui un loc pentru patru prăvălii în București (se știau dimensiunile tip ale prăvăliei [4]). Pe acest loc însă, călugării de la mănăstirea Sf. Troiță (Radu Vodă!) făcuseră ei prăvălii. Urmează deci ca aceștia „să-și ia lemnele de pre loc" [5].

În materie de socotit, un loc de seamă a ocupat *răbojul*, acest ingenios și simplu instrument, alcătuit din două bucăți inegale de lemn — de obicei o creangă de alun spintecată în două de-a lungul ei — suprapuse, pe care se făceau, pe muche, crestăturile arătînd drepturile părții și din care bucata cea mai mică — țăncușa — era luată de creditor, iar cea mai mare — cotorul — rămîne debitorului. Răbojul — numit în Transilvania răvaș — se întrebuința la stîna satului spre a se ști la cîte găleți de lapte, deci la cîtă brînză, are drept fiecare din cei ce au adus oile lor la stîna colectivă, se întrebuința la dîrste și la pive, ca semn de recunoaștere, precum și în orice fel de treabă

între care și Gădinții pe Siret „cu loc di" moară în Săret și în pîrîul satului... și cu podul piste Săret și cu vii (Academia Republicii Socialiste România, *Documente românești*, CCCCXXV/7). Cităm, în sfîrșit, și documentul din 25 aprilie 1826 privind podul de peste Jiu, lîngă Craiova; este pod „al țării adică domnesc". Cînd vine Jiul mare, se pot rupe „lacrile podului" și „lua cu totul urșii și parii i podinile" (I. Cojocaru, *Documente*, I, p. 366).

[1] Vezi planșele din *Contribuții la istoria științei...* București, 1973.

[2] Ion Al. Maxim, *Un depozit de unelte dacice pentru exploatarea sării*, în A.M.N., VIII (1971), p. 457—463.

[3] Dinu Moroianu, I. M. Ștefan, *Focul viu*, București, 1963, p. 97 și verso planșei dintre paginile 44 și 45.

[4] Vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, p. 306. Lățimea unei prăvălii la uliță era de circa 1 stînjen și jumătate, plus pereții de lemn, așadar circa 3 metri 32 centimetri.

[5] *Documenta B*, vol. XXII, p. 224—225.

sau întreprindere la care erau mai mulţi participanţi, de pildă la plata dărilor — de aceea slujbaşii care însemnau cît are să dea fiecare se numeau uneori şi răbojari [1] — la transporturi etc. Cotorul avea la extremitatea lui o gaură, aşa încît răbojarul putea să înşire toate răboajele lui pe o sfoară [2].

Şi instrumentele muzicale populare sînt făcute din lemn sau şi din lemn. Cităm în primul rînd fluierele simple sau îngemănate, cavalul, naiul şi buciumul, apoi vioara, cobza şi ţambalul, a căror cutie de rezonanţă e tot de lemn. Adăugăm, ca o particularitate a ţinutului carpato-danubian, şi frunza de fag sau de păr sălbatic ce serveşte drept „instrument" celor ce cîntă din frunză.

Chiar şi la o seamă din uneltele de fier ca secera, coasa, toporul, spiţelnicul, (sfredelul mare cu care se dădeau găuri în obezi pentru fixarea spiţelor roţii) lemnul nu lipseşte: el formează mînerul sau coada sau braţul fără de care unealta nu se poate întrebuinţa.

Trebuie iarăşi relevat că o îndelungată experienţă a arătat înaintaşilor noştri ce lemn anume, ce esenţă, este cea mai indicată pentru o parte a construcţiei sau o unealtă, o mobilă sau o armă, un vas sau un instrument muzical. Astfel, pentru talpa casei, pentru poarta ogrăzii, pentru vasele de vin se foloseşte stejarul, de preferinţă *gorunul.* Dar la vasele de ţuică şi rachiu e şi mai bun *dudul*, care dă lichidului o culoare plăcută, gălbuie. Obezile la roţi se fac din *fag*, tot din fag şi fundurile pentru mămăligă şi pentru pregătit mîncare, precum şi şindrilă. Pentru copăi, covăţi, scafe e bun lemnul uşor, care se scobeşte lesne, de *plop* şi de *salcie.* Din *tei* se fac tîmple la biserici, uleie sau stupi, pahare şi linguri; coaja lui e bună pentru a lega viţa şi a face funii de măsurat; de aceea, în unele locuri, în Oltenia, partea de moşie măsurată astfel şi repartizată unui grup sau neam de moşneni se mai numeşte şi „teiu". Jalba din 8 mai 1818 prin care moşnenii din Cloşani cer insistent ca hotarnic pe Tudor Vladimirescu este iscălită de următorii: „Ion Frentescu cu toţi cetaşii mei din teiul Fîsesc, Cloşani sud Mehedinţi"; „Barbul Petriman cu toţi fraţii şi cetaşii mei din teiul Mărcuesc otam"; „Ion al Ghali cu toţi cetaşii mei din teiul Dănciulesc"; „Pop Ştefan cu toţi cetaşii mei din teiul Izbaşesc"; „Ionas [3] Sita cu fraţii şi cetaşii mei din teiul Negulesc" [4]. Din *brad* se fac cofe, cofiţe, berbinţe — de brînză şi de miere — putineie, ciubere, apoi tot felul de cherestea pentru construcţia casei, catarge de corăbii, şin-

---

[1] Într-un document din 29 august/1560—1567/ de la Petru cel Tînăr sînt amintiţi „Roşca şi Arsenie răbojari în judeţul Gorj" (*Documente B*, veacul XVI, vol. III, p. 135).

[2] Pentru răboj vezi lucrarea lui P. N. Panaitescu, *Răbojul. Studiu de istorie economică şi socială la Români*, Bucureşti, 1946, 278 p. in 8°; Gh. Focşa, *Ţara Oaşului*, Bucureşti, 1975, p. 124—141.

[3] Sic!

[4] Dr. D. Drîmbă, *Hotarnicul Tudor Vladimirescu*, Bucureşti, 1941, p. 584 (extras din *Revista Pădurilor*).

drilă sau şiţă. *Cornul* e neîntrecut pentru ghioage, toiege şi gîrbace; se făceau şi cuie sau cepuri din corn pentru a întări obezile tăiate în lungul lemnului la carele care transportau sarea de la Slănic la Dunăre [1], *tisa* pentru tot felul de vase mici şi pentru tîmplele de biserici. Din *mesteacăn* se fac cercuri de tocitori. *Frasinul*, *paltinul*, *părul pădureţ* şi *nucul* sînt cei mai indicaţi pentru mobila de soi; *paltinul* şi *molidul* pentru instrumentele muzicale de rezonanţă (viori, cobze etc.), în timp ce la buciume sau tulnice se întrebuinţează paltinul, frasinul, bradul sau alunul şi coaja de cireş, de mesteacăn sau de tei. Din carpen se fac „măselele" morii şi „dinţii" greblei. Dar şi spînzurătoarea se făcea de obicei din lemn de carpen, rezistent şi elastic; despre un vinovat, condamnat a fi spînzurat, se spunea „că-l cunună cu carpena". Ar fi fastidios să înşirăm aci pentru fiecare obiect esenţa preferată; e suficient să spunem numai, sub formă de concluzie, că această diferenţiere e o dovadă în plus de contactul strîns al înaintaşilor noştri cu realitatea atît de complexă a pădurii şi de puternicul lor spirit de observaţie [2].

Dar acest contact nu se manifestă numai în latura materială, utilitară a vieţii, ci se întinde şi în domeniul spiritual, acela al sensibilităţii, al credinţei şi al artei. De ce a fost ales un copac, *bradul*, spre a-l asocia evenimentelor fundamentale ale existenţei, şi anume căsătoriei, clădirii casei şi morţii? De ce n-au ales ei o floare sau spicul de grîu sau un alt simbol? Pentru că bradul este copacul reprezentativ al muntelui — al acelui munte de care, potrivit expresiei unui cronicar antic, dacii se ţineau strîns lipiţi. El este copacul ce se înalţă măreţ spre cer, este simbolul simetriei şi formei perfecte, este, totdeodată, şi *simbolul duratei*, prin frunzele lui mereu verzi, şi în timpul iernii, cînd frunzele celorlalţi copaci cad. Nu e de mirare că, mai ales în legătură cu acest simbol al duratei, strămoşii l-au asociat căsătoriei, construcţiei casei şi chiar morţii, în sensul că viaţa continuă şi după moarte, alături de Zalmoxis. Nu e de mirare, de asemenea, că numele dacic al acestui copac al pădurii s-a păstrat pînă astăzi în limba noastră, împreună cu alte nume privind codrul.

Bradul e asociat însă şi altor împrejurări ale vieţii. Copilul nou născut era închinat bradului spre a fi ocrotit de acesta, ferit de rele. Închinarea se făcea în mod public, în prezenţa părinţilor sau a rudelor, rostindu-se următoarea rugăminte: „Brade, mării, brad, Nu te mînia, Nu te înfoia, Rogu-mă

[1] Informaţie C. Săvulescu, de fel din Slănic (25. X. 1975).

[2] Astăzi studiul chimiei lemnului e de un real ajutor la stabilirea însuşirilor diferitelor specii şi a utilizării lor în industrie. Vezi, în această privinţă, Cristofor Simionescu, Margareta Grigoraş şi Agata Cernătescu-Asandei, *Chimia lemnului din R.P.R.*, Bucureşti, 1964, 258 p. in 8°.

brad ţie, Să-l primeşti pe ... Făt să-ţi fie, Făt iubit, Rupt din tine, Şi cît trăieşti, Să-l ocroteşti, De toate cele" [1].

Strîns înrudit cu acest obicei şi precedîndu-l — avea loc îndată după tăierea ombilicului — era scăldatul pruncului în „frunză de brad". Şi în această împrejurare se rosteau anume cuvinte, alcătuind un cîntec de leagăn: „Puiul mamii, puiuţ, pui, Dormi, dormi, dormi, Că pe tine te-am scăldat, în frunză de lemn de brad" [2]. Cînd e să-şi aleagă mireasa, tînărul ia ca sfetnic bradul. Poezia „Bradul" a lui George Coşbuc în care se arată acest obicei [3], se întemeiază, desigur, pe practicile din părţile Năsăudului, de unde era poetul. Să ne mirăm apoi că, înainte de a tăia copacul, maramureşanul, ca şi bucovineanul, se închină lui şi se roagă să-l ierte? [4] E conştiinţa faptului că arborele pădurii e o fiinţă vie, apropiată, şi că a-l tăia e o vină pentru care trebuie să ceri iertare.

Impresionant este şi dansul şi cîntecul străvechi al leagănului copilului, păstrat iarăşi în Maramureş, dans în care tinerele mame, ţinînd în braţe, în partea stîngă a pieptului, leagănul de lemn al pruncului, se mişcă în tact şi cîntă milenarul şi duiosul cîntec de leagăn.

Trebuie să notăm, în legătură cu pădurea, şi unele serbări şi petreceri. La „Poiana cu cireşi" din apropierea schitului Coteşti (judeţul Vrancea) avea loc în fiecare an — şi ar fi de dorit ca obiceiul să continue — „sărbătoarea teiului" cînd se strîngeau oameni din Coteşti şi din satele învecinate petrecînd pînă tîrziu noaptea [5]. Iar în luna mai, la Padeş (judeţul Mehedinţi) unde sînt crînguri întregi de liliac înflorit, are loc sărbătoarea liliacului [6].

Pădurea poate fi însă şi rea, uneori, poate ucide prin copacii care se prăvală asupra acelora ce-i taie, poate, cînd ia foc, din trăznet, aprinde casele oamenilor, poate recîştiga, în cîţiva ani, runcurile făcute cu multă trudă, poate, în sfîrşit, arunca fiarele ei, lupii şi urşii, asupra vitelor şi chiar, cei

---

[1] Romulus Vulcănescu, *Coloana cerului*, Bucureşti, 1972, p. 54—55.

[2] *Idem*, p. 55—56.

[3] G. Coşbuc, *Poezii* (colecţia Lyceum), Bucureşti, 1971, p. 147—148).

[4] Informaţia, pentru Maramureş, se datoreşte lui Vida Gheza şi mi-a fost comunicată de Gheorghe Pop, vicepreşedintele comitetului judeţean Maramureş la 10 decembrie 1972; pentru Bucovina, lui Romulus Vulcănescu, de la care am aflat-o la 27 ianuarie 1974.

[5] Prof. Ilie Dumitrescu, *Istoricul comunei*, în volumul *Coteşti 500 ani de existenţă*, p. 29.

[6] În judeţul Buzău, pe dreapta rîului cu acelaşi nume, la sud-vest de satul Sătucu, se află muntele *Liliacu*, numit astfel din cauza tufelor de liliac ce cresc aci. (Vezi harta Ţării Româneşti din 1864, planşa respectivă). Pentru liliacul din valea Cernei şi de la Porţile de Fier, vezi Edgar C. Anderson (1897—1969), botanist american cunoscut care a scris, în urma unei vizite în aceste regiuni, articolul *A visit to the home of the lilac* în Buletinul de informare editat de Arnold Arboretum (U.S.A.) vol. III (1935) (Informaţie Profesor Dr. docent Emilian Ţopa).

dintîi, şi asupra oamenilor, cînd sînt răzbiţi de foame. Să nu fie „muma pădurii" din folclorul nostru personificarea acestui aspect negativ al codrului, cel ce e, totuşi, frate cu românul? Sau să reprezinte cumva această mumă amintirea unui străvechi fond mitologic, cînd arborii, ca şi apele, ca şi munţii, îşi aveau, în imaginaţia populară, zeităţile lor? [1] În orice caz, un fapt e sigur că „muma pădurii" nu-i zeitate blîndă, frumoasă şi binefăcătoare, ci una urîtă, rea, cu gînduri duşmănoase.

Viaţa în contact strîns cu pădurea a avut în mod firesc influenţă şi asupra creaţiei literare populare. Am arătat într-un capitol special această influenţă [2]; aci vrem să subliniem numai faptul caracteristic că frunza verde a copacului pădurii — şi prin extensiune şi a altor plante, ca florile [3] şi grînele [4] — a servit ca element introductiv, ca început al cîntecului de dor sau al baladei. El arată o dată mai mult legătura puternică dintre locuitorul satului şi pădurea vecină, martoră a simţirii, nădejdii şi suferinţei lui.

Dar lemnul pădurii a fost şi prilejul pentru înaintaşii noştri de a-şi manifesta însuşirile lor artistice. Ele apar atît în felul în care ştiu să împodobească diferite părţi ale casei ca stîlpii pridvorului, streaşina, poarta curţii, cît şi diferitele obiecte din interiorul casei, precum scaunele, blidarul, leagănul copilului, furca de tors, toiagul, fluierul, sărăriţa, lingurile, păpuşarul de caş. Crestăturile în lemn sînt de o mare bogăţie şi varietate. Unele furci de tors constituie adevărate capodopere prin felul cum sînt alese şi rînduite crestăturile [5]. Foarte semnificativ e faptul că o seamă din ornamentele ce împodobesc obiectele de lemn din casa ţăranului se regăsesc în ornamentele ceramicii preistorice din ţinutul carpato-danubian [6], o dovadă în plus de continuitatea populaţiei autohtone: daci, dacoromani, români.

Toate cele de mai sus arată că am avut o adevărată „civilizaţie a lemnului", civilizaţie ce a cuprins întreaga viaţă a înaintaşilor, începînd cu locuinţa şi mobilierul, continuînd cu uneltele, armele şi mijloacele de comunicaţie şi terminînd cu influenţa exercitată asupra vieţii sufleteşti.

---

[1] Vezi şi Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, Bucureşti, 1935, p. 254.

[2] Vezi capitolul „Pădurea şi creaţia literară".

[3] „Foaia verde măghiran".

[4] „Foaie verde, spic de grîu, spune mîndro cînd să viu" (poezie populară din Vrancea).

[5] Vezi sub acest raport şi Al. Tzigara-Samurcaş, *Izvoade de crestături ale ţăranului român*, Bucureşti, 1928, 40 p. in folio; S. Şainelic, *Motive ornamentale pe furci şi bîte. Zonele etnografice Lăpuş şi Maramureş*, în *Marmaţia*, 1, p. 92—97; Elena Udrişte, *Crestături în lemn din Gorj*, Tîrgu Jiu, 1972, 124 p. şi 85 ilustraţii; Cornel Irimie, *Arta crestăturilor în lemn la Mărginenii Sibiului*, în *Transilvania*, 1972, iunie, nr. 2, p. 57—60; cf. Dimitrie Comşa, *Album de crestături în lemn*, Sibiu, 1969. Pentru tendinţa organică spre frumos şi pitoresc a poporului nostru, vezi Lucian Blaga, *Spaţiul mioritic*, ediţia a doua, Bucureşti, f.a., p. 123—146.

[6] Vezi Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, ediţia a cincea, Bucureşti, 1946, p. 26.

PERSPECTIVE

Prima condiţie, condiţie esenţială a păstrării patrimoniului forestier, este ca tăierile anuale să nu mai depăşească, sub nici un motiv, capacitatea de creştere anuală a pădurii.

Care sînt perspectivele pădurii româneşti? Cum va fi dezvoltarea ei? Ce condiţii trebuie împlinite pentru ca această pădure nu numai să se păstreze dar să se îmbunătăţească, devenind un element din ce în ce mai productiv al economiei româneşti?

Prima condiţie, condiţie esenţială, este ca tăierile anuale să nu mai depăşească, *sub nici un motiv*, capacitatea de creştere anuală a pădurii. A continua ceea ce se practică de circa un secol şi un sfert încoace înseamnă a reduce, în mod conştient, patrimoniul forestier cu fiecare an. Noua lege silvică interzice în mod categoric depăşirea cotei de creştere, sub sancţiunile cele mai severe şi neadmiţîndu-se nici o excepţie, sub nici un cuvînt.

A doua condiţie este reîmpădurirea tuturor terenurilor pe care se află păduri în exploatare precum şi a tuturor terenurilor degradate, devenite improductive tocmai fiindcă nu s-a aplicat la timp împădurirea. De asemenea, refacerea perdelelor de protecţie din Bărăgan şi din toate locurile unde ele au fost desfiinţate. În privinţa esenţelor alese pentru împădurire, trebuie avute în vedere nu numai cele autohtone, tradiţionale — molidul, bradul, stejarul, fagul, carpenul, frasinul, paltinul, nucul — şi cele devenite tradiţionale — salcîmul —, dar şi esenţele noi, cu creştere rapidă şi pe care experienţa le dovedeşte că se adaptează bine solului şi climatului nostru — ne referim la stejarul roşu american [1], la plopul canadian [2], la bradul Douglas

---

[1] E originar din Canada de sud şi Statele Unite americane de est unde atinge înălţimi între 25 şi 50 de metri (I. Dumitriu-Tătăranu şi colectivul, *Arbori şi arbuşti*, p. 579).

[2] Reuşeşte foarte bine şi în stepă, dovadă drumul mărginit de plopi canadieni între Brăila şi Viziru.

(american)[1], la pinul Strob, de mare valoare forestieră, la nucul negru — ambele de asemenea americane — precum şi la alte specii[2]. În ce priveşte valorificarea lemnului este evident că trebuie să se continue şi să se dezvolte metoda ce s-a impus în ultimele decenii, după 1948, de a se da la export cît mai multe *produse fabricate* ca hîrtie, mobilă, chibrituri, butoaie etc. şi cît mai puţină materie primă — cherestea — sau semifabricată — celuloză. Dar şi aici trebuie să intervină iarăşi prima condiţie: *fabricile să fie — ca număr şi capacitate de producţie — în funcţie de creşterea anuală a pădurii*, iar nu invers, adică tăierea să fie determinată de numărul fabricilor. Afară de cazul, bineînţeles, cînd aprovizionăm fabricile în plus cu lemn din *import*, din Africa centrală, de pildă, sau din Brazilia, ceea ce înseamnă însă materie primă scumpă, plătită în valută.

E necesar, de asemenea, să se dezvolte şi să se desăvîrşească înlocuirea lemnului de foc prin cărbuni şi alţi combustibili. Întrebuinţarea drept combustibil înseamnă o gospodărire primitivă şi risipitoare; lemnul e un material prea preţios, prea nobil spre a fi sacrificat prin ardere.

Trebuie să ne obişnuim cu ideea că am fost altădată — cu secole înainte — o ţară bogată în păduri, dar că actualmente nu mai sîntem şi că ceea ce avem trebuie păstrat cu cea mai grijă mare. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România, la consfătuirea republicană cu silvicultorii, în octombrie 1974, spunea: „Să punem în centrul activităţii organelor silvice, a lucrătorilor din acest sector, sarcina de a lua toate măsurile ce se impun pentru conservarea, apărarea şi dezvoltarea fondului forestier, pentru împădurirea întregii suprafeţe forestiere, a ultimului metru pătrat, pentru folosirea raţională, economică a acestei suprafeţe“[3]. E formularea sintetică şi precisă a programului adoptat, ale cărui prevederi urmează să fie aplicate cu stricteţe, fără nici un fel de abatere sau excepţie. Căci pădurea înseamnă pentru noi nu numai o mare bogăţie şi un puternic rezervor de sănătate, dar, îndrăznesc s-o spun, şi o parte a fiinţei noastre sufleteşti, o notă constitutivă a noţiunii de român.

---

[1] În Vrancea s-au plantat în 1974 patruzeci de mii de puieţi de Douglas (Petre Mihai Băcanu, în *România Liberă* din 6 iunie 1974, p. 5).

[2] Cum e stejarul american de mlaştină, originar din estul Statelor Unite, care s-a aclimatizat la noi în părţile Oradiei Mari, Băii Mari şi Clujului şi care e bun şi pentru mangal şi produse de distilare (I. Dumitrescu-Tătăranu şi colectivul, *op. cit.* p. 586).

[3] *România liberă* din 10 octombrie 1974, p. 1 şi 3.

ANEXĂ

JUDEŢUL ROMANAŢI

Listă de numărul pădurilor şi dumbrăvilor ce se află într-acest judeţ şi cătăţimea şi felurimea, alcătuită după porunca cinstitului Departament cu Nr. 2089

Nr. pădurilor	No dumbrăvilor	Numirea plăşilor şi proprietăţilor pe care sînt	De ce feiurimé	Ani de cînd sînt poprite	De ce mărime	De ce trebuinţă
2	—	Plasa Olteţu Ştirbeiu	Stejari, goruni, gîrniţă i tufani	Ca de ani 600	De la 2 palme şi pînă la 7 în creastă	De corăbii şi de orice va voi
1	—	Bărbeşti	Goruni i gîrniţă	700	De la 3 şi pînă la 5 palme	Idem
1	—	Morunglavu	Idem	700	Idem	Idem
1	2	Comăneşti	Goruni i gîrniţă	500	De la 1 şi pînă la 5	De foc şi garduri
1	1	Belguciu	Gîrniţă i tufan	500	De la 1 şi pînă la 3	De casă şi stobori
3	2	Oboga	Gîrniţă, tufani şi ulmi	600	De la 3 şi pînă la 5	De bîrne şi cqirisuri
2	—	Căluiu	Stejari şi gîrniţă	600	De la 2 şi pînă la 6	Ori de ce va voi
1	—	Idem	Gîrniţă şi cer	500	De la 1 şi pînă la 4	De stobori şi materialuri pentru case
2	—	Horezu	Stejari, gîrniţă i goruni şi tufani	500	De la 3 şi pînă la 6	De poduri şi bîrne
1	—	Curtişoara	Gîrniţă, goruni şi frasini	600	De la 1 şi pînă la 5	De foc şi materialuri pt case
1	—	Cîmpeni	Gîrniţă, goruni şi tufani	500	De la 3 şi pînă la 4	Bîrne de case şi pari de garduri

Arh. St. Buc. Vornicia din Lăuntru, Dos 1036/1843, f. 12 (Comunicat de profesor V. Georgescu)

INDICE

Redactor: ing. ŞTEFAN DELEANU
Tehnoredactor: DUMITRU MAZILU

Bun de tipar: 1.X.1976. Apărut 1976. Tiraj 6000 ex. poli editoriale 32.30 Coli de tipar 24,50+3 planşe C.Z. pentru bibliotecile mari 634.0(091); pentru bibliotecile mici 634.0(091)

Tiparul executat sub comanda nr. 508 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti
Republica Socialistă România

Călăuzit de o neţărmurită dragoste pentru pădure pe care autorul o consideră nu „numai o mare bogăţie şi un puternic rezervor de sănătate, dar şi o notă constitutivă a noţiunii de român", acad. Constantin C. Giurescu formulează, pe baza analizei profunde a trecutului, perspective privind îngrijirea şi exploatarea pădurilor, accentuînd că „ceea ce avem trebuie păstrat cu cea mai mare grijă".

Lei 34

EDITURA CERES